X893
H75

X893 H75

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

18

[illegible]

[illegible] שה מהר [illegible] הזה את ש[illegible]

הו אשר [illegible] הלוים לא פר[illegible] ולא [illegible]

[illegible] מן התחתונים אהא פורה ורו[illegible] יז׳ מדבר [illegible]

[illegible] ואחר כיצד משפחת בני קהת יחנו על ירך

[illegible] משפחות [illegible] שמענו שהן שמונה משמרות. במדבר

[illegible] שמענו [illegible] וקב״ה שיעשה בנו לוי [illegible] משמרות [illegible] שמענו להלן [illegible]

[illegible] לעשות ביד אהרן אביהם מלמד שהיתה מיתה בני משה ואהרן

[illegible] שנ׳ במקצת ונוהג בכל [illegible] מפני מה נאמ׳ במקצת מפני [illegible]

[illegible] בפורה פורה שומע אני בעיר תהיה מותרת אמר הכת׳ בהווה שד[illegible]

שדה יתר מן העיר [illegible] יט׳ מדבר שנא׳ בזה והוא הדין [illegible] כיצד [illegible]

[illegible] לצדיק ולישרי לב שמחה וכי יש לצדיק אור בלא שמחה [illegible] לישרי לב [illegible]

[illegible] והוא הדין לחבירו כ׳ מדבר שנ׳ בזה והוא [illegible] לחבירו אבל [illegible]

[illegible] ליהודה [illegible] שמע ה׳ קול יהודה אם אינו ענין ליהודה [illegible]

[illegible] ליהודה תנהו ענין לשמעון שהוא צריך לו כא׳ [illegible]

[illegible] מדות [illegible] נותן לו [illegible] שמשתיהן [illegible] צדיק [illegible]

[illegible] ארז בלבנון ישגה [illegible] שהתמר אין לו [illegible] ואין עושין ממנו [illegible]

צדיקים [illegible] בלבנון או כשם [illegible] אין הארז עושה פירות כך [illegible] כתמר

[illegible] לו [illegible] שבשו[illegible] כב׳ מדבר ש[illegible] על [illegible] כיצד [illegible]

[illegible] הרחיקהמו [illegible] לו [illegible] ואחד [illegible]

[illegible] שהדיבור [illegible] כג׳ מדבר [illegible]

[illegible]

[illegible] קדש [illegible]

[illegible]

[illegible] שקיים הכל גופו [illegible]

פו׳ [illegible] שבת [illegible] ועומד [illegible]

ב׳ כנגד כיצד במספר הימים אשר תרתם את הארץ שהן ארבעים יום תשבו

[illegible] ארבעים שנה׳ ל״ה מלשון כיצד ותאמרו לא כי על [illegible] ננוס על כן

[illegible] בלשון שחטאו בו נדונו׳ ל״ט מגמטריא כיצד הנה מעיד עלי

[illegible] על יושב לבקמי בגמטריא [illegible] אותיות כשדים

[illegible] כותב במקום מעשר מים ובמקום [illegible] ועוד חילוף אותיות

מ׳ מנטריקון כיצד כרמל רך מל נמרצת נואף ממזר רוצח צר תועבה

ל״א ממקום שהוא בענין כיצד ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל יי׳

[illegible] אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד של׳ ויבא המלך דוד וישב לפני יי׳

אלא ענינו טרם יכבה בהיכל יי׳ ושמואל שוכב במקומו מוקדם הוא׳ ל״ב

המוקדם ומאוחר שהוא בענין הפרשיות כיצד וידבר יי׳ אל משה במדבר סיני

בשנה השנית זה היה ראוי להיות תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בתו׳

ל״ג׳ ותדע לך שדברי זה המדרש בדרך קצרה כמו שאמרו פרשיהו אלו

[illegible] מפרשין לחכם שניהו [illegible] שונין לחכם אבל ההמון הן כמו שאמ׳ הכת׳ צו

[illegible] זעיר שם זעיר שם׳ ועוד תמצא בזה המדרש טעמים למצות

[illegible] והלכה למותן אלא כדי שיובר האמת מן השקר׳ ועוד ראיתי

[illegible] טעמים לפורים ולמועדים ולתשעה באב והכל בדרך קצרה והשם יעזרני

[illegible] מעשה רצונו׳ אתחיל בפרש׳

בראשית ברא

בעזרת גבור ונורא׳ אדון השמ׳

בראשית ברא אלהים

[illegible] הארץ [illegible] כה אמר האל יי׳ בורא השמים ונוטיהם [illegible] שנבראו

[illegible] בורא׳ רקע הארץ וצאצאיה אני להן לבריות שהן רודין

[illegible] מהלבין [illegible] מהלכין ארץ עד

[illegible] שכל המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון ועמודים

[illegible] על [illegible] מים והרים

[illegible]

H7 5
Columbia University
in the City of New York
LIBRARY
SIGILLUM COLLEGII COLUMBIAE NOVI EBORACI

[illegible] בראשית ברא [illegible] למה [illegible] ללמד [illegible]
כשם שאין לפני בי' אלא א' כך אין לפני העולם אלא יחידו של עולם שכל הדברים
זה סיבת זה וזה סיבת זה והכל חוזר לסיבה אחת והיא מסבת המקום וזה מאחר
שברא עולמו אבל כשבראו בראו מאין ׃ אמ' ר' אליעזר כל אותן עשרים ושש
דורות היה אלף קורא תיגר לפני הקב"ה אמ' אני ראשון לכל האותיות ולא בראת
עולמך אלא בבי' אמ' לו למחר אני אפתח בך אנכי יי' אלהיך שכל העולם לא נברא
אלא מכח תורה' ופתח בתחלת התורה בבי' וקיים בלמד נמצאת המלה לב שהיא
צריכה עיון הרבה בלב' ועוד בשביל שתים ושלשים פליאות נתיבות החכמה
שהן עשר ספירות בלימה ושתים ועשרים יסוד' בראשית ראשית בריאת
הנמצאת מן הממציא שהוא אלוה העולם ׃ ברא זו לשון מוכחת על המציאות
יש מאין׃ אלהים לפי שהמלאכים הרוחנים קודם לכל הברואים ולפי שהקב"ה
נקרא אלהים ברא למלאכים תחלה שהוא שם הגבורה ושם הפועל כמו שיתבאר
בזה המדרש וכמו שנתבאר בספר העיון ששמות הקב"ה שלשה שם העצם
ושם הפועל ושם הגבורה זה על טעם ההגדה וגופיה דקרא אלהים כן הוא וכו'
את השמים ריבה כל שבשמים בריתו מן השמים כגון כוכבים ומזלות'
ואת הארץ ריבה כל שבארץ בריתו מן הארץ כגון דומם ועשבים וחיות [illegible]
[illegible] ודגים ואדם' בראשית אמרו חכמ' למה פתח בבי' וקיים בלמד ויש
אומר אלהים ברא בראשית אלא שהלך לשון אחד ואין אחד אלא הקב"ה אבל כל
הברואים אין בהן יחוד [illegible] אלא כל אחד יש לו שני [illegible] [illegible]
[illegible] כל [illegible] לוקחת פיה [illegible] למנה [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] פיהם [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] איך [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

פאן כל ממכן בנפסה הוא ואגב בגירה פיכון גׄ ה חכמא אלוגוב מן גהה ולא אמכאן מן
גהה אלוגוד לה מן גירה ולא אמכאן לה מן דאתה והו אלעקל אלאול אלמגרד וינבגי אן
תעלם אן אלשי אלשריף מן נפסה אלשריף ואלוגוד אלדי לה מן אלאול והו אלוגוד אלשריף פי חק
מנה עקל תאן פי אעתבאר כונה ואגבא ופלך אלאקצי באעתבאר אלאמכאן אלדי
הו לה באלמאדה׳ וחצל מן אלעקל אלתאני עקל תאלת ופלך אלברוג ומן אלעקל אלתאלת
עקל ראבע ופלך זחל ומן אלעקל אלראבע עקל כאמס ופלך אלמשתרי׃ ומן אלעקל
אלכאמס עקל ו ופלך אלמריך ומן אלעקל אלסאדס עקל ז ופלך אלשמס ומן אלעקל
אלסאבע עקל תאמן ופלך אלזהרה ומן אלעקל אלתאמן עקל ט ופלך עטארד׃ ומן
אלעקל אלתאסע עקל עאשר ופלך אלקמר׃ פלמא כתרת אלאחכאם אלמאדה
עלי אלמאהייה קלת אלבסאטה וחצלת אלכתרה עלי מא סבק לאנהא כתרה׳ ולא
אמכאנאת ולאחכאם אלמאדה פאנתהת רתבה אלרוחאניין הנא ולדלך לם יכן
הדה אלרתבה אלתי הי רתבה אלעקל אלפעאל בשרי ואן כאן קד אסתגני לה תע׳ לאן
שדי מן מעני אלכפאיה מן די וחצל מן נפסה אלשריף בחסבה והי אלנפס אלכלייה
ומן אלנפס אלאדון אלאמכאן מאדה אלכתף והי מאדה אלארץ במא פיהא ואנתהת
אלמוגודאת אלרוחאניה ענד אלמפארק ואלאגסאם מאניה ענד אלגסם אלתראבי
אלכתיף ודליל עלי דלך כלאם אלחכמ׳ ז״ל פי בראשית רבא ופי אלתלמוד והו קולהם
בשעה שברא הקב״ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות שלשתי
לכב אלגזל עד שגער בו הקב״ה שנ׳ עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו׳
ונחמ׳ אני אל שדי שאמרתי לעולם די׃ וקולנא אנה חצל מן אלעקל עקלין
אקול ליס אעתקאדנא אן דלך עלי גהה אללזום אלדי כל ישלי מחאשא ען דלך
אד קאעדה׳ שריעתנא אן כל מוגוד גיר ואגב אלוגוד לדאתה אלדי הו אלבארי תע׳
פאן דלך מחדת מן מלך ופלך ואקתצאן פאן מסבוקייתה לעדם אלמחץ ואנמא
מענאה עלי סביל אלארשאד עלי מא תקדם פאפהם ענ הדי אלאמר דאימא
ולא תלגנו בתכרירה׳ ומא אדכר לך כלאם לנא רד עלי אלפילסוף פי מדרש
פיסוק מעני להי קדם אלדי הפנ אלה אלרוח׳ בראשית שרה בראשית
פי מדאה׳ ודלך אלבראה במשייתה תע׳ קאל אלעלמא אן אול מא אוגד׳
אללה גוהר והו אלמי בסיט פיה צור אלאשיא כלהא והדיהו כני שבו נברא העולם

H7
Columbia University
in the City of New York
LIBRARY

ועניקיו הכד פכתב מחג׳ עלי הי׳ שפלאת אלאבה התהבונת תם תבאינת אל
מוגודאת פי בעד שי אלי אכ׳רהא ל׳ אליעזר אומ׳ עד שלא נברא העולם היה
הק׳ב׳ה׳ ושמו בלבד שנ׳ אני יי׳ הוא שמי ונאמ׳ להלן ושמו את שמי מה להלן
שם המפורש אף כאן שם המפורש כיון שעלה בדעתו לברות עולמו קרא
לעצמו יי׳ וה׳ אלהים ואהיה ושדי וצבאות יעני אנה מא וקף בהדה אלאסמא
אלא מן גהה אלמגאזאה לאשיא ותדבירה לה׳ אמא אדי אעתברת דאתה מגרדה
מגרדה ען כל פעל פליס לה אסם בוגה בל אלאסם אלמרתגל אלדי עלי דאתה ודלך
נביין מא אמכן ביאנה פי הדה אלאשיא בפרק׳ ואחרי וכי תשא בעזרת האל ב״ה׳
תנו רבנן אין דורשין במעשה בראשית בשנים שנ׳ כי שאל נא לימים ראשונים
יחיד שואל ואין שנים שואלין ולפי כך בי בראשית גדולה רמז שאין דורשין במע׳
שה בראשית בשנים׳ ולא בעריות בשלשה שנ׳ איש איש אל כל שאר בשרו לא
תקרבו בלומ׳ איש ואיש שואלין שלשה אין שואלין׳ לאקהדי׳ ופגל גדי בה איש
איש דון נדה וסבב אין דורשין בעריות בשלשה כדי שלא יהא אחד טרוד של
כשא׳ לת הרב והשנים נושאין ונותנין בדבר ויורו להקל שטבעו של אדם נוטה
להן׳ ולא במרכבה ואפלו ביחיד שנ׳ יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך ונאמר
כבוד אלהים הסתר דבר׳ אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו מוסרין לו ראשי
הפרקים׳ ומעשה מרכבה הו עלם אלאלאהיאת והו מערפה אלאשיא אלרוחאניה
והי אלעקול ואלנפוס והי אשיא רוחאניה וגאיתהא כלהא אדראכה תע׳ והי אל
גאיה אלאכירה׳ ואנמא אצטלח לם סמי מעשה מרכבה ודלך אן אלמוגודאת
תלאתה׳ אקסאם והי מוותר לא יתאתר ומוותר מתאתר ומתאתר לא יותר
פאלאול הי אלעקול אדהי מוותרה פי אלנפוס׳ ואלתאני אלנפוס אד הי מוותרה פי אל
אגסאם מתאתרה ען אלעקול ואלתאלת הי אלאגסאם׳ ודלילנא עלי תאתיר אל
עקול ואלנפוס כון לא בד מן דאעי לאלחרכה ואלנפס לא תכון אלא פי גסם פכאן תאתיר
אלשוק ואלמתשווק הי אלנפס לתלתקי אלעקל הדי לכל מא לה עקל ליון אלחרכאת
תלאתה אמא טביעיה כחרכה אלחגר אלי אספל או אראדייה כאלהרב מן אלמואד
ותלב אלמואפק או שוקיה והי אלאכתיאריה כחרכה אלאפלאך לאעלם פאמא אל
ישארך אלגמאדאת פי אלטביעיה מן אלחרכה גהה אלאספל ויוארך אלחיואן

מן גהת טלב [illegible] [illegible] וישרף [illegible] מן גהת שוקה לל[illegible]
ואמא דלילנא עלי [illegible] אנפס פי אגסאם [illegible] תפעל בגיר מחרך להא אכדי
פגוהר יקע עלי תלאתה מעאני עקול ונפוס ואגסאם והדה הי אקסאם אוגוד

והדי אברהאן עליהא

אגסאם משאהדה באחואס [illegible]
עליהא אעקל בתוסט אחס אנהא מוגודה
חכם
ואנפוס ערפת מן גהת חרכה אגסאם ואעקול ערפת מן גהת תשווק אנפוס למא
תדרכה פלמא כאן תאתיר ארוחאני פי אגסמאני ולא ינעכס פמי הדי אעלם מעשה
מרכבה׳ תנו רבנן מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שיצא מירושלם ור׳ אלעזר בן
ערך מהלך אחריו אמ׳ לו תרשיני לומר לפניך דבר אחד ממה שלמדתני אמ׳
לו אמור מיד ירד רבן יוחנן ונתעטף וישב לו על האבן תחת הזית אמ׳ לו רבי
מפני מה ירדת מעל החמור אמ׳ אפשר שכינה עמנו ומלאכי שרת מלוין אותנו
וארכב על החמור פתח ר׳ אלעזר ודרש במעשה מרכבה ירדה אש מן השמ׳
וסבבה את כל האילנות שבשדה ער שפתחו ואמרו שירה נענה מלאך מתוך
האש הן הן מעשה מרכבה על אלעזר בן ערך נאמ׳ נאה דורש ונאה מקיים וכף
כשדרש ר׳ יהושע ונתקשרו השמים בעבים והיו מלאכי השרת מתקבצים
ובאים כבני אדם שרואין בזמירות חתן וכלה׳ תנו רבנן כל המסתכל בד׳
דברים ראוי לו כאלו לא בא לעולם ואו הן מה למעלה מה למטה מה לפנים מה
לאחור׳

מענא

הדי אכלאם אן ליס עאד שי כלף אפלך אמחיט אמחרך
לאגהאת כלהא והו נהאיה׳ אגסאם פאדי׳ עלק אמאלה בשי
כארג ענה פקד תעלק באעדם אמחץ פיכון כאן לא בא לעולם לא תעלק בלא
וגוד פשגל נפסה באמתנעאת אדי לא וגוד להא׳ קא׳ שלמה עס עיניהחכם
בראשו זה שדורש בראש העולם יעני מן אבדאיה׳ והכסיל בחשך הולך
זה שמכח בריתו שלעולם ודורש מן החשך ולא יודע דברים אשר לא כן וכל
לאן חשך עדם מחץ מן אעדאם אעני אלתאם׳ אמ׳ ונברא העולם בעשרה
דברים נבו׳ העולם בחכמה בתבונה בדעת בכח בגבורה בצדק ובמשפט בחסד
[illegible] וברחמים׳ בחכמה [illegible] בחכמה יסד ארץ׳ בתבונה [illegible] שמים
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בכחו [illegible] בגבורה

H7
5
Columbia University
in the City of New York
LIBRARY
SIGILLUM COLLEGII COLUMBIA

שנ' נאזר בגבורה : בגערה שנ' עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו : בצדק ובמש'
פט שנ' צדק ומשפט מכון כסאך : בחסד וברחמים שנ' זכור רחמיך יי' וחסדיך
כי מעולם המה :

ארייד אנעם לך תרתיב אלמוגודאת

עלי נט'אם אלעדד

ואפתח לך במבשריה והי מא אנבהך עלי הדי אלכלאם : אעלם אן מבדי אלוגוד
הו ואגב אלוגוד ואלפרד תם אלעקל דו אלקוותין תם אלנפס דאת אלתלאתה' אלקוי תם אל
היולי דאת אלארבע צפאת תם אלטביעה דאת אלכמס אלאסמאיאת תם אלגסם דו אלסת
אלגהאת תם אלפלך דו אלסבע אלדוראת תם אלארכאן דו אלתמאן אלצפאיאת תם אלמו
לודאת דאת אלתסע אלצפאת תם אלאנסאן דו אלעשר אלמאאת' פאלואחד עלי'
לא נד לה הו ואגב אלוגוד וקד נבין פי פרשת שמע עלי אלוחדה מעאני כלה [illegible]
שא אללה תע' וכמא אן אלאתנין בעד אלואחד כדאך אלעקל דו אלתניה פיה וגוב
ואמכאן בעד אלחק תע' וכמא אן אלג' בעד אלב' כדאך אלנפס בעד אלעקל והי תלאתה
נבאתיה וחיואניה ונאטקה : וכמא אן אלד' בעד אלג' כדאך אלהיולי בעד אלנפס [illegible]
ארבע היולי טביעי והיולי צנאעי והיולי אולי והיולי אלכל : וכמא אן אלכמסה בעד אלד'
כדאך אלטביעה בעד אלהיולי והי ה' טבאיע וטביעה אלפלך : וכמא אן אלו' בעד אלה'
כדאך אלגסם בעד אלטביעה והו דו סת גהאת : וכמא אן אלז' בעד אלו' כדלך אלפלך
אלגסם בעד אלטביעה גסם דו אלז' אלדראארי : וכמא אן אלח' בעד אלז' כדאך אלמתכונאת
בעד אלאסתקצאת והי דאת ט' צפאת פי אלמעדן תלאתה מנה ידוב ומנה יתחלק
כאלפצה ואלדהב ומנה לא ידוב ולא יחרק כאלכחל ומנה יחרק ולא ידוב כאלכברית ואלג'
ואלנבאת פיה ג' טבאיע מנה יברכ כאלענב ומנה יברד כאלבר ומנה מא ינבת לנפסה
כאלחשיש ואלחיואן מנה מא יולד ומנה מא יביץ ומנה מא יתכון מן אלעפונאת
ואלעשר אלאנסאן [illegible] כמאל אלאהיה :

עשר ספירות בלימה

הי אלעקול אלמפארקה [illegible] אותיותיהן יח' גלגלים
המקיפין את העולם וארבע יסודות' ד"א ש' רשומות אותו בראשית [illegible]
שש פנות שקיבל הגוף מעלה ומטה וצפון ודרום ומזרח ומערב' [illegible]
שברא עולמו שתי וערב : ומאיכן הת"ל מאבן שתיה שממנה השתית [illegible]
העולם : תנו רבנן במאן דאמר עולם מציון נברא שנ' מציון [illegible]

ורבים ירובקו׳ ר׳ יהושע אומ׳ עולם מן הצדדין נברא דכת׳ כי לשלג יאמר הוא ארץ
ר׳ יצחק נפחא אומ׳ אבן ירה הקב״ה לים וממנה השתת העולם שנ׳ על מה אדניה
הטבעו או מי ירה אבן פנתה וחכמ׳ אומ׳ לא ולא מציון שנ׳ אל דבר ויקרא ארץ וגומ׳
מציון מכלל היופי שממנה נכלל יפיו שלעולם׳ תניא ר׳ ישמעא׳ אומ׳ אל תקרי ברא׳
שית אלא ברא שית שממקום השיתין נברא העולם׳ תניא ר׳ יוסי אומ׳ שיתין
מחולין ויורדין עד התהום ועליהן כרה דוד יו״ אומ׳ אמה שנ׳ אשירה נא לידידי
שירת דודי בכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק
ויבן מקדש בתוכו וגם יקב חצב בו אלו השיתין׳ תחאן אקוא כלאמהם עמ
אן מן תלך אלנקטה תפרעת אלכטוט ואמתדת יעני מן מוצע אלשיתין אלי
באזאת פי בית המקדש אחד לניסוך היין ואחד לניסוך המים ותלך אלנקטה היא טבור
הארץ והי אלנקטה אלגאיבה ען אלמרכז אלי אלפלך אלמחיט פי אלמוויה לאן אלארץ מוצו
עה פי וסט אלפלך ואלפלך מחדבהא מן גמיע אלגהאת עלי הדי קאל שלמה ע״ה שלשה
נפלאו ממני וארבעה לא ידעתים דרך אניה בלב ים ויס הנא אשארה אלי אלפלך אל
מחיט בהשוה ואנה הי אלארץ פתעגב אלאמר עלי שלמה מן אמאסך להא וען הדי
קאל תולה ארץ על בלימה׳ ודרך נשר בשמים דלך תסרמד חרכת אלפלך אן כאן
לגאיה יקצדהא אלפלך פענד וצולה תלך אלגאיה יסכן ואן כאן לגיר גאיה פהו עבת
והדי גבי׳ ודרך גבר בעלמה כיף אשראק אלעקל אלמסתפאד עלי אלנפס אלמנטבעה
פי אלמאדה אלכתיפה׳ ודרך נחש עלי צור כיף דכול אלעדם פי אלמבאדי אעני אלעדם
אלמכנון אלדי הו עדם מחץ ומעלום אן אסבאב אלמוגודאת אלכאינה אלפאסדה
תלאתה אלמאדה ואלצורה ואלעדם אלמכנון׳ **ואעלם** אן חית נדכר שי מן
הדה אלסודות אנמא נקול ראשי הפרקים פקט׳ אלהים חס׳ וו למה לפי
שאינו מדקדק עם בריותיו במדת הדין׳ לפי שאלהים מדת דין והדי אלאסם מן
מעני אלחכם ואלחכם תארה גזא ותארה עקאב׳ ושלדיינים הם לפי שאינן מוציאין
כל דין לאמתו׳ את השמים שאל ר׳ ישמעא׳ את ר׳ עקיבא אתה ששמשת את
נחום איש גם זו כ״ב שנה מה היה דורש באת השמים ואת הארץ אמ׳ לו אלו אמר
שמים וארץ הייתי אומ׳ שמותיו ברא ועוד אין אתה מבדיל בין עושה ונעשה אלא
בלשון את׳ יעני אן אלפאט ג׳ אקסאם אסם ופעל וחרף מועני׳ אמא אסם פהו

מהו

H7 5
University of New York
[LIB]RARY

מתל אהים שרב ארץ ומא ראהא · ואמא פעל פמא נברא עמאד יעד ובאר פאלה ·
ואמא חרף מיעד פמתל את בבית ובנה · פיתאהו אסם ידל על מעני ולא ידל על
אמאן יקתרן בה דלך אמעני פהו אדי קלת ברא דל על חל ואדא קלת יברא דל
על אמסתקבל · ואמא אמועל לא ידל על זמאן בל מועל אסם ולא פעל פקט ·
ר' אליעזר אומ' את השמים רבה כל שבשמים בריתו מן השמים וכל מה שבארץ בריתו
מן הארץ יעני לאנהמא מאלתין מתבאינתין ואחדה בסיטה שריפה והי מאדה אסמא
וואחדה כל מא פיהא מן אכואכב ואברוג · וקד תקדם דכר דלך · וכדלך כל מא על
ארץ אמתכוונות כלהא · את השמים שבעה רקיעים ברא הקב"ה ואלו הן וילון רקיע
שחקים זבול מעון מכון ערבות · וילון אינו משמש כלום אלא מוציא שחרית ומכ'
ומכניס ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנ' הנוטה כדק שמים · רקיע
יש בו כוכבים ומזלות מאירין לעולם שנ' ויתן אותם אלהים ברקיע השמ' להאיר על
הארץ · שחקים שבו רחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים לעתיד לבוא שנ'
ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן
למו · זבול שבו ירושלם ובית המקדש ובו מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול מקריב
עליו נשמות הצדיקים שנ' בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים ·
מעון שבו מלאכי השרת אומ' שירה ביום ודוממין בלילה שנ' יומם יצוה
יי' חסדו ובלילה שירו עמו · מכון שבו אוצרות שלג וברד וסופה ומטטרון
ממונה עליהם שנ' פתח יי' את אוצרו ויוציא את כלי זעמו והלא אינן בארץ דכת'
הללו את יי' מן הארץ תנינים וג' אש וברד שלג וקיטור אמ' רב בקש עליהן
דוד רחמים והורידן לארץ שנ' כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע לא יגור
במגורך רע · ערבות שבו צדק וצדקה ומשפט וחן וגנזי חיים וגנזי שלום וגנזי
ברכה וגנזי רחמים ונשמתן של צדיקים ונשמות ורוחות שעתידין להיבראות וטל
שעתיד הקב"ה להחיות בו מתים ומלאכי אימה ומלאכי זיע ומלאכי
חבלה ומלאכי רחמים · צדקה ומשפט שנ' צדק ומשפט מכון כסאך · גנזי
חיים שנ' כי עמך מקור מים חיים · גנזי ישלום שנ' ויקרא לו יי' שלום · נשמות
ורוחות שעתידין להיבראות שנ' כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי
ונשמתן של צדיקים שנ' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים [illegible]

טל שלתחייה שנ׳ גשם נדבות תניף אלהים׳ ומנה קד דאוקרי שמים ש׳ סלו לרוכב בערב׳
ביה שמו ונאמ׳ רכב שמים בעזרך׳ ר׳ יהודה אומ׳ שני רקיעים הן שנ׳ הן לי״י אלהיך
השמים ושמי השמ׳׃ **אעלם** אן הדי אלדי תבין הו אן אלשמים עדדהא ט׳
ז׳ מחיטה וב׳ גיר מחיטה אלא אפלאך אלדואיר ובין דלך אן אלסבעה
אלסיארה והי פלך זחל ואלמשתרי ואלמריך ואלשמס ואלזהרה ועטארד אן לכל ואחד
פלכין חאמל וממתל ואלתאמן עטארד ואלקמר פלך מאיל ואלתאסע אלדי הו פלך
אלברוג ואלט׳ אלדי הו אלמחיט פמדאר אלגמיע ז׳ פלך מחיטה באלארץ וב׳ אלדואיר
גיר מחיטה אלא אלדואיר לאלפלאך פי אלאפלאך אלמכוכבה ואלמחיטאת׃ ואמא
אלט׳ פליס להא כוכב פלא להא אלדויר׳ ופלך אלשמס קד אכתלף פיה הל לה פלך
תדויר חסב אלשמס תדויר איצא ובין דלך יטול שרחה גדא אד מן אכתלאף
אלחרכה תבין הדה אלאפלאך וליס הדי מוצעה אד לו נפתש הדי אלבאב אחתגנא
אלי כתאב במפרדה׳ וקד קאלו פי מן אלתורה סדת הדי אלבאב וקאלת בראשית ברא
אלהים את השמים ואת הארץ ולם תבין שי מן צפה׳ אלשמים בל קאלת והארץ
היתה תהו ובהו קאלו להגיד כח מעשה בראשית לבשר ודם אי אפשר לפי כך
סתם לך הכת׳ בראשית ברא׳ וכון מעשה בראשית הו כיף צדר גסמאני ען
רוחאני ומערפה׳ מבאדי אלעלם אלטביעי והו מערפה׳ אלמאדה ואלצורה ומאהייה׳ אל
אפלאך אלדי הו עלם מעבקא אלה׳ ענ׳ השמים שמים לי״י יעני הו אלדי יעלם חקיקתהא
ומאהייתהא ואן כאן נאחר אנה ליס הו פי הדי אלמוצע כל נביאה אן אלשמים מחל
סכינתה ואלנור פקד אכתצתהא לנורה ובהאה אד לא תפי טאקה׳ אכתר אלנאס מא
פיהא ען אלגמהור עלי מערפה׳ חקיקה׳ הדי אלאמר ונעוד אלי אלארץ׳ ואת הארץ
תנו רבנן שבע ארצות ברא הקב״ה ואלו הן ארץ אדמה חרבה ארקה יבשה תבל
חלד׳ ארץ למטה מכולן׳ למעלה מארץ התחתונה תהום למעלה מתהום תהו
למעלה מתהו בוהו למעלה מבוהו ים למעלה מים מים למעלה ממים אדמה
ובאדמה גבורתו שלהקב״ה ניכרת שנ׳ אל אדמה גילי ורעי כי הגדיל ה׳ לעשות׳
ובתבל שלש מאות ששים וחמשה מיני בני אדם שיש להן ארבעה ראשים
וארבע ידים וארבע רגלים וכשהן אוכלין אוכלין כשנים וכשהן מהלכין מהלכין
כשנים וכולן צדיקים גמורים ועליהן נאמ׳ לי״י הארץ ומלואה תבל ויושבי בה׳

ארץ

University New York

ארץ התחתונה תלויה בשערה וקשורה בכפות חגבא והרבה תלויה בשערה וקשו'
רה בכפות תבל ותבל תלוית בשערה וקשורה בכפות ערבות וערבות תלוי בשע'
וקשור בכפות ימינו שלהקב"ה שנ' ומתחת זרועות עולם ואומ' ועמודי שמים
ירופפו ויתמהו מגערתו ומאי נפקא לן מניה אגדתא לומ' שאין הגלגלים גוף
אחד אלא גופין מוחלקין דבוקין זה בזה כבלדי בצלים וכל אחד ואחד יש בו דבר
טוב לעולם לפי מה שהשפיע לו הקב"ה מן הטוב שהרשהו לעשותו ואין דבר
רע יורד מלמעלה' וכן הארץ יש מהן שאומ' שהן גופין מוחלקין זה מזה וכל
לשון כלייה אינו יוצא אלא ממנה ואלה ואין מקשין בהגדה' והארץ היתה
תוהו ובהו שתי מלות אלו קרובות זו מזו והן לשון חריבות ושממות כמו שפירש
אונקלוס צדיא ורוקניא' וקד נקלו אלעלמא איצא אן אלמאדה באעתבאר דאתהא
עארייה ען אלצור' ובן מימון פירש ז"ל פירוש אחר ואמ' תוהא ובוהא יעני אלהיו'
ל ואלצור ענ' כו' קסמהא מלשון תוהה' אמרה אני והן נבדלנו כאותה עליונים
חיים והתחתונים מתים: וחשך על פני תהום זה יסוד האש וכן הוא אומ' כל
חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח: תהום זה יסוד הארץ בלחלוחית
שבה: ורוח זה יסוד הרוח: והזכיר בה אלהים לפי מהירותה בהרגשה: על פני
תהום זה יסוד המים' וארץ האמורה כאן היא בשותפות על ארבע יסודות אלו'

אלעלם ואן אכתלאף הדה אלאסתקצאת הו באכתלאף הדה אלמואצע עלי
מא יבין ודלך אן אלאול אלמא יותר פיה לטאפה וסרעה' חרכה לא
וקרב מן טביעתה פקבל דלך אלתאליף צורה' אלנאר וכל מא בעדת אלמאדה עלי
מחיט נחו אלמרכז יצארה' אכתף ואצלב ואקל צו וצארה' ארצא והי אלעלה פי אל
מא ואלהוא פאחפק הדי אלמעני אעני אלתאליף לצור מכתלפה וקד חדוהא אפלא
ספה וקאלו אלנאר גסם בסיט חאר יאבס מתחרכא אלי אוסט באלטבע יסתקר תחת
כרה אלקמר' וחד אלהוא אנה גרם בסיט חאר רטב מתחרך אלי תחת כרה אלנאר
וחד אלמא אנה גרם בסיט בארד רטב לטיף מתחרך אלי אספל'

ותאמר הדה אלחכמה אלאלאהייה פי כונה געל בין כל צדין מעדלא מא לאן אלנאר
ואלמא צדין געל בינהמא אלהוא' ואלהוא ואלארץ צדין געל בינהמא אלמא' ועל
הדי ואמתלה קאל עושה שלום במרומיו' תהו ובהו וחשך כולן הם שמשנברא

[illegible]

[illegible] כליד [illegible]

[illegible] וםראש [illegible] וביטבו [illegible] ועולם [illegible]

תהלים

[illegible] אן לאור [illegible] על מענ [illegible] ונור

סמבדי [illegible] לרוחא [illegible] אלעקל [illegible]

[illegible] נראה אור [illegible] מענאה [illegible] לעקל [illegible] ענך [illegible]

[illegible] ונסתר [illegible] אור שנברא ביום ראשון היה אדם

הראשון [illegible] בו מסוף העולם ועד סופו [illegible] מרסומה פינא אור פיה

[illegible] כלהא מן [illegible] כאנור [illegible]

[illegible] מן [illegible] כמי [illegible] אנור [illegible]

[illegible] שמש על מא [illegible] בעד [illegible] שמים [illegible]

[illegible] אור [illegible]

[illegible] אור הנ [illegible]

[illegible] שנבראו ביום ראשון ולא תלאן [illegible] עד יום רביעי [illegible]

[illegible] שמש [illegible]

[illegible] תורה [illegible]

[illegible]

[illegible] שמש על [illegible]

[illegible] יהי מאורות [illegible] מדרש יהי אור [illegible]

[illegible] אור [illegible]

[illegible] אלהים את האור כי טוב [illegible] לא היו [illegible]

[illegible] בין האור ובין [illegible]

[illegible] לאור [illegible]

[illegible]

University New York

8

[illegible] שיהיה [illegible]
[illegible] [illegible] מקענ [illegible]
[illegible] [illegible] ויהי חשך [illegible] לאן [illegible] טבעיה [illegible]
[illegible] עליה [illegible] ד"א שהיה הולך אחר הלילה שהקב"ה [illegible]
כך היום: בקר [illegible] שלא [illegible] אדם עד שחטא [illegible] [illegible] נמשך
[illegible] המות [illegible] יום אחד היה לו [illegible] ראשון כמו [illegible] שני [illegible]
[illegible] לפי שבלשון [illegible] שקורים הראשון במקצת הדברים [illegible] האחד הראשון
[illegible] לאחר לא יקדם לו דבר לכך אמר יום אחד ויש אומ' שהזמן מכל [illegible]
הברואים ואמ' יום אחד לפי שהיום והלילה סביבה אחת [illegible] הגלגל [illegible]
[illegible] את הכל [illegible] אליעזר אומ' שמים מאור לבושו נבראו [illegible] [illegible]
[illegible] נוטה [illegible] [illegible] ארץ מאיכן נבראת משלג שהיה [illegible]
[illegible] [illegible] לשלג יאמר הוה ארץ: וארעא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אור לבושוהם [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צורתה ומנהם [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לא [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] רקיע בתוך המים [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
המים [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

ויצא עבים רכובו וכיון שעלה במחשבה אותו רקיע מיד נבלעו מחיצות המים
המקיפין את הארץ מלמעלה וירדו למימי עקיינוס ונראתה הארץ עד היום
הזה ואמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות ולראות בכבוד הקב״ה דעו שאין להן רשות
לומ׳ שירה עד שתאמרו אתם תחלה שנ׳ מקולות מים רבים אדירים משברי
ים אדיר במרום יי׳ ועל אותן המים אמר ר׳ עקיבה לחביריו כשאתם מגיעים
אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שכן כת׳ דובר שקרים לא יכון לנגד
עיני שעדיין הן דומין לגולם שברא הקב״ה תחלה למטה קודם שתיקבע בו
הצורות והוא הנקרא מעשה לבנת הספיר ועליו אמר יחזקאל מראה האופנים
ומעשיהם כעין תרשיש שעדיין הן ראויין לקבל כל צורה׃ וכיון שנקבעה
בהן כל הצורות שלמים מיד הן יורדין לארץ לפי טבען לפי שטבע המים
והארץ יורדין למטה והרוח והאש עולין למעלה אף הרקיע עצמו מן המים
אלא שהגלדה טפה האמצעית ונעשית רקיע הפרש בינו ובין המים׳ נמצא
כאן שלש מדות רקיע ומים למטה ומים למעלה ממנו׃ ויעש אלהים את
הרקיע שהלבישו צורה יעני לבסה צורה׳ מ״א ואמא למיורה כאנת תחתאלה׳
ויבדל אלהים ההבדלה הזאת אינה הבדלת מקום אלא הפרש בין דבר הנהוה
קודם הויתו והפרש אחר שנברא נמצא כאן שלש מדות׳ וכן כל דבר
ובשעת
הנהוה מארבע יסודות על דרך זו עד שהוא בכח היסודות יש לו צורה
התערובת והחיבור יש לו צורה אחרת׳ והכ׳ יהו לאמר אנה פרק בין
הדה אלתלאתה׳ לאשיא אן ענד מא אשי פי אלקווה ליס הו מתל וקת אלדה לא
כרוג מן אלקווה אלי אלפעל ולא וקת כרוגה אלי אלפעל מתל אלקסמין לאוולין מתלא
אקולאן נטפה׳ לאנסאן ענד מא הי נטפה פעאדהא חיואן באלקווה׳ פענד מא
אסתחאלת׳ פי אלמגלה ואלעלקה ואבתדת תתשכל ותתכטט פליס הי נטפה כמא
כאנת בל הי אשבה לאלכרוג מן אלקווה אלי אלפעל וענד מא צארת חיואן באלפעל
ליס הו כמי כאן אוולא׃ בשעה שאמ׳ הקב״ה יהי רקיע ירדה אש ולחכה
המים ונעשה רקיע וכן הוא אומ׳ בקדוח אש המסים׃ יהי רקיע אימתי
נבראו המלאכים ביום שני מאי טעמא יהי רקיע בתוך המים וכת׳ המקרה
במים עליותיו השם עבים רכובו וכת׳ ליה עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש

ויהי

University
New York

לותו' ויש אומ' בחמישי נבראו מיוי טעמא ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף
יעופף וכתב מלאכים ומשתים יעופף ובין כרבריאל ובין כדברי זה הכל נבראו
ביום ראשון שלא תאמר גבריאל היה מותח בדרומו שלעולם ומיכאל בצפונו וה'
והקב"ה באמצעיתו אלא אני יי' נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מאתי כלומ'
מי אתי'   וארבע כתות שלמלאכים הן כמו שנבאר בפרש' ויצא יעקב'

תכוין מן מא תקדם אן מאדה' מא כאנת משתרכה פאנפצלת בכב
עוור   שי קד הו מא באלפעל והו אלמא אלדי יקדהו פי אלבחארה ואלאנהאר
אלמתפרקה באלארץ: ואלגו אלהוי והו אלמלאחק אלמא מרכב איצא ובסיט
ואלבסיט הו אלמסתקסי אלמלאחק לאלהוא וכדי אלהוא מנה מסתקסא והו אלדי
תחת אסטקס אלנאר'   ומנה מרכב והו אלדי עדרנא ומנה בסיט והו אלמלאחק
לפלך אלקמר וכדי אלארץ מנהא אסתקס והו אלתראב אלצרף אלדי פי אלמרכז ומנה
אלתראב אלאחגאר והי מרכבה ודלילה מן אלמשאהדה אן פי אלאחגאר נאר וקד
אינא יתחלל מנהא מא וכדי סאירהא'   ואמא אלמא אלעלא אלדי ממק על
הוא אלקריב אלינא אלדי אסמה רקיע וענה קיל הגלדה טפה האמצעית נעשית
רקיע' והגלדה מן בעין גליד'   מעני דלך אן קד קאלו אלטביעיון אן על
אבדרוע אלאולי הו אלמא ואלמא קאבל כל צורה והו עלה כל מרכב מן אלעניאר
הגורה
אלגסמאני פמן אנחלאל תכוין אלהוא ומן במודה תכוונת אלארץ והו מענא
ומן צורה' אלהוא תכוונת אלנאר ומן אלדכאן ואלאבכרה תכוונת אלסמא ומן אלתש'
תנעל אלחאיל מן אלתחליד תכוונת אלכואכב פראית חול אלמרכז הדי כלאם על
פילסוף ועלהדי קיל אל תאמרו מים מים פאמא אלמתוסט הו בארד רטב
שאמל להדי אלהוא ואמא אלמרכור אולא והו אלנועי פאעלמה אנה צעב גדא'
פהו מא באלקווה וליס הו מחסוס'   וקד קיל על הדי מעני אכר קאלו אן אלרקיע
הו אלגז אלאוסט מן אלהוא לאן אלהוא ג' אקסאם פאלגז אלאספל מן אלהוא קד יכאלט
אסטקס אלנאר פיתכתף ויתלט באלמתה ולא יקבל אלנור ובקי אלגז אלאעלא לא
יקבל אלנור פתסרי פיה אלשמס אלי אלארץ והדי הו סבב אנפשאק אלארץ אלד'
אלמא אלמחי יפד ויהרב מן אלחרארה פאפהמה'   ולמה לא נאמ' ביום
שני כי טוב לפי שלא נשלמה מלאכת המים לכך נאמ' ביום שלישי כי טוב

שנ' פעמ' אחת ליום שעוחות ליום שלישי ד"א לפי שנבראת בו גיהנם לכך
לא נאמ' בו כי טוב' ויהי כן לומ' לך שאין לו החלפה לעולם: ויקרא אלהים לרקיע
שמים ליפצלה ען אלחכם אלאול אלדי הם פיה משתרכין והו אסמיו פי קו ואת השמ'
ר' חומ' ויקרא אלהים לרקיע שמים אש ומים לקצן ופתכן זה בזה ועשה מהם
רקיע שנקרא שמים ללמדך שזה מכוח ד' יסודות היורדים והעולים'
יקוו המים בשלישי אמ' הקב"ה יקוו המים שהיו מכסין את הארץ כשיצא
הדיבור מפי הקב"ה נעשתה הארץ עמקים ואמ' הקב"ה לאמירה ד
שלים שהוא מלאך הממונה על הים פתח פיך ובלע כל מימות שבעולם אמ'
די לי שאעמוד בשלי מיד בעט בו הקב"ה והרגו שנ' בכוחו רגע הים ובתבונתו
מחץ רהב ועשה לים חול שלא יפחות ולא יוסיף שנ' ואשים לו בריח ודלתים
ואומ' עד פה תבוא ופה יהיה בגולך ועל זה נאמ' כל הנחלים הולכים אל הים
והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת' כשנבלעין
לעקיאנוס ואינו מתמלא לעולם' מעשה בר' אליעזר ור' יהושע שפירשו
בים הגדול נטלו מאותן המים בידן עד שנכנסו לרומי שאל אנדריאנוס ואמ'
מימי עקיאנוס מה הן אמרו מים בולעין מים אמ' להן איני מאמין לכם עד
שתראוני מה עשו נטלו ספל של מים ונתנו בו מאותן המים והיו נבלעין ראשון
ראשון: ד"א כל המתים נכנסים לשאול ושאול אינו מתמלא ומעני הדי אלנץ
אן אסבב לאכון הו אסבב לאפסאד וסבב אפסאד הו סבב אכון פיכון ד' לך
דור דור מא תכון מן אלמאדה פסד איהא ומא פסד איהא תכון מנהא'
וקד קאל אפילסוף אן אכון הו אכרוג מן אלקווה אלי אלפעל ואפסאד הו כרוג מן אלפעל
אלי אלקווה אד קד עלמת אן מאדה' אלמתכוונאת אארבע אלדי הי מערץ ונבאת
וחיואן ואנסאן מאדה וצורה ואן כל מא פסד מן אגסאם הדה אלמתכוונאת
איהא כל שי יעוד אלי מבדאה' תם ידנג ויתכון מנהא וחוזר חלילה'
ותראה היבשה כדי שתהיה ראויה לישיבת החי' ויהי כן ללמד שאין לו
חלפה: ויקרא אלהים ליבשה ארץ ליפצלהא ען ארץ אלאולי אלתי קיל פיהא
והארץ ... לאן תלך הי אלמאדה אלמשתרכה לארבע יסודות והדי עני בגז
... לסכן אלחיואן ... יסוד הארץ: ישמעו הקטן ואומ' העולם

וזה דומה לגלגל עינו של אדם לבן שבו זה אוקיינוס שמקיף את העולם שחור
שבו זה יקוד ישוב קומט שבשחור זו ירושלם פרצוף שבשחור זה בית המקדש
יהי רצון שיבנה בימינו׳ ולמקוה המים קרא ימים היה בתחלה מקום זה קוי
המים נקרא ובשנתקבצו הבדילו בשם ימים׳ וירא אלהים כי טוב טוב לבר׳
יותיו והו מעני עגיב אלדי פי כל אלמכלוקאת נאמ׳ כי טוב ליעלמנא אן כל שי
מקצוד לדאתה׳ תדשא הארץ׳ תעלם אן סבב אכתלאף אלמתכונאת
פי אלנבאת ואלמעדן ואלחיואן הו בחסב תגייר אמתזאג אלמרכבאת מן תלך אל
מאדה אלמשתרכה אלדי קבלת ארבע צור וכל צורה מנהא תאבעה כיפייתין
ובתלך אלכיפיאת אלארבע עאדה׳ אקתצת לאן תרכב מנהא ודלך אנהא
תכתלט אוולא באלחרכה׳ אלפלך תם תמתזג פיחדת אכתלאף פי אלמכתלט אלחאדת
אלמתרכבה מנהא במקאדיר מכתלפה מן אלחאר ואלבארד ואלרטב ואליאבס
פתציר פיהא בהדה אלאמזגה אלמכתלפה היאאת מכתלפה לקבול צור מכתל
פה ובתלך אלצור יכון תגייר מתהייה לקבול צור אכרי מכתלפה הטבאיע
דאימא׳ ואלצורה אלואחדה אלנועיה יוגד למאדתהא ערץ כביר פי כמייתהא
וכיפייתהא ובחסב הדא אלערץ תכתלף אשכאץ אלנוע פתתחקק דלך׳ והדא
כלה בעד אלכליקה ואמא וקתאן וגד פלא זמאן׳ תדשא הארץ דשא
דשאים שאין להם אילן כשאמ׳ הקב״ה תדשא הארץ דשא ולא אמר בהן
למינהו ואמ׳ בעצים למיניהו ואמ׳ דשאים אם אין רצונו לצאת בערבוביא
אמ׳ בהן למיניהו פתח שר העולם ואמ׳ יהי כבוד יי׳ לעולם ישמח יי׳ במע׳
אשר זרעו בו יש בו כח לקבל הזריעה לדורות׳ ויהי כן לדורות׳ ד״א
ויהי כן שלא עכבו כל מעשה בראשית הה״ד ואהינו בש׳ [illegible] כל אשר חפץ
עשה׳ ותוצא הארץ וג׳ אפלו דשאים לא יצאו בערבוביא אלא כל אחד
ואחד מינו׳ יהי מארת׳ תנו רבנן בכ״ה באלול נברא העולם. בכ״ח בו נבראו
חמה ולבנה׳ תעלם אן הדי כפי השעה על דעת האדם פאן לא יום עלא
מן אסבוע פרלגו אל [illegible] וקאלו אן תם סנה והמייה הי אלדי יסמונהא בהר״ד ובעלו
סנה׳ אדם וו״ד יעני אלדי בלק פיהא ואלף מן חוול מולדו [illegible] פי אלסנה אלתאניה
ליליה׳ ואלתאני [illegible] פעמה [illegible] הלקים [illegible]

והי דאתתעו כרג מולד אלתאניה יום אלגמעה אלדי כלק פיהא פי ו' ד' סאעה ת"ר חל'
מולד ו' י"ד ובעלו בחסב אליום אלמתקדם קביעה כתלך אלסנה אלתאניה בשלה לאן
למא כאן אלמולד אלגמעה כ"ז נה' אלקביעה אלסבת זח"ו וקד תקדם אן הדי בחסב ע'
והם ואמא מע אלתחקיק אן אלזמאן ערץ תאבע לאלחרכה ואלחרכה ערץ ללאמת
חרך פלמא כלק פי אלוקת אלמדכור בעד אלעדם אלמחץ אלמטלק וקד קאלו ז"ל כיון
שנברא אדם ביום ששי חשוב מאותו היום תחלת שנה נשארו אותן החמשה
ימים חשובין ט"ו הן סוף שנה קימנו בעלמא כפי העולה על דעת האדם'
מאורת חס' שלא נברא להאיר אלא גלגל חמה בלבד : והיו לאתת או ימי שבתות
דלת בהן ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם' ולמועדים או ימים טובים שנ'
אלה מועדי יי' ולימים או ראשי חדשים' ושנים או ראשי שנים שבך מונין
לשנים' ויש אומ' לאותות בשעה שילקו יעני וקת כסופהא על מא קיל גם
מאותות השמים אל תחתו לפי שבשעת לקייתן יתבאר גדלו שלהקב"ה ויכלמו
עובדיהן' ברקיע השמים מחוברות בתוכו לא על גבו מלמעלה לאן אל
כואכב מגרקה פי גרם אלפלך כאלפץ פי אלכאתם : ר' אומ' שלש אותיות כתובות
על לב החמה' תנו רבנן ש"ד המתחיל בראש חדש החמה הוא המשלים
בסוף ראש חדש החמה הוא הפותח והוא הסוגר' רבן יוחנן בן זכאי ורבן
גמליאל ור' ישמעאל ור' אלעזר בן ערך ור' אליעזר בן הורקנוס ור' עקיבה הלין
דורשין על מולד לבנה ואמרו דבר אמרו הקב"ה ונבראו השמים למטן כסאו
שנ' בדבר יי' שמים נעשו אבל בצבא השמים יש יגיעה הרבה יגע הקב"ה
מה עשה נפח ברוח נשמת פיו כל צבאם להאיר על הארץ אלדי יבין מן
כלאם הדי אנה אנמא כלקהא לא ליסתנפעו בהן אהל אלעאלם והדי מן אלמח [illegible]
אן יכלק אלאשרף מן גהת אלאדנא ואנמא מענאה אנהא כלקה למענה
דאתה לשבחו שלהקב"ה ולכבודו וכאן אפאדתה באלערץ עלי הדי אלעאלם אל
ספלי ודלך אלשעאע עדן [illegible] לאזם להא פאעלמך הנא אנה לאזם להא אלא ולא
אנארה עלי אלארץ לא אנהא כלקת לדלך : ויהי כן אין להם החלפה לעולם'
ויעש אלהים את שני המאורת הגדולים סמיית גדולים לכתר נורהא ותאתירהא
[illegible] אלשמס תוולד אלחרארה ואלקמר תוולד אלברודה כמא [illegible] ואלקמר [illegible]

גדולים

...niversity
...ew York

גדולים באכותו והא ע הדין מעני ואת המאור הגדול שאין בכל הכוכבים
גדול מן השמש ועוד שהוא מחלק אור לכל הכוכבים ומאורו הן מאירין
לממשלת היום לאחסן לאנה פי אלתדביר לאן אלנור קד קיל פיה להאיר על הארץ
ופנביין דלך כתיר' ואת הכוכבים למה הוסיף הו ואמר הכוכבים רמז לחמשה
כוכבי לכת כוכבים כל א' בגלגל שמיני' וקד ראית אן אדכר הנא מקאדיר
אל אגראם אלניירה ומא הי מוולדה עלי ראי אלפלאספה ומסירהא יעני בכונהא תקטע
פלכהא אלכאץ בהא אלדי הו חאמל אלכוכב בדקך קצרה' ואבתדי מן אלקמר אלדי
הו אקרב אלניר' פאלקמר יולד אלברד ואלרטובה ותקטע פלכהא פי כ"ט יום ותשע
חלקים והו יולד אלחין ואלמחבה פי אלעאלם אלספל ומקדארה גזו מן ארבעין מן
אלארץ' ועטארד הו אצגר אלכואכב ומקדארה גזו מן אלתנין ועשרין אלף מן
אלארץ ואלזהרה מתוסט בין ארבע טבאיע ויולד אלחכמה ואלחדק וגודה אלפהם
יעני לאלדי יולד פי סאעת הדי אלכוכב אלמלצון מן הדה אלכואכב עלי מא אערפך
בעד והו יקטע פלכה פי יא שהר' ואלזהרה תוולד אלברודה והי תקטע פלכהא
פי יא שהר ומקדארהא בגז מן סבעה ותלאתין מן אלארץ והי תוולד אלשהוה ואל
פרח ואלסרור ואלשמש תקטע פלכהא בסנה שמסייה אעני הי שס"ה יום ורבע יום
והי אכבר מן אלארץ במקדאר מאיה וסבעין מרה ותוולד אלכברה ועלו אלהמה
ואלרפעה' ואלמריך יולד אלחראדה ויולד אלגצב ואלגירה ואלבגצה ויקטע אלפלך
פי יח שהר והו סיע גסם אלארץ מרה ונצף תמן מרה' ואלמשתרי יולד אל
חראדה ואלרטובה ואלכיר ואלאסתקאמה ויסכן אלגצב ואלעדאוה ואלבגצה ויקטע
אלפלך בי"ט שהר והו פיתע גסם אלארץ כמס וסבעין מרה' וזחל יולד אלבריד
ואליבס ויולד אלשרור ואלמות ואלקתל ואלעדאוה ואלבגצה והו סבע גסם אלארץ
אחד ותסעין מרה ויקטע אלפלך פי תלאתין סנה' ואלכואכב אלדי פי אלפלך
אלתאמן מנהא מא יולד אלחראדה ואליבס מתל אלאסד ואלחמל ואלקוס ורדיה על
מתלתאת אלנארייה ואלמתלתאת אלמאייה והי אלעקרב ואלסרטאן ואלחות אלגיר
תרחיבה אלתור ומנהא שמאליה הואייה והי אלגוזא ואלמיזאן ואלדלו והי [illegible]
מוולדה אלחראדה ואלרטובה ומנהא גנוביה תראביה והי כמותהא [illegible] ועל
עשרהי אלסנבלה ואלגדי [illegible] ואלכואכב אלדי פי אלפלך [illegible]

מא יותר לכדור ומנהא מין יותר לחד ומנהא לבוקה ומנהא לרטובה והדי עלי
ריד ליה לאספה כמי דכדנא והיתקטע מלכהא בצד אף סנה ויומיא אט פליס פיה
כוכב והוינק לגמי ע' לקסר והו יתהלך לחרבה ליומיה לתי הי' כד סיועה'
ולפ: עם המדרש ר' ירמיה אומ' ששים ותשעה מלאכים מתחלפים על החמה
בכל יום שמונה בכל שעה מכל רוח ר' טרפון אומ' מנגנאות ושבותות יש לו
ושלש מאות וחמשים מלאכים תופסין אותו מארבע רוחותיו כדי שלא
ירוץ העולם במהרה וכשהוא שוקע מרפין לו מעט שנהנה רפה היום לערוב
ומעונותיהן שלבריות אין חמה ולבנה רוצין לצאת בכל יום מה הקב"ה עושה
להן זורק בהן חצים והן מהלכין לאורן שנ' לאור חציך יהלכו ומה הוא דיין
דכל. והוא כחתן יוצא מחופתו אם מה חתן נכנס גבור ויוצא חלש כך השמש'
כגבור לרוץ אורח מלמד שהוא עושה לו שביל בפני עצמו ומזלות הן
קבועין וגלגלהוא שחוזר ועגלה בצפון ואינה זזה ממקומה; תני רב' שלשה
קולן הולך מסוף העולם ועד סופו ובריות ביניהן שלא ירגישו קול השמש וקול הנשמה
כשתצא מן הגוף וקול הנחש כשמפשיט את עורו ואמ' קול המונה שלרומי נשמע
היה קול גלגל חמה נשמע מסוף העולם ועד סופו' ועוד תני רב' שמונה מלאכים
מסורין לגלגל חמה ארבעה מלפניו וארבעה מלאחריו שלפניו כדי שלא ירוץ
העולם תהד' הולך אל דרום וסובב אל צפון ר' ישמעא' אומ' ארבעה מסורין
בלבד נאמ' כאן סובב אל צפון ונאמ' להלן סביב מה סביב האמור להלן ארבעה
אף כאן ארבעה ובתקופת תמוז אין צל לכל בריה שנ' ואין נסתר מחמתו'
וכשיוצא לעולם טובל בנהר שלאש וכששוקע טובל בנהר שלברד והוא נתון בתוך
תיקו ולעתיד לבוא הקב"ה מערטלן מנרתיקו והוא מלהט את הרשעים; וי"א
אמרי יש מהנם לעתיד לבוא שנ' נאם האדון יי' צבאות אשר לו אור בציון
ותנור לו בירושלם ר' יהודה אומ' לא יום ולא גהנם אלא אש יוצאה מגופן של
שלרשע והיא שורפת אותן שנ' רוחכם אש תאכלכם ונאמ' ולהט אותם יום
הבא' ולממשלים ולילה הדי' יעם לירח ולכוכבים; אמא קן פ' לירח
לממשלת היום ולממשלת הלילה פקד ביניהם ונגידה ויצאו'
לממשלת [illegible] כי להזכיר להן [illegible] קובת פ' [illegible]

מעני

מצאורה וכתרת אלחראר׳ גמ אלאמטאר ותכוונת אלמתכוונאת ואקבל אלעאלם הד׳
אקויה פי תקופת תמוז ותתכמל אלאזמאן פי אלארבע אלתקופות ויקתמר כד׳ לך
אלכון ואלפסאד׳ ואת המאור הקטן סמאה קטן באלנסבה אלי אלשמס׳ ולממשלת
הלילה למא יאול מן ברד אלקמר אי אנה פי זמאן צבאת אלמטאר ותנבסט אלחראר׳
אי אנה אליבוסה ותמתזג אלאשיא פתתגדל אלמתכוונאת אד׳ ימר עליהא אלחאר
ואלאכס אלי׳ יהו תדביר אלשמס ואלבארד ואלרטב אלי יהו פעל אלקמר וכד׳ גמיע
אלכואכב להא תאתיראת באלמתכוונאת׳ כמא תבין אולא ונזידה וצוחא׳

קד עלמת

קול אלחכמ׳ ז״ל והם אנדק אלקאילין באנאס אין לך כל עשב
ועשב בארץ שאין לו מזל ברקיע מכה אותו ואומ׳ לו גדל׳

לממשלת היום בחסב צוורהא אד׳ הי דאת צוור כלהא יענ׳ אלכואכב׳
ולהבדיל בחסב מוארהא׳ ותעלם אן דאת אלכוכב ליס פיה שי מן הד׳ה אלכיפיאת
אלתי הי אלחרארה ואלברודה ואלרטובה ואליבוסה אד׳ הד׳ה אלכיפיאת לא תתבע
אלא אלמרכבאת ואמא אלמואדה אלבסיטה אלתי הי מואדה אלסמאואת כלהא פהי
מנזהה ען הד׳י אד׳ אלחאר פי טבעה אלכפה ואלבארד פי טבעה אלתקל וליס הי
כפפה ולא תקילה אד׳ לא כרוג להא ען מכאנהא אלטביעי פאן עאד בסרעה
כאן כפיף ומא כתר פיה אלארץ ואמא כאן תקיל ולה איצא לון לאן אלון תתבע
לא כתלאף הד׳ה אלארבע׳ ותעלם אן הד׳י אלי׳ ד׳כרנאה לכון אלכואכב מנפדה
אלפיראת ואלשרור עלי אלעאלם עלי ראי מא כמא ד׳כרנא פד׳לך יהו במשייתה תע׳
ואמא אד׳י כנא עושין רצונו פלא שי ישלוט בהם עלי מא תבין פי אמבחנא׳

ישרצו המים׳ בחמישי שרץ הים כל מין דגים ותנינים גדולים ולויתן נחש
בריח ולויתן נחש עקלתון שנ׳ ביום ההוא יפקד י״י בחרבו הקשה על לויתן
נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים׳ ועוף יעופף
על הארץ מכאן למדנו שהעוף נברא מרקק המים שהרי הוא אומ׳ להלן זאת
תורת הבהמה והעוף ועוף יעופף שהעוף יש ממנו יעלה למעלה באויר׳
ויש ממנו למטה [illegible] ועוף יעופף׳ ויברא אלהים את התנינם הגדול׳
האומ׳ הם בתאן אלבחר והם חיואנאת כבאר גדא׳ תנינם חסר שהרג הזכר
ומלח הנקבה שכל מה שברא הקב״ה בעולמו זכר ונקבה ברא ואלמלי נזקק׳

זה לזה מחריבין את העולם מה עשה הקב״ה סירס הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים
לעתיד לבוא ויהיבא מאי דכת׳ לויתן זה יצרת לשחק בו לאו אורח ארעא היא
ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם אמ׳ר יהודה ירדן יוצא ממערת
פמיס ומהלך בימה שלסבכי ובימה שלסדום ובימה שלטברי והולך ונופל
לים הגדול עד שנופל לפיו שללויתן שנ׳ יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו ר׳ יוסי אומ׳
לויתן דג טהור הוא שנ׳ גאוה אפיקי מגנים תחתיו חדודי חרש גאוה אפיקי
מגנים אלו קשקשים תחתיו חדודי חרש אלו סנפירים אמ׳ר יונתן מאי דכת׳
כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננ׳ אלו שבעה ימים וארבע נהרות שמ׳
שמקיפין את העולם ארץ ישראל ואלו הן ימה שלסבכי וימה שלטבריה וימה
שלאספמייא וים הגדול ואלו ארבע נהרות ירדן וירמוך קרמיון ופוגה
אמ׳ר יונתן עתיד גבריאל לעשות צידה בלויתן שנ׳ התמשוך לויתן בחכה ובחבל
תשקיע לשונו ואלמלי הקב״ה עוזרו אינו יכול לו שנ׳ העושו יגש חרבו אמ׳
ר׳ יונתן בשעה שלויתן רעב מוציא הבל מפיו ומרתיח כל מימות שבעולם
שנ׳ ירתיח כסיר מצולה ואלמלי מכניס ראשו לגן עדן אין בריה יכולה לעמוד
מפניו שנ׳ ישים ים כמרקחה ובשעה שהוא צמא עושה הים תלמים תלמים
שנ׳ אחריו יאיר נתיב יחשוב תהום לשיבה ואין תהום חוזר לאיתנו עד
לשבעים שנה ולמה צרך לומ׳ שלויתן דג טהור הוא אלא לפי שהקישו לנחש
שנ׳ על לויתן נחש בריח לפי כך צרך לומ׳ שהוא טהור אמ׳ר עתיד הקב״ה
לעשות סעודה לצדיקים בגן עדן מבשרו שללויתן שנ׳ יכרו עליו חברים
ואין כריה אלא סעודה שנ׳ ויכרה להם כריה גדולה ויאכלו וישתו : ואין
חברים אלא תלמידי חכמ׳ שנ׳ היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמי׳
השמיעיני והשאר מחלקין אותו ועושין בו סחורה בשווקי ירושלם שנ׳ יחצוהו
בין כנענים ואין כנענים אלא תגרים שנ׳ כנען בידו מאזני מרמה תרג׳ תגרין
אמ׳ר יונתן עתיד הקב״ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו שללויתן שנ׳ התמלא
בסוכות עורו אם זכה אדם עושה לו סוכה אחת ואם לאו עושין לו ענק שנ׳
וענקים לגרגרותיך והשאר פורסו הקב״ה ופורשו על חומות ירושלם וזיוו מ׳
[illegible] מסוף העולם ועד סופו שנ׳ והלכו גוים לאורך [illegible] וחולם [illegible]

3

נין בהמות ותורד וו בהמות בהררי אלף׃ תנו רבנן ברומישי ברח יונה לים ולמה
לא רצה לילך בשליחות הקב"ה שפעם ראשונה שלחו להשיב את גבול
ישראל מלבוא חמת ועמדו דבריו׃ פעם שניה שלחו להחריב ירושלם ועשה
למען שמו ונחם על הרעה והיו ישראל קורין אותו נביא שקר׃ פעם שלישית
שלחו להחריב נינוה ודן דין בינו לבין עצמו ואמ' יודע אני שהגוים קרובי תש'
תשובה ועכשו הוא מקבל תשובתן ולא דיי שישראל קורין אותי נביא שקר אלא
ואף אומות העולם הריני בורח לים מפני שלא נאמ' כבודו שלהקב"ה שם שנא'
על השמים כבודו ונאמ' מלא כל הארץ כבודו׃ ועד דאי אנה גרח לים
חתי' לא תצח לה נבואה חד מן שרוט' לנבואה אתה יין ובמטרה משתגל
בים והדי' צרודי לכל נבי דון משה׃ ירד יונה ליפו ומצא אניה לירד בה
והאניה שירד בה היתה רחוקה ממנו מהלך שני ימים לנסותו מה עשה לו
הקב"ה הביא רוח סערה גדולה בים והחזירו ליפו וראה אניה ושמח שמחה
גדולה ואמ' עכשו יודע אני שדרכי מיושרת אמ' נבוא עמכם ודרך כל
האניות כשיצא אדם נותן שכרה והוא נתן שכר כל האניה תחלה ואחר כן
ירד בה פירשו מהלך יום והיו כל האניות עוברות ובאות בשלום והאניה
שירד בה בצרה גדולה ומשבעים לשון היה באותה האניה וכל אחד אלהיו בידו
וקראו איש בשם אלהיו ולא הועילו ויונה בצרת נפשו נרדם בשינה אמר רב
החובל אנו בצרה גדולה ואתה ישן מאיזה עם אתה אמ' עברי אנכי אמר
הנה שמענו שאלהי העברים שהוא גדול מכל אלהים׃ קום קרא
אל אלהיך אולי יתעשת האלהים ויעשה לנו נסין ונפלאותיו שעשה לנו במצר'
ובים סוף אמ' בשבילי הצרה הזאת באה עליכם שאוני והטילוני אל הים לא
קבלו אלא השליכו מן הכלים להקל מעליהם והים הולך וסוער בקשו להחזירו
ליבשה ולא יכלו לקחו יונה ועמדו על גבי הספינה ואמרו רבונו שלעולם
אל תתן עלינו דם נקי שאין יודעין מה טבו שלזה והוא אומ' בשבילי הצרה
הזאת באה עליכם שאוני והטילוני אלהים הטילוהו עד קרסליו ועמד הים
מזעפו לקחוהו אצלם והיה הים הולך וסוער החזירוהו עד טבורו ושתק הים
אחר כך השליכוהו ועמד הים מזעפו ובלעו הדג׃ ר' טרפון אומ' ממונה היה

הדג משששת ימי בראשית להבליע את יונה ונכנס לתוך פיו כאדם שנכנס לבית
כנסת גדולה והיו שתי עיניו של דג כחלונות מאירות ויונה היה רואה כל מה
שבימים ושבתהומות ועליו נאמ' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ׳ אמ׳
הדג ליונה אין אתה יודע שבא יומי להיאכל ללויתן אמ' יונה הוליכני אצלך
ואציל נפשי ממנו הוליכו אצלו אמ' ללויתן בשבילך ירדתי לראות מדורך
ולא עוד אלא שאני עתיד לירד וליתן חבל בלשונך ולעלות אותך לזבחך
לסעודה גדולה לצדיקים לעתיד לבוא שנ' התמשוך לויתן בחכה ובחבל
תשקיע לשונו ולא עוד אלא הרי חותמו שלאברהם אבינו וכיון שהביט הדג
לחותמו שלאברהם אבינו ע'ה ברח מהלך שני ימים אמ' יונה לדג הרי הצלתיך
מפיו שללויתן הראיני כל מה שיש בימים וכל מה שיש בתהומות מיד
הראהו שבילי ים סוף שהלכו בהם בני ישר' שנ' סוף חבוש לראשי והראהו
נהר גדול שלאוקיאנוס ׳ הה'ד ונהר יסובבני והראהו מקום שמשברי הים
וגליו עוברין שנ' כל משבריך וגליך עלי עברו והראהו גיהנם שנאמ' מבטן
שאול שועתי׃ והראהו שאול שנ' ותעל משחת חיי יי' אהי׃ והראהו עמ'
עמודי ארץ במכונן שנ' לקצבי הרים ירדתי מכאן שירושלם על שבעה
הרים עומדת והראהו אבן שתיה קבועה בתהומות וראה שם בני קרח
עומדין ומתפללין שם וידע יונה שהוא תחת היכל יי' אמ' לו הדג הרי אתה
עומד תחת היכל יי' התפלל ואתה תיענה אמ' יונה לדג עמוד על עמדיך
שאני מבקש להתפלל ואמ' רבונו שלעולם נקראת מעלה ומוריד העליני
נקראתה ממית ומחייה החייני וכמה נתפלל יונה ולא נענה עד שאמר
אשר נדרתי אשלמה ומה נדר שיזבח לויתן לפניו ביום תשועת ישראל
באותה שעה אמ' הקב'ה לדג שיקיא את יונה ליבשה והקיאו ליבשה וראו
בני המלחים אותו וראו כל הנסים שנעשו לו והשליכו איש אלהיו על הים
שנ' משמרים הבלי שוא חסדם יעזובו ומלו עצמן ונעשו גרי צדק׳
הנעלם אין מענהו׳ אותך אלי׳ יצק פי לויתן ליפהו עלי עלהדר
אין הדה אה טביעה׳ אנפש אה והנייה וחאה׳ אנפש אהיונה׳
שיה אתי הי פלמאדה לאנפש שמטקת אמדרכה ואשלמך בלואן האתין

niversity
New York

אלקוריין ופעלהמא פי עאלם אלטביעה פאין מא וגדה' חאלה בתמאל פהי מנסובה אלי
אלמוטקה מתל ודוו עביהין מסוף העולם ועד סופו ומא שאבהה והו נחש בריח
ואין מא וגדת פי הדי אלנוע ועף חאלה דוינה פהי ועף חאלה' אנפס אלטביעיה
אלחיואניה אלתרא ועפהם לה אנה טלב אן יבלוע הדג אלדי בלע יונה ומא
שאבהה פהו נחש עקלתון' תאמל קול דוד ע"ה לויתן זה יצרת לשחק בו
יעני לנפבר פיה ונעתבר חאלה' בתאן אלבחר אלדי ועף הדי אלחיואן חין מא שי
ואין טאיר בסנפיר וקשקשת ואין סאבח לאנה סמאה תנין וכדי אלתוראה
פהדי עביב פי מואן הדי אלחיואן וכדלך פי אלנואדר אלשעריה אלדי דכרו אל
חכמים'. ותעלם אן קצה' יונה ואלדג מן גמלה' אלמעגזאת ואנהא קצה'
וגודייה לא תתאוול ולדלך יקאל מי שענה את יונה במעי הדג הוא יענה
אתכם וישמע בקול צעקתכם' והדי כלאם ישעיה פי קו' ביום ההוא יפקד
יי' בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון' והדי כלאם
דוד ע"ה פי קו' לויתן זה יצרת לשחק בו לאן הדי ועד ישעיה פי אלמגאיב אלתי
תטהר לימות המלך המשיח ואמא מא וצפו אלחכמ' ואטנבו פי מא דכרוא
פי קו' עתיד הקב"ה לעשות סעודה בלויתן ואשבאה פהדה נואדר שערייה
בעידה אלדי אעתמרנא חאלה' אנפס אלנפסאניה חין והי חיואניה וחין והדי
טביעייה וחין קדוסייה אלאהייה' ותארה מלאחיה לאנפס וחין מפארקה
וישמע חכם ויוסיף לקח' פלא ישתבה עליך הדי אלא למן יקול מא ישאבה
הדי פי אלבור ולא אין מקרא יוצא מידי פשוטו' ויברך אתם אלהים למה
הצריך ברכה בדגים לפי שאוכלין מהן בני אדם תמיד וכן הבהמות וכן
החיות היו צריכין לברכה ולמה לא בירכן בשביל הנחש שלא יתברך עמהן'
תוצא הארץ נפש חיה בששי ברא מיני בהמות וחיות אף בהמה בהררי
אלף רבנן אמרי בהמה אחת רבוצה על אלף הרים ואף הרים מגדלין לה צמחים
ויש אומ' מגדלין לה בהמות והיא אוכלת אותן' מאי טעמא ועל יובל
ישלח שרשיו' **תעלם** אן הדה היאה' אלנפס אלשריפה אלמדרכה
אלעלום ואלמעארף
פוצפהא אנהא מדרכה אלדי במלת פי אל
עלם וקד אסתעמלו את כל אלגה לאעלם מבינה ושתיה קאל כל חכמה

ושתייה האמורה בספר זה אינהא חכמה לאן כמא אלאכל ואלשרב גדי אלמאדה
כדלך אלעלם גדי אלצורה פעבר בכונהא ונפס אלמדרכה אלעלום ואלמעארף קאל
כל חכמות התורה נכנסות ללב והלב אינגו מתמלא לאן לב אסם משתרך קד
עני אלעקל אלמנקסם קאל ואיש נבוב ילבב יעני יעקל ואלאנסאן קבל צורה מא תקדמה
ואזתתד אלעקל אשריף לאנך קד עלמת אן אגזא אלנפס כמסה אלגאדי ואלחאס ואל
מתכייל ואלנזועי ואלנאטק ואלגאדי ארבע קוא והן אלגאדבה ואלמאסכה ואלהאצ
מה ואלדאפעה ואלחאס כמס קוא והן אלשם ואלדוק ואללמס ואלסמע ואלבצר ואל
מתכיילה אלתי תחפט רסום אלמחסוסאת בעד גיבתהא ען אלחואס ולהא אלקדרה
עלי אלתרכיב חתי תרכב מן אלאשיא אלמוגודה אשיא ממתנעה כספינה מן חדיד
תגרי פי אלהוא ופיל לה ראס אנסאן ואנסאן לה רווס כתירה ואלנזועי הו אלדי
יתשווק לשי מא או יכרההי ואלנאטק ינקסם בקסמין עמלי ונטרי אלעמלי
פיה יקתני אלצנאיע ואלנטרי פיה יקתני אלעלום ונעוד אלי אלתפציל פקווה אל
למס הי קווה מבתותה פי גמיע אלבדן בהא תדרך אלחרארה ואלברודה ואלרטובה
ואליבוסה ואללין ואלצלאבה בלצנן אלראחתין ועמום סאיר אלגסד ואמא אלסמע
פהי קווה מבתותה פי אלעצבה אלמפרושה פי אקאצי אלסמאך והי תדרך אלצות
ואלצות הו תמווג אלהוי בחרכה שדידה תחצל מן קרע בענף או קלע בחדה
ואמא אלדוק הו קווה מודעה פי אלעצבה עלי צאהר אללסאן בתוסט אלרטובה
ואמא אלבצר פהי קווה מרכבה לאלואן ואלשכל מודעה פי מלתקי תגאויף אל
עצבתין פי מקדם אלדמאג ואלאבצאר עבארה ען אכד צורה אלמדרך אעני
אנטבאע מתל צורתה פי אלרטובה אלגלידייה ואמא אלשם פהו בקווה זאיה
פי אלדמאג אלשביהה בחלמתי אלתדי והי אלתי תדרך בתוסט גסם ינפצל מן
אלרואיח פהדה אלה אלחואס אלטאהרה ואמא אלחואס אלבאטנה פהי אלחאפצה
ואלמתכיילה ואלמתוהמה ואלדאכרה פהדה אלחואס כלהא כדאם ללנאטקה
ולהא איצא פעלין עמלי ונטרי פאלעמלי אלדיבה יקתני אלצנאיע ואלנטרי אלדי בה
יקתני אלאנסאן אלעלום כלהא אלאהי וטביעי ורייאצי פבא עתבאר כונהא פאעלה
אפאעיל כתירה סמיית בחסב תלך אלאפאעיל נפוס ובחסב אדתסאם צוור
אלמוגודאת פיהא אדראך ואחד פהי נפס ואחדה פלא יתצלף פי הדי אלאדראך

חאצה

iversity
ew York

חזקה ולא בארחה ולא במנחה נהדי קי' לפי אדם פמן אגלהא הו בצלם אלהים
ובדמותו ונעוד אל אלגרץ : ר' יוחנן אומ' בתחלה אמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה
ובשאמ' ויעש אלהים את הארץ לא הזכיר נפש חיה אלא אלו מריאים שברא הן
נפשותן ובא לעשות גופן וקדש היום משלכו מידן וילמד מהקב"ה :
תנו רבנן כשברא הקב"ה את העולם ברא בו ארבע פנות פנת מזרח משם אור
יוצא לעולם פנת דרום משם טללי ברכה יוצאין לעולם פנת מערב אוצרות
שלג וברד יוצאין משם לעולם פנת צפון חשך יוצא לעולם ורוחות ושדין
ומזיקין וזו הפנה בראה ולא גמרה אמ' כל מי שהוא אלוה כמני יגדור הפנה
הזאת שמשם כל רעה יוצאה לעולם שנ' מצפון תפתח הרעה על כל יושבי
הארץ' נעשה אדם' זש"ה המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו
שהשוה בין עליונים ותחתונים כיצד ביום הראשון ברא שמים וארץ מן
העליונים והתחתונים : בשני ברא רקיע מן העליונים : בשלישי ברא דשאים
מן התחתונים : ברביעי ברא מאורות מן העליונים : בחמישי ברא המים
מן התחתונים : בששי ברא אדם נפשו מן השמים וגופו מן הארץ : ונברא
ביום ששי כדי שלא תזוח דעתו עליו שאם זחה דעתו עליו אומ' לו יתוש
קדמך' הד' על קבול אלמדרש **ואמא אלמעני אלחקיקי**
פי כונה סוף ברואים פאן הד' להכמה
אלאהיה לאן מאדתה אקתציה ונפסה פלכיה ועקלה מן ואהב אלנור
לאנה קיל פיה בצלמ' כדמ' קאל נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כביכול שאין
הקב"ה עושה דבר עד שמסתכל בפמליא שלמעלה ובפמליא שלמטה : א
כדמותינו כדמות עולמינו : **אלעלם** אן אלעקל אלאנסאני פיה צור
אלאשיא כלהא מן אבדאיה אלי נהאיה פמבתדא אלוגוד באמל
ומנתהאה באמל וקדרה יתשבה במבדאה תע' נעשה אדם בצלמנו
דברה תורה כלשון בני אדם קאל כביכול הוא ובית דינו ופי דלך אין הקב"ה
עושה דבר עד שמסתכל וג' יעני אנה לא יפעל אלשיא במבאשרה בל
בוסאטה' אלקוי אלנבאתיה והי אלמבולה אלחיואן בתוסט קווה' אלתשכיל
ואלתצויר והדה אלקוי פאעלה בתוסט אלארבע טבאיע ואלארבע טבאיע בתוסט

אפילו תפלה מתחלף בתוספת ומלך וקם על יהודי׳ תניא ר׳ שלש כתות של מלא׳
אכים הביא הקב״ה כשבא לבראות אדם אמ׳ לראשונה אדם אני בורא אמ׳ מה
מעשיו אמ׳ כך וכך אמרה לו אל תבראו הושיט אצבעו ביניהם ושרפן וכן כת
שניה׳ הביא כת שלישית אמר לו רצונך עשה מיד ברא וכיון שחטא אמ׳
יפה אמרו לי כתות הראשונים אמ׳ אני עשיתי ואני אשא אני אסבול ואמלט
ומדת חסד אומרת אל יברא שהוא גומל חסד ואמת׳ אומ׳ אל יברא שכולו
שקר נטל הקב״ה אמת והשליכו לארץ אמרו מלאכי השרת מה אתה מבזה
אלכסטיה שלך תעלה אמת מן הארץ הה״ד אמת מארץ יצמח וצדק משמ׳
נשקף׳ בצלמנו כדמות בשעה שהיה משה כותב את התורה והגיע לפסו׳
זה אמ׳ רבון העולמים מה אתה פותח פה למינים לרדות אמ׳ לו בן עמרם
כתוב והרוצה לטעות יטעה׳ וירדו בדגת הים אם זכו ירדו ואם לאו ירדו
מכאן אמרו אימה היא שולטת על האדם אם כן נדמה לה׳ תני רבנן בראש
השנה נברא אדם בשעה ראשונה עלה במחשבה׳ שניה נמלך במלאכי
השרת׳ בשלישית כנס עפרו ברביעית גיבלו בחמישית רקמו בששית זרק
בו נשמה בשביעית העמידו על רגלו בשמינית הכניסו לגן עדן בתשיעית
צוהו בעשירית עבר על הצווי באחת עשרה נדון בי״ב יצא בדימוס מלפני
הקב״ה ואמ׳ לו הקב״ה זה סימן לבניך כשם שיצאת בדימוס כך בניך עתידין
היום שיכנסו בדימוס כל זה כפי העולה על דעת האדם אבל אמתת הדבר
שבראו בלא זמן כיון שחפץ היה אדם והיה העולם כולו׳ בדגת הים ובעוף
השמים ובבהמה מכאן אמרו מלך שבעופות נשר ושבבהמות שור ושבחיות
אריה ואדם מלך על הכל׳ ויברא אלהים את האדם בצלמו הייתי אומר
בצלמו של אדם הזר ואמר בצלם אלהים ברא אותם׳ וזה שנ׳ בצלמנו שבח
וגדולה לבורא ב״ה כמו שנ׳ כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם וכמו
שנ׳ את מי אמשלה ומי ילך לנו וכמו שאמ׳ הוא מקום עולמו ואין עולמו מ׳
מעונו׳ ד״א בצלמנו כדמותנו לומ׳ לך שאין הקב״ה עושה דבר עד שמסתכל
בפמליא של מעלה שנ׳ בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא׳
[illegible] פמליא אקם לעסכר כמי שרח ר׳ בי׳ פי׳ אדלאה׳ זכר ונקבה בראם דין

פרצופין בראש ועשאם גבים גבין לכן ולכאן שנ׳ אחור וקדם צרתני ותשת
עלי כפך׳ אחור למעשים וקדם לפורענות׳ וכשבראו הקב״ה היתה קומתו מסוף
העולם ועד סופו כיון שראוהו מלאכי השרת נתקנאו בו׳ ויברך אותם ברכה
זו בהשלמת הדעה׳ וכבשוה קנו הארץ לכם כמו שנ׳ והארץ נתן לבני אדם׳
וכבשה חס׳ שאין דרכו לכבוש אלא האיש בלבד ועוד שלא תהא האשה
יצאנית׳ ורדו בדגת הים חכ׳ מכאן שכל מה שברא הקב״ה בעולם היסודות
הוא בשביל האדם יש מהן למאכלו ויש מהן לישא עליהן ויש מהן לרפואה
ויש מהן לשמירה וכן הוא אומ׳ כל שתה תחת רגליו׳ ולכל חית הארץ
ולכל עוף השמים לאכלה וג׳ שהכין הקב״ה מזונם כולם מימיך מיאתה
זאב רועה שועל אכר חמור מוכר קדירות אלא שהכין להם הקב״ה מזונם
וכולם לא נבראו אלא לשרת אדם אדם שנברא לשרתו על אחת כמה וכמ׳
וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ר׳ יהודה אומ׳ טוב מות לינן
לולא אפסיד אשכבי מא אסתמר אכון אנועי׳ וירא אלהים את כל אשר
עשה והנה א״ר סימון מכאן שהיה הקב״ה בורא עולמות ומחריבן ועל
זה אמ׳ שלמה את הכל עשה יפה בעתו׳ תא אמר חכמה׳ אבחון
פסל׳ וירא אלהים כי טוב למא עלם יעני לם יתגדר לה עלם
אלא אן ין דאך חאיל בעלמה באמשייה אקרימה׳ ויהי ערב וג׳ יום
הששי יתר הי׳ לרבות חמשה דברים שהתנה הקב״ה על עולמו׳ ד״א
לרבות חמשה דברים שניתוסף אדם הראשון כמו שיתבאר בסוף הפרש׳
ויכלו השמים והארץ׳ תנו רבנן כל מעשה בראשית לקומתן נבראו
לצביונן נבראו לדעתן נבראו׳ יעני כל מא כלק אנמא כלק עלי אכמל
כיפייתה וצורתה ובאחסן אעראצה׳ וכל צבאם דורשי רשומות אומ׳
וכל צבאם אל תקרא אלא צביונם שנ׳ צבי היא לכל הארצות מכאן אמרו
שור שהקריב אדם הראשון היו קרניו קודמין לפרסותיו שנ׳ ותיטב לי׳
משור פר מקרין מפריס׳ ויכלו כל האומ׳ ויכלו בגלוי שבת מלאכי
שרת מלוין אותו ומניחין ידיהן על ראשו ואומרין לו יסר עונך וחטאתך
תכפר׳ צבאם חיילותם והוא כל מה שנברא עמהן כגון את ואת׳

ויכל אלהים ביום השביעי וכי בשביעי כלה והלא הכל נבראו בששת ימי בראשית
ומה ת״ל ביום השביעי אלא להביא עשרה דברים שנבראו בין השמשות שהן
ספק מן היום ספק מן הלילה והוא ספק יום ששי ספק יום שביעי כמו שנבאר
באלה תולדת נח׳ ועוד ויכל אלהים ביום השביעי לא הגיע עד שנגמר
כל הברואים כולן כלומ׳ אינו בכלל׳ וישבת ביום השביעי אשתעירת ליה
שביתה למא לם ידע שי ביום שביעי אלא תרא אנחתי אלא עם לבלאם שמה
שביתה כמי קא׳ וישבתו שלשת האנשים מענות את איוב׳ ויברך אלהים
את יום השביעי תני רב שלש ברכות בירך הקב״ה את עולמו ברכה ראשונה
לדגים שניה לאדם שלישית לשבת וכנגדן הכהנים מברכים את ישר׳ בשלשה
פסוקים׳ קד עלמות מא קא ז״ל עלי ויברך ויקדש אתו וחתי אן
בעליהם קא׳ בירכו במן וקדשו במאורות׳ ד״א בירכו
במאור פניו שלאדם הראשון וקדשו בשכינה השוכנת בגן׳ אמ״ר יוסי
והלא לא לן אדם וכבודו עמו שנ׳ אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמ׳ נדמו׳
אמ״ר לוי שלשים ושש שעות שמשה האורה שנבראת שתים שלערב שבת
ושתים עשרה שללילי שבת ושתים עשרה בשבת כל זה בשביל כבוד
שבת אבל לפי חטאו ראויה היתה להגנז אלא לכבוד שבת שמשה האורה
שנ׳ ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכיון ששקעה החמה במוצאי
שבת התחיל מתירא ואומ׳ אוי לי שמא יבוא אותו שכת׳ בו הוא ישופך
ראש ואתה תשופנו עקב מיד זימן לו הקב״ה שני רעפים והקישן זה בזה ויצא מהן
אש ובירך בורא מאורי האש ומפני זה מברכין בורא מאורי האש במוצ׳
שבת ועדיין קו׳ ויברך ויקדש אן למא כאן ענד אסבתנה איה׳ כמא ת׳
מובוראת כלהא ותמאמהא לאן אלברכה כמאל אלשי ותמאמה יעני עלי
כמא מא ימכן מן אלגוד׳ ויקדש תנזיה בכונה ארתפע ען מקארנה ת׳
העדאם ולדלך לם ידכר ביום שביעי ערב מן כלאף אלששה׳ כי בו שבת
מכל מלאכתו ממלאכת עולמו שבת ולא שבת ממלאכת הצדיקים וממ׳
לאכת הרשעים אלא שובת ממלאכתו זו ומראה להן מעין דוגמה ולזו
מראה מעין דוגמה׳ ומניין שפרענות הרשעים קרויה מלאכה שנ׳ פתח

ersity
y York

יי׳ את אוצרו ויראית את כל זעמו כי מלאכה היא לגי׳ ומניין שמתן שכרן של
שלצדיקים קרוי מלאכה שנ׳ מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים
בך׳ אשר ברא אלהים לעשות ולא אמ׳ ועשה ליעלמך אנה גע״ל פיה קזא פה׳
עלה על׳ אחכתמראר וכדי געלפיה הרכה פלביה תמד אליר דאימא לאתשבה
במבדאה ורבנן אמרי לעשות רמז לכל האותות והמופתים שהיו אחר
בריאת העולם׳ וכן הוא אומ׳ אני נטו שמים ידי וכל צבאם צויתי את הים
שיקרע למשה ואת הארץ שתפתח פיה לקרח ועדתו ואת האור שלא תזיק
לחנניה מישאל ועזריה את האריות שלא יזיקו לדניאל את הדג שיקיא את
יונה וכן שאר הנסים׳ תני רבנן עשרה לבושין לבש הקב״ה כשברא עולמו
לבוש ראשון שלהוד שנ׳ הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה נוטה שמים
כיריעה׳ לבוש שני כשפרע מדור המבול שלגאות שנ׳ יי׳ מלך גאות
לבש׳ שלישי ביום מתן תורה שלעוז שנ׳ יי׳ עוז התאזר׳ רביעי כשנפרע
מבבל שנ׳ כתלג חיור׳ חמישי שלבש כשנפרע ממדי שלצדקה שנא׳
וילבש בגדי נקם׳ שביעי שלקנאה כשנפרע מנבוכדנצר שנ׳ ויעט כמ׳
כמעיל קנאה׳ שמיני שלבש כשנפרע מפרס׳ תשיעי כשנפרע מאדום
והוא אדום שנ׳ מדוע אדום ללבושך׳ עשירי כשנפרע מגוג ומגוג שנ׳
מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבושו והוא נאה מכל
הלבושים׳ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם׳ מתחלת הספר
ועד כאן ל״ג שם חד לגופיה ושנים ושלשים כנגד שנים ושלשים נתיבות
פליאות החכמה וכן בשתמנה הבריאים שנבראו מתחלת הספר ועד כאן
תמצאם ל״ב והן שמים וארץ ותהו ובהו ורוח וג׳ ללמדך שכולן נבראו
בדבר אלהים ודע שמתחלת הספר ועד כאן כללות וחזר ופירטן הכא ואינן
אלא פרטו שלראשון׳ אלה תולדות השמים כל תולדות שבמקרא חס׳ חוץ
משתים מל׳ והן תולדות השמים ותולדות פרץ׳ תולדות השמים שהוא עולם
מלא על מליאתו כמו ששנו כל מעשה בראשית לקומתן נבראו וג׳ כמו
שפירשנו לעיל׳ ותולדות פרץ שהיא משפחה שלימה שיצא ממנה
המשיח׳ בהבראם אל תקרא בהבראם אלא בה׳ בראם לומ׳ לך מהה׳ יוצא

מן הפה שלא בהרגשה ולא יגיעה כך ברא הקב"ה עולמו בלא יגיעה וכן הוא אומ'
בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אבל בבעם אולם כת' ומעשה אצבעותיך'
בדבריכם ר' יוסי אומ' באות משמו ברא העולם יעני אן אלגוד צדר ען בעץ'
כמאלה לא מן כל כמאלה שאין חקר לגדולתו יעני לא נהאיה לעטם כמאלה'
ביום עשות יי' אלהים דבר למוד מסופר שבשמו ברא כל העולם אם כן
למה נאמ' עד כאן אלהים ומכאן ואילך יי' שלא יזכר שם מלא אלא על
עולם מלא' ארץ ושמים בית הלל אומ' שמים נבראו תחלה שנ' בראשית
ברא אלהים את השמים ואת הארץ' ובית שמאי אומ' ארץ נבראת תחלה
שנ' ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים' וחכמים אומ' כולן נבראו כאחת שנ'
קורא אני אליהם יעמדו יחד' תנפכר מא אכתלפו עליה אלחכמ'
פמעני בית הלל נבראו תחלה לכונהא אקדם באלשרף ש'
ואסבביה כי רוח החיה באופנים ולא חיאה ללעאלם אלספלי אלא בחרכה אלפלך
ובית שמאי יקולון אלארץ מרכז ואלמרכז מחאט ולא יכון מחיט אלא וקד על'
מחאט פיה פלא מחיט אלא עלי מרכז פקאלו אלחכמ' המא מתלאזמתין לאמראהן
גמיעא לא יפרק מרכז אלא למחיט ולא יפרק מחיט אלא עלי מרכז קורא אני
אליהם יעמדו יחד' וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וזה שאמ' תחלה
תדשא הארץ ואחר כך אומר ביום ששי וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ
וג' כי לא המטיר מלמד שיצאו דשאים ועמדו להן על פתח הקרקע עד
שבא אדם הראשון וביקש עליהן רחמים וירדו עליהן גשמים וצמחו
מיד ואד יעלה מן הארץ אמא אלגוון געלהא כלהא סלב וקאל ולא בלאחר
ינעד מן אלארץ' ואד הם שמשיעלה האד מפקיע לב שוברי שערים'
אעלם אן מבדי הדי אלבכאר אלדי הו מתכון מן אלאד והו נועין ש'
בכאר ודכאן פאלבכאר באדר רטב ואלדכאן חאר יאבס פיזדי
אנחדרת אלאבכר פי אלבאטן תם ארתפעת פאדי מאלת אלי אליבס פהו טבע
אלדכאן אלדי יחדת מנה אלריח ואלרעד ואלברק ואלצאעקה פאדי וצל
אלי אלטבקה אלתאלתה מן אלהוי ותכאתף קלילא קלילא המל עלי אלהוא מילא אלי
אלספל פיחדות מנה אלשהב' ואלי נזלת אלריח ואזבלת אלגסס ונפרת אלתמונה

ארצי׳ ואלי אחתבלת ארץ בגרם אלג׳ם חרת׳ מנה אלברק׳ ואלי אלתלט מעה
כיפיה כתיפה חדתה מנה אלצאעקה׳ ואלי גלב אלדכאן עלי אלבכאר חדת׳
מנה אלאגסאם אלכתיפה כאלכבריית ואלזרניך ואלנושאדר ואלבודק ואלזגאג ואן
לם תכון מפרטה חדתת מנה אלאגסאם אלצלבה אלתי תוכסר כאליאקות ואל
בלור ואן גלב אלבכאר עלי אלדכאן חדתת מנה אלאגסאם אלדאיבה כאלפצה
ואלדהב ואלנחאס ואלרצאץ וגיר דלך׳ חמשה שמות נקראו למטר מטר
שנ׳ ונתתי מטר ארצכם׳ אד שנ׳ ואד יעלה שהוא אד לבעלי השערים
ענן שנ׳ והיה בענני ענן׳ עב שהוא עבה שנ׳ עבי שחקים׳ חזיז שנ׳ ודרך
לחזיז קולות׳ שהוא עושה הרקיע חזיזות חזיזות׳ תנו רבנן מהיכן כל
הארץ שותה ממימי האד ואד ממימי אוקיאנוס והלא הן מלוחין אלא שהן
מתמתקין ברקיע וכן הוא אומ׳ חשרת מים עבי שחקים וכת׳ חשכת
שקילכף ושדי ריש וקארי ביה השרת וקארי ביה חכשרת מלמד
שהרקיע מכשיר אותן וממתקן והושרן ככברה שנ׳ חשרת מים עבי
שחקים אמ׳ חכמ׳ אין תהום יורד מלמעלה שאין הארץ מעלה כנגדו טפחיים
מלמטה שנ׳ תהום אל תהום קורא לקול צנוריך ולמה המטר יורד מן השמים
כדי שיהיו הבריות נושאין עיניהם לשמים וישבחו לשם ית׳ ואד יעלה
מן הארץ ואחר כך וייצר בשני יודין שבשני יוצרין בראו יצר טוב ויצר
רע והלא בהמה לא כת׳ וייצר ויצר רע שולט בה אלא אוי לי מיוצרי אוי לי
מיוצרי׳ תעלם אן יצר רעהו אלבינא אלדי תתקמע מן אמרה מן
תסמע פי הדה אלפרשה׳ ויצר טוב הו אלעקל אלאנסאני פכל
חילה כלקייה או נטקייה פמנסובה אלי יצר רע׳ וכל פצילה כלקייה או נטקייה
פמנסובה אלי יצר טוב׳ והדה אלקצה בינן ותפציל לכלקת אדם אלמדכורה
ביום ששי׳ עפר מן האדמה קבץ עפרו מארבע פנות העולם׳ ויפח
באפיו נשמת חיים עבר ענה בנפיחה יעני אקטאר אלגסם מתנפסה אי אן
פיהא רוח אלחיאה יעני אקתנשאק אלהוא לירווח עלי אלקלב׳ ויהי האדם
לנפש חיה משנאה נפס נאטקה׳ חמשה שמות נקראו לנפש׳ נפש
נשמה יחידה חיה רוח׳ לכך ראוי לה לקלס לפני הקב״ה ועל זה אמר דוד

ברכי נפשי את יי' חמשה פעמים לפי שדר בחמשה עולמות. דר במעי אמו
ואמ' שירה שנ' ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם קדשו' ראה כוכבים ומזל
ואמ' שירה שנ' ברכו יי' כל צבאיו ברכי נפשי את יי' ינק משדי אמו ואמר
שירה שנ' ברכי נפשי את יי' ואל תשכחי כל גמוליו' ראה מפלתן של רשעים
ואמ' שירה שנ' יתמו חטאים מן הארץ ברכי נפשי את יי' הסתכל ביום המות
ואמ' שירה שנ' ברכי נפשי את יי' גדלת מאד וג' תוסף רוחם יגועון ואל עפרם
ישובון: ויהי האדם לנפש חיה קד' תקדם: ויטע יי' אלהים גן בעדן זה
מקום מיוחד בארץ ואין כל בריה יכולה לידע היכן הוא ועתיד הקב"ה לגלות
דרכו של ישראל לעתיד לבוא וג' מכל מיני מגדים ועליו אמ' שלמה הביאני
המלך חדריו אלו חדרי גן עדן שהן שקולין לחדרי הרקיע מלמד שהרקיע
וגן עדן במאמר אחד נבראו וכשם שהרקיע שורות שורות של מלאכים
כך גן עדן שורות שורות של צדיקים הן מאירים ככוכבים מקדם:
תנו רבנן שבעה דברים נבראו קודם שיברא העולם ואלו הן תורה ותשובה
וגן עדן וגיהנם ובית המקדש ושמו של משיח וכסא הכבוד: תורה מנ'
שנ' יי' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: תשובה שנ' בטרם הרים
יולדו וג' תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם: גן עדן שנ' ויטע
יי' אלהים גן בעדן מקדם: גיהנם דכת' כי ערוך מאתמול תפתה: בית
המקדש דכת' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו' ושמו של משיח
דכת' יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו' כסא הכבוד שנ' נכון כסאך מאז
מעולם אתה ענין זה הדבר לפי מחשבתינו שעלה לפני הקב"ה שבשבעה
דברים יתקיים העולם תורה להתנהג בה בני אדם ללמוד ממנה עבודת
בוראן וכן עלה לרצונו לקבל תשובתן אם חטאו שזה טבעו של עולם וכן
הוא אומ' אין איש צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא: גן עדן
שעלה לפניו ליתן שכר לצדיקים וגיהנם להפרע מן הרשעים להעמיד
להם מלכות שאינה פוסקת לעולם ולהדש להן דברים באחרית הימים של'
והן ימות המשיח כדי שיזכו לחיי העולם הבא: וכסא הכבוד הוא אור
השכינה הנגלה במראה לכבודו ולהעיד על' הורו אמ' ר' שמעון בן לקיש

כיוצא שנה קדמה תורה לעולם שנ׳ ואהיה אצלו אמון ואשתעשע לפניו יום
יום׳ ויום הקב״ה אלף שנה שנ׳ כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור וג׳
וכיון שעלה לפניו לברות עולמו נתייעץ בתורה ששמה תושיה אמ׳ אם אין
צבא למלך על מי הוא מקלס ומולך שמעדבריה ועדבו לו מיד אמרה בו
נתייעץ הקב״ה לברות עולמו שנ׳ לי עצה ותושיה׃

פרק יח תעלם

אייה אנא יגר פי הדי אלמדרש מא דכרוה אלחכמ׳ ז״ל פי
חלק ופי מוצע כתירה מן מעני גן עדן ק׳ אלר״ב וגן עדן הו מוצע צ׳ יב פי
אלארץ קיכשפה אללה לאנאס פי אלאכ׳ פאלכברתנא אלתורה הנא אן נהר יצא
מעדן ינקסם אלי ארבעה׳ אקסאם והדה הי אנהאר חקיקי בען אלבלדאן
ומבדאהא כלה כ״ט אלאסתוא אלדי ימ״ר וסט אלארץ והו כלף ראס אלחבשה
ממא ילי אלגנוב תחת מדאר קהיל׃ פאלאול פישון והו ימ״ר בגיר אלעמארה
כלה בלאד אלחבשה אלי מא ילי מגרב אלארץ חית מעדן אלדהב לקולה וזהב
הארץ ההיא טוב יצהר פי תלך אלבלדאן קיצ׳ב טייב מן בטן אלארץ לאמ
יתחאג סבך ואלאחגאר אלעאליה תתכון תם והו קו׳ שם הבדלח ואבן השהם׳
ואל׳ב גיחון יסקי פי בלאד אלחבשה וינזל מצר הו ואלנל אלאעלי׃ ואלת׳ה
חדקל ימ״ר כלף אלשאם אלי אן יאתי מן בין אלשמאל ואלגנוב מן אלשרק ויסמי
משרק אלמוצל׃ ואלד׳ פרת והו ימר פי אלעמארה כלף אלשאם וימר בלאד
אלעראק אלא עלא׳ וסמי גדול לאן עצמה משהור׃ פלמא כאנת הדה
אלאנהאר כלהא אכבר מא פי אלארץ מתל פיהא אלפין אלאלאהי עלי ש׳ גהת
אלתשביה׃ פלמא כאן מבדי אלמאדה אלאקתקצאת אראד יכבר
מנין מבדי אלצורה פקא׳ ויטע יי׳ אלהים גן בעדן מקדם׳ פכאן מבדאהא
מן ואהב אלצור והו אלעקל אלפעאל קא׳ שלמה פי אלמעאד והרוח תשוב אל
האלהים אשר נתנה׃ וקו׳ ונהר יצא מעדן אשארה אלי אלפיץ אלעקלי אלצאדר
ען אלעקול אלמפארקה ונהאיתה ענד אלעקל אלפעאל׳ וקו׳ ומשם יפרד והיה
לארבעה ראשים יעני למא קבלת אלבסיטה פצדר מנה אלתגזי לאלעאלם
אלספלי והי אלארבע אלקוי אלמדרכה מן אלפלך אלתי הי קווה׳ תכוין אלמעאדן
וקווה אלנפס אלנבאתיה וקווה׳ אלנפס אלחיואניה וקווה אלנפס אלנאטקה פאלכלא

יגלי תדתיבהא לאחואל קווה תכון למעאדן והו פישון מן פשו וסמי אלדי רהן
כתיר אלתכוין וקד נבה עלי דלך אנה אלמחכם וקאל אשר שם הזהב וקאל וזהב
הארץ ההיא טוב שם הבדלח פהדה הי אלמעאדן. ואלב' גיחון והו עבארה
ען אלנפס אלנבאתיה וגיחון מן יגח אי לקוותהא אד הי אית אכתר אלמתכונאת
ואשדהא טהור חיצאו. ואלג' חדקל והו עבארה ען אלנפס אלחיואניה מן מעני
חד וקל אי אנה דו חרכה סריעה אד פיהא מבדי אלחרכה והדה חאל אלנפס אל
אלנפסאניה. ואלד' פרת קאל שהוא מתפרה וכולה והי עבארה ען אלנפס אל
נאטקה יעני הנפש נהאית אלמתכוונאת אד הו חותם תכנית יעני באתם אלהיכ'
והו אשרף אלגמיע לדלך סמי גדול. וקד קיל על כן שבעה דברים נבראו
קודם העולם אן לים הי עלי טאהרהא ושבההא אקאויל עלי אשיא באלוגוד
חתי קאל מן קאל אלחכמ' הנה תורה שבה אלעקל אלאול אלתי פיה צור אלאשיא
כלהא שבה אלתורה אלתי פיהא גמיע אלכמאלאת. וגן עדן שבה אלפלך אלדי הו
מסתלד באדראכה תע' דאימא לא טארי עליה. וגיהנם שבה אלאסתחאלה
אלדי מחל אלתגדד והו אנקץ אלוגוד ואכסה. ובית המקדש שבה
מחדה אלאנסאן אלתי הי מאדה לטיפה ליחל פיהא אלמדה. לכמאל אד הי
אשרף מואד אלמתכוונאת. וכסא הכבוד שבה אלצורה אלאנסאניה אלתי
הי באלמחל לאלעקל מחייד לאלעקל אלפעאל מסתמד מן נורה. ולטעם המד'
פישון שהוא מגדל פשתים. גיחון שהוא הולך ומתעקם כנחש דכת' ביה
על גחנך תלך. הדקל שמימיו חדין וקלין. פרת שהוא מתפרה וכולה
והמזור לענין. ויקח יי' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה
עילה אותו והניח לו אי שרפה בדרגה אלאדראך. קאל לעבדה ולשמרה
לעסוק בתורה ולשמר מצותיה. גן עדן קאל ע"מ תטעה ותאמר עדן
הוא הגן אינו כן אלא עדן לבדו והגן לבדו וכדי אן מרתבה אלנפס דון אלמ'
מרתבה אלעקל. ויצמח יי' אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה דלך
עבארה ען קוי אלטביעיה והו אלפיץ אלפלכי אלדי הו מבדי היאת כל חי פי
אלעאלם אלאספל לאן אלעאלם אלאספל מיית לולא קוי אלפלכיה פאלעאלם אן אלפיץ
אלפלכי מבאיה מן אלמפארק וכל הדה אלאשיא מתצלה באלעאלם אלדי לאלאנסאן

מן ויהב אינור בתוקפא אפלך אמחא ודליליך עלי דלך קו ערבות שבו צדק
וצדקה ומשפט׳ ויש אומ׳ עץ החיים הוא הלב ועץ הדעת היא הכח המד׳
דהרה והי קווה׳ אתמייז בין אלכיר ואלשר יקון לא גלה אותו אלא לאדם אחד טבעי׳
אלגוד אקתצת מן לא יקבל הדה אלקוא אלא אלאנסאן׳ וקלו טוב ורע אם משך
אותה האדם לידיעת מעלה ופנה בדעתו להשיג בוראו היא טוב ואם משכה
אדם ליצר הרע ותאוות גופו היא רע׳ והנה עבארה אוקע ואן כאן אמענא
ואחד יעני אן אלעקל אהיולאני כאלמאדה אלקאבלה למא יערץ עליהא מן אלעלם
ואלגהל אלכיר ואלשר אלתי הי אעראץ לאנפס אהיולאניה׳ ולו עתיד לגלותו
לכונה יכרג מן אלקווה אלי אלפעל דאימא׳ ויצו או הדינין שנ׳ כי ידעתיו למע׳
אשר יצוה את בניו וג׳ יי׳ זו ברכת השם שנ׳ ונקב שם יי׳: אלהים זו
אזהרה לעובד ע״ז שנ׳ לא יהיה לך אלהים אחרים: על האדם זו שפיכות דמ׳
שנ׳ שפך דם האדם באדם דמו ישפך׳ לאמר זה גלוי עריות שנ׳ לאמר
הן ישלח איש את אשתו והלכה והיתה לאיש אחר׳ מכל עץ הגן לא
מן הגזל מכאן שנצטוה האדם בשש מצוות ונתוסף לנח אבר מן החי׳
קאל רבי׳ משה פי אדלאלה ואלשך אן אלעקל אלדי אפאצה אללה עלי אלאנסאן והו
כמאלה אלאכיר הו אלדי חצל לאדם קבל מעציתה ובה קיל אנה בצלם אלהים
ובדמותו ומן אגלה כוטב ומכאטבה ואמר כמא קאל ויצו יי׳ אלהים על האדם וג׳
ולא תכון אלוציה לבהאים ולא למן לא עקל לה ובאלעקל יפרק בין אלחק
ואלבאטל פלמא כאן עלי אכמל חאלאתה ואתמהא והו מע פטרתה ומעקו׳
לאתה אלתי קיל פיה מן אגלהא ותחסרהו מעט מאלהים לם תכן לה קווה
תשתגל באלמשהוראת׳ לא ידרך חתי אבין אלמשהוראת באלקבח והו כשף
אלעורה לם יכן קביחה ענדה׳ [illegible] לם יתלתפת אלי קבחהא ולדלך קאל והייתם
כאלהים ידעי טוב ורע׳ [illegible] די אקול אנמא הו באלמשהוראת ופי אלמעקולאת
אמת ושקר׳ מכל עץ הגן לא מן הגזל׳ אבל תאכל את׳ לאחרים תאכל׳
ר׳ יוסי אומ׳ כל אכילה האמורה כאן היא חכמה׳ ומעץ הדעת היא
הכח המהרהר׳ טוב ורע כבר נתבאר לעיל׳ לא תאכל ממנו ממך צוני
היא הקצה הרעה שהיא לתאוות הגוף׳ יש אומ׳ מות תמות ומו שנ׳ [illegible]

אלף שנה לא הגיע לאלף שנה׳ מות תמות אלמות אלחקיקי ואי עדם אלצורה אלשריפה׳
תנו רבנן עץ הדעת לא גלהו הקב״ה לאדם ולו עתיד לגלותו מן יגע אלהרץ
סלב והו אלנחיה הכ׳די נן גמר סנהדרין עץ הדעת לא גלהו הקב״ה לאדם
ולו עתיד לגלותו שנ׳ והרגת את האשה ואת הבהמה ועניננו שהאות המשגל
שהרהר בה אדם ועשה אין כמותה כמו שאמרו חכמ׳ משחטא אדם נטל
ממנו טעם הביאה לפי שכשהרהר בדבר זה והטה דעתו אחר מראה עינו
ראה בחלום שבא על חוה לפי כך עשה אותו מעשה וזה הוא חטאו שחטא
ובאת התורה בעצות מרחוק׳ וקיל אן ולו עתיד לגלותו אלג׳ב מענאהא
אן דלך אלעקל אלאנסאני אלפטרי ולם יוהב אלא לאדם או׳ כל מעשה בראשית
לדעתן נבראו וקלב ענד כ׳טאה ועאד יכ׳תס בה בעד דלך כמו ק׳ וישכן
מקדם לגן עדן את הכרובים והו מעני ולו עתיד לגלותו׳ לא טוב היות
האדם לבדו יעני לא יתבת כון ופסאד ואסתמראר אלנוע אלא מזכר ונקבה
ואיצ׳א לא תתם צורה טביעיה דון מאדה׳ לעולם אין אתה גולם בלא
צורה ולא צורה בלא גולם׳ אעשה לו עזר כנגדו יעני מאדה מואפקה
לצורתה׳ וייצר יי׳ אלהים מן האדמה וג׳ ואת כל עוף השמים רבה שרץ
העוף׳ לראות מה יקרא לו נסתכל בהן וידע בסודן יעני ערף טבאיעהא
ומא אלנפע פיהא׳ ובשלשה מקומות נתקבצו כל הבהמות והחיות
והעופות כן כשקורא להן אדם שמות וכשנתקבצו אצל נח לתבה וכשנתקבצו
אצל משה כשא׳ מ׳ זאת החיה אשר תאכלו׳ וכל אשר יקרא לו האדם
נפש חיה הוא שמו לעולם׳ ויקרא האדם שמות ליעלמנא אן אללגאת
אצטלאחיה לא כמא יקולון אלטביעיון אן פי אכתלאף אלמא פקט פי תלך
אלבקע תבתלף אללגאת אלא תרא אהל בבל פי וקת נבוכדנצר כאנת ארמיה
פלמא אסתולו עליהם אלערב כאנה׳ ערביה׳ ויפל יי׳ אלהים תרדמה על
האדם ויישן יעני עבר באלתפאת חאלה אלמאדה וגפלת אלנפס חאל פיהא
מא חצל מן אלנקץ אי אתחאד אלמאדה בהא ואלמעתרה אלי לא אקבלה
להא׳ ויישן מלמד שישן וראה בחלום שהוא עושה אותו מעשה כמו
שפירשנו׳ תנו רבנן שלש תרדמות הן תרדמת מאמיתה ואינו בואד

ואילן

ויועמקין עליו נאמ׳ כי כלם ישנים כי נפלה תרדמת יי׳ עליהם׃ תרדמה שלש׃
ויפל יי׳ אלהים תרדמה על האדם ויישן׃ תרדמה שלנבואה דכת׳ ותרדמה נפלה
על אברם׃ ויקח אחת מצלעותיו הפריד אותו פרצוף מאחוריו ומלאו בשר׃
ויבן יי׳ אלהים הבינו יועני אפהמה אן תם חוה נקין מלחמה לה מקאבלה׃
זאת הפעם עצם מעצמי כיון שהביא לו הקב״ה את כל מיני חיה ובהמה לקראת
להן שמות והיה מסתכל בכל אחד ואחד שנ׳ ולאדם לא מצא עזר כנגדו עד
שהביא לו חוה וקשטה לו שנ׳ ויבן יי׳ אלהים שכן קורין בכרכי הים למקשטתא
בניתא מיד נכנסה בו רוח תאוה ואמ׳ זאת הפעם עצם מעצמי יעני חאליה
דאתיה מן דאתה אד׳ לא קואם לצורה אנסאניה בלא מאדה׃ ובשר
מבשרי לגם מבאשרה׳ כל אחד מנהם לקרינה והכדי יסמון אלבשר׳ כיון
שנכנסה בו רוח תאוה אמ׳ בלבו זו היא עזרי מתל׳ דאמרי מצא מין את
מינו ונוער׃ ויש אומ׳ כיון שראת חוה הנחש נזקק למינו חמדה והטעת
אדם׃ מעשה בקיסר אמ׳ קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גנב עפרא בפומיה
דקיסר אמ׳ למאי אמ׳ גנב צלע מאדם הראשון והוא ישן אמ׳ לו לסטים באו
עלינו הלילה נטלו קיתון שלכסף והניחו קיתון שלזהב אמ׳ קיסר ולואי שיבואו
בכל עת אמ׳ תשמע אזנך מה שפיך מדבר כך הקב״ה לקח צלע ומלאה בשר
וקישטה לו ככלה והביאה לו כלה מקושטת אם כן למה לא לקחה ממנו כשהוא
ישן אלא כדי שלא תהא מאוסה בעינו חתיכת בשר ועצם משחין׃
מענ
הרי שכלאים ופליאתה אין אחת מצלעותיו לכן כל נפש גנבתין תנה׃
נחו למאדה וגנבה נחו לצורה פאלגנבה אלתי הי נחו למאדה הי אלתי קיל פיהא
ויסגר בשר תחתנה אי אנהא לא תפעל אלא באלאת גסמאניה פתפהמה גדא׳
לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת כשנתייעץ הקב״ה במלאכי השרת
לבריאת אדם אמ׳ לו מה אדם כי יזכה מה אנוש כי תזכרנו וכן אמר חכמתו
מרובה מחכמתכם מה עשה כנס כל בהמה וחיה ועוף והעמידו לפניהם אמ׳
מה שמותם של אלו אמ׳ לזה ראוי ליקרא שור ולזה נשר אמ׳ הקב״ה ולזה שמך
אמר ושם אשתך אמ׳ חוה אמ׳ ואני מה שמי אמ׳ אדני מפני שאתה אדון
לכל בריותיך וכן הוא אומ׳ אני יי׳ הוא שמי שקרא לי אדם הראשון׃ ולמה

שהמת כל שקרא אדם הראשון שמות לכל בריות בקבלה וכן הוא אומ' ארץ אשר
לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם מאחר שאמ' לא עבר בה צריך לומ' ולא
ישב אלא ארץ שגזר עליה אדם שלא תתישב אינה מתישבת׃ על כן יעזב איש
את אביו לאסור אשת אביו ואשת אמו זה אסור אמו ודבק באשתו ולא באשת
חבירו׃ באשתו ולא בזכור׳ והיו לבשר אחד פרט לבהמה ואחותו מאמו׳
שנ׳ וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי אלו הן שש עריות שנאסרו
על בני נח׳ ולטעם המדרש על כן יעזב איש יכול המצות כיבוד א״ל ודבק׳
ויהיו שניהם ערומים באנת עקולהם אולא מרתבטה באלאדראך אלוגוד
ועקולהם תאמה סלימה מן אלשהות ואלחסאסה ומן אג׳ל ד׳לך כותב ואתי פלמא
אלתפתו אלי משהוראת אבצרו אנהם דוי שראה ואסתחיו מן בעצ׳הם בעץ׳
ועשו להן חגורות אוי לאותה בושה אוי לאותה כלמה׳ והנחש היה ערום
טבעה אלחייל ויטלב יכדע אלצורה ויגד׳בהא אלי אלגיר ויגעלהא לה לא תפכר
פי אלאמור אלחסייה אלנאקצה׃

ואנא אנעטיך סר הד׳י אלמעני

בדרך קצרה ואנת תפכר פי תמאמה׳
אלנחש הו תוסט אנקץ אלהואס מתל חש בו ואחס בה׳ ונשמאה הו אלזיג והוא שטן
והו יצר רע והוא מלאך המות פאן אלזיג בלא שפה אלי אלהואס במנזלה׳ ויזכ
לאנה יחפז׳ פעלהא כלהא בעד אלגיבה ולהד׳י סמי עלי ראי בעץ׳ אלפלאספה
אלחס אלמשתרך פאן אלתפת אלי אלקוי אלטביעיה אפסדהא פי אלשהואת והו קו׳
עש יורד ומתעה׳ ואן אלתפת אלי אלקוה אלנפסאניה אפסדהא באלאראת פאסדה
וגייר אעתקאדהא באלמעקולאת אלגיר חקיקייה והו קו׳ עולה ומשטין ונוטל
רשות ונוטל נשמה לה פי טבעה אלמגל יזיד וינקץ ויכון סבב אנגד׳אב צורה
נחו אלמאדה ויכון סבב הלאכהא או׳ מעני מלאך המות אלנפס פצו׳ר
לחוה אלזיגל אן באלתפאתהם אלי הד׳ה אלאלה תנכשף בצאירהם וישערון כמא
לם יכון ענדהם ולא שך אנהא אנכשפת להם אלאשה וראתו ועדמו אלמענויאת
בים מן כדיל שביה מן יבלע אלמלך וילעב באלכרה פי אלאסואק פלמא אנגד׳בת
חוה אלי הד׳י טבעהא כלה מושל עליך ימשול אנגד׳ב אליהא אדם לקולה
ותתן גם לאישה עמה ויאכל רבה הכל׳ תנו רבנן הכל שמעו לה ואכלו חוץ

מעוף

מעוף אחד ושמו חול שנ' עם קני אגוע וכחול ארבה ימים אף שנים הוא חויה ובסוף
אלף שנים כנפיו מתמרטות ומשתייר בו כביצה ומגדל איברים וחויה׃ אף כי
אמר אלהים שלשה פתחו באף ונלקו נחש מכאן׃ שר האופים שנ' אף אני בחלומי
והמן שנ' אף לא הביאה אסתר׃ לא תגעו בו ולא אמ' לא תאכלו אלא סייג כמא
דאמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב׳ והייתם כאלהים אלהים הנאהם
שהכאם עלי מה קא' אנקלוס כרברבין׳ יודעי טוב ורע עארפין באמ' שהוראות
כמו תקדם׳ ולגאון קא' עארפי אלכיר ואלשר בזיאדה׃ כי טוב העץ אין עץ
אלא משל טעמו מתוק ביותר כמו ונערים בעץ כשלו ואין גן אלא מקור שנ'
גן נעול אחותי כלה׳ וכי תאוה הוא לעינים ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם׳ ונחמד העץ להשכיל שכל הרגשות הגוף הולכין אחר דעתו׳ ותקח
מפריו ותאכל היא מתחלת בעבירה ואדם נמשך אחריה׃ גם לאישה
רבה כל כוחות הגוף שהן דוינין באותו מעשה׳ ותפקחנה עיני שניהם
יען כשף בצידה לא תאסף תרתק׳ וידעו כי עירמים הם ליה הו תג"ד
חלה ואנמא הו ויתף אתאזל מן קבל צאקווה׳ כי עירמים הם מלבו ואדריך
שעקלו ואתכהן נחו אמחסוקאת פראו אנהם עראיא׳ ויתפרו עלה תאנה
שהביאו תאנה לעולם׳ חגורות מלשון וחגרת להם אבנטים׳ וישמעו את
קול יי' אלהים מתהלך וג' עיקר שכינה בתחתונים כמו שיתבאר בא"ה פקודי׳
לרוח היום תרג' למנח יומא׳ ויתחבא והלא קומתו מסוף העולם ועד
סופו אלא כיון שחטא נתקצרה קומתו כמו שאמ' בששה דברים היה אדם
הראשון משובח מכל בני אדם ואלו הן שנדמו מקצת בני אדם לו והרגו׳
שמשון בכוחו שאול בקומתו עשהאל במרוצתו יאשיהו בנחיריו צדקיהו
בעיניו אבשלום בשערו׳ ויאמר לו איכה היה ראוי לומ' יי' אלהים אתה
יודע וכן בלעם אמ' לו מי האנשים האלה עמך אמר בלק שלח אלי וכן חזקיה
ויש אומ' אף קין כמו שיתבאר׳ ותאמר חכמה׳ לגאון קא' באדם
וקין מקררא וקא' בבלעם מסתפתחא׃ ובמשה קא' מנלהא׃ ופי
אמכלתהא קא' מלמד שהתחיל לקונן עליו מלשון איכה ישבה בדד׃ אמ'
ר' יהודה אדם הראשון היה מסבב בגן עדן והיו מלאכי השרת צולין לו בשר

[illegible] מן

עשר חופות

[illegible] עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן שנ'
[illegible] היתה כל אבן יקרה מסוכתך אדם פטדה
[illegible] תרשיש שהם וישפה ספיר נפך וברקת הרי אלו עשר חופות והמלאכים
מתופפים בתופים ביום שנברא אדם הראשון אמ' הקב"ה למלאכי השרת
[illegible] ונגמול חסד לאדם ולעזרתו שעל גמילות חסדים העולם עומד והיו
[illegible] כם מתופפים בתופים כמו שושבינים והקב"ה כחזן מה החזן מברך את
[illegible] כך הקב"ה ברך לאדם ועזרו שנ' ויברך אתם אלהים ויאמר להם פרו
[illegible] הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם אמרו מלאכי
השרת הדיחנו [illegible] על אדם בעצה עד שיחטא והיה שמאל שר גדול בשמים
[illegible] שש כנפים והחיות בארבע כנפים מה עשה לקח הכת שלו וראה
[illegible] הבריות שברא הקב"ה ולא מצא חכם להרע כנחש שנ' והנחש היה ערום
[illegible] כמין גמל ועלה ורכב עליו והתורה צווחת ואומרת [illegible]
[illegible] במרום [illegible] תמריא תשחק לסוס ולרוכבו [illegible]
[illegible] מושל לאדם [illegible]
[illegible] שהוא עושה כן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

אני עתה והקב״ה עושה לו אשה אחרת ואחריה גורמת לו שיאכל ונמות
נמות שנינו ואם נחיה נחיה שנינו ואכלה מן העץ והאכילה את האדם כיון
שאכלו שניהם ונפתחו עיניהם אמ׳ להם מה הוא זה שאכלתם מיד
ירד הקב״ה עליהן לדין׳

תנינן עשר ירידות ירד הקב״ה

לארץ ואלו הן׳ אחת בגן עדן ואחת בדור
הפלגה ואחת בסדום ואחת במצרים ואחת בסנה ואחת בסיני ואחת
בנקרת הצור ושתים באהל מועד ואחת לעתיד לבוא׳ אחת בגן עדן
שנ׳ וישמעו את קול יי׳ אלהים מתהלך בגן׳ בדור הפלגה שנ׳ וירד יי׳
לראות את העיר ואת המגדל׳ בסדום שנ׳ ארדה נא ואראה׳ במצרים
שנ׳ אנכי ארד עמך מצרימה׳ בסנה שנ׳ וארד להצילו׳ בסיני שנאמ׳
וירד יי׳ על הר סיני׳ בנקרת הצור שנ׳ וירד יי׳ בענן׳ באהל מועד שנ׳ וירד
יי׳ בעמוד ענן׳ ואחת לעתיד לבוא שנ׳ כי הנה יי׳ יוצא ממקומו׳

א עולם יאן מעני ירד הקב״ה למא כאן יא מעאשר אלאדמיין פי
אספל אספלין באמוצע ומרתבה׳ והו בלא צפה אלי
מוצע והו תע׳ באעלא מרתבה ושא תע׳ באיצ׳ עלם מנה ואפאצה׳ ודי
אן הצ׳ עקאב פי מוצע עבר ענה בירידה ועבר ען ארתפאעה לך
תאה בעליה ולדלך איצא גארי עלי אלתאמערוף דברה תורה כלשון
בני אדם אמ׳ לו הקב״ה מפני מה ברחת מפני אמ׳ כי עירום אנכי ואחבא
שהיה לובש בתחלה עור צפורן אמ׳ למה עשית כך אמ׳ האשה אמר
לאשה אמרה הנחש השיאני מיד גזר עליהן גזרות על כל אחד תשע
קללות ומיתה׳

אלו שגזר על הנחש

קפילו הוא וכת שלו
גזי ת׳ מים וקוצץ רגלו וקילוו מכל
הבהמה והחיה ומשטאת עורו בעצבון גדול ומוליד לשבע שנים
ושוחק במעיו על הארץ וכי אכלו נהפך לעפר ומרורות בקרבו ומיתתו
ואתן שנאה בינו ובין אדם שרוצצין ראשו ואחר כל אלו מות׳

ואלו שגזר על האדם

קצר כוחו קצר קומתו טומאתו
טומאת קרי וזיעת אפים וקוצר ימים

...ל עשב [illegible] ואכל את לחם [illegible]
[illegible] אפו ונתקללה האדמה בעבורו ואחר כך [illegible] מות׳ כי עשית זאת ר׳
שמעון כשאמ׳ לו הקב״ה לנחש שתק מכאן ששתיקה כהודייה׳ מתחלת
הספר ועד כאן ע׳ שם שנ׳ [illegible] בסנהדרי שלמה׳ כי עשית זאת ר׳
שמעון אומ׳ חבל על שמש גדול שאבד מן העולם שאלמלא נתקלל הנחש
היה כל אחד מזומן לו שני נחשים גדולים אחד משגרו לצפון ואחד משגרו
לדרום להביא לו אבנים טובות ומרגליות ולא עוד אלא שמפשילין לו רצועה
תחת זנבו ומוציאין לו זבל לחרבתו ולגנתו׳ בגדולה מתחילין מן הגדול
שנ׳ ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר׳ ובקללה מתחילין מן
ההדיוט שנתקלל הנחש תחלה׳ ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה
[illegible] תרנגולת יולדת לכ״א יום וכנגדן באילן לוז׳ כלב מוליד לחמשים
יום וכנגדן באילן תאנה׳ שועל ודומה לו לששה חדשים וכנגדו תפוח׳
בהמה דקה לחמשה חדשים וכנגדה גפן׳ בהמה טמאה הגסה לי״ב חדש
וכנגדה דקל׳ טהורה לתשעה וכנגדו זית׳ האדי והדוב והנמר והבור׳
ילוס ופיל וקוף וקפוף לשלש שנים וכנגדן בנות שוח׳ אכנה לשבעים
שנה׳ ושנים הן בעולם וכשנזקקין זה לזה הנקבה הורגת לזכר [illegible]
בני [illegible] שנה ולסוף בוקעין כריסה ויוצאין וכנגדן חרוב מעת נטיעה
ועד גמר פירותיו שבעים שנה זה הכלל כל שימושן ועיבורן שוין [illegible]
מתעברין זה מזה וכל שאין שימושן ועיבורן שוין אין מתעברין זה מזה׳
נחש מוליד לשבע שנים ולא מצינו לאותו [illegible] באילן מכאן נאמ׳
לו ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה כשם שנתקללה בהמה
[illegible] כן החיה [illegible] חמור [illegible] שחמור [illegible] שנה וחתול לחמשים יום
[illegible] שבעה [illegible] נחש מבהמה טמאה שבעה שהן [illegible]
[illegible] נחש מוליד לשבע שנים׳ על גחנך תלך מכאן שקצצו רגליו [illegible]
[illegible] שכל מאכלו נהפך בפיו עפר׳ ובין זרעך ובין זרעה שהוא
[illegible] הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב [illegible] להם
[illegible] ראש׳ [illegible]

עקב אל ארץ [illegible] אשר לא את [illegible] הם [illegible]

רבנן כל [illegible] לשון הרע תלמידיו שלנחש הקדמוני נמצאת אומ' שבמה
שחשב אותו רשע בו נדון חשב שיהרוג אדם וישא חוה נאמ' לו ואיבה אשית
בינך ובין האשה חשב שיהיה מלך על כל הבהמה והחיה נאמ' לו ארור אתה
מכל הבהמה ומכל חית השדה׳ חישב להלך בקומה זקופה נאמ' לו על
גחונך תלך׳ אמר אוכל מכל מעדני עולם נאמ' לו ועפר תאכל כל ימי חייך

עצבונך צער דם נדה׳ והרנך זה צער הירון ודם לידה כמו שנתבאר׳
ארורה האדמה בעבורך שתהא מוציאה מזיקים ונחשים ועקרבים וזרעין
והזיזין׳ בעצבון תאכלנה מכאן אמרו קשה היא הפרנסה כשנים בלידה
בעצב תלדי בנים ובפרנסה בעצבון קשה היא הפרנסה לפני הקב"ה כקריעת
ים סוף דכת' להלן לגוזר ים סוף לגזרים וכת' בתריה נותן לחם לכל בשר׳

ויקרא אדם שם אשתו חוה ולהלן הוא אומ' לזאת יקרא אשה אלא
ששם אשה כולל כל הנשים וחוה הוא שם אשת אדם הראשון ואו לא שתף
הקב"ה שמו עמהן הין אש ואש כשתסיר מאיש יוד ומאשה הי שהוא
יה׳ כי היא היתה אם כל חי דבר הכת' בדרך קצרה׳ וענינו שהוא אם כל
חי מדבר׳ כתנות עור פשט עור הנחש והלבישן׳ ויש אומרין עור
שללויתן עיין בפרק׳ ישרצו המים לעיל אבל אנקלוס פירש מושך בבשרן

הן האדם היה כאחד ממנו יעני מא קבל צורה [illegible]
מן [illegible] נסיון [illegible] קול פיה והייתם כאלהים יודעי טוב ורע
פרי [illegible] רשותו שלאדם בידו׳ ועתה פן ישלח ידו זו [illegible]
שוהי לו מכורתו [illegible] והיה לבנים זה להם [illegible]
גם [illegible] עץ החיים רבה מקצות עץ הדעת אמ' הקב"ה [illegible] לפניו
[illegible] ואחת [illegible] עומד על פתחה אם [illegible]
[illegible] ואומ' פתחו שערים ויבוא גוי צדיק [illegible]
[illegible] פתחים על כל [illegible] ארבעה [illegible] ארבעה [illegible]
[illegible] לקראתו ואומ' לו [illegible]
[illegible] מוטב וכן השנים [illegible]

מזהירין אותו ואומ׳ לו עד עכשיו הקב״ה מקבל שבים אם שמע לך [מוטב ואם]
לאו החכמים מוציאין רוחו ודוחפין אותו לגיהנם רבתא׳ וישלחהו יי׳
אלהים מגן עדן להר המוריה ומעניה אלג׳ לאנה למא כלק ועקלה מעה בל׳
פעל מא עלתם אכטא וסלב ענה אלאדראך אלעקלי ועאוד יכתסב אלאמור
שבה חאה׳ אלנוע׳ וק׳ את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת קלו את
הכרובים או מלאכים׳ להט החרב לו משרתין אש לוהט׳ המתהפכת
שהן מתהפכין פעמים מלאכים פעמים אנשים פעמ׳ נשים פעמ׳ רוחות׳

מעני דאך

אן אסמאיהם בחסב פעלהם פבכונהם מנפדין מא יומרון
בה סמיו מלאכים כמי ק׳ אלהי שלח מלאכיה ושגר פום אל
אריותא ולא חבלוני׳ או מת׳ ק׳ הנה אנכי שלח מלאך לפניך׳ וק׳ פעמ׳
אנשים הו בחסב כונהם פאעלין שבה ק׳ ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו׳
וק׳ פעמ׳ נשים הו בחסב אנפעאלהם מת׳ ק׳ והנה שתים נשים ורוח בכנפיהם׳
וק׳ פעמ׳ רוחות הו בחסב סרעה׳ אנזאל פעלהם ואלטר׳ בה כמי ק׳
וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח׳ והכ׳ ק׳ אלה ארבע רוחות הש׳
השמים יוצאות מהתיצב על אדון כל הארץ והד׳ כלה בחסב אלאכתסאב
כמי ק׳ תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל חמה קלסתר פניו
על אחת כמה וכמה׳ והד׳ ענדי עלי מעניין׳ אלאול הו אשי אלדי שבה
את תפוח פי עקל אפטרי אלדי כלק לאדם הראשון הו אלעקל באלפעל והו קלסתר
פניו׳ ותפוח עקיבו הו אלמכתסב פאלמכתסב מכהה גלגל חמה אדא נור
חכי׳ ועקל אדם רוחאני פאד׳ יצאר עקל מסתפאד פלא עאד לה תעלק
באלמואד׳ ואלמעני אלתאני אן מע ארתבאטה מע אלמאדה הו מכהה
גלגל חמה נאהיך בעד אלפריאק אלדי הו קלסתר פניו׳

וכרובים

מעלולהא עלי אלנפס אלנבאתיה לאנה משתק מן רביא
אלדי הו סגיר אלסן אשארה עלי אנה דון נפס והו אדון מן אלעקול והו מתקל׳
מן תאת אלתאה׳ וקד תקל כרובים עלי אלנוע אלעקליה אלמפארקה והי רתבה
כן רתבה אלמלאיכה ואנא אדכרהא עלי תרתיבהא ואבין אשתקאק אלא
אסמאיהא׳ ואשיר אלי בסר שנוי שמות המלאכים על שם מעלתם׳

פאלמרתבה אלאולי מן עשר מעלות הי חיות הקדש ובנייה בחסב מעלולהא [illegible]
והדה אלמרתבה הי מעשוק עקל אלמבות [illegible] צפואת אנהא חיות הקודש ואנמא
סמייה בחסב מעלולהא פוקפהא אנהא חיות הקודש ללא ישותבה אמר
פי אלפלך אלתי אסמהא חיות פפעלהא בקודש ואופנים מעלולהא
כרה אלכואכב אלתאבתה אלתי הי דאת נפוס כתירה לכון פיהא שאר
הכוכבים ואראלים מעלולהא פלך זחל והו אלחק ואפסאד פי [illegible]
מתכוונאת כמי דכרנא שבת אלדי שהוא מלך שבתות מפ'
תדסהא ופאעל פיהא: והשמרים מעלולהא פלך אלמשתרי
והו כתיר אלביץ ואלנור והו אסרע חרכה פי מא תקדמה
אלדי הו דליל חש מתל מהרה חושה ודליל אלקטע והו מתל מחציר מהרה
ימלו ושרפים מעלולהא פלך אלמריך ואלמריך אחמר אלא תרא
אן אסמה מאדים לאנה אדום שבה אלנאר אלמחרקה [illegible]
שורף ומלאכים מעלולהא פלך אלמשתרי מיכאל מן ומראה
כמראה מלאך אלהים נורא מאד לעלם נורה [illegible]
ואלהים מעלולהא פלך אלזהרה אלתי הי צורה חקנה גמילה אלפלך ואלנגר
מתל ראיתי אלהים עולים מן הארץ ובני אלהים
מעלולהא פלך עטארד אלדי הו נקש מוולד צור שריפי
והו יסמא אלכאתב לנקשה פי אלנפוס באתאתיר וכרובים מעלולהא
אלקמר יכון הלל [illegible] יזתהר קבלה קבלה אלא אן יכבר כלאך פי
כרוב אלדי הו צגיר אלסן מן אלנאס [illegible] אלא אן יבלג נהאית כמאלה
ואישים מעלולהא אלעקל אלפעאל והו המדבר עם האנשים לכך
נקרא אישים: [illegible] מא קלנא שמעלתו [illegible] ממעלת
[illegible] הנה [illegible] אשתקאק [illegible] מן מעל
[illegible] אלמרתבה [illegible] אלתי הי אישים בדבר להור מסוכו [illegible]
ידע את חוה אשתו הדרשנים [illegible] משמאל [illegible]
תימתו [illegible] עמו לפי שקין [illegible] שנ' עולם חסד יבנה [illegible]
ואיש אשר יקח את אחותו חסד [illegible] ועוד [illegible] מפני מה נשא [illegible]

[illegible] ותו [illegible]
[illegible] קין [illegible] הבל [illegible]
[illegible] ימים [illegible] שנה היו׳ ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליי׳
[illegible] פקחים היו׳ וישע יי׳ אל הבל ועל קרבנו׳ ויאמר
ההבל [illegible] מן הרע [illegible] הבל הביא מן היפה שבצאנו [illegible]
[illegible] הביא ממותר מאכלו וכן הנביא אומ׳ הקריבהו נא
לפחתך׳ וישע יי׳ אל הבל ירדה אש ואכלה הקרבן וכן הוא אומ׳ וערבה ליי׳
מנחת יהודה וירושלם כימי עולם הן ימי נח׳ וכשנים קדמוניות [illegible]
[illegible] לא היתה ע״ז בעולם׳ ויפלו פניו בושה וכן פירש חייא [illegible]
ויאמר יי׳ אל קין על ידי אדם׳ הלוא אם תטיב שאת ואם לא תטיב
[illegible] רע שולט כך מפתח הרחם שהוא עת הלידה [illegible]
[illegible] אשה [illegible] ואתה תמשל בו בתשובה הועיל [illegible]
[illegible] קין אל הבל אחיו׳ נחלוק את הארץ נטל קין את האדמה והבל [illegible]
[illegible] לרשות [illegible] קין [illegible] עד [illegible]
[illegible] התחיל קין [illegible] לו [illegible] הבל [illegible]
[illegible] קין אל הבל [illegible]
[illegible] ויאמר יי׳ אל קין [illegible]
[illegible] קין [illegible]
[illegible] ולמך [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] בקנולין חמן

[illegible] כולן [illegible] [illegible]

[illegible] שמעו [illegible] חמרו [illegible] אדם [illegible] הגרי [illegible] [illegible]

[illegible] שיש [illegible] ומה בת [illegible] ויחי אדם וג' [illegible] [illegible]

[illegible] זרעיותיו לפי כך נברא אדם [illegible]

[illegible] אחת מישרו כלו [illegible] עולם מלא [illegible]

אדם [illegible] מן האדמה [illegible] [illegible]

[illegible] שבילה [illegible] של [illegible] האדמה [illegible] [illegible]

[illegible] אם [illegible] איש במספרים ואני [illegible] [illegible] לקין אחד

[illegible] לעולם [illegible] דעת [illegible] בכל [illegible] [illegible]

[illegible] לו עד שבעה דורות של [illegible] [illegible]

[illegible] למעלה [illegible] אחת [illegible] [illegible]

[illegible] יושבת [illegible] להאוה כלבו [illegible] [illegible]

[illegible] העולם [illegible] ביותר של [illegible] [illegible]

[illegible] שת ולמה [illegible] [illegible]

[illegible] שנה [illegible] אדם [illegible] [illegible]

[illegible] אדם [illegible] [illegible]

אדם [illegible] [illegible]

[illegible] תורה [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הלא שמת ולא הגיע לשנות אנשי דורו שלא היה אלא שנ׳ מאות חמש וששים
שנה כלומ׳ לקחו בלא עתו׳ ויש אומ׳ שעלה ושימש במרום והם שלשה
שעלו ושימשו במרום ואלו הן חנוך ואליהו ושרח בת אשר אבל שני המפרשים
אומ׳ שהלך חנוך ביראת י״י שלש מאות שנה אחר שהוליד מתושלח׳
ויהי נח בן חמש מא׳ שנה מפני מה לא הוליד נח עד חמש מאות שנה כדי
שלא יתערבו בניו בדור המבול׳ ולמה נאמ׳ בנוח בן שממנו נבנה העולם׳
ויראו בני האלהים את בנות האדם על מה שרח׳ גאון ראו בני אלאשראף ש׳
בנאת אלעאמה׳ אנשי אגדה אומ׳ זה עזה ועזאל שהן יושבין ברקיע
והיו שומעין כשאמ׳ הקב״ה אמחה את האדם אמ׳ לו ומה אדם אמ׳ להן
אם תהיו בארץ ותראו נשים יפות תטעו ותהיו כמותן שישיאכם יצרכם
כשאמ׳ להן כך אמרו נסינו והורידן והן שנפלו ממקום קדושתן מן השמ׳
ועל זה הכת׳ שטעו אפלו גדולי הדור והלכו אחר יצר הרע ולקחו נשים
פרוצות שאינן הגונות להם וזה הוא ענין הכת׳ טבת הם שלא היו טובות
ממש אלא מטיבין אותן לבעליהן׃ לא ידון רוחי באדם יעני לם תתחכם
ארואחתי לבקא אלאנסאן הד׳ אלעמר אלטויל ואנמא יכון עמרה מאיה
ועשרין סנה שהוא סביבת שבתי׳ ארבעה פעמ׳ על הקור והלח והיבש
והחום שסביבתו לשלשים שנה׃ ויש מפרשים כמו שפירש אנקלוס
שהאריך אפו להם לזה הדור מאה ועשרים שנה שאתה מוצא שהמבול
היה וכן נח בן שש מאות שנה היה והיתה האזהרה להן ונח בן חמש
מאות שנה פחות עשרים׃ לא ידון רוחי באדם איני ממלא רוחי
באדם לפי שהנפש נבזקת באחד מאיבריו אבל לעתיד היא נבזקת
בכל הגוף הה״ד ואת רוחי אתן בקרבכם׳ הנפילים הוא שמון שנפלו ולא
לא היתה להן הזרה לעולם ונקראו נפלים שנפלו ממקום קדושתן׳ וכל
יצר מחשבת לבו רק רע טפה שנוצר ממנה מבח יצר רע יוצאת כל היום
ויום כיון כל ימי אדם וי״ג שנה יצר רע גדול מיצר טוב חלל שבת ואינו
נסקל הרג נפש אינו נהרג גדל נולד יצר טוב ונולד לודעה שיבין בה וידע
הדרך לכך מתחייב וכן הוא אומ׳ לפתח חטאת רבץ וראה כשאדם מתמם

rsity
York

ע עצמו נואף עבירה כל איברי הגוף נשמעין לו וכשמבקש לעשות מצוה כל איברי
הגוף מתעצלין לפי שיצר הרע שולט על רמ"ח איברים וכן וייצר [illegible] טוב. רוכיה לפי
שהוא אסור בבית האסורים שנ' כי מבית הסורים יצא למלוך והשטן [illegible]
רשות להשטין כל ימות השנה חוץ מיום הכפורים ממנין השטן יתה למד [illegible]
שס"ד ומנין השנה שס"ה. וינחם יי' דברה תורה בלשון בני אדם: ויתעצב אל
לבו חמורים במה נוכיף לאונסין ארעא אלהפיה. ולפי שלא אמר הקב"ה זה
לנביא לחה זורם אמר אל לבו וזה כלשון בני אדם אף הוא. אמחה את האדם
אשר בראתי מאדם עד בהמה זה בשביל האדם שנברא כל חי בעולם היסוד
בשבילו. ונח מצא חן בעיני יי' כל לשון חנינה היא בשביל האדם לבדו.
תנו רבנן ארבע ועשרים מדות טובות היו בעולם וכולן גרמו העונות ונטלו
ואלו הן הדמות והקומה וגן עדן ועץ החיים והגבורה והשנים ורוב בנים
והשלום ולשון הקודש והפירות והמן והבאר ועמוד הענן ושם המפורש
והשכינה והשמחה והחזון וסנהדרין ומלכות בית דוד וכהונה גדולה ומקדש והוא
הקודש וכולן עתידין לחזור ולא נשתייר היום בגלות אלא תורה וגמילות חסדים
והן הולכין לימות המשיח מהרה יגלה בחיינו ובימינו: ונשלמה [illegible]
מפרש בעזרת שדי בה לו; אתחיל בפרש'

אלה תולדת נח

בעזרת לצמיח לדוד צמח אלה תולדות
נח נח השה' אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא
עמד ובמושב לצים לא ישב על נח ועל בניו הכת' מדבר שעסק [illegible]
[illegible] ולא הלך בעצת אנשי דור [illegible] מאחר [illegible]
[illegible] עמד [illegible] מאחר [illegible] עמד [illegible]
[illegible] ואם עמד [illegible] אלה תולדות [illegible]
[illegible] אלא ויחל נח איש האדמה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

עמוד נח דנע ואיוב אין נפשי אל העם הזה [illegible]

איש צדיק פי' ממעלליו שהיו אנשי דורו כנשים [illegible] ועליהן

צדיק על שהלך בצדקו ועוד שזן בריותיו שלהקב"ה ומן יוסף נקרא צדיק

על שזן בריותיו שלהקב"ה שנ' על מכרם בכסף צדיק תמים זה אחד

משבעה שנולדו מהולים ואלו הן אדם שת שנ' ויולד בדמותו כצלמו ונח

תמים ויעקב שנ' בו איש תם ויוסף שנ' אלה תולדות יעקב יוסף שהיה

דומה לאביו ומשה שנ' ותרא אתו כי טוב הוא ומניין שמי שנאמר בו

תמים הוא מהול שנ' התהלך לפני והיה תמים בדורותיו ולא בדורות אחרים

שאין היה בדורו של אברהם לא מצא ידו ורגלו משל לחבית שהיתה

מלאה שמן של אפרסמון שמונחת בבית הקברות או במקום הטנופת

והיה ריחה נודף אבל במקום המודאין ריחה נודף את האלהים התהלך

נח שהיה ירא שמים ויולד נח שלשה בנים דע לך ששם הוא הגדול ועני

יפת הגדול הוא שם שדבר זה הוא חוזר על תחלת הפיסוק שהוא

ונשם ינו' כיוצא בו היא העיר הגדולה חזר על נינוה שנ' ונינוה עיר גדולה

לאל' מהלך שלשת ימים חם הוא הקטן ולמה הקדים חם ליפת שהיה

נח אוהב חם יותר מיפת לכך הקדימו ותשחת הארץ שלשה דברים נח

[illegible] השחתה ע"ז שנ' כי שחת עמך שפיכות דמים שנ' ויאמר [illegible]

[illegible] אל תשחיתהו גלוי עריות שנ' ושחת ארצה ועברו [illegible]

כולן שהוא מזכיר כאן השחתה שלשה פעמים ותשחת הארץ והנה

נשחתה כי השחית ופשטו הדין בחמס שנ' מלאה הארץ חמס [illegible]

[illegible] למטה רשע [illegible]

[illegible] לא מהם ולא מהמוניהם ולא נוה בהם כי השחית כל

[illegible] שהיתו [illegible] קץ כל [illegible]

[illegible] הארץ [illegible]

[illegible] יחזרו בתשובה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] יחזקאל עיר שופכת דם ועשתה גלולה
טמאות [illegible] וג׳ ותמם והכיתי כפי אל בצעך׳ והנני משחיתם את הארץ [illegible]
ענינו מן הארץ אם בן למוך נאמ׳ את שטף הארץ נשחתה שנעשית [illegible]
המבול גאים ועמקות ונטלו תולדותיה׳ עשה לך תבת עצי גפר [illegible]
שביבוא במים הוא מתתק׳ וכפרת אותה כדי שיחלו המים מן העצים׳
קנים תעשה את התבה שלש מאות קילין מכאן ושלש מאות קילין מכאן [illegible]
אמות לצדדין׳ כשאמ׳ לנח עשה לך תבת עצי גפר עמד נח ונטע ארזים׳
אמרו לו ארזים אלו למה אמ׳ הקב״ה מבקש להביא מבול לעולם ואמר [illegible]
אעשה תיבה כדי שאמלט בה אני ובני והיו מלעיגין עליו ולא שבו [illegible]
לכך שטפן המבול׳ וזה אשר תעשה אותה בה׳ מקום שנ׳ וזה [illegible]
באצבע והיד חמש אצבעות׳ אצבע קטנה בו הראה לנח מעשה [illegible]
שנ׳ וזה אשר תעשה אתה׳ אצבע שניה שהיא שניה לקטנה [illegible]
את המצרים שנ׳ אצבע אלהים היא׳ שלישית לקטנה בה כתב את [illegible]
שנ׳ כתובים באצבע אלהים׳ אצבע רביעית שהיא שניה לבהן הראה בה
למשה מעשה המנורה שנ׳ וזה מעשה המנורה׳ אצבע גדולה [illegible]
בה שקלים שנ׳ זה יתנו׳ וכל היד עתיד להשמיד בה בני עשו [illegible]
תרום ידך על צריך וכל איביך יכרתו׳ זה אגדה ואינו על פשטו [illegible]
שציוהו בדקדוק הרבה לא תוסיף ולא תגרע ולא תשנה׳ צהר תעשה [illegible]
אור שיכנס לתיבה מלשון צהרים וכך פירש אנקלוס נהור והוא חלון
שעשה וכן הוא אומ׳ בסוף ויפתח נח את חלון התבה דבר למוד [illegible]
ויש אומ׳ זו מרגלית שהיתה מאירה לתבה ומהיכן היה יודע [illegible]
[illegible] כל זמן שהמרגלית מאירה ביותר היה יודע [illegible]
[illegible] ואל אמה תכלנה מלמעלה הוא [illegible]
[illegible] ופתח התבה בצדה תשים לו למעלה בצד [illegible]
[illegible]
[illegible] ש׳ אמות [illegible]
[illegible] ברכה [illegible]

שנ׳ ויכבו מאלה תהום רבה׳ וזו ניחהני מעין ש׳ אני יי׳ הוא שמי׳ שאני אחר
מש״ער ומכל פנה ומכל דרך יחוד כמו שנאמר בפרש׳ שמע׳ לשחת כל
בשר בשביל שהשחיתו כדותחין ניזונו כרותחין הה״ד בסאה סיוה תריבנה׳
כל בשר מאחר שאמרו כל בשר מה צורך לומר אשר בו רוח חיים פרט
לטרפה שכבר היא מושחתת׳ שלא הכניסה לתיבה שהרי נאמ׳ להלן אשר
בו רוח חיים ובתחלה אמר ומכל החי מכל בשר תביא אל התבה: כל אשר
בארץ יגוע פרט לשבים׳ והקימותי את בריתי אתך שאו לא בריתו שלהקב״ה
לא הניחוהו אנשי דור המבול להיכנס לתיבה׳ אתה ובניך ואשתך ונשי
בניך עמך מלמד שנאסרו כלן בתשמיש המטה כשהיו בתיבה שהרי
הפריד הנשים לבד והאנשים לבד אבל כשיצא אמ׳ צא מן התבה אתה
ואשתך׳ תנו רבנן שלשה שימשו בתיבה ונלקו ואלו הן חם וכלב וערב׳
חם נלקה בעורו׳ ועורב משמש בפיו׳ וכלב נקשר בשעת תשמישו׳
יבואו אליך להחיות יעני כל מי שיהיה קווה לתוליד מהלל והכ״י קל זכר
ונקבה׳ ואתה קח לך מכל מאכל יש מי שמאכלו תבואה ויש מי שמאכלו
תבן וקנים ויש מי שמאכלו שברי זכוכית והיא הנעמית׳ ויעש נח ככל
אשר צוה אותו אלהים לא שנה דבר׳ וזו היא צורת התבה׳
בא אתה וכל ביתך אל התבה נכנס ברשות ויצא ברשות [illegible]
גדיות הה״ד אני כי מלך שמור׳ כי אותך
ראיתי צדיק לפני מכאן שאומ׳ מקצת שבחו
של אדם בפניו׳ בדור הזה ולא בדורות אחרים
כמו שנתפרש לעיל׳ מכל הבהמה הטהורה
תקח לך שבעה שבעה שהוא צריך להקריב
מהן׳ ומן הבהמה אשר לא טהורה היא היה
לו מנוח הבהמה או שנקם הכת שמונה אותיות כדי שלא יפתח בדבר
מגונה בתחלת התיבה׳ גם מעוף השמים ליבה שדין השני גם מזכר
ונקבה׳ כי לימים עוד שבעה לימי אבלו שלמתושלח שבה הקב״ה את
הפורעניות בשביל הצדיק׳ ... שלא העולם ובשבעה כך

לא

כך לאח[illegible] ארבעים יום למה יש אומ' שהשהיתן אחר
הטפה שמטה נגמרת אלא לארבעים יום: הגשם זה גשם שלזעף ושיווי'
ויעש נח ככל אשר צוהו יי' והלא כבר נאמ' ויעש נח ככל אשר צוהו אלהים
אלא שמא תאמר הוא מאחרים בלבד ת"ל כאן ככל אשר צוהו יי' ביום הי"ו
הי'. ונח בן שש מא' שנה ללמדך שהגיע הקץ שנתן להם והוא בן מאות וכ
שנה ללמדך שהגיע הקץ שנתן להם והוא בן מאה ועשרים שנה. והמבול
היה מים לא של אש כמו שיתבאר בפר' אם בחקותי: שנים שנים באו
נסתייע נח מן השמים ונתקבצו אליו מאיליהן. ובשלשה מקומות נתקבצו
כמו שנתבאר לעיל: בחדש השני זה חדש מרחשון. וכן הוא אומ' בירח
בול שבו ירד מבול לעולם. כך שנו רבות' משפט דור המבול י"ב חדש
משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש: ואלך אן אלמבול אקאם י"ב
שהר שמסי אלדי כל שהר תלאתין יום ועשר סאעאת ולדלך אנה קא' בשנת
שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש זה שבעה
עשר במרחשון. נבקעו כל מעינות תהום. ויהי הגשם על הארץ ארבעים
יום וארבעים לילה עד שבעה ועשרים בכסליו ואמ' ויגברו המים על הארץ
חמשים ומאת יום טבת שבט אדר' ניסן' אייר' עד אחד בסיון והמים
עומדין והרשעים נדונין בהן כל אחד לפי מעשיו ואומ' ויחסרו המים וג'
מקצה חמשים ומאת יום' והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי זה אב'
אלדי חסבת מן אבתדא נזול אלמבול יגי אב אלעאשר ואמא כאן מרתפע
מן אלארץ טו דראע ונגח לסתין נהאר טפח ומחצה בכל יום' וקא' ותנח
התיבה פתאן אלתיבה קדלת לסתה עשר נהאר פתבין אן אלספינה כאנת
מרתפעה מן אלארץ ארבע אדרע ועאדהא מגרקה בוקט אלמא י"א דראע
ונקצו כלהם לתמאם סתין יום סיון ותמוז וקא' ויהי מקץ ארבעים יום'
לקץ שהתחילו המים להסורכו' והוא בתמוז בעשרה בתמוז ויפתח נח
את חלון התבה אשר עשה. וחסרו המים י"א אמה לארבעים יום טפח ומח
ומחצה בכל יום' ואלו הן י"א אמה שפחתו משבעה עשר במרחשון עד
ראש חדש אב. ומבול ואומ' בראשון באחד לחדש זה תשרי ובעשרים ושבעה

לחדש יעשה הארץ׳ ולו יוה יום שיחרוע[illegible] [illegible]
נבקעו כל מעינות תהום רבה עולין מן הארץ ורם נקיבות [illegible] מן השמים
מים זכרים להחריב העולם׳ וארבות השמים נפתחו. מיעוט ארבות שתים׳
שמואל אומ׳ כתיב עושה עש כסיל וכימה והופך לבקר צלמות ויום ולילה
החליף הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ יי׳ צבאות שמו וכת׳ עושה
עש כסיל וכימה וחדרי תימן הא כיצד אלמלי חומו שלכסיל אין העולם מתקיים
מפני צנה שלכימה ואלמלי צנה שלכימה אין העולם מתקיים מפני חומו
שלכסיל וזמנא דליכא כימה מתחות עקיצה דעקרב בגוה דמיקר לה׳
והיינו דאמרי התקשור מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח׳ מאי כימה
אמ׳ שמואל כמאה כוכבים ומאי עש אמ׳ ר׳ יהודה יותא והיא זנב טלה ואית
דאמרי ריש טלה מיסתבר טעמא דהטיותא בתר כימה אמרי ליה הבי לי בני
דאמ׳ הב [illegible] שעה שביקש הקב״ה להביא מבול לעולם נטל שני כוכבים
מכימה ותמן אמ׳ רב נחמן עתיד הקב״ה להחזירן לה שנ׳ ועיש על בניה
תנחם מאי זיקין כוכבא דשביט אמ׳ שמואל נהירי לי שבילי דרקיעא
כשבילי דנהרדעא וכל מלי ידענא בר מכוכבא דשביט דלא ידענא דלא
[illegible] בלא חרוב עלמא ודיקא חזינן דקא עבר התוא נהידי דמחוזי׳
[illegible] הוא כוכבא דרחיק לחבריה ויתיב בדוכתיה ומחזי ברקא
[illegible] שביט מלשון שובו בשבט ממקום למקום׳

תעניתא דר׳ אקול

עלי אתגמלהו [illegible] אלמלך ולכואכב
מוותרה פי אחרצא אסתקיאת [illegible]

[illegible] וקרבהן וטלועהן והבוטהן תגיין [illegible] או אכואכב
[illegible] או יכתפי לאן לכל אסתקן כרת כציגה תלך אכרה [illegible]
[illegible] אסתקין [illegible] בברג מקטמה ארבעה׳ אקסאם בריזא [illegible]
[illegible] צחת [illegible] נארייה׳ ואתור ואלמבכלה ואגרי תראביה׳
[illegible] ואלמיזאן הואייה׳ ואלסרטאן ואלעקרב ואלחות מאייה׳ וקד
[illegible] וקתיל הו מן אלנאריה והו אלמסמא כסיל׳ וכימה מן אלמאייה
[illegible] אלתואמת יטלע [illegible] ויחאדיה

דנא [illegible] דרייה והוו נב אחמל בענד מא ישוא תעל'
יהדת לעקרב על לעקרב [illegible] קוי תחותי למסתק לזות בזו אדר' ותו ת'
קווה' כרודה' לכימה ואייד על למעתקד פאזהודה' לברודה והטלת [illegible]
פלמא תם לעקאב ושא תעמן יעיד לעלם על קרודה לאוול אדר [illegible]
שבואכב למוותרה לברודה ותקוא פעל לכואכב למוותרה לתראדה והב[illegible]
אריח אכותר ממא מי לטבע פתחקק ד' לקי: בעצם היום הזה בשלשה מקו'
נאמ' בעצם היום הזה כאן בשביל שהיו אנשי דורו שלנח אומ' לא נניחו
ליכנס לתיבה נכנס בעל כרחן ובמצרים ובמשה כשעלה להר נבו וכל
אחד ואחד יתבאר במקומו' וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף למעט
עוף המים שנכנס לתוך הים והיה לא שפורח על הארץ בלבד: ויבאו
אל נח שנים שנים ולא זכר השבעה לא שדיבר הכת' ברוב כך וכבר זמו'
בתחלה השבעה' מכל הבשר אשר בו רוח חיים שלא הכניס טרפה ולא
ולא נרבע שאינו ראוי לקרבן לא קלטה התיבה לא שראוי לקרבן'
ויסגר יי' בעדו שהקיף את התיבה דובים ואריות' מעניה תרגו' וגנ'
בתה לעניה לאוהייה ולא יכלו אנשי דורו להזיק לו כת' הכא ויסגר יי'
בעדו וכת' התם אהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני והכ' אם
תבא במים אתך אני' חמש עשרה אמה גברו המים וכ' כבר נתפ'
לעיל' ויגוע כל בשר וכל האדם בסוף שעלו לראש ההרים הרמי'
ומתו בסוף' מכל אשר בחרבה מתו פרט לשבים' וישאר אך נח מיעט
שלא נשאר שלם לא שהיה גונח דם מפני הצנה' ד"א מפני שנכישו
הארי' ויזכר אלהים את נח זהו שכת' עיר קטנה ואנשים בה מעט וכו'
זה דור המבול ובא אליה מלך גדול זה הקב"ה וסיבב ובנה עליה מצרים
עקמו ומנן מל' חפיר וצדיק ומצא בה איש מסכן והכם זה נח ומלט
את העיר בחכמתו' שזה בריותיו שלהקב"ה והצילן ממי המבול שהיו
מכוררים ולא ריחמו על עצמן ולא על בניהם ובאותה שעה נתקיים
אדם ובהמה תושיע יי' את בנו ויבא נח ובניו' ואת כל החיה דבה'
מין חיה' ואת כל הבהמה דבה מין בהמה' ויש אומ' את כל החיה דבה

מין רמש׳ ואת כל הבהמה רבה העוף׳ ויעבר אלהים [illegible] הארץ נשבה
הרוח והלך לחלוחית שבאויר מיד׳ וישכו המים [illegible] מן [illegible]׳ ואת כל
כבר נתפרש לעיל׳ על הרי אררט על ההרים הגבוהים מלשון כי ירט הדרך
לנגדי׳ וישלח את הערב השיב תשובה נצחת אמרו כי לא מצאת אני יבש
שלח ממין שבעה שמא תפגע בי חמה או צנה ואמות ותאבד מין מכן
העולם או שמא לאשתי אתה צריך אמר לו רשע המותר לנו אסור כאסור
לא כל שכן אמ׳ איני בא מכאן עד שאבוא על אשתי מכן אמרו שלשה
שימשו בתיבה ולקו׳ ויצא יצוא ושוב ולא השיב בשליחותו אלא הולך
וחוזר אל התיבה׳ לעולם העורב פורח וטס תמיד אע״פ שאין לו צורך כמו
שנ׳ משוט בארץ ומהתהלך בה אבל היונה כן מה כתבה פתחי לי אחותי
יונתי תמתי׳ והנה עלה זית טרף בפיה׳ ולמה שילח העורב לפי שחטא
ושימש בתבה דכת׳ גרש לץ ויצא מדון ולמה שילח את היונה שהצדיקים
נמשלו בה שנ׳ אחת היא יונתי׳ עלה זית הביאתו מהר המוריה׳ טרף
מלשון הטריפני לחם חקי׳ ויש אומ׳ למה זית שאמרה רבונו שלעולם
יהיו מזונותי בידך ויהיו מרים כזית ואל יהיו ביד בשר ודם ויהיו מתוקים
כדבש׳ ומקצת המפרשים אומ׳ לא היה מבול על ארץ ישראל שנ׳ ארץ לא
מטוהרה היא ולא גשמה ביום זעם וזו הוראת טעות שהרי הוא אומ׳ כי
מים על פני כל הארץ׳ ולמה אמר ביונה מאתו שהיתה עמו בדיוטה
העליונה׳ ויחל משמש לכאן ולכאן לשון הארכה ולשון תחנה תחלה ויחל
משה את פני י״י והיה מתחנן לפני הקב״ה ואומ׳ הוציאה ממסגר נפשי׳
לכך כת׳ בשני ידין לכך ונקרא ויחל׳ צא מן התבה נכנס ברשות
ויצא ברשות שנ׳ אני פי מלך שמור׳ וכשהיה בתבה היה בצער גדול
כאסור בבית האסורים ולא טעם טעם שינה שהיה זקוק להאכיל לבהמה
ולחיה ולעופות׳ אתה ואשתך ובניך ונשי בניך כל איש עם אשתו מכן
שהותר בתשמיש המטה שהקב״ה עוסק בזוגות שעה בחרבן העולם
ושעו דין שיעסקו בנשיהן ועוד שהנו׳ באותה העת הוא מעורב
ביותר שאין הנחשבה פניה׳ ויבן נח מזבח שהבין מעצמו אמר לא

118

rsity
York

יודו הקב״ה ליקר שבעה לא כלום מהן תחבל מהן תקריב אבל
הטמא שמם בלבד לקיים ע וזה הוא המזבח שהקריב עליו אדם הראשון
והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל והקריב עליו נח ועלה ריח ניחח
כלומר נחת רוח לפני שאמר והיה העולם כדי שיתעסקו בעבודת בוראן
ואל יתעסקו בהבל וריק אשר לא יועילו ולא יצילו וירח יי את ריח
הניחח דברה תורה בלשון בני אדם יעני בחקב״ה אלגמהור כל מא כין
ענדהם כמא נסב לה פלמא כאנת הדה אג אלחואס ענדהם כמא נסב לה
לאנהא ענדהם אשרף בכונהא תדרך כוחסוסאתהא על בעד והי חאסה
אלשם וקא וירח יי את ריח הניחח וקא כי חאסה אלסמע כי שמע יי אל קול
הנער באשר הוא שם וקא כי חאסה אלבצר וירא יי כי סר לראות ואמא
חאסה אלדוק ואלמס אלמס לם תדרך מחסוסאתהא אלא באתצאל אלמדוק
באלדאיק ואלמלמוס באללאמס פלם תנסבהא אלתורה לה לנקיצתהא ענד אל
גמהור פלדלך דברה תורה בלשון בני אדם ומע אלתחקיק אן כל אלחואס
נאקצה והו תע מנזה ען אלתאק בהא ואנמא ותף בהא אלאה לכונה ידרך
אפעאל אלחואס באדראך עקלי לא ברויה עין ולא יפותנו עלמה שי׳
ויאמר יי אל לבו קא אלגאון וקא אלה מנדאתה לפי שלא אמרו לנביא
לא אסף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם לפי שכשחטאו בני אדם
נתקללה האדמה ובטלו מעשה בראשית בשבילן כי יצר לב האדם רע
מנעוריו כבר נתבאר בפרשת בראשית עד כל ימי הארץ זרע זו תקופת
תשרי וקציר זו תקופת ניסן ותמוז וחרף זה תשרי ומרחשון וכסליו
ויום לחום השמש ולילה לקור הלבנה והכוכבים לא ישבותו לא
יבטלו ממלאכתן כרצון בוראם שקבע להם מששת ימי בראשית
ויברך אלהים את נח הזכיר ברכה ראשונה שלעולם משעה שנבראת
פרו ורבו מכאן שאין קיום העולם אלא במצות פריה ורביה והוא עד שיהיה
לאדם זכר ונקבה ולא צריך הקב״ה לשנות מצוה זו בסיני לפי שטבעו
שלאדם מושכו לדבר זה ומוראכם וחתכם החזיר מעשה בראשית
לכמות שהיה כשאמר לאדם ורדו בדגת הים כל רמש אשר הוא חי

לכם יהיה לאכלה ישאומ' שלא הותר הבשר מימות [illegible] זה הפסוק נחוץ
למינו דאמ' כדין שאין הצורך מצוי כון שה[illegible] הותר לו שכל הקרוב אל
הנפש משיב את הנפש ; אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו זה איסור אבר מן
החי ; ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש זה ההורג עצמו לדעת ; אך
מיעט יכול כשאול חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם ; ת"ל
אך מיעט שהן בגן עדן ונפשותן צרורה בצרור החיים ; מיד כל חיה אדר'
זה המוסר חבירו ביד חיה ; ומיד האדם זה ההורג חבירו בלא עדים או בסם
המות וכיוצא בזה ; אדרש דינו מסור לשמים שמיתתו ביד הקב"ה ; מיד
איש אחיו זה השוכר אחרים להרוג את חבירו ; אדרש את נפש האדם זה
ההורג בעדים עתיד לתבוע אותו בנפש ; שפך דם האדם באדם זה ההורג
בעדים שנאמר ישפך ואין לך רוצח נהרג בלא עדים ; כי בצלם אלהים
עשה את האדם מכאן למדנו שכל הורג נפש מיעט בדמות ; ואתם פרו
ורבו למק יעור מנכם יקאמה ; לנוע לא תלמפה ; ויאמר אלהים אל נח ואל
בניו על ידי נח היה הדיבור ; את קשתי נתתי בענן לא כמדת הקב"ה מדת
בשר ודם בשר ודם מכה באזמיל ומרפא ברטייה והקב"ה במה שהוא
מכה בו מרפא ; נפרע בקשת שנ' עריה תעור קשתך שבועות מטות
אומר סלה נה' תב' ארץ ובה מישב עולמו דכת' את קשתי נתתי בענן ;
ד"א עריה תעור קשתך כלומ' אם נסתכלתה בערוה נתגבר יצרך והלכת
לערוה ; ומנ' שבמה שהוא מכה בו מרפא שנ' כי אעלה ארוכה לך
וממכותיך ארפאך ; כמה חמורה מכת מבול שהזכירה תורה שבע פעמ'
לדרת עולם חס' פרט לשני דורות של חזקיה ושל אנשי כנסת הגדולה
שהיו צדיקים גמורים ולא היו יראים מן המבול ; ונראתה הקשת בענן
מעשה ברבן שמעון שלא נראתה הקשת בענן בימיו אמרו לו למה לא
נראתה הקשת בימיך אמ' להם כלום היא אלא להודעות כדאי אני יכול
לדחות פורענות ; תעלם אך סבב לקשת נפור שיצע לשמש
ושם לבכורות לרטבה פאורי קאבלת לשמש לבלאר ל-
רטוב וכאות כרה' לארץ כינהמא פיתור יגל למחוב לו לבפור לרטוב ב'

פיכן

פתון דלך נפס [illegible] פי אלארץ ולמטא יכון אחמר וקד יכון קוסא או ג
עלי קדר נפס אלשכץ פי אלעבארה אלמתפעה או אלמסתכפה פיבין שי אלד
ארפע מן שי ולא תכון אלא אכבר להאדר או אוולה ולא תכון נפק אלנהאר וכאנת
לם תטהר אלא בעד אלמבול ואסתמרת וקאעלמך אן כם אנקסם אלמעני פי
פרש אם בחקתי׳ תנ״ר׳ עשרה דברים נבראו בין השמ׳
שות ואלו הן׳ פי הארץ ופי האתון והבאר והקשת
והמן והשמיר והכתב והמכתב והלוחות׳ קד דכרנא אלקשת׳ ואלמטה
הי מטה משה אלתי הי חין עצא וחין תעבאן׳ ופי הארץ הו אנפתאח אלארץ
לקרח ועדתו׳ ופי האתון כדלך׳ לאחתי יעלם אן ולו קד פי ניתה אלנ״תה
קל ישראל פאנה תלא גיר מראדתה כמי׳ ק״ל ויהפך י״י אלהיך לך את הקללה
לברכה פאוראה פי אלחיואן אנה נטק לי עלמך אנה קאדר עלי תג׳ייר אל
טביעה עלי גהת אלמעגז׳ ופי הבאר אלדי יאן מא כאנו ישרו עין מא
נאבעה להם כאנו טאעין או נאזלין כמי ק״ל וממתנה נחליאל ומנחליאל במות׳
והמן הו כונה נזל להם גדי כפיף לטיף ומן גמלה דלך אלמעגז אן כאן
ינזל פי אלסבת ובקי מעהם ארבעין סנה׳ ושמיר הו אלחיואן אלדי ינחת
אלחגארה אלעט׳ימה וקת מרורה עליהא ובה בנא שלמה בית המקדש
והדי עלי גהת אלמעגז׳ וכאנת הדה אלעשרה דברים בין השמשות לאנהא
לא צרורייה אלוגוד ולא צרורייה אלעדם׳ והכתב והמכתב והלוחות׳
הכתב הו צורת האותיות ומכתב הו צירוף האותיות להיות התיבה נקראת
במלה׳ ואללוחות הי יאקות אחמר מלבק עלי הדי אלשכל אלמהלם שבה
אלנחר אלמתוקדה אלנאפיה אלקוייה אלחמרה׳ וכאן אלכט נור יביץ מכלוק
עלי אללוח נאחתהא ופאעל כיה ולשי אלמכתוב פיהא והו אלמעני אל-
מכתוב ואן כאנת אלמעגזאת כתירה לא לכונהא נבראת בין השמשות
יהי אלעשרה דברים ובאקי אלעשרה בששת ימי בראשית ב״לקו׳ מתלא
אן יגר אנקסאם אלמיאה בנום שני גנעל פי טבע אלמא אן ינשק למשה
על ים סוף ואלירדן ליהושע׳ ובנום רביעי כשנבראת השמש התנה
עליה שתעמוד ליהושע וכן שאר הנסים׳ והגאר בין הנסים שלא תנוא

אותן מפשוטיהן ואפלו אחר מהן שאם תוציא [illegible] להוציא הכל והפכת הקערה על פיה שלו הנ[illegible] הן רודפות אחר [illegible] העולם מאין ברצון הבורא׳ ויחל נח איש האדמה בתחלה את האלהים
התהלך נח ולבסוף איש האדמה כיון שנזקק לאדמה נעשה חולין׳ ושלשה
נזקקו לאדמה ונעשו חולין קין נח ועוזיה׳ קין דכת׳ וקין היה עבד אדמה
מה כת׳ בתריה נע ונד תהיה בארץ׳ והיה כל מוצאי יהרגני׳ נח נתבזה
שנ׳ ויתגל בתוך אהלה ועוזיהו כת׳ בו כי אהב אדמה על שהיה מלך והפקיר
עצמו לאדמה ונעשה חול שלא נזקק לתורה׳ פעם אחת נכנס לבית
המדרש של אותם ואמר להם במה אתם עוסקין אמרו לו בפ׳ והזר
הקרב יומת אמ׳ להם הקב״ה מלך ואני מלך נאה למלך לשמש לפני מלך
מיד ויבא אל המזבח להקטיר ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו שמונה
עשר אלף מבני החיל והצרעת זרחה במצחו ובאותה שעה נבקע ההיכל
והלך י״ב מיל וגם הוא נבהל לצאת כי נגעו י״י מי גרם לו על שבטל את תורתו
והפקיר עצמו לאדמה׳ ויטע כרם כשבא ליטע הכרם בא השטן ועמד
כנגדו ואמ׳ לו מה אתה נוטע כרם שעושין ממנו היין דכת׳ ביה המשמח
אלהים ואנשים וכבר פירש זה המתרגם שהוא יונתן בן עוזיאל ואמר
דמקרבין מניה קרבנא קדם י״י יעני עקון קיין מעאיתא [illegible] גוהרין
גוהר ינחי נחו למאדה גוהר ינחי נחו לתורה׳ [illegible] מהלה
[illegible]
[illegible]
ואהים הנא הי קוי [illegible] ונחזור לענין ראשון אמ׳ לו השטן
ונשתתף בכרם זה מה עשה השטן הביא כבש והרגו תחת הגפן ואחר כך
הביא [illegible] ואחר כך [illegible] לכך קודם ששותה אדם יין הוא
דומה לזו שאינה יודעת כלום שתה [illegible] הרי הוא דומה לארי [illegible]
ואומ׳ אין כמותו בעולם שתה עשרה נעשה כחזיר מתלכלך בטיט וגו׳
עשתבר נעשה כקוף כל זה נעשה לנח הצדיק׳ רבו׳ אומ׳ [illegible]
מגן עדן ואשכלות עמה בו ביום [illegible] בו ביום [illegible] ובו ביום [illegible]

מן [illegible] שנשתכר ונתגלה׳ וישת מן היין וישכר במה היין עושה
ראה מה אירע לנח מה אירע ללוט מה אירע לאמנון מה אירע לושתי מה
אירע לבלשאצר כל זה מן היין ולא עוד אלא שכל המשתכר סופו לשכח
רמ״ח איברים שבו שנ׳ פן ישתה וישכח מחקק׳ ובן שלמה אומר למי
אוי למי אבוי למי מדנים למי חכלילות עינים למאחרים על היין׳ וכן הוא
אומ׳ לא היין הומה שכר כל שוגה בו לא יחכם רבים ועצומים וגם אלה ביין
שגו ובשכר תעו וג׳ וישכר כל המשתכר כאלו עבד ע״ז שנ׳ עד מתי
תשתכרין הסירי את יינך מעליך וסמ׳ ליה אל תתן את אמתך לפני בת
בליעל׳ ויתגל בתוך אהלה כל בתי שעל היין חרבה אהלה שהיא ירושל׳
ואני אומ׳ שכל המשתכר ונתגלה כאלו כפר בחמשה חומשי תורה לכך
קרי יקו׳ אהל על אהל החכמה׳ וירא חם על שראה בעינו ערות אביו
נעשו עיניו אדומות ועל שהגיד בשפתיו נעשו שפתיו עקושות ועל שהח
שהחזיר פניו נתחרך שער ראשו וזקנו ועל שלא כסה ערות אביו ומשכה
ערלתו והולך ערום כבהמות וחיות׳ שכל דרכיו של הקב״ה מדה כנגד
מדה ואעפ״כ חזר הקב״ה וריחמו שנ׳ ורחמיו על כל מעשיו הואיל ונמכר
לעבד [illegible] בשביל שן ועין אמ׳ דין הוא שיצא בשן ועין לדורות׳ את אשר
עשה לו בנו הקטן שהיה מכתחלה חטב שבבנו׳ ארור כנען ולא [illegible]
[illegible] שחטא אלא [illegible] קללה עונתו במקום ברכה שכבר ברכן הקב״ה שנ׳
ויברך אלה׳ את נח ואת בניו לכך קלל כנען והיה לו לקלל כוש ומצרים ולא
[illegible] הקב״ה [illegible] ממזלים כנוח ארבעה בנים שירשו את הארץ
[illegible] ורוחותיה [illegible] אברם אבא שלא יולד בן רביעי ויחלק עמנו
בארץ [illegible] ממנו בן רביעי מכאן שתולין הקללה במקולל
[illegible] על נחת לדרש׳ אמא מענ אנך [illegible] יעקב [illegible]
[illegible] על מת [illegible] נח וכתיב [illegible]
[illegible] אבא [illegible] על [illegible] מולדה [illegible]
לכך הוא [illegible] ארור כנען כלומ׳ ארור כנען ולכן [illegible] כי כנען [illegible]
[illegible] ויין [illegible] בפרשת היין [illegible]

ויאמר ארור כנען שעדוהו מנכסיו ומשתנה בגופו מכל בני אדם לכן חבריו ברך
פשרו אין אותו משנה הבריות. עבד עבדים יהיה שבני אדם עובדים המלכים
יש להן עבדים. ויש אומ' הבריות עבדים להקב"ה והוא עבד לבריות:
ברוך י"י אלהי שם שיצאו ממנו הצדיקים שמברכין שם י"י: ויהי כנען עבד
למו שאין לו נחלה שכל מה שקנה עבד קנה רבו: יפת אלהים ליפת שלא תשי
תשלוט בבניו מלכות: וישכן באהלי שם שהנביאים כולם מזרעו: ויהי
כנען עבד למו שאין לו נחלה שכל מה שקנה עבד קנה רבו: ומפני שאין לו
ייחוס. ולמה נאמ' למו אני אומ' למי שקנה אותו מלך או הדיוט או שאר בני
אדם כל שכבש אותו הוא עבד לו: אלה תולדת בני נח. תעלם אן קצד
דבר אלתורה להאולא אלאשכאץ ותמצעהם הו ליקוי אעתקאד חדת אלעאלם ...
אספל ואגנא ואעקאב כמא גרא לדור המבול ודור הפלגה ואלאכבאר בכלאם
אלצדיקין ודמאר ארשעים לאנה תע' עלם אפעאל אנאס ולא יהמלהא ויעלמך
אן אלארץ מא כאן פיהא אחד לא תפרעו קבאיל וסכנו אלאקלים אפאל סכנה פלי
ואלאקלים אפאל סכנה פלבשר בליקת אלעאלם: אלה תולדת בני נח זה שאמ' ששים
המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר: ששים המה מלכות
אלו ששים אומות שנזכרו כאן והם מגוג ומדי ויון ותובל וג' ואם יאמר
אדם הנה שבעים אמור לו עשרה אבות מן המנין והם יפת גמר ונחם וכוש
ורעמה ומצרים ושם וארם ויקטן: ושמונים פילגשים שאר האומות
שנתחדשו בעולם כגון בני קטורה ובני ישמעאל ובני שעיר ועמון ומואב
ובניהם ומכולם לא בחר אלא בישראל שנ' אחת היא יונתי: גבור ציד
שציד הנפשות ועכן ציד בקיאהוא: ואת רסן בין נינוה ובין כלח היא העיר
הגדולה חוזר על נינוה כמו שביארנו לעיל: ויהי כל הארץ שפה אחת ודב'
אחדים בילמדינו אתה מוצא שכשעמדו אנשי דור אנוש וקראו שמו
של הקב"ה לעצ' יצא אוקיאנוס והציף שליש שלעולם שנ' הקורא למי הים
וישפכם על פני הארץ י"י צבאות שמו: דור המבול אמרו לאל סור ממנו
ומה שדי כי נעבדנו דור הפלגה הוציאו הירופין וגדופין כמה היו אחד
... של עולם ואמרו נעלה לרקיע ונכה אותו בקרדומות ונעשו ג' כתות

כת אנוש [illegible] לקרוא ונעשה שם וכת אנוש נעשה מלחמה וכת אנוש נעבדו
ע״ז [illegible] נעשה מלחמה נשלו רוחות ושירין וזו סתמ׳ נשב שם ומשם
הפיצם י״י וזו שאומ׳ נעבוד ע״ז פלג הקב״ה לשונם׃ יש אומ׳ מאנשי דור הפלג׳
עבדו ע״ז ובדכו את השם וכת הכת ונעשה לנו שם וכת התם אז הוחל לקרוא
בשם י״י׃ ובשלשה מקומות נחלקו בני העולם על הקב״ה אחת כאן ואחת
בימי יהושע שנ׳ ויתקבצו להלחם עם יהושע ועם ישראל פה אחד ואחת בימי
גוג ומגוג שנ׳ יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על י״י ועל משיחו׳ והמגדל
שליש נשרף שליש נבלע שליש קיים וכל העולה לראשו רואה דקלים שבירין
כחגבים׃ שפה אחת זה לשון הקודש׳ ודברים אחדים לשונם בחלוק בית
גמל שהיא אשורית׃ וימצאו בקעה זו בקעת דורא׳ בארץ שנער היא
בבל׳ וראשו בשמים בשלשה מקומות דברה תורה לשון הבאי כאן וערים
בצורות בשמים׃ אם יהיה נרחק בקצה השמ׳ וירד י״י לראות וכי הוא
צריך לירד אלא ללמד לבריות שלא יגמר הדין קודם חקירה ושלא יאמרו
דבר אחד שלא בפני בעל דין׳ וענין הכת כבר נתבאר בסוף פרש׳ בראשית
ללמדך שהוא יודע בנראה׳ הן עם אחד ושפה אחת לכולם ועתה לא יבצר
מהם לא ימנע מהם מה שחשבו שכבר נתתי רשותם בידם׳ ובזמן שהלשון
אחד עמהם ואבלבל שפתם היה אחד מהם אומ׳ תן לי לבינה ונותן לו [illegible]
לו לבינה ולשונם הראשונה לשון קודש ונתבלבלה שפתם אחר כך לע׳
לשון ועתיד הקב״ה להחזירה לעתיד לבוא לבריות שנאמר כי אז אהפך אל עמים
שפה ברורה לקרוא כולם בשם י״י לעבדו שכם אחד כיון שהתחילו לבנות
[illegible] מש[illegible] בו נפלה לבתה [illegible]
[illegible] הבה נרדה הוא ובית דינו וזו משענו למלך [illegible]
[illegible] אברהם יצחק [illegible] שנה היה׳ [illegible] עליו
[illegible] והיה עליו כתונת הכבוד שעשה הקב״ה לאדם ואחר כך [illegible]
[illegible] נמרוד והיו [illegible] לו [illegible] החיות [illegible]
גבור והכה [illegible] עבודת [illegible]
[illegible] אברהם [illegible] שיצא [illegible]

מארבע רוחות העולם והיו כל הקוסמים יושבים לפני נמרוד ותרח יושב ביניהם אמ'
אמרו לנמרוד היום נולד בן שיאבד ארבע מלכיות שהן עתידות להיות בעולם
ותחלתן מלכותך שהיא שולטת מלכות בבל שנ' ותהי ראשית ממלכתו בבל
ועתה נקבץ ונתן לאביו מלא ביתו כסף וזהב כדי שיתנו הבן לנו ונהרגהו
שאם יראה אביו אולי יתיאש אמ' להם תרח שוטים אתם אמשול לכם משל
למה הדבר דומה לפרד שאמ' לו הא לך כור שעורים ונחתוך ראשך אמ' להן
אם אתם חותכין ראשו ונותנין לו כור שעורים במה אוכלו אמרו מתוך דבריך
נכר שנולד לך בן אמ' להן נולד ולשעתו מת עמד תרח מבין הקוסמים ומצא
אשתו שילדה בן הלך והטמין אברהם שלש שנים הוא והורתו ויצא מן המערה
לאחר שלש שנים ולבו משוטט ביצירת העולם והיה מבין בכל מאורות
שבעולם להשתחוות להן ולעבדן ולידע מי הוא מהן אדון העולם להשתחוות
לו ראה הלבנה אורה מבהיק אמ' זה הוא אלוה העולם שראוי לעבדו עבדה כל
הלילה לבקר זרחה החמה אמ' זה הוא אלוה העולם ועבדה כל היום כיון ששקעה
אמ' בידוע שיש לו אלוה לאחר ימים נפל הגורל על תרח לעז' של נמרוד ומצא
שם אברהם אלהי כסף וזהב ונחשת וברזל ובדיל והבנים ועצים עם אביו נכנס
אברהם אף הוא בידו קרבן ועמד לפניהם אכלו ושתו והתרצו לי כדרך שאתם
מתרצים לבריות ואין קול ואין עונה הלך ועשאן במדורה והצית בהן את האור
והניח הדלת פתוחה ויצא ומאס אלילים ושקץ פסילים וידע בבורא העולם לה'
ועברו למחר ומסרוהו לנמרוד הביאו לאברהם ואמ' לו אתה אברהם בן תרח
אמ' הין אמ' האתה שחלקתה עלי ועל מלכותי ומבטית יראתי מן העולם אמ'
לו ומה היא יראתך אמ' היא שיאמרו המים גדולים מן האש שהן מכבים
אותה אמ' וא"כ למים אנו עובדים אמ' הרוח גדולה מן המים שהיא מפזרתן
אמ' הלא אתה ידעת כי אני הוא אלוה העולם ומלפני תצא חמה ולבנה כוכבים
ומזלות ואני עשיתי כל העולם אמ' לו אברהם אם רצונך שתתפרסם גדולתך
אמ' לו הין אמ' בכל יום חמה זורחת מן המזרח ושוקעת במערב צוה עליה
וזרח מן המערב ותשקע במזרח כדי שידעו הכל ויאמינו שאתה הוא אלוה העו'
מיד ... שונה אחז נמרוד בזקנו ואמר תמה אני ... ואמ' לשלש מאות

וחא'

ויקרו ד' אברהם
ריסמה אמתלי
בת כרנבו ושם
יקוד והקן זקתלי
בת ערבתי

ויקרו ד' דוור
כצבת

פ' ה' ספינה

sity
York

ותמשה קשרי כתרים שוששים לפנו ראיתם בזה שחלק עליו ואיבר יראתי מן
העולם והשיב ואתק בזה ונמרת ממה איבר יראתך הלא באור תבוא האור [illegible]
מכונן באותו שעה צוה המלך וחבש אברהם שנים עשר חדש שלש בכרו[illegible]
ושבע בכותי ולקח כל ממונו והיו הכל מתנדבין עצים לעשות מדורה שלא[illegible]
והכניסוהו לתוכה ולא שלטה בו האש אמ׳ הרן אחיו זה מתוך שהוא [illegible]
את האור ומקלסו לא היה נושאת לו פנים ולא יכל אדם להשליכו לתוך הכבשן
עד שבא הרן אחיו והשליכו לתוך הכבשן בגלוסקה ונתנה עליו גחלת ומת [illegible]
וימת הרן על פני תרח אביו וגו׳ באור כשדים מיד עמד גבריאל ואמ׳ לפני הקב״ה
אלך ואציל את אברהם מן האש אמ׳ לו הקב״ה אני אחד והוא אחד שנאחד
היה אברהם נאה ליחיד להציל יחיד והיאך אתה תציל בטבעו חנניה
מישאל ועזריה וירד הקב״ה ונתן לו האש ולבשיין בשלום זימן לו הקב״ה שתי
כליותיו נובעות חכמה שנ׳ אברך את ה׳ אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי
נתקבצו אליו אנשים הרבה לעבוד ה׳ וכן הוא אומ׳ נריבי עם שספו עם אלהי
אברהם׳ ונחזור לענין ראשון׳ כל המדינות שחלקו בני נח לבניהם מאה
[illegible] אייהם תשעים וג׳ כל הלשונות אחת ושבעים כל הכתובים [illegible]
ששה׳ ליפת מדינות מ״ד איים ל״ג לשונות ל״ב כתבים ה׳ ואלו הן יבוסי
ורחומי וקפקרי יוני ומדי׳ לחם מדינות ל״ו איים ל״ג לשונות כ״ד כתבים
ה׳ פרסי אנגי אפריקי רתרדי ופק[illegible]׳ לשם מדינות ל״ו איים [illegible] לשונות
[illegible] מצרי אשורי לבני עברי כשדי וגוטאזטו׳ ישם נטל אחד
[illegible] על כלם והוא לשון הקדש והוא שדיבר בו הקב״ה בסיני׳ ודע שמדור
המבול ועד דור הפלגה שלש מאות שנה ומ״ו [illegible] שם נמצא נח חיה אחר
אחר הפלגה עשר שנים׳ אלה תולדת שם שם בן מאת שנה [illegible]
שמו וזכה לשני עולמות העולם הזה והעולם הבא ושמונה הם נח שם
תרח אברהם יצחק יעקב משה ושמואל שלמה ואם תאמר הלא תרח [illegible]
[illegible] שעבד [illegible] שנ׳ [illegible] אברהם ואת [illegible]
ולמה לא כתב על הדורות [illegible] תרח שהן רשעים [illegible]
ולמה [illegible] תרח שלא [illegible] אברהם [illegible] נח [illegible]

על כבודו אמר הקב"ה אני אכתוב עליו מיתה שנ' וימת תרח בחרן : [illegible]
זכר מיתת הראשונים שבפרשת בראשית לא להודיעך כמה משכו שנותיהם אבל
או האחרונים נתמעטו ימיהם ראה כמה העונות גורמין : ד"א זכר מיתתם כדי
שידעו היה כך וכך והשני היה כמה נזכר ומתו : שם אשת אברם שרי בתחלה
לשון רבוי שרי לאומתה ושרה לעולם כולו : ויצאו אתם מאור כשדים אח'
אחר שהושלך אברהם לתוך הכבשן והיו מבקשין נפשו לכך יצאו הוא ואביו
ולוט ונשותיהם לכך נאמ' אתם כלומ' עם אברהם ושרה : ללכת ארצה כנען
שלח נמרוד לארץ כנען לבקש נפשו של אברהם מידו ויבאו עד חרן וישבו
שם : ונשלמה זאת הפרשה בעזרת שדי ברוך הוא וברוך שמו :

ואתחיל פרשת

לך לך

בעזרת מי שנתן
לעמו בחכמי יי' אלהיך : זשה
שמעי בת וראי והטי
אזנך ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפיך : כנגד אברהם אבינו
הכת' מדבר שהניח אביו ובית ע"ז אומ' לך אבי ר' אבון הלוי אומ' למה היה
אברהם אבינו דומה לצלוחית של פלייטון הנתונה בבית הקברות ואין אדם
יודע מה בתוכה כך אברהם מושקע בתוך עובדי ע"ז אמ' לו הקב"ה לך לך
אני אודיע בעולם גדולתך : לך לך זהו שא' עיני החכם בראשו בראשו
של ענין זה אברהם שהיה מסתכל לעמוד על ראש העולם והיה מבין איזה
[illegible] שראוי לעבדו : והכסיל בחשך הולך זה נמרוד הרשע שהיה
[illegible] אבנים ועצים : מארצך זו חרן שנ' ויקח תרח את אברם בנו
[illegible] ויבאו עד חרן וישבו שם : וממולדתך זה אור כשדים שנ' וימת הרן על
[illegible] בארץ מולדתו באור כשדים שנהם נולדו באור כשדים : ומבית אביך
זה [illegible] שנ' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי
נחור [illegible] אשר אראך זה הר המוריה שנ' ולך לך אל ארץ המריה
לך לך מה טעם [illegible] חכמים רמז שהכוונות מבקש לבך מבני
[illegible]
[illegible] מצדיק לצדיק [illegible]
[illegible] לגאולת [illegible]

שאמר שהלך לך מים עים לגמלי יצחק שהלך מעמו ופי עזרה ממנו
מיאה מן נון לגאולת יעקב שלא יצילנו כי פי בה נגאלו ממצרים ש
פקד פקדתי אתכם ׳ יתיר צמח בה עתידין לגאול שנ׳ איש צמח שמו מתחתיו
יצמח מנצפך סימן׃ ועוד הפשוטות הן להשלים המנין לפי שכאן פשן
שבע מאות ופי פשוטה שמונה מאות ועוד פשוטה תשע מאות וזה יתב
באותם נתבים׃ ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו שנעקב אשר
שמע אברהם בקולי תפוש את הנעלם והשלך את המצוי נמצא העלם [illegible] ודפי
והי הרי מאה ושלשים וחמש נשארו מחיי אברהם ארבעים שנה שבהן הכיר
אברהם את בוראו ׳ ועמנם סמוך לפרקן כמו שאמרו בן ט׳ו לתלמוד ׳ ויש
[illegible] בין הכיר לעצמו ובין הכיר לאחרים׃ לך לך מארצך ׳ השפה אחות
[illegible] קטנה שעדיין לא עשה לו הקב״ה נסים׃ ולמה קראו אחות שאחה הגו
[illegible] בורת בוראו ׳ קטנה שעדיין לא היו לו בעם ׳ מה נעשה לאחותינו ביום
שידובר בה ׳ ביום שאמר נמרוד נפילו לתוך הכבשן ׳ אם חומה היא נבנה
עליה טירת כסף אם נותן אדם נפשו כחומה זו שעומדת בפני המלחמות
ומוסר עצמו על קדושת השם ׳ [illegible] עליו לוח ארז בעצמו יהיו רגלים
[illegible] חנניה מישאל ועזריה וכן הוא אומ׳ ושדי בנר גלות לבך הייתי בעיני
כמוצאת שלום מן הכבשן׃ ואעשך לגוי גדול שלשה גדולים [illegible]
[illegible] כישרון שהן שלשה אבות [illegible] אמהות׃ ואעשך לגוי גדול [illegible]
שאומר אלהי אברהם ׳ [illegible] זה שאומר אלהי יצחק ׳ [illegible] שאומר [illegible]
שאומר אלהי יעקב ׳ והיה ברכה [illegible] עליך [illegible] המודש ׳
[illegible] שבראת [illegible] הייתי צריך [illegible] לבריות [illegible]
[illegible] ויברך אלהים את יום השביעי ׳ [illegible] לאדם [illegible]
[illegible] ויברך אלהים את נח ׳ [illegible] היה ברכה [illegible]
[illegible] ביקש אביהם [illegible]
[illegible] שיהיה לו [illegible]
[illegible] שלשים ושלשה [illegible]
[illegible]

שמים שזה שותה זה שואב ממנו לא אמה אותן עד שיבוא בעל הפרדס ומה׳
שידעה יעשה עמד הקב״ה אחרי מות אברהם ובירך ליצחק ויצחק בירך יעקב
חזר והיה ברכה את הוי עומד על הברכה׳ וכן בני לוי בני כנען שיצא מהם
כהנים לברך את ישראל בעולם הזה שבטו לוי מברכין ולעתיד לבוא אני
בעצמי מברך את ישראל שנ׳ יברכך יי׳ נוה הצדק הר הקודש׳ ארבעה
יצא להם שם אברהם שנ׳ ואגדלה שמך׳ יהושע ויהי׳ שמעו בכל הארץ׳
דוד ויצא שם דויד׳ מרדכי ושמעו הולך בכל המדינות׳ והיה ברכה מברכין
שכל המברך מתברך מכאן׳ וכל המברך את הצדיקים הרי הוא בכלל
הברכה וכל המקלל הרי הוא בכלל הקללה שנ׳ ומקללך אאר׳ ונברכו בך כל
משפחות האדמה שיהיו שואלין לך לברכן׳ וילך אברם כאשר דבר אליו יי׳ ולא
אמר להיכן אני הולך לא הקדים אחר דעת המקום׳ וילך אתו לוט הולך
את חכמים יחכם הושיבו אברהם מן השבי ונוצל מן ההפכה׳ ואברהם
בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן והלא הוא בן שבעים שנה בין הבת
רים כשנגזר השעבוד על בניו ארבע מאות ושלשים שנה׳ יש מן המפ
המפרשים שאמ׳ שהיה הולך ובא הולך ובא אחר כך הלך ולא חזר לחרן
וזו הליכה אחרונה כדי שתהיה אחר בין הבתרים׳ ואלו תרגום עונדי רוז
אברהם אחרך קנה׳ מלכים אלו׳ בין הבתרים במראה נבואה באחרון
עקלי והוא בן שבעים שנה ועלם מא׳ לאמור וקת חלול נבואה עליה
באור משדים הם קא לך לך וכיון דרוגה והו בן חמש ושבעים וקת קתל
האולי מלכים ואעיד עליה דלך אוחי מרה אורי עד תבעי להם והרי מתנ
קנה׳ יחזקאל איקא פיה תב תנינות ואתמלל עמיה׳ ואת הנפש אשר
עשו בחרן׳ והלא אם יתקבצו כל הבריות לא יוכלו לעשות אפלו יתוש קטן
אלא אלו אנשי בחרן שלמדם דרך האמת שכל המלמד אדם דעת כאלו בראו׳
כלומא ני׳ אברהם עם וגוד אלוה וחדאנית פבינה אלוי אוגדהם
בל הדי׳ ... יקטו לא הגד אן אולד ישמעאל בן ואולד יצחק בן שנה
... ... לאן ... פיה ... מאוא וצורת פי מאודה אי נוקע
אחב ואם ... ארב ... קאל אל ... אדם תערה כאן

בחיו׳ אמ׳ ר׳ אלכסנדראי כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא שלמעלה
ובפמליא שלמטה שנ׳ או יחזיק במעזי שלום לי שלום יעשה לי ר׳ לוי אומ׳ בונה
בנה פלטורין שלמעלה ופלטורין שלמטה שנ׳ ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך
לנטע שמים וליסוד ארץ׳ אף מקרב את הגאולה שנ׳ ולאמר לציון עמי אתה׳

הדי כנאיה

ען אן אלדי אדתסמת צוור אלמוגודאת פי נפס אלמדרך
אדתסאמא דאתיא יצח חצול אלקצד אלאלאהי אלדי געל
נהאיה׳ אלוגוד כאמלה קאבלה לאלפיץ אלאלאהי לאן קצד אלוגוד יתשבה במבדאה
פאלדי יצח אנסאן כאמל מתהיי לפיץ אלעאם אלעלוי פבאנה אלקצד אלאלאהי והו
אלשלום פמתסם צוור אלמוגודאת פיה כמי אדתסמת פי אלוגוד׳ ואן אעתברת
בכון מע אלאנסאן נפס שריפה וקבלת צוור אלמוגודאת כלהא אלתי הי פמליא
שלמעלה ושלמטה וכדי גא נפשו והצילה׳ ויעבר אברם בארץ וג׳ והכנעני
אז בארץ להודיעך שנפל פחד אברהם עליהן׳ אז בארץ רמז לו שאינם
נכנסין לארץ אלא אחר שמונה דורות אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה
ובני משה שנכנסו וירשו כנענים מנין אז׳ ויבן שם מזבח שלשה מזבחות
בנה אחד לבשורת הארץ ואחד לקניה ואחד על שהוצל ממצרים׳ ואלמקצד
ענדי אן אברהם למא אעתבר אן אלמוגודאת ג׳ אקסאם אחדהא עאלם אלאב׳
קאם ואלב׳ עאלם אלנגום ואלג׳ עאלם אלעקל פאלאול דלנא עליה אלהם ואלב׳ דלנא עליה
חרכה׳ אלאגסאם ואלג׳ דלנא עליה תשווק אלנפס לאלאדראך פלמא אעתבר דלך
בנא שלשה מזבחות אלא תרא אן אלמלאכים אומרין קדושה משולשת לפי שהעו׳
לו משולש׳ ויבן שם מזבח ויקרא בשם יי׳ התחיל ללמד לבריות שאין העבו׳
דה ראויה אלא להאל׳ ויהי רעב בארץ להיה רעב כמותו׳ וכל זה כדי
לנסות הצדיק׳ וירד אברם מצרימה שהיא מקום זרע הרבה לפי שהן משקין
מן היאור כמו שנ׳ כגן יי׳ כארץ מצ׳ כיון שהגיע לגבולי מצרים ועמדו
על היאור ראה אברהם בבואה שלשרה ביאור יוצאה כחמה זורחת מכאן שנו
כל הנשים בפני שרה כקוף בפני אדם׳ הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה
את מכאן שלא נסתכל בצורתה קודם לכן מן כתר אלענוה ואלאשתגאל בעבודת
בוראו׳ אמ׳ לה המצריים שטופים בזמה אלא אותן אתך בתבה ונכנס לפניך

שאני מתירא על עצמי באו לעבור נתקבצו כל המוכסין ואמרו מה [illegible] טוענין
התיבה אמ' שעורים אמרו לאו שא חטים אמ' טלו מכס חטים אמרו לאו שא פלפלין
אמ' טלו מכס פלפלין אמרו הן זהובים אמ' טלו מכס זהובים מיד דחקו ופתחו
התיבה ראוה בחמה זורחת אמרו אין דרך הדיוט להשתמש בכך הביאוה לבית
פרעה התחיל מתחנן ומתפלל לפני הקב"ה זה הוא בטחוננו בך עשה למען שמך
ואף שרה צווחת ואומ' אנו מאמינים בדבריך ועכשו נשארתי יחידה מאבי
ומאמי ומבעלי יבוא רשע זה ויתעולל בי עשה עמנו למען שמך אמ' הקב"ה
לא יאנה לצדיק כל און באותה שעה ירד מלאך מן השמים והשרביט בידו
בא פרעה לשלוף מנעלו הכהו בידו אחת אחר כך בא ליגע בבגדיה הכהו
אחת והיה המלאך נמלך בשרה על כל מכה ומכה לכך נאמ' על דבר לא נאמ'
על עסק ולא על אודות ולא בעבור שא על דבר שרה אשת אברהם · למען
ייטב לי בממון ובכבוד · וחיתה נפשי בגללך שהן חשודין על שפיכות דמי'·
ולאברם היטיב בעבורה מיום שנכנסה אליו העשיר כמו שאמ' יש דבר
מבורכת ואין בזה ניחוש שלא נתכוון לעשות · וינגע ייי את פרעה ואת
ביתו [illegible] שגאון ותואשי אלה פרעון · דא שאפלו קטן בן יומו נלקה בצרעת
[illegible] שנתאמצו [illegible] גדולים וקטנים שלהן · ויום לקיחת שרה יום פסח
[illegible] הקב"ה על פרעה נגעים [illegible] רמז לעתיד · ויקרא שם אברם
בשם ייי משך אליו כל אנשי דורו לעבודת ייי ואמר להם מה הנייה לכם
לעבוד אבנים ועצים אשר לא יועילו ולא יצילו עבדו למי שברא העולם [illegible]
[illegible] להן ראיות ברורות על ייחוד הבורא ב"ה · ויהי ריב בין רעי מקנה
אברם [illegible] רעי מקנה לוט בהמתו של אברהם [illegible]
[illegible] ויאמר אברהם [illegible] אמר [illegible] רעי לוט אברהם
פרדה עקרה כשימות הכל ללוט והן חוטפין מרידהן · כי אנשים אחים [illegible]
[illegible] שבני החוזר אחים · [illegible] ואם השמאל [illegible]
[illegible] לא יהיה [illegible] בדרך ימין ובבקר [illegible] ומנה בבקר והלכת לאהליך ·
[illegible]
[illegible]

4 40

שמרכן

והטאים עובדי ע"ז שנא' אנא חטא העם הזה חטאה גדלה' לה' זו גדלות השם
שהיו מחללין השם דבת להלן ונקב שם ה'' מאד זו שפיכות דמ' שנ' וגם דמים
לבים שפך מנשה הרבה מאד' קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה' תניא
הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום וזה בשביל הכרמים הואיל והוא עשוי להילוך
נקנה בהילוך' ויי' אמר אל אברם וג' אחרי הפרד לוט אמ' הקב"ה שאנחנו עק
רים ואמ' שיתן לנו את הארץ שמא היא למשפחה פי' אחרי הפרד לוט' ויהי
בימי אמרפל זה נמרד שאמ' לאברהם פול לכבשן האש והוא אחד מעשרה
שמושלו מסוף העולם ועד סופו' מלך ראשון זה הקב"ה שריצה לקיים
מלכים בארץ' השני זה נמרוד שנ' ותהי ראשית ממלכתו בבל' השלישי
זה יוסף שנ' וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף' הרביעי זה שלמה
שנ' ושלמה מושל בכל הממלכות' חמישי זה אחאב שנ' אם יש גוי וממ'
לכה אשר לא שלח אדוני לבקשך' הששי זה נבוכדנצר שנ' ובכל דיידרין
בני אנשא חיות ברא יהב בידך והשלטך בכולהון' השביעי זה כורש שנ'
כל ממלכות הארץ נתן לי אלהים' השמיני זה אחשורוש שמלך על חצי
השלם ובנו על חצי העולם' התשיעי זה אלכסנדרוס מקדון שנ' והנה צפיר
העזים בא מן המערב על פני כל הארץ' העשירי זה משיח ותחזור המלוכה
בתחלה לו ותחזור לו בסוף שנ' אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים'
את ברע שהיה רע לשמים ולבריות' ברשע שנתגאה ברשע' שנאב ש[illegible]
שונא לאביו שבשמים' שמאבר [illegible] אברה ואמר אעלה על במותי עב
אדמה לעליון' [illegible] חברו אל עמק השדים עמק שיש בו שדים שלשה שמות
יש לו שהוא מגדל סנדין ושמעלין שרים ושמעמק בנו משדים' שתים
עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ושלש עשרה שנה מרדו בו' בהררם שעיר
עשנו בהר שעיר' וישובו ויבאו אל עין משפט היא קדש אמרו חכמים ז"ל
שעשתה משפט לעולם בקשו לסמותה זה אברהם ולא יכלו ועשו אתם [illegible]
מלחמה עמו לא שאמ' נתחיל בלוט ונראה אם יהוא על קרובו ויצילנו ואם
לאו נחזור לו' ויכו את כל שדה העמלקי וג' ויבא הפליט אמרו חכמים ז"ל
מיכאל ששהו [illegible] הקב"ה [illegible] [illegible] קודשתי אותו [illegible] [illegible] והפילו

והפילו ופילטו הקב״ה ממנו לכך נקרא פליט: הדרשנים אומ׳ הפליט עוג שברח
אל אברהם ומצאו עוסק במצות עוגה׳ וירק את חניכיו שהוריקן בדברים כענ׳
שנ׳ מי האיש הירא ורך הלבב וג׳ וכך אמ׳ לענר ואשכל בעלי ברית אברם ולא
נבאר את שמונה עשר ושלש מא׳ בעלי ברית אברם ישירן בה׳ די אליעזר עלי
אליעזר לתן הדי עדלה קאן שהיה שקול כנגד מנין זה׳ וירדף עד דן קטן
כיון שהגיע לדן ראה שבני בניו עתידין לעבוד ע״ז בהן שנ׳ וישם את האחד
בבית אל ואת האחד בדן מיד תשש כחו׳ ויחלק עליהם לילה זה ליל פסחים׳
ויש אומ׳ מלאך ששמו לילה׳ ויש אומ׳ שעשו עמו מעשה לילה כענין שנ׳
מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא׳ את לוט רבה כל
אנשים ששבו׳ ומלכי צדק מלך שלם זה שם בן נח׳ ברוך אברם חטא
שהקדים אברהם להקב״ה ונסתלקה ממנו הכהונה וניתנה לאברהם כמו
שנ׳ נשבע יי׳ ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק שהשבח
להקב״ה תחלה ואחר כך לבן אדם כמו שאמ׳ דוד לאביגיל ברוך יי׳ אשר שלחך
וברוך טעמך וברוכה את: אם מחוט ועד שרוך נעל בשביל זה זכו בניו למ׳
לרצועה של תפלין ולחוט של תכלת אמתדה בכלם לקנאת עה וכדי משה לקח
לא חמור אחד מהם נשאתי׳ ושמואל אמ׳ את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי
והלא הייתי אומ׳ ששאר הצדיקים אינן כן שלא זכר הכת׳ את בצעו׳ אלא לא
שהצריכתן השעה לומ׳ כך: אחר הדברים האלה היה דבר יי׳ אל אברם
במחזה עשרה דברים נתכנית בהן הנבואה׳ ראייה שנ׳ היש בזה רואה׳
צופה שנ׳ צופה נתתיך לבית ישראל: משל שנ׳ משלי שלמה בן דוד׳ מליצה
שנ׳ מליצי רעי׳ רוח הקודש שנ׳ ורוח קדשך אל תקח ממני: נבואה שנא׳
נביא אקים להם: חזון שנ׳ חזון ישעיהו׳ משא שנ׳ המשא אשר חזה
חבקוק׳ הטפה שנ׳ אל תטיף אל בית ישחק׳ חידה שנ׳ חוד חידה ומשול
משל׳ וזה תחלת כל מעשה והואיל יצא לאקווה למתקיילה מן כמאל אנפס
חת׳ הדי לא שיא כאנהא מן פארג ויכון לאמור אלי אבתדאה מנהא
באלהא׳ גאתא על׳ ... לאחקים לבארני׳ אלתידא אברי היה מהרהר
בלבו ואומ׳ אוי לי שהרגתי ושמא יש בהם צדיק אמ׳ לו הקב״ה אל תירא

קוצים ודרדרים כי ערת מלפני ולא עוד אלא שיש לך שכר הרבה מאד המקיים
תרי״ג מצוות על אחת במה וכמה׃ ד״א אמ׳ אברהם שמא כבר נטלתי שכרי
בהריגת ד׳ המלכים אמ׳ לו הקב״ה שכרך הרבה מאד׃ אמ׳ ר׳ יוסי מפורענותן
שלעובדי ע״ז אתה למד שכרן שלעושי מצוה ראה כמה מיתות נקנסו על
אדם ועל זרעו עד סוף כל הדורות בשביל עבירה אחת ומדת טובה מרובה
ממדת פורענות ק״ו למקיים תרי״ג מצוות שיזכה לו ולזרעותיו ר׳
אומ׳ ממועל בקדשים אתה למד חוטא בפרוטה שנהנה מן ההקדש מקריב
איל בשתי סלעים שהן אלף ותקל״ו פרוטות ק״ו לשלם שכר לעושי
מצוה שמדת טובה מרובה ממדת פורענות׃ מעשה באחד שבא
אצל ר׳ עקיבה ואמ׳ קוץ לי שכרה שלתורה אמ׳ מה אתה מבקש שכר
מקרא או שכר משנה או שכר הלכות או הגדות אמ׳ שכר כולם אמ׳ הנה
לבן עזאי עד שיבא בא בן עזאי אמ׳ קוץ לזה שכרה שלתורה אמר כתיב
טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף אם יש לך אלפי זהב על כל דבר ודבר
אני אקוץ לך׃ אנכי מגן לך צ״לח באתחזא אגנזיה לה׃ ויא׳ אה׳ מה
תתן לי כלומ׳ אתה דיין למה נמנע ממני הזרע׃ ובן משק ביתי לשון
משק היא לשון מנוי מתלקו ועל פיך ישק כל עמי אי קאיד אמנזל׃
ויוצא אתו החוצה הוציאו באותה העת אמ׳ להקב״ה הסתכלתי באסטגנינות
שלי ואין לי בנים אמ׳ יצא מאצטגנינות מאי דעתך דצדק במערב מה
מהדרנא ומוקמנא ליה במזרח מגו דאברהם במזרח שנ׳ מי העיר ממז׳
רח צדק׃ ר׳ יוחנן אומ׳ העלהו למעלה מכפת הרקיע שנ׳ הבט נא השמימ׳
מענ הד״ו לאלהים וכל׳ יותה אן אברהם נט״ר מן מגרא אומר לה
טביעי אן מא עיאד לה מן שרה זועאר חדל להיות לשרה
ארח כנשים׃ הבט נא השמ׳ הסתכל בעגלה שהיא באמצע השמים וי״ב
מזלות סובבין אותה׃ כה יהיה זרעך עיין בדגלים במדבר סיני׃ והאמין
בה׳ גדולה האמונה שלא ירש אברהם חיי העולם הזה וחיי העולם הבא
אלא בשכר האמונה ובשכר האמונה נגאלו ממצרים שנ׳ ויאמן העם ובשכר
האמונה עתידין ליגאל שנ׳ תשורי מראש אמנה׃ במאמרנו כאמר ישעיה

בלום באיזו זכות׳ ד״א שהרהר אחר מדותיו שלהקב״ה אמ׳ לו הקב״ה
בשביל שהרהרת אחר מדותי הריני גוזר על בניך שני דברים או ירדו
בגיהנם או ישתעבדו במלכיות שנ׳ כי צורם מכרם וי״י הסגירם זה אברהם
שנ׳ הביטו אל צור חצבתם וג׳׳ קחה לי עגלה משולשת זו מלכות בבל
שיצאו ממנה שלשה מלכים נבוכדנצר אויל מרודך ובלשצר׳ עגלה
שהיא עגלה חדשה והיא תחלת המלכיות׳ ועז משולשת זו מלכות
יון שנ׳ וצפיר העזים הגדיל׳ ואיל משלש זו מלכות פרס ומדי שנ׳ אשר
ראית האיל בעל הקרנים והן שלשה אחשורוש ודריוש וכורש׳ ותר וגוזל
זו מלכות אדום וישמעאל שנ׳ אוי לארץ כי יעמד שור זכר ונקבה׳ ד״א
זה המלך המשיח שנמשל בעיט שנ׳ העיט צבוע נחלתו לי העיט סביב
עליה׳ ואת הצפר לא בתר שלא ידע בקץ מלכות אדום וישמעאל שמשכה
מלכותן׳ וירד העיט על הפגרים מלמד שביקש העיט לירד על הפגרים
ולעשותן פגרים מתים והיה אברהם מניף בסודרין שלא ישלוט בהן עד
שיבוא הערב שנ׳ וישב אותם אברם שהניחם מלשון ישב רוחו יזלו מים׳
אימה זו מלכות בבל׳ חשכה זו מלכות פרס׳ גדולה זו מלכות יון׳ נפלת
עליו זו מלכות אדום וישמעאל׳ תדע לך שמלכות בבל גזרה על ישראל
להשתחוות לצלם׳ מדי גזרה שלא להתפלל׳ פרס נהשמיד להרוג ולאבד׳
יון מנעו השבת והמילה וגזרו על ישראל שיכתוב כל אחד מהן על קרן שורו
שאין לו חלק באלהי ישראל׳ ואדום וישמעאל מבקשין לצחתם הדרינ׳
בלבד׳ רבות׳ אומ׳ שהראה הקב״ה למשה הקרבנות׳ עגלה משולשת
שלשה מיני פרים פר יום הכפורים ופר הבא על כל המצוות׳ ועגלה
ערופה׳ ועז משולשת שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים ושעיר
שליחיד׳ ואיל משלש אשם ודאי ואשם תלוי וכבשת יחיד׳ ותר וגוזל
או תורים ובני יונה׳ ואת הצפר לא בתר הן והן שמבדילין בחטאת העוף
ג׳ תרגום אזהדי כען מריה נבואה ולמתל הו מא דכנא ולמיעני
ממתול הו אנה ישיר עלי אן תם אדראך הלא׳ ובגוד שבלי
תדרך וג׳ ואה גואב למא קילה במ׳ אדע כי אירשנה פקי׳ לה אעבד

ואכבר פי אלעאלם ומתלתותה פעגלה הנז׳ כנאיה ען אלפלך לאן עגלה פיהא אשתק׳
ויאך מן מקד דגל עגל אי׳ אלכתהא ושכלהא כרי ופיהא ג׳ חאלאת בריאתהא
אי׳ הי מאדה וצורה אי׳ הי דאת נפס ועקל ומאדה וצורה והי משולשת׳
ועז משלשת פיהא אשתקאק מן עז אי אלקווה אי׳ פי אליסודות ביאן גבורת
הא׳ בה כמ׳ ד׳ כר רבי בספר מדע הללוהו בני אדם מכוח גבורתו שתיאו
באש וברד ולשאר ברואים לאן הדה אלגבורה ניכרת לקטן וגדול ומעני אכת׳
לאנה אלארבע יסודות בעצ׳הא בבעץ׳ ואגתמאע אלמתצ׳אדאת וחצול תל׳
רעד ואלברק ולד׳אלך נבדך שכוחו מלא עולם והי משולשת לאן פיהא ג׳
חאלאת מאדה וצורה והיולי אי׳ היולאהם גולם היסודות׳ ואיל משולש וג׳
מלשון איל וכרי ואת אילי הארץ לקח והדה אשרפהא אי׳ הו מווחד לאן
יתחד ואלנפס מווחד מתחד ואלגסם מתאחד לא יתל פהדה ארתבה הי
רתבה אלמלאיכה אלרוחאניין אלדי פאק ענהם מא אדון מנהם׳ ואעתקדנא
אן אלרוחאניין מנהם מגרד ברי ען אלמאדה והם אלעקול ואלנפס אלפלכיה׳
וקסם אדון מנה והי נפוס אלאפלאך איצ׳א פמאדה׳ ג׳ אקסאם ופי עאלם תל׳
טביעה יעני עאלם אלאנסאן עקל ונפס אלמולנא ענה בתל וגוזל פאדי יצח
בעד דלך אסתפאדה צוור אלמוגודאת יצח אלקצד אלאהי פי אלאנסאן
עליו עאד ימכנני אפי. ולא אתמם אלכלאם אי׳ איצ׳א קד תקחמת בהד
פמן אדרך חקאיק הדה אלמוגודאת בלא שך אנה יעלם באלאחד ענהא
פהדי מעני סא׳ ואדי יתרגח לי אן הדה צוור תתשכל לאלאנביא וקת
אלנבווה פתארה יתשכל להם חיות ותארה כרובים ותארה חשמלים וגירה
לחתי ינתבהו למא יכון פי אלעאלם מן אלחואדת כד׳אלך הנז׳ תתשכל לאברהם
עגלה ועז ואיל בחסב מא יכון מן מלכיות ושעבודין פאעלמה׳
ויהי השמש באה אחר שנחלית השכל המדבר עם השכל היולני שלאדם
ותרדמה נפלה כשעמד המשיח׳ אימה חשכה היא הרגשת כוחות
הגוף׳ ידוע בשביל העולם׳ תדע שעתידין בניך להשתעבד׳ ד״א
ידע בשביל שהרהרת אחר מדותי׳ תדע בשביל חטא בניך׳ במכירת
יוסף׳ כי גר יהיה זרעך משיהיה לו זרע׳ ארבע מאות שנה מיצחק׳

דין אינו כי צמרה שאדם מודר בה מודרין לו: ואתה תבוא אל אבותיך בשלום
בדיעה שלימה בהשגתו ובידיעת עולמו: תקבר בשיבה טובה ישלמו ימיך
ושנותיך: ולא תמותו מיתה חטופה: ודור רביעי ישובו הנה שהן קהת עמרם
ומשה ובני משה נכנסו לארץ וקהת ירד עמם למצרים: כי לא שלם עון
האמרי כדי לא יפרע ממנו עתה: ועלטה היה תערובת החשך באור אחר
שקיעת החמה הוא הנקרא עלטה: ותערובת אור שלבקר בחשך שבלילה
נקרא שחר: וענינם כולם עת הפרדת השכל מן הרעיון או הרעיון מן השכל
לפי שדבר זה במראה הנבואה: תנור עשן הוא ששורף בו היוצר: ולפיד
אש הוא משוי האש הידוע ונקרא בלשון ערב משעל: וענינם הרגשות
כוחות הגוף בין כוחות הרוחניות: את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני:
על ידי המשיח תהי' כבישתן ושבעה עממים כבש יהושע וזה שאמ' הכת'
ואם ירחיב יי' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך: ושרי אשת אברם וג' ושמה
הגר יש אומ' נתנה פרעה לשרה ואמ' הא ליך אגריך לכך נקראת הגר: מקץ
עשר שנים מכאן למדנו שהנושא אשה ושהת עמו עשר שנים ולא הוליד
ישא אשה אחרת ואין ישיבת חוצה לארץ נחשבת שנ' מקץ עשר שנים
לשבת אברם בארץ כנען אמרה אין אשה אלא לולד ואת פרדה עקרה כלי
שאין בו הנייה אי איפשי בשמושיך: חמסי עליך אמרה אתה חומסני
בדברים כנמייה הזאת אבל עון הכת עלבוני עליך: ישפט יי' ביני וב'
ובינך כל המוסר דין על חבירו נענש תחלה לכך ויבא אברהם לספד
לשרה ולבכתה: הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך: ותענה
שרי נתנתה שומרת בבית המטבחים ויש אומ' טוחנת: לעולם יזהר
אדם באשה שמתוך שדמעתה קרובה אונאתה קרובה וכל השערים
ננעלים חוץ משערי אונאה שנ' הראני יי' נצב על חומת אנך ובידו אנך:
וימצאה מלאך יי' ויאמר לה וג' הדה אחאה שבה בתקונה והי' תנחב
אשפה אגיר לתהי: כל זה בשביל אברהם: שפחת שרי את שפחתה
אל תשתררי עליו הודת ואמרה מפני שרי גברתי אנכי בורחת: וקראת
שמו ישמעאל נקרא שמו קודם שיולד והן ששה שנקראו שמותם קודם שי'

שילדו והן ישמעאל יצחק משה שנ׳ בשגם הוא בשר בגימטריא מנין משה
ויאשיהו ומשיח׳ פרא אדם אכזרי ה״ה וישב במדבר פארן אומנותו שבי
נחש׳ ישכן ונחש׳ להלן נפל את כל זמן שאברהם קיים ישכן וכשמת נפל׳
אתה אל ראי כלומ׳ אתה רואה עלבני׳ כי הנה ראיתי רחמיך הרבים אחרי
שראיתי הנער׳ ויש אומ׳ שאות׳ זה תחלת דבור כ׳ ועוד דבור אחר׳ ויקרא
מלאך יי׳ אל הגר וג׳ באר לחי ראי שהוא שם המלאך מפני שהוא חי ורואנו
פת׳ אני אל שדי שאמרתי לעולמי די כשהיה נמתח והולך כך אמור
ליקורי בעקרות די אינו ישמעאל בלבד אלא יצחק וזמרן ויקשן ומדן וג׳ אבל
מול ערלתך תחלה כדי שיצא לך בנים מטפה טהורה׳ התהלך לפני והיה תמ׳
כיון שאמ׳ לו כך היה תמה וכי מה אני חסר אמ׳ לו הקב״ה אתה חסר חמשה
איברים ואלו הן העינים והאזנים וראש הגויה׳ וכך הוסיף בשמו הי׳ נמצא
שמו רמ״ח סימן אברהם עשה כנגד איברין שלאדם ואלו הן איברין שלאדם׳
שלשים בפסת היד ששה בכל אצבע עשרה בקרסל שנים בשוק חמשה
בארכובה אחד בירך שלשה בקטלית וי״א צלעות ל׳ בפסת הרגל ב׳ בקנה
צ׳ במרפק אחד בזרוע ד׳ בכתף מאה ואחד מזה ומאה ואחד מזה יח׳
חליות בשדרה ט׳ בראש ה׳ בצואר ט׳ במפתח הלב ה׳ בנקבים הרי רמ״ח
איברים באדם יתירה עליו האשה שלשה איברים׳ ויפל אברהם על
פניו עד שלא מל אברהם היתה הנבואה שורה עליו והוא נופל ואחר שמל
מדבר עמו והוא עומד שנ׳ ואברהם עודנו עומד לפני יי׳ ולא יקרא וג׳
והיה שכך אברהם עיין בפרש׳ לא יקרא יצחק יעקב׳ כי אב המון גוים
לשעבר היית אב לארם אחד ועכשו אב לכל העולם׳ להיות לך לאלהים
מגמר הכלל שלא ניתנה המילה אלא סימן לזרע אברהם נעשו מיוחדין׳
תנו רבנן עתיד אברהם אבינו לעמוד על פתחה שלגיהנם ואינו מניח
אחד ממהולי ישראל לירד לתוכה שנ׳ גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך
מבור ונאמ׳ ויעלני מבור שאון מטיט היון את כל המינים והמשומ׳
הקב״ה מושך להן ערלה ונופלין בתופת׳ המול לכם כל זכר ממקום
שניכר שהוא זכר׳ ונמלתם את בשר ערלתכם [illegible] והן אנחי

[illegible] לכל שלך עבד או גוי או יליד בית או מקנת כסף ולוולך היא [illegible] למעו'
דורה' ומכאן שהמילה ביום לא בלילה לפי כך ששנה למשה בסיני ימול לכם
כל זכר יליד בית אבל מקנת כסף ביומו' ועוד ומקנת כסף חזר על ימול היה
ראוי לומ' ובן שמונת ימ' ימול לכם כל זכר ומקנת כסף ביומו אלא ללמד שאם
לקח שפחה ולקח עברה עמה וילדה נמול לשמונה: המול ימול למעט
הערל שאינו מל אחרים כלומ' המל ימול' וכן הלכתא' ויש אומ' ימול ימול
מילה ופריעה ומעין שהוא חוזר על הציצין המעכבין ת"ל המול ימול:
וערל זכר ממקום שהוא נכר זכר מכאן שהמילה באותו אבר מן התורה'
היה אומר ערלת חותכה עם המילה יבוא עשה שלתורה וידחה ונמצינו
דוחה לא תעשה שהוא השמר בנגע הצרעת: ונכרתה הנפש ההוא
[illegible] בכל העונשין וקל' ההיא אלא יש אם למקרא ויש אם למסורת' יש אם
למקרא ששנה נפש והיא לשון נקבה אם כן למה אומ' היא כת' בו שאינו
חייב כרת אלא איש מזיד לא שוגג ולא מוטעה ומעין שהרי נאמ' במולך
ושמתי את פני באיש ההוא ונאמ' כאן ההוא גדול מכ' של ההיא לא שוגג
לא אנוס ולא מוטעה כי ההוא במולך שלשה פעמ' וכן הוא בכל העונשין'
[illegible] לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה ששרי לשון יחיד כמו
[illegible] אבל שרה אדונית לכל העולם: ויפל אברהם על פניו
[illegible] היה מדבר עמו והוא נופל: ויצחק למה לא מיחו בו ומהו
[illegible] ללמדך ששמע שדיבר דבר שלא כהוגן ממחין בקטן ואין ממחין
בגדול [illegible] ישמעאל יחיה לפניך שהרבה עבירות [illegible] נשאו על גבות [illegible]
[illegible] את שמו יצחק מלמד שנקרא שמו קודם שנולד' אבל לא כרתי ויעל אלהים
[illegible] למדנו שאבות הן המרכבה' שהיתה השכינה [illegible] עליהם
[illegible] לא חיות ולא שרפים ולא אופנים כמו שיתבאר [illegible] את בשר
ערלתם בעצם היום הזה יש אומרים הכפורים שבכל שנה ושנה הקב"ה [illegible]
[illegible] לפניו: תנינא [illegible] הקב"ה לאברהם לימול בא לו אצל
[illegible] הקב"ה אמר לו למול אמר לו [illegible] בשהיית בן עשר או בן
[illegible] והשכל וכך השיבו

הלך אצל ממרא ובקש השיבו ואומר לו מי שהציל מאור כשדים ומכמה צרות הוא יצ
יציל וירפא עשה מה שנצטויתה אף אני אמול עמך קראו לשם בן נח ומל אותו
ויש אומרים לקרקע ובקעו ומצא מהול לפי כך זכה ממרא שתשרה שכינה בחלקו
שנ וירא אליו יי׳ באלני ממרא ׃ וכשמל אברהם מלו עמו כל אנשי ביתו עד שהעמיד
מן הערלות גבעה ונהר של דם׳ שלש עשרה בריתות נכרתו על המילה לאנה ירד
פיהא לפי׳ ברית יג ודלך במשהד ואחד בעינה וחינ׳ מרתפע אלתאב שנ ויכל לדבר
אתו ויעל אלהים ודלך לוגהין לאוול לצעובה הדי׳ לאמר אלדי ליס שי ממאתל הדה פי כל
שראיע כלהא אעני חתיכה מבשרו של אדם ׃ ולוגה אלתאני העולם אין כונה דבר פיהא
הדי אלדר והו יג לכון אלקדר פיהא קמע לשהוה אלתי עאד עלינא והי חאסה׳ אלמס
ואיצא פהא מן וקת אבגר אלדי תלך לטביעה תאבעה לחרכה׳ אמלך אלדי הי מבדי
ויאת כל חי ולטביעה לכתיפה יעני אלה אלתי הי מרכבה מן לארבעא סטקצאת אלדי עדבות
אמהאת באכל פיה גנזי חיים וג׳ ותקלכל אחיאה לי לעלם לאספל בתוסט אפלאך ולא
אסטקצאת מכונות יג בריתות לאדללה עלי הדי ומן גמלה׳ מא חגו לחכמ׳ עלי הדה
אמצוה קלו שאלמ׳ דם ברית לא נתקיימו שמ׳ וארץ שנ׳ אם לא בריתי יומם ולילה חקות
שמים וארץ לא שמתי׳ ונשלמה זאת הפרש׳ בעז שדי׳ אתחיל

פרש׳ וירא בעזרת אשר לו הגבורה

וירא
אליו ה׳ באלני ממרא כל אחות יאל
חהד ומה לנוצרי בריתו ועדותיו בתחלת התורה קשט את הכלה שנ ויבן יי׳ אל
את הצלע וג׳ באמצע התורה ביקר את החולה שנ׳ וירא אליו יי׳ באלני ממרא ׃ בסופה
קבר את המת שנ׳ ויקבר אתו בגי׳ כיון שמל אברהם בא הקב״ה ופי׳ אלהים של יי׳ לבקר
את החולה אמ׳ הקב״ה למלאכים בואו ונבקר את החולה עד שהן מה להן קדמי
הקב״ה וירא אלין יי׳ זה שלו ומהשרי אחזה לאזו לא שמלתי לו גלה לו הקב״ה
ואח׳ כך וישא עיניו וירא והנה שלשה אנש׳ אמרו לו המלאכים רבונו שלעולם
לא ידע אדע הולך למקום שנתונות למקום ערלה ודם אמ׳ להם ערב לי ריח דם יותר
במור ולבונה וכן שלמה אומ׳ אלך לי אל הר המור זה אברהם אבינו ונמלה עליו
הקהל נשהוא יושב להכנס אורחים ׃ וירא אלין יי׳ זה הדבר פלוני ופ׳ דיזו ו
בר אומרים ברוך הוא אמ׳ ראה התלה שלשה אנשים וירא

מיד נדבר עמו׳ וירא שני פעמ׳ אחד ראיך חסד ואחד ראיך עקל׳׃ באלני ממרא כבר נתבא׳
בסוף פרש׳ ראשונה למה זכה ממרא שתשרה שכינה בחלקו׳ וכי אפשר שתשרה
עליו שכינה והוא כואב והלא שנינו אין הנבואה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות
ואין צריך לומ׳ מתוך חולי אלא שרמז הקב״ה למלאכים ורפאו אותו׳ כחם היום וג׳
שהרתיח אותו היום שלא יהיו העוברים והשבים באים להלך וילך להכניס ויצטער׳
ויש מי שאומ׳ כחם היום להגיד שבחו שלאברהם אבינו שלא נתעצל מהכנסת
אורחים׳ וירא וירץ והא כת׳ נצבים עליו אלא כיון שהרגישו חזרו לאחוריהן ואמרו לית
למקם הכא ונתאחרו מן הפתח׳ ואמא אד׳ אעתברת על ראיפעריה קל וקוף א׳
אמאמא׳ קל וירץ לקראתם אמ׳ הקב״ה בשביל שרצתה לפני האורחים אני ארוץ
לפני בניך בסיני׳ שנ׳ ויאמר י״י מסיני בא׳ אל נא תעבר מעל עבדך ר׳ חייא
אומ׳ לגדול שבהן אמרו ללמדך שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה׳
יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם שאין דרך אדם גדול ונביא ליטול לעם׳ ומכאן
שרחיצת רגלים במים מעברת צער הדרך׳ והשענו תחת העץ שנטע אילנות
לאורחים לעוברים ולשבים כדי שיהיו מתקבצין שם כמו שנ׳ ויטע אשל ויש
אומ׳ אין עץ אלא תורה שנ׳ עץ חיים היא למחזיקים בה מכאן שאם באו לאדם אחד
יישב דעתן תחלה בדברי תורה׳ ואקחה פת לחם הצדיקים אומ׳ מעט ועושים
הרבה מאד ואל הבקר רץ אברהם׳ מהרי שלש סאים קמח שלמד ממדת הקב״ה
שאמ׳ וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי בשרון תחלה שהוא נפרע מן המצריים
בשתי אותות ולבסוף נפרע מהם בעשר אותיות שנ׳ או הנסה אלהים לבוא לקחת לו
גוי מקרב גוי כמו שיתבאר במדרש זה הפסוק׳ וסעדו לבכם פת סומכת לבו
שלאדם ומחזקתו והיין משמח בלבד ואינו סומך הלב׳ כי על כן עברתם שאיני
מניח אחד מבאי העולם כשיבוא אצלי לעבור בלא אוכל׳ כן תעשה כאשר
דברת מכאן שאין ממחין ביד בעל הבית׳ וימהר אברהם [illegible] שרה [illegible]
אהל שרה אלא כל שאתה צריך ליתן לו למד בתוך אהלו [illegible] בגופו׳ ראה
[illegible] המצוות חביבות על אברהם ועל אנשי ביתו [illegible] וירץ אברהם
לקרא׳ וכאן וימהר אברהם׳ מהרי שלש סאים קמח תשעה קבין איפה שלש
עומר שלוש [illegible] שלוש מלטמיון [illegible] ואל הבקר רץ אברהם׳

אומ׳ מהיכן ידע אברהם במערה אלא כשרץ אחר העגל ונכנס למערה ומצא שם
אדם וחוה קבורין וחמדה אברהם לקבורה׳ רך יכול ניקושים ת״ל וטוב׳ ויתן על
הנער זה אליעזר׳ ויקח חמאה וחלב ובן הבקר מכאן שמקדימין החמאה והח
והחלב לבשר׳ והיכן העוגות יש אומ׳ פירסה נדה ולא הביאן׳ והוא עומד
עליהם לשמשן׳ מעשה ברבן גמליאל שהיה עומד לפני האורחין לשמש אמ׳
חד ליתכות גמליאל לשמש אמ׳ ליה למר ממדת הקב״ה דכת׳ נותן לחם לכל בשר
ויאכלו לעולם אל ישנה אדם מפני המחלוקת שהרי המלאכים כשירדו לארץ
נראין כאוכלין ומשה כשעלה לראש ההר לא אכל ולא שתה׳ אליו נקוד עליה
זה יתבאר בפרק הנסתרות לי״י וג׳ שוב אשוב אליך כעת חיה מלמד ששרט לו
שריטה בכותל ואמ׳ לכשתגיע החמה למקום זה יולד לך בן׳ ולמה אמ׳ המלאך
שוב אשוב והנביא אלישע אומ׳ כעת חיה ולא אמ׳ שוב אשוב אלא שהמלאך
חי וקיים לעד אבל אלישע לא התק על עצמו שהוא חי ההר׳ והנביאים הלעולם
יחיו׳ ושרה שומעת מכאן שהנשים צייתניות׳ והוא אחריו עניינו המלאך
אחר פתח האהל׳ ויש אומ׳ אחר אברהם׳ בלתי מלשון כבגד יבלו׳ בקרבה
זה מדברים ששינו למלך יון וכולן יתבארו בפרש׳ ואלה שמות׳ היפלא מי״י
דבר מן הנא עלמנא אנה תע לא יכפא עלה שי מן אוגור כלייאתה וגלייא אתה
לא כמי קל בעין אפלאספה אנה לא יעלם אלגלייאת ובדי מן מרק מן שריעתנא
וקד קל אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו הלא את השמים ואת הארץ
אני מלא נאם י״י וקאל גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל
דרכי בני האדם לתת לאיש כדרכיו׳ ותכחש מכאן שהנשים כחשניות׳

תעלם אן הדה אלקצה כאנת׳ במראה נבואה לאברהם אבינו פאנכרת
נא אתורה על׳ מגרא דברה תורה כלשון בני אדם לעדורה׳ קמ״ו והו
חזאל יצחק מטפה טהורה אחר שמל אברהם במי ועדה אלה בקן אבל שרה
אשתך יולדת לך בן והתול לעקאב על׳ אנשי קדום בחסב מפעלהם ובלאמן
לוט אל׳ עשר לה זכות תגין עלין לחתי יתבת לאתל אבנוי אל׳ יהו אך יש פרי
לצדיק אך יש אלהים שופטים פי אהר הדי הי הכנסת אורחים פעלפתנה תל׳
תורה אנה תגלא על׳ אברהם ואהבל ליה ג׳ אשכחין מואחד בשר שרה ביצחק

סי ומדריך עקלי׳ בלני מוריא כבר ותבא׳ תיו׳ ש׳׳
נשרה ש׳רה זו שימה מנין ש׳ה צריך כל איש לשנות לתלמידו מנין שימה זאם
מה שלא הבין׳ כי לא תשכחנו אעטאהם אמיקאן לא תזול ולא תנבא פלמא חוב
בה לו בית ראשון ותלפת תורה קאם עזרא נסך גמלתהא ג׳ב כ׳ד ספר מא גבי עלי׳
והש׳ לא פיסוק ואחד והלא ידעתי שמתני מרכבות עמי נדיב פוגר שכן עפארץ
שלא פקל להא נת תחפ׳ונך זו׳ אכרה מרכבות עמי נדיב פקל לא ידעתי נרצה מא
עלמה פרכד עזה אן אוללה לא ידעתי פכתבו והל׳ למסורת על׳ הד׳י ת׳׳
פיס עם ארץ׳ כי לא תשכח מפי זרעו והאכת ישוטון לבקש את דבר
י׳י ולא ימצאו אלא זו תורה שבעל פה אבל שבכתב לא תשכח׳ כי ידעתי את
יצרו יקולך מא זל אלאנסאן מרתבט פי אמארה אלכליפה פעואד אנקץ תחבע
לה אבדי קדמי פלדלך יצב ודאסה אתורה ואתהלם פיהא לחתי נעלם ...
פנאיל ומעלהא ונעלם אנקאיץ ונגתנבהא׳ ואנכי אהיה עמך זו תחלת
נבואת הושע כמו שאמרו חכמ׳ ניטלה רשות ממשה וניתנה ליהושע׳
ונשלמה זאת הפרש׳ בגמ׳ שב׳ח׳ אתחיל בפרש׳ **האזינו**
בעזרת בוראינו׳ האזינו השמ׳ זש׳ה שמעו שמים
והאזיני ארץ משה שהוא קרוב לשמים במעלתו אמ׳ האזינו השמים כאדם
שמסיח עם חבירו ישעיה שהוא רחוק מהן אמ׳ שמעו שמים והאזיני ארץ
שהוא קרוב ממנה׳ האזינו השמ׳ אמ׳ משה ראו השמים והארץ והמ׳ר
שמא שנו טבעם שמא ההולך למזרח הלך למערב או שמא ההולך למ׳
למערב הלך למזרח או שנת הארץ טבעה או המשמים׳ האזינו השמים
וג׳ ותשמע הארץ כלומ׳ שאתם העדים על ישר׳׳ השמים על מצוות ה׳
התלויות בשמים כגון עבור שנים וקביעת חדשים׳ ותשמע הארץ אמרי
פי על מצוות התלויות בארץ כגון לקט ושכחה ופיאה ותמשה נאה ג׳ומ׳ כך
שעשה נסים ונפלאות בשמים ובארץ וכן בשעה שדבר כך דממו השמים
וכל צבאם והארץ וכל תולדותיה׳ ותעלם אן מעניה בקו האזינו השמ׳
...ים קמה ... יקו׳ לישר׳ אני לו אשיר לו אכמאואת תנפעל אנפעלת על׳ נהר ת׳׳
...רדן והל׳הבק׳ ועמדה לו חמה במלחמת עמלק׳ וכד׳ לן אשיר בפרק עאדה׳

כנגד׳ אנפוס ערבי תומחדה בריפו׳ ארצ׳יה פכאו
להלקח אומר אשריעה יוד׳ לא יתם פעל אשר איעה
צורה׳ יערף כמטר לקחי כשעלה משה למרום עמ׳
אמר בשביל שני דברים אתם הורגין אותי והן לא ידעו
לן שנ׳ עלית למרום שבית שבי ואמלי׳ לא אמר למלאך שהן ני
נשרף מיושם אלא שהתורה הצילתו שנ׳ יערף כמטר לקחי׳
לקחי זו רוח מערבית שבאה מערפו שלעולם שנ׳ לפי שאמ׳
במערב וכאן ערפה במערב ופניה כלפי מזרח וכאן הדרום ימ׳ ו...
שמאל וזה לפי העולה בדעה האדם וחס ושלם׳ ואבן גנאח פס׳ יערף
מתל הרעיפו שמים טל ממעל ואנקלוס תרג׳מן מעני אחסן וקל׳ יבום כמטרו
ופני׳ תזל מן יזלו אי יסילו׳ כשעירים עלי דשא שרחה אבן גנאח
וכרביבים לר״אח׳ ולמה נמשלה התורה במטר אלא מה מטר מחיה כ׳
אף התורה חיים לעולם׳ מה רביבים או מגדלי עשבים כך דברי תורה
כלהלומדין אותה שנ׳ תתן לראשך לוית חן סלסלה ותרוממך׳ ד״א יערף
כמטר הוי כונס לדברי תורה כמטר וכשאתה מוציאן כטל שנ׳ תזל כטל אמרתי
יערף כמטר לקחי זו רוח מערבית׳ תזל כטל זו רוח צפונית׳ כשעירים
דשא זו רוח מזרחית׳ וכרביבים עלי עשב זו רוח דרומית ללמדך שכשם
שהעיד בהם שמים וארץ כך העיד בהם כל ארבע רוחות העולם׳ כי שם
יי׳ אקרא אמ׳ משה כל זמן שאני מזכיר שמו שלהקב״ה אתם הבו גדל׳
אתה מוצא כיון שהוקם המשכן ונכנס משה ואהרן לאהל מועד יצאו ויברכו
העם שנ׳ ויצאו ויברכו את העם כשם שבירכו אותן ענו הכל ואמרו ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד׳ וכן לדורות כשהיה כהן גדול מזכיר השם בבית
המקדש היו כורעין על פניהן ואומ׳ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
כי שם יי אקרא לא זכר השם אלא אחר כ״א תיבות אמ׳ די שאחר
מאחר ממלאכי השרת נאה׳ חומקק״ה ואחר כך יי׳

כמיקאל שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה והו אלמבשר לשבקי פי כנה פעל ...
ואלרתפע ואתגה מלאכי סדום כמיקאל ויבאו שני המלאכים סדמה בערב׳

וסר דאך אן אברהם אדרך מא אדרך במראה הנבואה מן האות אלמוגוד
אלנה יד כדי וכדי בתוסט אלמוגודאת קאלו ז״ל שלשה מלאכים נגלו
לו והן מיכאל גבריאל ורפאל רפאל בשר שרה ביצחק מיכאל הציל לוט גבריאל הפך
סדום׳ תעלם אן מבאדי אלמוגודאת תלאתה והם אלעקל תם אלנפס תם אלגסם
פמבדי אלעקול אלעקל אלאול ומבדי אלנפוס אלנפס אלכליה ומבדי אלאגסאם אלפלך
אלמחיט וקד עלמת אן קד אמתנע מן שרה אלולד מן מגרי אלטביעה ואנמא חצל
בתוסט אמר אלאהי אלדי הו קאסר ללטביעה והי אלה לאנפאד מא יריד באלוגוד
ומבדי אלחרכה ואלחראכי אלנפס אלאנסאניה אלדי מחלהא אלנפס אלכליה באש לא
תעלם חרכה׳ שוק תתשבה בה וקד קאל בלוט מהר המלט שמה וגו׳ אל תביט אחריך
ואל תעמד וגו׳ ומבדי אלתגיר בעאלם אלטביעה הו עאלם אלכון ואלפסאד גסם אלפלך
אלמחיט פי אדארתה תע׳ והו אלמהלך לגמיע אלאגסאם כלהא ויגלט אלטבאיע
בעצהא בבעץ פיחצל ענהא מא יחצל תארה כיר ותארה שר וכלף וזלאזל וזואבע
וברק ורעד וזובעה ופנא פנחן אן מבדי הדה כלהא חרכה אלפלך עלי מא
דכרנא וקד נבהת אלתורה עלי דאך וקאל ויי׳ המטיר על סדם ועל עמרה גפרית
ואש מאת יי׳ מן השמ׳ ודאך כלה יתבע לאגזא ואלעקאב והי כאפהם ביד אלנאר
אלעני אן אלמוגודאת מטיעה לאנפאד משייתה תע׳ וקילין אלג׳ פי אלאנסאני
קוי והי אלנאטקה ואלמפכרה ואלמתכילה׳ פאלנאטקה הי אשרף והי אלמעבר
ענהא בכיפא׳ ואלמפכרה מעבר ענהא במיכאל אד פיהא כלאץ לוט׳ ואלמתכילה
הי אלמעבר בגבריאל אד כאן פיהא הפיכת סדום אד הפיכתה בחסב מעשיהם
הרעים׳ אד כל נקץ תתבע לאכיל ואלפכרה אלשריפה פיהא כלאץ אלאמלין׳ ואל
נאטקה הי אלכמאל בעינה והי אלפצל ואן כאן לדיך פהו תכלף מן קאילה׳

ואדי תרגח לי אן האולי ג׳ צור כאלוקה תרא לאנבי פיהא אלנבוה
ליחצל אנתבאה למא יחדת פי אלעאלם באפהם הדי כדא׳
ויקומו משם האנשים וישקיפו השקיפו על סדום ממקום גבוה כענין שנ׳
ונשקפה על פני הישימן׳ ואברהם הלך עמם לשלחם זו מצות לווי׳ ויי׳ אמר

המכו...

המכסה אני מאברהם לא גלה הקב"ה הפיכת סדום לאברהם אלא כדי להודיעו ללמד
עליהם זכות ולא מצא ההד' כי לא יעשה יי' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו
הנביאים כדי להודיע לאנשי דורן אולי יחזרו בתשובה : ואברהם היו יהיה
ו מנין יהיה מכאן שאין העולם חסר משלשים צדיקים מנין יהיה' כי ידעתיו
וג' היכן צוה זה לימד שצוה בנו ואנשי ביתו לעשות מעשים טובים : דרך
יי' מה הוא צדיק אף אתה היה צדיק מה הוא רחום אף אתה היה רחום כמו שנ'
בפיס והלכת בדרכיו : לעשות אלו מעשים טובים' צדקה כמשמעה' ומשפט
זה הדין: למען הביא יי' על אברהם את אשר דבר עליו מה דבר עליו ואעשך
לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה וג' ונתתי לך ולזרעך את כל ארץ
הל': זעקת סדום ועמ' כי רבה מן החמס' וחטאתם כי כבדה מאד ע"ז וגלוי עריות
ושפיכות דמים כבר נתבאר בפר' לך לך' פתח לו כאן ללמד עליהן זכות'
חמשים ושתים שנה היה הקב"ה מתרה באנשי סדום ומזעזע עליהם הרים
כדי שיעשו תשובה שנ' המעתיק הרים ולא ידעו אשר הפכם באפו הוריד
בהם מכה מן השמים שהמלי' הזה מלא גחלים בקש אדם להוציא מהן [illegible]
מוציא צונן מוציא כך הקב"ה כשהפך הוציא להם מן השמים ומשהפך המטיר
גפרית ואש מן השמים שכל דבר בעולם הוא יהיה בסביבת הגלגל' ארדה
נא ואראה עיין בפיס וישמעו את קול יי' מתהלך בגן' הכצעקתה עניינו הכצ'
עקתם אם כן למה כתובה כהי אלא בתו של לוט הלכה לשאוב וענו אותה [illegible]
של צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה' עשו כלה כלומ' אחתום [illegible]
בפיה' ואם לא אדעה כלומ' אם עשו תשובה ואם לא אדעה אדע מי הוא
הזכאי ומי הוא החייב' ואברהם עודנו עומד לפני יי' עיין אותו בפיס [illegible]
[illegible] יי' בעיני בפר' ויצא יעקב : ויגש אברהם זה במראה הנבואה והוא
יד' עת מרע : תספה עניינו תאבד הנה' אולי יש חמשים למה חמשים [illegible]
שהן חמש ערים סדום ועמרה ואדמה וצבוים ובלע כדי שיהיה בכל עיר
מהן עשרה כדי שיהיו צבור שאין הקב"ה מואס תפלתן של רבים שנ' הן אל
כביר ימאס ונאמ' [illegible] כיי' אלהינו בכל קראנו אליו : חללה לך הוא הדבר
שאמ' אברהם הוא הדבר שאמ' [illegible] אלא שאברהם [illegible] בשוה [illegible]

[illegible] אמ' [illegible] היה [illegible] המרות תם ורשעתו מבלה: חללה אמ' והיה כצדיק
[illegible] כרשע הגד ומחללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט ענינו אתה
[illegible] כל הארץ עשה זה המשפט אם יש צדיקים בהם מחול להם בשבילם · ולא
[illegible] המקום: ואנכי עפר ואפר בשבילה זכו בנו לעפר סוטה ואפר פרה
[illegible] מחברו נמוך מחבירו: דוד אמ' מה אתה רודף אחרי כלב אחד
אחרי [illegible] אחד: מי גדול ממנו אברהם אמ' ואנכי עפר ואפר שאמ' דוד ואו
[illegible] שהוא העפר מי גדול ממנו משה אמר ונחנו מה כי תלינו עלינו
[illegible]: אולי יחסרון חמשה למדתנו תורה דרך ארץ שאם בא אדם לשאול
[illegible] דבר אל ישאל או דבר קל אם מיכן מקבל פנים אליו ומתן לו שאלתו [illegible]
[illegible] מה שיר[illegible] לפי כך אמ' תחלה אולי יחסרון חמשה: חמשה כדי שיהא
בכל עיר תשעה [illegible] חמש ערים ותפלת אברהם תצטרף עם כל עיר לעדה ונמצאו
עשרה: אולי ימצאון שם ארבעים יצילו ארבע ערים או עשרים יצילו שתים
[illegible] עשרה [illegible] שיש בהם יכולת לכלות הפורענות: שבהם קריה קדושה
[illegible] ונקדשתי בתוך בני ישראל ונאמ' הרמו מתוך העדה והיו עשרה שהרי
יהושע וכלב יצאו מעונשם: ויש אומ' דמה בעשרה לוט ואשתו ושתי בנותיו
[illegible] חתניו: וילך י"י כאשר כלה לפי ששתק הסניגור שהוא מלמד זכות
[illegible] מתנה עד שיכלה לכך נסתלק הדיין: ויבאו שני המלאכים סדומה והשלישי
[illegible] שליחותו הלך לו: ואברהם שב למקומו מכאן שכל הנביאים חוזרין
[illegible] כשנסתלק הנבואה: סדומה בערב בערבו שלסדום ששקעה שמשו
[illegible] גזר דינה: כשהקב"ה דן את ישראל דן אותם ביום בזמן שה[illegible]
[illegible] השמש הוא דן אותם בלילה: שני המלאכים ובאברהם קריין אנשים
[illegible] אברהם [illegible] יפה נדמו בדמות אנשים: לוט שהיה כוחו רע נדמו לו
[illegible] מלאכים לפי שאברהם רגיל בדבר זה לא נתירא מהם [illegible]
[illegible] מהם לכך נדמו לו [illegible] המלאכים שאינו רגיל בדבר זה: ולוט ישב
[illegible]
[illegible]
[illegible]

עשרה עד ימיו [illegible] מה עשיתם [illegible] ויאמרו [illegible]
גם מחר מכאן שמקרבין לקטן ואין מקרבין לגדול שאמ׳ לאברהם כן תעשה
כאשר דברת׳ ונראה אותם שהיו בעלי משכב זכור׳ עד מי לך פה [illegible]
לך המלאכים עד כאן יש לך רשות לדבר׳ בסנורים היא החשכת העינים מן
הראיה׳ ויהי כמצחק לפי שאינם מאמינים בדין שמים׳ וכמו השחר עלה
מכאן למדנו שמעלות השחר עד הנץ החמה חמשת מילין [illegible]
ואני אתרא ההוא חמשה מילין׳ ר׳ יהודה או׳ ארבעה ולא פליגי [illegible] שני
[illegible] רמז זה [illegible] בהעלתך בפיסוק או בדרך רחוקה׳ ועוד [illegible]
תימור [illegible] כתימור חמה תימור לבנה שלה במקל ושלחמה מקצע לכאן
ולכאן׳ בנותיך הנמצאות׳ עמך לא הנשואות׳ ויתמהמה בשביל בנותיו
[illegible] והזות׳ אל נא אדני כל השימות האמורות בלוט חול חוץ מזה [illegible]
[illegible] להתענו כי משחיתים וכו׳ הנה נא אדני׳ וכאן ענה לוט [illegible]
[illegible] ענד פלך וקמר [illegible] עניה פי [illegible] ולא אדני
[illegible] כל השימות האמורות באברהם קודש חוץ זה שנ׳ [illegible]
[illegible] בעיניך [illegible] חול לבונה [illegible] אשירה [illegible]
[illegible] אנשים [illegible] לגדול שבהן אמרו [illegible]
[illegible] ואנה [illegible] קודש׳ ומעני קודש וחול הו בחסב [illegible]
[illegible] ומעתנאדה הכב׳ וקד [illegible] מעני קדש וחול הו בחסב [illegible]
השם או באותו הכנוי לאן הנשבע בשם או בכנוי [illegible] הנה נא [illegible] עם
הדיבור לאחר שאין שני מלאכים עושין שליחות אחת׳ [illegible] הוא
[illegible] שהעיר הגדולה יש בה אנשים הרבה ואפשר שיש בהם צדיקים [illegible]
[illegible] זכותן על העיר אבל הקטנה לאו׳ הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה [illegible]
[illegible] מלאכים [illegible] להם [illegible] בחסב
[illegible] לה [illegible] שליחות אחת [illegible]
[illegible] וקווה [illegible]
[illegible] מסמסיה [illegible]
[illegible] דרום [illegible] השמש יצא

שיעור זה מקומה כמו שפירשנו לעיל ׳ ונאד המטיר הוא וכותרייו ׳ תערב
שנים עשר מלאכי חבלה ירדו להשחית סדום ועליהם קמו המושך ממונה
והחריבוה כהרף עין ׳ גפרית ואש דבר נתבאר בפיסוק ועקת סדום ׳ ותבט
אשתו מאחריו ותהי נציב מלח עדית אשתו שללוט נכמרו רחמיה על בנות
הנשואות לסדום והביטה וראת אחורי השכינה ועברה על דעת המלאך ונעשי
נציב מלח ׳ כבשן הוא שורפת בו היוצר שעולה ממנו עשן הרבה והוא קיטור
והוא חלק מן האור כמו שפירשנו בפיסוק ואד יעלה מן הארץ ׳ ויזכר אלהים את
אברהם וישלח את לוט וכי יש משוא פנים בדבר והיא כת׳ אשר לא ישא פנים
אלא שאברהם הביאו לידי צדקות ולגמילות חסדים ואין משוא פנים בדבר
שהרי אשתו נשרפה ׳ תערב שנים עשר דבר שאלו אנשי אלכסנדריא את ר׳
יהושע בן חנניה שלשה דברי חכמה ושלשה דברי אגדה ושלשה דברי בורות
ושלשה דברי דרך ארץ ׳ שלשה דברי חכמה הזב והזבה והיולדת והמצורע
שמתו עד אימתי הן מטמאין משכב ומושב אמ׳ עד שימוק הבשר גזירה
שמא יתעלף ׳ בת משולחת מה היא לכהונה שבאת מעברה והוא איסורי
לאוזו מותרת מה׳ מוחרת שנ׳ כי תועבה היא היא תועבה ואין בניה תועבה
שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן וקרב קרבנו שלאחד מהן השני מה
יעשה אמ׳ יכתוב נכסיו לאחרים ויביא קרבן עני והיא חטאת העוף הבאה על
הספק ׳ שלשה דברי אגדה כת׳ אחד אומ׳ אשר לא ישא פנים וכת׳ אחד אומ׳
ישא י׳ פניו אליך אמ׳ לא קשיא כאן קודם גזר דין וכאן לאחר גזר דין ׳
כת׳ אחד אומ׳ כי לא אחפוץ במות המת וכת׳ אחד אומ׳ כי חפץ י׳ להמיתם ׳
אמר כאן קודם תשובה וכאן לאחר תשובה ׳ כת׳ אחד אומ׳ כי בחר י״י
בציון וכת׳ אחד אומ׳ כי על אפי ועל חמתי נהייתה העיר הזאת אמ׳ לא קשיא
כאן קודם שנשא שלמה בתיה בת פרעה וכאן לאחר שנשאה ׳ שלשה
דברי בורות אשתו שללוט מה היא שתטמא אמ׳ ...ת ותבט אשתו מאחריו
ותהי נציב מלח מת מטמא אין נציב מלח מטמא ׳ בן השונמית מה הוא
שיטמא אמ׳ וחי ויעמד מתו מת מטמא אין חי מטמא ׳ אמרו לו ומתים
כשיחיו צריכין הזייה שלישי ושביעי או לא אמ׳ כד יקומון נתחכם להון

ולא עוד אלא ש... בראשון והוא יודע מה נעשה׃ שלשה דברים צרי'
ירין אמרו לו מה יעשה אדם ויעשיר אמ' ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה
אמרו הרבה עשו כן ולא הועילו אמ' יבקש ממי שהעושר שלו שנ' לי
הכסף ולי הזהב׃ מה יעשה אדם ויחכים אמ' להן ירבה בישיבה וימעט בס
חורה וידוגם וישנו׃ וישמש אמ' הרבה עשו כן ולא הועילו אמ' להם יבקש
שהחכמה ממנו שנ' כי יי' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה׃ מה יעשה אדם
ויהיו לו בנים הגונים אמ' ישא אדם אשה ויקדש עצמו בשעת תשמיש אמ'
הרבה עשו כן ולא הועילו אמ' יבקש רחמים ממי שהבנים שלו שנ' הנה נחלת
יי' בנים שכר פרי הבטן׃ ואיש אין בארץ לבוא עלינו׃ בנות לוט שדמו
נחרב העולם כולו ונצרך לפי שנתרחק לוט מבני אדם וישב במערה
ולא היה מגיע אליו דברי בני אדם אמ' נקיים זרע ולא יבטל העולם׃ ובקומה
נקוד שבשכבה לא ידע ובקומה ידע׃ עיין בפ"ק הנסתרת לכ'׃ והלא שנו
רבותי אין קשוי אלא לדעת אלא שלא נודע בנשכבת אצלו מי היא כשהיה
שכור ובבקר ידע כדרך השכורים כשיפוגו משכרותן׃ ותהרין שתי בנות
לוט מאביהן אמרי לחותה בושה אני לאומר כלמה נוח לאדם להיות
וכתב עליו זה הפסוק׃ והלא תנו רבנן אין אשה מתעברת מביאה
ראשונה אלא ששלטו בעצמן והוציאו בתוליהן תחלה׃ וצריך שיספרום
לוסבעל שתי בנותיו במערה ראה במה היין עושה במלה תולדות נח׃ ותקרא
שמו מואב ותקרא שמו בן עמי עיין אותו בפרשת ואלה הדברים בפ"ק אל תצר
את מואב׃ ויסע משם וגו' עיין מדרש בחלום הלילה הוא במו ש...
בהגד׃ הנקמות על האשה מכאן שאין התראה בבני נח׃ והיא בעולת
בעל מכאן שאין בן נח חייב אלא על אשת איש אבל ארוסה לא׃ לא קרב
אליה לפי שנעצרו מימי רגליו וכן הוא אומ' על כי לא נתתיך לנגוע אליה׃
ויאמר אליו האלהים בחלום חס׳ תנו רבנן כל חלום לא חוץ מלבן ומדאבי
מלך שלא ראו חלום פעם שנייה ובשני מקומות מצינו הטהור כבודו בשביל
הצדיק ודבר עם אבימלך ועם לבן עיין אותו בלבן׃ ואחשך גם אנכי אותך
אמ' בא ליטהר מסייעין אותו בא ליטמא פותחין לו וכן הוא אומ' אם ללצים

הויעיל

[illegible] יתקן והשב [illegible] אשת האיש כי נביא הוא [illegible]
לפני הקב״ה כדכתיב שלג ביום קציר רקדין ירמות שלה מעט עיני אלהים זה בתך
ירחיו אחותי היא מאבי שלא נאסר לבני נח אחות מאביו ועוד אחותי היא
קרובת אחיו שנ׳ בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה ונכחת לשון הוכחה ויש תו׳
הנה שנתתי לך נכרי מלשון נכחו כלו׳ נגדו ויתפלל אברהם מכאן שלא יהיה
המוחל אכזרי ויולדו שהיה להן חולי בחלחלות ונעצרו מן היציאה וכן תרגום
רוחו ויי׳ פקד למה הסמיך פקידת שרה לו מתקנך לפי שיצאה
עהורה ולא נטמאת כענין שנ׳ ואם לא נטמאה האשה וטהרה
היא ונקתה ונזרעה זרע ויש אומ׳ סמה כת למעלה מן הענין ויתפלל אברהם
אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך כי עצר עצר אמ׳ הקב״ה זה מתפלל על
אחר ויתרפא אינו בדין שיתרפא הוא ומשיבו לכך סמך לזה ויי׳ פקד את
שרה ירבה כל העקרות שנפקדו עמה [illegible] שלש עקרות נפקדו מאיש
תשובה שרה רחל וחנה מנין אתיא זכירה זכירה אתיא פקידה פקידה כתיב
ברחל ויזכר אלהים את רחל וכת׳ בחנה ויזכרה אלהים וכת׳ בראש השנה זכרון
[illegible] וכת׳ בחנה כי פקד אלהים את חנה וכת׳ בשרה ויי׳ פקד את שרה בראש
השנה יצא יוסף מבית האסורים דכת׳ תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו
וכת׳ עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים ובראש השנה בטלה עבודה
מאבותינו דכת׳ הסירותי מסבל שכמו בתשרי
נולדו האבות חוץ מיצחק שנולד בפסח שנ׳ [illegible] האיתנים שנולדו בו איתני
[illegible] כאשר אמר הוא [illegible] ויאמר [illegible] אל אברהם אל שרה אשתך
[illegible] כאשר דבר [illegible] שהבטיחו על ידי המלאך שוב אשוב אליך כעת
חיה והנה בן לשרה אשתך [illegible] היפלא מיי׳ דבר ותהר ותלד [illegible]
בראש השנה והולידה בפסח מן לנקנו צרמות דיוקנו שלו [illegible]
[illegible] שדישו לו [illegible] המולד לו אשר ילדה לו [illegible]
[illegible] אברהם הוליד את יצחק וימל אברהם את
יצחק [illegible] יצחק עשה לי אלהים היה [illegible]
[illegible] עשמי שנ׳ ותאמר שרה [illegible]

[illegible] הקב״ה אמת ולא אני בלבד אלא כל השומע יצחק לי ויהיה נאמנה הבטחתו [illegible]
ילידי׳ ותאמר מי מלל פלוני מי הוא שמילל׳ ואי׳ לא שדבר הכה כדרך קצרה׳
היניקה בנים שרה שבירך הקב״ה בחליבה והיו נשי הדור מביאין בניהם ושרה
מניקה להן׳ ויעש אברהם משתה עיין אותו בפי׳ והאלהים נסה את אברהם׳
מצחק יש אומ׳ אין מצחק אלא עובד ע״ז של ויקומו לצחק וענין הדבר שראית
אותו משחק ועושה וקינאה בו׳ ד״א מצחק בשביל הירושה אומ׳ אני בכור אקח
[illegible] חלקים׳ וירע הדבר מאד זה מעשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו׳ כי
ביצחק יקרא לך זרע שיצא ממנו נביאים כמותך׳ אמרה שרה לאברהם זה
[illegible] הולך אחר תעתועי ע״ז וילמד בני ממנו ועמנו שם שמים מתחלל׳ אמר
[illegible] אברהם וכי מאחר שנבעתי ממנה אגרשנה נמצא שם שמים מתחלל׳ המיע
בלא אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע פי׳ בעולם הזה
[illegible] עולם הבא׳ ויקרא מלאך אל אל הגר עיין אותו בפי׳ ומניחה מלאך [illegible]
[illegible] משה ראשונה׳ כי שמע אלהים אל קול הנער דבר ידוע שטשהש [illegible] בכך
[illegible] למוד מכופו כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם אין דנין את האדם
[illegible] מעשין באותה שעה׳ ויפקח אלהים את עיניה הרה כשף בעירה [illegible]
[illegible] אלקה הדעת׳ ותרא באר מים קלו אותה הבאר היא שנבראת בין השמשות
[illegible] ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים לא הלך זרזיר אצל עורב אלא שהוא [illegible]
אלהים עמך בכל אשר אתה עושה לפי שהיו העם מרננין ואומ׳ אם אברהם צדיק
למה לא יוליד וכיון שהוליד והצליח אמרו אלהים עמך׳ השבעה לי שלא [illegible]
שהיה בנו זרע הגון לא היו מחשבין ישיבתו כיון שנולד יצחק אמרו [illegible]
לנו ברית שלא יקחו בניך את ארץ פלשתים לכך הסמיך זה לפרשת יצחק
והוכיח אברהם הצדיקים מוכיחין והרשעים שוטמין של ולא דבר [illegible]
[illegible] למטוב ועד רע כי שנא אבשלום את אמנון׳ ויתן לאבימלך וגו׳ ויכרתו
[illegible] תשבע כבשות הצאן בשביל שנתן לגוי שבע כבשות הרגו פלשתים שבעה
[illegible] צדיקים שאול ושלשה בניו וחפני ופינחס ושמשון [illegible]
[illegible] מתנת חנם לגוי׳ והיו שבע רמז שיורשים על שבע מצות שנצטוו [illegible]
[illegible] ויטע אשל שעושה אילנות לכל האורחים׳ ויש אומ׳ ומפילה שהיה [illegible]

מלשון נוטריקון: ואמקרב הנה אנה נצב אעתקאד וגור אלאה ואחדאניתה ואווריא
אנים בטריק אברהאם עלי דלך כמ׳ ק׳ ויקרא שם בשם ה׳ אל עולם: והדיה קולה
תרגמע וגור אלאה ואחדאניתה ואנה אלאה אמעבוד ואנה מחדית אלעלם: ויגר
אברהם בארץ פלשתים ימים רבים שבע וששים שנה: ויהי אחר הדברים האלה
ויגד לאברהם לאמר והאלהים נסה את אברהם יש אומ׳ אחר דבריו של שטן לפי כשנגמל
אברהם ליצחק ועשה משתה גדול עמד השטן ואמ׳ להקב״ה רבונו של עולם אתה
קורא לאברהם אוהבך חננתו בן למאה שנה ועשה משתה וסעודה גדולה לכל
חיות הארץ ולעוף השמים ולא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך ולא
עוד אלא שכרת ברית עם הרשעים ואתה עתיד לכתוב בתורתך לא תכרת להם
ברית אמ׳ הקב״ה כל מה שעשה בשביל בנו עשה ואם אומר לו הקריבהו לפני
הוא מקריבו אמ׳ נסיהו כדי שידעו הבריות אם עומד בצדקו מיד והאלהים נסה
את אברהם: **עשרה נסיונות** נתנסה אברהם ועמד בכולן להודיע
חבתו של אברהם הראשון לך לך מארצך׳ השני
רעב בארץ׳ השלישי לקיחת פרעה לשרה׳ רביעי לקיחת ארבעה מלכים:
חמישי לקיחת מלך גרר לשרה׳ ששי שילוח הגר אחר שהולידה׳ שביעי
שילוח ישמעאל: שמיני עקידה׳

ויאמר הנני זה בא אב שכל דיבור שנדבר עמו הוא אומ׳ לו אברהם והוא
משיב הנני: קח נא את בנך אמ׳ לאיזה בן לבן הערלה או לבן המילה: אמ׳
את יחידך אמ׳ זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו: אמ׳ אשר אהבת אמ׳ וכי יש
גבול בבטן לזה אני אוהב ולזה אני אוהב אמ׳ את יצחק׳ ולך לך הוסיף וו
בנסיון זה האחרון מלמד שהוא חביב מן הראשון׳ ולך לך השבח לך׳ המריה
ושם אני נראה אליך׳ והעלהו לא אמ׳ ושחטיהו׳ לעולה בחורה שבעולות
על אחד ההרים מכאן שירושלם על שבעה הרים עומדת: וישכם אברהם
בבקר מכאן שזריזים מקדימין למצוות: ולהודיע שהנבואה אצל הנביא
[illegible] שיש צבאות שלהן כדי שלא יאמרו דבר זה על ידי הלוך ובחלום
[illegible] שאין שם ספק עם הנביאים ולפי כך מיהר לשחוט בנו יחידו: ויחבש את
חמורו [illegible] ואותו החמור [illegible] של בלעם והוא שנ׳

לריוח

לרוכב עליו בן דוד שנ׳ עני ורוכב על החמור ׃ ויקח את שני נעריו עמו זה אליעזר
וממרא ׃ עני אין פחות משני עניים שמסיקין למערכה ׳ ויקם וילך כיון
שהלך קדמו השטן ואמ׳ לו זקן לאיכן אתה הולך אמ׳ לעשות רצון קוני ש׳
להעלות בני לפניו אמ׳ הזקן כמותך יטעה בדבר זה הלא הכת׳ אומ׳ שופך דם
האדם באדם דמו ישפך ואם הרגת בנך הכל מרשין ממך וקורין לך הורג
נפשות אתה מקרב את הבריות וכל גדולי הדור משכימין לפתחך ליטול ממך
עצה ותעשה דבר זה חזור בך כל כך הסיתו ולא עסק ולא שמע לו ולא הלך
לדרכו וזה שביקש להטעות את אברהם כבר נתבאר בבראשית באדם
וחוה ושמש׳ ׳ ביום השלישי כדי שלא יאמרו הבעיתו לא היה הדבר בהמתנה
להודיע חבתו לבוראו ׳ וירא את המקום מרחק וכן הנביא אומ׳ מרחק יי׳
נראה לי ׃ שבו לכם פה עם החמור שאתם דומין לו ׃ נלכה עד כה נראה מה
היה בסוף כה שאמ׳ לו הקב״ה כה יהיה זרעך ועכשו אמ׳ לו והעליהו ׃ ד״א
עד כה נדע בסוד השם שאף בה נעלם באמצע ׳ ועוד אם תקרא כו בורך
תהיה מנין יוד היו הי ׃ ונשתחוה בזכות השתחויה נברא העולם ׃ ובזכות
השתחויה שבו מהר המוריה ׃ אלהים יראה לו השה לעולה ענה אותו הקב״ה
וירא והנה איל ׃ תני ר׳ צ׳ מי שענה את אברהם בהר המוריה לאמר קא אלהים
יראה לו לעולה נענה וירא והנה איל ׃ מי שענה את משה וישראל על ים סוף
שהרי נאמ׳ ויצעקו בני ישראל אל יי׳ ענה מה תצעק אלי ׃ ואתה הרם את מטך
מי שענה את יהושע שאמ׳ ויפל יהושע על פניו השיבו נתתי לך את יריחו
מי שענה את שמואל שאמ׳ הלא קציר חטים היום אקרא אל יי׳ ויתן קולות
ומטר ׃ נענה ׳ מי שענה את אליהו שאמ׳ ענני יי׳ עננו באש וכת׳ ותפל
אש יי׳ ׃ יונה נענה שנ׳ ואמ׳ ותעל משחת חיי וכת׳ ויאמר יי׳ לדג ויקא את יונה
בדוד נאמ׳ ויקרא אל יי׳ ויענהו באש ׳ ושלמה קא לשמוע אל התפלה
ונאמ׳ לו שמעתי את תפלתך בחרתי במקום הזה ׃ ויעקד את יצחק עמד
ופשט יד ורגל והקב״ה יושב ורואה ומלאכי השרת היו צועקים ובוכים ונגד
הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון ולקח המאכלת והניחה על
צוארו של יצחק ופרחה נשמתו ממנו וכששמע הקב״ה קולן מבין שני הכרובים

ויאמר לו אל תשלח ידך אל הנער הוריד לו הקב״ה טל שלתחיה והחייהו וידע
יצחק שכך המתים עתידין לחיות ובירך ברוך מחיה המתים: וישלח אברהם
את ידו ויקח את המאכלת לשחט וג׳ מכאן שאין שוחטין במחובר: מאכלת
אוכלת הבשר: מאכלת מכשרת את הבשר לאכילה: לשחוט את בנו שאין
שוחטין קדשים אלא בכוונה׳ ויקרא אליו מלאך יי׳ מן השמים הזה אגלה
מראתב״נבווה והואן ירא מלאך י״כלמה במוריה: אברהם אברהם שהיה
ממהר לעשות ועוד שהוא לשון חבה כגון משה משה: כי עתה ידעתי עניינו
הודעתי לבאי העולם שהבתך ל״כי ירא אלהים אתה והלא נאמ׳ אברהם אוהבי
אלא כלום יראה לבדה אהבה לבדה אברהם נטל שתיהן׳ וירא והנה איל אחר
אותו האיל שנברא בין השמשות והיה רץ להתקרב תחת יצחק והיה שמ״ל
עומד ומשטין והיה נתלש באילן זה ומסבכו באילן אחר שנ׳ נאחז בסבך
ור׳ יוסי אומ׳ ראש יצחק שלאברהם הוא ושמו יצחק אמ׳ הקב״ה יבא יצחק
תחת יצחק׳ ת״ר רבנן אותו האיל לא יצא ממנו דבר לבטלה אפרו הוא יסוד
המזבח הפנימי׳ גידיו הן יתרים שלכנור בן דוד שהיה מנגן בו׳ עורו אזור
מתנו שלאליהו׳ קרנו שלשמאל נתקע בו בסיני שנ׳ ויהי קול השפר הולך וחזק
מאד׳ ושלימין עתיד הקב״ה לתקוע בו לעתיד לבוא שנ׳ והיה ביום ההוא יתקע
בשופר גדול׳ יי׳ יראה כלומ׳ נראה לי כך וכך עתיד זה המקום ראוי לשכינה
לדורות׳ שנית מן השמים שנפסק הדבור הראשון וזה הדבור שני׳ בי
נשבעתי שאין שבועה אלא בו

בך סבין לאיכן הלך אלא שנשלו דמעות ממלאכי
השרת עליו ונימס עד שפרח ולמה איל שיש בו שבע מצוות קרנו שתי
חצוצרות שוקיו שני חלילין עורו לתוף ומעיו לנבלים בני מעיו לכנורות עשרן
אף הוא לתכלת זה הוא שאמ׳ כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה׳
איל אחר יש אומ׳ אחר דבריו שלשטן ויש אומ׳ אחר כל הברואים מכאן
שנברא בין השמשות׳ ככוכבי השמים לגדולה׳ וכחול שאם נעשית בו
גומה היא מתמלאת לו כח היפה שבשתיהן עיין באלה תולדות יצחק׳
וישב אברהם אל נעריו ויצחק לאיכן הלך אלא כאלו אפרו צבור על גבי המזבח

ויש

ויש אומ' שהלך לגן עדן וישב שלש שנים: **תעלם** אין קנה' לעקידה
קנה' וגודייה משהורה בזמלא בלא שך אין הדין לקנה כחנת
תקייה משאהדה ובהא שהר פי' אברהם ושרה ויקינהם בזלה ולבן אנהתע
תורת אברהם ויצחק הדיה לקצה במראה הנבואה אוולא באדראך עקלי ומד
לולהא מה תבאט לנפוס ותתצלה במבראה לכלי לעקלי פי הא לאחיאה והדיה
לקצה עגיבה פלא יעלם קדר הדי לארתבאט ועאד לנפס מצאחבה מאדתהא
אלא אלה והמא פקט קאן כשם כשהיה בלב העוקד כך היה בלב הנעקד ובעד
דלך באחדר בזבח בנו יחידו' אדי לם יחתג לה אלא בעד לאם ולא שיכובה'
אמ' ר' יונה ע"ה וכי אפשר שיאמר הקב"ה לו ישחוט בנו ואחר כך אמר אל
שהשיב תשלח ידך אל הנער והיה כ"ל לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם והוא
ואמ' לא אמ' לו ושחטיהו אלא והעליתו כלומ' והעלהו על גבי המזבח בלבד
וכבר עשה הדבר הזה שנ' וישם אותו על המזבח: ויהי אחר הדברים האלה
אחר העקידה ויש אומ' אחר דבר השטן כמו שנבאר בפרשה אחרונה: ומה
הפרש בין אחר ואחרי הדרשנים ז"ל אומ' כל אחרי קודם לה יגון ומקרא מקיים
לה ומופית עליו והוא ויהי אחרי המגפה: הנה ילדה מלכה כל זה בזכות יצחק
כדי להזכיר רבקה שהיא ראויה ליצחק: ותדע שכיון שנפקדה שרה נפקדו
כל העקרות שבאותו הדור אפלו השפחות שנ' ופילגשו ושמה ראומה ותלד
גם היא: ומה הוא ובתואל ילד את רבקה שאם הזריע האיש תחלה ואחר כך
האשה היא נבראת נקבה ואם הזריעה האשה תחלה היא יולדת זכר ורמז כן
אשה כי תזריע וילדה זכר: ונשלמה זאת הפרשה בעזרת שדי'

אתחיל בפר' **ויהיו חיי שרה** בעזרת שוכ'
ויהיו חיי שרה זקנה וזרח שמי שפרת
השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה
שנ' ובתואל ילד את רבקה ואחר כך ותמת שרה בקרית ארבע' עד שלא
כבתה שמשו של משה זרחה שמשו של יהושע' עד שלא כבתה שמשו
של עלי זרחה שמשו של שמואל: ויהיו חיי שרה וגו' למה הזכיר הכתוב
שנותיה של שרה להודיע שהיה יצחק בן שבע ושלשים שנה משנעקד לפי'

שהולידה אותו שרה והיא בת תשעים ומנה תכף לעקידתו אמרו כיון שלא הועיל
השטן ברבריו שלאברהם בא אל שרה ואמ' לה הלא ידעת עלובה שאברהם זבח בנו
יצחק לפני בוראו והראיה שאברהם בא הוא ונעריו ואין יצחק עמם כמו שפירשנו
בפרשה ראשונה מיד יללה שלוש יללות ומתה׃ שתים ועשרים נשים ששיבחן
שלמה בפרק׳ אשת חיל שרה רבקה רחל לאה יוכבד מרים צפורה סרח אשת
מנוח חנה בת שבע אביגיל מיכל אבישג דבורה חלדה בתיה בת פרעה יעל רחב
אסתר רות הצללפונית צרפית׳ יש אומ׳ אשת חיל זו אשתו שלנח שהצדיקה
בעלה׳ ורחוק מפנינים מכרה שהיתה היא וכלותיה רחוקות מדור המבול׳ בטח
בה לב בעלה זו שרה׳ ושלל לא יחסר שהיתה מכנסת אורחים׳ גמלתהו טוב רבקה
ותתן טרף לביתה׳ דרשה צמר לאה שיצא ממנה כהן גדול שלובש שעטנז ומותר לו
היתה כאניות סוחר רחל מבקשת הולד׳ ותקם בעוד לילה בתיה בת פרעה שנ׳
ונערותיה הולכות על יד היאור׳ זממה שדה זו יוכבד׳ נטעה כרם שונ׳ חגרה
בעוז מרים׳ טעמה כי טוב סחרה זו חנה׳ ידיה שלחה בכישור יעל׳ כפה פרשה
הצרפית׳ לא תירא לביתה רחב׳ מרבדים עשתה לה בת שבע נודע בשערים
מיכל׳ סדין עשתה הצללפונית אם שמשון׳ עוז והדר לבושה אביגיל׳ פיה פתחה
בחכמה שרח בת אשר׳ צופיה הליכות ביתה אשת עובדיה׳ קמו בניה השונמית
צפורה׳ שקר החן והבל היופי ול׳ תנו לה מפרי ידיה זו אסתר׳ ונחזור
לענין ראשון׳ מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים כל ענין נדרש לעצמו׳
בת מאה לדעת׳ בת עשרים לכח׳ בת שבע לנוי׳ ויש אומ׳ בת שבע לכח
עשרים לדעת׳ בת מאה כבת עשרים לכח׳ בקרית ארבע שנקברו בה ארבעה
זוגות אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה׳ ד״א שהיה עולה
בתחלה לשבט יהודה בגורל ואחר כך לכלב בן יפנה ואחר כך ללוים מגרשיה
ואחר כך לכהנים מערי מקלט זה על שם המדרש׳ אבל ענין הכת׳ קריה נקראת
על שמו כמו שנתבאר בספר יהושע׳ בקרית ארבע היא חברון ארבעה
מקומות נדרשין בארץ ישראל חברון וצנה וקרית ארבע וממנה קרח׳ ויבא אברהם
לספד לשרה ואי קפידה מפני הוי אחותהו סוכנת שהיה מוטח עליה כאחות
על אחותו׳ ולבכותה קטן מכאן שאין מבכין יותר על דרושים׳ ותני ...

מי שצוה שלא לספדו שומעין לו שהספד כבוד המת הוא מחל על כבודו׳ שלא
לקברו אין שומעין לו שלא יהיה מושלך לכלבים׳ ועוד תני רב כל המתעצל
בהספדו של חכם ראוי לקברו בחיים שנ׳ ויקברו אותו בגבול נחלתו בהר געש
שרעש עליהם ההר וביקש להרגן מפני שנתעצלו בהספדו של חכם׳ וכל המוריד
דמעות על אדם כשר הקב״ה סופרן ומניחן בבית גנזיו שנ׳ נודי ספרתה אתה שימה
דמעתי בנאדך הלא בספרתך׳ ההוא ספדנא דנחת קמיה דרב נחמן אמ׳ הוי
צנוע בארחותיו אמ׳ ליה את עיילת בתריה לבית הכסא׳ דתאנו איזה הוא
צנוע בארחותיו זה הצנוע בבית הכסא׳ אמ׳ ר׳ שמעון בן גמליאל כשם שנפר׳
עין מן המת כך נפרעין מן הספדנין ומן העונין אחריהן אמן אם לא אמרו על
כל אחד ואחד הראוי לו׳ תני רב כי טוב ללכת אל בית האבל מלכת אל בית
המשתה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה שנעל [illegible]
לבית האבל למחר היא מתה ואין הד סופדה׳ וכן הוא אומ׳ והחי יתן אל לבו יתן
דברים שלמיתה דיספוד יספדונה דיקבור יקברונה׳ עשרה כוסות שותין בבית
האבל שלשה לנוח בני מעין כשרות׳ ארבעה כנגד ארבע ברכות המזון ושל׳
[illegible] שלפניה שהן רביעית יין חי׳ והרוצה לצער את אשתו ילבישנה
כלי פשתן׳ שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך [illegible]
מעשה באחד שנכנס לבקר את החולה מיד האריך בישיבה אמ׳ לו החולה מה
יש לך חבק [illegible] תקהנו ולך אמ׳ לו ממה אתה חולה אמ׳ מרוב העונות אמ׳ מה
אתה מבקש אמ׳ תעבור מאתי׳ אמ׳ נקרא לך רופא אמ׳ הוא יחלני ויאיר עיני׳
ויקם אברהם מעל פני מתו כל זמן שלא נקבר מתו של אדם כמוטל לפניו [illegible]
גר ותושב הגר לפי כבודו והתושב לפי כבודו שתי מדות לפני [illegible]
נשיא אלהים אתה בתוכנו אין אנו מחשבין לך גר ולא תושב אלא נשיא אלהים
אתה אין אתה נשיא ארץ׳ נשיא אלהים דינו׳ נשיא ארץ דינו׳ את קברו לא
יכלה ממך אין אחד ממנו אמר שיהיה כילוי שימנע אותך מלקבור׳ [illegible]
ישאת נפשכם אין כאן [illegible] ויתן לי את מערת המכפלה וג׳ מאין ידע
אברהם אבינו במערה אלא כשגמל חסד למלאכים רץ אחר בן הבקר ונכנס
למערה ועלה [illegible] אדם וחוה על מטותיהן ונרות דולקין עליהן [illegible]

וחמדה אברהם אבינו לקבורה׳ המכפלה שהם בתים כפולים זו לפנים מזו׳ וזו
היא צורת המערה׳ בכסף מלא שהיה קנטירין׳ דתנ
רבנן כל כסף האמ׳ בתורה הוא שקלים ושבנביאים
לטרין ושבכתובים קנטירין חוץ מכסף עפרון שהוא
קנטירין׳ באזני בני חת לכל באי שער עירו ענ
הכת׳ באזני בני חת ובאזני כל באי שער עירו אלא
שדיבר הכת׳ בדרך קצרה׳ השדה נתתי לך רשעים אומ׳ הרבה ואפלו מעט אין
עושין שהרי הזכיר כאן לשון מתנה ששה פעמ׳ השדה נתתי לך נתתיה לך לעיני
בני עמי נתתיה לך ולבסוף עובר לסוחר׳ ארץ ארבע מאות שקל כסף רמז לו
שיתן לו דמים מיד וישקל אברהם לעפרון׳ עפרון חס שהכנים עין רעה
בממונו של אברהם׳ ארבע מא׳ זו מל׳ מכאן שהיא קנטירין׳ עובר לסוחר
שיוצא בכל המדינות׳ וכן הוא אומ׳ בירמיה ואקנה את השדה ואשקול את הכסף
ואכתוב בשטר ואעיד עידים׳ ויקם שדה עפרון מן מעט לגבות ולדורות יענ׳
תכאות לאחר ויחתמה׳ אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה מכאן
שצריך הקונה לקיים השדה במצריה׳ ואם לאו יד המוכר על העליונה׳ וכל
העץ מכאן אמ׳ הקונה שדה סתם לא קנה אילן עד שיפרש׳ וצריך לסיים השדה
בארבעת מצריה שנ׳ סביב׳ וצריך להעיד עדים שנ׳ לעיני בני חת׳ ואחרי כן
קבר׳ אחר שחתם והעיד׳ ויקם שדה עפרון אחר שהחזיק ועשה מעשה
והועיל במעשיו׳ כמה גדול כוחה של גמילות חסדים שהרי מזכיר כאן בני חת
עשרה פעמ׳ שכל העוסק בגמילות חסדים כאלו קיים עשר הדיברות׳ כיוצא
בו ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד וג׳ הזכירן כאן ה׳ פעמ׳ ללמדך שכל המוכל
פרוסה לצדיק כאלו קיים חמשה חומשי תורה׳ שלשה מקומות קנין בארץ יש׳
אברהם קנה המערה יעקב קנה חלקת השדה דוד קנה מקום המקדש ובעלם
בחורים׳ ואברהם זקן כך שנו רבות׳ כל מי שמתכוין בתפלתו תפלתו נשמעת
ואברהם נתפלל לפני הקב״ה שיהא אדם מזקין אמ׳ הקב״ה ממך היא מתחלת
שנ׳ ואברהם זקן׳ ומפני ארבעה דברים זקנה קופצת על האדם מפני היראה
ומפני כעס בנים ומפני אשה רעה ומפני המלחמות׳ מפני היראה מדוד

שנ' ולא יכל לעמוד דוד לבוא לדרש אלהים כי נבעת מפני חרב מלאך יי' מה כת' אחריו
והמלך דוד זקן' מפני כעס בנים שנ' ועלי זקן מאד ושמע את אשר יעשון בניו
מפני המלחמות שנ' ויהושע זקן בא בימים אחר שהרג שלשים ואחד מלך' מפני
אשה רעה שנ' ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו אבל אברהם אשתו
מכבדתו וקוראה לו אדוני שנ' ואדני זקן מאד' ויי' ברך את אברהם בכל'
מה הוא בכל נולדה לו בת ושמה בכל' ד"א לפי שנ' ואברהם כבד מאד במקנה
בכסף ובזהב אבל לא היה לו תחלה קרקע כיון שקנה המערה נאמ' בו בכל'
אנשי אגדה אומ' מהוא בכל מרגלית אחת טובה היתה תלויה בצוארו של אבר
אבינו וכל חולה שרואה אותה מתרפא ובשעה שנפטר אברהם נטלה הקב"ה
ותלאה בגלגל חמה' מענ' דלך אן אבראהם עלם אנאס וערפהם טריק
אבראהים אן לא עלם אלה פלמא אנקצא עלפו אנאס אבראהים מן חרב'
אפלך או הו אכו' דלנ' על' ועוד אלאה: שמשו זקן ביתו: מכלבל אף אנשי ביתו'
המשל בכל אשר לו ממונו תחת ידו: שים נא ידך תחת ירכי השביעו בברית
מילה לפי שלא ניתנה לא בצער גדול לפי כך נשבעין בה כלומ' השבע לי במי
שהתכתי לו בשרי מפני יראתו: ד"א זה מנהג אתלם יעני אלה יומי אי תחת
ירכו בידה מ... אן ענד בועז שליפת נעל במשא ומתן ויש אומ' שלא
ישלוט בירכאי ירכו' ואשביעך ביי' אהי השמ' ואהי הארץ לא הכיר זה
אדם קודם לאברהם והיה קולה תגמע אוחדה ווגוד אלאה ואנה אלי' ינבגי
אן יעבד ויעלם: כי אם אל ארצי וג' ולקחת אשה לבני והלא כולם עובדי ע"ז
אלא שאמ' אברהם הואיל ואני מגייר ומקרב אקרב מבית אבי כמו שצוו שיהא
אדם מקרב קרוביו' ההשב בחייך' אשיב שלא בימיך' אמ' לא תשיב
מכל מקום' יי' אהי השמים שדבר עמי מן השמים שנ' ויקרא אליו מלאך
יי' מן השמים' אשר לקחני מבית אבי עיין בפ"ס לך לך' ואשר דבר לי שנ'
אחר הדברים האלה היה דבר יי' אל אברם' ואשר נשבע לי שנ' בי נשבעתי
נאם יי' וג' לזרעך אתן את הארץ שנ' ביום ההוא כרת יי' את אברם ברית
לאמ' לזרעך נתתי את הארץ' הוא ישלח מלאכו זה מלאך הממונה על
העצה שמקשיב למלאך שמישר ארחות הצדיק' והוא המדבר עם הנביאים'

ואם לא תאבה האשה שרשותה בידה דע שאין דרכו מיושרת׳ וישם העבד את
ידו אבל ביוסף לא אמ׳ וישם אלא וישבעלו על הדבר הזה׳ מכאן שאין בשת פנים
בעבדים׳ הקרה נא לפני היום מכאן ששלוחו שלאדם כמותו׳ והנה רבקה יצ׳
תנו רבנן אליעזר אחד מארבעה ששאלו שלא כהוגן עבדו שלאברהם אמ׳ והנה
הנערה נזדמנה לו רבקה׳ שאול אמ׳ והיה האיש אשר יכנו יעשרנו המלך עשר
גדול ואת בתו יתן לו נזדמן לו דוד׳ כלב אמ׳ אשר יכה את קרית ספר וג׳
ונתתי לו את עכסה בתי לאשה נזדמן לו עתניאל אבל יפתח שאל שלא כהוגן
והושב שלא כהוגן אמ׳ והיה היוצא מדלתי ביתי והעליתיהו עולה לייי נזדמנה
לו בתו׳ והנערה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה מאחר שאמ׳ בתולה
צרך לומ׳ ואיש לא ידעה אלא שדרך בגויות הפרוצות משמרות בתוליהן ומפ׳
ומשחיתות ממקום אחר והוא שלא כדרכה אבל זו בתולה ואיש לא ידעה׳
והאיש משתאה לה מריאה שהוא שותה והוא מת[illegible]׳ גם תבן רבה
עמנו׳ גם מספוא רבה פסולת שמשמין שאוכלין הגמלים׳ גם מקום ללון
לך ולאנשים שעמך׳ נאמ׳ ללין ונאמ׳ ללון כלומ׳ ואפלו לילות הרבה׳
ותגד לבית אמה הבנות רגילות אצל אמן׳ אבל רחל ותגד לאביה שכבר
מתה אמה׳ פניתי הבית מעז שיאנו יודע שהיא מאוסה אצלכם׳ ויושם
פה׳ ויישם וקר׳ ויושם אמרו שנתנו סם במזון ובא בתו׳ ואינו יודע ואכל
ומת וכן אתה מוצא שמכאן לא נזכר וכוונת לבן ליקח הממון׳ לא אכל עד
אם דברתי דברי מכאן שאין משיחין בסעודה׳ ייי אשר התהלכתי לפניו
עמנו התהלכתי ביראתו׳ ואבא היום מקרית ארבע לחרן מהלך שבעה
עשר יום וקפצה לו הדרך׳ הוכיח מלשון נכח כמו נכחו תחנו עליהם כלומ׳
תהיה זוג לו׳ ואשאל אותה וג׳ בת מי את ואחר כך ואשם הנזם על אפה והוא
לא עשה כן ותחלה אלא ויקח האיש נזם זהב ושני צמידים על ידיה ואחר כך
ויאמר בת מי את אלא שהלך להם בכבוד כשראה אותם ורמז עמהם כלומ׳ כלגה
בשביל כבודכם שאתם קרובים לאדוני׳ כיון ששאלתי אותה ואמרתי בת מי
את מיד ואשם כמו שאמרו מותר לשנות בדברי שלום׳ נזם זהב בקע
משקלו כ׳ לאון תמנה נזק קנטאר וכו׳ עד דוד ועטרת מלכם משקלה ככר

ויצו

יענקנטאר' ולם יחמל חמסה קנטאר לכן תמנהא קנטאר' ואפנה על ימין
לישמעאל דכת' ביה והחזיקי את ידך בו' או על שמאל ללוט דכת' ביה אם השמאל
ואימינה' מיי' יצא הדבר וכי הן אומ' שהוא מיי' והלא הן עובדי ע"ז מנחש
לא אמרו מיי' יצא הדבר בדעתכם אתה וארונך אברהם' ולמה אמר
שלחוני לאדוני' תנ"ר ב"ל אל יאמר אדם שלחוני בשביל עצמי אלא שלחוני
בשביל אבא או רבי' כאשר דבר יי' הדי מן לאמור לאתפאקייה למחשה'
לאתפאק והו מן פיל לאמר לטביעי וקד קאל מהרת לפלאספה א'עלם אן ת'
אמור למוגודה ען אסבאבהא מנהא דאימה צרורה לא עאיק להא כחרכה
אלפלך ולכואכב ומנהא אכתרייה כתנאדר לשמס לאמרץ אד' לם יעוק עאיק
ומא לם יכון צרורי ולא אכתרי פהו אתפאק כמן חפר ליזרע מא פוגד כנז
ולאתפאק איצ' מן לבכת לאן כל בכת אתפאק ולא ינעכס ואכתר לאתפאק
משתרך בין לטבע ולארדה ולאכתיאר פת' ותהי אשה לבן אדונך כאשר
דבר יי' למא כאן לאסבב סבב ולאסבב סבב אלי אן ינתהי אלי סבב לאסבאב
אלדי הו לסבב אלאול אלדי הו ואגב לוגוד פהדה פאת לתורה לוסקיט כלהא ונסבה
לאמר ללה' מגדנות מיני מאכלות שמביאין אותן מנחה כמו וממגד
תבואות שמש ומגדנות לחזניה' ויש אומ' אלו דברים שמשחקים עליהם בני
אדם: תשב הנער אתנו ימים או עשור ימים שנה שני ימים תהיה במלתו
וכן הוא אומ' ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה' או עשור'
כלומ' חודש שהוא עישור השנה בקירוב' מלמד שבקשו ממנו זמן פרנסת
הבתולות' נקרא לנערה שאין אשה מתקדשת אלא לרצונה' ואת מנקתה זו
דבורה' ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד מכאן אמרו אחורי ארי ולא אחורי
אשה: ויברכו את רבקה מכאן שברכו הרשעים קללה שנמצאת עקרה
ולא הולידה אלא פעם אחת' ויצחק בא מבוא' ענינו ויצחק בא אל ארץ מבואו
מבואו מבואר לחי רואי שנראה שם למתפלים לו אם כן למה דבר כזה שהיה
מבקש תפלות דרכו מיי' ואחר כך בא עת תפלה מיד ויצא יצחק לשוח ואין
שיחה אלא תפלה' תנ"ר אברהם תיקן תפלת שחרית שנ' וישכם אברהם
בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני יי' תרג' דצלי תמן וכן הוא אומ'

ויעמד פינחס ויפלל. יצחק תקן תפלת מנחה שנ' ויצא יצחק לשוח בשדה ואין
שיחה אלא תפלה שנ' ערב ובקר אשיחה ואהמה וישמע קולי. יעקב תיקן תפלת
ערבית שנ' ויפגע במקום וילן שם ונאמ' ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל
תפגע בי. ורבותינו תיקנו נוסח הברכות האלו. ברכה ראשונה שתים ומ'
תיבות כנגד ואעשך לגוי גדול שיסודה ממנו הוא וברוך אברם לאל עליון
ופיס' כי ידעתיו וג' ויש בשלשה פיסוק אלו מ"ב תיבות ועמנם וענין ברכה
ראשונה אחד כמו שאמרו ואעשך לגוי גדול זה שאומ' אלהי אברהם ותחלתה
בי וסופה מים כנגד שם בן ארבעים ושתים אותיות. וכל הברכות שאחר
ברכה ראשונה אין בתחלתה ברוך לפי שהן סמוכות לראשונה. וכל ברכה
שהיא סמוכה אינו צריך בתחלתה ברוך. ברכה שניה מנין תיבותיה
כמנין תיבות שלארבעה פיסוקים שהוסדה מהן והם מטר שנ' יפתח יי' לך
את אוצרו הטוב. פרנסה דכת' פותח את ידיך וג'. תחיה שנ' וידעתם אתם
כי אני יי' בפתחי את קברותיכם עמי וג' חיה דכת' ויזכר אלהים את רחל
ויש באלו הפיסוקים נ"א תיבות סימן מפתח מטר פרנסה תחיה חיים. ברכה
שלישית יש בה י"ד תיבות כמנין הפיסוק שהוסדה ממנו והוא ואתה תדבר
אל כל חכמי לב ועשו אותה ראש לאמצעיות שיש בה זכרון הדעה והבינה
ולמלי הדיעה והבינה לא היתה כוונה לעבודה ולפי שאין הבדלה אלא בדיעה
קבעו ההבדלה בה. חמישית מנינה י"ט כמנין הפיסוק שהוסדה ממנו יע
יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו ותחלתה ה' וסופה ה' רמז לעשרת
ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים שהם יפים מאד לתשובה. ולמה
אמרו בה השיבנו אבינו וכן סלח לנו אבינו מה שאין כן בשאר ברכות
שהאב מלמד את בנו וסולח לפשעיו. ששית סלח לנו שאחר תשובה באה
סליחה שנ' וישוב אל יי' וירחמיהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. שביעית
ראה בענינו שאנו עתידין ליגאל בשביעית שכמו שאמ' שביעית בן דוד
בא. שמינית רפאינו שהמילה בשמינית ויש בה שבע ועשרים תיבות כמנין
אותיות פיסוק כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא. תשיעית ברכת
יש בה שלשים תיבות כנגד תיבות שבפיסוק יפתח יי' לך את אוצרו הטוב ושבט

ושבפותה את ידיך׃ עשירית תקע בשופר שאחר הברכה קיבוץ גליות
בתקיעת שופר שנ׳ והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים׃ ויש
בה ארבעים תיבות כנגד תיבות שבפיסוק ובוס שמחתבם׃ אחת עשרה
השיבה שופטינו שאחר קיבוץ גליות יחזור המשפט׃ שתים עשרה קללת
המינים ויש בה שבע ועשרים תיבות כנגד כ״ז תיבות שכפרו כהן המשומדים
וכיון שנעשה המשפט יאבדו המינים׃ שלש עשרה על הצדיקים אחריה
לקיים וכל קרנות רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק׃ ארבע עשרה
השבון יש בה כ״ד תיבות כמנין פס׳ בונה ירושלם יי׳ ט״ו את צמח שאחר
בנין ירושלם הקמת בית דוד׃ י״ו שמע קולנו אחר הצמחת בית דוד בית
תפלה שנ׳ והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי׳ הא למדת שכל
ברכה יש לה ענין לבדה לכך אם טעה בה חוזר לתחלת הברכה אבל שלוש
ראשונות ענינם שבח ואחרונות ענינם הודייה לכך אם טעה חוזר לתחלתם׳
י״ז עבודה שכיון שבאת תפלה באת עבודה שכולן עבודה הן׃ י״ח אחר
עבודה הודייה ואחר הודייה ברכת כהנים שנ׳ וישא אהרן את ידיו אל העם
ויברכם וירד מעשות החטאת והעלה והשלמ׳׃ י״ט שים שלום שחותם כל
הברכות שלום שנ׳ יי׳ יברך את עמו בשלום׃ ולמה תיקנו התפלה בלחש כד־י
שלא יתביייש אדם משאילת צרכיו ומלהודות במעשיו׳ היה המתפלל עומד
בחוצה לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל שנ׳ והתפללו אליך דרך ארצם׳ היה
עומד בארץ מחזיר פניו כנגד ירושלם שנ׳ והעיר אשר בחרתי׳ היה עומד
בירושלם מחזיר פניו כנגד המקדש שנ׳ והבית אשר בניתי לשמיך׳ היה
במקדש מכוין פניו כנגד בית קדש הקדשים שנ׳ והתפללו אל הבית הזה׳
וכן הוא אומ׳ בנוי לתלפיות תל שהכל מונין אליו׳ ולמה תשע עשרה ברכות
כנגד י״ט זכירות שהאבות זכורין בתורה הראשון שבהם אלהי אברהם אביך
ואלהי יצחק והאחרון ואת הארץ אשר נשבעתי׃ ותרא את יצחק ראת שכי
שכינה מעל ראשו׳ ותפל בקשה ליפול׃ מי האיש הלזה אלון זה הוא פלסינו׳
ויבואה יצחק האהלה שרה אמו ענין הכת׳ ויביאה יצחק לאהל שרה אמו
אבל אנקלוס פירש פי׳ אחר׳ ויקח את רבקה בקידושין׳ ותהי לו לאשה׳

בנישואין׳ ויקח אברהם ויקח אשה זהש״ה בבקר זרע את זרעך ולערב אל
תנח ידיך שאין אתה יודע איזה מהן יוכשר ואם שניהם מוטב׳ זשה״א אחד לשבעה
זה יצחק ודוד׳ ואב לשמונה זה אברהם ויישי׳ ושמה קטורה שהיו מעשיה
נאים כקטורת׳ ויש מן המפרשים שאומ׳ שהיא הגר ואינו אמת שהרי הוא אומ׳
בסוף ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות ומיעוט פילגשים
שתים נמצאת פילגש שניה חוץ מהגר והיא קטורה׃ ויהי אחרי מות אבר׳
ויברך אלהים את יצחק ר׳ אליעזר אומ׳ זו ברכת אבלים׃ ולמה לא בירכו אביו
והיה לו לברך בנו עיין בפרש׳ לך לך בפס׳ והיה ברכה׳ ואלה תולדת ישמעאל
למה ייחס הכת׳ שנותנו של ישמעאל לפי שבא מקדקדו שלמדבר לגמול חסד
לאברהם אבינו ולמה נמנו שנותיו של ישמעאל להודיע בן כמה היה יעקב כש׳
קיבל הברכות׳ ובן כמה היה בעת הליכתו לחרן׳ וכשעמד על הבאר שהרי
ישמעאל בן י״ד שנה כשנולד יצחק ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם הרי ע״
ד׳ לישמעאל וכל ימיו מאה ושבע ושלשים והת׳ בשעה שקיבל יעקב הברכות
נמצא יעקב בעת קיבול הברכות בן שלש וששים׳ ויגוע ויאסף מי׳ שנ׳ בו
אסיפה וגויעה הוי זה צדיק ובלבד שיהיו שתיהם׳ וישכנו מחוילה כבשון׳
בני ישמעאל ארצות אלו בפני אחיהם בני קטורה וישבו בהן׃ מעשה שבאו
בני ישמעאל ובני קטורה לדון עם בני ישראל בימי אלכסנדרוס מקדון אמרו להן
אנו ואתם בני אברהם לנו חצי הארץ׃ אמ׳ להם גביהה בן פסיסא לחכמי׳
הניחוני ואני אשיבם אם ינצחוני יאמרו הדיוט שבנו נצחתם ואם אנצחם יאמ׳
תורת משה נצחתכם מיד אמ׳ להן כבר כת׳ ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אבר׳
מתנות וישלחם׃ שוב מעשה באו בני כנען לדון עם ישראל אמ׳ להן הארץ
שלנו שנ׳ ארץ כנען לגבולותיה אמ׳ להם נאמ׳ ארור כנען עבד עבדים יהיה
לאחיו ומה שקנה עבד קנה רבו׳ ולא עוד אלא דין לנו עליכם שלא עבדתונו׳
שוב מעשה באו מצרים לדון עם ישראל אמ׳ להם תנו לנו זהב וכסף שלקחתם
שלנו דכת׳ וינצלו את מצרים אמרו להן תנו לנו שכר ששים רבוא שנשת׳
עבדתם בהם ארבע מאות שנה׳ אמרו יש לנו תשובה למחר׳ לבקר לא
מצאו תשובה והלכו להן׃ [illegible]

ואתחיל בפרש׳ **ואלה תולדת יצחק׳** בעזרת יושב גאו׳
ישחק׳ זהשה חנ יי׳ דברתי ועשיתי אתה
מודה כשאמ׳ הקב״ה לאברהם אבל שרה אשתך יולדת לך בן תמה בלבו ואמ׳
הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד מיד נאמ׳ ואלה תול׳
יצחק כתב תולדתו לקיים מה שנ׳ אני יי׳ דברתי ועשיתי׳ ד״א ואלה תולדת
יצחק זהשה תחת אבותיך יהיו בניך מדבר ביצחק שהיה בדמות אביו׳
ואלה תולדת יצחק בן אברהם תנו רבנן ארבע מדות בלידות יש צדיק מוליד
צדיק׳ אית ליה משל ואית ליה קרא׳ משל פריאנא מוקים שירותיה׳ קרא
דכת׳ תחת אבותיך יהיו בניך׳ ויש רשע מוליד רשע אית ליה משל ואית
ליה קרא׳ משל מא ילידת חומשיתה בנין דדאמו לה׳ קרא דכתיב והנה
קמתם תחת אבותיכם תרבות אנש׳ חטאים׳ ואית רשע מוליד צדיק אית
ליה משל ואית ליה קרא׳ משל נפק מן סנאה ורדא׳ קרא דכת׳ תחת אבותיך
הנעצוץ יעלה ברוש׳ ויש צדיק מוליד רשע אית ליה משל ואית ליה קרא
משל מולידין בנין דלא דאמו להון׳ קרא דכת׳ תחת חטה יצא חוח׳ צדיק
מוליד צדיק אברהם הוליד את יצחק׳ רשע מוליד רשע כנען הוליד אמורי
רשע מוליד צדיק תרח הוליד את אברם׳ צדיק הוליד רשע׳ חזקיה הוליד
מנשה ורב שקה׳ ולמה תולדת יצחק הק״ל שנתיחס בין שני רשעים
ישמעאל ועשו׳ ישמעאל מלמעלה ועשו מלמטה׳ אברהם הוליד את יצחק
שהיה בדמות אביו לפי שהיו ליצני הדור אומ׳ נתעברה מאבימלך לפי כך
אמ׳ הקב״ה למלאך הממונה על ההריון צור לי הולד בדמות אביו שיראו
הכל שהוא מאברהם מטפה טהורה ולפי כך שנה הדבר ואמ׳ יצחק בן
אברהם אברהם הוליד את יצחק׳ ויש אומ׳ שלימדו והיכמו עד שיצא דומתו
באיצתו שתי לידות כמו שפירשנו בפ״ס ואת הנפש אשר עשו בחרן׳ ויהי
יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה׳ בת ארבע עשרה שנה היתה
בשנשאת ושני חייה מאה ושלשים היתה מהן עקרה ויעקב בן
שתים ושבעים כשעמד על הבאר וישב לו עשרים שנה אצל לבן ונשתהה
שתי שנים בדרך בחזירתו אצל אביו ובאותו פרק מתה רבקה ומצאו הכל

מאה ותשע עשרה שנה נשארו ארבע עשרה שנה שעברו קודם הנשואין׳
בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי והלא כבר נאמ׳ בת בתואל הארמי
למה צריך לומ׳ אחות לבן הארמי אלא אביה רמאי ואחיה רמאי ואנשי עירה
רמאין׳ הה״ד כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות׳ ויעתר יצחק מלת
ויעתר מעשרה דברים שקראו לתפלה כמו שנבאר בפר׳ ואתחנן׳ לנכח
אשתו הוא מתפלל עליה והיא מתפללת עליו ומנ׳ שאף הוא היה עקור שנ׳
כי עקרה היא הוא כת׳ ומפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב״ה מתאוה
לתפלתן שנ׳ יערב עליו שיחי׳ ויתרצצו כשהגיע לה דוחק ההריון נצטערה
צער גדול ואמרה אם כן למה זה אנכי ענין הכת׳ אם כן אני מצטערת למה
שאלתי הולד מיד׳ ויש מן הדרשנים שאומ׳ מלמד שרץ עשו אחר יעקב
להרגו שנ׳ בבטן עקב את אחיו והיתה מחזרת על הנשים ואומרת להן הגיע
לכן הצער הזה׳ ותלך לדרוש את י״י למדרשו של עבר הלכה׳ ויאמר י״י לה
על ידי עבר׳ שני גיים בבטנך ענינו שתי דתות משונות זו מזו ושני לאמים
או שתי מלכיות מלכות בית דוד ומלכות אדום׳ ולאום מלאום יאמץ מלכות תתקף על
בית דוד״ במלכות אדום׳ ורב יעבד צעיר הה״ד ותהי אדום עבדים לדוד׳
והנה תומם חס׳ שאחד צדיק ואחד רשע׳ אדמוני כולו כאדרת שער והלא
האדמוני אדום אלא אדמוני הוא ובעל שער אדום ושערו מרובה כאדרת
שער אדומה׳ ויגדלו הנערים בני חמש עשרה שנה מנין אתה למד שהיו
נאמ׳ ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו ויצחק בן ששים שנה
בלדת אותם ומת אברהם בזו העת ושני חיין קע״ה שנים שכך שנו רבותינו
למה עשה יעקב נזיד עדשים אלא מאכל אבילים שבאותו פרק מת אברהם
לומ׳ מה עדשה אין לה פה כך אבל דומם ושותק׳ איש יודע ציד איש שדה
מבקש נערות בשדה׳ יושב אוהלים יושב באהלי החכמה כמו שפירשו
תם שאין בלבו הרהור ברשע׳ יושב אהלים יושב באהלי החכמה בלימוד (כענ׳)
שנ׳ אמור לחכמה אחותי את׳ כי ציד בפיו ענין הכת׳ ציד שלעשו בפיו׳
וכי לא היה יצחק יודע שהוא רשע אלא ביקש לקרבו כמו שאמ׳ לעולם
תהא שמאל דוחה וימין מקרבת׳ ומהאם זה ויצחק אוהבו קל וחומ׳ אם ריחקו

והנביא צווח ואומ' חזון עובדיה כה אמר יי' לאדום ומה לעובדיה אצל
אדום אלא אמ' הקב"ה יבוא עובדיה שדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהן
והן אחאב ואיזבל ויתנבא על אדום שדר בין שני צדיקים ולא למד ממע'
שיהן שהן יצחק ורבקה' ציד בפיו צדאת הדברים מבית המדרש' ובא
ואומ' לאביו מלח צריכה מעשר אמ' כמה בע מדקדק במצוות' ויבא עשו
מן השדה והוא עיף תנ' רב ביאותו היום עבר שבע עבירות שפך דם שנאמ'
והוא עיף ונאמ' כי עיפה נפשי להורגים' וישאו' הרג נמרוד ובא על נערה
מאורסה שנ' מן השדה ונאמ' כי בשדה מצאה' ושט את הבכורה שנ' וימכר
את בכורתו ליעקב וכפר בתחית המתים שנ' הנה אנכי הולך למות' וכפר
בעיקר שנ' למה זה ונאמ' זה אלי ואנוהו' ונשבע לשקר שנ' השבעה לי ויש'
לו ובלבו לשקר שנ' וישטם עשו את יעקב וחלל את השם: הלעיטיני נא
מלמד שפער פיו כגמל מלשון מלעיטין את הגמל אמ' כל מה שביש'לת
השלך לתוך פי' האדם האדם שהעדשים אדום והבשר שנתבשל לכן
אדום' רבותינו אומ' שהיה משחית בדם נדה ובדם בתולים' האיי אומר
כל מה שאתה יכול לתלות ברשע תלה' מכרה כיום ענין הלכה מכרה היום
את בכרתך לי' ועוד פירש מה היום הזה הולך ואינו חוזר כך אתה מכור
לי ממכר שאינו חוזר' את בכרתך מה ראה לקנות הבכורה מעשו לפי
שראה שעתידה העבודה להיות בבכורים קודם שיוקם המשכן אמר לא
יהיה זכרון לאותו רשע' ויבז עשו את הבכורה לשון בזוי נבזית בעינו
שהרי הוא אומ' ... בל וישת מכר חלק בכורה באכילה אחת ושתיה אחת
ושמא תאמר שאחר כך ישב ותהה וניחם ת"ל וילך או שמא תאמר הלך
הוא אומן על מה שעשה ת"ל ויבז: ויהי רעב בארץ מלבד הרעב וג' אשר
היה בימי אברהם היה הראשון שלבתורה' נה שלמה ומה אחר המלחמות
שנלחמו תשעה מלכים וכן מלכי העולם נלחמים באותה העת' אלתרד
מצרימה שאינו דין מי שנולד בארץ טהורה ומטה טהורה ילך לארץ
טמאה' ועוד שהוא קרבן ונאמ' השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום'
ואהיה עמך צרח באתחוב שעניה פיה' והרביתי את זרע ככוכ' השמים

בה אמר יי'
על שלשה
פשעי אדום
זה עשו ...
בו ועברתו
שמרה נצח עמו
...
...

פעמים הוא אומ' בכוכבי השמים ופעמים הוא אומ' וכחול אשר על שפת הים לא כוכבי
השמים יכולים נפרץ מהם פרץ במגפה או בהריגה אין להם מלואה ת"ל וכחול
אשר על שפת הים שאם אתה לוקח ממנו נעשה גומה והרוח ממלאתו תמיד׃
או כחול אשר על שפת הים שהוא תחת פרסת כל רגל ואין לו תקומה לעולם
ת"ל ככוכבי השמים תן לו כח היפה שבשתיהן׃ ויש אומ' שאמר לאברהם שבזמן
שהן עושין רצונו הן ככוכבי השמים ואם לאו הן כחול הים שהוא תחת פרסת
כל רגל׃ עקב אשר שמע אברהם שאמרתי לו לך לך וילך אברהם כאשר
דבר אליו יי'׃ וישמר משמרתי שעשה משמרת למשמרתי שלא צויתי בני
נח שלא יעבודו ע"ז והוא הוסיף מעצמו ושיבר צלמי אביו׃ ושבע מצוות
שנצטוו בני נח הן בתורה במדר' בראשית בפ"ק ויצו יי' אלהים על האדם׃
חקותי זו חקת המילה׃ חוק שמונה חוק יליד בית וחוק מקנת כסף אם בן מג'
שהמילה נקראת חוק שנ' אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה
ליעקב לחוק לישראל ברית עולם לאמ' לך אתן את ארץ כנען׃ ותורותי שהיה
מורה את אחיו בדרך לדעת את יי' שנ' ויקרא שם אברם בשם יי' אל עולם ורבות'
אומ' ותורותי וכי תורות הרבה הן אלא אלו דקדוקי מצוות׃ ויש אומ' אפלו עירובי
תבשילין שמר ביתו של אברהם׃ מענא הד' לכלהם אן נחיה' גמ' [illegible]
ושראיין [illegible] לפלקייה ולנטקייה [illegible]
צלה מן אברהם אבינו׃
[illegible] שכב אחד העם כלומ' המיוחד שבעם שהוא אבימלך׃ הנגע באיש
הזה ובאשתו כלומ' הנוגע בהן בהיזק׃ ויזרע יצחק בארץ ההיא כיון שראה
הרעב התחיל זורע׃ מאה שערים כלומ' ששיערוה [illegible] מאה כור
[illegible] ועל חד מאה בד שערוהי׃ ולמה מדדו בשביל המעשר כדי
מדדו ואברהם המציא מעשר שנ' ויתן לו מעשר מכל וכן יעקב שנ' וכל אשר
תתן לי עשר אעשרנו לך׃ ויברכהו יי' ענין מצא מאה שערים שבירכו יי'
ואנשי המדרש אומ' [illegible] מאה שערי חכמה אחד נשתכח בימי משה ואחד
נשתכח בימי יהושע מכאן אמרו תשעים ושמונה שהיו בימי דוד היו דורשין את
התורה תשעה וארבעים פנים טמא ותשעה וארבעים פנים טהור והן מאה [illegible]
של [illegible] לכם [illegible] ויגדל האיש שלשה בני אדם נתגדלו בהן הולך וגדול [illegible] יצחק

[illegible]

ושמו ויתושפט' ועבדה רבה בלומ' עמק הבכה' לך מעמנו מכאן אמ' הקנאה
והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם' שקנאו בו תחלה שנ' ויקנאו אתו
פלשתים ואחר כך אמרו לך מעמנו: וישב יצחק ויחפר את בארת המים גדולים
הצדיקים שהן מתעסקין בישוב העלם ויש אומ' שזרזם על שבע מצוות שנצטוו
בני נח שזרזם אברהם עליהם ושכחום ועברו עליהן בא יצחק ויקדן' ויקרא
להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו לא שנה שמם לפי' כך לא נשתנה שמו אף הוא'
ולפי כך שמו תמכל' אנשי המדרש אומ' בארות אלו כנגד חמשה חומשי תורה
עסק כנגד ספר בראשית' שבו נתעסק הקב"ה בבריאת העולם' שטנה כנגד ספר
הברית על שהשטינו המצרים לישר'' באר מים חיים כנגד ספר ויקרא שכולו
מלא הלכות' ויקרא אותה שבעה כנגד חומש הפקודים 'שהשלימו את התורה
שבעה ספרים' רחובות הוא ספר אלה הדברים דכת' בה כי ירחיב י"י אלהיך
את גבולך' ומי שאומ' בארות אלו כנגד שבע מצוות שנצטוו בני נח כמו שאמ'
לעיל' משמעותן אתה למד' שטנה שלא יעבדו ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים
וברכת השם וגזל ואבר מן החי שזה מעשה השטן' עסק רמז לדינים שידונו
בהן בני נח' רחובות שידעו בוראן ויעבדו אותו' ואחזת מרעהו על זה
מרעיו ששם זה האיש אחזת' כאשר לא נגענוך ארורים הרשעים אם לא
עשו עם אדם רעה מדמין שעשו עמו טובה שלבם נוקפם אם לא ישטינו
של' לא יישנו אם לא ירעו רגליהם לרע ירוצו' רק טוב מיעט שלא עשו
עמו טוב לא שלא הזיקוהו בלבד' ויקרא אותה שבעה שהיא הבאר [השבועות]

ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה ביקש להדמות בדרכי יצחק שיצחק
אף הוא נשא בן ארבעים שנה והיה מכבד אביו וכן הוא אומ' וירא עשו כי
רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו' ומזה [illegible] יחסן' ויהי יצחק וג' להודיע
שמאחר שנשא יצחק ניטלה רשות נבואה מאברהם וניתנה ליצחק ומאחר
שנשא עשו ניטלה רשות ונבואה מיצחק וניתנה ליעקב' לכך ייחס ויהי עשו
בן ארבעים שנה' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות מפני מה כהו עיני
של יצחק מפני כעסו שלעשו שכל המעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף עיניו
כהות' בן רשע מיצחק' תלמיד רשע מאחיה שמעשה לירבעם דכת' ואחיה

לא יוכל לראות שהיה ירבעם תחלתו צדיק ואחר כך רשע שנ' והוא מתכסה שלמה
חדשה מה שלמה חדשה אין בה דופי' כך היה בתחלה' ויש אומ' מכעס נשי עשו
שהיו משעבן ומקטירין לע"ז ולמה לא כהו עינו שלרבקה א"א מתני דאמרי
מקיש כלי עצם לכלי עצם אינו נשבר כלי עצם לכלי זכוכית נשבר שהאשה
נבראת מן העצם' והאדם נברא מן העפר' אנשי אגדה אומ' בשעה שנעקד
יצחק בכו מלאכי השרת שנ' הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון'
ונפלו דמעות מעיניהן לתוך עיניו והיו רשומות בעיניו עד שזקן וכהו עיניו'
ויש אומ' לא כהו עיניו אלא שיצפה הקב"ה שעתיד יצחק לברך עשו והוא
שונא למקום שנ' ואת עשו שנאתי מיד כהו עיניו כדי שלא יכיר למי יברך
ויברך ליעקב שהוא ראוי לברכה' אבל עשו אינו ראוי לברכה הה"ד מעוות
לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות' לא ידעתי יום מותי זה אחד מדברים
שגנז הקב"ה מבני אדם יום המיתה' ויום הדין' ושכרן שלמצות' ומתי המטר
יבוא ומה העברה תלד ומה יהיה למחר' יום המיתה כדי שלא יאמר אדם היום או למחר
ואני מת אאבד ממון שלאו לא אתעסק בישוב העולם' יום הדין כדי שלא
יאמר אדם אחטא וכשיבוא יום הדין אעשה תשובה' שכר המצות שלא
ילך ויעסוק במצוות ששכרן מרובה ויניח ששכרן מועט ואמרו חכמים הוי
זהיר במצוה קלה כמצוה חמורה שאין אתה יודע מתן שכרן שלמצוות'
והשאר כדי שיהיו עיניו שלאדם תלויות תמיד שתלד אשתו זכר הגון' ושיבא
המטר' ושיבוא טוב למחר' תנו רבנן שלשה דברים מאריכין ימיו שלאדם
המאריך בתפלתו ובשלחנו ובבית הכסא' שא נא כליך זה כלי העידה' תליך
זה סייף וקשתך כמשמעה' ד"א שא נא כליך זה מדי שנ' לאמר למלך
לתלות את מרדכי' וקשתך זה יון שנ' דרכתי לי יהודה קשת' וצא השדה זו
אדום' שהחריבה ציון שנ' ציון שדה תחרש' וצודה לי ציד צידה כתיב
יש אומ' נזדמנה לו הרגבה' ויש אומ' היה צד וקושר והשטן מתיר עד שיתעכב
ויבא יעקב ויקבל הברכות' ד"א וצודה לי ציד לאן ציד חנף והקל דומה
והלטף ובחקב שהותה' בעבור תברכך נפשי בטרם אמות' ובדי יעקב
בירך בניו לפני מותו וכך משה' תנו' לם אין מבקדשך מה אנא ואספה

[illegible]

ודלך אן וקת אלשיבובה תצעף קוי אלגסמאניה אלטביעיה ותצעף אלנפס אלנאטקה לכון
קד ארתפע גלאן אלשבוביה אלדי פיה אלאגתרא בקווה אלשהוה פבעד דלך תקרב אלנפס
אלשריפה אלחקיקייה מן מראתב אלרוחאניין ואלקדוסיין אד הי שאבה לפראק מאדתהא
אלהראביה ועאשקה אלעלה אלאולי אלמלא אלאעלי לחזות בנועם יי' פהדי אלוקת הו אשרף
מא תכון עליה והי מרתבתה פי אלגסד פכאנו אלצדיקים ישאחו עלי אלברכה פי הדי
אלוקת אעני סמוך למיתתן פטלב יצחק יברך עשו ויטלב לה אלכמאל אלאלהי אן יסייע
אותו אלא אלכמאל פלם יצח אד ליס הו ראוי ועליו נאמ' מעוות לא יוכל לתקון וחסרון
לא יוכל להימנות עם אבות העולם הצדיקים: משל לשני בני אדם שעברו שניהן
ואחר כך עשה האחד מהן תשובה מוליכין ואחד עמד ברשעו זה שעשה תשובה
מוליכין אותו אצל הצדיקים לגן עדן וזה שלא עשה תשובה מוליכין אותו לגיהנם
וכיון שהוא רואה שנכנס חבירו לגן עדן מיד הוא אומ' מפני מה חבירי מכניסין
אותו לגן עדן והוא לגיהנם והרי כולן עברו ועשו כל רעה שמא משוא פנים בדבר
אמרו לו לאו אלא חבירך עשה תשובה בחייו אמר להן הניחו לי ואני אעשה
תשובה אף אני אמרו לו שוטה אתה העולם הזה דומה לחול והעולם הבא דומה
לשבת אם אין אדם מתקן לעצמו ערב שבת מה הוא אוכל בשבת מיד הוא אוכל
בשרו ונושכו בשניו ואומ' להן בבקשה מכם הניחו לי ואלך ואראה בכבוד חבירי
בגן עדן אמרו לו טפש אתה מקום שהטהורים עומדין אין טמאים עומדין ואנו
עומדין על שער זה שנ' זה השער ליי' צדיקים יבואו בו מיד חורק בשניו וקומץ
ונופל לגיהנם דכת' רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס לכך נאמ' מעוות לא
יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות: ד"א מעוות לא יוכל לתקון זה כהן
שנשא גרושה או חללה אין לבניו תקנה לעולם: ד"א מעוות לא יוכל לתקון זה
הרעיון שהוא יצר הרע אין לו תקנה אלא טועה ומטעה עיין בפרש' בראשית
בענין שמאל וחוה ואדם: אמרו הדרשנים מה הוא וקח לו משם שני גדיים
אלא אחד לענין פסח ואחד לענין חגיגה אמרו שהיתה הלילה ליל פסחים:
וראתה ברוח הקדש שעתידין ישראל להצטוות בזה: כמתעתע הוא מרחק
אותי מבתחלה ולא עוד אלא כשידע שאני משקר אהיה בעיניו כעובד ע"ז כת'
הכא כמתעתע וכת' הבל המה מעשה תעתועים: עלי קללתך בני עלי נאמ' יר' י' כא

ברוח הקודש שאין הקללה מגעת אליך׳ ד״א עלי הסרת הקללה ממך בקשתי מאוש׳
וילך הלך ולא לקח אמרה קח׳ לקח ולא הביא׳ אמרה הביא׳ שנ׳ וילך ויקח ויבא׳
הקול קול יעקב בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו בקול ובמראה ובדיעה
בקול ובמראה משום ערוה׳ ובדיעה מפני הגזלנין והחמסנין לכך אין בני אדם
דומין זה לזה׳ אנכי עשו מי התיר לו שיאמר כך אלא מפני שקנה חלק בכורה׳
הקול קול יעקב בזמן שהתינוקות מצפצפין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות הנ״ל
קול יעקב ואם לאו הידים ידי עשו׳ ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי׳
בשעה שנכנס יעקב נכנסה עמו ריח גן עדן׳ יש שדה מבורכת והיא שדה גן
עדן׳ ויש שדה מקוללת שנ׳ ארורה האדמה בעבורך׳ יעבדוך עמים אלו בני יפת
ובני חם׳ וישתחוו לך לאמים אלו בני שם׳ הוה גביר אלו בני ישמעאל ובני קטורה׳
וישתחוו לך בני אמך אלו בני עשו׳ ארריך ארור זה בלעם׳ ומברכיך ברוך זה
משה אהרן ודוד׳ נמצאו הברכות עשר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא
העולם׳ ויהי אך יצא יצא עדיין הוא בין הדלתות לכך מיעט יצא מאביו יצא
מדלת ראשונה׳ יקום אבי לשון שלזרון אבל יעקב אמר קום נא שבה לשון
תחנונים׳ מי אפוא הוא הצד ציד בשעה שנכנס עשו אצל אביו נכנסה עמו
רוח מגיהנם והתחילו כתלי הבית מרתיחין קבור נזהוא מחמת תנור מיד הוא
אומ׳ מי אפוא מי זה שהוא עתיד להיאפות כאן ורוח הקודש אומ׳ הוא הצד ציד׳
ויחרד יצחק זה תכף ליציאת יעקב שכיון שיצא יעקב נכנס עשו ויעקב
רואה אותו לפי שהיה אחורי הדלת ורואה ומי שהוא באפלה רואה מי שהוא
באורה אבל שבאורה אינו רואה מי שהוא באפלה׳ הצד ציד הלך לצוד ניצוד
ואכל מכל מכל מה שברא הקב״ה בששת ימי בראשית טעם בטעותי עקב
מכל מיני מעדנים שבעולם׳ גם ברוך יהיה מכאן למדנו שכל הנותן בעין יפה
הוא נותן שנ׳ ואברכהו גם ברוך יהיה׳ ביקש להפוך הברכה אמרה לו רוח
הקודש מה אתה קבור כבר אמרת לו מברכיך ברוך וארריך ארור מה אתה
עושה לעצמך מיד אמר גם ברוך יהיה בעל כרחו׳ ויחרד יצחק שתי חרדות
חרד יצחק אחת כאן ואחת כשנעקד ואיני יודע איזו גדולה כשהוא אומ׳ כאן
חרדה גדולה ומזה ידענו שזו גדולה וכשראה שקייעו לו מן השמים מיד

שאמ

שתך: במרמה בחכמה ש' נתחכם לך וכל מרמה המותרת נקראת חכמה וכל
מרמה האסורה נקראת רמיות: והיה כאשר תריד ענינו תוריד עלו של יעקב
מעל צואריך במה כשיעברו על התורה' ויאמר עשו בלבו דברים שבלב
אינן דברים שלשה אמרו בלבן עשו והמן וירבעם עשו מכאן והמן שנ' ויאמר
המן בלבו' וירבעם שנ' ויאמר ירבעם בלבו' עתה תשוב הממלכה לבית דוד'
מתנחם לך להרגך מתנחם למה לא הרגך ועדיין בלבו להרגך' ושלחתי ולקחתיך
משם למה אשכל גם שניכם יום אחד נתנבאת ברוח הקדש שהם נקברין ביום
אחד: ואל שדי יברך אותך טובה ברכה האחרונה מן הראשונה שזכר בה
ישוב העולם בפריה ורביה' ויתן לך את ברכת אברהם שגדל שמו בעולם כולו
אזן שומעת ועין רואה י' עשה גם שניהם וכי לא עשה אלא עין ואזן והלא
כל האיברים גלפן באדם אלא ששלשה איברים ברשותו שלאדם ושלשה אינן
ברשותו האזנים והעינים והחוטם הא כיצד רצה לעסוק במצוות עוסק לעשות
סוכה מעקה מזוזה עושה' לשפוך דם לגזול לגנוב עושה הפה שביקש לבא
לעסוק בתורה לספר בשבח הקב"ה עושה לחרף לגדף לישבע לשקר עושה'
הרגלים כיצד ביקש לבקר חולים לקבור מתים הולך לנאוף לרצח לגנוב הולך'
העינים והאזנים והחוטם כיצד העינים היה עובד בשוק ראה עבירה או
דבר מאוס בעיניו רואה שלא בטובתו וכן האוזן וכן החוטם' וכשהקב"ה חפץ
אף או שיש ברשותו אינן ברשותו מניין אתה למד ממשה רבנו שהיה הקב"ה
מפתה אותו בסנה שבעת ימים שילך למצרים לא רצה אלא אמר שלח נא
ביד תשלח אמ' לו הקב"ה מה אתה סבור כו אני חפץ אמ' רגלך אינה ברשותך
הלך שלא בטובתו וכן יונה וכן ירמיה' הידים מירבעם שנ' וישלח ידו ותיבש
והפה מבלעם ויצחק בלעם ויהפך י"י אלהיך לך את הקללה לברכה ויצחק בקש
להפוך הברכה אמ' גם ברוך יהיה בעל כרחו' וישמע יעקב אל אביו ואל אמו
תנו רבנן ששה קבלו את העולם מתושלח אדם הראשון שם ראה מתושלח
יעקב ראה שם עמרם ראה יעקב' אחיה השילוני ראה עמרם אליהו ראה
אחיה השילוני ועדיין אליהו קיים שנ' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא
לפני בוא יום י"י' וילך עשו אל ישמעאל לא הלך אצל ישמעאל אלא שהוא

מינו׳ אמ׳ עשו לישמעאל אחי הצר לי ואחיך הצר לך בוא ונהרוג אותם ונחלוק הממון
והוא מרמה בלבו כשיהרוג ישמעאל יצחק יהרגנו בדמי אביו אף הוא ויקח הממון
כולו ולא רצה ישמעאל׳ אחות נביות קדשה מישמעאל ונשאה מנביות׳ שמת
ישמעאל באותה העת׳ על נשיו לו לאשה שהיתה מכשפת כמותו׳ ונשלמה
זאת הפרש׳ בעז׳ שבה׳ אתחיל בפרש׳

ויצא יעקב

בעזרת מציל לתם ואיבין יקוב׳ ישע׳ לך עמי בוא בחדריך
וסגור דלתיך בעדיך חבי כמעט עד יעבר זעם׳ ויצא יעקב והלא כבר נאמ׳
וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם אלא שעשה מטמין עצמו בלא
בארץ מבדר תלמודו אצל קינו עבר ואחר כך יצא שנ׳ ויצא יעקב׳ וזה
על טעם המדרש׳ ואקרב ענדי אן מעני אנץ לאוול הו עלי סביל לאג׳מאל
והד׳ פצל לנא אלכלאם כיף כאן כרוגה ומא אתפק בדרך ואנה פגע במקום ות׳
ותנבא וגמלה׳ אקול כמה שאתה אומ׳ להיכן פלו הולך לבבל ואונק׳ שעדיין
הוא בדרך ויציאתו מירושלם׳ ויצא יעקב נתן מקום לשעה חזרה ותנה
לו׳ אבל בנבות לא נתן מקום לשעה׳ מת׳ דכת׳ חלילה לי מתתי את נחלת
אבותי מה כת׳ סקל נבות וימת׳ ויעקב ברח ולסוף וילך עשו אל ארץ אחרת
מפני יעקב אחיו׳ והנביא אומ׳ לך עמי בוא בחדריך׳ מבאר שבע מבורר׳
שלש בועה שלברכה׳ וילך חרנה עיקר המלה חרן אלא כל שאתה צריך ליתן
לו למד בתחלתו תן לו הי בסופו׳ ויפגע במקום אין פגיעה אלא תפלה שנ׳ ואתה
אל תתפלל בעד העם הזה ואל תפגע בי וג׳׳ וילן שם כי בא השמש כיון דמטא
למיזל לחרן אמ׳ וכי אפשר לעבור על מקום שהתפללו בו אבותי ולא אתפלל
מיד בא השמש׳ תנו רב׳ הוא מקומו שלעולם שנ׳ הנה מקום אתי ואין ה׳
העולם מקומו׳ כיוצא בו מעונה אלהי קדם שנ׳ מעון אתה הייתה לנו הוא מעון
עולמו ואין עולמו מעונו׳ ויקח מאבני המקום לקח שתים עשרה אבנים
וכיון שראו האבנים כבודו שלמקום כבודו שלמקום נמוחו ונעשו אבן
אחת ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וזה המקום הוא הר המוריה׳
תנו רבנן ארבע קפיצות קפצה הארץ אחת בימי אברהם שנ׳ ויחלק עליהם לילה
ואחת לאלי עזר שנ׳ ואבוא היום ואחת בימי דוד בהכותו את ארם נהרים וזו

ויצא

ויצא יעקב׳ ויחלם זה חלום שלנבואה׳ והנה סלם מצב ארצה אלו שרי אומות
העולם מלמד שהראה הקב״ה ליעקב אבינו שרה שלבבל עולה שבעים עווקים
וירד ושלמדי נ״ב ושליון מאה ושלאדום עלה ולא ידע כמה עלה באותה
שעה נתירא יעקב אבינו ואמ׳ ושמא אין לזה ירידה אמ׳ הקב״ה אל תירא עבדי
יעקב ואל תחת כויכול אפלו אתה רואיהו עולה אצלי אני מורידו שנ׳ אם תגביה
כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך נאם יי׳ והיה יעקב אבינו מתירא
שמא יעלה וירד כמותן לא עלה אמ׳ הקב״ה לו האמנת ועלית לא היתה לך ירידה
אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדים בארבע מלכיות האלו במסים
ובארנונית ואחר כך ושב יעקב ושאנן ואין מחריד׳ ושב יעקב מבבל ושקט
ממדי ושאנן מיון ואין מחריד מאדום כי אעשה כלה בכל הגוים׳ ביעקב
נאמ׳ ונברכו בך ובזרעך ולא נאמ׳ באברהם ובזרעך אלא יעקב שלא יצא ממנו
פסולת׳ נריך אין נעים לסולם הנה עלי נאם לוגד מתל מה נתמוה זל
עלי [illegible] ושעבורן פנקולאין כל כלאה תדל עלי מעני מא׳ פקו
סולם י״ל עלי לוגור׳ מית ארינה נהיאיתה למרכז לדי הו מרכז לעלם והי
לנקטה לספלייה׳ וראשו מגיע השמ׳ נהיאיתה לפלך למחיט׳ והנה מלאכי
להים י״ל עלי לכותרה קאו עולים תרי ויורדים תרי׳ עולים ומסתכלים בדמות
דיוקני שלמטה ורואין ששניהן דמות אחת ומה דין דכה וגויהן כתרשיים
בתרין משש׳ וגמירי דתרשיש תרי לפי פרקה דקאימא כולי עלמא
שתה לפי פרקה שליש מדבר שליש מים שליש ישוב מכאן אמרו שהמלאך
שלישו שלעולם׳ רבותא אמ׳ רחבו שלסולם שמונת לפים פרסה דמכ עולים
ויורדים עולים תרי ויורדים תרי הרי שפגעו הדאדי בהדדי הוו להו ארבעה
נמיצא המלאך תרי לפי פרסה׳ עולים ויורדים לאן בעד לעליה ואו עלה
לי׳ דרגה מעלומה מן דרגה לסולם יעאודו במא לתקוה וידברו בה אהל לספל
בו בסולם לדי יהו עלם לגסם והו לפלך למחיט בשא פיה מן לאפלאך ואחד
לן צחת ולמתכוונאר כלהא׳ והנה יי׳ נצב עליו עינינו והוה כבוד יי׳ נצב
עליו יעני אן לפין מלמד הדי לוחר כלה יעני פין לעקל׳ אמ׳ ר׳ שמעון בן
לקיש אבות הן הן המרכבה לפי שצורת המרכבה חקוקה בלבם והמרכבה

מוכחת שישרוכב לכך נקראת מרכבה: נצב עליו מכון אמ׳ סולם שראה יעקב
עולם ושלש אי בנית עולם אי בעית שליש: **הנעלם** יא איה אלנאטר
פי הד׳ אלמדרש אן מוצ׳וע אלעאלם אלאהי הו אלוגוד אלמטלק ומוצ׳וע
אלעלם אלטביעי הו גסם אלעאלם מן חית יתחרך ויסכן ואהל אלעלם יקסמו מו׳
חראדו באקסאם פמנהם מן יקסמה בקסמין ומנהם מן יקסמה בחכמה אעני
אן אלעאלם עלי נהת מא שייאן פקט והי אלקסמה אלאולי גסמאני ורוחאני: ועלי
נהת מא ג׳ אקסאם מלך ופלך ואסתקץ׳: ועלי נהת מא ד׳ והי עקל ונפס ופלך
ואסתקץ׳: ועלי נהת מא ה׳ והו עקל ונפס ופלך אטלס והו ערבות ומכוכבה והי
פאיד אלאפלאך ואסתקצאת ואלמתכוונאת: ועלי נהת מא ו׳ אלקסמה אלמתנועה
וקסם אלמתכוונאת קסמין והו חסאס וגיר חסאס: ועלי נהת מא ז׳ אקסאם אל
מתקדמה ואחד אלמעאדן: ועלי נהת מא ח׳ אקסאם אלמתקדמאת פי הד׳
אלקאבע אלא אנה פצל אלגיר חסאס קסמין נאמי וגיר נאמי ואלנאמי אנבאת ואלגיר
נאמי אלמעאדן: ועלי נהת מא ט׳ אקסאם והי אלדי באלתמאן כל אנה פצל אלגיר
חסאס קסמין נאמי וגיר נאמי ואלנאמי אנבאת ואלגיר נאמי אלמעאדן צארת
ט׳ אקסאם: ותם מן יציף אלאתיר אלעלוייה אלתי הי קבב לכון אלעאלם אלכביר ול
דיאן אלדי המא קבב אלמתכוונאת אלעאלם עלי מא ביינאה פי בראשית פתציר
אקסאם אלוגוד עשרה והי מלך והי אלעקל ונפס ואטלס ומכוכבה ואסטקצאת
ואתאר ומעאדן ונבאת וחיואן ואנסאן: וקד יקסמוהא אלי אקסאם כתירה
איצא כל מוצע בחסבה פלא תסתנכר שי מן הד׳ פמע כון הד׳ אלתקסים הו
צחיח בחסב שריעתנא אלחקיקה אלא מנהם מן יקסמה קסמה אכרי כמן יקול
פי היולי אלכל פלא סביל אלי כלאמנה לאן הד׳ יודי אלי אן תם שי קבל כלק אלעאלם והדי
הו אעתקאד אלקדם: פכל מא סמעתה אודבר שי מן כלאם אלפלאספה פי הד׳
אלמדרש ינחו נחו אלקדם לאלעאלם פהו עלי קבל אלארשאד לא תחקיק לאן כר׳
ישראל מחאשא ען הד׳: ומעכון אלסולם משל למלכיות ושעבודן פהו איצא
ידלנא עלי אלוגוד פכל לפתה תדל עלי מעני פקו סולם ידל עלי אלוגוד אעני עלי
גסם אלפלך במא פיה: וקו מצב ארצה ידל עלי אן נהאיתה אלארץ ועאדתהם
יסמון כל נמלה מתגאנסה פי אלמעני עאלם חתי צגירה: עואלם ג׳ כמא ביינא פי

פרנא

פרש' בראשית' וקו מגיע השמימה דלנא עלי אן נהאיתה אלעליא פלך אלמחיט'
וקו והנה מלאכי אלה' דלנא עלי אן תם מלאיכה יפעלון אלאשיא בתוסטהא לאן
מבאשרה'. עולים דל עלי אלכתרה והי אלתי יאתי מא יקבל אלגמיע אלתכון ויורדים אלתי
איצא'. והנה יי' נצב עליו אלתי תסבב אלקדמים עלי הדי אלוגוד והו פי רתבה' אלשרף
ואלרפעה ענהא פאן אנך תעלם אנהא ארבע מעלות בקולם ותלך אלמעלות הי
מתל אלדרג ללעליה ואלירידה ואלעולים ואליורדים גיר אלדרג פאעתבר מא פי עלם
אלאפלאך מן תי מעלות והמא כרת אלפלך אלמחיט בגמל והי אלדרגה אלעליא ופלך
אלאפלאך אלמכוכבה דרגה תאניה וען הדי קאלו שני רקיעים הן וכדי קאלת אלתורה
הן ליי' אלהיך השמים ושמי השמים פהדה הדרגתין פי עלם אלאפלאך ודרגתין איצא
פי עלם אלאסתקצאת והי אלאסתקצאת אלתאניה אלמתכוונאת. ומלאכי אלהים הי
אלאשיא אלרוחאניה אלפאעלה פי עלם אלאגסאם ומנפרדה אוא מרה תע' כי הא'
פלמא צפע תברנאהא וגד נהאה ד' והי אלעקל ואלנפס ואלקוה אלמכוונה ואלקוה אל
חארקה' ועולים הי רפעה' אלמרתבה הנא' ויורדים אנחטאטהא פלא שך אן
אלמכוונה ואלחארקה מדברה אגסאם הדי אלעלם אלכתיף פעבר ענהא יורדים'
ובכון אלעקל ואלנפס מדברה אלעלם אלבסיט אעני עלם אלפלך בתוסט ערבות והי
אלדרגה אלעליא ופיהא כאן אגתמאע אלעולים ואליורדים עלי מא קאלו ערבות שבו
צדק וצדקה ומשפט וגנזי חיים וגנזי שלום פעברו ען הדי אלחכם בהדה אלעבא
רה'. פאפהם הדי אלסר וכן בה צנינא פאן הדי הו זבדה' אלמעאני. וקד אתאדיתה
בדרך קצרה ומתל הדי קול אליהו אלדי קיל לה לא ברוח יי' יעני ליס חצול אלפין
שמה אלואלה עלי אלחיות אלדי קיל פיהא אל אשר יהיה הרוח ללכת. ולא הו עלי עלם אלכון
ואלפסאד אלדי קיל פיה ויתגעש ותרעש הארץ וקיל פיה קול המולה ולא עלי
עלם אלנפוס אלנאדרה ממראה מתניו ולמטה כמראה אש לא אוול פין עלי
קול דממה דקה אלדי הו עלם אלרוחאניין ומנה יתסלסל ולדלך למא אורדן דלך
קאל והנה אליו קול ובאנה יקול הדה כלהא ליס אלקול פיהא לא ארבע פאפהם
דלך: וקד עלמת וצף אלעוד הגדול פיקן ארבע כתות
שלמלאכים הם יריד בדלך אן מראתב ע' וגוד
ארבע משמשות ומשרתות לפני הקב"ה א' מנפרדה מזומרה לאן כל מנפרדה

אמר יתקאה מלאך: שלמיכאל לפנין ישיר אלי מרתבה אלעקול אלמפארקה ונסבה
אלי אלימין לכונהא אכץ אלמראתב ואכמלהא׳ ומחנה שניה שלגבריאל עלפניו
הי מרתבה אלעקל אלפעאל ויציר מרתבה תאניה לכונהא נהאיה אלמפארקין ואעת
נאה פי אלנפוס והו פעל באלמאדה אלפאעליה כלהא: ומחנה שלישית שלאוריאל
על שמאלו הי מרתבה אלנפוס וכונה על שמאל לכונהא מלאחקה לאלאגסאם
ומחנה רביעית שלרפאל מאחריו הי מרתבה אלאגסאם ונסבהא אלי אלאחור
עבארה אן כונה מסתדבר להא: ומעני מיכאל הי לפיה מרתבה מי כאל: גבריאל
דלאלה על אלפעאל אד הו גבור מכרג מפעולאתה מן אלקווה אלי אלפעל גבור ברצון
האל: ורפאל רפא אותם האל אד געל לאלאגסאם צורה ממדה להא באבקא: וקו
ושכינתו שלהקבה באמצע יריד בה אן נתיגה העוהדבירה פי כל אלוגוד
ופי ספר יצירה קאל תלי בעולם כמלך על כסאו גלגל בשנה כמלך במדינה לב
בנפש כמלך במלחמה: תלי הו אלגוזהר והו ישיר בה אלי עאלם אלעקל וגלגל
הו פלך אלשמס ולב פיה נתם אלחיואן פארשאד אן אלנפאס ואלתדביר מנה תע פי
אלגמיע: פשבה אלתלי כמלך על כסאו אלי תנקיצ וומרה באיסר אשארה
וגלגל בשנה כמלך במדינה יחתאג יטהר צלטאנה פי אטראף אלמדינה
ומלך במלחמה בין אלתנאדד ואלמכאלפה: וקו והוא יושב על כסא רם ונשא
יעני אן אלעקל אשרף אלמכלוקין ואעלאהא רתבה מפיץ עלי אלעקל ועלי אל
נפס אעני נפס אלפלך אלמחיט: וקו כסאו גבוה ותלוי בנחיה עם ערבות אד
הו ארפע אלאגסאם: וקו ומראה כבודו וגחציו אש וחציו ברד עבר אן אל
אמכאן אלי לאלעקל בברד ואלוגוב באש כמתל מא מתלה אלנבי: כמראה הקשת
אשר יהיה בענן ביום הגשם הי אבברה׳ וקו ועטרת תגא בראשו ארפעה ואל
גלאלה פי אלרתבה כמי אסתחק אן ידרך מן ואגב אלוגוד: כתר שם המפורש על
מצחו ישיר עלי אנה קאבל לאלפיץ מן ואגב אלוגוד ולא ישובה גפלה: וקו
ועיניו משוטטות בכל הארץ יעני בתוסטה יפיץ אלפיץ ואלענאיה עלי אלעקול
וקו מימינו חיים ומשמאלו מות כנייה אנה מקים אלאגסאם אלמייתה באער
באר דאתה: ושרבט שלאש בידו הי אלהיבה ואנפאד אלאראדה פי אלוגוד
ובכן תן פחדך על כל מעשיך ואימתך על כל מה שבראת פתך אלמוגודאת

מנפדה אואמרה וזואגרתה בוסאטתה' ופרכת פרוסה לפניו יעני ולו כאן אלעקל
אלאול פי גאיה אלבסאטה ואלכמאל פהו קיקה' ואמא אלג' מחגובה ענה: וכן ושבעה
מלאכים משרתים לפני הפרכת הי אלכואכב אלמדבראת אלתי דון אלעקל אלאול: וכן
והדום רגליו שלגש וברד הו אלעקל אלד' יגרד ענה כמי אש תם נפס והו ברד:
וכן ותחת כסא כבודו כאבן ספיר יעני אשארה אלי אלמאדה אלאולי אלד' מרתבתהא
תחת אלסמא אלמסמא כסא: וכן ואש מתלקחת סביבות כסאו יעני אן אלפלך אל
מחיט ישבה אלמפארקה' ושבעה ענני כבוד סובבין אותו יעני אן אדראך
אלמפארק מחגוב' ואופן וגלגל וכרוב' אופן הו אלאסתקס' וגלגל הו אלפלך'
וכרוב הו אלנפס' וכן ודמות כסא כבודו כאבן ספיר שלארבע רגלים על כל
רגל ורגל אחת' תשביה באלמענא ודלך אן למא צארת אלחיות ד' יעני אלארבע
אכר והי כרה' אלשמס וכרה' אלקמר' וכרה' אלכואכב אלתאבתה' וכרה' אלכואכב
אלמתחיירה ולכל ואחד מנהן ארבעה פנים אלד' הי פני אדם ופני שור ופני
אריה ופני נשר והי אשארה אלי עקל אלפלך ונפסה ושוקה אלי מעשוקה וכייפיתהא
אלתי הי פני אדם מתל ען אלעקל' ופני שור מתל ען אלנפס ודליל דלך אנה חדף
פני שור ובדלה בפני הכרוב' וכרוב הו צגיר אלסן מן אלנאס ואלצגיר מן אלנאס
ליס הו דו עקל אנמא הו דו נפס' ופני אריה הו מתל ען אלשוק' ונקבת אריה אלד'
אלשוק דלך למא שוק אחרי עגלים גדית כמא קאל באריה יכסוף לטרוף: ופני
נשר יריד בה כייפיתה אלד' אקתצת אלחרכה אלדאימה' ואמא אלארבעה כנפים
פהו כנאיה ען אלפלך אלחאמל והי חרכה' אלטול אלתי הי חרכה' אלכוכב פי אלפלך אל
כארג ען אלמרכז' וחרכה' אלערץ והי חרכה' פלך אלתדויר אלד' בחסבהא כאן
אלכוכב ערץ פי אלשמאל ואלגנוב בבחונה ען דאירה' אלברוג' וחרכה' אלפלך אלבטייה
כחרכה' אלכואכב אלתאבתה אלד' פי כל סת וסתין סנה דרגה' ואלחרכה אלקסריה
אליומייה אלד' אלחרכהא ערבות לאלגמיע והי תקמא אלחרכה אלדאתייה: וזהר
דהב יונתן אלי מעני גריב וקאל וארבעה אפין לחדא והי מן דכרנא' תם קאל
ואן כאן להא וגוה ארבעה פי דאתהא עאדה צאדר ענהא וגוה איצא אלי
אלעאלם אלספלי בהא תדבירה והו קו' וארבעה אפין לכל חד וחד איצא מן כל פנים
מן הדה אלארבעה למא יפעל ויחרך בה אלעאלם אלמתכוונאת והן אלד' קוא

צאהראת מן אלמחיט בתוסט אלפראת והי קווה׳ תכון אלמעאדן וקווה׳ אלנפס אלנבא׳
תיה וקווה׳ אלנפס אלחיואניה וקווה׳ אלנפס אלנאטקה בתוסט אסטקס אלנאר ואסטקס
אלהוא ואסטקס אלמא ואסטקס אלארץ׳ יציר כל וגה מן אלוגוה אלד׳ לכל ארבעה וגוה
איצא צאר לכל חיה סתה׳ עשר וגה והו קו׳ שתת עשר אפין לבריתא חדא יציר
לכל חיה סד׳ והו קו׳ שתין וארבעה אפין תם קו׳ וארבעה גפין לחדא עלי מא דכ׳
דכרנא מן אלארבעה׳ אסבאב אתגאהאת לכל חיה פכדלך ילזם ענהא אתגאהאת
לאפעל ואתאתיר פי עאלם אלמתכוונאת בתוסט איצא אלארבע אלאסתקצאת עלי מא
דכרנא פי אלפנים אד׳ כל חרכה איצא מן אלארבע החדת פעלמא פי עאלם אלמתכ׳
וונאת פיכון לכלהן מן אלד׳ גמן אד׳ קד געל שתת עשר גפין לכל אפא ואפא פא
פאנתהת פעל אלפנים ואלכנפים פי עאלם אלטביעה פעל ואחד והו אלתכוין ואלחדאתה
וקצדוא הרכה׳ אלמלך ליתשבה במבדאה והו איגאדה איצא הנא אלוגוד
אעני בעאלם אלטביעה והדי כלה במשנ׳ תמ׳ והו קו׳ הן הכרובים כשהוא
מדבר פני הדרום מדבר פני אדם מבין שני הכרובים ופני הדרום פני אריה
ופני המערב פני שור ופני הצפון פני נשר וגמלה׳ אקול יריד בה אן אלתרתיב
הו הכד׳ יפין אפין אוולה עלי אלשכלתם יחצל לה שוק עצים פימין עלי אלנפס׳
תם אן אלנפס תבתדי באלתחריך ואלאפאצה עלי מא דונהא׳ וקו׳ ושנים שרפים
עומדים לפניו אחד מימינו ואחד משמאלו הו אבתדי אלעקול ואנתהאהא כמא
דכרנא אוולא׳ וקו׳ ושש כנפים לכל אחד ואחד בשתים מכסים פניהם ובשתים
מכסים רגליהם ובשתים מעופפים וגמלה׳ אקול יריד בה אן אדראך אלבארי
תע׳ עלי אלמפארקין צעב לונהין אלאול מן אגלה אד׳ הו לא פינא אלגמיע לשדה׳
צהורה׳ ואלוגה אלב׳ מן גהתנא אעני מן גהת אלעקול לקצורהא ען אדראכה תע׳
אד׳ הם מעלולין מפעולין ממכנין אלוגוד לא יוכלו להביט פני השכינה והו קול
יונתן דילא חזי ובדלך אלעקול איצא אדראכהא צעב גדא עלינא לונהין אחדהא
קצור עקולנא ען אדראך אלמפארק לארתבאטהא באלמואד אלכתיפה׳ ואלב׳
לגמוץ אלמפארקין ולטפאהם שלא אד׳ לא נדרך שיא אלא אגסאם והו קו׳ יונתן דילא
מתחזי׳ ובשתים יעופף אד׳ הם מפיצין ומכתפיצין׳ וקיל לכון להם וגוב
המכאן ונעוד אלי אלגרץ׳ הארץ אשר אתה שכב עליה קאל ז״ל מלמד

שקפל

שקיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל כמין פינקס והניחה תחתיו שנ' אשר אתה שוכב עלי'
ופרצת ימה וקדמה וצפו' ונגבה נתן לו נחלה בלא מצרים אבל באברהם נאמ'
קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה' וביצחק נאמ' כי לך ולזרעך אתן את כל
הארצות האל' ולפי כך נאמ' והאכלתיך נחלת יעקב אביך' והנה אנכי עמך וג'
יעני תנחפה אלענאיה אלאלאהיה בחסב כמאלה: ושמרתיך בכל אשר תלך יעני
בכל המקום אשר תלך: כי לא אעזבך מכאן למדנו בכל השיבו אף במזונות'
עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך היכן דבר כאן' אכן יש יי' במקום
הזה בעד אן תחקק אן תם מלאיכה ר וחאניין תחקק אן תם אלה באלבראהין'
ותחקק אן רתבה' וגודה פיה פא עלה יעני פי אלעאלם ואן הדה נבווה חלה עליה
לאנה כאן אוול אמרה חלום פתחקק וקטע אנה מראה נבואה: ואנכי לא
ידעתי מבתחלה' ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה הדי הו אלהול ואלכוף
אלדי ילחק לאנביא וקת אלנבווה' המקום הזה מנין השם לפי ששם יוד הי וו הי
אם תכה כל אות במנינה יבא מנין השם' תעשה היוד במנינה בעשרות נמ'
נמצאת מאה הי חמשה פעמ' הרי חמשה ועשרים וכן הי שנייה כמותה הרי
חמשים נמצא כאן מאה וחמשים וו ששה פעמים הרי ששה ושלשים
נמצא הכל מאה וששה ושמונים סימן קפו וכן מקום קפו' כי אם בית אלהים
שהוא עולמו וכן הוא אומ' במשה בכל ביתי נאמן הוא' וזה שער השמים
מהו השער למדנו שהן עולין לשמים ומשמשין למעלה כלומ' זה פתח
השמים ומה בהן: ואלאשארה אלי קו וזה יעני יעני הר המוריה אלדי הו מוצע
אלעבאדה ותנבסט פיה אלנפס למעארפה' אלעלוייאת' וישם אותה מצבה יעני
געלהא מוצע עבאדה אד כאן חלול אלנבווה עליהא והיא במקום בית המקדש'
ר' אליעזר אומ' נטל האבן ושם אותה מצבה באותו מקום מה עשה הקב"ה
נטל רגלו ימינו וטיבע אותה עד עמקי תהום ועשאה סניף לתהומ' כאדם
שעושה סניף לכיפה לכך נקראת אבן שתיה שממנה השתת העולם'
ושם הוא טבור הארץ והיכל יי' עליה שנ' והאבן אשר שמתי מצבה יהיה
בית אלהים' וירד לו שמן מן השמים ומשחה לדורות' וכן שבע ושבעים
היה באותה העת' ר' טרפון אומ' מהיכן לו שמן לקחו מבית אל שהיה לו וכן

הוא אומ' אחר כן ויקרא שם המקום ההוא בית אל · וידר יעקב נדר מכאן למדנו
שזה מראה נבואה שלא נגבר כאן אלא מלאכים · והדבר ידוע שלא נדר יעקב
למלאך אלא ליי' · וזה הנדר יתבאר למטה · אם יהיה אלהים עמדי והלא כבר
הבטיחו הקב"ה מתחלה שנ' והנה אנכי עמך וג' אלא אמ' יעקב שמא יגרום החטא
ולא אקבל רוב טובה לכך אמ' כך · ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש · גדולה
היא הפרנסה שלא שאל יעקב אבינו אלא כדי שיהא מוכן לדעת יי' · ושמרני בדרך
וקאיה מן אלשרור ואלעואיק אלדאכלה ואלכארגה תמנע אלדאכלה אן לא יכרמ' הי
כארם מן אלעראץ אלטאריה לאלמאדה כאלחר ואלברד ותואבעהא על' מא יבין
פי אלם בחקות' · ואמא אלכארגה פהי אלשרור אלחאצלה מן אלאשכאץ אלשראר
מת'ל עשו אלדי קאל יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי · וקד קאל אפילסוף
רגעת מן אלגהאד אלאצגר אלי אלגהאד אלאכבר · ומה הוא הנדר שנדר יעקב
הוא שנ' בסוף וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך · והיה יי' לי לאלהים תרגמו
אונקלוס ויהי מימרא דיי' לי לאלה · ואין המלאך אלוה אלא ענינו יהיה שרון שלשו
סרקו דבינו ובין המקום שיהיה מדבר עמו לא שיעבדנו שאין ענין לאלהים
כאן לבורא ב"ה אלא למלאך וכן הוא אומ' כי יי' אלהיך הוא אלהי האלהים ואדוני
האדו' · יעני יכון וסיט לאלתדביר ואלאפאצ'ה · וכאן גרץ' אלנץ והיה קול יי' לי לאלה
אלא אנה חדת' אלוסיט פי אלנץ פי אלעלם דלך · עשר אעשרנו שהן שני מעשרות
אם יהיה אלה' עמדי ושמרני וג' ושבתי בשלום · והיה יי' לי לאלה' אינו תנאי
אלא יהיה על כל פנים נמצא הפיסוק האחרון נדרש לעצמו לבדו · וישא יעקב
רגליו מרוב חבתו לאותו מקום הוא שנשא רגליו · רב חסדאי ראש המד'
ברים אומ' בזה הפיסוק שם בן לה' אותיות ברוח שערה עלה וזה הוא
ודאי יוי שדי אליהו עיר קדיש בהיר רחום גדול להב יהו נורא ועד יחיד
ועד כבוד אלהים רם צבאות הוא בהיר נורא יהי קדיש דר מלך ...
חנון שקט ענו רחום הנו עוב לב הזה · סימן האותיות שעל ראשי המלות
וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם · ברוח שערה עלה · וצריך ארבעים
יום תענית וטבילה כדי שתועיל במעשיך ואל תשתמש בו אלא בדבר שהוא
לשם שמים זה הוא דברי רב חסדאי ע"ה · וירא והנה באר בשדה תנו רבנן

שלשא

שלשה עלו להן זוגותיהן מן הבאר והם יצחק שנ' והיה ביום ההוא יצאו מים חיים
מירושלם׳ וירא והנה באר זו לחכמים על גהת ואדר לשערי אבעיד באר
זו תורה׳ בשדה שלא ניתנה להם אלא במדבר׳ והנה שם שלשה עדרי צאן
אלו משה ואהרן ומרים׳ כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים אלו ישראל שקיבלו את
התורה להגות בה יומם ולילה׳ והאבן גדולה שיש בה צער גדול בלמידתה
שהחשך מכסה לב האדם מלהשכיל׳ וגללו את האבן שיושבין ומלמדין עד
שיבין הלמדיותה במה שהוא למד׳ והשקו הצאן אלו ישראל שנקראו צאן
שנ' ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אדם אין הגוים אדם׳ והשיבו את
האבן בשעה שפורשין מללמד ועוסקין בצרכי הגוף׳ אחי מאין אתם שהן
גבורים כמותו אבל מה שעשה הוא בסיוע מן השמים׳ הן עוד היום גדול
אם שומרי שכר אתם ואם שלכם אתם רועים לא עת האסף המקנה׳ ויגל
את האבן שאדם שמעביר פקק הצלוחית מן הצלוחית׳ וישק יעקב לרחל
זו נשיקה של שלום׳ תנו רבנן שלש נשיקות הן נשיקת שלום נשיקת פרישות
נשיקת גדולה כמו שיתבאר בואלה שמות׳ כיון שראו העדרים שנשק לה
התחילו מלחשין ואומ' זה בא לחדש עלינו דבר ערוה מיד ויגד יעקב לרחל
כי אחי אביה הוא מכאן שבני האחים כאחים׳ ותגד לאביה כבר מתה אמה׳
וירץ לקראתו רץ לממון מרמה שכבר הביא ממון אמ' ומה אם עבד אבי
בא בעשרה גמלים האדון על אחת כמה וכמה מיד מיצאו ריקם אמ' שמא
זהובים טמונים לו בבגדו מיד ויחבק לו או שמא מרגלית בפיו מיד וינשק׳
ויספר ללבן וג' דברי העדרים הם והוא׳ ויש אומ' הודיעו שהוא בורח
מעשו לכך בא ריקם׳ עצמי ובשרי אתה פסקה דבי סעדיה עצמי ולחמי
ואונקלוס אמ' קריבי ובסרי את׳ ועיני לאה רכות כמו רך וטוב׳ ופי' רכות
כאן נאות אבל שאר גופה אינו נאה כמו רחל׳ ורחל יפת תאר חסנה׳ שכל
אבריה והכשיטהן׳ ויפת מראה חסנה׳ שלון אי בו הסך לון לא אדומה ולא
שחורה ולא לבנה לבנונית המוסלהה׳ אעבדך שבע שנים ברחל לא בלאה׳
כמו שהעבד עובד והשביעית נפטר׳ בתך שלא תביא אחרת מן השוק׳
הקטנה שלא תחליף שמותיהן׳ כי מלאו ימי ואבואה אליה לא להיו בראה׳

לשבת יצרה: מלא שבועאת מכאן למדנו שאין מערבין שמחה בשמחה.
וירא יי׳ כי שנואה לאה שנואה בנשואיה שהיה בה רמיות. כי ראה יי׳ בעניי
בעיני היה ראוי לומר אלא שכנה הכת׳. וזה אחד משמונה עשר דבר שהן
ראויין להיכתב וחכמי ארץ ישראל קורין אותן תיקון סופ׳. השני ויפנו משם
האנשים. ואברהם עודנו עומד לפני יי׳ היה ראוי לומ׳ ויי׳ עודנו עומד לפני
אברהם לפי שהוא תחלה נגלה עליו שנ׳ וירא אליו יי׳ אלא שכנה הכת׳. ואל אראה
ברעתי ברעתך היה ראוי לומ׳ אלא שכנה הכת׳. חצי בשרו בשרינו היה ראוי
לומ׳ אלא שכנה הכת׳ שאחין של אדם בשרו שנ׳ כי אחינו בשרנו הוא: בעון
אשר ידע כי מקללים להם בניו לו היה ראוי לומ׳ אלא שכנה הכת׳ שלא בזו בני
עלי אלא על השכינה. איש לאהליו ישראל איש לאלהיך ישראל אלא שכנה כת׳.
והנם שולחים את הזמורה אל אפם אל אפי היה ראוי לומ׳ אלא שכנה הכת׳.
ובשלשת רעיו חרה וירשיעו את איוב וירשיעו את הדין היה ראוי לומ׳ אלא
שכינה הכת׳: זכור תזכור ותשוח עלי נפשי עליך היה ראוי לומ׳ אלא שכנה
הכת׳. וכן פתרונו זכור תזכור לשכינה ותשוח לשכינה כל אלו תיקון סופרים.
ותהר עיין בוירד יהודה. ותקרא שמו ראובן תנו רבנ׳ כל השבטים נקראו
על שם גאולת ישראל: ראובן על שם ראה ראיתי את עני עמי. שמעון וישמע
אלהים את נאקתם. לוי על שם ונלוו גוים רבים אל יי׳. יהודה אודך יי׳ כי אנפת
בי ישוב אפך ותנחמני. יששכר כי יש שכר לפעלתך. ושלמו ימי אבלך.
זבולון בנה בניתי בית זבול לך. בנימין נשבע יי׳ בימינו: דן וגם את הגוי אשר
יעבודו דן אנכי: נפתלי נפת תטפנה שפתותיך כלה. גד והמן כזרע גד הוא.
אשר ואשרו אתכם כל העמים. את יעקב כל אלה מכוחו של יעקב. ולא
על שם גאולת ישראל. תנו רבנ׳ יש בני אדם ששמותיהן נאים ומעשיהם
נאים כעורים כגון אבשלום אב לשלום והוא בא על נשי אביו בראש הגג.
עשו עשה רצון קונו והוא לא הניח כל רשע. שמותיהן כעורים ומעשיהם
נאים: אנשי כנסת הגדולה בני פרעוש בני קיפרא והם בנו בית המקדש.
ועוד תנו רבנ׳ כל השבטים נולדו לשבעה חדשים שבעה חדשים וכולן
נולדו לשבעה שנים וכולן נולדו ובזוגותיהן עמהם חוץ מיוסף שהיתה אסנת

ראויה לו וחוץ מדינה ויהודה׃ על כן קרא שמו לוי המלאך שקרא שמו ועמד
והעלהו לפני כסא הכבוד ואמ׳ להקב״ה זה חלקך ואתה חלקו שנ׳ אני חלקך
ונחלתך וכן הוא אומ׳ והיו לי לאלהים׃ הפעם אודה את י״י׃ ומעולם לא פתח
אדם בהודאה את י״י קודם ללאה ולא פתח אדם בצבאות קודם לחנה׳ ולאה
היתה אומ׳ שהן ארבע אמהות כל אחת תוליד שלשה שלשה לפי שהיה
יעקב מבושר בשנים עשר שבטים כיון שילדה יהודה אמרה אודה את י״י׳
משל לכהן שהיה לוקח מתנותיו מבעל הבית הוציא לו תרומה ממאה שני
מינין אחר כך נתן לו סאה שלישית שהיא יתר על חלקו לכך שבחו כך זה
הדבר׳ הבה לי בנים ענין הכל בקש עלי רחמים שיתנו לי בנים שנ׳ הנה נחלת
י״י בנים שכר פרי הבטן׳ התחת אלהים אנכי מותק בקשי ממנו׳ ואבנה גם
אנכי ממנה יבנה ביתי ויחיה׳ וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים
דודאים או מן העיקרין לוקחין אותו שהוא נכנס בסממני הריון׳ ותצא לאה
לקראתו התחילה יצאנית יצאה בתה כמותה׳ ותקרא את שמה דינה כלומ׳
דין אמתהוא שדן דינו׳ ויזכר אלהים את רחל כבר ביארנו בו י״י פקד את שרה
שרחל נפקדה בראש השנה׳ אתה למד שכשהיה יעקב משלח סבלונות
ליתן לרחל ולבן נותנם ללאה והיתה רחל שותקת תפסה פרק שתיקה עמדה
היא וזרעה בשתיקה׳ שאול בן בנה ואת דבר המלוכה לא הגיד׳ אסתר אין
אסתר מגדת מולדתה׃ לאה תפסה פרק הודייה עמדה בהודייה היא וזרעה
היא אמרה הפעם אודה את י״י׳ יהודה אתה יודוך אחיך׳ דוד אמ׳ הודו לי״י
דניאל ומתני ומודי קדם י״י׳ נקבה שכרך מלשון פרט שכרך וכמותו אשר
נקבו בשמות׳ כלשה נקוד מאי נקוד דכולה שחורתא ונקודתא חיורתא
בחפה׳ וטלוא בקע כבאר מתל ונעלים מטלאים׳ וחום זה שחור׳ שלשת
ימים בינו ובין יעקב הרחיק יעקב הצאן מפני הגזל׳ ויקח לו יעקב מקל
לבנה לח ולוז וערמון אלו מעצים שיש להן לבנונית נחת׳ ויצג מלש׳ ויגה
כמו איציגה נא עמך כלומ׳ אניח עמך מן העם אשר אתי׃ כמה גדול כוחו
של יעקב אבינו שניתן לו מעין גמורה שלמעלה לפי שהוא מיחם הצאן
כפי מה שירצה׳ ואין כל בריה יכולה לעשות כזה ודבר זה אין בו גזל לפי

שאינו מטבעו שלעולם לא פעמים מתיחמות ופעמים אין מתיחמות: והיו
העטופים ללבן והקשורים ליעקב׳ קשורים ארבעייה אתי הי קוייה והי אכבר מן
אוולבטן פאנהא קוייה שביה באשי אמנעקד לקוותה בארבטו׳ ועטופים הי
נתאיג אלכריף לא נהא מנעטפה עלי אנתאיג ארבעייה פתכיר אצעף׳ ברהטים
הי מחואץ אלמא אתי יגתמע פיהא׳ ויפרץ האיש אלכתיר ואלמנבסט ולא נתשאר
ומתלה ומקנהו פרץ׳ ושוב אל ארץ אבותיך זה מקום השכינה׳ ואהיה עמך
מכאן שהיושב בארץ ישראל שכינה עמו׳ השדה אל צאנו׳ זה אחד משלשה
דברים ששבחו חכמ׳ לאנשי מזרח בזמן שיש להם עצה הן הולכין לשדה׳
והחליף את משכרתי עשרת מונים לפי שהיאן עקדים נקדים וטלואים וחום
הרי חמשה מונים אמ׳ לבן ליעקב יהיה שכרך עקדים ראהו שהצליח בעקוד׳
אמ׳ יהיו לי הענ׳ כולם ואתה לך השאר נתמעטו העקדים וכן חמשה פעמ׳
נמצאו עשרת מונים׳ את מקנה אביכם ענינו ממקנה אביכם: וארא
בחלום לאנה יתכסב פי אקוואה אמתלייה מן אלאמור אתי אשכאן מכסב עליהא
ומשועהא צוור דלך אשי פתכיל לה אלא נתביה אן אמעונה תאחבה לה ולו
פי אקניה׳ אנכי הא׳ בית אל ענינו אנכי הא׳ הנגלה עליך בבית אל׳ את שדבר
הכת׳ בדרך קצרה: ותגנב רחל את התרפים יש אומ׳ כדי שלא יספרו לאביה
דכת׳ כי התרפים דברו און׳ ולמה נקרא שמן תרפים מלשון תורף שהוא
מבוזה וזה מעשיהן מביאין אדם בכור ושוחטין אותו ומולחין את ראשו
במלח ובשמים וכותבין על ציץ זהב שם רוח טומאה ומניחין הציץ בכשפות
תחת לשונו ומניחין אותו בקיר ומדליקין לפניו נרות ומשתחוין לו ומדמין
שהוא מדבר עמם׳ ויבא אלהים אל לבן בחלם הל׳: כל חלום מל׳ חוץ מדל׳
אבימלך ולבן׳ לפי שלא ראו חלום אלא זה: בשני מקומות טמא הטהור
כבודו ודבר עם אבימלך ועם לבן בשביל הצדיקים וליס הדיה נבווה אלא תלא
להם האת׳ ונתנבאה פקט׳ תקעאת זחיו אי רסלהם מעצה רתנהם הנחך׳
לוא אוכל לקום כתובה בוחו ואלך הלומ׳ לבעלי אוכל לקום לאחרים לא אוכל
מכאן שהנדה עושה לבעלה כל צרכין׳ ויש אומ׳ לוא בשביל שאני צריכה
לזה התרפים לקחתים אלא לו אוכל כלומ׳ לאלהיך אוכל כדי שתדע שאין ט ממש

יש

יש לוה יושבין עליו אפלו עדות אוי לאותה בושה אוי לאותה כלמה׳ ויחר ליעק
וירב בלבן קפדנותן של אבות ולא ענותנותן של בנים מאיכן אתה יודע מדוד
שאמ׳ ליהונתן מה עוני מה חטאתי לפני אביך ואם יש בי עון והמיתני אתה אתה
לפיו קיה הזכיר עליו שפיכות דמים ויעקב אמ׳ בו ויחר אף יעקב וירב בלבן
אמ׳ מה פשעי מה חטאתי׳ אנכי אחטנה ענין הכת׳ ושאני אחטנה תבקשנה
מידי מענייה אלי אנא כטיתהא מן אעדד אנת תטלבני בהא מתל אשר יקנינעא
השערה ולא יחטיא׳ גנבתי יום וגנבתי לילה אקתדקתאי אמי מע אליאו׳ ויאחת
פי כרמתך׳ חורבהו והג אחום אלי יכון בנהאר׳ וקרח הו אלתלג׳ כמתל מי
משליך קרחו כפתים ולפני קרתו מי יעמוד׳ לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק
למה הוא מזכיר פחד ביצחק אלא פחד שפחד בשביל העקידה והסכים לע
לעשות רצון בוראו׳ אם תענה את בנותי אם תענה מתשמיש ואם תקח
מצרה׳ אלהי אברהם ואלהי נחור אלהי אברהם קודש ואלהי נחור חול אלהי אביהם
חציו קודש וחציו חול ועניננו אלהיך שאתה מדמה ואין בו ממש אלא שהשיבו
בדעתו׳ ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים וכמה היו ר׳ נהוראי אומ׳
מאה ועשרים רבוא עד למחנה גדול מאד כמחנה אלהים ונאמ׳ ויקרא שם
המקום ההוא מחנים ושלח מהן בשליחותו לוו אותו מלאכי חוצה לארץ
והקדימו לקראתו מלאכי ארץ ישראל ושלח מהם בשליחותו דכת׳ וישלח יעק׳
מלאכים׳ ונשלמה זו הפרש׳ בעז׳ שבח׳ אתחיל בפרש׳

וישלח יעקב מלאכים בעזרת מורה הדרך לנבוכים׳

וישלח יעקב מלאכים זה שה׳ הכת׳ שובי שובי
השולמית שובי ונחזה בך מה תחזו במחולת המחנים כנגד אבינו יעקב
הכת׳ מדבר ששב שלם בגופו שלם בבנין שלם בממונו וכך הקב״ה אומ׳ לו
שוב אל ארץ אבותיך ואהיה עמך ומה דברים שלח לו לעשו אמ׳ לו אחי על
מה המשטמה הזאת אם בשביל הברכה כלום שמש זורחת בחלקי ואתה
לאו כלום טל ומטר יורד בחלקי ואתה לאו אלא הרב עמי חנם ולא עוד אלא
שבירכנו אבא כולנו׳ וישלח יעקב זה שה׳ ר׳ נתן קולו לפני חילו כי רב
מאד מחנהו וכי עצום עושי דברו שנגלה על יעקב אבינו תחלה ואמר לו

שוב אל ארץ אבותיך ואחר כך ויפגעו בו מלאכי אלהים ומהן שלח בשליחותו לעשו׳
ארצה שעיר ענינו לארץ שעיר אלא כל שאתה צריך ליתן לו ולמד בתחלתו תן
לו הוי בסופו׳ ולמה הלך עשו לשעיר שהם בעלי זמה כמותו כמו שיתבאר בזו הפרש׳
בלמה אנפצל מאבינו יעקב והלך לו ממנו אל ארץ אחרת לכך נתן לו הקב״ה ארץ
אחרת והיא הר שעיר׳ ונהינא עם אסתפתיח בלאדהם וק׳ אל תתגרו בם וק׳ כי
לא אתן לך מארצם עד מדרך כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר לאן הדי
מן אפצלה תנג ומיאעידה איזאדקה וכדי בני עמון ומואב ק׳ אל תתגר בם אלי
תצורם כמי נפרד לוט מאבינו אברהם וקבל מה אשר בה והו ק׳ ואחרי הפרד
לוט מעמו הפרד נא מעלי׳ ותם מן יקול לא נהא ירשה ויבתד״ל אן הגוי יורש את
אביו מן התורה והמשומד׳ ואמא בני ישמעאל ובני קטורה לם יעינא עם אבו׳
בלאדהם לכון הבן מן השפחה עבד ומה שקנה עבד קנה רבו פלים לא עבד
ירושה׳ עם לבן גרתי אנשי המדרש אומ׳ שהיה עוסק במצוות מנין גרתי׳
וענין הדבר כמו שפירשנו בלך לך׳ ואחר עד עתה עד שנולד לי מי שנוצחך׳
שנ׳ והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום
ומסורת היא בידינו שאין זרע עשו נופל אלא ביד בניה של רחל דכתי׳ אם לא
יסחבום צעירי הצאן שהן צעירים שלש בטים׳ ואשלחה להגיד לאדני ומי
התיר לו שיקרא לו אדוני או יאמר עבדך והא כת׳ בעשו ואת אחיך תעבד
אלא דתנאי רב׳ מחניפין לרשעים ומדברין עמהם רכות כדי שינצלו מהם ור׳
פעמים קרא ואדוני כנגדם מלכו באדום שמונה מלכים קודם לישראל ובשביל
שאמ׳ עבדך עבדך ה׳ פעמ׳ נלחמו בני עמלק עם בניו ה׳ פעמ׳ וישובו
המלאכים אל יעקב לאמ׳ מכאן לשליח שצריך להשיב על משלחו ולהודיעו׳
ויירא יעקב מאד ויצר לו מנשיו ובניו׳ שאמרו לו אם אתה מתירא ממנו למה
הבאתנו אליו׳ ד״א ויירא שלא יהרוג׳ ויצר לו שלא ייהרג׳ נ״א לב צדיק
יהגה לענות כמו שנ׳ לב חכמים בבית אבל ומענה מן קלב אצאה באהמום
ואגמום׳ וק׳ אפלאטון חתי אפלספה הי אהתמאם ואגתמאם ואגתהאד
וענייה בלמות׳ ולמה נתירא יעקב והלא כבר הבטיחו הק׳ שנ׳ והנה אנכי עמך
אלא קא סבר שמא יגרום החטא׳ לשני מחנות למדתנו תורה דרך ארץ שלא

יעח

יניח אדם ממונו במקום אחד׳ ויירא יעקב קלו אל תירא מפני איש שוטר ומושל
אלא ממי שאין בו יראת שמים׳ שאפלו שכינה עצמה כביכול אינה יכולה לו שנ׳
גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל נאם יי׳ כת׳ אחד אומ׳ פחדו בציון חטאים
וכת׳ אחד אומ׳ אשרי אדם מפחד תמיד אלא פחדו בציון חטאים בדברי תורה׳
קטנתי מכל החסדים לעולם אל ימסור אדם עצמו לסכנה ויאמר עושין לי נס
שמא לא יעשו ואם עשו מנכין לו מזכיותיו׳ שנא׳ קטנתי מכל החסדים׳ כי
במקלי עברתי את הירדן הזה שלשה נתעשרו על ידי מקל יעקב ומשה ודוד
יעקב מכאן׳ ומשה ויקח את מטה האלהים בידו׳ ודוד שנ׳ ויקח את מקלו בידו׳
ואתה אמרת היטב איטיב עמך והוא שנ׳ לו והנה אנכי עמך׳ ושמרתיך
והשיבותיך כי לא אעזבך כמו שפירשנו בפרשה ראשונה׳ וילן שם בלי׳
ויקח מן הבא בידו מנחה ובאותו מקום עמד ועישר כל מה שיש לו לפי שנדר
הנדר ועשר כל בניו והתחיל מבנימין והפריש לוי מעשר וירד מיכאל והעלה
לוי לפני כסא הכבוד ואמ׳ זה הוא חלקך וגורלך ואתה חלקו וגורלו שנ׳ אני
חלקך ונחל׳ ויהי יעקב ישן ומלאכי השרת משמרין אותו ומהן שלח בשליחות
לעשו ועליו הכת׳ אומ׳ מעין נרפש ומקור מושחת צדיק מט לפני רשע ונעשו
המלאכים שתי מחנות מלאכי ארץ ישרא׳ ומלאכי חוצה לארץ מלאכי חוצה
לארץ לוו אותו עד שהגיע לעבר הנהר כיון שעבר הנהר נסתלקו מלאכי חוצה
לארץ ולווהו מלאכי ארץ ישרא׳ ובשביל ששכב על העפר נאמ׳ בו והיה
זרעך כעפר הארץ ובשביל שאמ׳ כי במקלי עברתי חזר בשתי מחנות׳
הצילני נא מיד אחי כלום בקשה בפני עצמה כלום חילוק מתגור בפני עצמן
כלום הפרשת מעשר בפני עצמו ועדיין הוא מתירא על זה נאמ׳ אשרי
אדם מפחד תמיד׳ עזים מאתים ותישים עש׳ מאי למדנו מזה לענין הרבעה
כל זכר מרביע עשר וכך רחלים׳ גמלים מיניקות לא הזכיר הזכרים יש אומ׳
שהם צנועים בעת תשמישן׳ ויראה לי שלא הזכיר הזכרים שבגמלים לפי
שהן מניקות ואינן צריכות הרבעה׳ שנ׳ גמלים מיניקות ובניהם שלשים׳
עדר עדר כ״ל חלק חלק; ורוח תשימו כדי שיוכר שבח המנחה׳ גם את השני
ריבה רועה עדרו וכן בכל׳ ותעבר המנחה על פניו כלומ׳ בפניו שהיה רואה

אותה ומביטבה עד שעברו׳ ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו זה שמאל שרה של רומי
ומה הוא ויאבק שנתאחזו זה בזה עד שעלה אבק מתחת פרסת רגליהם עד שהגיע
לכסא הכבוד׃ וכיון שעלה עמוד השחר א׳׳ל שלחני שהגיעה עת עמידתי לשורר
ולזמר לפני הקב׳׳ה ולא רצה לשלחו התחיל המלאך משורר ומזמר מתחת פרסות
רגליו ואמרו המלאכים אף הן שירה שנ׳ מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק׳
שלחני כי עלה השחר א׳׳ל חנוקה את קבר להנקי כי גבריאל ומיכאל הן שרים
שלמעלה דכולן מתחלפין ואנן לא מתחלפין ומאיכן נבראו מנהר דינור ונהר
דינור מאיכן נגיד ונפיק מזיעתהון דחיותא ממה דטעינן בכרסייא׳ תעלם
אן הד׳י אלמוקף מראה נבואה לאן הכד׳י הי חאל׳ אלנבוה לאן פעל אלמתכ׳יילה
ענד אנצראף פעל אלחואס יכון פעלהא והי תדרס לאנבי מא אדרכה במראה
הנבואה בירב מתל׳ ואמא קו׳ אנה רפס המלאך ועלה אבק עד שהגיע לכסא
הכבוד לאן לא פעל לאלמתכ׳יילה אלא פי אלאגסאם ונהאיה אלאגסאם אלפלך אלמחיט
לאן הכד׳י טבעהא לא תדרך אלא גסם ואעראצ׳ה ומן שרוט אלנבוה אתצ׳לו ואתב׳
פראד והו קו׳ ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו׳ וקו׳ אן הד׳י אלמלאך הו שמאל
שרה של רומי מתלו פיה אור הו באטי חאיד ען אלצואב כד׳לך הד׳ה אלקווה לא תזאל
תעאנד אלמעקולאת ותכ׳אלפהא וקד בי׳נא ד׳לך פי בראשית ענד אדם וחוה פתחקקה
הנחך׳ לא אשלחך כי אם ברכתני מה ברכה ברכו תבוא בכלה אלי קבר ואל
תזקין בלא זמנך׳ ויש אומ׳ ברכה שבירכו שיסלק נזקו ממנו׳ ואמא קו׳ ענדי
אן לכלא כאן הד׳י אלמוקף נבוי ולא שך אן הנא קותין נאטקה ומתכ׳יילה ואלעקל
מפיץ מכל מא תגדב ואצף במל פהו בחסב אלנאטקה ובעכסה פעל אלמתכ׳יילה׳
לא תרא ל׳ אלענר יקול אן הד׳י מלאך שלחו יעקב להצילו׳ לא יעקב יאמר
עוד שמך כולה יכתב לרעבזו הפרנ׳ הגידה נא שמיך א׳׳ל למה זה תשאל לשמי
ששמי מתחלף עלי מא קאל פעמים אנשים פעמים נשים פעמ׳ רוחות עלי מא
בינא פי בראשית וי׳ד את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת׳ כת׳ אחד
אומ׳ מונה מספר לכוכבים לכולם בשמות יקרא וכת׳ אחד אומ׳ המוציא במספר
צבאם לכולם בשם יקרא מלמד ששמם מתחלף לפי מעשיהן׳ ויגע בכף
ירכו ותקע כף ירך יעקב הד׳ה אלעצבה אבתדאהא מן אלדמאג ותנזל באפולין אלי

חוט

יה' גיד

חוט השדרה ותסקי אותר ימנה ויסרה וילתקיאן פי אלמפצל אג תם יתמדען אי צא
פי אלפכדין והן ממדראת אגיד פלמא כאן פעל אלמתכילה קוי עלי חאסה אלמס פטלב
אלאליך יעתרה פלם ילקי לה מעתר אלא פי הדי וקד תבין לנא פי תנחשה אלטבאן
כל עצו יגדי גנסה בבטון וגיד גנסה בעמום פהדי אלעצו יקוי אשרה אעני שדה
אנביאח פנהא ען אכלה' ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלהים פנים אל
פנים זה מלאך לא אחר אומר לו כמו שנ' פנים בפנים דבר יי' עמכם לא על ידי
משה' ויזרח לו השמש אמ' ר' יצחק וכי לא זרחה השמש אלא לו בלבד והלא
לכל העולם זרחה אלא שמש שבאה בעבורו זרחה בעבורו והיתה השמש
מרפאה באבינו יעקב ומלהטת בעשו ואלופיו והבטיחו הקב"ה שיהיה כך לעתיד
לבוא לישראל שנ' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה ולאמות
העולם חשך שנ' כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח יי'
ויזרח לו השמש מתלה חלול אלנבוה בזריחת השמש ודלך מתל מא חכם עגיבאלאן
כמי אן אלעין אלבאצרה חאצלה ואלמדרך חאצל מתלא אלכתאבה פאנהא חאצלה
ולכן אדי גאבת אלשמס ען אלאבצאר פלא נדרך אלכתאבה וכל אלאנואר מבדאהא
מן חרכאת אלשמס ואנמא קלת לך ללא תקול אלא תרא נור אלסראג כאף לאלבצר
פאעלם אן אלעקל אלנור ומן חרכאת כרה' אלשמס כדאך אלעקל אלאנסאני מדרך
אמוגו[…] אחצלה פי אלוגוד ולכן אדי לם יכון פיה מן אלעקל אלפעאל לם תחצל
לה נ[…]ן כאן לא ממנוע מן אלמפיץ ולכן מן גהת כמאל אלנאטקה פי אלעלום
ואמו[…] אן קל כמאל אלמתכילה פי אלתל אלגבלה ועלי ראינא אן ולו חצלת כל
הדי[…] באב קד ימנע עלי גהת אלמעגז כמתל ברוך בן נריה אדי תבע ירמיה
ענ[…]ה ומנע ובקא יטלב מא סבב מנעה פקאל לה ואתה תבקש לך גדול[…]
אל[…]ש מענאה אלה ממנוע מן אלאנסאן אן יערף כיף חתי תמנע מנה
אל[…]וקד תהייא ותכמל לאלפצאיל אלכלקייה ואלנטקייה וכמלת עדה ...
יכה פי אתצאל אלגבלה פמתל אלנבוה בזריחת שמש ואיצא אן תבהר ...
ישרה אתצאל נור אלשמס כדאך אכמל חאלאת אלאנסאן ואשרפהא
... הו מן פיץ אלאה תע' בוקאטה' אלעקל אלפעאל עלי אלקווה
... תם עלי אלמתכילה בעד דלך פתחקק דלך בעד אן תעלם

אי' כל' ומאחר מנא חבתין בר' אשיא יעקב לעק' . וקוו' שהוה ולכל עקטב שעלה
ונשט אי טלב ארניא' ארבעת שפטיו הדעים ונעוד אי אגרן' ולמה הוא נקרא
למקום תחלה פניאל בזו' ולבסוף ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל בוו אזי אלה
כמי שמוציא פני' משתק מן פני' כלומ' המקום שראיתי בו פני הא' לכשעבר ממנו
קראו פנואל משתק מן פני מהא' אי אלה זא' עקלך כמתל' ויפנו משם האנשים יג'
יש אם למקרא פניאל שראה המלאך מקטרגביו' על כן לא יאכלו בני ישראל
את גיד הנשה למה נקרא שמו גיד הנשה מפני שנושה מקומו ויש אומ' משום
דאתנח מלאכא ונשייה לגידוהי מאחורוהי' אשר על כף הירך שעל הכף הוא
במלקות עד היום הזה עד שבא משה ונשנה לו בסיני אסורו לא שנכתב במקומו'
כי נגע בכף ענינו כי נגע המלאך בגיד הנשה' נזכר בזה הפס' גיד הנשה שני
פעמים ללמדך שהוא חייב על גיד שבימין ועל גיד שבשמאל' וישם את השפ'
ואת ילדיהן ראשונה' וכו' אמרנו ואחה' עבדה' והוא עבר לפניהם מוסר
עצמו עליהם ההד' כרחם אב על בנים' ולמה אחר וחלא אמ' יעקב עשו רשע
שמא יתן עיניו ברחל שהיא יפת תואר' וישתחו שבע פעמים בשביל בניו ולא'
נשיו והוא שחלקן לאה וילדיה רחל וילדיה השפחות וילדיהן הרי שש והשבי'
עית השתחוית יעקב על עצמו' וירץ עשו לקראתו וישקהו נקוד עליו שלא
היתה נשיקה בלב שלם אלא שלרמיות ונעשו שניו שלשעוה ויצואר יעקב שלשיש'
ויבכו זה בוכה על שלא יכל לו וזה בוכה על שלא יחזור ויתיעץ עליו ויהרגנו
וכן ... אחומ' אתינה נא עמך מן העם ויאמר למה זה אמצא חן' מי לך כל
המחנה הזה מלמד שהראה הקב"ה לעשו מרכבות שלאש וסוסים שלאש ו...
ונתיר... כראות פני אלהים הפחידו כלומ' תדע לך שדבר עמי אהי' כמשל
לאדם שהוא מתירא מחבירו והודיעו שהוא קרוב למלך ושדיבר עמו כדי
שיפחידו' ותלצני ענין תכת ואתה רצני' ויבא יעקב שלם שלם בגופו שלם
בבנו שלם בנשיו שלם בממונו שלם בתורתו' זשה הכת שוכי שונייתי
אד בעדמו לה תלתו מארבע מלכיות האו ובנו' ויחן את פני העיר ...
שנכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין' במאה קשיטה ב... אר' ר' זולים ...
חרפי' ולהלן תרג' שבע כבשות שבע חרפין דען' דורשי ... ...

מנעם בכוחה קשנים במאה שלאים נשאר יוד ויהי חתם והעיר ביה פיסק

ותצא דינה בת לאה זה שאה כל המושל עליך ימשול לאמר כאמה בתה׳ אמה

יצאנית יצאנ׳ ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא יצאתה בתה יצאנית ובכה

היצניעות יפה לאשה דכתבל כבודה בת מלך פנימה׳ אשר ילדה ליעקב וכו׳

עיין ובתואל ילד את רבקה׳ לראות בבנות הארץ הלכה לראות ראוה׳ החוי

שעשה מעשה חויא׳ וישכב אתה כדרכה׳ ויענה שלא כדרכה׳ ויתעצבו

מלנו׳ עיצב והו אבינב ואבם כי נבלה עשה בישראל תהגין ובכס׳ חשקה נפשו

החשיקה היא יתרות האהבה׳ והתחתנו הי׳ אם צחרה ולמואבאה כמה לע׳

בהמת השדה יחתן׳ במרמה עיין בפ׳ בא אחיך במרמה׳ וישמעו אל חמור

ואל שכם בנו וימולו אחי דינה. שמסרו עצמן עליה׳ תני רב׳ שבעה

פרושים מכל עולם׳ פרוש שכמי זה העושה מעשה

שכם שמלו שלא לשמה׳ פרוש נקפי זה המנקף רגליו באבנ׳

ואומ׳ היום הלכתי לדבר מצוה לדרך רחוקה׳ פרוש קיזאי זה המקיז דם בכת׳

לים כלומ׳ מתרחק מבני אדם שלא יטמא׳ פרוש מדכיה זה ששוחה כמדי

נה מראה לבריות שהוא עניו׳ פרוש מה חובתי ואעשנה כלומ׳ לא נשארה לי

חובה שלא עשיתי אותה׳ פרוש מאהבה זה העוסק בתורה בשביל שיאהבוהו

בני אדם׳ פרוש מיראה זה העוסק בתורה מפני יראתו מן הפורענות׳ ויש

אומ׳ פרוש מאהבה כאברהם ומיראה כאיוב שנ׳ באברהם אוהבי ובאיוב ירא

אלהים׳ ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב שגזלו דינה ובן נח שגזל ייהרג בסייף

ויהרג׳ כל זכר לפי שלא דנו את שכם והדינין היא משבע מצוות שנצטוו בני

נח׳ ולקחו ממונם שלקחו דינה בפסותה ובתכשיטיה׳ ויש אומ׳ לפי שאמ׳

מקניהם וקנינם הלוא לנו הם׳ ויקחו את דינה שלא רצת. לצאת שכל הנבעלת

לערל קשה היא לפרוש׳ עכרתם אותי היא לשון צרה׳ ויאמר אלהים אל יעקב

קום עלה בית אל מהעולם ... אקיש עלה פיר הופה ... שנה

הסירו את אלהי הנכר זה שלקחו מביזת שכם׃ והטהרו מכאן שעכ"ז מטמאה׳ והחליפו
שמלותי' שכבר נטמאתם בהם ובעבודתם אתם ובגדיכם׃ לאל העונה אותי זה השם
שנבק שם אלהי יעקב לא נאמ' אלהי אברהם ולא יצחק אלא זה השם שענה ביום
צרתי שנ' לאל העונה אותי ביום צרתי׃ תחת האלה זה עץ ידוע ובלשון ערב קורין
לו בטם׃ ותמת דבורה מינקת רבקה יצ"א ולמ' מה אירע לרבקה כיון שנשתהה
יעקב עשרים שנה בדרך שלחה לו רבקה דבורה מינקתה להביאו הה"ד ושלחתי
ולקחתיך משם ופגעה ביעקב בדרך ומתה בבית אל ובאותו פרק מתה רבקה ולא
ראה יעקב דכת' אלון בכות׳ עד שלא שלם אבלה של דבורה באת שמועתה
של רבקה ומפני מה לא נזכרה מיתתה אלא אברהם מת יצחק עיניו כהות יעקב
ברח מפני עשו לכך קברוה בלילה כדי שלא ייכון בריאתא גנאי הוא לשדיין
דאוניקו לדין רשיעא׳ ולמה הסמיך הסירו את אלהי הנכר לקום עלה בית אל
אלא ללמדך שכל מקום שהשכינה נגלית ע"ז מתבערת מן העולם׃ עובדא
הוה בקיסר מלכא ששאל את ר' יהושע בן חנניה אמ' לו למה אין אלהיכם נראה
אמ' ליה פוק בתראי בתקופת תמוז נפק בתריה בשש שעות ביום אמ' ליה
אסתכל בשמשא אמ' לא יכילנא אמ' ליה ומה שמשא חד ממשמשי קודשא
ב"ה דכת' ביה האומר לחרס ולא יזרח לא מצית קאי והו' שתראה אותו עפרא
בפומך קיסר׃ ולמה קרא למקום אל בית אל ענינו ויקרא למקום אל כלומ' בית
אל ויברך אותו על שנכנס בסוד העיבור׳ וירא אלהים אל יעקב ר' ברכיה אומ'
בשם ר' לוי מקים דבר עבדו ומי מאחר שאמ' מקים דבר עבדו אין אנו יודעין
שעצת מלאכו ישלים אלא אמ' הקב"ה מלאך אחד נגלה על יעקב ואמ' עתיד
הוא ליגלות עליו בבית אל ולהחליף שמו ואני עומד שם שנ' בית אל ימצאנו ושם
ידבר עמנו ונגלה עליו הקב"ה כדי לקיים דברין של מלאך׃ שמך יעקב לא
יקרא שמך עוד יעקב חזר ואמ' ויצב יעקב מצבה אבל באברהם נאמ' בו כך
ולא חזר וקראו אברם ושמת תחמר והלא בת אחיה הוא [illegible] אשר בהרת
[illegible] ושמת שאין אברהם שזה בשבו [illegible] שבח נשעבר׳

כמלה מעלרוחא עין ותגלבה כי שרית עם אלהים ולדלך לם יקול ישראל בני יעקב
אלא בכל מקום הוא אומ׳ דבר אל בני ישראל׳ ויעקב הו בתגלבה וחכמתו מע בני
אדם אלא תראה יקול יאות קרא שמיה יעקב וחכמני דנן תרתין זמנין וגמלה׳ לא
קול פלאסמין כלהן לה לאלכמאל ולדלך חין יקול יעקב וחין יקול ישראל וגמלה׳ על
כבר׳ ואברהם תכמל אלאסם בזיאדה אלהי פממי באלאסם אלאכמל׳ ויעל מעליו
אלהים במקום אשר דבר אתו מה ענינו פיה אלא מכאן אמרו אבות הן הן המרכבה
שנזיעל מעלו לא בכרובים וחיות ואופנים שצורת המרכבה חקוקה בלבן׳
כברת הארץ הוא כמו מיל בינם ובין העיר שהיא אפרת׳ רבות אומ׳ מהוא
כבלת הכר מצוי ועונת הגשמים עברה והשרב עדיין לא בא׳ ותקש בלדתה
שלש נשים חשובות הקשו וזכרן הכת רחל וכלתו שלעלי ומיכל בת שאול שנ׳
ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה אבל לאחר מיתה היה שהקשת
בלדתה וילדה ומתה׳ ותקבר בדרך אפרתה בלכתך היום מעמדי ומצאת
שם אנשים עם קבורת רחל בגבול בנימין ובת אחד אומ׳ בדרך אפרת היא
בית לחם והלא היא נקברה באפרת יהודה אלא אמר לו עכשו אני מדבר עמך
עם קבורת רחל ואתה הולך והם בגבול בנימין׳ וילך ראובן וישכב ואחרין
ויהיו בני יעקב שנים עשר שמא תאמר בהן דבר זמה לאו אלא מיוחסין כולן׳
ואינו מיתרגם ונקרא פסוק אחד והתנחה בתוכו על ישראל כל זה מפני כבוד
ראובן הה׳ וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה אעפ שכשל כפהו כלילה׳
ולמה הוא אומ׳ וישמע ישראל ששמע ומיחה׳ ואלה תולדות עשו הוא אדום
שהוא עומד ברשעו׳ עשו לקח את נשיו מבנות כנען הלך אצל מינו שהן
שטופין בזמה׳ את עדה די עדי מנה׳ אהליבמה שהיא כבמה כל הרוצה
לעלות עליה עולה׳ בשמת דבשימו פתגמהא עלוהי׳ וילך עשו אל ארץ מפ׳
יעקב בשביל שהלך מפניו ניתן לו הר שעיר וכרת לו הקבה ברית שלא יכבשו
ישראל את ארצו׳ תעלם אן אלסבב פי כון אלתורה ואפתבני שעיר החרי
ובני עשו פאן דלך הו לוגוה שתי אוגה אחול ליעלמנא ייחוסן שהן
בני זמה׳ ואוגה אלב והו אלאקואת לנעלם אין הי בלאד עשו ואיין הו נסלה
ונסל עמלק מנה פלמא צח לנא אנה נסל עמלק פמיתוה עלינא אבאדתה שנ׳

תמחה את זכר עמלק ומנהיין ען אן נגסא מא פעל מענא והו קו לא תשכח וכד״א
נהינא ען אבעאד זרע אדום לא תתעב אדומי כי אחיך הוא ונהינא ען אסתפתאח
בלאדהם שנ׳ כי לא אתן לך מארצם עד מדרך כף רגל ולא נחארבהם אל תתגרו
בם׳ פאעלמנא אן ולו קד עשו ישב בהר שעיר החורי פלא יקתל קביל בגמאר
קביל אכר לא על פנא מן הם בני עשו ומן הם בני שעיר ואמא בלאדהם פקאל
אנהא אעטית עשו שנ׳ כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר ונחן מנהיין ען
אסתפתאחהא׳ אמא אדלאל על אנהם בני זמה הו קו עשו לקח את נשיו מ
מבנות כנען מלמד שנטפל לממזרים שהרי ענה הוא ממזר שצבעון בא
על אמו והולידה ענה׳ שנ׳ ואלה בני צבעון ואיה וענה זשה איך נחפשו עשו
נבעו מצפוניו׳ הוא ענה בן בנו שלש עיר מנאו הכת׳ עם בני שעיר לפי שגני
הבנים כבנים׳ הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר תנ״ר ב׳ האש והכלאים
אעפ׳ שלא נבראו כבר עלו במחשבה׳ ברעותו את החמרים הביא חמור
וזיוג לה סוס ויצא ממנה פרדה לבנה יענ׳ כאן ירכב אבוה והוציא מין לעולם
שלא נברא׳ ואמא ותפה מלכים שמלכו בארץ אדום ליפידנא אמענ׳ אדי
דכרת לך ולהתי׳ יעלמנא אן ולו פעלו האולי הכד׳ ומלכו מלוך גירהם ומן גיר
בלאדהם׳ אמא ישראל קא׳ פיהם לא תוכל לתת עליך איש נכרי׳ וקד אעלמתך
פי הדי אמדרש אן בתפ״ע אקבאיל אמדכורין פי אתורה אול אשך אמוהום פי
אעתקאד חדת אעאלם חתי יתהר שכים פאקל פי גמאר עאיין ושכים עאתי
מן גמאר פאקלין ומכדאהם כלהם שכים ואחד והו אדם לדלך וגב אגזא ול
עקאב ואתואל אענאיה אשכינייה פי אעאלם אאספל׳ ואפרק בין אמלכים ול
אלופים אן אמלוך הו מא געל על ראסה תאג אמלך מתל מא אפרק ענדנא
בין אמלכים ואשופטים אדי ענדנא אמלכים במשיחה ואשופטים בגיר משיחה׳
ושם אשתו מהיטבאל למה הזכירה אותה התורה שהיה לה שם גלוי ומפורסם
ולה שיתוף במלכות קודם מתן תורה׳ ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שבח׳

אתחיל בפרש׳ בארץ מגורי אביו

וישב יעקב

בארץ כנען בעזרת מושיע לצדיק גולה לגואלו׳

וישב יעקב זהשה לכו ראו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם כנגד

עלילות שהקב״ה מנהג עולמו בהם הכת׳ מדבר ול׳ ון׳ קנאה ועלילה ונקמה וגאות׳ קנאה
דכתי׳ יי׳ קנא שמו׳ נקמה דכת׳ אל נקמות יי׳ גאות דכת׳ גאה גאה׳ עלילה דכת׳ נורא
עלילה על בני אדם׳ שבא בעלילה על ישר׳ להורידם למצרים׃ וישב יעקב ישב
שלו שקט ושאנן ולא ידע שכל ישיבה יש עמה צער׳ וישב יעקב ויבא יוסף את
דבתם רעה אל אביהם וישבו לאכל לחם וימכרו את יוסף׳ וישב העם בשטים ויחל
העם לזנות ואתה פותר את כולן כדרך הזאת׃ אלה תולדות יעקב אל מה אירע
לתולדותיו׳ את אחיו בצאן ענינו עם אחיו׳ את בני בלהה ואת בני זלפה שאינן
שונאין אותו כמו בני לאה׳ את דבתם בגמי שלהם׳ זש״ה שהן רועים ביישוב
ושולחין ידיהן בגזל׳ ונש״ה פלס ומאזני משפט לייי׳ אמ׳ הקב״ה אתה אומרת שהן
חשודין על אבר מן החי אפלו בניתק לקלה הן שוחטין שנ׳ וישחטו שעיר עזים׳
אתה אמרת שהן מזלזלין בבני השפחות וקורין להם עבדים מה הוא אומ׳ לעבד
נמכר יוסף׳ אתה אמרת הן עושאין עיניהן בבנות הארץ ותשא אשת אדוניו את
עיניה אל יוסף׳ וישראל אהב את יוסף וג׳ ועשה לו כתנת פסים שכל פס ופס מין בפני
עצמו׳ כמו פסת בד׳ ד״א פסים פוטיפר סוחרים ישמעאלים מדנים אל ישנה
אדם מפני המחלוקת שהרי פסיפסי יוסף גרמו לו עד שמכות רמ׳ ולעולם תהא
דעתו של אדם מעורבת עם הבריות׃ מאלמים אלמים הן אגדות שלזרתי׳
המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשל המלך שהוא יושב על כסא המלכות והמושל
מתחת ידי המלך ושאר העם מתחת ידיו׳ ויחלם עוד חלום אחר זה חלום שנשנה׳
לכך נתקיים׳ הבוא נבוא אני ואמך והלא כבר מתה אמו אלא טעם שאי אפשר
לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים׳ להשתחות לך ארצה השת׳
השתחוייה זו פישוט ידים ורגלים׳ מכאן׳ קידה על אפים שנ׳ ותקד בת שבע אפים
ארצה׳ כריעה על ברכים שנ׳ קם מכרוע על ברכיו׳ לרעות את צאן נקוד עליה
שלא הלכו אלא לרעות את עצמן באכילה ושתייה׳ וישלחהו מעמק חברון וכי
עמק יש לחברון והלא היא בהר אלא להשלים העצה העמוקה שנתן הקב״ה בינו
ובין הצדיק הקבור בחברון שהוא ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה וענינו
שלא גזר על אבותינו להשתעבד במצרים אלא כדי שיכנעו לקבל התורה והמצוות
שאמרתי על מנת כך הוצאתי אתכם על מנת ליחד את שמי על מנת ליחדיני

והודיעו הקב״ה בסוד השעבוד ומה הוא וזו היא העצה העמוקה׳ וימצאהו איש אין איש אלא גבריאל שנ׳ והאיש גבריאל אשר ראיתי בתחלה מועף ביעף׳ וישאלהו כתיב כאן איש שלשה פעמים כנגד שלשה אנשים שנראו לאברהם׳ ויתנכלו הו אלא גרגשי ולא אהתמאום באשר׳ ויאמרו איש אל אחיו אלו שמעון ולוי שכן כתיב בהם שמעון ולוי אחים׳ והבור רק אין בו מים מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו׳ ותעלם אין חלת מיו יקול באר הי אגבאב אמין לא נאובעה ראייה לדבר וימצאו שם באר מים חיים׳ ואמא בור מה יגיד לא נבעה׳ וישבו לאכל לחם והיכן ראובן מתענה כל ימין על מעשה בלהה ועמדו והחרימו כל מי שיגיד ליעקב׳ אמ״ר עקיבה החרם היה תשבועה והשבועה היא החרם למד לך מיהושע בן נון שהחרים את יריחו ונשרף עכן על שפשט ידו בחרם ולקח אדרת ולשון של זהב שהיו באותה התרפים של יריחו ושם טומאה חקוק עליו והלך והטמינו בתוך אהלו ועל שמעל בחרם נפל מישראל שלשים וששה איש וקרע יהושע בגדיו ונפל על פניו ארצה לפני ארון אלהים׳ ויאמר י״י אל יהושע קום לך כי חטא ישראל וגם עברו את בריתי למה כתיב גם ה׳ פעמים ללמדך שכל העובר על החרם כעובר על חמשה חומשי תורה׳ וכל העבירות נפרעין ממנו והרם נפרעין ממנו ומכל הבריות שנ׳ על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושבי בה׳ אתה מוצא שכיון שהטיל יהושע גורלות נפל הגורל על עכן אמ׳ ליהושע אתה באתה אלי בגורל הטל בינך ובין אלעזר על אחד מכם יפול ש׳ באותה שעה נסתכל יהושע בשתים עשרה אבנים שהיו על לבו של כהן גדול וראה אבן שבט יהודה שכהה אורה שכך היה משפט החשן כל שבט שעשה מצוה מגיה אבנו ומבהיק אורה וכל העובר עבירה אבנו כהה כיון שראה יהושע כך אמ׳ בני שים נא כבוד לי״י׳ ויאמר אמנם חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי מה הוא כזאת וכזאת שמעל בחרמים רבים בבזת סיחון ועוג ועדר אם כן למה לא נענש לפי שלא ידעו בראשונות בנו ובני ביתו דכת׳ הנסתרת לי״י׳ והנגלות לנו ולבנינו והיבין הכל להודיע כדי שלא ילכדו אמ׳ לו יהושע מה עכרתנו יעכרך י״י היום הזה היום אתה עכור ויש לך חלק לעולם הבא׳ תדע לך כח החרם שהרי השבטים שקינאו על פילגש בגבעה ולא קנאו על פסל מיכה הרגו מהן בנימן פעם ראשונה ושנייה ולסוף עשו תשובה ונפלו לפני הארון ונתרצה להן הקב״ה

והחרימו

כן עד ה'

והחרימו בני ישראל כולן שיבואו קטן וגדול שנ' כי השבועה היתה גדולה לאמר אשר
לא יעלה אל ה' מות יומת וכי שבועה גדולה היתה שם אלא ללמדך שהחרם גדול מן
השבועה אנשי יבש גלעד לא עלו ונתחייבו כלייה ועוד למד לך משאול שאמר
ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם ראה שאול
פלשתים מתגברים על ישראל ידע שמעלו בחרם הגיש האפוד וראה שבט בנימן
אבנו כהה הפיל גורל בינו ובין יהונתן בנו נלכד יהונתן נטל עליו החנית להרגו ויאמ'
שאול כה יעשון אלהים וכה יוסיפון וגו' היום יומת יהונתן ויפדו העם את יהונתן ולאמר
וכן הכותים לא נחשבו משבעים לשון ולא מיתר חמשה גרים ששבה מלך אשור
מבבל ומכותה ר' יוסי אומ' הוסיף ארבעה ונעשו תשעה דינאי אפרסכאי טרפלאי
אפרסאי ארכוי שושנכאי דהאי עלמאי כשגלו ישראל משומרון שלח סנחריב
עבדיו והושיבם בשומרון להעלות מס למלכות שלח בהם הקב"ה את האריות
שלח סנחריב לכל ישראל ואמ' להן למה כל השנים שהייתם בארצכם לא שכלה
אתכם חית השדה ומה עסקה עתה אמרו לו הארץ הזאת אינה מקבלת גוי שאינו
עוסק בתורה ולא ערל אמ' להם תנו לי שנים מכם שילמדו אותם ודבר המלך אין
להשיב מיד שלחו את ר' דוסתאי בר ינאי ואת ר' סביא ולימדו אותם התורה ואת
ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים עד שעלה עזרא מבבל וזרובבל ויהושע הכהן
והכשדים לבנות בית ה' באותה שעה באו עליהם השמרונים מאה ושמונים אלף
וכי שמרונים היו והלא כותים היו אלא על שם העיר שומרון ועוד שביקשו להרוג
נחמיה בערמה שנ' לכו ונועדה בכפרים וביטלו מלאכת ה' שתי שנים שנ' אז
באדיין בטילת עבידת בית אלהא דנא והות בטילא עד שנת תרתין שנין מה עשה
עזרא וזרובבל ויהושע קיבצו את כל הקהל אל היכל ה' והביאו שלש מאות כהנים
ושלש מאות ספרי תורות ושלש מאות תינוקות והיו הכהנים תוקעין והלויים
מזמרין ומחרימין ומשמתין ומנדין את הכותים בסוד שם המפורש ובכתב הנכ'
תב על הלוחות ובחרם בית דין העליון שלא יאכל אדם פת כותי ואל יתגייר כותי
ולא יהיה להם חלק בירושלם שנ' ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם ולא בבנין
בית המקדש שנ' לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ושלחו החרם לכל ישראל שבבבל
והם הוסיפו חרם על החרם והמלך כורש קבע עליהן חרם עולם שנ' ואלהא די שכין

שמיה תמן יתגר כל מלך ועם׳ והנה ארחת ישמעאלים וג׳ נשאים נכאת וצרי ולוט
הדה אנוש מן אפואכה והירגוב ותריאק ושהבלט׳ תנו רבנן והלא אין דרכן
של ישמעאלים לשאת אלא עורות באושים אלא שזימן לו הקב״ה ליוסף כדי שלא תנטנ
נפשו עליו׳ מה בצע עניינו מה הנייה׳ וימכרו את יוסף וג׳ בעשרים כסף הה׳ על
מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים׳ לכל אחד שני מעין׳ וישב ראובן אל הבור
הלך להביא חבל להביאו להעלותו בא ולא מצאו׳ ויקרע את בגדיו על שמת אחיו׳
דמה שכבר הרגוהו׳ הילד איננו וג׳ והלא ראובן הוא שהצילו וכן הוא אומ׳ אל
תשפכו דם וג׳ למען הציל אותו וג׳ אם כן למה נאמ׳ ביהודה מטרף בני עלית אלא שעלה
בדעת ראובן להצילו והוא לא ידע שסיכן בו ממקום אחר שהרי אמ׳ השליכו אתו
אל הבור והבור בחזקת סכנה כמו שפירשנו לעיל׳ וישחטו שעיר עזים יש אומ׳
שדמו דומה לדם האדם׳ טרף טרף יוסף אם לא טרפתו חיה לא טרפוהו אלא אחיו׳
ויקרע יעקב שמלתיו וג׳ מכאן למדנו שאדם קורע על הקרובים׳ ויתאבל
על בנו ימים רבים שתים ועשרים שנה עד שראה אותו׳ וימאן להתנחם ויאמר
כי ארד אל בני אבל שאלה אמ׳ הקב״ה בשרני בשתי בשורות אחת בחייה עולם הבא
ואחת בשנים עשר שבטים ותלאן זו בזו אם תחסר אחת מהן אין לו חלק לעולם הבא
ומנ׳ שבישרו בחייה עולם הבא שנ׳ ואיטיבה עמך׳ ונאמ׳ וטוב להם לעולם׳ ומנ׳
שבישרו בי״ב שבטים שנ׳ ויקח מאבני המקום ונאמ׳ והאבנים תהיין על שמות בני
ישראל שתים עשרה מיד ויתאבל על בנו׳ והמדנים מכרו אתו בתחלה מדינים
ולבסוף מדנים שעשו דין ומריבה עם מי יהיה יוסף בחלקו׳ ויהי בעת ההיא וג׳
וירד יהודה מאת אחיו אמ׳ הקב״ה ליהודה לפי שאין לך בנים הטרפת יוסף לאביו
שאין אתה יודע צער בנים אני משלם לך ירד יהודה ונשא אשה והולידה ומתו
בניו לכך הסמיך זה למכירת יוסף׳ ותהר ותלד בן למה פעם הוא אומ׳ ותהר
ותלד ופעם הוא אומ׳ ותלד אלא אם הוכר העובר ונתעברה הוא אומ׳ ותהר ואם
לא הוכר העובר הוא אומ׳ ותלד וראיה לדבר ותהר ויתרוצצו הבנים׳ ותקרא
את שמו ער זה מכסה על אבלא דאבא כעור׳ אונן זה יסיר אני נותן שלאבא׳
והיה בכזיב כלומ׳ הדבר כזב שאין אנכותו שלאבא כרה׳ רע בעיני י״י היה מש
משחית מקור זרעו וכן הוא אומ׳ באונן וימת גם אותו במיתת אחיו ובעון

שהיו

שהיו דשים מבפנים וזורין מבחוץ ויש אומ׳ בגלוי עריות בת הבאר עשה וכת התם ואיך
אעשה הרעה הגדולה הזאת׳ ויבא אותה כאונה׳ ענדהם קירה מסתחסנה מתל ענאני׳
לות פלמא אסתחסנתהא שריעה מתל הדה אסתבקתהא ואמרת בהא׳ כי אמ׳
כן ימות גם הוא כאחיו מכאן למדנו אשה שנשאת לראשון ומת לשני ומת לשני׳
שי לא תנשא׳ הנה חמיך עלה תמנתה ולהלן הוא אומ׳ וירד שמשון תמנתה אלא
ללמדך שזו לשם שמים לכך כתבה עלייה ובשמשון ירידה שהיא לשם זנות׳
ויט אליה אל הדרך אמ״ר יוחנן ביקש יהודה לעבור וזימן לו הקב״ה מלאך שממונה
על התאוה ואמ׳ לו להיכן אתה הולך מאיכן מלכים עומדים מאיכן גואלין עומדין
הוי ויט אליה אל הדרך תקפו יצרו׳
מדרש אן הדי אקוי אבדעיה תסמא תאמל יא איה אנתזר פי הדי אל
על׳ ח מעאני יקא עלי ארסול וישלח יעקב מלאכים מלאכים לאן מלאך יקאל
ויקאל עלי אעקול אמפארקה
הנה אנכי שלח מלאך לפניך שרתה רבי מלאך ארסלה לאנביאכם׳ ואן כאנת
יברו מן עאהר אנך אנה אנבי ויקא עלי אסמא קאל הן בקדושיו לא יאמין ובמלאכיו
ישים תהלה׳ קדושיו הנא אעקול׳ ומלאכיו אסמאואת והכדיבין דלך בנץ אכר
וקאל הן בקדושיו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו׳ ויקא עלי אאסתקצאת עושה
מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט׳ ויקא עלי אנבי שנ׳ ויעל מלאך יי׳ אל הבוכים׳
ויקא עלי אקוי אטביעייה אהי שלח מלאכיה וסכר פום אריותא ולא חבלוני׳ וקא
דלך פי קווה אגבן׳ ויקא עלי אקוי אנפסאניה קאל פי צלאת יוסף הצדיק שלח
מלאך ויתירהו ותלך הי קווה אחדהו והו ופק אבדן אאהי׳ ויקא עלי אקוי אל
צאדרה מן אפלך והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו׳ ותאמר חתמך ופתילך
ומטך אשר בידך׳ חותמך הו מעדן ופתילך צוף מן חיואן׳ ומטך נבאת טלב
אן לא תצא מבית צדיק זה ריקם מן הזרע שקיבלה צורת האדם מה שיש בלו
השלשה מינים׳ תעלם אן פי אלאנסאן ארבע קוי בהימייה ושאנהא אכל
ושרב ואנכאח וקווה גצביה והי אחרב וקווה שיטאניה תטלב אל
חייל וקווה פכרייה והי אשרפהן׳ ותשב בפתח עינים
פי׳ שהיא יושבת באם הדרך לעיני העוברים והשבים וזה פשטיה דקרא׳
ולטעם המדרש שנשאה עיניה למי שכל עין פתוחה לו ואמרה אל אצא מבית

צדיק זה ריקם׳ ונקח לה מן נהיה לבוז יעלמנה אין אמר לנבאה הו עשר עליננה ולו ילך
חלט מנה לאין לקדשה היתה מותרת להם והד׳ יבלק כרים יענו תפתיר לאמר הד׳
ואפפחיה ולו ודא לא לפסארה פי׳ למו ואפארתנה הדה לקצה עדלה פי׳ לחכם אי יצא
והו קן הגדי הזה יענו לאין פי נוער והו ופא כלאומה במא ועד׳ ויהי כמשלש חדש׳
שאחד שלשה חדשים יוכר העובר׳ הוציאוה ותשרף יש אומ׳ שהיא בת כהן׳
ותם מן יקולאנהא כאנה׳ ענדהם סגה הכד׳ מת לאבום ומענ לנן ותשרף כלומ׳
תעמוד בדין על׳ מתלקו וישרפו את עצמות שאול אי עמלו לה מחצר עוא׳
פחית מא יקול פי התורה או פי למקרא שרפה וידבר פיהא אש פהי חרק מתל
ובת כהן כי תחל לזנות וג׳ באש תשרף באש ישרפו אתו ואתהן והיה לם יד כר יאש
פה׳ תחתמל מא ד׳כרנא׳ הכר נא למי החתמת מדה כנגד מדה בשביל הכר נא
הכתנת בנך הוא הכר נא למי החתמת׳ בתחלה פתיל ובסוף פתילים לא שהיה
פתיל עד ופתיל אונן דבר למור מסופו׳ הוסיף פתיל יהודה והפתילים׳ צדקה
ממני בשביל שהודה והיציל שלש נפשות מן המיתה הודו לו אחיו ונוצל דוד בנו
מן ההרג שלשה פעמ׳ מיד שאול מיד אבשלום מיד אכיש אם כן למה נאמר
יהודה ותמר לא שהיה שוגג ובן נח ששגג באחת ממצותיו נפטר וכן הוא אומ׳
כי לא ידעה כי כלתו היא׳ והנה תאומים מל׳ ששניהם צדיקים׳ ויקרא שמו פרץ
איקרי על שם הלבנה שהיא נפרצת לעתים׳ וזרח על שם החמה שהיא זורחת
מיד והלא פרץ בכור והחמה גדולה מלבנה לא קשיא לא ויתן יד אחר שיצא אחיו
דהאוי ליה למהוי בכור לא שצפה הקב״ה שהוא יוצא ממנו המלך המשיח וג׳
ושלמה שהוא אומ׳ שיר השירים׳ ויוסף הורד מצרימה זה שא׳ מה גדלו מעשך
יי׳ מאד עמקו מחשבותיך ואתה מוצא שירידת יוסף למצרים בעלילה ולמה
עלילה זו הן ראויין לירד למצרים מכופתים ואל תתמה שהרי בריות גדולות
בים אם יעלו ליבשה ימותו ושביבשה אם ירדו לים ימותו ויונה ירד לים וחיה
נמצא מקום מיתתו שלזה חיין שלזה ומקום חיין שלזה מיתתו שלזה׳ חנניה
מישאל ועזריה הושלכו לתוך האור וחיוו סלמנדרא נברא מן האור עצמה׳
כאיזה צד הזגגין העושין את הזכוכית כשהן מסיקין את האור שבעה ימים
ושבעה לילות רצופים יוצא מכובד האור בריה דומה לעכבר והוא סלמנדרא

אדם
זהין

אדם סך ידו מדמה ואין האור שולטת בו למה שתחלתו מן האור הוי מה גדלו מעשי
יי׳ ד״א ויוסף הורד מצרי׳ זהש״ה לכו ראו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם
בוא וראה כשברא הקב״ה העולם מן היום הראשון ברא מלאך המות שנ׳ וחשך על
פני תהום זה מלאך המות שמחשיך פני הבריות ואדם נברא ביום ששי ועליל׳
נתלה בו שהוא הביא מיתה לעולם שנ׳ כי ביום אכלך ממנו מות תמות׳ למה הדבר
דומה לאדם שביקש לגרש את אשתו כשביקש לילך לבית כתב את הגט נכנס
לביתו והגט בידו מבקש עלילה ליתנו לה אמ׳ לה מזגי לי את הכוס שאשתה מזגה
את הכוס ונתנה לו אמ׳ זה גטיך אמ׳ ומה פשעי אמ׳ על שמזגת לי כוס פשור אמ׳
וכי אתה יודע שאני עתיד למזוג כוס פשור שכתבת הגט והבאתו בידך אדם
הראשון אמ׳ לפני הקב״ה רבונו של עולם עד שלא בראת עולמך היתה התורה
אצלך וכת׳ בה אדם כי ימות באהל אם לא באת עלינו אלא בעלילה הוי נורא עלילה
על בני אדם׳ ויהי יי׳ את יוסף התחילה רוח הקודש להשתעשע בו מידה עליה׳
וכל אשר הוא עשה יי׳ מצליח בידו כל מה שהוא אומ׳ נעשה בדברו׳ ויברך יי׳
את בית המצרי בגלל יוסף הוי ונוה צדיק יבורך׳ יפה תאר ויפה מראה כבר
נתבאר באמור רחל עיין שם זרוק חוטרא לאוירא על עיקריה קאים׳ ויהי אחר
הדברים האלה ותשא אשת אדוניו אין לך קשה מן האשה לעולם שנ׳ ומוצא אני
מר ממות את האשה תדע לך שכשעשו ישר׳ את העגל ויפל מן העם ביום ההוא
כשלשת אלפי איש ועל ידי אשה אחת נפלו בשטים כ״ד אלף׳ תני ר׳ איזהו
צדיק זה רווק הדר בכרך זונות ואינו חוטא הרי זה נאמן גדול כיוסף שהיה
בן שבע עשרה שנה והיתה אשת אדוניו עמו בבית מתחלפת בכל יום כלים שלבשה
אותן בשחר לא לבשה אותן בין הערבים ושלבשה אותן בין הערבים לא לבשה
אותן בשחרית בערב כל כך כדי שיתן עיניו בה׳ פעם אחת נקבצו כל
המצריות ובאו לראות יפיו של יוסף מה עשת אשת אדוניו נטלה אתרוגין ונתנה
לכל אחת ואחת לחתך אותן וקראה יוסף והעמידתו לפניהן וכיון שהיו מסתכ׳
לות ביפיו היו מחתכין ידיהן אמרה להן ומה אם שעה אחת אני שהוא עמי בבית
על אחת כמה וכמה׳ תני ר׳ עשרה קבין יופי ירדו לעולם תשעה נטל יוסף
ואחד לכל העולם התחיל יוסף אוכל ושותה ומסלסל בשערו ואומ׳ ברוך המקום

שהשכיחני בית אבא׳ אמ׳ הקב״ה אבוך מתאבל עליך בשק ואפר ואתה עושה כך
חייך שאני מגרה בך את הדוב ותשא אשת אדוניו את עיניה אל יוסף׳ ויהי כדברה
אל יוסף יום יום שנים עשר חדש וכן הוא אומ׳ מיום ליום ומחדש לחדש שנים עש׳
ועשר בבית האסורים ושתים אחר שפתר להן יוסף בן שבע עשרה שנה הרי שלשים
אמרה אל תירא אין אדם יודע בנו שאני אשת איש אמ׳ פנויות אסורות עלי כו׳
קל וחומ׳ אשת איש אין אני מתירא אלא מבוראי׳ ואין איש מאנשי הבית שם בבית
ביקש עצמו ולא מיצא לעשות מלאכתו שהיתה נעשית בדברו׳ חטאו משקה
מלך מצרים והאופה יש אומ׳ נמצאת שערה בפת וזבוב ביין׳ ויפקד את יוסף
מנהו עליהם׳ זועפים פניהם מכורכמים ומשונים׳ הלוא לאלהים פתרונים שהוא
יודע בדברים הנעלמים והנהוים בעולם׳ הדרשנים אומ׳ גפן זו תורה׳ שלשה
שריגים זה משה אהרן ומרים׳ עלתה נצה זו הסנהדרין׳ אשכלותיה אלו הצדיק׳
אמ׳ רבן גמליאל עדיין אנו צריכין למודעי שהיה ר׳ אליעזר המודעי אומ׳ גפן זו
ירושלם׳ שלשה שריגים מקדש ומלך וכהן גדול׳ עלתה נצה אלו פרחי כהונה׳
הבשילו אשכלותיה אלו נסכים׳ וכוס פרעה וג׳ נאמ׳ כאן כוס ארבעה פעמ׳ תקנו
כנגדן ארבעה כוסות לגאולה בלילי פסחים׳ כי שמו אותי בבור מן הבור יצאתי
ולבור שבתי׳ גנב גנבתי גנבוני אחי ומכרו אותי׳ ואשת אדוני גנבה דעתן דעת
הבריות׳ אף אני בחלומי רבה שראה פתרון חלום חבירו ופתח על עצמו באף
שהוא סימן רע שנ׳ אף אני בחלומי׳ ויהי ביום השלישי כאן עדהם עדה יעמלו
סעודה יום ולידה׳ למלוך דאימא׳ ולא זכר שר המשקים את יוסף בשביל שאמ׳
כי אם זכרתני אתך ואשפבן זו נזכר לא הגיע למעלה שהגיע אלא בסוף׳
וישכחהו לנקיאן והותלחף לושי מן לקווה לאחאפילה׳ ונשלמה זאת הפרש׳
בעזרת מי שה לכל תהלה אתחיל בפרש׳ בעז׳ שדי׳

ויהי מקץ

שאמר סתום וחתום הדברים כי לעת קץ׳
ראיתי קץ רחבה מצותך מאד וסוף כל הקיצין לימות הגואל׳ תנו רבנן אין בן דוד
בא אלא בשבוע ששנה ראשונה מתקיים והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת
לא אמטיר׳ שניה חיצי רעב משתלחין׳ שלישית רעב גדול וימותו בו אנשים
וטף ותורה תשתכח מלומדיה׳ רביעית שבע גדול ואוכלין ושותין ושמחין ותורה

חוזרת

חוזרת לממריה׳ בששית קולות׳ בשביעית מלחמות׳ במוצאי שביעית בן דוד
בא׳ לכל תכלה ראיתי קץ דבר זה אמרו דוד ולא פירשו שנ׳ ארוכה מארץ מדה
ורחבה מני ים׳ לא ידע אנוש ערכה וג׳ אמרו יחזקאל הנביא ולא פירשו דכת׳ ויפרש
אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור עד שבא זכריה הנביא ופירשה שנ׳ מה אתה
רואה ואומ׳ מגלה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר כי פשיטת ליה כמה
היא עשרין בעשרין וכת׳ והיא כתובה פנים ואחור כי שקילת ליה כמה היא ארבעין
בעשרין וכת׳ מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשליש עפר הארץ וג׳
נמצא העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה׳ העיד ר׳ יהושע
מערקת לבנה לפני רבותיו במקומנו מפשיטין את המתה ומלבישין את החויה
אמ׳ נתגלתה טעמה שלמשנתינו׳ חוזרין שבמקומינו יש בן ששים רבוא קפלי
עלין׳ יתוש שבמקומינו יש בן ששים רבוא ככלים בבית המסוס שלו׳ פעם
אחת נפלה ביעת בר יוכני במקומינו וטבעה ששים כרכים ושברה שלש מאות
ארזים ומשריא ליה כנף רננים נעלסה נקאה ונתחתה פי׳ נשא והעלה לביצתה
ונתחתה מניחה בתוך הקן וכשהוא רוצה להטיל ביצתה יורד לארץ ומטיל בנחת
שנ׳ כי תעזב לארץ ביציה׳ תני ר׳ שלשה באין בהסח הדעת משיח ומציאה
ועקרב׳ ויהי מקץ אפלו הגשמים יש להן קץ ומאיכן הן יורדין העולם מימי
אוקיינוס הוא שותה והלא מימי אוקיינוס מלוחין הן אלא שהעבים ממתקים
אותן ואחר כך הן יורדין ובקצבה הן יורדין שהקב״ה קוצב לבריות כמה גשמים
מראש השנה ועד סוף השנה כשישר׳ זוכין הן יורדין על הצמחים ועל האילנות
ועל הזרעים והעולם מתברך׳ וכשישר׳ חוטאין הן יורדין ביערים ובמדברות
ובנהרים ומכל מקום אינו פוחת מקצבה שפסקה מפני שכל דבר ודבר שיצא
מפי הקב״ה בקצבה הוא נותן לחמה קץ שנ׳ מקצה השמים מוצאו׳ לשמים
קץ שנ׳ ולמקצה השמים ועד קצה השמים׳ לארץ קץ שנ׳ בורא קצות הארץ׳
לשעבוד קץ שנ׳ ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות׳ לחשך קץ שנ׳ קץ שם
לחשך לכל תכלה ראיתי קץ ואף לתבישת יוסף קץ שנ׳ ויהי מקץ שנתים ימ׳
למה ימים לימדך שהוא מיום ליום׳ וכבר אמרנו שבראש השנה יצא יוסף
מבית האסורים בשביל שהוציא דבה על עשרת אחיו׳ ובשביל שאמ׳ כי גנב

זכרתני אתך והזכרתני נחבש שתים עשרה שנה׳ ויהי מקץ כשאמ׳ דוד לפני הקב״ה
הודיעני יי׳ קצי אמ׳ לו בשבת תמות באותה שבת הוה דריש קלק בדרגא איטחיל
דרגא נפל ומית שלח שלמה לבית המדרש אמ׳ אבא מית מוטל בחמה וכלבי אבא
שלבית אבא רעבים מה לעביד שלחו מחתכין את הנבלה לפני הכלבים בשבת
ואביך טלטל הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו מן החמה באותה שעה אמ׳ כי לכלב
חי טוב מן האריה המת׳ ופרעה חלם החלום בא משלשה דברים מהרהור ומקושי
רוח ועל זה נאמ׳ כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים׳ השני החלום
בא מרוב אוכל ופחיתתו שנ׳ והיה כי יחלם הרעב והנה אכל׳ השלישי בא מאלהי
שנ׳ והתתני בחלומות וחוץ מאלו השלשה הוא חלום שלנבואה שנ׳ בחלום בחזיון
לילה אז יגלה אוזן אנשים׳ הצדיקים אלהיהן עומד עליהן שנ׳ והנה יי׳ נצב עליו
אבל הרשעים עומדים על אלהיהם שנ׳ והנה עמד על היאור׳ למה ראה פרות
ואחר כך זרע מחית ארץ ופרות לפי שרוב תבואות בכח שור׳ ותדע לך שהחלום
יהיה ממה שהאדם מהרהר בו ופרעה מהרהר ביאור שנ׳ הנה יוצא המימה׳
נבוכדנצר מהרהר בצלם ושר המשקים ושר האופים ביציאתן מן הסהר ודין על
זה׳ והנה עומד על היאור חלומות הצדיקים בשמים ובארץ׳ אבל הרשעים לא
רואין כשהן תלויין לא בשמים ולא בארץ מיוסף ופרעה למד לך בחלום הראשון
והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה ובחלום שני והנה השמש והירח ואחד
עשר כוכבים משתחוים לי׳ ופרעה חלם וגו׳ על היאור מקום עבודתו׳ שבע פרות
יפות מראה יעני באחסן לון והי לפייה׳ ובריאות בשר באחסן כמייה אי אולאן
צמאחה׳ רעות מראה קביחאת לפייה והוקבח למנטר׳ ורקות בשר קבחאת
למייה אידקאק׳ ויישן ויחלם שנית תני רב׳ שלשה חלומות מתקיימין חלום
שנפתר בתוך חלומו וחלום ששנה וחלום בעמוד השחר׳ בריאות יעני באחסן
בלקתהא כבאר לגסם מלא אחב׳ וטובות במראיה לא משרופה ולא מקלוטה׳
כמא יחדת בלזרע׳ ודקאת רקות והי סגאר לגסם סגאר לחבה׳ שדופות קדים
אי שדפהא לברד ולנור שרוח קדים קשה לזרעים׳ והנה חלום ושכח הפתרון
ותפעם רוחו ובנבוכדנצר נאמ׳ ותתפעם רוחו לפי שכבה פרעה הפתרון
ונבוכדנצר שכח החלום והפתרון ויש אומ׳ לפי שחלם נבוכדנצר שתי חלומות

שלאום

שלנלם ושלחילן׳ וישלח את כל חרטמי מצרים ששואלין בחולמי מתים ובנמוכר מר
נאמ׳ לאשפים שרוחקין במזל ומנין שאשפים לשון דוחק שלהשאפים על עפר
ארץ׳ ולמכשפים אלו שמכחישין פמליא שלמעלה ושלמטה׳ וידברו הכשדים
למלך ארמית אמ׳ להן איני יודעאת החלום אם אני אומ׳ לכם אתם בורים מלבכם
ואומ׳ זה פתרונו לכן חלמא תימרון לי ואתם אומ׳ אמור לנו מה אתם סבורין שהיין
מסיחין עמדי עד הצהרים לכן דיהון חלמא ופשריה לא תהודעון לי תהא מלתא
דתתקטלון ומלתא יקירא נבואה היא צריכה שנ׳ ודבר יי׳ יקר בימים ההם ואהרן
לא איתיה אמ׳ להם כשהיה בית המקדש קיים היה הדבר מתפרש באורים ותומים
ועכשו אין מקדש שאתם נותנים לי עצה להחריבו וכעס ואמר להובדא לכל
חכימי בבל וכל אותו ענין אמ׳ הקב״ה לישראל בעולם הזה הנבואה ליחידים אבל
לעתיד לבוא על כל אדם שנ׳ והיה כיום ההוא אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו
בניכם ובנותיכם׳ ואין פותר אותם לפרעה פתרון שמיושב את דעתו אבל מהם
מי שאומ׳ שבע נשים אתה לוקח ומהם מי שאומ׳ שבע מדינות אתה כובש׳ איש
כפתרון חלומו חלמנו׳ מכאן למדנו שהחלום הולך אחר הפתרון׳ ומכאן שלא
יספר חלומו אלא לאוהבו׳ מעשה באחד והוא בן אחותו של ר׳ ישמעאל שחלם
שנשרו רגליו אמ׳ ליה ר׳ ישמעאל זה פתרונו באדר מיתאת וניסן לא חזית ומא
דזועת לא קיברת כלומ׳ תמות באדורה שלתגלה ולא תתנסה ולא ימותו בניך
בחייך׳ ושם אתנו נער עברי׳ נער כלומ׳ חסר׳ עבד כלומ׳ כעור׳ עברי כלומ׳
שפל׳ ארורים הרשעים שאינם מחזיקין טובה לישראל אתה מוצא שפתר להם
החלום ועכשו סיפרו בגנותו שאין הגוי מספר בשבח ישראל תחלה אלא מאחורי
אוזן ומפני הצורך׳ ויריצוהו מן הבור מתוך נבולן שלצדיקים אתה מוצא
רוממותן וכן הוא אומ׳ כי שחה לעפר נפשינו קומה עזרתה לנו׳ ועוד מקימי
מעפר דל׳ ביום שמת יצחק יצא יוסף מבית האסורים לכך לא נכתב מיתתו
כאן׳ תנו רב׳ ארבעה צריכין להודות ואלו הן׳ חולה שנתרפא שנ׳ ויגיעו עד
שערי מות ישלח דברו וירפאם יודו ליי׳ חסדו׳ וחבוש שיצא מבית האסורים
שנ׳ יושבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל יוציאם מחשך וצלמות ומו
סרותיהם ינתק יודו ליי׳ חסדו׳ ויורדי הים כשיעלו שנ׳ עושי מלאכה במים

רבים וג׳ רוח שערה תרומם גליו ומבתוקותם יו׳ יאם יודו לי׳ חסדו׳ והולכי מדבר
כשיגיעו לישוב שנתעו במדבר וג׳ וידריכם בדרך ישרה וג׳ יודו לי׳ חסדו׳
וצריכין להודות בפני עשרה ושנים מהן חכמים שנ׳ וירוממוהו בקהל עם וב׳
מושב זקנים יהללוהו סלה׳ ויגלה ויחלף שמלתיו שאין אדם נכנס למלכות על
בלבוש מלכות׳ בלעדי כלומ׳ שלומך יהיה מבלעדי שהוא אלהים מכאן שמחניפין
לרשעים׳ בחלמי וג׳ והנה שבע פרות דלות ורעות תאר מאד אמ׳ יוסף לאחיות
לא שרחמות קדים התחיל פרעה אומ׳ אחרי היית בחלום שנ׳ אחרי הודיע אלהים
אותך את כל זאת וכן הוא אומ׳ בן פרת יוסף בין הפרות היה יוסף׳ יהיו שבע שני
רעב שגזר יוסף כך וכך וכן הוא אומ׳ ותגזר אומ׳ ויקם לך ועל נתיבותיך נגה אור
שהיה הרעב ראוי לבוא במצרים מ״ה שנה ויש אומ׳ ע׳ שנה לא היה אלא שבעה
ובשביל יעקב נתמעטו השבע׳ ויפקד פקידים תרג׳ ירושלמי וימני אפיטרופין
וחמש יעני יקבץ התבואה והוא תעבייה׳ אטעאם וגמעה׳ יש אומ׳ מחמישית
פרשה׳ אין נבון וחכם נבון מפני שמגיד דברים העתידין להיות׳ וחכם שנותן
לנו עצה מה נעשה׳ ישק כל עמי יעני ינקאדו בראיה׳ רביד הזהב כדרך שעושין
למלכים והו טוק מן דהב יעמל על אלעונק׳ אברך כמו שרח רבי סעדיה גודיבין
ידיה אטריק אחד הכדי יעמל בין ידי אלכבארחת ויש אומ׳ היא לשון נוטריקון אב
בחכמה ורך בשנים׳ ובלאם נ׳ גנאח אקוי והו ארכוע אי ירכעו לה מתל קם מדרוע
על ברכיו׳ צפנת פענח יעני מוצח אלכפאיא ומנהם מן קל צופה פודה נביא תמים
פענח פותר ענין נאמן חכם׳ ויצא יוסף על ארץ מצרים ענינו שיצא עליה שלי׳
תנו רב׳ יוסף משלו נתנו לו הפה שלא נשק לעבירה ועל פיך ישק כל עמי צואר
שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו׳ ידים שלא משמשו ויסר פרעה
את טבעתו ויתן אותה על יד יוסף הגוף שלא דבק בעבירה וילבש אותו בגדי
שש׳ רגלים שלא פסעו וירכב אותו במרכבת המשנה מחשבה שלא הרהרה
בעבירה הרהרה בחכמה׳ לקמיצים אוצרות מלשון קיבוץ וכן הוא אומ׳ ויקבץ
את כל אכל׳ וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב מכאן שלא ישמש
אדם מטתו בשני רעבון לאין אלא פכור מתשושה ולחתי ינכינע אלא נסאן ויחזור
בתשובה׳ וירחם הקב״ה על עולמו ועוד שהנולד בזמן הרעב יהיה חסר׳ ויהי

רעב

רעב בכל הארצות עשרה פעמ׳ בא הרעב לארץ אחת בימי אדם שנ׳ ארורה האד׳
בעבורך וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השד׳ שניה בימי נח שנ׳ זה
ינחמנו ממעש׳ ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יי׳ שלישית בימי אברהם
שנ׳ ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם׳ רביעית ב׳
בימי יצחק שנ׳ ויהי רעב בארץ מלבד הרעב וג׳ חמישית בימי יעקב כאן׳
ששית בימי שפוט השפטים שנ׳ ויהי רעב בארץ׳ שביעית בימי דוד שנ׳ ויהי
רעב בימי דוד שלש שנים׳ שמינית בימי יהורם בן אחאב שנ׳ ויהי רעב גדול
בשומרון׳ תשיעית בחרבן הבית שנ׳ העטופים ברעב׳ כי יש למות תוצאות
בגימטריא תשע מא׳ ושלשה מינ׳ מיתה קשה שבכולן אסכרה׳ תני ר׳
אם ראה אדם יסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנ׳ נחפשה דרכינו ונחקורה
ונשובה עד יי׳ פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה שנ׳ אשרי הגבר אשר
תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו׳ נוחה שבכל המיתות נשיקה לכך צריך אדם
שיתפלל שתצא נפשו בשעת מיתה בנחת שנ׳ על זאת יתפלל כל חסיד אליך
לעת מצוא לעת מיצוי הנפש שהיא שעת המיתה׳ לכו אל יוסף אשר יאמ׳
לכם תעשו ואמ׳ להם יוסף לכו ומולו עצמכם תחלה הלכו וצוחו אל פרעה שנ׳
ויצעק העם אל פרעה ללחם אמ׳ להם וכי לא הנחתם לכם תבואה אמרו אצרנו
הרבה ואכלתהו התולעת ולא עוד אלא ואפלו שבסל הרקיבה אמ׳ להם לכו אל יוסף
ומה יום על הפת גזר שתרקיב מתיראין אנו שמא יגזור עלינו נמות׳ ויפתח יוסף
את כל אשר בהם ענינו כל האוצרות שבהן התבואה׳ וישבר לכל מצר׳ ביקש צריך
אדם לקנות תבואה מן השוק שבירה כת׳ בו׳ וירא יעקב כי יש שבר במצר׳
זה הש״ה אשרי של יעקב בעזרו למה לא אמ׳ של אברהם או יצחק אלא ללמדך
שאין המלך עומד על שדהו לא נחרשת ולא נזרעת אלא כשהיא כרי כך אברהם
נאמ׳ לו קום התהלך בארץ לארכה ולרח׳ כי לך אתננה׳ יצחק זרע שנ׳ ויזרע
יצחק בארץ ההיא בא יעקב שהוא כרי של תבואה שנ׳ קודש ישראל ליי׳ רא׳
תבואתו׳ הוי של יעקב בעזרו׳ ד״א וירא יעקב כי יש שבר זה הש״ה נער הייתי
גם זקנתי לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם׳ הפס׳ הזה שר העולם אמרו
נער הייתי בימי נח גם זקנתי בימי אברהם׳ נער הייתי בימי אברהם גם זקנתי

בימי דוד׃ נער הייתי בימי דוד גם זקנתי בימי חזקיהו׃ נער הייתי בימי חזקיהו
גם זקנתי בימי המשיח לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם אלא הקב״ה מתקן
לבריות מאיכן יחיו בימי הרעב׳ וכן אתה מוצא באליהו שהתקין לו מאיכן יחיה
שנ׳ קום לך צרפתה הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכליך וכן יצחק וכן יעקב׳
וירא יעקב וג׳ למה תתראו גבורים אתם נאים אתם אל תכנסו בפתח אחד׃ ד״א
למה תתראו שהיו מביטין איש באחיו כשאמ׳ להם אביהם ירדו למצרים מפנ׳
יוסף כיון שידע אמ׳ רדו שמה ופשטיה דקרא אל תתעכבו מן הירידה׳ וירדו
אחי יוסף עשרה שיש בהן כח לכלות הפורענות׃ ד״א אחי יוסף מאחר שאמ׳
אחי יוסף איני יודע שהם עשרה אלא עשרה חלקים לאהבה ואחד לשבר בר׳
כי אמרו פן יקראנו אסון שאמ׳ יעקב שמא על גבי רחל נגזר כליה בדרכים
יוסף שלחתיו לדרך ולא חזר ושמא בעמין כך שכן אמם אף היא מתה בדרך
שנ׳ מתה עלי רחל בדרך כיון שידע יוסף שאחיו באים לשבר בתוך הבאים הושיב
שומרים על כל הפתחים ואמר להן כל מי שנכנס לשבר אכל כתבו שמו ושם
אביו ושם עירו לערב הביאו פטקין נכנסו אחיו וכתבו שמם והביאו פטקין ליוסף
אמ׳ להן סתמו כל האוצרות ופתחו אחד ואמרו לממונה הא לך פטקין וכשיבואו
אנשים אליך תפוס אותם ושגרם לי עברו שלשה ימים ולא באו מיד נטל שב׳
עים גבורים מבית המלך ושגר אותם לבקרם הלכו ומצאו אותם בשוק שלזונות
ותפסום והביאום ליוסף והם לא הלכו לשם אלא אמרו אחינו יוסף יפה תואר שמא
הוא שם׳ מיד ויתנכר אליהם׳ ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו היום נתקיים החלום
והנה תסבינה אלמותיכם ותשתחוין לאלמתי׳ ויכר יוסף את אחיו שהיו בחתימת
זקן והוא לאו׃ ויתנכר אליהם נעשה כנכרי׳ ונטל הגביע והקיש בו ואמ׳ להם
מרגלים אתם אמרו כנים אנחנו אלא שצונו אבא ואמ׳ אל תכנסו בפתח אחד
מפני מראות העין אמ׳ להם בשוק שלזונות מה טבכם אמ׳ אבדה עלינו אבדה
אמ׳ איזו אבדה אני רואה ששנים מכם החריבו כרך אחד נזדעזעו כולן ואמרו
שנים עש׳ עבדיך וכל אותו ענין׳ והם לא הכירוהו שעדיין היה קטן כשמכרוהו
ולא עוד אלא שהוא שליט גדול׳ חי פרעה אם תצאו בשעה שהיה יוסף הצדיק
מבקש לכפור הוא אומ׳ חי פרעה וכל מקום שנזכר שם אחר חי הוא חי כגון

חי יי וברוך צורי חי יי וחי נפשך אם אעזבך חי יי אשר עשה לנו את הנפש הזאת ואם
לא נזכר השם הוא חי כגון חי פרעה חי העולמים וחי נפשך לפי שהגוף הוא וחיין שנים
אבל הוא בה״ה הוא וחיין אחד׳ בהתחננו אינו מלמד שהיה מתחבט לפני כל רגלי כל אחד
ואחד ולא ריחמו עלין׳ כי המליץ בינותם פי׳ יודע בלשונות נקרא מליץ׳ ויקח
מאתם את שמעון הוא שבקש להרגו יותר מכולם׳ ויצא לבם כלו׳ פרח שכלם
יעני צ׳אע צואבהם לאן לב הנא עקל׳ ונאמר אין כנים אנחנו זה שאתה מוציא
שאנו מתקבצין יחד ועצתינו אחת ועוד שאנחנו נכנסים בפתחים הרבה כלנו
בני איש אחד וצונו אבינו שלא נכנס בפתח אחד מפני מראות העין׳ ואת
רעבון בתיכם עננו שבר רעבון בתיכם או שדבר הכת׳ בדרך קצרה׳ אותי
שכלתם הו׳ אתכלתמו ואנעף וסקוט אקווה׳ יוסף איננו כלו׳ אסר׳ ושמעון איננו
כלו׳ אסור׳ ובנימין מבוקש׳ את שני בני תמית אמ׳ דעתך קלה אני מבקש אחד
ואתה אומ׳ נהרוג שנים׳ לא ירד בני עמכם כשהיה יעקב אבינו מדבר דברים
שלתיקון הוא אומ׳ כפתר ופרח וכשהיה מדבר דברים שלבטלה הוא אומ׳ לא
ירד בני עמכם׳ ד״א כל זמן שהחטים בביתהוא אומ׳ לא ירד בני עמכם כלה מן
הבית הוא אומ׳ ואת אחיכם קחו׳ אם לא הביאתיו אליך מכאן אמרו נדוי אפלו
על תנאי אפלו מפי עצמו צריך הפרה׳ ויהי כאשר כלו כשכלתה הפת אמ׳ יעקב
שובו שברו אמ׳ יהודה אם תניח בנימין לילך עמנו ספק נתפס ספק לא נתפס
ואם לאו אנחנו מתים מוטב שתניח הספק ותקח הודאי׳ שאול שאל האיש מכאן
למדנו ששאל להם ולתולדותיהם בדבר למוד מסופו מכאן והושיבו עלין ומכאן
יתבאר לך למה אמ׳ שנים עשר עבדיך כלנו בני איש אחד׳ גם אנחנו רבה
נשיהם גם אתה רבה נשין׳ גם טפנו לרבות מקניהם׳ קחו מזמרת הארץ
בכליכם מן המשובח שבארץ מלשון זמרה שהוא שבח׳ מעט צרי הו׳ אלתריאק
ומעט דבש הו׳ דבש תמרים׳ נכאת הו׳ אלכרנוב׳ ולט הו׳ אלשהבלוט׳ בטנים
הו׳ אלבטם׳ ושקדים הו׳ אללוז׳ ואל שדי יתן לכם רחמים למה פתח באל שדי אלא
מי שאמ׳ לעולם די כשהיה נמתח והולך יאמר ליסורין שלי די וישמע תפלתי׳
ת״ר כמה תפלות אדם מתפלל בכל יום שלש תפלות כדי שלא יהו בקלות
ראש בשכינה׳ שאל אנטונינוס את רבי הקדוש על זה מיד נכנס אצלו אמ׳ קירי

כריך לאחר שעה אמ' נמרך טב לאחר שעה אמ' שלום עליך המלך אמ' מה אתה מבא
במלכות אמ' ישמעו אזניך מה שפיך מדבר' אתה מוצא תקלה שבאה על ידיה צ'
דיקים היה בה מחיה לעולם זכות שעל ידיהם על אחת כמה וכמה' וטבוח טבח
הוליך והביא הסכין בפניהן; והכן טול גיד הנשה בפניהן' להתגלל מלשון בגלל
אי לא נתסבב עליהם' ולהתנפל עלינו דברים שלגנאי' ולקחת אותנו לעבדים ואת
המולינו מכיון שממון הצדיקים חביב עליהן כנפשן; לפי שאינן פושטין ידיהן
בגזל' ויש מבני אדם שממונן חביב עליהן יתר מגופן שנ' עור בעד עור וכל אשר
לאיש יתן בעד נפשו' ויבא החדרה ויבך שמה בכה אף על יצחק על שלא גמל לו
חסד' ויצא ויתאפק אי תתאבר וקולא נפפה על' איתבר לאוהם נכמרו רחמיו לנכות
פמסך נפפה על' איתבר וכד' יתרגם ואתחסן מתל והסון הוא כאלונים' ויתמהו
האנשים תמהו על חכמתו שהיה אומ' זה בכור וזה שני לו כמו שיתבאר' ותרב
משאת בנימן ובחמש ידות נתן לו יוסף מתנתו ובניו אף הם נתנו לו מתנותם
הרי שלש ואסנת ומתנתו עם אחיו הרי חמש' וישתו וישכרו עמו לא טעמו
טעם יין עד שבאו ליוסף אבל הוא לא שתה שנ' ולקדקד נזיר אחיו ואת גביעי
גביע הכסף סימנות היה לו בגביע והשבונות הרבה' הבקר אור זו מדה טובה
למדנו מהם שלא יוצא אדם לדרך אלא בבקר' והוא נחש ינחש בו הענין כמו
שתרגם אנקלוס בדקא מבדיק ביה ובעדיה קלא ממתחנכם נה' כדי שלא תטעה
ותאמר שהוא מנחש וחס ושלום' והשגתם כתובה בשין ששבג עליהן בדברים
אחת קשה ואחת רכה' מה נאמר לאדני זה על מעשה שכם' מה נדבר במעשה
ראובן; ומה נצטדק במכירת יוסף' האלהים מצא את עון עבדיך בנעמין הה"ד
על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו מכאן ואילך ראויין אנו ליסורין
אלא נפלה נא ביד יי' הוא יהיה לי עבד אמ' יהודה נתתה עינך בבנימין אם
לגדולה ראובן ואם לגבורה אני אמרת שהוא גנב אין אדם להיות גנב בביתו'
ועוד למה אתה מעביר עלינו ונתנו מכרנו אחינו לעבד ולא היה בנמין
עמנו הדין אתלינן' ונשלמה זאת הפרש' בעז שבח'

אתחיל בפרש' **ויגש אליו יהודה** בעז מתריעה בקול
תודה' גשה בני אם ערבת לרעך תקעת

לזר

יזר כפיך ואין לך ערב שחייב לשלם כיהודה לכך לא עמד מכל השבטים כנגד יוסף
אלא יהודה שנ׳ ויגש אליו יהודה וכן אתה מוצא ביום שביקש הקב״ה ליתן תורה
לישראל אמ׳ רצונכם שתקבלו את התורה אמרו הין אמ׳ תנו לי ערבים אמרו אבותי׳
נו ערבים אברהם ויצחק אמ׳ צריכין אבותיכם ערבים מתלי דאמרי ערבך ערבא
צריך אברהם אמ׳ במה אדע כי אירשנה יצחק אהב עשו שונאי יעקב אמ׳ נסתרה
דרכי מי״י אמ׳ לו בנינו ערבים שלנו מיד קיבל הקב״ה ונתן להם התורה שנ׳ מפי
עוללים ויונקים יסדת עוז ונאמ׳ י״י עוז לעמו יתן ולכך כשישראל חוטאין הקב״ה
פורע את הערבים שנ׳ ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני׳ ויגש אליו יהודה
כשהיתה חמתו של יהודה עולה היו שתי שערות יוצאות מלבו וקורעות בגדיו
וכשהיה מבקש שתעלה חמתו היה ממלא אפונדתו אפונין של נחשת ונוטל
ומכסכס בשניו מיד חמתו עולה שנ׳ חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה
מ״ד עמד לפני הארי זה שור יתברך שמו של הקב״ה כשחפץ העמיד שור להלחם ב
עם הארי כנוהג שבעולם שור מתירא מפני ארי ועכשיו שור וארי עומדין כאחד
שור זה יוסף שנ׳ בכור שורו הדר לו ארי זה יהודה שנ׳ גור אריה יהודה אמרו
מלאכי השרת זה לזה בואו ונראה שור וארי מתנגחין זה בזה וקנאה זו אינה
זזה עד שיבא המשיח שנ׳ וסרה קנאת אפרים וצוררי יהודה יכרתו ופרה ודוב
תרעינה יחדו׳ אתה מוצא שהיה יוסף מקנא בשמעון שהוא דחפו לבור והפריש
לוי משמעון שלא יטילו עצה ביניהם מיד אמ׳ שמעון עשיתם כך וכך אתם מבק׳
שין לעשות אמרו ומה נעשה ימותו אנשי ביתנו ברעב אמ׳ להם עשו מה שתרצון
עכשיו אראה אתכם מי שיכניס אותי לבית האסורים באותה שעה שלח יוסף אצל
פרעה ואמ׳ שלח לי ששים גבורים שמצאתי לסטים ואני מבקש ליתן כבלים
ברגליהן באותה שעה שלח ליוסף והיו מסתכלין מה הוא מבקש לעשות אמר
הכניסו זה לבית האסורים ותנו כבל ברגלו כיון שקרבו אצלו צוח בהן כיון ששמעו
קולו נפלו על פניהם ונשתברו שניהם שנ׳ שאגת אריה וקול שחל ושני כפירים
ניתעו והיה מנשה בן יוסף אצל אביו אמר לו עמוד אתה מיד עמד והכהו מכה
אחת והכניסו לבית האסורים ונתן כבל ברגלו אמ׳ שמעון אין זו מכה של מצרים
זו מכה של בית אבא וכשבאו לסעוד אצלו הריח בגביע ואמ׳ הייתי אומ׳ שיהודה

הוא הבכור מפני שהוא מדבר תחלה ואינו אלא ראובן ויהודה זה פטיט והושיבם
על הסדר נשאר בנימין אמ' אני רואה לזה אח ופירש ממנו ואני לי אח ופירש ממני
יבוא וישב אצלי אמ' יהודה בעלילות אתה בא עלינו כמה מדינות ירדו למצרים
לשבר אכל ולא שאלת מהם שמא בתך או אחותך באנו ליקח שאתה שואלינו
לייחוסין ואעפ"כ לא כסינו ממך דבר אמר אני רואה שאתה פטיט אמ' מפני
שאני ערב בנער אמ' ולמה לא ערבת את אחיך שמכרת בעשרים כסף וצערת
אביך הזקן ואמרת לו טרף. כיון ששמע יהודה בכה ואמ' כי איך אעלה אל אבי
והנער איננו אתי. אמ' בוא ונתוכח שנינו קדור זינך ואמור מלך אמ' יהודה לך
וראה כמה שווקים במצרים אמרו יצ' אמ' אני אחריב שלשה ואתם אחד אחד אמרו
לו אחיו אם תחריב מצרים אתה מחריב את העולם באותה שעה ולא יכל יוסף
להתאפק כמו שמבואר בפרש' ראשונה. ולקחתם גם את זה וקרהו אסון שמא כבר
נגמר על אחל ועל בניה כליה בדרך. לסכנה גדולה ירד יוסף שלא הרגוהו אחיו אין
כל בריה יכולה להכיר. ולמה אמר הוציאו כל איש מעלי לא כך אמ' יוסף מוטב שאיהרג
ואל אבייש את אחי בפני מצרים. אמ' לו יהודה תדע כשמתחלה לא באתה עלינו
אלא בעלילה. בתחלה אמרת מרגלים אתם. שנייה גביעי גנבתם. שלישית נשבע
אני בחיי אבי הצדיק ואתה נשבע בחיי פרעה הרשע אם אני מוציא חרבי מנרתי
קה אמלא כל מצרים הרוגים אמ' יוסף אם תוציא חרבך אני כורכו על צוארך
אמ' אם אפתח פי אבלע אותך ואת כסאך אמ' אם תפתח פיך אני סותמו באבן
אמ' מה נאמ' לאבא אמר אמרו לו הלך החבל אחר הדלי. אמ' דין שקר אתה דן
אותנו אמ' יוסף אין דין שקר כמכירת יוסף אחיכם אמ' לו יהודה נורא דשכם
דליק בלבי. אמ' יוסף נורא דתמר כלתך אנא מטפי אמ' יהודה רתח אנא ולית
מהימן לי אמ' יוסף רתיחא דידך אנא מתבר אמ' יהודה עכשו אני צובע כל
מצרים חללים אמ' צבעים אתם מימיכם צבעתם כתנת אחיכם בדם ואמרתם
לאביכם טרף טרף יוסף כיון שראה יוסף שהסכימו להחריב מצרים אמ' יוסף
מוטב שאתודע להם ואל יחריבו מצרים אמ' להם לא כך אמרתם שאחיו ש
שלזה מת הריני קורא לו ויבוא אצלכם התחיל קורא בנימין בן יעקב בוא אצלי
יוסף בן יעקב בוא אצלי והיו נושאין עיניהן לארבע פנות הבית אמ' להם מה

אתם

אתם מתכלבים כיון וכיון אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה מיד
פרחה נשמתן ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו׳ אוי לנו מיום הדין אוי
לנו מיום תוכחה ומה אם יוסף כשאמ׳ אני יוסף אחיכם פרחה נשמתן כשעומד
הקב״ה לדין כמ׳ מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראתו שנ׳ כי לא יראני האדם
וחי על אחת כמה וכמה׳ ועשה הקב״ה עמהן חסד וחזרה נשמתן אליהם׳ כי פי
המדבר אליכם בלשון הקודש וכיון שהכירוהו ביקשו להרגו מיד ירד מלאך
ופרס בארבע פנות הבית באותה שעה צוח יהודה בקול גדול ונפלו כל שורי מצר׳
ונפל פרעה מכסאו ונשתבח שני גבורי מצר׳ שנ׳ שאגת אריה וקול שחל ושני
כפירים נתעו לכך נאמ׳ והקול נשמע בית פרעה זה קול יהודה׃ ברעה ויאוד לה׳
בעולם הזה׳ כגון שאלה בעולם הבא׳ כמו שנתבאר בפרש׳ וישב יעקב כמו שלמ׳
בענין נתן לו הקב״ה שתי מתנות ותלאן זו בזו׃ ולא יכל יוסף להתאפק לא יכול להת׳
חזק מן הבכי מפני הרחמנות שלאחיו׳ גשו נא אלי התחיל מקרבן ומישבן אליו
בדברים שברחו מפניו ונתיראו׃ אל תעצבו אל תכאיבו לבכם שהכאב קשה לכל
מכל האיברים׳ וישימני לאב לפרעה מלמד ומורה לפרעה שהמלמד נקרא אב
וכן הוא אומ׳ באלישע אבי אבי רכב ישר׳ ופרשיו׃ ולאדון לכל ביתו כלכורים
על פיו׃ ומושל בכל ארץ מצר׳ מה שאני גוזר הן מקיימין שנ׳ לכו אל יוסף אשר
יאמר לכם תעשו׳ והגדתם לאבי את כל כבודי במצר׳ ומה הוא כבודו לא אמר
להם אמרו לו כשאני מהלך בשוקי מצרים הכרוז מקדים לפני ומלבוש מלכות
עלי ורביד הזהב וטבעת מלכות וכל גדולי מצרים משכימין לפתחי ואין המלך
עושה דבר לא ברשותי אבל כשהייתי אצלכם אפלו השלום אין אתם מחזירין לי
שנ׳ ולא יכלו דברו לשלום ואפלו אבא נוזף בי שנ׳ ויגער בו אביו׳ ואת כל אשר
ראיתם ממונות הרבה ואוצרות תחת ידי וכל שאני עושה יי׳ מצליח׃ והנה
עיניכם ראות ועיני אחי בנימין שהוא אוהבו שלאבא׃ ואחרי כן דברו אחיו
אתו וכשם שלא פייסאותן אלא בבכייה כך הקב״ה מפייסן בבכייה שנאמ׳ בבכי
יבואו ובתחנונים אובילם אתה מוצא כמה נצטער יהודה שהוא ערב מכאן
אמרו הוי בורח משלשה והדבק בשלשה ברח מן הפקדון ומן המיאון ומלעשות
ערב׳ והדבק בחליצה ובהתר נדרים ובהבאת שלום בין אדם לחבירו׃ חדל

תרגזו אל תפסעו פסיעה גסה ואל תעמידו עצמכם מדברי תורה והכניסו חמה לעיר'
אל תרגזו על עסקי ובשבילי וכן תרג' אנקלוס לא תתנצון' ויתן להם חליפות פי' ר
מלבוש נאה שמשנין אותן לעתים' וחמש חליפות לבנימין יוסף נתן לו אחת ואסנת
נתנה לו אחת ושני בני יוסף שתים וחלקו עם אחיו הרי חמש' מטוב מצרים זו מנחה
מכל מיני מעדנים שבמצרים' בר כמשמעו' וכן הוא אומ' לשבר בר ממצר' ולחם
זו פת' ומזון שאר מאכלות שהן ראויין לדרך שהן כעכין וכיסנין וכיוצא בהן כגון
מכשירי אוכל ויש אומ' זה יין' ויפג לבו מענייה פתרת חמייה' קלבה' ואמא' ר'
גאון געלהא תשכיך קל פשלך קלבה ותצחיא קו תמחם אנג' כי לא האמין להם
מה ענשו של בדאי כשמדבר אפלו אמת אין שומעין ממנו שאמר תחלה טרף
טרף יוסף מיד וידברו אליו את כל דברי יוסף' וירא את העגלות שאמ' להן יוסף
אם האמין להם מוטב ואם לאו אמרו לו משמי כשפירשתי ממך הייתי דורש
בפרש' עגלה' ותחי רוח יעקב אביהם' ששרת עליו רוח הקודש' רב עוד יוסף בני
חי הרבה לי שמחה בראייתו' ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק לא שלמים ילף זבחים
מזבחים שהרי הוא אומ' להלן ויזבחו זבחים שלמים לי'י' פרים ויש אומ' אף עולה
שנ' לאלהי אביו יצחק דכת' ביה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים וכן העולה הי'
המיוחדת לו' ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה קד' דכרנא לך תנן אמראה
הי' תנן תנח לנבואה לא נבי' פי' חא איקצה' יעקב יעקב כאדם שממהר לקרות דברה
תורה בלשון בני אדם' אנכי האל זשה השמך אלהים כן תהלתך וכן הוא אומר
לך י'י' הגדולה והגבורה' הגדולה במה שבראת ביום ראשון' והגבורה במה
שבראת ביום שני' והתפארה במה שבראת ביום שלישי' והנצח במה שבראת
ביום רביעי' וההוד במה שבראתה ביום חמישי' כי כל בשמים ובארץ במה
שבראת ביום ששי' והמתנשא לכל לראש שרוממת לשבת באו אנשי כנסת
הגדולה ואומ' ומרומם על כל ברכה ותהלה' אנכי ארד תרגמה אנא איחות
ובאין יתרגמה אנא אתגלי' **ואת תעלם** אין כבב אנקטאע לנבואה מן
יעקב אבינו מן וקת מכירת יוסף לא אן דלך לא שתגל קוותה
למתכיילה בפקד יוסף פלם תצח לה נבואה לאן קד עלמת אן לקווה למתכיילה
קווה בסמאניה תתעף בתעף לנפס ותקוי בקוותה פנבה אנקלוס על הדי למעני

פלמא כאן אכתר את אלף הנא למתכ׳יילה והי קווה בדניה קלאנא איחות׳ ורבי
משה בן מימון ע״ה קאן למא כאן ד׳לך ליס הו אמר וגודי קד אתלפקו אנא איחות
ליס הו מתל וירד י״י על הר סיני אלדי קד אתצל ושוהד׳ ועוד עלה בדעת אני
זכריה הרופא בירב שלמה מחבר זה המדרש לפי שלא נתנבא יעקב במצרים לא
אמ׳ אנא אנקלוס אנא אתגלי להתי תנפתל נבווה מן אעינאיה ולאתדביר׳ גם עלה
שעלה בקבורתו מנין גם שהוא שלשה וארבעים אלף׳ ויוסף ישית ידו על עיניך
מכאן שמאמצין עיניו של מת׳ וישאו את יעקב אביהם נשאוהו במטה על כתפי׳
הן ונשאו השאר בעגלות וכן הוא אומ׳ תחלה קחו לכם עגלות לטפכם ולנשיכם
ונשאתם את אביכם ובאתם׳ ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וג׳ כל נפש
בניו ובנותיו שלשים ושלש ואין שם אלא שלשים ושנים בלבד בניה ובני בניה
של לאה לא ממה שנ׳ ואת דינה בתו רבה בתה של דינה משכבה אם כן למה לא
זכרה הכת׳ בפירוש שהוא ואל תתמה שהגוי הבא על הישראלית הולד ישראל׳
נמצאו בני לאה ובנותיה ל״ג בני זלפה בבתה סרח י״ו בני רחל י״ד יצא מהם יוסף
שהיה במצרים ונכנסה יוכבד שנולדה בין החומות׳ ובני בלהה ז׳ הרי שבעים
בשווה׳ אם כן למה חזר ואמ׳ כל הנפש הבאה ליעקב מצ׳ שבעים אלא לפרט
לך הכת׳ הבאה עתה והבאה שכבר נכנסה מבתחלה שהן יוסף ובניו על זה נשתנו
הטעמים׳ ר׳ צדוק אומ׳ אלה בני לאה ואת דינה בתו תלה הכת׳ הנקיבות בזכרים
והזכרים בנקיבות מכאן שאם הזריע האיש תחלה היא בת וחילופו זכר׳ ואת
יהודה שלח לפניו מניין שאין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו למדנו מהקב״ה
שנ׳ וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך אמ׳ הקב״ה
כבדו מצותי שהן שלוחי שאם כבדתם אותם כאלו לי כבדתם ששלוחו של אדם
כמותו ואין לך מי שמכבד התורה והמצוות כיעקב אבינו שנ׳ ויעקב איש תם
יושב אוהלים מה שכרו בעולם הזה יתר על הטובה הצפונה לו לעולם הבא׳
אבד אחד מצא שלשה ושני בני אדם מצאו כבוד מה שלא ראה אדם בעולם
והם יעקב כשראה יוסף בנו ומצרים ברגלו ויתרו כשראה משה חותנו וכל ישר׳
ברגלו שבכל מכה שהקב״ה מביא לעולם הוא מרפאה לעתיד לבוא׳ העורים אז
תפקחנה עיני עורים׳ הפסחים אז ידלג כאיל פסח׳ וכשם שאדם הולך הוא חוזר

צא ולמד משמואל שנראה במעילו לשאול אצל בעלת אוב כל כך למה כדי שלא יאמ'
אחרים החיה ואחר שיעמדו הקב"ה מרפאן החיות מתרפאים שנא' זאב וטלה ירעו
כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו ולמה אין לו רפואה מפני שהוריד
הבריות לעפר' יש או'מ' קצרו ימי יוסף לפי שלא ירד מעל המרכבה כשראהו'
אמותה הפעם כלומ' לו אני מת עתה כבר נתקררה דעתי ועוד ששרית במזודם
עלי' אנשי מקנה עבדיך שכל הרוצה להעשיר יקנה בהמה דקה וילך לו לנעוו
במדברות שהם רחוקות משדות שלבני אדם וכן הוא או'מ' וינהג את הצאן אחר
המדבר וכן ביעקב וישם דרך שלשת ימ'' כי תועבת מצ' כל רועה צאן שדרך
הרועים יאכלו מבשרן וכסותו מגזותיהן וכן הוא או'מ' ויזבח יעקב זבח בהר'
ואל הבקר רץ אברהם וכן איוב אמ' ומגזי כבשי יתחמם וכן הרועים מכים
את הבהמה בעצים ובאבנים ותועבת מצרים זה שהן עובדין אותן קל וחומר
שיכום קל וחומ' שיקללום קל וחומ' שיזבחום' ויעמידם לפני פרעה ויברך יעקב
וג' יש או'מ' שבירכו שתי ברכות בכניסתו וביציאתו אחת שיעלה נילוס וישקה
ארצו ואחת שיחסר הרעב שתי שנים' ד"א ויברך יעקב את פרעה ברכה זו היא
השלום' ואחר כך ויברך יעקב את פרעה שנתפלל עליו והכ'' שרח רבי סעדיה
אחולי קא וסלם עליה ואתאניה קא תם דעיז לה וכדה דרך המלכים' כמה ימי שני
חייך אמ' יעקב שני מגורי הודיענו שאין חיי העולם הזה חשובין אלא גרים אנחנו
חשובין בארץ וכן הוא או'מ' כי גרים ותושבים אנחנו ככל אבותינו' כצל ימינו על
ארץ' לחם לפי הטף שצריכין לחם בעתים הרבה' והגדולים שתי סעודות ביום
ותלה הוא כמו שפירש אונקלוס ואשתלהי וכן עיף הוא כמו ותלה אלא להודיעך
רחיבות הלשון' בשביל ברכה שבירך יעקב את פרעה נתחסר הרעב שתי שנים
שהרי הוא או'מ' כי זה שנתים הרעב ושנה בכסף ושנה במקנה ושנה באדמה'
ואת העם העביר אותו לערים כדי לחזק הדבר שהארץ לפרעה וכן סנחריב למד
מיוסף' רק אדמת הכהנים לא קנה מיעט השדות שהביאו המצרים לכומרים
לא נתן להם אלא שבכתובים בטמסין בלבד יעני אלמכתוב פי אלדפאתר אלסלטאניה
וכאנה הדה אלפרשה אין בה ריוח ללא יכון מיתת הצדיק בריוח אד' אכבר יעקב
לנא בפראקנא לה ואחיאה בחסבה פי מא איה ארתקא' מענ' אלר חיאתהם

מתעלה קבל מפריק ובעדה כמו קאלו צדיקים אפלו במיתתן קרואים חיים זל׳
ונשלמה ואתהפרש בעז׳ שבה׳

אתחיל ספר ויחי יעקב

ויחי יעקב ז׳ שה׳ כוגרים

בארץ מצרים בעזרת אלהים חיים׳
אנחנו ותושבים ככל אבותינו כצל ימינו על הארץ ואין מקוה׳ אין מקוה שימות
כצל ימינו ולואי כצלו של כותל או כצלו של אילן אלא כצלו של עוף שנ׳ כצל ימינו
עלי ארץ׳ עובר׳ בארץ מצר׳ שבע עש׳ שנה שהיו חביבין אצלו או השבע עש׳
כבל חיין׳ ויקרבו ימי ישרא׳ למות כל מי שנ׳ בו קריבה לא הגיעו ימיו לימי אבותיו
נאמרה קריבה בבחור שבאבות ובבחור שבמלכים ובבחור שבנביאים׳ יעקב
לא הגיע לימי יצחק׳ ובנביאים משה לא הגיע לימי עמרם ובמלכים דוד לא
הגיע לימי יישי׳ אמ׳ ר׳ יהושע בן לוי מן דאתיליד בחד בשבא יהי גבר ולא חדא
ביה׳ אמ׳ רב אשי והא אנא ודימי בר קאקוסיתא אתילידנא בחד בשבא אנא מלך
והוא גנב אמ׳ או כוליה לטבאו כוליה לביש׳ האיי מן דבתרי בשבא אתיליד יהי
גבר רגזן על מה על דאתפליגו ביה מיא׳ האי מאן דבתלתא בשבא יתיליד
יהי גבר נהיר וחכים על דאתבריאו ביה מאורות׳ מאן דאתיליד בחמשא
בשבא יהי גבר גמיל חסדין על דאתבריאו ביה דגים׳ מן דאתיליד במעלי שבא
יהי גבר חזרן מאי חזרן חזרן במצוות על דאתבריאו ביה אדם וחוה׳ מן דאתיליד
בשבתא בשבתא ימות אמ׳ רב חנינה פוקו ואימרו לבר לוי משמי לא מזל
יומא גרים אלא מזל שעה גרים׳ ויקרבו ימי ישרא׳ למות על זה אמ׳ שלמה הבל
הבלים אמ׳ קהלת הבל הבלים הכל הבל׳ כנגד שבעה עולמות שאדם רואה
בן שנה דומה למלך נתון באספריון והכל מחבקין אותו׳ בן ארבע קופץ
כגדי׳ בן עשרים כסוס דוהר מבקש אשה נשא אשה הרי הוא כחמור הוליד
בנים הרי הוא ככלב מעיז פניו ומבקש להם מזונות׳ הזקין הרי הוא כקוף
זה בעם הארץ אבל בחכמי ישרא׳ הוא אומ׳ עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים
יהיו להגיד כי ישר יי׳ צורי ולא עולתה בו׳ ד״א הבל הבלים וג׳ כנגד שבעה
מעמדות שעושין למת הכת׳ מרבר הבל אחד הבלים שנים הרי שלשה אמ׳
קהלת הרי ארבעה הבלים הרי ששה הכל הבל הרי שבעה׳ אמ׳ שלמה זה
הדבר בשעת טרדו ואמ׳ זה חלקי מכל עמלי מהו זה מקלו ויש אומ׳ זה קודו

והי׳ גמתה עד׳ יאכל פיהא׳ ד״א הבל הבלים כנגד שבעת ימי בראשית הכת׳ מדבר
ביום הראשון נבראו שמים וארץ הבל׳ שמים כעשן נמלחו וארץ כבגד תבלה׳
בשני רקיעה הבל שנ׳ ונגלו כספר שמים׳ בשלישי יקוו המים הבל שנ׳ והחרים
יי׳ את לשון ים מצרים׳ ברביעי מאורות הבל וחפרה הלבנה ובושה החמה׳ בחמישי
ישרצו המים הבל אסף עוף השמים ודגי הים׳ בששי נברא אדם ובהמה שנ׳ הבל
המה אדם ובהמה׳ בשביעי מחלליה מות יומת הבל׳ ויקרא לבנו ליוסף לפי
שהשעה מסורה לו׳ שים נא ידך תחת ירכי עיין בא׳ליעזר ואברהם בפרש׳ ויהיו חיי
שרה׳ ועשית עמדי חסד ואמת וכי יש חסד של שקר אלא שהוא שלא בפניו לפי
שהוא לאחר מיתה אבל בפניו חסד שלחנינה׳ והקבורה על יוסף אבל העיקר
לארץ חקד׳ אל נא תקברני במצרים שמא מרחש מרחשי וכשם שנפרעין מן
העובד כך נפרעין מן הנעבד׳ למה האבות מחבבין הקבורה בארץ ישר׳ ר׳
חנינה אומ׳ דברים בגו מה הוא בגו אתהלך לפני יי׳ בארצות החיים ועוד שמיתי
ארץ ישראל אין תחלה קודם למיתי חוצה לארץ בארבעים שנ׳ יחיו מיתיך נבלתי
יקומון׳ והן אוכלין ימות המשיח תחלה ארבעים שנה׳ וכל מי שמת בחוצה לארץ
ונקבר שם שתי מיתות כת׳ ביה שנ׳ ואתה פשחור וכל אנשי ביתך תלך בשבי
ובבל תבוא ושמה תמות ושם תקבר הוי שתי מיתות אם כן מה הפסידו הצדיקי׳
הקבורין בחוצה לארץ הקב״ה עושה להן מחילות והן מתגלגלין ובאין עד
שמגיעין לארץ ישר׳ והקב״ה נותן להם רוח והם עומדים שנ׳ הנני פותח את
קברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישר׳ ואחר כך ונתתי רוחי בכם וחייתם׳
אמ׳ ר׳ שמעון בן לקיש מקרא הוא שנ׳ נותן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה׳
ועוד תנו רב׳ מת לאחר שבע שנים נעשו מתנין שני נחשים בד״א בשלא היו
כורעים במודים׳ ועוד תני רבנן כל העולם בפני מיכאל באמה אחת ובפני גבריאל
בשתי אמות ובפני אליהו בארבע ובפני מלאך המות בשמונה׳ ונשאתני ממצ׳
טול עמי מעפר מצרים והוא הנקרא עפר תבוקה והו אתראב אמבאט לאמייתמן
מתבוססת בדמיך לאנה מתי אכד מן אתראב עדי תחת אמיית שלש אצבעות
טהר אמכאן עלי מא תביין פר׳ מסכת נזירות למעני יבין כי מס׳ אהלות׳ ולמה
לא נאמ׳ ביוסף וישם את ידו תחת ירך יעקב אבל בא׳ליעזר נאמ׳ וישם מפני שאין

נשו׳

בשת פנים בעבדים׳ וישבע לו מכאן שנשבעין לקיים את המצוה וכן הוא אומר
נשבעתי ואקיימה לשמר משפטי צדקך׳ וישתחו ישראל על ראש המטה שלא
יכל לירד אלא קפץ עליו החולי׃ הנה אביך חולה אבינו יעקב הוא שביקש מלפני
הקב״ה שיהיה האדם חולה ויצוה לאנשי ביתו׳ ויקח את שני בניו עמו מכאן
שמבקרין את החולה׃ ויגד ליעקב הנה בנך יוסף בא אליך מה צורך לזה אלא
ללמדך שאין בשת פנים בעובדים נכנסין לחולה פתאם שלא יתגנה׳ ויתחזק ישר׳
אע״פ שאין בו כוח׳ וישב על ראש המטה חלק כבוד למלכות׳ ויברך אותו הנני
מפרך והרביתיך ונתתי את הארץ הזאת לזרעך הבטיחני הקב״ה שיהיה לי שנים
עשר שבטים ויירשו הארץ וכבר נדרתי שא׳ עשר כל מה שיש לי והפרשתי לוי
מעשר לכך שני בניך לי הם שאשלים בהן המנין׳ ומולדתך אשר הולדת אחר
משמעו לשעבר שמשמעה אשר ילדה הזקנה ייבם או יחלוץ שהוא גדול האחים
עם אשר תלד היבמה׳ יקרא על שם אחיו המת׳ וזה להודיע רחיבות הלשון
שהבא משמש לשעבר ושעבר משמש להבא ואמא תרגי׳ה אונקלוס פי׳ נולה
ובנין דתוליד בתריהון פהו אן אלנבי לא ידרך הקאיק אלכאינאת בל במראה הנבו׳
אה פקד תפות ענה כ׳אן אד׳י עאד יוסף אולאד שי פהו יכון על שמו׳ ולא תסתנכר
הד׳י אלא תרא אנ׳ה ג׳ביענה מכירת יוסף ואנה במצרים וגבי על יצחק ויעקב ענד
אברכה וכה״ר מתל הד׳י פי אלנביא כמי קאל אלישע ויצ׳י העלים ממני ולא הגיד לי׳
מתה עלי רחל ואגאון קאל לם יולד ליבעד דאך שייא ולדאך קאל מתה עלי רחל
ולפיכך זכר זה הדבר ליוסף כאן שמא תאמר למה לא קברתי אמך במערה
שהיא מתה עלי בדרך וכבוד האשה קבורתה שאין מניחין מטת האשה לרחוב
אלא סמוך למיתתה קבורתה׳ מתה עלי אין אשה מתה אלא לבעלה ואין איש
מת אלא לאשתו שנ׳ וימת אלימלך איש נעמי׳ וירא ישראל את בני יוסף ויאמר
מי אלה והלא שבע עשרה שנה גדלו עמו ושמשו אותו ולא היה מכירן אלא
שראה מזלן של ירבעם ושל אחאב עומדין מאפרים עובד ע״ז מיד כהו עיניו
ונסתלקה ממנו רוח הקודש שנ׳ לא יוכל לראות מיד נשתטח יוסף לפני הקב״ה
ובקש רחמים ואמ׳ רבון העולמ׳ אלתבייש מסברי מיד הכניס הקב״ה רוח הקודש
ביעקב וראה נזל יהושע ובירכן׳ אשר נתן לי אלהים בזה הדרשנים אומ׳ בכתובה

וקידושין ועננו בזה המקום שנולדו לו במצרים׳ קחם נא אלי ואברכם כשראה
רשעים או שעתידין לצאת מהן מיד ועיני ישראל כבדו מזקן זשה כי לא לקלים
המרוץ ולא לגבורים המלחמה ולא ימלט רשע את בעליו זה המן׃ ד״א ועיני ישראל
כבדו מזוקן זהשה עד אשר לא תחשך השמש זה הקלסטר פנים והאור זה חוטם
והירח זה מצח והכוכבים או ראשי הלסתות׃ ושבו העבים או הדמעות׳ שמרי
הבית או זרועותיו׳ והתעותו אנשי החיל או זרועותיו׳ ובטלו הטוחנות או שנים
ומעים וחשכו הרואות או עינים וסגרו דלתים בשוק או שוקים בשפל קול הטחנה זו
בית הכוסות׳ ויקום לקול הצפור או האזנים׳ וישחו כל בנות השיר שפתים׳ גם
מגבוה יראו זה הרעיון׳ וינאץ השקד זה לוז השדרה שממנו יברא האדם וכל
גוף האדם נעקב הוץ ממנו׳ ויסתבל החגב או הקרסולין ותפר האביונה זה התאוה
שמטיל שלום בין איש לאשתו׳ כי הולך האדם אל בית עולמו שכל צדיק וצדיק
יש לו עולם בפני עצמו׳ וסבבו בשוק הסופדים או התולעים חבל הכסף זה חוט
השדרה ותרץ גלת הזהב זה מוח ותשבר כד על המבוע זו מרה שהיא נבקעת
על הכרס׳ לא יוכל לראות שכל המסתכל ברשע עינו כהות מיד ויוצא יוסף אתם
מעם ברכיו כשנתפלל יוסף וראה יעקב מזלו של יהושע מיד ויקח יוסף את שניהם
ויגש אליו כל זה על טעם המדרש אבל פשטיה דקרא שזה שנכפל פסוק ראשון
שהוא קחם נא אלי ואברכם יעני יצלם עליהם על מא קאל ויחבק להם וינשק להם׳
אחר כך אמ׳ ראה פניך לא פללתי מלשון פלילים אל׳ יהם אלהים אי מא חכם עקלי
על אני אגיד אגדך וגדתך אנת ואולאדך איצא׳ אחר כך ויצא יוסף אותם מעם
ברכיו ואחר כך הכניסם לברכה פעם שניה׳ ויברך את יוסף כלומ׳ ויברך את בני
יוסף׃ המלאך הגאל אותי מכל רע בתחלה האלהים הרועה אותי זה הוא אוה העולם
בא וכן תרגמו דפלחו אבהתי קדמוהי יי׳ דזן יתי אחר כך זכר המלאך שואקי לה
מן השרור והו אמפיק עליה והו שרו שלעולם והו אפעל פי אנפס׳ וידגו לרב יפרו
וירבו כדגים׃ ד״א וידגו שעתידין בני אפרים להיות ניצודין כדגים ויאמרו אמור
שבולת ויאמר שבולת והדגום׳ ויתמך יד אביו אמ׳ר ברכיה אמ׳ יעקב ליוסף
ידא דדחית לתלתויה דעלמא בעיאת למדחה והוא מלאך שהוא שלישו נ״א
שלעולם שנ׳ ונויתו כתרשיש כתרין משש וקד עלמת אן מבאדי אמוגודאת

באיזו

אלמינה ופאסדה תלאתה אלמאדה ואלתורה ואלעדם ואלמכנון אלדי הו מכרי אלנקץ
ואלתנה מקארן ללמאדה והו אלדי עאנדה וקוי עליה׳ ויברכם ביום ההוא לאמ׳
מל׳ לפי שהיא ברכה שלימה׳ בך יברך ישראל כלומ׳ יתברך ישראל שהוא אומ׳
ישימך אלהים כאפרים וכמנשה ואמא אלגאון קאל בך יתבארך בני אסראיל קאל
קאילין בעץ׳ לבעץ׳׳ הנה אנכי מת מלמד שראה מלאך המות עומד כנגדו׳
ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך שנתן לו עיר שכם יתר על אחיו שכר לו
לפי שנתעסק בקבורתו והעלהו אמ׳ יעקב ליוסף כבר נתחננתי לך שתקברני
במערה והשבעתי לך ופייסתי למה לא קברתי אמך במערה ונתתי לך חלק
שכר יתר׳ בחרבי ובקשתי הדרשנים אומ׳ חרבי זו תפלה וקשתי זו בקשה׳
ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו שאם אתם בלב אחד אין כל בריה יכולה
לכם וכן הוא אומ׳ אקרא לאל עליון גומל עלי׳ שלשה דברים גזרו בית דין
ואלו הן שגזרו בימי עזרא כשעלו מבבל בקש הקב״ה להכיר להם מעשרות
מה עשו כתבו וחתמו ונתנו אותו בהיכל יי׳ למחר נכנסו ומצאוהו חתום
שנ׳ וימצאו כתוב׳ וקבלו היהודים וקבלת שקיבל דבן של יהודים שהסכים
למעשיהן ושאילת שלום בשם שנ׳ בבועז ויאמרו יברכך יי׳ ומנ׳ שהסכים
הקב״ה למעשיהן שנ׳ וירא מלאך יי׳ וג׳ ואומ׳ יי׳ עמך גבור החיל׳ האספו
עיר שיש בה מחלוקת סופה להיות בה שפיכות דמים וסופה להתחרב׳ בית
שיש בו מחלוקת סופו ליחרב׳ מחלוקת בבית זמה בבית׳ מחלוקת בבית
הכנסת סופה להשתומם לכך אמ׳ להם האספו כלומ׳ לא יהיה בכם מחלוקת
באותה שעה ביקש יעקב לגלות להן קץ הימים בא מלאך וסתם פיו לכך חזר
ובירכן מיד אמר בני שמא יש בכם פסולת מי שאינו עומד עמי ביחוד אדון
העולם ענו כולם ואמרו שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד פתח הזקן ואמ׳ ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד לכך נהגו ישראל לומ׳ כך אחר שקורין שמע ישראל׳

אעלם אן אלסבב פי כון קץ הימים ממתנע אלאכבאר פיה מן אלאנביא כמא
קאל איצא לדניאל סתום וחתום הדברים כי לעת קץ ודלך לוגהין
אוולהא לאנה יבין לאלנאס אדא אכבר פיה אלאנביא אנה בעד זמאן טויל כמא
טאל אלוקת בעונותינו פיקול בעץ׳ אלנאס מנה׳ ואנה בוקת בעיד ולים יגי בימיהם מלך

המשיח פינפר מן אלדין מן יגפר ויקול נחן תחת אלד'ל ואלמסכנה פי אלגלות פיקול טוב
לן שידבק באלו שירין תקיפה לאן אכתר עקול אלגמהור כלו ובעץ אלכואץ בזעמה
אנה ירא אן ליס תם סעאדה מרתגאה לא אעז ולא נגאה ולאמר אלמטיע ואראחה
פי אלדניא ולא אלתקא והד'י לא יתם לה מע את'אמה דת ישראל פי אלגלות לכונה
מסתרקין ללגהלה אלפאסקין כמי חתם עלינא בעוונותינו ועבדת את איביך׃
ואלוגה אלת'אני קד עלם אן לא בד מן אגל מחתום לאלישועה ונקטה מעלומה
ענדה וענד אנביאה אלהא ינתהי שעבוד ישראל לקו עד לעדן ועדנין ופלג עדן
ולכן אנה מא עלמנא מן מתי אלחסאב וחינאד' יבתהג נור אלאמה עלי יד עבדה אל
מרתג'א המלך המשיח כמי קאל בימיו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח ואן כאנו
פי חאל אלעציאן במת'ל גאולת מצרים אלד'י קיל פיה ואת עירום ועריה לאן אכתרהם
פי ד'לך אלוקת לא יערף אלאלאה לאן קד אדתסכת עקולהם בגהלהם קבט מצר ובכיאל-
הם אלפאסד אלד'י כאנו יעבדו אלבקר ואלגנם הא בעירא דמצראי דחלין ליה מנה
אנחנא נסבין לדבחא אד' קד לתלך אלגאולה אגל מחתום ענדה וענד אברהם
ארבע מאות ושלשים שנה׃ ואמא אד'י כאן תם תשובה נאחת מן ישראל פהן
יגי פי אלחין כמי קאל אני ייי בעתה אחישנה מיד׃ ואם לאו בעתה אחישנה׃ וקד
סאל אחדי גמהור ישראל ר' יהושע בן לוי וקאל מתי יבוא המלך המשיח וקאל לה
מתי יבוא המלך המשיח פקאל לה היום פבקא מנתט'ר אלי אן אנצרף אלנהאר
פגאד אליה וקאל אליס מא קלת היום פקאל נעם היום אם בקולו תשמעו׃ ועוד תנא
ר' יהושע בן לוי דאמי כת' וארו עם ענני שמיא לא זכו עני ורוכב על חמור׃
אמ' רבא אנא משדר ליה סוסיא פאד'י אכבר באלקץ עלי הד'י אלוגה אתכלא עלי
ישועת ישראל ולם תצח פי ד'לך אלוקת פתתעכב מפני העונות פיקולון בטל אל-
מיעאד ותבטל הד'ה אלקאעדה ענדהם ויוגב ד'לך אלנפור מן אלדין פלד'לך אכלפי
אלקץ׃ את אשר יקרא אתכם באחרית הימים קאלו באחרית הימים שהוא
אחר חמשת אלפים שנה׃ וקאל צאחב כתאב סוד הגאולה אנה יכון ד'לך בשנת
הרה ולא ידענו ממתי הוא הבנין אבל נשאל ממי שסוד זה גלוי אצלו יחיש
גאולתינו בקרוב׃ הקבצו ושמעו בני יעקב מה ענין האספו יחד על ענין הקבצו
לא האספו על דת אחת ולא יהיה ביניכם מחלוקת׃ הקבצו כדי שאיגוה אתכם׃

ושמעו בני

ושמעו בני יעקב מה שאתם עתידין להיגטות׳ ושמעו אל ישראל אביכם שהקבה
עתיד לגאל אתכם מזה׳ ראובן בכורי אתה כוחי וראשית אוני מכאן שלא ירדה
ממנו טפת זרע קודם לראובן׳ יתר שאת יעני אזת אחד רפעתה׳ כמו נשא אתי
היר פעה לאלהים כמנו יפגלו אבכורים׳ ויתר עז מן ויתן עוז למלכו את היר רומי
רפעה וכדי תרגם אנקלוס לך הוה חזי למיסב תלתא חולקין בכירותא כהונתא ומל
כותא׳ בכורה מניין שנ׳ בכר יאתה׳ כהנה מנ׳ שנ׳ יתר שאת ונאמ׳ וישא אהרן
את ידיו אל העם ויברכם׳ מלכות מנ׳ שנ׳ ויתר עז ונאמ׳ ויתן עוז למלכו וכל דלכך
יבין מן שם בן נוח אלי קילפיה מלך שלם והוא כהן ובכור׳ פחז כמים גדר ומכר
ומתלה רקים ופוחזים׳ פחז בחפזותם כמים שכבת זרעו׳ דורשי נוטריקון
אומ׳ פ׳ פסעת ח׳ ית חללת ז׳ ין זנית׳ אז חללת מקור זרעך׳ יצועי עלה הה׳ד
וישכב את בלהה פילגש אביו׳ שמעון ולוי אחים בעצה׳ כלי חמס מכרתיהם
מגורותיהם׳ חמסו אומנות עשו דכת ועל חרבך תחיה׳ מכרתיהם כלי זינם
ד״א מגורותיהם לארץ תכתדם והיא מאותיות גלכק וכדי קרא מתרגם
תיליא בארע תותבותהון עבדו גבורא׳ בקהלם עדת קרח שנ׳ ויקהלו על משה
ועל אהרן ולא נזכר יעקב שנ׳ ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בלבד׳ הרגו
איש זה שכם׳ וברצונם עקרו שור זה האדם הגדול הוא שכם שהאדם הגדול
נקרא שור וכן הוא אומ׳ אוי לארץ כי יעמד שור הזכר וג׳ ויש אומ׳ שור זה יוסף
שנ׳ בכור שורו הדר לו׳ ארור אפם זה רגזם׳ ועברתם זו חמתם׳ אחלקם ביעקב
אפרידם זה מזה׳ ואפיצם שאין לך עניים וסופרים ומלמדי תינוקות אלא משמעון
ובית לוי מחזרין על הגורנות׳ רבותינו אומ׳ חמשה דברים אין להם הכרע ואלו הן
שאת ארור מחר משקדים וקם׳ שאת היא שכת׳ הלא אם תטיב או אם לא
תטיב׳ ארור אפם כי עז וג׳ או ברצונם עקרו שור ארור׳ מחר אנכי נצב או צא
הלחם בעמלק מחר׳ משקדים כפתריה ופרחיה או ארבעה גביעים משקדים׳
וקם העם הזה וזנה או הנך שכב עם אבותיך וקם׳ יהודה אתה יודוך אחיך
יודו לך שאתה מלך עליהן׳ ידך בערף איביך זו קשת שנ׳ ויאמר ללמד את
בני יהודה קשת הלא היא כתובה על ספר הישר כאן היא כתובה׳ ישתחוו לך
בני אביך אלו ואמר בני אמך לא היו אלא בני לאה אלא בני אביך שהן בני ד׳ אמהות

אבל ביעקב בנאמך שהיא אחת והיא רבקה׳ גור אריה יהודה שבחו בגבורה׳
מטרף בני עלית שהציל ליוסף בעצתו והלא הוא ראובן שנ׳ וישמע ראובן
ויצילהו מידם עיין בפרש׳ וישב יעקב׳ לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות
שבבבל שרודין את ישראל במקל׳ ומחקק אלו סנהדרין וסופרין שיוצאין מיהודה
ונשיאים שבארץ ישראל׳ עד כי יבא שילה זה המלך המשיח׳ תנו רבנן ישראל
ואומות העולם דומין לתרנגול ועטלף העטלף מצפה להשך והתרנגול מצפה
לאור ענינו ישראל מצפים למשיח שבימיו יתקיימו ישראל המצוות שנאמ׳ בה
תורת יי׳ תמימה ברה מאירת עינים אבל אומות העולם מצפים לזמה ההד׳ כי
הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים׃ ולו יקהת עמים ישתמעו ליה מן יקהלו׳
אסרי לגפן עירה׳ אוסרי אוסר׳ עירה מלש׳ בעירה׳ שיבחו שהוא אוסר את
בהמתו לגפן מרב כל׳ ולשרקה בני אתונו גפן שורק הוא החמור שבגפן ובן
הוא אומ׳ נטעתיך שורק אוסר האתונות אליו׳ כבס ביין לבושו הוא הענין
הראשון כיון שהיין הרבה כאלו הוא מכבס וענין סותה כסותה׳ חכלילי עינים
מרוב החלומות והבריאות׃ ולבן שנים שאין העצם נהוה לבן אלא מרוב
בריאות הגוף וענין המדרש שהוא ידוע בכלאו הדברים כמו שאמ׳ חכלילי פי׳
עינים אלו הסנהדרין שנ׳ והיה אם מעיני העדה׃ ולבן שנים שאינן חותכין הדין
עד שיהיה צח כחלב׳ וכן אנקלוס נתן טעם אחר וזה שאמרנו בתחלה הוא
גופיה דקרא׳ וירכתו על צידון יעני נהתה אל צידון והי מדינה על חוף הים׳
יששכר חמור גרם הוא כמו שפירש בן יונה קל כחמאר כסיר אילא יזול מנג
מכאנה לא שריד לבאס כמי קל רבץ בין המשפתים׳ ולטעם המדרש בין
משפתי התורה כלומ׳ שהן מדקדקין בסוד חשבון תקופות ומזלות וכוכבים
שהוא אמינו בין סוד מעשה בראשית ומעשה מרכבה שנ׳ ומבני יששכר
יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל׃ וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי
נעמה כיון שראה חלקו יפה שמח בארצו ועבד בה הקבה ועובד אדמתו ישבע
להם ומרדף רקים ישבע ריש׳ דן ידין עמו כלומ׳ שראה יעקב אבינו שמשון
ברוח הקודש שעתיד לעמוד מדן ויושיע ישראל וכיון שראה פלשתים שעתידין
לנקר עינו אמ׳ לישועתך קויתי יי׳׃ וענין הכתלם שבן דן אחד והוא חושים לכך

אמ׳

אמ' לישועתך קויתי יי' כענין שנ' כי אין מעצור לי"י להושיע אם ברב אם במעט'
שפיפות חיוין קטלא' גדוד הו עסכר' יגוד עקב יגד' יעקב שהם רדפים
במלחמות' והוא יתן מעדני מלך משם מביאין כל מעדני מלכים ונשים נאות'
בן פרת יוסף כלומ' בני יוסף יפרה וירבה שהוא עושה פרי כאילן על מים'
בנות צעדה עלי שור כלומ' שרשי העץ הזה נמשכו על שור אליהו עלי סור'
אמת דה תלוה עליה' ותשב באיתן קשתו שנתגבר על יצר רע בעת שתבעתו
אשת אדוניו' ויפזו זרועי ידיו פזזא בלא גבורה מפני יראת הקב"ה שהוא אביר
יעקב' ואביר מן מעני אבלה' משם רעה אבן ישראל מגבורתו של שהוא רועה
בני ישראל ההד' רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף' מאל אביך ויעזרך שהוא
אדון העולם יאיר על שכלך' ואת שדי ויברכך בדיעה שתהא מכוונת להשיג
מלאך שמדבר עם האנשים' ברכת שמים מעל בנפש שהיא מן השמים'
ברכות תהום בגוף שהוא שלם מן המאורעות' ברכת שדים שאתה צריך
להן בקטנותך' ורחם להצלחת הולד' גברו על ברכת הורי או הברכות מוספות
על ברכות אבותי' עד תאות גבעות עולם מה שנתאוו הצדיקים שהן גבעות
עולם מכל הברכות יהולו עליך' לראש יוסף וחזר ואמ' ולקדקד נזיר אחיו
אם יכול לראשו בלבד ת"ל ולקדקד כלומ' מן הקדקד עד כף הרגל כענין שנ'
מכף רגלך ועד קדקדך' עד ברכות עננו עדי' בנימין זאב יטרף אמרו
הדרשנים זה שאול שחטף המלוכה' ומפני מה לא נמשכה מלכותו מפני
שלא היה בה שום דופי דאמ' ר' יוחנן אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן
קופה של שרצים תלויה לו מ' אחריו שאם זחה דעתו עליו אומ' לו חזור לאחוריך'
ומפני מה נענש שאול מפני שלא עשה מה שנצטוה ומפני שתלה חטאתו (בציבור)
שנ' ויאשר חמל העם ועוד שדן דין ואמ' אם אדם חטא בהמה מה חטאת ומרת
הדין אומ' אין אתה צדיק מבוראך' ויברך אותם אלהים אברכה תקא על יי
מעיני' ברכה מן קן ואברכה מברכיך' ונמו וכאתרה מן קן ויברך אותם אלהים
ויאמר להם אלהים פרו ורבו' וסב ושתימה מן קן מבך יי' ומת' ושכר מן קן בדין
יי' יום יום' וקבול ורצא מן קן ברך יי' חילו ופעל ידיו תרצה' ויגוע ויאסף
תנו רבנן מת לאחר שבעשנים נענשו מתעו שני נחשים בדין בשלא כרעג

באחד מעשה החלום: כמתוך קילוסו שומע המת אמרו ועוד במודים:
שנתן דינר לעני והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע
שתי רוחות שמספרות זו לזו אמרה אחת לחברתה צאי ונשוט בעולם אמרה
איני יכולה מפני שאני קבורה במחצלת של קנים אלא לכי את וספרי לי הלכה
וראתה ובאת ואמרה לה חברתה מה ראית אמרה ראיתי שהזורע חטים בב׳
ברביעה ראשונה מצליח הלך אותו האיש וזרע בעתו שלו הצליח ושלכל
העולם לא הצליח: לפי שלא זרעו בעת זו: פעם אחרת הלך ולן שם ושמע
אותן שתי רוחות שמספרות זו לזו שהזורע חטים שדפון אוכלו והלך וזרע
שעורים שלו הצליח ושלכל העולם לא הצליח אמ׳ לו חבירו למה אתה מצליח
ספר לו באותו מעשה הלך פעם אחרת ולן שם אמרה אחת הרוחות לחברתה
שתקי שכבר ידעו בני אדם: תנו רבנן הרואה חבירו לאחר שנים עשר חדש
מברך מחיה המתים שאין המת משתכח מן הלב אלא אחר שנים עשר חדש
שנ׳ נשכחתי כמת מלב מנין אלו הניכות שתים עשרה: לחנט את אבוה הדר׳
עקאקיר תעמל לומיית לא ינתן: וידבר פרעה יוסף אל בית פרעה שאין
אדם נכנס למלכות אלא בלבוש מלכות ועדיין הוא אבל שכל זמן שהמת על
פני הארץ ולא נקבר עדיין האבל עליו מצוה וכאלו הוא מוטל לפניו: ויעל עמו
גם רכב גם פרשים שלשה וארבעים אלף מנין גם: ויבאו עד גרן האטד ויספדו
שם מחכמתו של יוסף אמ׳ אם לא נספוד חוץ לתחום יאמרו הכנענים בואו ונ
ליקח ארצם וילחמו בנו מיד ויספדו שם כיון שראו אותם הכנענים אמרו אבל
גדול זה למצרים: ויעשו בנו לו כן כאשר צום צוים לשאת מטתו מארבע
רוחותיה כריבוע הדגלים: ד״א צום שלא יגע במטתו ערל שהרי הוא אומר
וישאו אותו בניו: וישב יוסף במצרים הוא ואחיו לא אירע תקלה להם הה״ד
שומר מצוה לא ידע דבר רע: ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ראו שלא זימנם
לסעודה והוא לא עשה אלא לשם שמים: ד״א כשחזרו מקבורת יעקב הלך
לבור שהשליכו אותו אחיו לתוכו ואמ׳ ברוך המקום שעשה לי נס במקום
הזה: אביך צוה לפני מותו והוא לא צוה אלא שמכאן מותר לשנות בדברי שלום
אנא שא נא ועתה שא נא שצריך לפייסו שלשה פעמים: וינחם אותם

אמ׳

אמ׳ להם אתון רישא ואנא סופא׳ ד״א מתחלה קורין לי עבד ועכשו נתפרסמתי׳
ויחי יוסף מאה ועשר שנים שלשה דברים מקצרין ימיו של אדם שנותנין לו
כוס ברכה לברך ואינו מברך דכת׳ ואברכה מברכיך׳ ושנותנין לו ספר תורה
לקרות ואינו קורא דכת׳ כי היא חייך וארך ימיך והמנהיג עצמו ברבנות׳
מכאן אמרו חכמ׳ אוי לה לרבנות שאין לך כל נביא ונביא שלא קפח ארבעה
מלכים שנ׳ חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלם בימי עזיהו יותם
אחז יחזקיהו מלכי יהודה הרי ארבעה׳ ויוסף הנהיג עצמו ברבנות ונתן עצה
הוגנת לפרעה ונענש וכן דניאל נתן עצה הוגנת לנבוכדנצר ונענש וכל מעשי׳
הם לשם שמים׳ פקד יפקד אמ׳ להם מסורת בידכם שמי שיבוא ויאמר
בלשון הזה פקד פקדתי אתכם האמינו לו׳ ויישם בארון במצר׳ לכשהגיעה
שעה לקח משה גביעו של יוסף וחתך ממנו ארבע חתיכות וכתב על אחת
דמות אריה והשליך ליאור ולא עלה ועל אחת דמות נשר ולא עלה ועל אחת
דמות שור ולא עלה ועל אחת דמות אדם ואמ׳ השכינה מעוכבת לך וישר׳
מעוכבין לך אם תגלה עצמך מוטב אם לאו נקיים אנחנו משבועתך מיד
צף ארון יוסף׳ השלמת מדרש ספר הישרים׳ בשבח ותעצומים
ליצור עולמים׳ אלהים חיים הנשקף ממרומים׳ אני זכריה הרופא נקלותי
וקטנתי מכל היקומים׳ בריך רחמנא דסייען בדיך הוא ובריך שמיה
והוא ברחמתיה יסייענן על מה דמשתאר׳
ברוך ײ׳ לעולם אמן ואמן׳

אתחיל במדרש ספר הברית שתחלתו פרשת ואלה שמות

בעזרת נשקף ממרומות׳ ואלה שמות זה שנ׳ תחת אבותיך יהיו בניך
וג׳ שהיו השבטים צדיקים כאבינו יעקב מפני שיסד אותם ורדה אותם׳
ראובן שמעון וג׳ השום הכת׳ ליעקב על זה נאמ׳ חושך שבטו שונא בנו ואוהבו
שחרו מוסר וכל החושך בנו מן המרדות סופו בא לתרבות רעה שכן מצינו

בישמעא' שהיה לו בעגועין על אביו והתחיל להביא צלמים מן השוק ועובדם
שנ' מצחק וכת' ויקומו לצחק וכן אדוניה שנ' בו ולא עצבו אביו מימיו דכת'
ואותו ילדה אחרי אבשלום והלא אבשלום בן מעכה ואדניה בן חגית אלא שיצא
לתרבות רעה כמותו' ואוהבו שיחרו מוסר זו בת שבע הצדקת שיסרה את
בנה שנ' דברי למואל מלך אשר יסרתו אמו מלמד שכפתתו אמו לעמוד ומכה
אותו בשבט ואומרת מה ברי ומה בר בטני ומה בר נדרי' מה ברי אמרה הכל
יודעין שאביך ירא שמים אם תצא לתרבות רעה יאמרו אתה ברי ואני גרמתי
לך' ומה בר בטני כל נשי אביך כשמתעברות אינן רואות פני המלך ואני
דחקתי ונכנסתי כדי שיהיה לי בן ראוי לתורה' ומה בר נדרי כל נשי אביך היו
נודרות ואומרות יהיה לי בן גבור בן נאה ואני נודרת ואומרת יהא לי בן חכם
ממולא בתורה והגון בנביאות' אל למלכים מה לך איתל מלכים ששותים
ומשתכרים ולא זנים אי שכר מי שרזי עולם גלויין לו אל ישתכר' ואלה
שמות בני ישרא' והלא כבר נאמ' בפרש' ויגש אלין יהודה ואלה שמות אלא
הוסיף כאן איש וביתו באו' אפלו חצרון וחמול השיאן יעקב נשים שזה בן
שנה וזה בן שתים' הבאים מצרימה והלא היא ירידה מארץ ישרא' למצרים
שנ' היורדים מצרים לעזרה' ונאמ' רדו שמה ושברו אלא שזו ברשות החלנה
שנ' אל תירא מרדה מצרימה אבל שם בשהזהירם הנביא שלא לירד לכך כת'
שם ירידה' את יעקב כל אלו מכוחו של יעקב' ולמה השיאם יעקב נשים
קודם שיכנסו למצרים כדי שלא יתערבו במצרים' ד"א את יעקב בזכות
יעקב נגאלו ממצרים שנ' ויעמידה ליעקב לחק לישרא' ברית עולם' ואלו לא יעקב
לא נפדה אברהם אבינו מן הכבשן שנ' כה אמר י"י אל בית יעקב אשר פדה
את אברהם מן הכבשן פדאו' וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא יוסף
שקול כנגד הכל ולוי האריך ימים יתר מכולן וכל זמן שהשבטים קיימין לא
נשתעבדו' וכל הדור ההוא שחולקין כבוד לישרא' ובני ישרא' פרו מלשון
פריה לא שכלה שלכת זרעם' וישרצו בלידה שלא אירע נפל ולא מומלת
חולי בנשיהם' וירבו כמשמעו שלא אירע חולי בהם' ויעצמו במאד מאד
שהיו תקיפים וחזקים' אנשי המדרש אומ' פרו כבהמה' וישרצו כגמלים'

וירב

וירבו כדגים' ויעצמו כגבורים' ר' לוי אומ' ששים רבוא תינוקות עיברו נשותיהן
של ישר' בלילה אחת ועלו בזכות משה שנ' שש מאות אלף רגלי כלומר עלו
לרגלי כולם' ותמלא הארץ אותם ענינו מהם מלמד שנתברכה הארץ בגללם'
ויקם מלך חדש שחידש גזירות אמ' לו בוא ונזדווג לאומה זו אמ' להם עד
עכשו אנו משלהם חיים כיון שלא שמע להם הורידוהו מכסאו שלשה חדש'
ואמר להם כל מה שאתם רוצין הריני עמכם והעמידוהו לכך ביטל דברי יוסף'
ולמה פעמים הוא מקדים שמות השבטים ופעמים מאחר ללמדך שלא היו
אלו גדולים מאלו וכדי שלא יאמרו בני גבירות תחלה ובני שפחות אחרונים'
ד"א מפני שהן תקרתן שלעולם שנ' שמע אלי עבדי יעקב וישראל מקוראי'
ויקם מלך חדש משמת יוסף ועד שיצאו ישראל ממצר' מאה שנה ויו"ן
שנים צא וחשב שהיה יעקב בן שבעים שנה ושבע שנים כשעמד עבד
הבאר ועבד שבע שנים וכשנולד לוי ויעקב בן פ"ז שנה וכשירד לוי למצר'
והוא בן מ"ג שנה וישבו במצרים רד"ו תוסיף על מ"ג מאה שנה פחות שש והיא
חיי לוי שנ' ושני חיי לוי שבע ושלשים ומאת שנה ולוי האריך ימים יתר מכולן
ולא נשתעבדו בימיו נמצאת למד שהשעבוד קי"ו שנה' ואין השעבוד יתר
על כן ולא פחות מפ"ו שנה שהיה בהן צער גדול לישראל: אשר לא ידע את
יוסף ענינו שלא ידע בחכמתו ובמעשיו שגן לבריות' הבה נתחכמה לו
נשרפם לא נוכל שאברהם אביהם ניצל מכבשן האש' נהרגם לא נוכל שהרי
שהרי יצחק ניצל מן המאכלת' נסקלם לא נוכל שהרי יעקב כרת ברית בגל
אבנים אלא נשליכם ליאור שכבר נשבע אלהים שלא יביא מבול לעולם לכך
טבעו בים' אתה מוצא ערמה המותרת נקראת חכמה והאסור נקראת
ערמה' וכדי שרחה וקנ' נחלת להם: ועלה מן הארץ ענינו ועלינו מן הארץ'
את שכנה הכת' ויבן ערי מסכנות או אוצרות' את פיתום ואת רעמסס שתי
עירים הם פיתם אפיום ורעמסס הי' עין שמש: לפרעה נקרא שמו פרעה
שנבעל כנשים שנ' ביום ההוא יהיה מצרים כנשים' הדרשנים אומרין פיתם
כל מה שהן עושים פי תהום בולעו' רעמסס כל מה שהן עושים הוא מתמוסס'
וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ כל זמן שישראל בירידה התחתונה הם

ד״א עונים ד״ה ונלחם בנו ועלה מן הארץ וכן דוד אומ׳ כי שחה לעפר נפשינו קומה
עזרתה לנו׃ ויקוצו לשון צער׳ בפרך לשון קושי׳ ד״א בפרך בתחלה בפה רך
ואחר כך בצער גדול כיצד אומ׳ לישר׳ מי שנשא לבונה יטול שקל שתים נותנין
לו שני שקלים׳ שלש נותנין לו שלשה שקלים וכן על דרך א׳ כיון שידעו כמה׳
הן עושין אמ׳ שאו בחנם על כרחכם׳ בחומר ובלבנים חומר זה הטיט ולבנים
שעושין במלבן׳ ובכל עבודה בשדה שנתנו עבודת האיש על האשה ועבודת
האשה על האיש׳ אשר שם האחת שפרה שפרו ורבו בימיה והיא יוכבד׳ ושם
השנית פועה שהיתה פעה ברוח הקודש והיא מרים׳ תאני שבע נביאות הן
שרה מרים יוכבד חלדה אביגיל חנה אסתר׳ על האבנים הן שתי אבנים
של יוצר שמניח עליהן הכלי כך כשאשה מבקשת לילד יושבת על מקום
גבוה׳ ד״א ממקום שיבנה ממנו הולד׳ ויעש להם בתים בית כהונה ובית
מלכות׳ ועניו העשירו ולא הצרכו לילד הבריות׳ יש אומ׳ הפילו בתיהן [והגינו]
שתי קורות עליהם אמה. מגאון קא חגבהן׳ חיות הנה פי׳ חכמות הן׳ וייטב
אלהים למילדות נולדו להם בנים הגונים׳ כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו׳ הני
רבנן שנשה נבטו ולא ראו ולו הן נבט שראה אש יוצאה מאמתו ושורפה
כל העולם והוא סבור דימלוך׳ פי׳ נבטו נסתכלו בחזות הכוכבים מן הבט נא׳
[illegible] מה׳ ואחיתפל ראה צרעת זרחה באמתו ולא ידע דהוא בר ברתיה [דימלון]
והוא שלמה׳ פרעה ראה שמושיען של ישר׳ עתיד ללקות במים לפי כך
אמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולא ידע שעל מי מריבה הוא נדון
ובשעה שנתעברה אמו של משה באותה הלילה חלם פרעה חלום שרחל
רבוצה וילדה שה והיה רואה שמאזנים תלויין בין השמים והארץ ומביאין
כל זהב מצרים וכספה ומניחין השה בכף מאזנים והזהב והכסף בכף שנייה
ועדיין השה מכרעת הביא כל חרטמי מצרים ואמ׳ פתרו לי החלום פתרו לו
אמ׳ להם מיתתזה במה אמרו במים ועמד ואמ׳ כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו
והן לא ידעו שעל מי מריבה היא נדון׳ וילך איש מבית לוי ויקח את בת
לוי ויקח את בת לוי וכי בת היתה והלא היא בת מאה ושלשים שנה שנולדה
בין החומות ויושבי מצרים מנין וכת׳ בבנה במשה ומשה בן שמונים שנה

כי יציאתו ממצרים אלא שנולדו להם סימני נערות׳ ותרא אותו כי טוב הוא שמצאה
חן בעיניה׳ כי טוב הוא במראה׳ כי טוב הוא שנולד מהול׳ ותצפנהו שלשה
ירחים׳ ולא יכלה עוד הצפינו לפי שחשבו חרטמי מצרים מיום שהרתה ואמו
תשעה חדשים ולא ידעו שהוא נולד לששה חדשים ויום אחד מחדש שביעי
והצפינתו שלשה חדשים ואחר כך חפשו מיד ולא יכלה עוד הצפינו ובששה
בסיון הושלך ליאור לתבה׳ ירחים לפי שאינו מראש החדש׳ אבל החדש
הוא מתחלתו׳ תבת גמא הן אברדי והו שגר ינבת על שאטי אבחר׳ בחמר
ובזפת הו לקפר ולזפת והדיה אשיא עלכה תקוי אמ ראכב ולפנאבים פלא
ידלכה למא׳ ותשם בסוף על שפת היאר זה השק אבי ואמי עזבוני יחקדך
יאספני הביאתני לפלטין׳ וגעלתה פי אברדי עלי שאטי אנל לא פי אנל מות
קנה וסוף קמלו׳ ותתצב אחותו כל הפסוק הזה לשון נבואה׳ ותתצב יצי
מלאך יי׳ ויתיצב׳ אחותו אמור לחכמה אחותי את׳ מרחק מרחק יי׳ נראה שיוו׳ רמ״ז קירי ג׳
לי׳ לדעה כי לדעות יי׳ מכאן נתבאר שמרים גדולה ממשה ואהרן והיא שמ״א ב
מביאה ראשונה מיוכבד לפי שכשגזר פרעה כל הבן הילוד היארה תשליכו
עמד עמרם וביתדינו וגירשו נשותיהן שאמרו אין אנו מולידין להשחתה
אמרה להם מרים גזירתכם קשה משל פרעה פרעה גזר על הזכרים ואתם
גזרתם על הזכרים ועל הנקיבות ולא עוד אלא שראיתי ברוח הקודש שיצא
ממך בן ויושיע את ישראל לכך עמדו והחזירו נשותיהן שנ׳ ויקח את בת לוי
בלקוחין וזה הוא שאמרו ונצטוו במצרים במצוות זו מצות גירושין ונשואין
ותרד בת פרעה לרחץ מגלולי בית אביה׳ מפורש בדברי הימים ואמר
לקח בתיה בת פרעה ונקרא שמו מרד שמרד בעצת מרגלים והוא כלב
וקרא שמה יהודיה שהיא צדקת וכן הוא אומ׳ ותמת עזובה ויקח לו כלב
את אפרת והיא מרים ונקרא שמה עזובה שעזבוה ישראל במדבר שנאמ׳
ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים׳ ונערותיה הלכת לבקש ילדי עברים
שהשליכם ליאר לקיים גזירת אביה׳ על יד היאר סמוך לו פשטה ידיה
ותמתחה׳ ויש אומ׳ היתה מצורעת כיון שנגעה בו נתרפאת׳ ותפתח ותראהו
את הילד והנה נער מראהו מראה ילד וקולו קול נער׳ כי יצא בו והנה נער עומד

עבריה
ויא השמין על ידיה ונתרפאה ...

פבר׳ ותחמל עליו שהיתה מחבבתו ביותר ואף פרעה היה מנשקו ומחבבו
והוא נוטל כתרו ומשליכו מעל ראשו מה שהוא עתיד לעשות לו כשגדל כענין
שנו׳ ואוציא אש מתוכך היא אוכלתך ואף המשיח שהוא עתיד ליפרע מעשו
ומאדום הרשעה ושם הוא גדל עמם במדינה שנ׳ שם ירעה עגל ושם ירבץ׳
בקשה להניק מאן דדיה קראה לנערותיה מאן דדיהן קראה למצריות מאן
דדיהן מיד אמרה אחותו האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות׳ ויגדל
הילד שלא כדרך המדולים׳ ויהי לה לבן על שגדלה אותו נקרא בנה וכן הוא
אומ׳ ילד בן לנעמי וזה שנ׳ בדברי הימים ואשתו היהודייה ילדה לו את ירד
שהוריד תורה לישר׳׳ אבי שוכו ששכה ברוח הקודש׳ אבי זנוח שזנח
מצרים ותועבותיה׳ אבי גדור שגדר פרצות ישר׳׳ אבי אבי אבי שלשה
פעמ׳ מכאן שהיה אב בחכמה אב בתורה אב בנביאות׳ ומכאן אמרו עשרה
שמות היה למשה טוביה יקותיאל משה עמו אבי זנוח אבי גדור נאמן ירד נער
בחיר יי׳ ולמה משה חקרו שנעלמו ממנו שש הלכות ואלו הן׳ מדוע
לא אכלתם את החטאת שכח שאונן אסור לאכול בקדשים׳ וטמאים לנפש
אדם ומקושש ומקלל ודין בנות צלפחד ודין זמרי׳ ויש אומ׳ אף דין טומאת
כלים וטהרתן שנ׳ ויאמר אלעזר הכהן׳ ויקרא את שמו משה משוי היה ראוי
לו שנמשה ומשה את ישר׳ מים סוף׳ ויצא אל אחיו שתי יציאות יצא אותו
צדיק וכתבן הקב״ה׳ וירא בסבלותם רואה ובוכה ואומ׳ חבל לי עליכם והוא
נותן כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד׳ וירא איש מצרי זה אבי׳ו שלמגדף׳
מכה איש עברי זה בעלה של שלומית בת דברי׳ כיצד היה נוגש על מאה
ועשרים אנשים והיו מוציאין אותן למלאכתן בעת קריאת הגבר ומתוך
שהוא רגיל בהוצאתן היה נכנס ויוצא לבתיהן ורואה שלומית שהיא שלימה
מכל מום עמד ונתן עיניו בה בעת קריאת הגבר והוציאו מביתו וחזר אותו המצרי
ובא על אשתו והיא סבורה שהוא בעלה ומצא המצרי יוצא מביתו של אותה
שמא נגע בך אמרה הין וסבורה שהוא אתה כיון שידע הנוגש שהרגיש בו
חזר להכותו בפרך ראה משה מה שעשה בו ובאשתו מיד ויך את המצ׳ ויטמנ׳
בחול שנטל המגרפה והכהו עד שיצא מוחו׳ ויש אומ׳ שהזכיר עליו השם

ודרע

והרגו שנ׳ הלהרגני אתה אומ׳ מלמד שהרג את המצרי באמירה׳ ויפן כה וכה
מכאן למדנו גוי שהכה את ישר׳ חייב מיתה׳ והנה שני אנשים עברים נצים וג׳
זה דתן ואבירם והן שעמדו בכל מריבה ולמה נשארו שני רשעים הללו על
כשהכו המצרים בחשך מתו רשעים הרבה מישר׳ אמ׳ משה לפני הקב״ה זה
הוא שבחן שלבניך אתה ממיתן מבתחלה אמ׳ אני אניח לך שנים מהן׳
למה תכה רעיך שהניף ידו עליו להכותו וכל המניף ידו על חבירו להכותו נקרא
רשע שנ׳ ויאמר לרשע למה תכה רעיך׳ מי שמך לאיש שר יש לך שלטון
ושופט כדיינים׳ הלהרגני אתה אומ׳ כבר נתפרש לעיל׳ אכן נודע הדבר ודאי
נודע הדבר׳ ויבקש להרג את משה מלמד שהעלוהו לבימה ועשה הקב״ה
לפרעה חלם׳ יתבאר לרע׳ ישב משה עשרים שנה בבית פרעה וששים במדין
הריבן שמונים שנה בעמדו לפני פרעה וארבעים במדבר ונתמלא ימיו שנ׳
את מספר ימיך אמלא׳ וישב על הבאר קלט דרך אבותינו׳ ושלשה נזדמנו
להן זוגותיהן מן הבאר כבר נתבאר זה בפרש׳ ויצא יעקב׳ ולמה הלך למדין
לא שהיה יתרו מיועצי פרעה והיה תחלתו כומר לע״ז ולשלם ע״ז בסורה בפני
עובדיה ויתרו הרהר לעשות תשובה ומששמע גזירת פרעה על ישר׳ נברח
למדין וקרא לבני עירו ואמר זקן אני בחרו לכם כומר לע״ז מיד נידוהו שלא
שלא יעשו לו מלאכה לכך היו בנותיו רעות וכן הוא אומ׳ ויגרשום מלמד
שנידוהו׳ ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים הן בעצמן׳ את הרהטים
היאחותן אמא׳ ויקם משה ויושיען שהיה לו לב אמיץ להציל עשוק מיד
גוזל׳ ואעפ״י שהוא בורח בנפשו׳ וגם דלה דלה לנו מכאן אמרו טוב צפרנן
של ראשונים מכריסן של אחרונים שבי עקב כת׳ ויגל את האבן וישק וכאן
דלה דלה׳ ועוד תני ר׳ טוב צפרנן של ראשונים מכריסן של אחרונים שהגר
ראת המלאך והיא שפחה ולא נתיראה ומנוח ואשתו נתיראו כשראוהו׳
ואיו עמנו ואיו הוא׳ קראן לו ויאכל לחם יש אומ׳ אין לחם אלא אשה שנ׳ כי
בעד אשה זונה בעד ככר לחם׳ ויואל משה יש אומ׳ ויואל לשון שבועה שנ׳
ויואל שאול את העם אמ׳ הקב״ה הוא ברח בשביל ישר׳ אני עושה אותו גואל׳
ויתן את צפרה בתו למשה שהיא הצילתו על מעשה גדולה היה׳ ותלד בן

עיין בויחי יהודה בותלד בן׳ גרשם גר שם׳ וימת מלך מצרים שגדל משה והוא
שביקש להרגו׳ ויאנחו אנחה הי׳ נהרה׳ ויזעקו הו׳ אפתנריך׳ ותעל
שועתם הו׳ א׳ תגוות׳ א׳ יטלבת א׳ מגבותה מן מעני תשועה׳ ומזקתם שהיקהם ותעור׳
הם׳ ויזכר אלהים את בריתו את אברהם שנ׳ בו ביום ההוא כרת יי׳ את אברם ברית תה׳ ק״
לאמר׳ יצחק נאמ׳ בו ואת בריתי אקים את יצחק׳ וביעקב נאמ׳ ויעמידה
ליעקב לחק לישראל ברית עולם׳ לאמר לך אתן את ארץ כנען חבל נחלתכם׳
וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים שראה בצערן׳ ד״א וידע אלהים שעבר
הגיעה העתשנ׳ לאברהם ועבדום ׳ענו אותם ארבע מאות שנה׳ וידע אלהים
ששלם הקץ׳ ומשה היה רעה את צאן ש׳ הפל אמרת ארחותי׳ צרופה אין הקב״ה תה׳ לבסמ׳ נח
נותן גדולה לאדם עד שבוחנו בדבר ואחר כך מעליהו לגדולה ושני בני אדם
בדקן ומצאן נאמנים מיד העלן לגדולה משה היה רעה הצאן הנהיגן אחר
המדבר להרחיקן מן הגזל׳ אמ׳ הקב״ה נמצאת נאמן על הצאן אני אמסור
לך צאני שנ׳ נחית בצאן עמיך ביד משה ואהרן וכן דוד הרחיקן מן הגזל למ׳
למדבר שהרי אליאב אמר לו ועל מי נטשת מעט הצאן׳ אמ׳ לו הקב״ה
בוא ורעה צאני שנ׳ מאחר עלות הביאו למלוך וכת׳ והקמתי עליהם רועה
את דוד עבדי׳ ומשה היה רועה כל מי שנ׳ בו רועה יהיה זן ומפרנס והכת׳
אומ׳ והנחש היה ערום אף הוא מתוקן לפורענות והא כת׳ וקין היה עובד
אדמה אף הוא מתוקן לגלות והיה כאשר נלכדה ירושלם אף זה תקן להם שלא
לא נלכדה נתכלו שונאי ישראל ועוד שנטלו אפופסים תם עונך בת ציון׳
וינהג את הצאן אחר המדבר לאחרין שיש מרעה נאה והרחיקן מן הגזל׳ ד״א
אחר המדבר לפי שישראל נתעלו מן המדבר התורה מן המדבר [illegible]כות מן
המדבר ענני כבוד מן המדבר׳ ויבא אל הר האלהים חרבה חורב זה סיני שנ׳ יום
אשר עמדת לפני יי׳ אלהיך בחורב׳ אמ׳ ר׳ שמואל הלכו צאנו של משה ארבעים
יום ולא טעמו כלום כשם שהלך אליהו שנ׳ וילך בכח האכילה ההיא ארבעים
יום׳ תני ר׳ שמונה מופתים נעשו לאליהו וששה עשרה לאלישע וארבעה תלמידים
היו לאליהו אלישע ומיכיהו בן ימלה ועובדיהו ועדו הנביא׳ אל הר האלהים חרבה
שעתיד להגלות עליו שנ׳ וירד יי׳ על הר סיני׳ וירא אליו מלאך יי׳ בלבת אש

מלא׳

מתוך הסנה שלהבת שבאמצע האש נקראת לבת כשם שהלב באמצע כך זו
והדרשנים אומ׳ כדי ללבבו בשיבת לבו ויראה אותן ולא יתירא מהם׃ בלבת
אש יעני בפי׳ אלאהי וכונה מתל דלך באש לכון אנואר אקוא אמתאהרין ומן
קרב מנה אנתפע ואסתחסן ואסתלד ומן קרב גדא חרק והי אילא מנירה
כדלך אפי׳ אלאהי קא׳ כי יי׳ אלהיך אש אכלה׃ מתוך הסנה הסנה קוצים רטובים
וישבהן קוצים כפופות ופשמכניס אדם ידו לתוכו אינו ניזק וכשמוציאה
ניזק כך המצרים כשבאו אליהן ישראל קבלו אותם ואחר כך וימררו את חייהם׃
וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אכל מכאן אמרו שהאש שלמעלה
מעלה לובין והיא אדומה ואוכלת ושחורה ואש שלמטה אינה מעלה
לובין והיא אדומה ואוכלת ואינה שורפת לכך והסנה איננו אכל׃ והנה
הסנה בער באש לאן ענד חלול אפי׳ אלאהי אמתל באש יחתמל אן יתרתב
בין אקו אמאדייה והי אלחגב ואלצלמת אמואד והי כדורה׳ גוהר אמדרך והדה אל
חאלה הנא פי משה פי נבואתה ולדלך קא׳ והנה הסנה בער באש אדי יתבע דאך
עשן מתל ענן ומתל הדי קא׳ פי יחזקאל ענן גדול ואש מתלקחת וג׳ ואן עליס יחז׳ א
אן הדי אמוקף נבוי וכאנת פטרה׳ ארסול מתמלה לאן מאדתה אטף אמואד
ותורתה אשרף אצור קא׳ אשת חיל מי ימצא זה משה רבי׳ והדי אכתאב הו מש׳ לא
עלי ידי מלאך יעני בתולכט אקווה אמתכיילה קא׳ וירא אליו מלאך יי׳ אד חקיקה
אנבווה ומאהייתהא הו פי׳ יפי׳ מן אלה תע׳ בוסאטה׳ אעקל אפעאל עלי אקוה
אנאטקה אוולא תם עלי אמתכיילה בעד דלך׳ ותעלם אן אנבי יתנבא באלדי
הו מכ׳ב עליה פירתסם באקווה אמתכיילה אתר אמבאשר פי אחואס אד הדי
פעלהא מתל ירמיה אדי קיל פיה מה אתה רואה קא׳ סיר נפוח תה׳ מלך דרתה ירמ׳ א
כדור והו קדר יגלי מתל ען נבוכדנצר אדי בעתה אלה ליתנקם מן ישראל
לעציאנהם וכדי ישרא׳ למא כאנו מגרקין בשעבוד מצרים פתרב לה אמתל
במראה הנבואה אן ישרא׳ שבה אסנה ומצרים שבה אאש טארין הלאכהם אל
קא׳ אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה׃ ר׳
שמעון אומ׳ לא פסע אלא צוארו עיקם אמ׳ לו הקב״ה אתה נצטערת לראות
חייך שאגלה לך מדוע לא יבער הסנה׃ אנשי אגדה אומ׳ מדוע לא יבער

הסנה מדוע נתחלף הדבר צורות בלא גולם וגולם בלא צורה וצורה וגולם
והעולם מלא מכבודו: מדוע לא יבער הסנה מדוע הכחות הרוחניות מגיעות
לגלמים פעגב ארסטו עלי דלך אד אין מא טלבו באכפהם כתדו והו אן
וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ודלך לאתצאל אלענאיה בהם בחסב זכות
אבות והדה תשביה באלוגוד לאן מנה פאעל והו אלעקול ומנה מנפעל והו אל
אגסאם לאן אלמלאיכה מתלו באש ששה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט
פבקי מתעגב עלי הדה אלנאר וכיף לא תתלף ותתלאשא אלמואד אלגסמאניה
מן תלקא אלאשיא אלרוחאניה אלשריפה בל אן תם סר אכר והו אלקוי אלבאקיה
לאלעאלם ואלחארסה לאנגדאיה בעינהא בבעץ בל אן אלאמר פי אלוגוד באלעכס
לכון מצרים אלאמקין והם אלמסתולין עליהם ודאך מע נקץ ישראל פי דלך
אלוקת: ואמא ענד כמאלהם פהם שבה אלוגוד ואלאשרף אלדי הו מסתולי עלי
אלאדני כמי קאל ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו: וקאל ואכלת את כל העמ׳
שבה מא תאכל אלנאר מואד אלאגסאם פענד אכמאלהם שבה אלוגוד וענד
נקצהם הסעכס אלוגוד גיר תאבת עלי חאלה ואחדה: הגדול שעדיין לא
ראיתי כמותו: הגדול שבמראה הנבואה בשם האל הגדול נודע לי: וירא יי
כי סר לראות. ויקרא אליו יעני למא תהייא ואתגה אשרק עליה אפיץ:
מתוך הסנה מתוך אש וענן כמי בינה אוולא: משה משה לשון חבה
כאדם שממהר לקרות: משה משה זו התורה שאויתי ממך: וזה צוה אב
שעל כל דבור ודיבור היה קורא לו והוא משיב הנני: יעני אלמפיץ הו מפיץ
פי כלי ואלעקל יגדי אלאמור וידרכהא אינא מפעלה: אל תקרב הלם הואן
יגעל לאלעקל אלגסמאני חד יקף ענדה ולא יתהגם: של נעליך מע חצול אכר
אלמתל פאן אלמעני אלממתל ען תגריד אלמואד ואלעואריץ אלגסמאניה וקד יג׳
אן הדה פי מסתאנף אמר לם עאד יכון בעד הדה אלמוקף מתל כל דבור מטלק אד
הדה אלדיבור כאן באש וסנה עלי ידי מלאך ואמא מן בעד דלך פאנה תעטלת
ענה אלקוי אלגסמאניה מענה אלכיאליה ואלחסייה פי מדרכאתה ובקי עקל פקט
פקאל של נעלך ויטרד עלי הדה אלמעני קו ליהושע של נעלך פקט אד לם יתעטל
ענה אלא אלחסייה אמא אלתכיילה פהא עלה מעלל נבי דון משה בעד הדה י׳

אמוקף׃ אנכי אלהי אביך מלמד שנגלה עליו בקולו שלעמרם כדי שלא יירא׳
ויסתר משה פניו גע״ל לעקלה הד״ יקף עדה ללא יתהג״ם ועל שהסתיר משה
משה פניו שנ׳ ויסתר משה פניו קרן עור פניו שנ׳ כי קרן עור פני משה׳
ובשביל שנתירא שנ׳ כי ירא מהביט אל האלהים נאמ׳ בו וייראו מגשת אליו ובשביל
שלא רצה להביט נאמ׳ בו ותמונת יי׳ יביט׳ ראה ראיתי למה נשנה אלא ראה תחלה
ראיתי עתה׃ תנו רבנן אמ׳ ר׳ אלעזר בן פרת מהוא ראיתי זה שהקב״ה עושה נפלאות
גדולות לבדו בכל יום הקב״ה עושה נסים ונפלאות גדולות לכל אחד ואחד
מישראל׳ ואין כל בריה יודעת כאיזה צד אדם מבקש לצאת ולסטים לפניו
שאם הלך הן פוגעין בו והקב״ה עושה עמו חסד מזמן לו חבירו להסיח עמו
ומעכבו ואומ׳ איני יוצא שחרית מפני צנה עד שהלסטים נפנין לדרך אחרת
ואחר כך יצא לשלום או אם יבקש לצאת לדרך ואדי בא כנגדו ואינו מכיר
שאם מצאו טרפו הקב״ה נותן לו עצה או יצרך לדרך ארץ או יפנה אחורי
גדר והלך או יהא מתעצל עד שיעבור אותו נזק ואחר כך יצא בשלום וכן
הוא עושה לנו נסים בכל עת שבכל יום נשבה ובכל יום נפדה ובכל יום לוקחין
נפשו ומחזירין אותה לו לכן מעכון קד געל לאנסאן ארתאי ואסתעאנה מטלקה
על עמלמא שא ופכרה ורויה ועלם יעלם בה ארא׳ אצאיב וג׳יר אצאיבו ויערף
אמולף מן אמלאף פאן אתרביה מאתהונה הדעת פנקאה תע׳ יתקנינו בעצה
טובה מלפניו׃ ראה ראיתי אמ׳ הקב״ה למשה אתה רואה ראיה אחת ואני
רואה שתי ראיות רואה שאני גואלן ומוריד להן המן ולסוף ארבעים יום עושין
עגל׳ יתבאר במעשה העגל׳ וארד להצילו קד ביינא מענא ירידה פי כראש׳
אל מקום הכנעני ולא נאמ׳ גרגשי שהם ששה בשבח הארץ אבל לא גרגשי׳
הנה צעקת בני ישראל פעמים תפילה אשה הולד ומשקעים אותן בחומר
מרוב הלחץ׃ וגם ראיתי את הלחץ היה המצרי גוזר על ישראל שינחהנר
על ראשו והמצרי אוכל ושותה ועושה חפצו עד שמשלים׃ מי אנכי
כי אלך אל פרעה אתמוה אני בורח מפניו שהוא מבקש את נפשי שנאמ׳
ויבקש להרוג את משה ועתה אתה שולחני אליו ואם אני הולך ומי אנכי כי
אוציא את בני ישראל ממצרים׳ ויאמר כי אהיה עמך צרה בא צהאב תו־

באפתלא עלי לעמום ואמה לא נהל רגלי חסידיו ישמר ורשעים בחשך ידמו'
וזה לך האות וג' תעבדון את האלהים אכבר שאחד למשה מעמד הר סיני שע'
עינו ראו ולא זר אזננו שמעו ולא אחר משה לך אמור להם כך וכך ; אלהי
אבותיכם מל' שהיא בדעת נכונה ולב שלום ממשה ; ואמרו לי מה שמו יענ'
מנהו הדי ידי תזעם אנא ארסלך וגעל גהלהם לאוקס לא לאמסמא ואמרין
מע לאתחקיק פאן אסמה דאתה ודאתה אקמה ; אהיה אשר אהיה ויאמר
אהיה' תעלם אן אהיה מן מעני היה יעני אנה מוגוד לאן היה אלוגוד אישהיה אי״ב ש״א
בארץ עוץ' וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ והדי כהיר פעבר ענה בכונה
מוגוד באהיה אלדי הו משתק מן היה' ואמא בכונהא תלאת כלמאת מעאתול
אלתלה אלתי הי אשר פדלך לאתי ינפצל וגודה תע' ען וגוד גירה פאהיה יקאל
עלי אלוגוד' פלמא כאן אלמוגוד משתרך בין אלואגב ואלממכן פקאל אהיה אשר
אהיה אעני אלמוגוד אלואגב אלוגוד לדאתה לינפי אלואגב לגירה' ויאמר עוד
אלהים אל משה יי' אלהי אבותיכם מלמד שהודיען בסוד השם המפורש ית'
על אהיה' זה שמי לעולם אדא עלי דאתה דלאלה בינה אבדא לא בחסב גירה
והו יוד הי וו הי אלדי ענה כאן אלוגוד והו קן לעולם' וזה זכרי יעני פעלה אלדי
אנפעל בה ען גירה בחסב אלמגאז' ד"א זה שמי לעולם הו יי' וזה זכרי לדר
דר יעני אקתרן לאסם מע אלאבות יעני אף והי מאברהם יוד מיצחק ויו מיעקב
נמצא מנינם אהיה' ד"א רמז לו בחמשה חומשי תורה ב' בראשית ו' ואלה
שמות ו' ויקרא ו' וידבר א' אלה הדברים הרי כ"א מנין אהיה' ולטעם
המדרש כפי מעשי כשאני דן את הבריות אני נקרא אלהים וכשאני עושה
מלחמה אני נקרא צבאות' לך ואספת את כל זקני ישראל הם אהל אלמשורה
אלמדרה אן יחקק ענדהם גבורה תע' ואנה ואגב אלוגוד ואלנבווה ואלרסאלה לישר'
פקד פקדתי אתכם שבכל גאל שיבוא ויאמר פקד פקדתי יאמינו לו'
ונעלם אן ושמעו לקולך יעני אן כל אעצם לאה ואגב אלוגוד באלברהאן עלי
אעטאה והו קו והן לא יאמינו יעני לא יצדקונה אנא נבי מרסל
אלהים לאן לם תתקדם לאחד קבלה הדה אלדעוי פאעטאה אלמעגזאת ; וענדי
איצא למא אעטאה ברהאין לי אלזקנים ואכתר אלנאס פי תלך אלזמנה לם ישק

ישערו בגוד אלוה וגחיה' כנגדהם לא יתעדא מלך וקויאה ואפעאה פקא אנהם
לא יצדקון פי הדי בלבלק טביעה להסחת יערפון אבמהור באן תם אלאה ואנ"ה
נכי מרקנאיהם פקא מה זה בידך: ושמעו לקלך פירש הגאון פאד' יקבלו מנך
לפי שאינו גוזר על האדם: ויעש האותות לעיני העם' ויאמן העם: אלהי
העברים מל' כלו' אנו וכל הנלוים אלינו ויש אומ' הוסיף יוד רמז שאין אתה
יודע גבורתו שלאלהי העברים וידאתו לא אחר עשר מכות מעין היוד' דרך
שלשת ימים שאין המשטין מתיאש עד שירחיק דרך שלשת ימ' כי לא
יתן אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד חזקה והא כת' ויהי בשלח פרעה את העם
לא ענינו ולא ביד חזקה כלו' ולא במכה אחת חזקה לא בעשר מכות שנ' בתריה
ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאותי ואחר כן ישלח אתכם
ונתתי את חן העם: ושאלה אשה משכנתה עיין בפרש' כי אני הכבדתי בפיק'
ויי' נתן את חן העם בעיני מצ' ונצלתם את מצרים כמצולה שהיא ריקנית'
והן לא יאמינו לי כבר נתפרש לעיל' ויש מן הדרשנים שאומ' לפי שחשד
את ישרא' בכך נעשה רושם לדורות בידו' מזה כת' מזה וקור' מה זה לפי
שרמז לו למזה שבידך אתה לוקה על מי מריבה' ומה זה בידך תנביה
למשה' ויאמר מטה תני רב' אותו המטה נברא בין השמשות ונמסר
לאדם הראשון בגן עדן ואדם מסרו לנח ונח לשם ושם לאברהם ואברהם
ליצחק ויצחק ליעקב ויעקב הורידו למצרים ומסרו ליוסף בנו וכשמת
יוסף נשלל ביתו לבית פרעה ויתרו היה מיועצי פרעה כמו ששנו שלשה יועצים
היו לפרעה איוב יתרו ובלעם וכשנתנו עצה לענות ישרא' בלעם יעץ לכך
נהרג' איוב שתק לכך נלקה' יתרו ברח לכך זכה' והוא חמד המטה
ולקחה והביאה לתוך ביתו וכשנכנס משה בית יתרו וראה המטה וקרא
האותות שעליה ולקחה והכל צפוי לפני הקב"ה כיון שראה יתרו שלקח משה
המטה אמ' זה הוא שעתיד לגאול את ישרא' והשיאו בתו ורעה הצאן במדבר
ונ"ז שכלה אותם חית השדה ורבו מאד: ויאמר יי' אל משה מה זה נל'
אגאון קא' לה מנבהא: ויהי לנחש וינס משה מפניו למה רמז לו בנחש מה
הנחש נושך וממית כך המצרים' ולמה בצרעת שהמצרים טמאים ומטמאים

ומטמאים בצרעת פהאול מענגאן עצימין אנקלאב לעצא תעבאן ואנקלאב
איד אברימה בצ"ת מן ג"יר סבב טביעי מוגב לד"לך׳ לקול האות מלמד שהיה
המטה משמיע קולו ואו׳ מטה הייתי ונהפכתי לנחש נחש הייתי ונהפכתי מטה׳
והיה אם לא יאמינו גם לשני האותות ידע משה שהמאמין על פי האותות
יש בלבו דופי׳ לא איש דברים אנכי שהיה עלג באותיות ב"כ"ק ונתפלל לפני
הקב"ה ורפאו שנ׳ מי שם פה לאדם וקילאנה לים הודו סיאקה דעאויה׳ לאן
קד ארתבטת נפסה בעלום ואמעארף ונקשרה דעתו בצורת תמים דעים בה׳
גם מתמול גם משלשם תמול ושלשם ומאז הרי ארבע וגם שלש פעמים
הרי שבעת ימים שהיה הקב"ה מפתה למשה שילך בשליחותו למצרים׳ מי
שם פה לאדם או מי ישום אלם מלמד שהעלו משה לבימה ועשה הקב"ה
לפרעה אלם ולסגנים חורשים ולספקלטרין עורים וברח משה שנ׳ או מי ישום
אלם או חרש או פקח או עור׳ שלח נא ביד תשלח ביד אהרן לכך נאמר לא
ידעתי כי דבר ידבר הוא׳ ויחר אף י"י כל מקום שנ׳ ויחר נעשה רושם ומה
רושם כאן הייתי אומ׳ הלא אהרן אחיך הלוי ועתה אתה לוי והוא כהן לדורות׳
וראך ושמח בלבו כל האחין שונאין זה את זה חוץ ממשה ואהרן שנ׳ מי
יתנך כאח לי יונק שדי אמי׳ ואתה תהיה לו לאלהים אין הקב"ה מתקנא בבני
אדם שהרי קרא למשה אלהים׳ וילך משה וישב אל יתר חתנו זה השה והוא
באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש׳ דרש ר׳ פפיס לפי שהוא יחידו של עולם
ואין מי שימחה על ידו וכל מה שהוא רוצה לעשות עושה הוי ונפשו אותה
ויעש׳ אמ׳ ר׳ עקיבה דייך פפיס אין דורשין כאן ומהוא והוא באחד ומי ישי׳
בנו אמ׳ לו כשם שהשוא שוא למטן כך למעלן דכת׳ בגזירת עירין פתגמא
ובמאמר קדישין שאילתא כשם שנושאין ונותנין בהלכה למטה כך נושאין
ונותנין למעלן והכל במשפט שאל אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת
והקב"ה נושא ונותן עמהן במשפט ואומ׳ היאך יתאדינו שלפל׳ מיד מסכים
עמהן ממיאתה למד ממיכה ששמע ודבר ראיתי את י"י יושב על כסאו
וכל צבא השמים עומדין מימינו ומשמאלו שהן מטין לכף זכות ולכף חובה׳
ויאמר מי יפתה לנואת אחאב ויפל ברמות גלעד ללמדך שהכל בדין

ומהוא

ומהוא זהוא באחד ומי ישיבנו שאחר כך הקב״ה נכנס למקום שאין כל בריה
יכולה להיכנס מיד גומר הדין׃ ד״א ומי ישיבנו שהוא יודע דעת הבריות
שאינה חוץ ממנו׳ תני רב׳ הנשבע לחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ש׳נ׳ ויאמר
יי׳ אל משה במדין׳ נדרת לך ותתר הנדר והיכן נשבע שנ׳ ויואל כת׳ לעיל׳
וילך משה וישב אל יתר חותנו אתה למד כל מי שקיבל עליו לעשות מצוה
אין מצוה פוסקת ממנו יתרו הכניס לביתו גוי שברח מפני השונא עמד
מזרעו מי שקיבל לשונא שברח מפני הגוי זה חבר הקיני ויעל אשתו שברח
אליהם סיסרא מפני ברק והרגתהו יעל ושני בני אדם קיבלו שני צדיקים ונת׳
ברכו בגללן בממון ובבנים והן לבן ויתרו לבן לאחיו לו בנים שהיתה בתו
רועה ולבסוף וישמע את דברי בני לבן וכן יתרו היו בנותיו רועות שלא היה
לו בנים ולבסוף הוא אומ׳ ובני קיני חתן משה׳ וכל הפותח ביתו לחבירו
אפלו נפשו חייב ליתן לו וכן אתה מוצא באליהו כמה נתחנן להחיות את בן
הצרפית מפני שהכניסתו לתוך ביתה והיה לאליהו להחיות אבותיו וכן משה
שקיבלו יתרו נהגבו כבוד ואמ׳ אלך ואטול רשות ממנו לכך וילך משה
וישב אל יתר חותנו ויאמר אלכה ואשובה אל אחי ויאמר לו לך לשלום׳
וכל מי שנ׳ בו לך לשלום חוזר מכאן אתה למד׳ ומי שנ׳ בו לך בשלום אינו
חוזר שנ׳ באבשלום ילך בשלום נתלה׃ כי מתו כל האנשים המבקשים
את נפשך ומי הם משפחת המצרי שהרג דתן ואבירם ירדו מנכסיהם׳
וירכיבם על החמור זה אחד מן י״ח דבר ששנו למלך יון כשכתבו התורה
יונית לתלמי המלך ואלו הן אלהים ברא בראשית׳ אעשה אדם בצלם ובדמות׳
ויכל אלהים ביום הששי וישבת ביום השביעי׳ הבה ארדה ואבלה שם׳
ותצחק שרה בקרוביה׳ כי באפם הרגו שור וברצונם עקרו אבוס׳ וירכיבם
על נושא אדם׳ ומושב בני ישראל אשר ישבו במצר׳ ובשאר המקומות׳
וישלח את זעטוטי בני ישרא׳ ואת צעירת הרגלים׳ אשר חלק יי׳ אלהיך אתם
לכל העמים אשר לא צויתי לכל העמים לעבדו׃ ולמה לא כתבו לו את
הארנבת כדי שלא יאמר צחקו בו היהודים וכתבו שם אמו בתורה׳ ולם אגר
ההנא לא בעצהן פתחקקהן׳ וירכיבם על החמר דרך ענוה׳ החמור הזה

הוא בן האתון׳ ויקח את מטה האלהים בידו שבראו אלהים דתנן התם בפר׳ ואלה
תולדת נח עשרה דברים נבראו בין השמשות פי הארץ וג׳׃ ראה כל המפתים
יהיו חקוקים בנפשך׃ ואני אחזק את לבו לפי שחטא ברצונו ומדעתו׳
כה אמר יי׳ בני בכרי ישראל שרח אלגאון קאל אלה לה משרפא שהבכור חביב
כך ישראל חביבין לפני הקב״ה׃ הנה אנכי הרג את בנך בכרך חביב שלפניך׳
ויהי בדרך במלון ויפגשהו יי׳ זה גרשם שהוא בכור והוא חביב מכאן אמרו
אין לך דבר שאין לו מקום לפי שזכר הבכורים לכך זכרו כאן׳ במלון על
עסקי מלון׳ שנתעכב אמ׳ אם אמול אותו ויוצא לדרך סכנה היא לו ומיד
נענש שהקב״ה מדקדק עם הצדיקים שנ׳ בקרבי אקדש׃ ויש אומ׳ דמה
שהעוסק במצוה פטור מן המצוה לכך נתעכב מלמול אותו׳ ומנ׳ שהעוסק
במצוה פטור מן המצוה שנ׳ ובלכתך בדרך ולא פגשו אלא בשביל המילה ובלעו
הנחש עד מקום המילה יש אומ׳ בלע משה מראשו עד מקום המילה לא ידע
המילה מיד בלעו מרגלו עד מקום המילה מיד ידעו שזה בשביל המילה׳
ותקח צפרה צר מכאן אמ׳ אפלו אשה תמול לא נאמ׳ המול ימול אלא למעט
הערל׳ ותגע ענינו הראת למלאך העומד להשחית שכבר הוא מהול ומיד
וירף ממנו׃ חתן דמים למולת קאל אנאן צאר אלערוס אלמקתול מכתונא׃ זא
אן לא המילה נתחייב הריגה׳ לך לקראת משה כשנטל משה הגדולה וזכה
בה שמח אהרן וכשנטל אהרן הכהונה וזכה בה שמח משה׳ ד״א אומ׳ למה
נקרא שמו אהרן שבימין הרונה החל פרעה לשפוך דמן מהן לרצה מכהן
להשליך ליאור׃ לך לקראת משה כשאמ׳ לו הקב״ה כך היה הדבור נחלק
לשני קולות והיה משה שומע במדין לך שוב מצרים ואומ׳ לאהרן לך
לקראת משה׃ וישק לו שלש נשיקות הן נשיקת פרישות נשיקת גדולה נשיקת
פרקים׳ נשיקת גדולה שנ׳ ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו
ונשיקת פרקים ממשה ואהרן מכאן שנ׳ ויפגשהו בהר האלהים וישק לו׳
נשיקת פרישות שנ׳ ותשק ערפה לחמותה׳ ושלשה חתנים הן חתן ממון
חתן ייחוס חתן קבר יפה מכולן׃ ויאספו את כל זקני בני ישראל מסרו להם
הסודות אבל ההמון אינן יודעין בסודות לכך ויעש האותות לעיני העם׳

וכל

וכל מי שנטל עצה מן הזקנים אינו נכשל׳ ויאמן העם גדולה האמנה שבגללה
נגאלו ישראל ממצרים׳ ואחר באו משה ואהרן והזקנים היכן היו אין נשמטין אחד
אחד ולא נשאר אלא משה ואהרן ולכך פרע להם הקב״ה בסיני ועלית אתה ואהרן
והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל יי׳ : ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד
אשר נשוב אליכם׳ אמ׳ ר׳ תנחום עתיד הקב״ה להושיב זקנים בגורן והוא יושב
בראש כולם כאב בית דין ודנין את אומות העולם שנ׳ יי׳ במשפט יבא עם זקני
עמו ושריו׳ מי יי׳ אשר אשמע בקולו לא ידעתי את יי׳ אמ׳ חפשתי בכל
הדפתראות שלי ולא מצאתי שם יי׳ נקרא עלינו מלש׳ נבואה כענין שנאמ׳
ויקרא אהרן ומרים׳ למה תפריעו יען תעכבוהם מן מלאכתם אלדי קדהם
מעדין להא׳ לכו לסבלותיכם אף אתם׳ כי נרפים לשון גנאי והו קו מרפהין׳
ואל ישעו ענינו ואל יתעסקו׳ לקשש קש לתבן מכאן שהתחיל הדיבור
במכות באייר שכך אמרו אימתי התבן מצוי בגורנות באייר ושלחנו
בניסן בפסח׳ ויכו שטרי בני ישראל הם שבעים זקנים ולפי כך עלו לשררה
ונעשו סנהדרין שנ׳ אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו : ויפגעו את
משה ואת אהרן נצבים זה דתן ואבירם׳ למה הרעתה לעם הזה ואם הרעת
להם בשביל מעשיהן למה זה שלחתני : והצל והלא כבר נאמ׳ ושלחתי את
ידי׳ בכל נפלאותי אלא מגזרת התבן וממכת שטרי בני ישראל׳ ובשביל שאמ׳
והצל לא הצלת את עמך נאמ׳ לו עתה תראה אשר אעשה לפרעה אבל אין
אתה רואה במלחמת שבעה עממים : כי ביד חזקה ישלחם מלמעלה׳ וביד
חזקה יגרשם מלמטה : נמצא יוסף חיה בימי אביו נ״ו ואחר מיתת אביו נ״ד
שנים : ומבריאת העולם עד מיתת יוסף הצדיק אלפים ושלש מאות ט שנים
ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שב״ה׳

אתחיל בפרש׳ **וארא**
בעזרת מעוזי פורה׳ וידבר משה אני יי׳ הוא שמי וכבודי
לאחר לאחרים לא נתן מקצת כבודו אלא למשה בלבד שנגלה עליו בשם
העצם אבל שאר הנביאים בשם הפועל ושם הגבורה וכן הוא אומ׳ מי עלה
שמים וירד וערפלו׳ זה הקב״ה שנ׳ עלה אלהים בתרועה : וירד שנ׳ וירד יי׳
על הר סיני : מי אסף רוח זה הקב״ה שנ׳ אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר

ישעיה

אושי׳ מי צרר מים בשמלה זה הקב״ה שנ׳ מים בעבו׳ מי הקים כל אפסי ארץ
זה הקב״ה שנ׳ יי׳ ממית ומחיה מה שמו שדי שמו ושם בנו בע בכורי ישראל
וכך יתקיים זה המקרא במשה וכן בשיהו׳ וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב
באל שדי יעני אנה פאק על אלאבות מא יכמלהם ויכפיהם באכמאלהם באנפסהם
פקט לא אן יכמלון אלנאס בשריעה הם מרסלין בהא מתל משה בלהם מן אנפסהם
פקט ידעו אלנאס לעבאדתה תע׳ והו קו׳ באל שדי אלדי מן מעני אלכפאיה מן קו׳
והמ׳ יה היתה דים ואמא משה למא אדרך מן דאתה תע׳ מא אדרך מא
לא קדרה לאחד בשר אן ידרכה תע׳ וקד עלמת אן אסמאיה תע׳ הי בחסב
אינאדה אלוגוד ותדבירה לה לא אסם ואחד אלדי הו יוד הי וו הי אלדי לא יקרא
בחסב הנאה והוא שמו המיוחד לו שנ׳ ושמי יי׳ לא נודעתי להם אלתי תלך
אלאסמא תדל אלוגוד ען בעץ כמאלה אלד כמאלה פקט ועצמתה לא נהאיה
להא ולגדולתו אין חקר פלדלך כאן משה פיחק אן יכמלה ויכמל גירה בטריק
נבואה אד לם תסבק הדה אלדעוי לאחד קבל משה יעני אן אלה ארסלני אליכם׳
ואעלם אן חיאת אלקתדין אלכטאב פי אעתבאר וגודה תע׳ אנה פי חד
אלעאם במעני אנה מוגדה ומדברה וממלה אלבקא פיך בלפט
אדני ולדלך יתבעה בבעץ אלמעאני בודהי וו יעני אן דלך אלמוגוד או ..
מדים אלבקא הו אלואגב אלוגוד׳ ואדא כאן ינבי ען תלנין איגאד ואלא תדביר
כאן אלכטאב באלהים יעני בה אנה תע׳ חאכם עדל יעטי כל די חק חקה׳ ואמא
אדא כאן באפתקאר אלעאלם אליה והו גני ענה באפיא לדאתה כאן בשדי׳ ואן כאן
בכתרה אלמכלוקין כאן בצבאות׳ ואדא כאן בחסב אלאהיה ואלעצמה כאן בל
ואוה׳ ואמא אדא אעתברת דאתה מעראה מגרדה ען כל צפה פלא ידל עלי
דאתה בלהדי אלאסם פקט אלדי אעלם בה משה רבי׳ דא ושמי יי׳ לא נודע
להם כמו שנודעתי לך מכאן אמרו שנבואת משה אינה כשאר נביאים לא
אן נבואתה אפצלת ען נבוה׳ סאיר אלאנביא בד״ פצול עלי מא ביין רבי פי
אלקואעד׳ ושמי יי׳ נגלה במדת הדין ליפרע מן הרשעים ומדת רחמ׳ לצדיקים
ולקחתי אתכם והבאתי אתכם מקיש קיחתן לביאתן מה ביאתן לארץ
שנים משישים רבוא נשתיירו ואח׳ מתי מתו בימי האפלה וכן נימות המשיח

לא

לא יזכה אלא שנים מששים רבות ׳ שנ׳ וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה
מארץ מצר׳ ולמה ארבעה כוסות כנגד ארבע גאולות אלו והגיעו לשיעור
ארבעה כוסות לענין יפה כמו שיתבאר בפרש׳ שניה והוא כמו שאמרו למה
ארבעה כוסות לפי שישבהן רביעית יין חי וכשמוזגו במים מזיגה יפה יהיה בו
ארבע רביעיות ולפי כך שיעור הוצאה בשבת רובע רביעית לפי שכשתמז׳
גנו במים יהיה בו רביעית׳ ולקחתי וג׳ אני יי׳ שרחה אלגאון אנא אלה אפי כדלך
וכדלך יפסר כל מוצע בחסבה אדי גא פי אלתורה אני יי׳ סתם אן כאן אמור כ׳ אל
אנא אלה אלמגאזי ואן כאן נהי קאל אנא אלה אלמעאקב ואדי נהא ען עז׳ יקול אנא
אלה אלואחד ואין אנא אלה עלם אלגיב ואין יקול אנא אלה אלאהכם אגמעין וגיר
דלך כל מוצע בחסבה פאפהמה׳ ובשביל ארבעה דברים נגאלו ממצר׳ שלא
שנו שמם אלא ראובן ושמעון סלקין ראובן ושמעון נחתין׳ ולא שינו לשונם
שנ׳ כי פי המדבר אליכם׳ ולא היה בהן פריצות בעריות אלא אחת ופרסמה הכת׳
שנ׳ ושם אמו שלומית ולא היה בהן לשון הרע שהיה הדבר מופקד אצלם
שנים עשר חדש ׃ ואני ערל שפתים בשעה שאמ׳ משה כך נזדעזעו כל
הבריות ואמרו ומה אם משה שעתידה השכינה לדבר עמו בקעה מנומות
ומבאר התורה בשבעים לשון אמ׳ ואני ערל שפתים קל וחומ׳ לנו ׃ ויצום אל
פרעה אמר היו נוהגין בו כבוד שאני עתיד לעשות בו את הדין וכן צוה את
ישראל שינהגו כבוד בזקנים ובאנשי המסורת מיד אמ׳ אלה ראשי בית אבותם
ובשביל מה לא זכר אלא ראובן ושמעון ולוי בשביל שקיבלו תוכחות מאביהן
עד שהוריקו פניהן׳ וענדי אנה לם יזכר אלא האולי ליערפנא באהל אלמסורת
וכם תעמלו אלי אכתרהם מבני לוי ולם יזכרהם אלא וקד דכר גירהם אלדי
קבלהם יעני שני שבטים אלדי הם ראובן ושמעון׳ ויקח עמרם את יוכבד
דדתו שרחה אלגאון פתזווג עמרם ביוכבד עמתה קבל אן תחצר עליה׳
ד״א שהיתה דודתו מן האב לא מן האם שבן נח מותר בקרובותיו מן האב
לא מן האם׳ שלוי נשא שתי נשים מאחת הוליד יוכבד ומאחת הוליד קהת
הוא אהרן ומשה שאהרן הוא הגדול ונתנבא קודם למשה ובשר ישראל
שהן עתידין ליגאל ממצרים כמו שבארנו בתחלת זה המדרש ׃ הוא משה

ואהרן פי׳ דרגה׳ לנבואה אח׳ משה איש האלהים׳ ויהי ביום דבר יי׳ קא׳ לבנין פלמא
כאן יום כאטב אלה מוסיקא לה יכאטב פרעון׳ ראה נתתיך אלהים לפרעה
יתברך שמו שלהקב״ה שהוא חולק כבוד ליראיו קרא למשה בשמו שנ׳ ראה
נתתיך אלהים לפרעה ומלך בשר ודם אין יושבין על כסאו והקב״ה הושיב שלמה
על כסאו שנ׳ וישב שלמה על כסא יי׳ למלך׳ מלך בשר ודם אין רוכבין על
סוסו והקב״ה אליהו על סוסו ומה הוא סוסו סופה ושערה שנ׳ בסופה ובשערה
דרכו ינחום׳ ויעל אליהו בסערה השמימה׳ מסר שרביטו למשה שנ׳ ויקח
משה את מטה האלהים בידו׳ ועטרת שלו עתיד להלבישה המלך המשיח ומה
היא עטרה שלו כתם פז שנ׳ ראשו כתם פז׳ הלביש לבושו לישר׳ ומה הוא
לבושו עוז שנ׳ יי׳ עוז לעמו יתן׳ ופרעה הרשע עשה עצמו אלוה והוא
מארבעה שעשו עצמן אלוה ונבעלו כנשים פרעה שנ׳ לי יארי ואני עשיתני׳
נבעל כנשים שנ׳ כבעת ההיא יהיה מצרים כנשים׳ חירם מלך צר׳ שנ׳ יען גבה
לבך ותאמר אל אני נבעל כנשים שנ׳ יעברון בך רעותהון׳ נבוכדנצר שנ׳
אעלה על במתי עב אדמה לעליון נבעל כנשים שנ׳ בבהמות ההן כעינייא
יתנון לקחי כנותיו׳ יואש שנ׳ ואחרי מות יהוידע הכהן באו שרי יהודה
וישתחוו למלך שעשו אותו אלוה וקיבל על עצמו נבעל הנשים שנ׳ ואת יהואש
עשו שפטים׳ ואהרן אחיך יהיה נביאך כלומ׳ תרגמנך לפי שאינו יודע
לשונו׳ ואני ארבה את אתתי ואת מופתי מה בין אות למופת מופת אין בו
המתנה מלשון פתאם פתאם אל משה ואל אהרן׳ פתאם יבא אל היכלו׳ והאות
עד זמן כמו שנ׳ צידו האותות דבר העתיד לאחר׳ תנו לכם מופת הצדיקים
מבקשים מופת קל וחומ׳ הרשעים אתה מוצא נח ששאל מהקב״ה אות שלא
יביא מבול לעולם אמ׳ את קשתי נתתי׳ והיה לאות וכן כשחלה והושיבו הקב״ה
שהוא מוסיף על ימיו טו׳ שנה אמ׳ מה אות אמ׳ אם ישוב צל המעלה וכן קיוד
מצר אמ׳ ר׳ יהודה משקל ארבעים סאה היה המטה ושלסנפירין היה ועשר
מכות חקוקות עליו׳ נוטריקון׳ ר׳ יהודה דורש בהם סימנים דצ״ך עד״ש באח״ב׳ כסדר הזה
היו המכות על המצרים׳ וישלך לפני פרעה בשעה שנכנסו משה ואהרן
לפני פרעה יום יום פרזבוגיא שלפרעה כל הלשונות מתקבצין בה פלטין של

הה׳ בקה׳ ...

הרכיב

נ׳ ... ...

שלפרעה ומסיחין עמו בלשונות שבעים ידוע היה ונכנסו משרתו ואמרו שנ׳
זקנים יושבין בפתח אמ׳ יש בידם עטרות אמרו לאו אמ׳ באחרונה יכנסו נכנסו
ונמצאו עומדים אמרו אלהי העברים נקרא עלינו אמ׳ ומה שמו אמרו יי׳ אמר
הוציאו כל הדפתראות שלאלהות בשעה זו התחיל קורא אלהי עמון אלהי צידון אלהי
אדום אלהי מואב אמ׳ הרי אין שמו שלאלהיכם כת׳ בדפתראות שנ׳ לא ידעתי את
יי׳ וכי לא היה לו לשלח לי בעטרה אלא בדברים אתם באים אלי אמרו לו שוטה אתה
אלהות לו שאתה אומ׳ מתים הם אבל יי׳ חי וקיים אלהים אמת הוא אלהינו ומלך עולם
אמ׳ להם בחור הוא זקן הוא כמה שנותיו כמה עיירות לכד כמה מדינות כבש כמה
שנים היו לו מש עלה למלכות אמרו אלהינו חי וקיים ומלך עולם כוח גבורתו
מלאה העולם הוא היה עד שלא נברא העולם והוא יהיה בסוף העולם והוא
שבראך ונתן בך רוח חיים אמ׳ להם ומה מעשיו עתה אמרו לו נוטה
שמים ויוסד ארץ קולו חוצב להבות אש מפרק הרים ומשבר סלעים קשתו אש חציו
שלהבת רמחיו לפידים מגינו ענים חרבו ברק יוצר הרים וגבעות מכסה שמים
בעבים מוריד גשמים וטללים מפריח דשאים ומדשן פירות ועונה חיה ויוצר את
העובר במעי אמו ומוציאו לאויר העולם מסיר מלכים ומקים מלכים אמ׳
להם מתחלה שקר אתם מדברים שאני הוא אדון העולם ואני עשיתיני באותה
שעה קיבץ כל חרטמי מצרים ואמ׳ להם שמעתם שאלהי העברים אמרו
שמענו שבן מלכים הוא בן מלכי קדם אמ׳ הקב״ה לעצמכם קראתם מלכים ולי
בן מלכים חכמ׳ ולי בן חכמים הריני מאבד חכמתכם שנ׳ איך תאמרו אל פרעה
בן חכמ׳ אני בן מלכי קדם מה כת׳ בתריה ואבדה חכמת מצרים בקרבו ועצ׳
תו אבלע תחני רבנן פרעה שהיה בימי משה היה אמה וזקנו אמה ופרמשתקן
אמה וזרת פיל הגיד שלו וישלך אהרן את מטהו ויהי לתנין מיד שחק פרעה
ואמ׳ זו היא אומנותכם מצרים מלאה כשפים קרא לבני חמש ולבני שש ועשו
כמותן והיה נס במטה אהרן ולא עבת ולא עוד אלא שחזרה מטה ובלעה אותן
שנ׳ ויבלע מטה אהרן את מטותם הנה יוצא המימה שהיה עובד המים יש
אומ׳ נפנה ביאור להסך משביל שעשה עצמו אלוה כדי שלא יתגנה ויש אומ׳
דרך מלכי מצרים משכימין ליאור ורואין כמה הוא יוצא או פחת שאין שותים

ולא זורעין אלא ממנו׳ ולמה אמ׳ בבקר אלא שאם יאמר צא אתה ואכלוסיך אינן
שומעו לו לכך פגעו ביציאתו׳ בזאת תדע כי אני יי׳ הנה אנכי מכה במטה על
היאר כלומ׳ כשאני מכה אלהיך תדע שאין בו ממש ושאני אדון העולם׳ והדגה
אשר ביאר תמות כדי שלא יאמרו מזל כעס על הים והכה אותו׳ ויהי הדם
בכל ארץ מצרים מראהו וטעמו וריחו כולו דם׳ תעלם אן אלמעגזאת
הי עלי ובהין אמא כרם טביעה ואמא זיאדה פי טבע אלשי פאמא
כרם טביעה פמתל אלדם ומכת בכורות ואמא אלצפרדעים וסאיר הדה אלמכות
פהי זיאדה פי טבע אלשי והדי אתגייר אלדי פי אלדם הו באלערץ פהו פי מקולה אל
כיף מן גהת קולך כיף הו פתקול אחמר ואלצפרדעים ואלכנם ואלערוב ואלברד
ואלשחין ואלארבה ואלחשך הו תגייר פי אלכם ואלדבר ומכת בכורות הו תגייר פי אל
גוהר ואלכון ואלפסאד ואלאנתקאל פי אלגוהר ופי מקולה אלכם והו אלנמו ואלאצמחלאל׳ ופי
אלכיף איצא והו אלאסתחאלה ופי מקולת אלאין והי אלחרכה׳ אלנקלה וענהא קיל בכאן
אן אלפלך מתחרך׳ וימלא שבעת ימים אחרי הכות יי׳ זה בנה אב שכל מכה
היתה שוהה שבעה חוץ מן החשך שלא היה אלא שלשה ומכת בכורות רגע׳
ובכה כתובה בהי שבפרעה התחילה המכה שהיא הצפרדעים׳ ותעל הצפרדע
צפרדיעה אחת היתה וממנה שרץ היאר כמו ששנו רבותי׳ ז״ל מה ראה חנניה
מישאל ועזריה להפיל עצמן לכבשן האש אמרו ומה צפרדעים שלא נצטוו
נאמ׳ בהן ובאו בביתך ובתנוריך ובמש׳ הפילו עצמן על קדושת השם אנו
שנצטוינו על אחת כמה וכמה שבתחלה הלכו אצל יחזקאל הנביא ואמרו
גזרה עלינו מלכות הרשעה שנבטל המצוות אמ׳ להם כת׳ במצוות וחי בהם
לא שימות בהם אמרו לא והלא היא עז׳ וכת׳ זובח לאלהים יחרם אם נקדש השם
הת״ל מטפח על פנו ואומ׳ אצדה שארית יהודה׳ רק ביאר תשארנה שהוא
מקומן וזה שאמ׳ לו התפאר עלי למתי אעתיר לך להודיעו שזה אות ופלא
לא מטבעו של עולם כמו שמדמה הוא וחרטמיו שהן כובשין במזל ומכוונין
השעות ואומ׳ שעה פל׳ לדבר פל׳ טובה או רעה פקאל לה משה אקתרח עלי למתי
אדעו אללה ליזיל אלצפרדעים פי אלוקת אלדי פי תסתחבך אנה לא יזול פקאל למחר
פקאל כדברך למען תדע כי ליי׳ הארץ אין עניותה תע׳ מתעלה בעולם אלספלי

ואין

ואין תדביר לעולם בחסב לגזא ולעקאב לא בחסב מקראה העולם וטבעו׳ ויצברן
אתם חמרים חמ׳ אין חומר פחות מעשר איפות שנ׳ כי עשרת הבתים חומר׳
האיפה והבת תכן אחד להם׳ וירא פרעה כי היתה הרוחה כל זמן שהרשעים בצרה
הן נכנעין עברה הצרה נכנסו לקלקולן׳ שנ׳ ויוסף לחטא׳ נבוכדנצר כשהיה
בצרה אמר אנא נבוכדנצר משבח ומרומם לאלה שמיא עברה הצרה נתגאה
ואמ׳ הלא דא היא בבל רבתא די אנא בניתה לבית מלכו׳ ולא יכלו לפי שאין השד יכול
לעשות פחות מכשעורה רב פפא אמ׳ הלכ׳ אף כי גמלא נזרו לא מצו בארי אא
האי מכניף ליה והאי לא מכניף ליה אמ׳ ההוא טייעא דשקיל לספסירא וגיידיה
לגמלא וטרף בטבלא וקם אמ׳ ליה לבתר הכא רמא ומרחם מה הוא אמ׳ אחיזת
עינים היא׳ דא ולא יכלו החרטמים לפי שהארץ מלאה כנים ורגליהם עומדות
עליהן ולעולם אין המכשף יכול לעשות דבר עד שרגליו נוגעות בארץ׳ אתבע
אהים היא אמרו אין זו המכה ממשה ואהרן אלא מהקב״ה׳ בלטיהם מעשה
כשפים בלהטיהם מעשה שדים מן מעני אלפי׳ ותבא אליו בלט וילט פניו
באדרתו וכדי בלהטיהם מן להט החרב המתהפכת לאנהם יפעלון דלך בער
מא יתחגבון אוולא כמי הו משהור פי פעלהם ובכפר׳ בטש איתאו׳ השכם שני
דברים נאמ׳ בהן השכמה והן ערב ודבר ערוב כדי שלא יראו מהיכן יבואו עליהן
כשהגיעו מן היאר מיאון בתיהם מלאים שנ׳ ויבא ערב כבד ביתה פרעה׳ ברד
כדי להזהירם שנ׳ הירא את דבר יי׳ מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו
אל הבתים וכל מכה שהיתה באה עליהן היה דבר מעורב בה שנ׳ את כל מגפתי
אל לבך׳ ולמה בחמש מכות ראשונות כת׳ בהם ויחזק לב פרעה ובחמש אחרונות
כת׳ בהם ויחזק יי׳ את שאמ׳ הקב״ה אם לא רצה לשלח תחלה הריני מחזק לבו
באחרונות ואמנע ממנו דרך התשובה לפי שחטא ברצונו ומדעתו׳ אמ׳
ר׳ יהושע בן לוי ששים הלכות לימדני ר׳ יהודה בחרישת הבקר וכולן נשתכחו
ממני על שהייתי עוסק בצרכי ציבור שנ׳ כי העשק יהולל חכם וכלי המכות
נשנו בספר תלים חוץ משלש שלא יכלו החרטמים לעשותם והם כנים ושחין
וחשך וכולם לא נאמ׳ בהן התראה שכיון שהתרו באדם פעם ראשונה ושניה
שוב אין צריכין להתרות בו פעם שלישית שלא מכניסין אותו לכיפה שנ׳ כי

בחמש ידכר וגו' ובשתים לא ישונה ונאמ' הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר'
ולפי כך ממכה שלישית אין שם התראה' ערב כבר בינה פרעה: תנו רב' ארבעה
מיני ערבובין שלח הקב"ה במצרים זבוב ויתוש ודבורה וצרעה ועוד דובים
ואריות ונמרים וכל חיות ועופות המשחיתות' ושמתי פדות בין עמי כלומ'
ושמתי פדות לעמי ממכת עמך: דרך שלשת ימ' נלך במדבר למה דרך
שלשת ימים אלא עננים עד שיגיעו לסיני ההר וישלח את נערי בני ישר' ויעלו
עולות אלא ויסב אלהים את העם: קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן זה אחד
משלשה דברים שהחזיק המקום המועט את המרובה' והם מי בראשית שהיה
העולם מלא מים ואמ' יקוו המים אל מקום אחד וכן קחו לכם מלא חפניכם וזרקו
משה השמימה שהחזיקה ידו מה שבחפניהם' ואת כל העדה הקהל אל פתח
אהל מועד הרי שלשה' אמ"ר לוי ממכת דם העשירו ישראל כיצד היה המצרי
וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים המצרי טועם דם וישראל טועם מים
והיה נותן לו ממון הרבה מיד טועם מים וגמירי כל מכה היתה שוהה בהן
שבעה ימים ומתרה בהן שלשים יום שנ' וימלא שבעת ימים חוץ מן החשך
ומכת בכורות כמו שפירשנו לעיל' נמצאו כולן שהו יב' חדש התחילו באייר
ושלמו בניסן וכשם שהביא על מצרים כך עתיד להביא על אדום וישמעאל
הרשעים שנ' כאשר שמע למצר' כן יחילו לצור וכל צור מלא במקרא במלכות
הרשעה הכת' מדבר וכל צר חס' במקרא בצר המדינה הכת' מדבר' ואולם
בעבור זאת העמדתיך בשביל ארבעה דברים הקב"ה מאריך אפו לרשעים
בשביל שיעשו תשובה או שמא יצא מהן צדיק או לשלם להן שכר זכות שיש
בעולם הזה שנ' ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו' תנו רב' עשר מכות היו
מדה כנגד מדה בשביל שלא היו מניחין בנות ישראל לרחוץ הביא עליהם דם
צפרדע בשביל שהיו אומ' ישראל יביאו להם דגים ושקצים מן המים' כנים על
שהיו גוזרין עליהם לכבד רחובות ושווקים נהפך עפרם לכנים: ערוב שהיו
גוזרין עליהן לצוד להן דובים ואריות והיו הורגין מישראל לכך הביא עליהן
ערוב' דבר שהיו מגדלין להם סוסים ורועים להן הבהמה' שחין שהיו מחממין
להם חמין' והמין רעים לעצמן ונס גדול היה בו שזרקו משה עד שהגיע לכסא

הבכור

הכבוד שנ' וזרקו משה השמימה נתפזר על כל ארץ מצרים שהיתה ארבע מא'
פרסה על ארבע מאות פרסה ושהחזיקה ידו מה שבחפניהם' ברד ששמו אותן
נוטעי גנות ופרדסים לכך שבר האילנות' ארבה ששמו אותם נוטעים וזורעין
להם גנות' חשך שהחשיכו לבם ועיניהם ועוד שיקברו ישראל רשעים שבהם
שלא רצו לצאת' ד"א חשך בשביל שהיה המצרי גוזר על הישראלי שיניח הנר
על ראשו והמצרי אוכל ושותה ועושה צרכיו ואומ' לו אם תטה את ראשך אני
חותכו והמכות הללו שלש על ידי אהרן והם בארץ והן דם צפרדע כנים' ושלש
על ידי משה והן באויר ואלו הן ברד ארבה חשך' ושלש על ידי הקב"ה בשמים
והן ערב ודבר ומכת בכורות' ואחת נשתתפו בה והיא מכת שחין הד"י אקול
לי על מנה בחין כל ואחד מן האולי פנסבו אלי אהרן אלתי בארץ אד הו אדון דרגה
ונסבו אלי משה אלתי באויר אד הו ארפע דרגה מן אהרן ונסבו אליה תע' מא פי אל
שמים עלי מתל קו השמים שמים ליי' יעני לרפעתהא ולא שך אן אלעדו בגמע
אלדראת אלתי לא אחיואנאת אתיתני אלי מצרים והד"י אמר לא יקדר עליה אלא
אללה תע' אלדי פי ידה נפשותהם אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש וכד"י דבר
ומכת בכורות קא' תאסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון ואמא קו נשתתפו
במכת שחין כמ' קא' קחו לכם מלא חפניכם וזרקו משה השמימה אד' סאיר אל
מכות הי' באדרגה ען אגסאמהם ודבר הוא בבהמה ומכת בכורות הי' בבכורים
פקט' אמ' רבן גמליאל מצאתי זקן אחד בצפרי מוכה שחין אמ' לו כל מיני
שחין הן ואין לך רע מכולן לתשמיש אלא רתן בלבד ובו לקה פרעה שנ' טרם
תיראון מפני יי' אלהים רתן מבעי ליה' מכאן שמכת בצורת שקולה כנגד
כל המכות' הדאתך את כל חציך שלא ראה מכותו של הקב"ה אלא אלו ושבים
בלבד' מסתולל בעמי כובש אותם' הירא את דבר יי' מכאן אמרו טוב שבמצרים
שבגוים הרוג ויפה שבנחשים רצץ את ראשו כמו שיתבאר' ומטר לא
נתך ארצה אלא תלאן בריפין ואימתי ירדו בימי יהושע שנ' ויי' השליך עליהם
אבנים גדולות מן השמים והשאר עתידין לירד על גוג' והקולות תלאן עד
שהורידן בימי אלישע על מחנה ארם שנ' ויי' השמיע אל מחנה ארם קול רעש'
ויהי ברד ירדה שלימה המצרי נכוה בברד נשברה נכוה באש ואל תתמה

שהמליך הזה ביקש להוציא ממנו חמין מוציא צונן מוציא והמליך הוא כח"ר
נחשת ויש לו שני חללים ומשימין אש בעליון ומים בתחתון בוא וראה מעשה
השכינה שהיא מתהפכת במעשים המטידה על המצרים ברד ובמדבר מן וגש'
ומנבאה למשה ואהרן ושורפת לבני אהרן ולקרח ועדתו' וצ' הצדיק לכך זכה
לקבורה על שפתהים' כצאתי את העיר ארחיק חוץ לכרך שאין השכינה
נגלית אצל טנופות מצרים' כי ליי' הארץ והיא כה והארץ נתן לבני אדם אם
כשעושין רצונו כי ליי' היא להן לישב בה לאכול ולשתות ולשמוח' אין עושין
רצונו כי ליי' הארץ' ומעני לכן אן עניאיתה תע מתגלה בעאלם אספל
ופיהא אינא אבואה ואעקאב לאנסאן' נכתה לקו' אביב פריך יעני גמ'
ותפשיתה בבעל עלי מא קל סעדיה משלפא ולדלך לחקה אתגייר' כי אפילת
הנה מתלמה איולם עאד יזהרין' ביד חזקה שתים שהן דבר וערב שנ' בהן
אפלה' ובזרוע נטויה שתים והן צפרדעים וכנים שנ' בהן ויט אהרן את ידו'
ובמורא גדול הן מכת בכורות וברד שנ' בהן צעקה וקולות' ובאותות דם
ושחין שעשו אותם משה ואהרן שניהם' ובמופתים זה ארבה וחשך שנ' בהן
ויט משה את ידו: ונשלמה זאת הפרש' בעז שבח' אתחיל בפרש'

כי אני הכבדתי

בעזרת נוטה שמים מאתי'

כי אני הכבדתי זה שה דרך רשעים
כאפלה לא ידעו במה יכשלו על פרעה ומצרים הרשעים נתקיים זה הפיל
שהיו צרין לישראל לכך הכשילן הקב"ה' כי אני הכבדתי שחטא ברצונו והצר
לישראל הגרים בארצו וביקש להן עלילות להאבדן והיה הוא ועמו בעצה
אחת שנ' הבה נתחכמה לו פן ירבה' ולמען תספר שחייב אדם לספר
בשבחו שלהקב"ה מן התורה ומן הנביאים ומן הכתוב מן התו' דכת' ולמען
תספר באזני בנך ובן בנך' מן הנביאים שנ' חסדי יי' אזכיר תהלות יי' מן
הכת' שנ' ואבותינו ספרו לנו' התעללתי בעלילות שעשו בישראל דנתי אותם'
יהי כן יי' עמכם כאשר אשלח אתכם זו ליצות' ראו כי רעה נגד פניכם'
אתם מבקשין לילך המדבר ואמתולי עלי אבראדי ואקפארה הו זחל והדו
מזל רע ענדה' ורוח הקדים נשא את הארבה והי אמשרקייה ואקמא ריח

ואני ולמען
ספר שמי
בכל הארץ

אקבול

אלקבול ואלדבו ורוח ים הי אלדבור ואלגנוביה תסמא נעאמיא והי אלדרומית ואל
שאמייה והי צפונית והי תסחק אלסחאב ואנאס קד יסמוהא אלדבור ועלהא קאל
שלמה רוח צפונית תחולל גשם ׃ רק את המות הזה שהיה ריק שבפיהם ממית
לא נשאר ארבה אחד אפלו שבכדים מלוחים שלא ייהנו ממנה אבל הצפרדע
שלא היה נהנה הייה נאמ׳ ויעבדו אותם חמרים חמרים ׃ ויהי חשך אפלה שלח
חשך ויחשיך ולא מרו את דברו מה הוא ויחשיך מלמד שנתוסף משלו ומהיכן
היה מחשך של מעלה שנ׳ וחשך על פני תהום ויש אומ׳ מחשך של גיהנם שנ׳ ארץ
עיפתה כמו אפל צלמות ולא סדרים וי לו לבית שחלונו פתוחה לחשך שחשך
כפוי לרשעים בגיהנם ׃ חזקיה אמ׳ הבגית הזאת במה מכסים אותה בכלי
חרש ׃ ואלאקרב ענדי אן הדה באצראת מכתלפה כאנת פי אהוא פאטלם עליהם
ולם ינפד נור אלשמס אלי אבצארהם והי מן אכתלאט אלארבעה אלתי הי אש ומים
רוח ואבק אלדי ליס עלי אנהא מן אלארבעה קו ולכל בני ישראל היה אור במושבתם
והדיהו מענקו מחשך שלמעלה או מבדי אלארבעה ואעלאהא הו יסוד האש
אלדי אסמה חשך לאנה מטלמה ואלדי יקול אנה מחשך שלגיהנם יעני אן
חצול אלמעני פי אבצארהם והי מלמה מוחדהם מאעלם דלך ׃ וימש חשך
מלמד שהיה נמשש ביד ׃ וממכת חשך העשירו ישראל שהיו נוטלין כל
שבמטמוניות ר׳ יוסי אומ׳ בטקסין שלמלכים הביא עליהן הקב״ה את המכות
מלך בשר ודם שמדינה סורחת עליו משלה לגיונותיו מקיפין אותה בתחלה
שובר אמת המים שלה חזרו יפה ואם לאו מביא עליהם קלנים חזרו יפה ואם
לאו יורה בהם חצים לא חזרו הביא עליהם הברבורים לא חזרו מביא עליהן
דרמסיות לא חזרו זורק בהן נפט לא חזרו משליך עליהן כלי זכורא חזרו יפה
ואם לאו אוסרן בבית האסורים חזרו יפה ואם לאו הורג גדולים שבהן חזרו יפה
ואם לאו הורגן כך עשה הקב״ה למצרים ׃ בתחלה שבר אמת המים שלהן שנ׳
ויהפך לדם יאריהם ׃ לא חזרו הביא עליהם קלנים או צפרדעים שקשה היה
קרקורם משחתם לא חזרו ירה בהם חצים או כנים שהיו נכנסין בגוף המצרי
כחצים לא חזרו הביא עליהן הברברים או ערוב היה המצרי אומ׳ לישראל הוצא
בני והיה אומנם ויוצא בנו לשוק והיה חוזר ריקם אומ׳ לו היכן בני אומ׳ לו טול

לך חשבון ביא זאב נטל אחד ארי נטל אחד דוב אחד נשר אחד לא חזרו הביא
עליהן דרמסיות זה דבר לא חזרו מגרה בהן אכלוסין זה ארבה לא חזרו הביא
עליהן אבני בלסטא זה ברד לא חזרו אסרן בבית האסורים זה חשך לא חזרו
הרג גדולים שבהן זו מכת בכורות לא חזרו כולן שנ׳ וינער יי׳ את מצרים בתוך
הים׳׳ חשך עיפה יכון פיה ספרה׳ אפלה לא שי פיה׳ תנ׳ רב׳ חשך אפלה שמשו
במצרים אבל תהו ובהו לא שימשו בעולם הזה והיכן עתידין לשמש בכרך
גדול של רומי שנ׳ ונטה עליה קו תהו ובהו׳ גם אתה תתן בידנו זבחים גרבורת
עדרים משלו׳ ואנחנו לא נדע מה נעבד כלומ׳ אין אנו יודעין במה אנו ואנחנו
צריכין קרבנות עד שנגיע לסיני שנ׳ ולבנון אין די בער וג׳ אל תוסף ראות
פני ויאמר משה כן דברת לא אסף אחר כך אמ׳ לפרעה כה אמר יי׳ כחצות הלילה
אני יוצא בתוך מצרים׳ וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה
אלא מלמד שקפץ אותו דבר עליו ופלטין של פרעה לקיים מה שנ׳ צא אתה וכל
העם אשר ברגליך כיוצא בזה כה אמר יי׳ כעת מחר אבל שאר הדיברות שהין
במצרים היו חוץ לכרך שנ׳ כצאתי את העיר אפרש את כפי אל יי׳ שמקום
שהנבואה שורה והיה מקום מקודש וכן הוא אומ׳ וקדשתי את אהל מועד׳
וישאלו איש מאת רעהו וכי המצרים רעים לישר׳ והלא תחלה כת׳ ושאלה אשה
משכנתה ומגרת ביתה אלא כיון שבאו עליהן המכות שפך הקב״ה רחמים לישר׳
שנ׳ ויי׳ נתן את חן העם הזה בעיני מצרים ונעשו להם רעים׳ גם האיש
משה גדול לרבות אהרן׳ כחצות הלילה אמ׳ משה יודע אנו שהמצרים מדקדקין
בחשבון לכך אמ׳ כחצות מאי שמא יטעו וידמו שמשה הוא שטעה ברגע
וכשמסר הדבר להקב״ה אמ׳ ויהי בחצי הלילה ויי׳ הכה כל בכור יוצרו חלקן
אם כחוט השערה ומעלה ואם כחוט השערה ולמטה׳ ולמה בחצי הלילה יש
אומ׳ מזל רע על המצרים והי שעת מאדים חצי הלילה ליל חמישי׳ עד בכור
השפחה שהיה להם ריוח במצרים בשעבוד ישר׳ מבכור פרעה יש אומ׳
היה פרעה בכור אלא לקיים ואולם בעבור זאת העמדתיך׳ והיתה צעקה
גדולה במצר׳ אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא תסיף׳ הפסוק הזה חציו לשון
זכר׳ וחציו לשון נקבה שחציו מורה על הלילה וחציו מורה על הצעקה׳

לא חזרו הביא עליהן בלונטרא ואחר כך העכבושין אחר כך חבש בולחי חשיכה ואחר כך הוציא הגדול הארו׳ הרגו

ולא

שהוא לשון שחוק

ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו כלבים צועקים בעיר מלאך המות בא לעיר
זהשה דבר בעיר פזר רגליך ׳ ואל יכנס אדם יחידי לבית הכנסת מפני מלאך
המות שמפקיד כלין שם׳ הכי דלא מצלי בה עשרה׳ כלבים בוכים מלאך
המות בא לעיר ׳ כלבים מצחקים אליהו בא לעיר דליכא נקיבות כוליה וכתיב לדע׳
אשר ברגליך יעני אלתאבעין לך ׳ ומשה ואהרן עשו את כל המופתים דבר למוד
מקומו שהמופתים כולם עשו אותם משה ואהרן אבל כל מה שאתה יכול ליתן לו
טעם תן׳ ויאמר יי׳ אל משה ואל אהרן הדיבור היה למשה שיאמר לאהרן׳
ויאמרו שניהם לישראל׳ בארץ מצרים חוץ לכרך מקום מקודש היה שם לד׳
לדיבור אבל מצרים מטונפת ומפני זה ברח יונה לים מקום שאין שכינה נגלית
שאין הנבואה שורה שאין שם פנאי לדעת להנבאים׳ משל לעבד
שלכהן שברח לבית הקברות מקום שאין רבו נכנס אמ׳ לו רבו אני אשלח לך
כמותו עבד אחר שלא כך ויי׳ הטיל רוח שערה אלהים׳ בארץ מצרים עד
שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל המקומות שאינן מטונפות כשרות לדיבור
ומשנבחרה ארץ ישראל נפסלו כל המקומות לאמר לישראל׳ החדש
הזה מלמד שהראה הקב״ה למשה באצבע דמות לבנה ואמ׳
כזה ראה וקדש וזה במראה הנבואה׳ אוראה צורה כלייה יערף
מנהא מקדאר קוס לרוייה על אתחקיק עלי אפק מצר ואפק ירושלם ואפק
גמיע אלבלאד כל שי בחסבה עלי קדר ערץ אלבלד וערץ אלקמר ומוצ׳עה מן
פלך אלברוג ולא שך אן הדה צורה כלייה ינדרג תחתהא גמיע אלאשיא ואלאשכאל
החדש הזה כל חדש שלא נולד קודם לשש שעות אין כח בעין לראותו ושלא נולד
קודם חצות בידוע שהוא נראה קודם לשקיעת החמה׳ לא נולד קודם חצות
בידוע שאינו נראה סמוך לשקיעת החמה למאי לי לאכחושי סהדי היה
למדתה שמאחר ידיעת המולד יהיה הירח בחבי השמש שש שעות אחר
כך יצא׳ ר׳ אומ׳ אותו חודש שנראה אחר חצות לכך הראה אותו למשה׳
לכם עדות זו תהא מסורה לכם יעני אמרהא מצרוף לבית דין לא לכל שכן
ירא אלהלאל יקבועו לו הדשים׳ וקצו פי שרק כלה נתעטף הקב״ה בטלית לפני
מצריאת משה מכאן ואהרן מכאן וקרא למידא ורגבדאי ועשאן כשלוחי׳

החדש ואמ׳ להן הרי למדתי אתכם מולד שללבנה ואני הייתי מעבר שנים וקובע
חדשים ועכשו מסרתי הדבר לכם׳ ראש חדשים זה ניסן ואין אחר ניסן לאין מתי
עברנו יום שלשים באדר אר׳ יהו ראוי לקבעו ניסן וגעלניזה אבתדי אדר שני
מהל׳ מא עשה חזקיה בכונה עיבר ניסן בניסן פי׳ג׳ ראש חדש ניסן ראש חדש׳
תני רב׳ באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים לאן כאן לחירות ולמלך
כרוגהם ממצרים אר׳ יקיל פיה ויהי בישורון מלך זה משה וכן הוא אומ׳ ויהי בש׳
מונים שנה וארבע מאות שנה הוא החדש השני למלוך שלמה על ישרא׳ ויבן
הבית ליי׳ פענד מא ידכלו יום מן ניסן נעד לא למלך לקאים סנה זאידה על אחד׳
ריך׳ ולרגלים לאן אבתדי לתקופות מן הדי לשהר אר׳ נחן מעברין את השנה
מפני האביב חתי נקרב לעומר בהדי לרגל וכאן לסנה לשמסייה מן הדי לוקת
לאנה וקת אעתדל לליל ולנהאר ווקת אקבאל לעלם פי לכון פי אקבאל תמאר
והו פצל אחסן לפצול אר׳ טביעתה חאר רטב וקד פרלוה אול ברג מן לברוג
יעני וקת חלול לשמס בברג לחמל׳ ניסן למה נקרא שמו ניסן שבו נעשו
נסים לישרא׳ מכת בכורות ויציאתם ממצרים וכל מכות שבים׳ אייר שנתן
להם המן במנים מאירות שנ׳ ויפנו אל המדבר והנה כבוד יי׳ נראה להם מלשון
אור׳ סיון מלשון סיני ונסים סיני שבו עמדו על הר סיני ונסים שבו נעשו להן
נסים ביום המעמד׳ תמוז שבו עשו ישרא׳ את העגל ועל אחד מהמשמשיה
נקרא תמוז על שם הצלם שנ׳ וכל הנשים מבכות את התמוז׳ אב שהוא
אב לפורענות׳ כמו שנבאר בפרש׳ שלח לך׳ אלול מלשון מעולה כמו שנאמ׳
ובלולים יעלו אל התיכונה והוא מעולה שבו ברא הקב״ה עולמו׳ תשרי על שם
תשרי ותשבוק לחוביהון שיש בו יום הכפור שיש בו כפור העונות׳ מרחשון
שביה אתרחיש מקדשא לפי שבנה שלמה בזה החדש המקדש שנ׳ ביר׳ בול
הוא החדש השני לתשרי מה הוא בול שבו הארץ נעשית בולות פיר׳ נקעים׳
כסלו מלשון כסיל לאר׳ הו סהיל והו יותר לרטובאת ולמטר והו הועת זמן ש
רביעה שנייה בארץ ישרא׳ והו כריף ארץ ישרא׳ טבת על שנעשית בו טובה
לישרא׳ שבו נהרג סיחון ועוג שנתירא ממנו משה׳ שבט מלשון שבט
שבו המטר יורד הארץ כשבט והדי פי ארץ ישרא׳ ומא הואה קריב מן הואהא׳

אדר מלשון אדיר שהדש זה גדול שבו נולד משה רבי' דברו אל כל עדת בני ישר'
וכי שניהן והלא נאמ' ואתה תדבר אל בני ישראל אלא כשהיה משה מדבר היה אהרן
מימינו ואלעזר משמאלו וכאלו הדבור יוצא מבין שניהם שמשה היה חולק כבוד
לאהרן ואהרן אומ' לו דבר אתה' ובשלשה מקומות נאמ' דברו אל כל עדת בני
ישראל כאן ובתורת הזב ובזאת החיה' בעשור לחדש ויקחו מכאן לפסח
מצרים שצריך לקיחה מבעשור' ויקחו להם איש שה אם הוא יכול לאכלו
ואם לאו לבית אבות' מכאן לאדם שמקרב קרובו' היה השה מכוער מבית
אבות תלשה לבית לבדו' ואם ימעט הבית מהיות משה הרי שאין בו אלא
שנים הוא ואשתו או הוא ואמו תל' ולקח הוא ושכנו' ובשלשה מקומות חסה
תורה על ממון ישראל כאן ובצרעת בתים ופנו את הבית ולא יטמא וכאן והשקית
את העדה ואת בעירם' במכסת נפשת שמתמנין עליו נפשות להביא נשים
שנ' כל נפש בניו ובנותיו וטומטום ואנדרגינס' איש לפי אכלו והוא שיכול
לאכול כזית' תכסו שאינו נאכל אלא למנוין' על השה מלמד שמתמנין עליו
חי' שה להוציא הנדמה' תמים להוציא בעל מום' זכר להוציא נקבה וטומ'
טום ואנדרגינס' בן שנה שאם הוסיף על השנה פסול והוא כשר להקריבו מיום
שמיני' לכם משלכם' מן הכבשים למעט נעבד' ומן העזים למעט אתנן'
תקחו אם יש לכם בעדר' ואם לאו משכו וקחו' והיה לכם למשמרת ונאמ'
בתמיד תשמרו מה פסח צריך ביקור ארבעה ימים אף התמיד מכאן אמרו
אין פחות מששה טלאים' לכם למשמרת אין לכם עסק אלא בו כל ארבעה
ימים' ושחטו אותו מכאן ששלוחו שלאדם כמותו' כל קהל עדת ישראל קהל
ועדה וישראל מכאן שאין שוחטין אותו בפחות משלשים בבל כת וכת' קהל
אין פחות מעשרה שנ' ויעמד יהושפט בקהל יהודה' עדת עד מתי לעדה
הרעה הזאת' ישראל שנ' ונקדשתי בתוך בני ישראל ונאמ' ויבאו בני ישר' בתוך
הים מה להלן עשרה אף כאן עשרה תוך מתוך בגזירה שוה' בין הערבים
שהגלגלים מהם מי שהולך למזרח ומהם מי שהולך למערב כמו שביארנו
בפרש' בראש' ולפי זה יהיה חצי היום אמצעי בין ההלכים למזרח ובין ההלכים
למערב וכל שמגיע לזה המקום הוא פונה אל מערבו' ונתנו על שתי המזוזת

רמז להם לשמור מזוזות פתחי׳ ואכלו את הבשר בלילה הזה מצות עשה ומצותה כל
הלילה׳ על׳ אש לא על׳ דבר אחר שלא יניחו על החרס אלא כיצד עושה תוחבו
בשפוד שלרמון מפיו ועד בית נקבותו ותוליהו על האור׳ על מצות ומררים יאכל׳
יכול שאם אין להם מצה ומרור שיוצאין ידי חובתן בפסח אף אם אין להם פסח
יוצאין ידי חובתן במצה ומרור ת״ל יאכלוהו׳ יאכלוהו הפסח נאכל אכילת
שובע ואין מצה ומרור נאכלין אכילת שובע׳ איש לפי אכלו עד שיהיה ראוי
לאכול׳ יעשו אותו שאין שוחטין אותו על היחיד דתנן התם׳ אפלו עני שביש׳
לא יפחתו לו מארבעה כוסות ואפלו מן התמחוי ושני קשואים ושני אגוזים
ודבר אחר הלכה למשה מסיני׳ ואקשו רבנן מהו דבר אחר׳ אל תאכלו
ממנו נא שהחזירה עליו תורה הוא באשיל ולא בשיל׳ אבל נא לבדו לוקה
אחת׳ נא ומבושל לוקה אחת׳ שלאו שבו אחד׳ ובשל מבושל במים׳ בשל
במים׳ מבושל במי פירות׳ ולא תותירו ממנו המותיר לוקה אלא אם כן קיים
עשה שבה׳ ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממ׳ עד בקר ליתן לו בקר שני
לשריפתו שהוא יום ששה עשר ששריפת קדשים עשה ויום טוב עשה ולא
תעשה׳ מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם הרי כלה לאוסתעגל׳ וכונה עלי׳
איש פי בית אחד וכו׳ ועצם לא תשברו בו לאין כים תם תמכן לאהבראגה מן בית
אלי בית אחר לקבר לברוג מן מצרים בסרעה ללא יברגו לנחס ועאדי נאסי
מתחיירין׳ וכונה נאכל למנויו לאחד כלין יהתם בהדה למצוה לנפסה ולא יכון
תם תואני ולא תבאסל ואינו נאכל לערלים לאגל מא קד בטלו ברית מילה
במצרים פאשתרט אן לא ידבח לפסח ערל אלא בעד למילה׳ ואכתלט דם פסח
בדם מילה שנ׳ ואראך מתבוססת בדמיך זה דם פסח׳ בדמיך חיי זה דם מילה׳
וכאנת למצה שבעה לאשהאר לאמר אדי הו דור לסבעה על׳ מא ביינא פי בראש׳
ואומא ר״ש אדם על׳ לפתח לנפי ראי למצריין בלאשהאר אנהם כאנו יעבדון
ברג לחמל פקל׳ לנו אנה קבל דתאחרהם יעני דבחה הו יכון קבל כלא צהם׳
וראה את הדם ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף׳ ועברתי בארץ מצרי׳
בעצמי והא תאני אין הקב״ה עושה דבר עד שמסתכל בפמליא שלמעלה ובפמ׳
מליא שלמטה שנ׳ בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא וכו׳ וישלח

מלך

מלאך ויוציאנו ממצ' וכת' ויי' הכה כל בכור הוא בעצמו וקו' אלחכמ' ז"ל לא על ידי
מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח׃ **אעלם** אן כלמה' הדי' יקול
פי קו' אן הקב"ה עשה דבר עד שמסתכל בפי' מלא' שלמעלה אן
אלבארי תע' לא יפעל פעל באלעאלם אלספל אלא בוסאטה פלא יצדר פין עלי כל
מסתפין אלא בתוסט אלעקול אלמפארקה ולא יצח חרכה לכלי נפס בל בתוסט אל
אלמלאך ולא יצח כון ופסאד פי אלמתכוונאת אלא בתוסט אלאתצאלאת ואמא יציאת
מצרים פהו מעשה נס וליס הו מגרי אלאמר אלדי הו טביעה׃ אלוגוד בל כרם טביעה׃
אלוגוד פקאל לא על ידי מלאך יעני לא בתוסט עקל באלעאדה אלדי מלאך הנא אשארה
אלי אלעקל מתל קו' הנה אנכי שלח מלאך קאל רבי פי דלאלה מלאך ארסלה לאנביאהם
ומן כמל מן נוע אלאנסאן כאנה אלענאיה פיה אכתר מן הדי אלמלאך וישראל פי
הדא אלאן עריין ען אלכמאל כמא קאל ואת עירם ועריה ולא על ידי שרף אלדי היא נאר
אלאפלאך יעני ולא תם חרכה פלכיה אוגבת כרוגהם אלדי הו טאלע מא ולא תתנכר
הדי׃ **תעלם** אן בשנת את"ק שנ"ו לשטרות צ"ח מנא עלים ומות ומא
בקי מן אלנאס אלא קליל פי אכתר אלבלדאן וכאן הדי אלמות יצ"ר מן
בלד אלי בלד וכתיר מן אלנאס מא קבר וכאן יקף פי אלבלד מקדאר ארבעין יום
וירוח ומן גא מן בלד אלמות אעדא אלנאס ומאתו אהל אלבלד אלאכרי ומן אכבר
שי מן אתאר אלמותי מאת ואלדי תבקא מן אלנאס כאפו פי אלבלאד ותשתתו
כאנו תחת פרסת כל רגל והעשירו אלדי כאנו עניים׃ ואלדי יקוי ענדי ואן כאן
דלך תמא בעל עונות אותו הדור אלא' האגא אסתקצת אנאר וקוא ויצדר מבול סואש
מעקדאן מזל רע ונעוד אלי אלגרץ׃ פמא שי אוגב כרוגהם מן מצר אלא יסודות מן
והן אלשלוה על מתל קו' שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו אלא אלדי שאבאיגאד
אלוגוד הו אלדי אכרגהם בנסיו ופלאותיו׃ ולא הנא בכבורן בדאתה לא באמר
טביעי אלא מעג' מתל קו' הראני נא את כבודיך אלדי מעניאה דאתה׃ ואמא
קו' וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים הו ישיר אלי משה כמא נבין פי מוצעה׃
והכיתי כל בכור ב"ן בכור אביו בין בכור אמו׃ ובכל אלהי מצ' אעשה שפטים
שלאבן נשבר שלעץ נקקב שלמתכת נעשיו חלודה ולא נשתייר מהם אלא
בעל צפון דוגמה׃ וראיתי את הדם ופסחתי עליכם נח"מ פתיחה בשלשה פעמ'

ופסחתי עליכם ופסח יי׳ על הפתח אשר פסח על בתי בני ישר׳ ללמדך שהיתה
שכולה ישר׳ פסיחה על הבתים׳ מצרים וישר׳ שרויין בחצר אחת פסיחה על
הפתחים ישר׳ ומצרים על המטה פסיחה על ישר׳׃ חקת עולם תחגהו לדורות׳
ולפיכ׳ חגהו מן חוג הארץ אדיהו דורהא וכדי אחג בדורה כחמלה׳ שבעת
ימים תאכל מצות יכול חובה כל שבעה ת״ל בערב תאכלו מצות הכת׳ קבעו
חובה בלילה הראשון ושאר הימים רשות אם כן למה נאמ׳ שבעת ימים תאכל
מצות להתרחק מן החמץ׳ אך ביום הראשון תשביתו שאר זו מצות עשה
להשבית החמץ ביום ארבעה עשר׳ כי כל אוכל חמץ ונכרתה חמץ גמור׳
ונכרתה לעולם הזה ולעולם הבא׳ הנפש שהיא מזידה לא שוגגת׳ ההוא בור
עיין בפרש׳ לך לך בענין מילה׳ מישר׳ יכול תלך אלא עם אחר ת״ל מלפני ראשונים
בכל מקום׃ מיום הראשון ראשון לשבעה שהוא יום טו׳ עד יום השביעי שהוא
יום כא׳ בניסן׳ וביום הראשון מקרא קדש על שם המאורע שהיה בו והיא נגאלו
ישר׳ ממצרים׳ וביום השביעי מקרא קדש על שם המאורע שהיה בו והיא
קריעתים סוף והעלתם ממצרים׳ קדש קדשיהו׃ כל מלאכה לא יעשה בהם
להביא איסור דברים שהוא משום שבות יכול יאפה ביום טוב לחול ת״ל אך
יאכל לא להחם חמין לרחיצה וביוצא בהן׳ יאכל לא לרפואה׳ לכל נפש להוציא
מאכל בהמה לבדו לא מכשירין׳ וזה כמון שחיקת תבלים כדרכן והשחזת
הסכין׳ לכם לא לגבוה עננו שאין אופין שתי הלחם בימים טובים׳ ד״א
לכם ולא לגוים׳ ממעט אנשי הגוים שאין מזונותם עליך ומרבה בהמה
שמזונותיה עליך שאין אתה מצווה להחיות הגוי׳ ושמרתם את המצות
מצה המשתמרת לשם מצה יוצאין בה יצאו חלות תודה ורקיקי נזיר שמש׳
תמרין לשם זבח׳ שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת
ונכרתה פתח הכת׳ בשאר וסיים בחמץ לומ׳ לך הינו חמין הינו שאר אלא
שאר שמחמץ אחרים חמץ שנתחמץ על ידי אחרים׳ שיהיה בדין חמץ
שהוא ראוי לאכילה חייבין עליו אבל שאר שאינו ראוי לאכילה אין חייבין
עליו כרת ת״ל כי כל אוכל מחמצת ונכרתה או מה חמץ שאינו מחמץ אחרים
הוא שחייבין עליו ת״ל חמץ ונכרתה עד [illegible] שאר לא

ימצא בבתיכם יכול אם הפקידו או הטמינו ביד אחרים פטור עליו ת"ל בכל גבולך
שלך אתה רואה אי אתה רואה של אחרים ושל גבוה׳ כל מחמצת וג׳ בכל
מושבותיכם תאכלו מצות מצה הראויה לא יאכל בכל המושבות׳ כל מחמצת
לא תאכלו אלו דברים שיש בהן עירוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי׳
ויקרא משה לכל זקני ישראל זו תחלת המצוות שנצטוו בה לכך חלק כבוד לזקנים׳
משכו אם יש לכם צאן בעדרכם׳ וקחו אם אין לכם קחו בקניה׳ לכם משלכם
להוציא הגזול׳ משכו וקחו מכאן שהבהמה נקנית במשיכה׳ ולקחתם אגדת
אזוב אין אגודה פחותה משלשה קלחין׳ אשר בסף אין סף אלא כלי שנאמר
והספות והמזמרות והמזרקות׳ ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר מכאן
שנתן רשות למלאך לחבל ועל זה נאמ׳ לך עמי בוא בחדריך הדי דליל עליה
אבל מאי יצאו בלילה או ביום שנ׳ ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר׳
ותנא מן מעני הוציאך ממצרים לילה הו עלי מא קאל מתרגם ועבר לך נסין
בליליא׳ ויציאתם ממצרים ביום׳ וראה את הדם ולא יתן המשחית הדא
הי אלחקים בפסח עלי מא קאל ז"ל וכי הדם חומה למלאך המשחית אלא חקה
חקקתי לך והחקים הן הדברים שאין טעמן גלוי׳ וכדי קאל בעד דלך ושמרתם
את הדבר הזה לחק לך׳ ועדות הי אלד׳ מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים
אד הדה תד׳ כאר אותות מצרים ותכלהא פי אלחקיקה אל הי שואהד לנא
חתי יקאל למא הדי קלנא על שם שנגאלו׳ ומשפטים הי משפטי הפסח בונה
יאכל בבית אחד וצלי אש ועצם לא תשברו בו ולא יאכלנה ערל וקד דכרנא
תעליל דלך׳ ומעלום אן אלתורה גאת בה אלפאט עדות וחקים ומשפטים
ותורות ומצוות׳ עדות הי אלשואהד אלתי לנא אנהא לדורות מת"ל כתבו
לכם את השירה הזאת למען תהיה לעד וכדי מא דכרנא מן מצה ומרור
וכדלך אלשבת קאל כי אות היא ביני וביניכם בני ישראל ומא שאבהה׳ והחקים
הן הדברים שאין טעמן גלוי יעני ליס עלתהא מת"ל פרה אדמה אלתי קיל
פיה את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים׳ ופטר חמור ושעיר המש׳
תלה ומא שאבה דלך׳ ומשפטים הי אלאחכאם שבין אדם לחבירו כענין
דין עבד עברי ודין השור והבור ורוצח שנ׳ אלה המשפטים ונאמ׳ ושם

העדה בין המכה וגו' ותורות כגון תורת טומאה וטהרה קל שאלו נא את הכהנים
תורה הן ישא איש את בשר קדש בכנף מעילו היקדש וגו' והר' פי' חכם טמאה
וטהרה עלי מה באין פי' חגי הנביא' ומצוותיו הי' מצוות שבין אדם לחבירו או בין
אדם למקום ולפי פי' אדונייה בין לנחם מתל תפלין ומזוזה וציצית וגו' ראה'
וזכרתם את כל מצותי וקל על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה פתוח
תפתח הענק תעניק הר' אן קדרת אתפריק בין הדה אלפאט ולא אן קד אתורה
תסתעמלהא אחיאן שיגה מן בעצהא בעץ ואמא צריח אנן פיקו מה העדות
והחקים והמשפטים הן בגמיע אתורה כמו באין פי' פרש' ואתחנן: אשר פסח
יי' פסח יקל עלי ג' אשיא עלי אלכבש ושחטו הפסח' ויקל עלי אפרג בעד
אשדה אשר פסח על בתי בני ישראל ויקל עלי אזמאן יהיה לכם הפסח חג ש'
שבועות ימים וגו' ואמרתם זבח פסח הוא ליי' שתהא זביחתו לשם פסח'
אמ' שמעון בן עזאי מקובלני מפי שנים ושבעים זקנים בשעה שהושי'
בו את ר' אלעזר בן עזריה בישיבה שכל הזבחים הנאכלים שנזבחו שלא לשמן
כשרים חוץ מן הפסח והחטאת' וילכו ויעשו ליתן להם שכר הליכה ועשייה'
ויהי בחצי הלילה בדקדוק יוצרו חילקו אם כחוט השערה וג' שהקב"ה יושב
על אבן שעות ואין מלכות נוגעת בחברתה אפלו כמלוא נימה שלשי ער'
פי' זה הגלגל: ויקם פרעה הוא בעצמו' וכל עבדיו קלקלו את השורה
מרוב חבתם ליציאת ישראל' ותהי צעקה גדולה על בכוריהם על אהיהם על
עצמם' כי אין בית אשר אין שם מת שהן שטופים בזמה' ומן הנא על מנא
אן סלב אקלב יגאב כמו קל כי אין בית אשר אין שם מת: לא יחרץ יש מי
שפירשו מפורש יצרח' וכמהו לא יצריח וכן לא חרץ לבני ישראל לאיש את
לשונו' גם טפכם גם בקרבכם לרבות עדרים משלו ומשל שרין: וברכתם גם
אותי בקשו עלי שתכלה הפורענות ממנו' ולגאון קל ואבעלונא פי חל: וישא
העם את בצקו מלמד שלשו העיסה ולא הספיקה להחמיץ עד שנגאלו: על
שכמם וכי לא היה להם מה שישאו עליו אלא חיבוב למצוות בחני: ולא
יכלו להתמהמה משום שנ' ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם: ומושב
בני ישראל אשר ישבו במצר' [illegible] ננו ובשאר המקומות בארץ פלשתים ובארץ

גשן

גשן אם כן למה נאמ׳ שהיה רוב הקשה ארבע מאות ושלשים מבין הבתרים
וארבע מאות משנולד יצחק שנבואת ... בין הבתרים ואברהם בן ע״ב
כמו שביארנו בפרש׳ לך לך׳ וכשנולד יצחק נאמ׳ בו ואברהם בן מאת שנה
בהולד לו את יצחק בנו והיה מאה ושלשים עד שנולדה יוכבד בעת כניסתם
למצרים׳ אשר ילדה אותה ללוי במצרים מה צורך לזה אלא הורתה שלא במצ׳
ולידתה במצרים ונולדה בין החומות וכן אמרו בענין ויקח את בת לוי וכי בת
היתה והלא בת מאה ושלשים שנה ומשה בן שמונים שנה ויצאו בזו העת
הרי שלשים שנה וארבע מאות שנה׳ ויהי בעצם היום הזה יצאו היציאה
ביום והנסים בלילה׃ כל צבאות ה׳ אפלו צבאות מרום כביכול יצאו עמהן׳
ליל שמורים הוא לה׳ שהוא משומר מן המזיקים ובו נגאלו ובו עתידין ליגאל
שנ׳ הוא הלילה הזה שמורים ובי ספרי קאן שמורים שמור ובא׳ וכן הוא אומ׳
מוציא אסירים בכושרות חדש כשר לא חם מודי ולא בדד מודי לא נהאר
טויל ולא קציר וכדי יתכלא מעתדל ואוסט אושיא אעדלהא׳ ד״א נאמ׳
ויהי בעצם היום הזה יצאו ונאמ׳ הוציאך ה׳ אלהיך ממצ׳ לילה שניתנה להם
רשות בלילה לצאת שנ׳ ויקם פרעה לילה ויאמר קומו צאו׳ והיציאה ביום וכן
הוא אומ׳ ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר׳ זאת חקת הפסח כל בן
נכר פרט אין בכללו אלא מה שבפרט׃ כל בן נכר זה משומד לע״ז׳ וכל עבד
איש פרט לעבד קטן׳ ר׳ אומ׳ עבד קטן עבד אשה ת״ל מקנת כסף מכל
מקום׳ ומלתה אותו אז יאכל בו לבו שמילת עבדים מעכבתו מלאכול
בפסח וכן בניו הקטנים שהרי נאמ׳ וכל ערל לא יאכל בו׳ תושב ושכיר תושב
זה גר תושב ושכיר כמשמעו׳ בבית אחד יאכל תרג׳ בחבורה חדא׳ ונאמ׳
על הבתים אשר יאכלו אתו בהם נאמ׳ בית ונאמ׳ חבורה כיצד היו בבית
ובקעה הקורה עליהן יוצאין לחוץ יצאו לחוץ ירדו גשמים נכנסין לתוך
הבית׃ לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה שלא תוציאהו לחבורתו׳
חוצה תן לו מקום חוץ למקום אכילתו׃ ועצם לא תשברו בו מה הוא בטהור לא
בטמא כל עדת ישראל יעשו אותו עד שיהא הרוב טהורים ויעשוהו בטהרה׳
לאזרח כמשמעו׃ ולגר זה גר צדק׃ הגר לרבות נשי גרים׃ בתוככם עד שיתגיירו

בפני בית דין׃ ויהי בעצם היום הזה הוציא ה׳ את בני ישראל והלא כבר נאמר
יצאו את אמרו הכמ׳ אפלו צבאות מרום היו עם ישראל בצרה שנ׳ בכל צרתם
לו צר׳ וכת׳ עמו אנכי בצרה׳ וכת׳ ומפני עמך אשר הוצאת ממצרים גוי
ואלהיו יעני ראיסה ומראוסה ישיר אלי משה ואהרן רויסא אלמלה אלא תרא אנה
קאל ואתה תהיה לו לאלהים׳ וקאל פי שרח עמו אנכי בצרה כל זמן שבני משועב׳
דין ימיני משועבדת גאלתי בני גאלתי ימיני׳ תעלם אן ליס כלאם
אלחכמ׳ הדי על׳ טאהרה אלא אנהם ישירו עלי אן תלך אלצוור אלי
נפסאניה אלשריפה אלרוחאניה אלדי באעתבאר תעלקהא באלמואד פהי משוע׳
בדת פאדי אנתהית ונגת מן אסר אלטביעה ואסתעמלת אלמואד להא אלת
חצלת להא אלגאולה אלתי הי אלנגאה מנהא הדי גרץ הדי אלדרש מע אעתקאד
גאולת ישראל אלתי נחן פי פקהא׳ קדש לי כל בכור יכול אף הנקבה במשמע
ת״ל הזכר תקדיש או הזכר יכול אפלו יצאת נקבה לפניו ת״ל פטר כל רחם זה
הוא כלל שהוא צריך לפרט ופרט שהוא צריך לכלל׳ לי הוא בשביל שה׳
רגתי בכורי מצרים לי הוא לעבודה׃ ובכור בהמה טהורה לקרבן דמו וחלבו
ופטר חמור לפדייה׃ זכור את היום אשר יצאתם ממצרים זו מצות עשה
לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו בליל חמשה עשר בניסן׳ ולא יאכל
חמץ לא יהיה בו התר אכילה ללמדך שהוא אסור אף בהנאה׃ היום אתם
יוצאים לא נאסר החמץ במצרים אלא יום אחד בלבד׃ שנ׳ ולא יאכל חמץ
וסמ׳ ליה היום אתם יוצאים׃ ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה כל
עבודות שלחדש הזה לא יהיו אלא מן החולין להביא חגיגה וראייה ושמחה
ומניין שהוא מן החולין שנ׳ משכו וקחו לכם משלכם והוא הדין׃ שבעת ימ׳
תאכל מצות יתבאר בכל הבכור׃ ולא יראה לך שאר בכל גבולך יכול אם
הטמינו יהא פטור ת״ל שאר לא ימצא בבתיכם ואפלו טמון יכול יהא עובר
על שלהקדש ועל שלגוי ת״ל ולא יראה לך שאר בכל גבולך שלך אתה מוזהר
עליו יצאו אלו׳ וכל פטר חמור תפדה וכל בכור אדם בבניך תפדה כל שישנו
בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה נמ׳ יצאו הלוים פטורין מבכור אדם
וחמור וחייבין בבכור בהמה טהורה׳ לאות על ידך היו התפלין על היד שכנגד

יבה

הזקה הוציאנו ממצרים׳ ולזכרון בין עיניך מקום הדעיון להשלים הפסוק
וכך היתה התפלין שליד על שמאלו שהשמאל חסר כמו שאמרו לב חכם לימי׳
נו ולב כסיל לשמאלו׳ ושמרתם את החקה הזאת וכת׳ שמור את חדש האביב
וכת׳ את חג המצות תשמר כיצד יתקיימו שמור את חדש האביב שמרו מלפ׳
נין שאם לא יצא הפסח בזמן האביב הוסיף לו חודש כדי שיבא הפסח בזמן
האביב יכול יעבר ניסן בניסן ת״ל את חג המצות תשמר שמרו מלפני החדש
שבו החג וכן הוא אומ׳ בראשון הח׳ בניסן זה ניסן ואין אחר ניסן יכול אם היתה
השנה כבדה יגרע חודש ת״ל ושמרת את החקה הזאת למועדה מימ׳ ימימה׳
אין פחות משנים עשר חדש׳ כל פטר רחם לי כלומ׳ שפותח הרחם׳ שגר
בהמה הן נתינה כל דבר בראוי לו׳ ופטר חמור תפדה בשה לא אמר בשה
אלא להקל עליו לאן אדי כאן קימתה אקל מן ג׳ דינרין פלא יפדה אלא בשה
או בשלשה דינרין פמא זאד׳ למה חמור בלבד שהוא הרוב המצוי למשא
ודברי התורה ברוב המצוי ויש אומ׳ שכל אחד ואחד מישראל היו לו כמה חמו׳
רים לבונים נושאים מזהב מצרים וכספה שלא היה בידן באותה שעה אלא
המורים בלבד׳ ולפי שהקשה בעליו ערפו ולא פדאו לכך עורפו לאנה טלב
הנעדים לכהן חקה עדם מא הו לה׳ ולמה פוריהו בשה שישראל נמשלו בשה
שנ׳ שה פזורה ישראל ומצר׳ נמשלו בחמור שנ׳ אשר בשר חמורים בשרם׳ דא
לאן לשה אכבר מא יכון׳ נאמ׳ כאן שמירה דע לך שכל שמירה נקודה בשוא
היא עשה כגון שְמר ושְמרו וכל שהיא נקודה בפתח היא לא תעשה כגון ושמרתם
ושמרתה׳ והיה לאות על ידכה ישירבה אלשמאל שהיא דכה והלשת במצות׳
בנקבה לאן אכתר אלמצוות אלעמליה בימין וקמיית שליד אות אח׳ הי על אמה
ושל ראש טוטפת אח׳ הי מנשור לא נהיא בארבעה בתים ושליד בבית אחד
והקיקת שרח טוטפת עצאבה כמי כאן פי שבת׳ וכאנת אלתפלין מרובעת אד׳
הי דלאלה על אלגור אנה מרבע ארבע אפטקאת ארבע כראת ארבע קוי...
אנחדרה מן אלפלך ארבע מתכוונאת׳ וכאן פיה צורת שין שיש לה ד׳ ראשים
ושין שיש לה שלשה ראשים הדי כלה דלאלה על שבעה גלגלים אלדי פיהא
אלפ׳ דרה ג׳ מן שמאל אלשמס וג׳ ען ימינהא והי ... אלוסט ושתי רצועות יורדות

עד הטו[illegible] ירד [illegible] אקוות[illegible] אלמדרחין מן אפלך אלמכוונה ואלחארטה אן [illegible]
מת[illegible] לא אלמרכב [illegible] יוד ודלי ידל שדי וכאן מבחוץ ישיר אלי שרו שלעולם
ואן [illegible] קד [illegible] שדי ושרו שלעולם נהאיה אלמפתרקין וכאן ייחוד השם על
[illegible] ועל היד בתפלין ועל הפתח במזוזה ואעאדתה בפה ערב ובקר בקריית
[illegible] ואלאמר ייחוד השם פתחקק דלך ; ומן אלמפסרין מן קאל אנמא
[illegible] בתי [illegible] תפלין שליד תגעל כלף ה מפא על ; ונשלמה
[illegible] הפרשה בעז ש[illegible]

אתחיל בפרש

ויהי בשלח

ויהי בשלח פרעה

[illegible] מוציא אומה דומה לפלאי

[illegible] חמרי [illegible] גורי [illegible] עשיך ברוב עזך יכחשו איביך לך ; הפה שאמ
[illegible] ידעתי את [illegible] וגם [illegible] הצדיק הפה שאמ בליעותו יהי כן יי עמכם
הוז [illegible] קומו צאו מתוך עמי ; הפה שאמ רק צאנכם ובקרכם יצג חזרו ואמ
גם [illegible] גם בקרכם קחו [illegible] עוד אלא שהיה הוא בעצמו מחזר עליהן שנ ויקם
[illegible] ויהי בשלח פרעה שאמ וגם את ישראל לא אשלח אמ ויהי בשלח [illegible]
[illegible] לו [illegible] ואברהם הלך עמם לשלחם ; ולא נחם אלהים
[illegible] נחית כצאן עמיך ביד משה ואהרן ; כי קרוב הוא
[illegible] בין מצרים לירושלם ; ויסב אלהים את העם דרך המדבר
ים סוף [illegible] יורה חטאים בדרך שכן כותבין בדרכים שלערי מקלט דרך
דרך מקלט [illegible] יורה חטאים בדרך קל והוא לצדיקים לכך נאמ
[illegible] אלהים את העם ;

ו. נעלם אן אלהבב פיכונה סיידהם אט[illegible] צבעיה.
[illegible] פי אלמדבר ותקוי קלובהם לאן [illegible]
[illegible] אן [illegible] מן [illegible] ויתנקלו מן ארץ ואלמסכנה ויתחרבו [illegible]
[illegible] לא [illegible] טביעה אלנפסאן על [illegible] ; ואגה
[illegible] להתחלהם ; [illegible] במדבר ; ואנה [illegible] אנהם נעלמו [illegible] עממים אן ישר
כנסין לארץ קיצצו הנטיעות ; נתצו הבנינות ושרפו העצים אמ הקבה [illegible]
[illegible] שאכניסם לארץ [illegible] הריני מעכבן עד שיתקנו הכנענים מה
שקלקלו ; ואנה [illegible] משה [illegible] קריעת ים סוף ומסירהם [illegible]
[illegible] ורמון [illegible] לשתות ונזול [illegible] ואלו [illegible]

[illegible] יירהם נחלי ארנון ומעגזיה נפתירה מע מא סבק פי [illegible] אן [illegible]
[illegible] בניהם לפי מעשיהם הרעים׃ וחמושים עלו שנפטקו בחמשה מינ [illegible]
[illegible] אחד מחמשה עלו ויש אומ׳ אחד מחמשים ר׳ נוהראי אומ׳ [illegible] ולא
אחד מחמשת אלפים ויש אומ׳ אחד מחמש מאות רבוא [illegible] מתו בימי
האפלה והם רשעי ישראל׳ וענ׳ וחמושים מאורזים כמ׳ אונקלוס ואבן גיירוז
[illegible] אנהם משרדין לאסתירה ואסתדל מן ויהו ולחומש ׃ ויקח משה את עצ׳
יוסף עמו [illegible] את עצמותי מזה מנין זה׳ עמו במחנה לויה [illegible] שבט של
שבט העלה ראשי שבטו עמו ומניין ידע משה היכן יוסף קבור יש אומ׳ סרח
בת אשר נשתיירה מאותו הדור ויש אומ׳ ריה קבור בנילוס היאר ובא משה
וקרא שם עלה ארונו ואמ׳ יוסף יוסף השכינה מעוכבת לך וישראל מעוכבים לך
אם תגלה עצמך מוטב ואם לאו נקיים אנו משבועתך שהשבעתנו מיד צף
ארונו [illegible] ואל תתמה שהרי אלישע הציף הברזל והוא תלמיד אליהו קל וחומר
לרבו של אליהו ועיין בסוף ויחי יעקב׳ השבע השביע לאבות השביע אותם שישביעו
בניהם׳ פקד פקד בשעבוד מצרים׃ יפקד בשעבוד מלכיות והעליתם את
על בהמה׳ אתכם במחניכם׳ ומשה נתעסק בקבורתו של יוסף והקב״ה [illegible]
בקבורתו של׳ ויקבר אותו בגי׳ וי״י הולך לפניהם בעמוד ענן שהקיפן בו [illegible]
ענני כבוד׃ וי״י הולך לפניהם בעמוד ענן אחד׳ וענן עמד עליהם ב׳ [illegible]
ענן חופה הלך לפניהם ג׳ ובאחריך הענן ד׳ [illegible]
הענן ו׳ כי ענן י״י על המשכן ז׳ ארבעה מארבע רוחות [illegible] ואחד
לה ואחד מלמטה ואחד מהלך לפניהם כל הגבוה משפילו וכל השפל
[illegible] נחשים ועקרבים מכבה ומרבץ את הדרך [illegible]
[illegible] וקאיה מן אשרור לעזריה מן למתאזרד [illegible]
לגהאת יעני גהאת [illegible] מזרח ומערב וצפון ודרום ומן
[illegible] מן הדה לגהאת מא יותר לאחר ומנהא מן יותר [illegible]
[illegible] מן פוק וכדי מן בדר לאחרין מן אספל [illegible]
[illegible] הגדול לפני בעל צפון שהיה עבודת מערב [illegible]
[illegible] בארץ סגר עליהם המדבר [illegible]

אחוריהם׳ ולשון נבוכים הוא לשון עיכוב׳ ויגד למלך מצרים כי ברח העם
הגיד לו שומרי דרכים אמ׳ עד כאן אתם אמרתם דרך שלשת ימ׳ נלך במדבר עכ׳
עמדו ישר׳ וחזרו ולא נשתייר מהם אלא הפליטים שהגידו לפרעה׳ ויאסר את
רכבו הוא בעצמו מרוב חבתו לרדוף ישר׳ והוא מארבעה שאסרו מרכבתם
שנים לטובה ושנים לרעה אברהם מרוב חבתו לעשות רצון קונו ויוסף מרוב
חבתו לראות אביו ופרעה ובלעם לרעה שנתכוונו להצר לישר׳ ויקח שש
מאות רכב בחור משלמי אם תאמר משלהן והא כת׳ וימת כל מקנה מצרים
ואם תאמר משל ישר׳ והא כת׳ וגם מקננו ילך עמנו אלא משל הירא את דבר
יי׳ הניס את עבדיו ואת מקנהו היו תקלה לישר׳ מכאן אמרו טוב שבגוים הרוג
ויפה שבנחשים רצץ את ראשו׳ ושלישים גבורים הממונים עליהן׳ בידומה
כדרך שהמלכים יושבין בגדולה׳ ופרעה הקריב הדרשנים אומ׳ הקריב לב
ישר׳ לתשובה׳ וייראו מאד ויצעקו בני ישר׳ תפסו אומנות אביהם שהיא
תפלה׳ אשר דברנו אליך במצרים לאמר הוא שאמ׳ ירא יי׳ עליכם וישפט
אשר הבאשתם את ריחינו׳ הלכו בני ישר׳ שלשה ורדף פרעה שלשה וקרו
עתים סוף יום שביעי שהוא שביעי שלפסח והוא רביעי בשבת וכך שנו רבות׳
בחמישי יצאו אבותינו ממצרים׳ המבלי אין קברים במצר׳ זה תולדות הנסיו׳
נות שנסו אבותינו את המקום׳ אל תיראו מלמד שנחלקו שלש על כתות
על הים כת אומרת נעשה מלחמה וכת אומ׳ נטבע בים וכת אומ׳ נחזור למצרים
שאמ׳ נעשה מלחמה נאמ׳ לה יי׳ ילחם לכם ושאמ׳ נטבע בים נאמ׳ לה התיצבו
וראו׳ ושאמ׳ נחזור למצר׳ נאמ׳ לה כי אשר ראיתם וג׳ לא תוסיפון לראותם עוד
עד עולם׳ ובשלשה מקומ׳ הזהיר הכת׳ שלא לחזור למצר׳ לא תוסיפון לרא׳
לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד׳ ובדרך אשר אמרתם׳ ובשלשתן חזרו
ובשלשתן נענשו׳ ראשונה בימי סנחריב שנ׳ היורדים מצרים לעזרה׳ שניה
בימי יוחנן בן קרח שנ׳ והיה החרב אשר אתם יראים שם תשיג וג׳ בארץ׳ שלישית בימי טרוגי׳
נוס בבית שני׳ וייראו מאד ויצעקו היום נתקיים הקל קול יעקב׳ וייראו מאו
[illegible] שראו שרו שלמצרים נוסע משמים לעזור את מצרים׳ אל תיראו שאין
[illegible] ומין [illegible] דומה ליונה שברחה מפני הנץ לנקיק הסלע מצאה נחש יכנס [illegible]

אכשר יוצא מאחרי כך ישראל הים לפניהם ומצרים לאחריהן לכך נאמ' אל ת...
מה תצעק אלי שעת לאחריך ועת לקצר' לקצר' נתרפא נא לו' לאחריך ואתנפל
לפני יי' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה ואתה הרם את מטך שהיא כלי
אומנותך: ויסע מלאך האלהים בכל מקום הוא אומ' מלאך יי' וכן מלאך האלהים הדין הן
מדבר להם והוא רי' קא הנה אנכי שולח לפניך לשמרך והוא שרו של עולם בשונה
עה להם אלא מן ממצרים בעניה לא היה בתוספת הדין מלאך פעבר עוה אנה
הולך מאחריהם' וקילא מלאך הנה הו עמוד האש וקי' לא יצא אנה משה ופי'
הדה לשלשה פיסוק שם בן עב אותיות בתחבולות אלו ויסע ויבא ויט
ויט אלו נהאיה שפיסוקים פי' מנהן הדי והו ילי סיט עלם מהש ללה אכא
כהת הזי אלד לאו ההע יזל מבה הרי הקם לאו כלי לוו פהל נלך ייי מלה
חהו נתה האא ירת שאה ריי אום לכב ושר יחו להח כוק מנד אני חעם
רהע ייז ההה מיך וול ילה סאל ערי עשל מיה והו דני החש עמם ננא נית מבה
פוי נמם ייל הרח מצר ומב יהה ענו מחי דמב מנק איע חבו ראה יבם היי
מום: ויהי הענן והחשך למצרים ויאר את הלילה לישראל זה ענן הכבו'
ברוח קדים שהיא קשה' ויבקעו המים תני רב עשרה נסים נעשו לאבותינו
במצרים והצלתם מעשר מכות נאמ' בדם ולא יכלו מצרים לשתות ואכן ישראל
בצפרדע נאמ' ובאו בבתיך ובערוב נאמ' והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן לבלתי
היות שם ערוב' דבר וימת כל מקנה מצרים ונאמ' בשחין כי היה השחין בחרטמ'
ובכל מצר' ובברד נאמ' רק בארץ גשן לא היה ברד: ובארבה נאמ' ומלאו בתיך
ובחשך נאמ' ולכל בני ישראל היה אור במושבתם: במכת בכורות כת' ולכל בני
ישראל לא יחרץ כלב לשונו' ועשרה על הים מנויינהו בעד' ויבאו בני ישר'
בתוך הים עמוד שבטים על הים זה אומ' ירד וזה אומ' ירד מיד בקש שבט בנימין
לירד דנתברכו זכות שבטא דבנימין הוא גרמת לך דבעי למעבר בימא קדם
בני ישראל בקשו שבט יהודה לרגמם באבנים שנ' שרי יהודה רגמתם מיד קפץ
נחשון נשיא יהודה וירד תחלה שכך שנו רבות מפני מה זכה יהודה למלכות
אם בשביל צדקה ... דייה להודייה שתכפר על הביאה ואם בשביל מה בצע
כי נהרג את אחינו דייה להצלה שתכפר על המכירה אלא בשביל שקפץ נחשון

נשיא יהודה לכתחלה: כמה עשה להן הקב״ה טובות הים לפניהם ומצרים לאחריהם
קהם על זרועותיו והתחיל מצטער פרס ענן למסך׳ רעב נתן להם זה המן צמאו נתן
מים זו הבאר וכשראו מלאכי השרת את ישראל בצרה לא אמרו שירה שנ׳ ולא קרב
זה אל זה כל הלילה אל תקרא ולא קרב זה אל זה אלא ולא קרא׳ כל סוס פרעה
כולם נחשבו כסוס אחד וכן הוא אומ׳ סוס ורכב עם רב ממך אם אתם עושין רצונו
שלמקום כולן נחשבו כסוס אחד׳ ויהי באשמרת הבקר הלילה שלש אשמורות
אשמורה ראשונה חמור נוהק שניה כלבים צועקים שלישית יונק התינוק משדי
אמו ואשה מדברת עם בעלה׳ מנ׳ לאשמורה ראשונה שנ׳ קומי רני בלילה לראש
אשמורות׳ אמצעית שנ׳ ויהי באשמרת התיכונה׳ שלישית שנ׳ ויהי באשמרת
הבקר׳ ויסר את אופן מרכבותיו מחמת אש שלמעלה נשרפו גלגלים שלמטה
והיו הגלגלים רצות ונכנסות על כרחן שהן טעונות כסף וזהב ואבנים טובות
ומרגליות כדי שיקחו ישראל הבזה׳ ויאמר אנך אנהא נאס לונב׳ מרכבות של׳
מהלכה להא ולהלך תקל מסירהא ועסר שנ׳ וינהגהו בכבדת לאן אמרכבה מרבע
מן אביל משרודה מעת׳ רבותינו אומ׳ בתשעים אף נגלה עליהן מכ׳ לא כי
חבלה וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הים ירד האחרון מן המצרים לים עד
שנכנסו כולן והזר עליהם הים׳ ויט משה את ידו על הים כשבא משה ועמד
על הים אמ׳ לו רצוני שתיקרע אמ׳ לו והלא אדם הראשון לא נברא אלא בסוף
ואני נבראתי תחלה אין אני גדול ממך אין אני נקרע מפניך אמ׳ למשה הקב״ה
משה אם אני אומ׳ לו שיקרע אין לו רפואה לעולם אלא אמור לו אתה והרי גבורה
לפניך שנ׳ מוליך לימין משה זרוע תפארתו כיון שראה גבורה לפני מנזה אמ׳ לארץ
עשי לי מחילות שאכנס בחלליך שנ׳ מה לך הים כי תנוס מלפני אדון חולי ארץ׳
ויבקעו המים לא נאמ׳ בים אלא כל מים שבעולם ושבו כולן שנ׳ וישובו המים
לא אמר הים אלא וישובו המים שחזרו למקומן כשהיו׳ לפנות בקר לאיתנו אל
תקרא אלא לתנאו מלמד שהתנה הקב״ה על הים שיקרע בששת ימי בראשית
כשבראו ביום שני׳ ומצרים נסים לקראתו שהיו מטרפין ורצים לקראת המים׳
וינער יי׳ כיצד שמנער את הקדרה העליון יורד למטה והתחתון עולה למעלה
לא נשאר בהן אלא אחד שפלטו הים כדי שיראו אותו ולא יאמרו אנחנו נשוב

שנ׳

שנ׳ וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים׳ וזה מן הנסים והמים להם חומה׳
הכ׳ ששברה קירותו׳ וירא ישראל את היד הגדלה מניין אתה אומר שלקו המצ
רים במצרים עשר מכות ועל הים חמשים מכות במצרים מהו או׳ אצבע אלהים
היא ועל הים מהו או׳ וירא ישראל את היד הגדלה אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות
ועל הים נאמ׳ ישלח בהם חרון אפו א׳ עברה ב׳ צרה ג׳ רעה ד׳ משלחת מלאכי
רעה ה׳ הרי חמשים על הים׳ ויאמינו בי״י ובמשה עבדו האמינו באותות ולא
נסתלק ההרהור מלבם עד מעמד הר סיני שנ׳ וגם בך יאמינו לעולם׳ עבדו
כל ההולך בשליחות שלקונו נקרא עבדו׳ והדה צפת קריעת ים סוף הדי אלדי
ימכן אן יצוור באלקטוע מכל שבט דבל פי פנח ולדלך כאנת הדה אי״ב פנח
ותצוור הדה אצורה מקתקימה׳ והדה

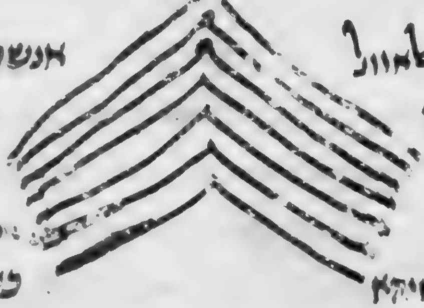

אעשרה נסיונות אלתי כאנת על הים אלאול אנשקאקה׳ ואלב׳
אנה תקבב שבה סקף מקבו אלטריק כאלקבב פי
אלמא ואלמא מן אלשמאל ואלגנוב יימין שנ׳ נקבת
במטיו ראש פרזיו׳ ואלג׳ תצלבת
שנ׳ הלכו ביבשה בתוך הים׳ ואלד׳ אייא כקנה טריק
אלמצריון פי טין עלק שנ׳ חמר מים רבים׳ ואלה׳ אנה אנשק טרק כתירה על עדד
אלשבטים והו קו׳ לגוזר ים סוף לגזרים׳ ואלו׳ אנה גמד אלמא ותצלב כאלחגארה
שנ׳ שברת ראשי תנינים על המים יעני פי הייז תנכסר פיה אלרוס׳ ואלז׳ אנה תפתת
ופרק כאנה אלחגארה עצ׳ת על בעצהא בעץ והו קו׳ פוררת בעזך ים׳ ואלח׳ אנה
כגסן
כאלזגאג שפאף חתי ירון בעצהם בעץ שנ׳ חשרת מים עבי שחקים יעני שפאף
אלמא׳ ואלט׳ אנה יחצל מיאה חלוה ישרבונהא׳ ואלי׳ אנהא כאנה תגמד בעד
אנחדרהם מנהא שנ׳ נצבו כמו נד נוזלים׳ אז ישיר משה עשר שירות הן
ראשונה היתה במצרים שנ׳ השיר יהיה לכם כליל התקדש חג׳ שניה על הים
שנ׳ אז ישיר ישראל משה׳ שלישית על הבאר שנ׳ אז ישיר ישראל את השירה
הזאת׳ רביעית האזינו שנ׳ בה את דברי השירה הזאת׳ חמישית מזמור
שיר ליום השבת׳ ששית ותשר דבורה וברק׳ שביעית וידבר דוד לי״י את
כל דברי השירה הזאת׳ ח׳ מזמור שיר חנכת הבית לדוד׳ ט׳ שיר השירים

לעתיד לבוא שנ' ביום ההוא יושר השיר לי"י: והתחיל בך כשירה אנשים שנ' אז ישיר
משה ובני ישראל ובסוף ותען להם מרים שירו לי"י והיה הנס על ידי אנשים אבל
בדבורה תחלה שהיה הנס על ידי נשים והם דבורה ויעל. וכיצד היו אומ' שירה כמנין
את ההלל משה אומ' כי גאה גאה והם אומ' אשירה לי"י' משה אומ' סוס ורוכבו והן
אומ' אשירה לי"י על דרך זו' ויאמרו לאמר לדורות: גאה גאה' גאה במצרים גאה
עליהם' זה א' מלמד שראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים שנ' וביד הנבי'
אדמה: דמיון הוא שרואין הנביאים ואפלו עוברין שבמעי אמן אמרו שירה
התינוקות שמטו דדיהן ואמרו שירה: י"י איש מלחמה מלמד שראוהו על הים
כגבור עושה מלחמה' י"י שמו כלומ' הוא אמתתו והוא שמו יעני אקראור עלה
פידרכו מאחי"יתה: ד"א י"י שמו שבשמו הוא נלחם עם איביו ולא בכלי זיין
וכן הוא אומ' אתה באת אלי בחרב ובחנית ואנ' באתי אליך בשם י"י: מרכבות
פרעה וחילו שכל מרכבותיו חשובות לפני הקב"ה כסוסיא אחת נקבה: תהמות
יכסיומו זה עובי הים' במצולות היא קרקעית הים' ימינך י"י שתי פעמ' אלא
כשישראל עושין רצונו מהוא אומ' ימינך י"י תרעץ אויב ואם אינם עושין רצונו
מהוא אומ' ויהפך להם לאויב והוא נלחם בהם' תרעץ אויב לשון שיבור
הוא' יאכלמו כקש הצדיקים שבהם נעשו כקש והבינונים ידמו כאבן והרשעים
צללו כעופרת במים אדירים' נערמו מים נצבו כמו נד כבר נתפרש' מי כמכה
באלים י"י' שבראת בעולמך מלאכים קדושים אין כקדושתך הוא שאמרה
חנה אין קדוש כי"י' עושה פלא היה לו לומ' פלאים כענין שנ' לעושה נפלא' גדולות
לבדו אלא שכל פלאים שעשית בעולמך כבר נכנסו בפלא ראשון והיא בריאת
מאין' תביאמו ותטעמו זה נתנבא על עצמו שאינו נכנס לארץ' מקדש אדני
כוננו ידיך רבות' אומ' כשהקב"ה זוכר חרבן מקדשו וגלות עמו בועט ברקיע
שנ' הודר כדורכים' שנ' רב אחא אומ' דוחק רגליו תחת הכסא שנ' כה אמ' י"י
השמים כסאי והארץ הדום רגלי' רב כטינא אומ' סופק את כפיו ר' יוחנן אומ'
מתאנח שנ' והניחותי חמתי והנחמתי' כוננו ידיך חביב מקדש מן העולם
שלא נברא העולם אלא ביד אחת שנ' וימיני טפחה שמים' והמקדש בשתי ידים
שנ' מקדש י"י כוננו ידיך: י"י ימלוך וגו' שכל זמן שזרע עמלק קיים אין המלכות

שלמה ואין הכסא שלם אבל לימות הגואל ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר
עשו והיתה לי׳ המלוכה׳ כי בא סוס פרעה זה שאמ׳ לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך
רעיתי לפי שיצא פרעה בסוסיא אחת נקבה שאמ׳ מי בכל הסוסים קל שארכב
עליה וארדוף אחרי בני ישר׳ אמרו אין קל כסוסיא נקבה שלך שכולה זכעונין
והסוסים כשרואין אותה רודפין אחריה עמד ורכב עליה אמ׳ הקב״ה למלאכי
השרת מי בכל בריותי קל אמ׳ גלוי וידוע לפניך שאין קל כרוח שיוצאת מתחת
כסא הכבוד והיא הנקראת כרוב שנ׳ וירכב על כרוב ויעף וירא על כנפי רוח
אחות אהרן שהיתה אחותו קודם למשה בנביאות עיין בתחלת זה המדרש׳
ויסע משה את ישר׳ שהסיען בעל כרחן ששגו בממון מצרים ואמרו נקח
ממונם ונחזור ונכבוש ארצם ולא נצא למדבר מקום נחש ושרף ועקרב וצמא
אשר אין מים׳ אל מדבר שור זה מדבר כוב שהוא שמונה מאות פרסה על
שמונה מאות פרסה מלא נחשים ועקרבים שנ׳ המוליכך במדבר הגדול והנורא
נחש׳ וילכו דרך שלשת ימים עיין בפרש׳ אחרי מות׳ ויורהו יי׳ עץ זה זית
שהוא מר ללמדך שבמה הקב״ה מכה בו מרפא וישראמ׳ עץ זה שם מנין עץ
בגימטריא׳ שהוא בן ע״ב אותיות׳ שם שם לו זו שבת׳ ומשפט אלו הדינין דיני
קנסות וחבילות ושכנים כמו שאמ׳ שבת ודינין במרה איפקיד׳ ושם נסהו במים
מרים ולא עמדו׳ אחות אהרן שהוא והיא מביאה ראשונה׳ ד״א שנתנבא
אהרן ומרים קודם למשה׳ אם שמוע תשמע מכאן אמ׳ חכמים עשה אדם
מצוה אחת משמעין לו מצוות הרבה שנ׳ שמוע תשמעו שכח מצוה אחת משכחין
לו מצוות הרבה שנ׳ שכח תשכח׳ ויסעו מאילים וג׳ בחמשה עשר יום לחדש
השני והוא שבת שראש חדש ניסן היה בחמשי וראש חדש אייר בשבת
וחמשה עשר באייר בשבת ולא שבתו אלא אחר ירידת המן שהמן ירד יום
חמשה עשר באייר ושבתו יום שביעי לירידת המן שנ׳ וישבתו העם ביום
השביעי שהוא כ״ב באייר׳ הנני ממטיר לכם לחם מן השמ׳ הבחורים
טועמין אותו לחם דבר שהוא קרוב להנאתם והזקנים אף הם טועמין אותו
כצפיחית בדבש והיונקים טועמין אותו כחלב משדי אמם שנ׳ וטעמו
כטעם לשד השמן׳ ערב וידעתם מכאן שאין גרנר שלתורה אלא בלילה

והחולים טועמין אותו כסלת ושמן ודבש וסלת ודבש ושמן אכלת והגוים טועמין
אותו מר שנ׳ כזרע גד הוא ומה המן שהוא מין אחד נהפך למינים הרבה בשביל
הצורך שלכל אחד הקול שהיה בו כח על אחת כמה וכמה שהיה משתנה לכל
אחת ואחד כפי כוחו כדי שלא ימקו וכן הוא אומ׳ וכל העם רואים את הקולות
ואומ׳ ירעם אל בקולו נפלאות׳ למען אנסנו הילך בתורתי מכאן אמרו אם אין
קמח אין תורה׳ וזהו למען אנסנו ליעתבר כל מעתבר הלא נקטינא לעבידתא
כמאן לק׳ והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב
ועוד אמ׳ הכל מוכן אצל שבת חוץ מגרוגרות וצמוקין שבמוקצה שאין
צריכות הכנה מבעוד יום לפי שמפסידות בנתים לכך נאמ׳ והכינו׳ ערב
וידעתם כי יי׳ הוציא אתכם מארץ מצרים כלומ׳ שהוציא אתכם מארץ
מצרים הוא ימציא לכם מזון׳ ובקר וראיתם את כבוד יי׳ מכאן שנתן להם
המן בפנים מאירות ששאלוהו כהלכה אבל השלו לא שאלו אותו כהלכה לכך
נתן בערב׳ לא עלינו תלונתיכם כי על יי׳ תאנא רב׳ כל החולק על רבו כחולק
על השכינה שנ׳ אשר הצו על משה בהצתם על יי׳ והו אד׳ ישאקקה או יפוג
דון דהיה׳ והעושה מריבה יכתצמה׳ והמתרעם על רבו׳ יעאתכה׳ ומהרהר
יסי׳ אגן כה׳ קרבו לפני יי׳ במלמד שהפכו פניהן וביקשו לחזור למצרים
וכן הוא אומ׳ להם קרבו לפני יי׳ ויפנו אל המדבר והנה כבוד יי׳ על הר סיני
וכד׳ וכבוד יי׳ מלא את המשכן׳ בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו
לחם וידעתם כי אני יי׳ הממציא יש מאין׳ כבר המצאתי לכם ובשר אין
חוץ ממה שנטבע׳ דק מחספס יעני כלי מרחרג׳ דק ככפר אדיהו אתלג׳
ולטעם המדרש מען מחספס למה מען איברי האדם שהוא נבנס בכולן
עמד לגלגלתו׳ איש לאשר באהלו תקחו נס גדול היה במן עבד שברח
זה אומ׳ הוא עבדי וזה אומ׳ הוא עבדי והן באין לדין אצל משה ומשה רואה
במן מי שנמצא עמרו אצלו הוא עבדו ודאי וכן אשה שמרדה על בעלה
אם היא שמרדה נמצא בביתו ואם הוא שמרד נמצא בבית אביה וכן הוא
אומ׳ כזרע גד הוא מגיד הוא׳ איש לאשר באהלו תקחו מכאן שחייב אדם
במזונות אשתו ובניו׳ וחם השמש ונמס תני רב׳ בארבע שעות היום שהאמר

זוהר

זורחת עליו היה מושל ה״ה ויעלו אתנאים ויחמורים בחים ושותין ממנו
ואומות העולם בחין וצדין מהן והיו טועמין טעמן מן׳ וילקטו המרבה
והממעיט כלומ׳ מי שלקח הרבה כל בעומר ומשליך השאר ומי שלקח מעט
וכל בעומ׳ ונמצא חסר השלים החסרון לפי מנין הנפשות׳ איש אל יותר ממנ׳
עד בקר כדי שתבטחו בה׳ ותשאו עיניכם למי שברא יום הוא יברא מזונו
ואל תעזבו היראה מעליכם׳ להם משנה מכאן שמברכין על שני ככרות
בשבת׳ הוא אשר דבר יי׳ איתמר במדרש השכם ששכח משה השבת ולא
אמר לישראל בשביל שנסו אותו וזכר כאן מה שנ׳ לו במרה כמו שאמ׳ שבת
ודינין במרה איפקיד לכך הוא אומ׳ הוא אשר דבר יי׳ שבתון׳ את אשר
תאפו אפו ואת אשר וג׳ מכאן לשלש סעודות בשבת ולכך נקרא קדושא רבא
בסעודה שנייה על שנזכר בה השם וכל המקיים שלוש סעודות בשבת ניצל
משלש פורעניות ממלחמת גוג ומגוג שנ׳ ביום ההוא ביום בוא גוג וכתיב
אכלוהו היום׳ ומדינה של גיהנם שנ׳ הנה יום בא ליי׳ בוער כתנור ונאמ׳ בו שבת
היום׳ ומחבלו משיח שנ׳ הנה יום בא ליי׳ וכת׳ היום לא תמצאוהו׳ יצאו מן
העם ללקוט זה דתן ואבירם׳ עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי וסמיך
ליה ראו כי יי׳ נתן לכם השבת מכאן שהשבת שקולה כנגד כל המצוות׳
שבו איש תחתיו או ארבע אמות׳ אל יצא איש ממקומו זה תחום השבת
ונאמ׳ כאן מקום ונאמ׳ להלן ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה דנין מקום ממקום
וניסה מניסה שנ׳ הוא ינוס אל אחת הערים האל וחי׳ וניסה מעיר ועיר מעיר
נאמ׳ ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה הרי או אלפים מדברי
סופרים ואו אסמכתות ומן התורה אינו חייב עד שיעבור חוץ לי״ב מיל כנגד
מחנה ישראל כמו שיתבאר בפ״ס ויחנו מבית הישימות עד אבל השטים׳ וישב׳
תו העם ביום השביעי חק בגנות ישראל הכת׳ מדבר שלא ישמרו אלא שבת
אחת ושנייה חיללה המקושש׳ והמן כזרע גד הוא שרה בלערבי כבזרה
מתלה בדאך לכפה והוא ממיע תבלים׳ כצפיחת בדבש הוא מאכל מלכים
ושרחה בלעוזי אקפאית׳ קח צנצנת אחת היא כלי חרס דבר המוצק וזה
משלשה דברים שעתיד אליהו להחזיר לישראל אתה מוצא בזמן שבטלו ישראל את

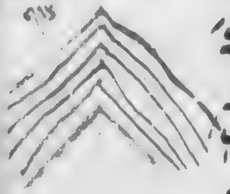

יצה עדות ברוש ס
צוף

התורה אמ׳ להם ירמיה למה בטלתם התורה אמ׳ לו ומה נתפרנס מיד הוציא
להם צנצנת המן אמ׳ אעפ״כ לא נעסוק בה שנ׳ ויאמר יי׳ על עזבם את תורתי׳
המטה הקטרת והארון היו ישר׳ מתרעמין עליהן ואומ׳ שהן פורענות קטרת
הרגה נדב ואביהוא הודיען הקב״ה שהיא של כפרה שנ׳ ויתן את הקטרת ויכפר
על העם׃ הארון הרג עזה ואנשי בית שמש הודיען שהוא ברכה שנ׳ ויברך יי׳
את בית עובד אדום הגתי בשביל הארון המטה של ספירין ובה הביא מכות
על המצרים הודיעם שהיא של ברכה שבה הוציא להן מים שבמה שהוא מכה
בו מרפא שנ׳ כי אך אעלה רפואה לך וממכותיך ארפאך׃ תנ״ר ששים אמה
היה גבהו של מן מניין אתה אומ׳ לפי שמדת טובה מרובה ממדת פורענות
במדת פורענות מה כת׳ וארבת השמ׳ נפתחו מה הוא חמש עשרה אמה גברו
המים׃ ובמדת טובה מה כת׳ וארבות השמים ויצו שחקים ממעל ודלתי שמ׳
פתח וימטר עליהם מן מיעוט דלתות שתים וכמה ארובות בדלת ארבע על
ארבע הרי שמונה שמונה על שמונה הרי ששה עשר הא צא וחשב ששים׃
הנני עמד לפניך שם על הצור בחורב אמ׳ הקב״ה למשה כל מקום שתמצא
שם רגלי אדם שם הריני לפניך׃ והכית בצור סמאה צור ומן יקול אנה נבחת
יסתדל מן קו ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים ומן יקול אנה חיואן יסתדל
מן קו ויהי לתנין׃ היש יי׳ בקרבנו למה היו ישר׳ דומין לבן שהיה מרכב על
כתיפו של אביו וכל מה שהוא תובעו הוא נותן לו פעם אחת מצא אדם אמ׳
לו הראית אבי מיד השליכו בא הכלב ונשכו כך ישר׳ הוציאם ממצרים בקע
להם הים הוריד להם המן׃ אמרו היש יי׳ בקרבנו שכלו פי׳ לעשיה הלהי מתלה
בהם ובלעים אאספל או ליס מיד ויבא עמלק׃ ויבא עמלק מהיכן בא׳ פסע
חמשה עממים ובא׳ שנ׳ עמלק ישב בארץ הנגב והחתי והאמ׳ והכנע׳ והוא לפנים
מהם׃ ברפידים בשביל שרפו ידיהם מן התורה בא השטן שאינו מקטרג
אלא בשעת סכנה ועל חטא׳ ויאמר משה בחר לנו עשאו כמותו מכאן אמרו
יהי כבוד תלמידך חביב עליך כנפשך׃ אנכי נצב על ראש הגבעה מכאן
שמעמידין בימה לשליח צבור׳ ומטה האלהים שהיא דבוקה בנקים׳ וצא
הלחם בעמלק צא מן הענן שהוא מקיף מחנה ישר׳׃ ומשה אהרן וחור מכאן

נשלה

לשליח צבור אחד מימינו ואחד משמאלו׃ והיה כאשר ירים משה ידו וג׳ וכי
ידיו שלמשה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא כל זמן שישראל מכוונין לבן
לאביהן שבשמים הן מתגברין ואם לאו הן נמוקין׃ וידי משה כבדים בשביל
חטא ישראל׃ ויקחו אבן וכי לא היה למשה כר או כסת אלא שנכנס בצרת צבור׳
ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש שהיו מחשבין לנצח ישראל לעת ערב מה
עשה הקב״ה למשה העמיד גלגל חמה וערבב השעות דכת׳ רום ידיהו נשא מכאן
שעמדה חמה למשה׃ ושים באזני יהושע שהוא נכנס לארץ ונלחם בהם
כי מחה אמחה מחה בעולם הזה אמחה לעולם הבא׳ נאמ׳ תמחה את זכר
עמלק ונאמ׳ אמחה עד שלא פשט ידו בכסא תמחה ומשפשט ידו אמחה׳
ויבן משה מזבח בשביל שמסר הקב״ה בידו עמלק׃ נסי׳ על שם נסים
שנעשו לו׳ כי יד על כס יה הד״ה הי צפה׳ דאתה לאן אתקסאם לה בדאתה אד
לא עחד שיארפע מן רתבתה ולדלך קאל כי נשבעתי וקאל אשר נשבעת להסבך
וקד יחתמל מענ׳ תאני והו אן כלצפה להתע הי דאכלה פי דאתה לא זאידה
עליה אד הו למוצוף והו לצפה וצפתה הי דאתה ולדלך יקול חי יי׳ כמי דכרנא
בויהי מקץ׳ כס חיני שם כסא וכדי׳ אה חיני שם יי׳ קאל כל זמן שזרע עמלק
קיים בעולם כביכול אין הכסא שלם ואין השם שלם׳ ונשלמה זאת הפרש׳
בעז׳ שדי׳

וראיתי לכתוב בזה המדרש ענינות למגלה בדרך קצרה׳

ויהי בימי אחשורוש׳

ר׳ ברכיה פתח מי פעל ועשה קורא הדורות מראש שמתחלת בריתו שלעולם
אמ׳ הקב״ה על כל בריה ובריה שתהא ראש למינה אדם ראש לברואים קין
ראש להורגים הבל ראש לנהרגים נח ראש לנמלטים אברהם ראש למולים
וג׳ עד אחשורוש ראש למוכרים המן ראש לקונים לכך נאמ׳ ויהי בימי אחשור׳
הי״ה המן וכדעת הזאת אתה פותר את כולן׃ ויהי בימי אחשורוש כשרפו
הכופרים את בית יי׳ שמע רבן יוחנן ואמ׳ וי אמ׳ ליה למאי אמרת וי אמ׳ בין וי להוי
נמלט רבו ותלמידיו פי׳ זה לשון שמחה וי לשון יגון כש[illegible]שליכין הרשעים נחש

אומ' וכשמשלבין אותן לשלג אומ' וה' · ד"א גשה כאשר ינוס איש מפני הארי
ופגעו הדוב ובא הבית וסמך ידו על הקיר ונשכו נחש ארי זו מלכות בבל שנמ'
דומה להם לישראל בתחלה שנ' קדמיתא כאריה · דוב זה מלכות מדי שנ' תיניא
דמיא לדוב ובא הבית באו לבנין בית המקדש עמד עליהם המן וכן הוא אומר
ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם עמד
כנגדן מרדכי שהוא ראש לבשמים שנ' ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ותרג'
מור דכי · ותחת הסרפד יעלה הדס זו אסתר הצדקת שהצדיקים נקראו הדסים ישעי' נה
שנ' והוא יושב בין ההדסים · ויהי ליי' זו ימי הפורים · לאות עולם לא יכרת זה
מקרא מגלה · הוא אחשורוש הוא העומד ברשעו מתחלתו ועד סופו · הוא דתן
ואבירם הוא עשו אבי אדום ובצדיקים שהן עומדין בצדקן הוא משה ואהרן
הוא אהרן ומשה הוא חזקיה הוא עזרא · על כסא מלכותו שכשהגלה נבוכדנצר
את ישראל נטל פרעה נכה את כסא שלמה וביקש לישב עליו שבר הארי רגליו
ועמד אחשורוש בן דריוש וביקש אף הוא לעשות כמותו ולא יכל אדם לתקנה
עד שיבא המלך המשיח ויתקנה שנ' והוכן בחסד כסאו וישב עליו באמת'
בשנת שלש למלכו שחשב בלשאצר ואמ' טעה במנינו דכת' כי לפי מלאת לבבל
שבעים שנה אפקד עליכם ארבעין וחמיש לנבוכדנצר עשרין ותלת לאויל מרודך
ותרתי דידיה הא שבעין ולא אתפרקו שוב אינן נגאלין ושמח והוציא כלי בית
המקדש ונשתמש בהם ועשה משתה כשראו ישראל כלי בית המקדש לא רצו
להקב מיד עשה להן מקבה בפני עצמן · ודעשיכניה מלך יהודה הגולה
בשנה שמינית למלכות נבוכדנצר ואויל מרודך מלך בשנת לה לגלות יכניה
ולפי שמלכות בבל שבעים שאויל מרודך מלך בשנת לז לגלות יכניה
והיא סוף מלכות נבוכדנצר נמצאת מלכות נבוכדנצר מה שנה שמונה
קודם לגלות יכניה ולז שנים כשגלה הרי מה שנים גרועות הרי הכל ע' ונמצאת
מלכות אויל מרודך באמצע אחר נבוכדנצר וקודם בלשאצר כג שנים גרועות
הרי הכל שבעים ומלכות פרס ומדי שתים וחמשים שנה והיא תחלת הפקידה
שנ' כי לפי מלא' לבבל שבעים שנה אפקד עלכם לפך עירו מקצת הקץ ובבל
הבנין אחר עשרים · מלכות פרס ומדי לפי שנמלך דריוש הראשון שנה וכורש

שלש

שלש שנים ואחשורוש שהיה בימי המן יד שנה· ובשנת שתים לדריוש שהוא
ארתחשסתא נבנה הבית והיא שנת שבעים לחרבן אבל מתחלת נבוכדנצר והגלות
על ישראל היא שנת תשעים ומפני טעם זה טעו באלו העשרים מקצתהעם ועירין
הקץ· והם ארבעה מלכים הראשון דריוש והוא סמוך למלכות בלשצר דכת'
ביה בליליא קטיל בלשאצר מלכא וכת' בתריה ודריוש מדאה קביל מלכותא והוא
דריוש בן אחשורוש ואינו אחשורוש שבימי המן שזה שהיה בימי המן מלך גדול שהיה
המולך מהדו ועד כוש אבל זה לא ומלך אחר דריוש כורש ואחריו אחשורוש
המלך ואחריו ארתחשסתא והוא דריוש פרסאה אבל דריוש הראשון הוא מדאה
וכל דריוש שבספר עזרא חגי זכריה ומלאכי הוא הנקרא ארתחשסתא ויש
אומ' הוא בן אסתר המלכה ומלכות יון קפ שנה ודע שישוע הנצרי היה קודם
חרבן הבית בקלה שנה והישמעאלי היה שנת תקיט לשטרות· עושר זה הממון·
כבוד או בנים נאים· מלכותו או עבדיו· יקר או פילגשים· תפארת או אבנים
יקרות· גדולתו הולך ומוסיף ומרוב עושרו מי ששתה בכוס אינו שותה בו
פעם שניה· יקר ותפארת יש אומ' לבש בגדי מלכות כהן גדול כת' הכא ליקר
ולתפארת וכת' התם תפארת· שמונים ומאת יום ששה חדשים היה המשתה
בחדש ראשון הראה להם עשרו· בשני הראה להם שלוחים הבאים אליו מן
המלכים· בשלישי הראם מנחות הבאות לו מכל מלכותו· בד' הראם כתבים
שלו· בחמישי הראם כלי כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות· בששי הראם
ארגונות הבאה לו· שאלו תלמידים שלרבן שמעון אותו מפני מה נתחייבו שונאי
שונאי ישראל כליה אמ' אמרו לי אתם אמרו מפני שנהנו מסעודת אחשורוש אמ'
אם כן שבשושן ייהרגו שבשאר העולם מאי אמרו ילמדינו רבינו אמר
מפני שנשתחוו לצלם אמ' לו יגמר דינם וכי יש משוא פנים בדבר אמ' להם
לא עשו אלא בפנים כך הקב"ה לא עשה אלא בפנים והיא כת' כי לא ענה מלבו
ויגה בני איש· בחצר גנת ביתן המלך הראוי לחצר לחצר והראוי לביתן
לביתן· הור חית גדולה למה לא כשראה הקב"ה את ישראל מסובין בסעודת
אחשורוש החזיר להם חור אחד מגיהנם ובקש לשרפן ולקעקע ביתן כדי
להכרית זרעם והביא זו הרעה כדי שיחזרו בתשובה· ויין מלכות רב כל אחד

משקהו יין גדול ממנו בן ארבעים שנה משקהו יין בן חמשים שנה: והשתיה כדת
אין אונס כדתה שלתורה אכילה מרובה משתיה בשעה שהאכילה מרובה מן
משתיה עצמותיו שלאדם משוחין שתיה מרובה מאכילה עצמותיו נשרפין
זה וזה שוין עצמותיו רטובין: אין אונס היה מנהג פרסיים שיש להן כוס גדול
מחזיק ה' הינין ושמו פתקא והיו משקין בו כל אחד ואחד ואפלו הוא מת שותיהו
בעל כרחו והיה שר המשקים מתעשר שהיו משחדין אותו על שלא ישקם
בו אבל אחשורוש לא הכניס זה הכוס: ימים רבים מי שמאכלו בטומ' הוא
מאכילו בטומאה ומי שמאכלו בטהרה הוא מאכילו בטהרה: גם ושתי רבה
ששניהם לעבירה נתכונו: ביום השביעי זה יום השבת והיתה מפשטת בנות
ישראל ועושה בהם מלאכה ערומות נתלית ערומה שנ' אשר עשתה ואת אשר
נגזר עליה להביא את ושתי בכתר מלכות בוא וראה כשישראל אוכלין ושותים
דברי תורה ושבח הקב"ה ואומות העולם מזכירין עריות ושחוק וקלות ראש
ונבלות הפה כיון שהתחילו להשתכר התחילו להשיח פרסיות נאות מדיות
נאות אמ' אחשורוש אין נאה כושתי אמ' זה בשביל שהיא לובשת בגדי מלבוש
אמר אעפ שהיא ערומה מיד גזר שתבוא והיא ערומה שנ' בכתר מלכות
לא נאמ' בלבוש מלכות באו אליה הקריסים להביאה אמרה שוטה הוא אם
יראוני נאה והם שכרים יהרגוהו אמרה לו דע שאני בת בלשאצר והוא
בר אהרידיה דאבא פיל שומר אוריות פוסים יעני עבול אבל אבא לקביל
אלפא מלכא שתי חמרא ולא משתכר וזה נשתטה הושיבו דבריה למלך מיד
ויקצף המלך מאד: ותמאן המלכה ושתי מלמד שבא גבריאל ועשה לה
זנב פי' הדבה נאותיה כל זה לקיים עצתו שלהקב"ה כדי לבנות בית המקדש
שלא הניחה אחשורוש לבנותו אמרה מה שהחריבו אבותי אתה בונה:
ויאמר המלך לחכמ' ידעי העתים מן חכמ' רבנן שיודעים לעבר שנים ולקבע
חדשים אמ' כיצד נעשה אם נאמר לו יהרגנה כשיתרוקן משכרותו יהרגינו
ואם נאמר לו יניחה יאמר מזלזלים אתם במלכות לא אמר לו שאל לחכמי
עמון ומואב אבל אנו משחרב בית המקדש וגלינו מארצינו ניטלה עצה
ממנו: ידעי דת ודין את זה רושם המלכות: ודין זה המשפט: והקרב אליו

כרשנא

כרסנא וג' בלשון עמו אפילו אות מדי והיא מפרס כופה אותה תלמד לשונו: כשך
חמת המלך אמ' היכן ושתי אמרו הרגתה אמ' ומה עשת' אמ' מרדה במלכות אמ' אחוי
ליומי נתן לי עצה אמרו חכמי פרס ומדי טרדן מלפנין מיד וכן אתה מוצא שלא
נזכרו אחר כן אלא ויאמרו נערי המלך משרתיו שהביא נערים תחתיהם: איש יהודי
ענינו יה די ששתף הקב"ה שמו עמו פי' כשתקח היוד האחרונה ותעשה אותה
בתוך הדל' נמצא יודהי והיו עוד שלא אכל מסעודת אחשורוש לכך נקרא
בשיתוף השם: ושמו מרדכי תפלתו נכנסת לפני הקב"ה כמור דכי: בן יאיר שהאיר
פניהם של ישרא': בן שמעי ששמע אל תפלתו: בן קיש שהקיש על דלתי רחמים
ונפתחו לו: איש ימיני והא כת' איש יהודי אלא אמו מיהודה ואביו מבנימין:
אשר הגלה מירושלם לא משאר כפרים: עם הגולה לא גנוב: עם יכניה בגלות
מלכות: אשר הגלה נבוכדנצר גדול שבמלכים כל זה להראות גדולת מרדכי:
ונקראת אסתר על שם אסתהר פי' קמר תרג' ירח סיהרא: כת' ויבא נבוזראדן
וישרף את בית ה' זה בית המקדש ואת בית המלך כמשמעו ואת בית הגדול
שרף באש אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שמגדלין בהן שם י"י: אל בית הנש
שני על יד שעשגז כל מא כאן ידפע להא לתלך אלילה מן אפרש ואמחאס אתי
תסף בהא תנתקל בהא אלי דאר אלאניה: תני רבי כל עבירות שבתורה אם אומ'
לו לאדם יעבור או ייהרג בפרהסיא ייהרג ואל יעבור ואפלו על מצוה קלה:
והא אסתר בפרהסיא אלא להנאת עצמו קא מיכוין והיא משמרת עצמה וכן הוא
אומ' את כל אשר תאמר ינתן לה ועוד שלא שאן ישראל ואמרו תנו לנו אסתר אלא
כמשו כל נערה באונס: ועוד תאני רבי אסתר קרקע עולם היא פי' אסתר צוקת
לא שמה דעתה לדבר עבירה כקרקע זו לא זזה ממקומה אלא כאבן זו שאין לה
הופכין: ד"א אסתר קרקע עולם היא שהקרקע נחרשת כך זו עושה בה הפצו והיא
על כרחה: וישנה שהאכילה מה שחפצה: ואת שבע הנערות שהיתה מונה
בהן ימי השבוע ומשמרת שבת ולא טעמה משלהם כלום כשם שלא טעמו
חנניה מישאל ועזריה כלום: לא הגידה אסתר את עמה שהעברים מאוסים
אצל הרשעים: בערב היא באה ובבקר היא שבה מגנותו של אותו רשע אתה
למד שבחו שלא שימש מטתו ביום: אמ' ר' חייא מלכי מר' תמימים הן אין להקפי

שעדיין לא מעשה אבותיהם בידיהם לא בקשה שלא היתה מתקשטת כשאר נערות
אם הגי אם ידע המלך אמרה איני מבקשת כלום ותלקח אסתר בחדש העשירי
מרוב אהבתה יותם כעסתה כניוכנסה אמ׳ בת מי את אמרה יתומה אני אמ׳ אם
אין את רוצה להגיד אין אשה מתקנאה אלא בירך שלחברתה מיד ובהקבץ בתולות
שנית קצף בגתן ותרש שני סריסי המלך היו מספרין בלשון טרסיים ואומ׳
זה לזה מיום שבאה זו אינו לנו טעמנו טעם שינה בעינינו בואו ונטיל סם בספל המים
כדי שימות ולא ידעו שמרדכי בלשן יודע בשבעים לשון אמ׳ לו חבירו והלא אין
משמרתך משמרתי אמ׳ אני אשמור משמרתך ואתה תשמור משמרתי שנאמ׳
ויבקש הדבר וימצא ששנו משמרתם לפי שכשנכנסה אסתר למלך אמרה למלך
למה אין אתה עושה כדרך שהמלכים עושין אמ׳ ומה הן עושין אמרה מושיבים
איש יהודי חכם כשם שהושיב נבוכדנצר לדניאל שאם יגיע דבר קשה הוא
מגיד למלך אמ׳ וכי יש חכם כדניאל אמ׳ מרדכי מיד הושיבו על השער אמ׳
בגתן ותרש הושיב לזה היהודי שומר על מה שיכנס ויוצא אמ׳ לחבירו בוא ונעשה
סם למלך הממית אותו ויאמרו הכל כשהיינו יושבים על הפתח לבדינו לא
הגיעה רעה וכשבא זה היהודי נעשה זה המעשה ומרדכי שומע ויודע בלשונם
הלכו ונתנו סם בקיתון ושמע מרדכי מיד קרא לאסתר וקיפר לה בכל הדברים הללו
והיא הגידה למלך וכשעמד המלך ממשכבו בצהרים אמ׳ תנו מים הביאו
הקיתון אמ׳ שפכוהו אמרו אדוני המלך מים יפים הם קרים הם אמ׳ כך עלה בדעתי
שפכו אותו ונמצא הסם ותלום ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה שעשה לו
המן דמות צלם מרוקם רקוע על בגדו לכך לא רצה להשתחוות לו ועוד שלא
השתחוה זקינו לזקינו עשו שעדיין לא נולד שהרי נאמ׳ ואחר נגש יוסף ורחל
וישתחוו בלבד אמרו ישראל לו אתה גורם להרגינו אמ׳ אשתחוה לע״ז אמרו
אין אתה מת... לא קבל בחדש הראשון הפיל פור הוא הגורל אסטרגלוס
גדולה היה המן יועץ ערוך אחרכות ואצטגנינות התחיל לחשב איזה חודש שישלוט
בהם שלא נעשו להם נסים בו אמ׳ בניסן יצאו ממצרים אייר נושעו במעלה
סיון ניתנה להם בו התורה תמוז נמחלו בו עונותיהם על מעשה העגל באב
נלכד ערד באלול ... ומן ומים בתשרי נולדו האבות במרחשוון

ושהלכו

נשתכלל בית המקדש והוא ירח בול׳ בכסלו נלכד סיחון בטבת נלכד עוג בשבט
נשנית להם התורה׳ באדר מצא שמת משה ולא ידעו שבו נולד זה מהדש לחדש
בא אלה הימים של׳ מיום ליום׳ יום ראשון מצא שנבראו בו שמים וארץ
וכת׳ אם ימדו שמים למעלה ויחקרו מוסדי ארץ אמאס זרע מהיות גוי׳ יום שני
בו נברא רקיע וכת׳ והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע׳ יום שלישי בו נברא
חמה ולבנה ומאורות והם הוגים בתורה שהיא מאירה שנ׳ כי נר מצוה ותורה אור׳
יום חמישי בו נברא לויתן שהוא מזומן לישר׳ לעתיד לבוא׳ יום ששי נברא
אדם הראשון אביהם שלכל הבריות׳ יום שביעי ניתנה השבת וכת׳ בה ביני ובין בני
ישר׳ אות היא לעולם אמ׳ בין כך ובין כך אין אני נזקק להם אלא באדר שנ׳ מיום
ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר׳ ודתיהם שנות לא אכלין
בהדן ולא נסבין מינן ולא מנסבין לן׳ ואת דתי המלך אינם עושים דמפקין לה
לשתא בשיה פיהי כלומ׳ מתעוללין בעלילות ליבטל ממלאכת הבית שהן אומ׳
היום שבת היום פסח היום עצרת היום ראש השנה׳ ולמלך אין שוה להניחם
שאפלו זבוב נופל לכוס אחד מהם הוא מסירו ושותיהו ואם יגע בו אדוני המלך
אומ׳ נסכו נסכו ומיד הוא חובטו בקרקע ושמא תאמר הם עושים המצוות לאו
ישנו מן המצוות ושמא תאמר הם הרבה לאו עם אחד ושמא תאמר קרחה את
עושה במלכותך לאו מפוזר ומפורד בין העמים׳ בכל מדינות מלכותך והיה
מלשין והולך על ישר׳ עד שהשיא אחשורוש עצה לאבדן והטריח עליונים
ובעלה אמ׳ אני מתירא מאלהיהן לא נמלך בחכמ׳ ובחרטמים וקיבץ כל אומה ואומה
ואמר ריצתכם שנאבד אומה זו אמרו ומי הוא שמכשילך בעצה זו הוי יודע
שאין העולם קיים אלא בזכות תורה ולא ניתנה אלא להם אמ׳ כבר הזקין אלהיהם ואינו
יכול למחות אם מיחה בנבוכדנצר הוא ימחה בנו שנ׳ ויאמרו לא יראה יה ולא
יבין אלהי יעקב׳ וכמה הוא מטריח על המלך עד שאמ׳ לו המלך בוא ונפיל גורלות
אם עלו בידך העם והכסף בידי אני מוכרן לך שהם פקדון אצלי ומרוב עונות
ישר׳ עלו העם ביד המן ותר לו על הכסף ונשתנו פנו אמ׳ המלך הכסף נתון
לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך ההד׳ ועל [illegible] ויסר המלך את
טבעתו ויתנה להמן גדולה הסרת הטבעת יתר מן פ״ד נביא׳ ב׳ שלא יכלו להחזיר

ישרא' והסרת הטבעת החזירה אותן למוטב ר' יוסי אומ' מכאן שהיה המן אסטר'
גילוס גדול שכתב איגרת פטקין ושלח בכל המדינות להשמיד כל היהודי' בשלשה
עשר לחדש אדר ביום שליש' במזל אריה: והעיר שושן נבוכה נפלה רוח סערה
על מי שהולכת לשטוח בגדיה נופלת הלך לשאוב נופל הלך להתפנות מתחבט:
בלילה ההוא נדדה שנת המלך עד כסאו של מלך מלכי המלכים אמ' ר' שמואל
שמונה מאות אלף וחמש מאות נכנסו לסעודת אחשורוש אמרה מדת הדין רבונו
שלעולם רצונך שתאבד אומה זו ותורה תסתפק בעליונים והשוה לו הקב"ה ועמד
השטן והלך והביא איגרת כדי לכתוב גזר דינם מיד יצאה התורה לבכות כנגדן
ולבשה השק ובכו לקולה מלאכי השרת שנ' הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום
מר יבכיון באותה שעה רץ אליהו אצל אבות העולם ואמ' בניכם בצרה גדולה
גזרה עליהן מלכות הרשעה להשמיד להרג ולאבד שנ' לכו ונכחידם מגוי ולא
יזכר שם ישרא' עוד אמ' משה כתבו איגרת על ידינו ומבקשים לחתמה אם
בטיט התומה רחמינו נשמעים ואם בדם חתומה מה שנעשה כבר נעשה ואם
יש אדם כשר הודיעוהו ויעמד מצד אחד ואנו מצד אחד ונבקש רחמים מיד
הודיע למרדכי שנ' ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וכי לא היה יודע אלא
שהודיעו אליהו בזה שכבר הסכימו בית דין העליון מיד קרע בגדיו והביא גדולים
וקטנים וטף ונשים והלבישם שקים וענם שנ' צום ובכי ומספד שק ואפר יצע
לרבים עד שעלת שועתם לפני הקב"ה וקרע האיגרת וקלקל עצת המן: שרה אגרון
קן וכאשר אבדתי אבדתי ואין הלכת הלכת מגתהדרת: תנו רבנן למה אין אומ' הלל
בפורים לפי שאין אומרין הלל על נס הנעשה בחוצה לארץ שנ' בתופכי ירושלם
הללו יה: מתקיף ליה רב נחמן והלא יציאת מצרים נס הנעשה בחוצה לארץ
ואמ' בו הלל אמ' לו עד שלא נבחרה ארץ ישרא' היו כל המקומות כשרות לומ'
שירה ומשנכנסו לארץ נפסלו כל המקומות לומ' שירה מתקיף ליה רב אחא
בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכי נמי הללו עבדי ה' ולא עבדי
אחשורוש ' אלא הכי נמי הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אמ' רב נחמן
קריאת המגלה היא הלל ומהר אעשה כדבר המלך למדה ממשה שאמ'
ויצא הלחם בעמלק מחר: ויאמר המן בלבו שלשה אמרו בלבן במחשבה רעה ולא

עלה

שעל תבידן עשו וג׳ כבר נתבאר באלה תולדות יצחק׃ ויאמר המן וג׳ ויאמר לאסתר
המלכה למה בשתי אמירות לא שעד שלא הרגיש בה שהיא יהודית היה מדבר
עמה בינו לבינה ועכשו על ידי סרסור׳ תנו רבנן היה מתענה על צרה ועברה
משלים שנ׳ וישב מרדכי אל שער העיר׃ חרבונה כרים היה והיה באותה עצה
וכיון שלא עלת בידו ברח ואתא אליהו ואידמי בדמותיה ואמ׳ גם הנה העץ אשר
עשה והראייה שחרבונה הראשונה כת׳ בא׳ והאחרונה כת׳ בה״י׃ דרש ר׳ שמלאי
שילה כל השירות אריח על גבי לבונה ולבונה על גבי אריח אבל עשרת בני המן
ומלכי כנען שהרג יהושע נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה׳
איזה הוא אריח את ואת ואת ולבינה פרשנדתא דלפון אספתא מאי טעמא שאין
למפלתן תקומה ולמה לא נזכר שם במגלה שהן מחויבין׃ ולמה בבזה לא שלחו
את ידם שהוא יפה נעבד׃ וקריאת המגלה באדר שני כדי להסמיך גאולה לגאולה׳
אגרת הפורים הזאת השנית מלמד ששלחו מרדכי ואסתר לכל הגולה ואמר
תקבלו עליכם שתעשו יום י״ד ויום ט״ו ימי שמחה אמ׳ להם לא דיינו שעברה
צרת המן אלא נעשה ימים טובים בכל שנה כדי להזכיר אותו מעשה מיד שלחו
אגרת שניה אם מן הדבר הזה אתם מתיראים כבר הם כתובים לפני המלך
מיד קיימו אגרת הפורים השנייה ולא יעבור כאן אמ׳ מקדימין ולא מאחרין שהן
מקרא מגלה ושמוע שקלים׃ משפחה ומשפחה להביא משפחת כהנים ולוים
שמבטלין עבודתם ובאין לשמוע מקרא מגלה מקל וחומ׳ עבודה ותורה
שהיא תלמוד תורה דיחיד אבל תל׳ תורה דרבים צריך שנ׳ ויהי בהיות יהושע
ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו אמ׳ עתה באתי אמ׳ לו למה
באתה אמ׳ על שביטלתם אמש תמיד שלבין הערבים והלילה בטלתם תל׳ תורה
ועל איזה מהן באתה אמ׳ על עסקי עתה מיד וילך יהושע בעמק שלין בעמקה
שלהלכה הוא והזקנים כל הלילה׳ ונכתב בספר נקרא ספר ונקרא אגרת ספר
שאם תפרה בפשתן פסולה ואגרת שאם לא תפר בה אלא שלש תפירות כשר׳
ורצוי לרב אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרי ואמרו כדאי היית גורם
על שונאי ישראל כלייה שעמדת בפני מי שהיא שעה מתחקת לו והוא שנאמ׳
תכתב זאת לדור אחרון זה דורו שלמרדכי ואסתר שעמדו׃ ועם נברא יהלל

יה כאו נבראו בריה חדשה׳ ותכתב תיו גדולה שכתבה היא בכתב ידיה ושלחה
לכל בני הגולה׳ סליק
אתחיל בפרש׳ **וישמע יתרו**
בעזרת הבורא׳ וישמע יתרו זש״ה יי׳ עזי ומעזי
ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבואו מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו
הבל ואין בם מועיל את מוצא יתרו שהיה כומר לע״ז כששמע מעמד הר סיני חזר
בתשובה שנ׳ ויקח יתרו חתן משה עלה וזב׳ שהיו בניו יושבים בלשכת הגזית שנ׳
ומשפחות סופרים יושבי יעבץ סוכתים תרעתים שמעתים׳ שמעתים שהיו
מגידי׳ שמועה׳ סוכתים שהיו סוכין ברוח הקודש׳ תרעתים יושבים על שערי
החכמה׳ פי׳ סוכתים מטלטלין על עלם אגיב׳ תרג׳ וישקף ואסתכי׳ וישמע
יתרו ובתחלה יתר הצדיקים מוסיפין וכן אברהם שבתחלה היה אברם וכן
בתחלה הושע ולבסוף יהושע והרשעים מתחסרין שבתחלה עפרון מל׳ ואחר
כך וישקל אברהם לעפרן חס׳ ד״א וישמע יתרו זש״ה לריח שמניך טובים
אמרה כנסת ישרא׳ להקב״ה הראשונים נתנו ריח שירים לפניך וריח מצוות
נתתה להם אדם נתתה לו שש מצוות ולנח שבע אבל אנחנו כשבאנו לסיני
לא הנחנו שבח שלא קילסנוך בו ולא הנחת מצוה שלא נתתה לנו׳ שמן תורק
שמיך כמעריה את הכד׳ על כן עלמות אהבוך או אומות העולם שבאים
להתגייר׳ וישמע יתרו שבעה שמות נקראו לו יתר שיתר פרשת דינין בתו׳
חובב שהיה מחבב את התורה׳ רעואל שנעשה ריע לאל בעבודתו׳ בן
שנעשה בן למקום כישרא׳ שנקראו בנים שנ׳ בנים אתם׳ וישמע יתרו זש״ה
רעך וריע אביך אל תעזב ובית אחיך אל תבא ביום אידך כשהגלה נבוכדנצר
את ישרא׳ לבבל היו מכופתין לאחוריהם בשלשלאות והולכין ערומים
[illegible] שעברו על בני ישמעא׳ אמרו העבירונו על אחינו העבירום עליהן הביאו להן
[illegible] עמה והביאו להן נודות נפוחים וצבועים במים ותלאום על פתחיהם אמרו
השקונו מים אמרו אכלו תחלה ושתו כשאכלו הפת היו מעשנין הנודות והרוח
יוצא מהן והם מתים שלא רצו ליתן להם מים לאדמו אותן והנביא צווח ואומ׳
משא בערב ביער וג׳ לקראת צמא היתיו מים באורחת קדמו נודד אמ׳ להם
הקב״ה יבא בם כשאתם [illegible] שכן בצמא פתחתי לו את הבאר ואתם עשיתם כך

טוב שכן קרוב מאח רחוק טוב שכן קרוב זה יתרו מאח רחוק זה עשו ביתרו נא׳
ויתן את צפרה בתו למשה׳ בעשו כת׳ נשים בנות כנען ביתרו כת׳ ויתן את צפ׳
בתו למשה׳ בעשו כת׳ נשים בנות כנען ביתרו כת׳ יראי אלהים בעשו ולא ירא
אלהים ביתרו כת׳ ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל וכי עשה חסד עם כל בני
ישראל והלא לא עשה אלא למשה אלא ללמדך שכל העושה חסד עם תלמ׳ חכמ׳
כאלו עשה עם ישראל כולם׳ מאח קרוב זה עשו שכל מה שכת׳ ביתרו לשבח כתיב
בעשו לגנאי׳ יתרו שמע טובתן ונדבק להם׳ ועשו שמע רעתן ונזדמן להם׳
וישמע יתרו שמע בקריעת ים סוף׳ אחר שילוחיה יש אומ׳ בגירוש כשהלך
למצרים׳ ושם האחד היה לו לומ׳ ושם השני אלא ללמדך שהן שוין׳ ויאמר אני
חתנך אם אתה עושה בגללי ואם לאו בגלל אשתך ואם לאו בגלל בניך׳ אמר
הקב״ה אני מקבל שבים ואתה קבלהו מיד׳ ויצא משה לקראת חותנו ויבואו
האהלה זה אהל החכמה׳ ויחד יתרו מלשון חדוה שהיא השמחה׳ ד״א שנעשו
דבריו חדודין חדודין׳ ד״א שהעביר חרב חדה על בשרו כלומ׳ שמל׳ עתה
ידעתי כי גדול ה׳ כתן יתרו יעתקר מן עבידה׳ אלהא נתוהת עבר פלן אקמר ומן
לא עבידה פיטעום אלא קפל כערף אלמעגזאת אלעקובה אלתי הי נטיר אלמעציה׳
יעני קו כי בדבר אשר זדו עליהם׳ וארבעה דברים ארבעה בני אדם אלו אמרן
אחריו משבחין עליו משה אמ׳ הצור תמים פעלו לו נאה לומ׳ כך דכת׳ יודיע
דרכיו למשה׳ שלמה אמ׳ את הכל עשה יפה בעתו לו נאה לומ׳ כך שלא חסר
משלחנו כלום אפלו ורד בתמוז ומלפפון בניסן׳ ולמה אמ׳ יפה בעתו שהטעם
משתנה שלא בעתו׳ נבוכדנצר אמ׳ כל דירי ארעא כלא חשיבין לו נאה לומ׳
כך דכת׳ ביה ובכל די דירין בני אנשא חיות ברא יהב בידך והשלטך בכולהון׳
יתרו אמר עתה ידעתי וג׳ לו נאה לומ׳ כך שהיה מיועצי פרעה ויודע מה
עשו במצרים ומה נעשה להם׳ ויקח יתרו עולה וזבחים זה קרבן גירות׳
לאכל לחם וג׳ לפני האלהים שכל האוכל מסעודה של תלמיד חכמים או שכל
תלמיד חכמים ש׳ ... כאלו הקריב קרבן׳ ד״א כל המקביל פני אורחים בסבר
פנים יפות כאלו הקביל פני שכינה׳ ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב
וכי יעלה על דעתך אימתי תורתו היה מתבונן בה אלא שכל הדן דין אמת לאמתו

נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. כדהכא מן בקר עד ערב וכת' התם ויהי ערב
ויהי בקר יום אחד׃ נכלתבל כלומ' יכשל כוחך׃ והזהרת אתהם זו משמרת אחר
החקים שאין טעמן גלוי׃ ואת התורות זו תורה שבכתב׃ והודעת להם זה בית
הייהם׃ את הדרך זו גמילות חסדים׃ ילכו בו ביקור חולים׃ בה זו קבורת מתים׃
ואת המעשה זה הדין׃ אשר יעשון זה לפנים משורת הדין׃ ואתה תחזה מלש'
נבואה׃ אנשי חיל שהן גבורים במצוות ומדקדקין על עצמן וכובשין יצרן ויהיו
פרקן נאה כלומ' שלא יצא עליהן שם רע סמוך לפרקן׃ וככל אנשי חיל שיהיה
להן לבאמין לה יציל עשוק מיד גוזל כענין שנ' ויקם משה ויושיען ומה משה
עניו אף הוא צריך כל דיין שיהיה עניו׃ יראי אלהים כמשמעו׃ אנשי אמת שיהיו
אוהבין האמת ושונאין החמס׃ שונאי בצע אף ממונם שונאין אותו ואין
נהנין להון שכל הנהנה להון הוקר יבואנו׃ שרי אלפים שש מאות׃ שרי מא'
ששת אלפים׃ שרי חמשים שנים עשר אלף׃ ושרי עשרות ששים ריבוא׃ נמצאו
דייני ישראל שבע רבוא ושמונת אלפים ושש מאות׃ ומשה לא נפגע בעצה זו
שדעתו נשורה למעלה׃ והדבר קשה ונאמ' והדבר הגדול מכאן למדנו שדין
כהן גדול בבית דין הגדול׃ נאמ' כאן גדול ונאמ' להלן והכהן הגדול הקשה דיני
נפשות וכל הנעלם מדיני ממונות׃ וישלח משה את חתנו וילך הלך לגייר
משפחתו׃

בחדש השלישי

זה ראש חדש סיון כת' הכא ביום
הזה וכת' להלן החדש
הזה לכם ראש חדשים מה להלן ראש חדש אף כאן ראש חדש׃ בחדש
השלישי זש"ה הלא כתבתי לך שלישים במועצות ודעת זו תורה שאותיו'
תיה משולשים אלף בית גימל תורה ונביאים וכתובים משולשים סרסור משולש
משה אהרן ומרים׃ קדושה משולשת תפלה משלשת אבות משולשים לעולם
השלישי חביב ואומן וגלגל ומלאך משולשים׃ ואנפס ג' טבעייה והיואנייה
ואנסאניה מבחרי אמוגראת ג' מחרה וצורה ועדם מכצון אמוגוראת בנלאו
עקל ונפס וכסם׃ ר' יוסי אומ' זש"ה יצפון לישרים תושיה תשע מאות ועד דורות
קיפל הקב"ה ליתן התורה לאנשי דור המדבר שהיו ישרים שנ' צוה דבר צוה לאלף
דור׃ לא נתנה אלא לאחר כו דור מאדם ועד משה שנ' יצפון לישרים תושיה

ולמה

ולמה לא נתן התורה אלא בסיון שהוא תאומים ותאומ' כרוב' ש' הם הקלנים ואבני
אדם וצורת זה המזל צורת שני נערים כלומ' במזל שנמשל בו ויודע לשבח ולגנות
אבל שאר המזלות אינן אלא דומים וחי' יעני מעדן וחיואן טלה גדי' דבר שיש אדי
בו כח לקבל השכינה' אמ' ר' יהושע בן לוי כשיצאו ישראל ממצרים היו בהן בעלי
מומין מעבודת פרך מטיט ולבנים שהיתה האבן נופלת מן הבנין שוברת ידו
קוטעת רגלו אמ' הקב"ה אינו דין שאתן תורתי לבעלי מומין מה עשה הקב"ה רמז
למלאכי השרת וריפאום ולא היה בהם סומים שנ' וכל העם רואים ולא היה בהם
חורשים שנ' כשמעכם את הקול ולא היה בהם גדמים שנ' נעשה אדם בצלמינו
ונשמע ולא היה בהם חגרים שנ' ויתיצבו בתחתית ההר' והואיל והקב"ה חידש
קרא לירח סדר החדש ממה שקראו בענין החדש השלישי' ביום הזה באו
מדבר סיני וחזר ואמ' ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני אלא מקיש נסיעתן לחני'
יתן מה חנייתן בתשובה שהשוו כולם אף נסיעתן מרפידים בתשובה לכך ויחלש
יהושע את עמלק ואת עמו נמצא סדר הימים כך הם ביום הזה באו מדבר סיני
זה יום ראשון ומשה עלה אל האלהים בשני וישב משה את דברי העם' בשלישי
ויגד משה את דברי העם ברביעי ובו ביום נאמ' וקדשתם היום ומחר' והיו
נכונים ליום השלישי הה' יתבין לך מן אחר למדכור פי אלתלמוד שכל עלייה
שעלה משה להר אינה אלא בבקר שנ' וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני
ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו י"י מלמד שהקריאה קודמה לדיבור' כה תאמ'
לבית יעקב אלו הנשים ותגיד לבני ישראל אלו האנשים' בתחלה לשון רכה לנשים
ואחר ותדקדק עם האנשים' ולמה לנשים תחלה שהן מאוזנות במצות
ד"א כדי שינהיגו בניהן לדברי תורה' אמ' ר' תחליפא דקסרין אמ' הקב"ה כשבראתי
עולמי לא צויתי אלא לאדם תחלה ואחר כך צויתי לחוה ועברה וקלקלה
העולם אם אין אני קורא להן תחלה הן מבטלות התורה לכך נאמ' כה תאמר
לבית יעקב' ר' אומ' לבית יעקב כלה נלוה אל בית יעקב גרים וטף ונשים' ותגיד
לבני ישראל אלו האזרחים' ר' יוחנן אומ' לבית יעקב אלו הסנהדרין שנ' בית יעקב
לכו ונלכה באור י"י' אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים לכך קיבלו עליהם
עול המצות' ואשא אתכם על כנפי נשרים הה' מתל עין אנה ר[illegible] מן אלשרר

שבה מן ירתפע פוק אגנחה׳ אלנסור אלתי הי ארפע מן יטיר והדי אלחיואן אלדי הו
נסראד לא עאד שי יעלה מן אלמכליין וקד יקאל אן הדי מתל לכון תדבירהם אלדי
ארפע מן חרכה אלפלך אד קד מתלת אלפלאך בנשר ודמות פניהם פני נשר׳
ואביא אתכם אלי נקלהם אלי אלגאיה אלעאליה והי אלעתקאד וגודה תע׳ תשמעו בקולי
הו פעל אלמצוות׳ ושמרתם את בריתי זו ברית מילה׳ סגלה כאלדכאיר אלמכתלפין מן
גמיע אלאמם׳ ממלכת זה כתר מלכות׳ כהנים זה כתר כהונה׳ וגוי קדוש זה כתר
תורה עולה על גביהן שבו נתקדשו ישראל׳ ויבא משה ויקרא לזקני ישראל חלק
כבוד לזקנים׳ וישם לפניהם האיר עיניהם׳ את כל הדברים האלה ראשון ראשון
ואחרון אחרון לא שנה דבר׳ ויענו כל העם שהשיבו כולם פה אחד׳ כל אשר
דבר יי׳ נעשה זו מצות עשה׳ ונשמע זו מצות לא תעשה׳ דא אלעמליה׳
אלתי קיל פיהא נעשה׳ ונשמע אלעלמיה׳ למה נאמ׳ וישב משה את דברי העם
וג׳ לא שאמרו אין רצוננו לשמע מפי תרגמן אלא מפי מלכינו מיד נאמ׳ וישב
משה׳ דא וישב משה וכי היה צריך להשיב אלא ללמדך דרך ארץ שלא יאמ׳
אדם הואיל ומי ששלחני יודע לא אשיב ועוד שקיבל שכר על כל עליה וירידה׳
הנה אנכי בא אליך בעב הענן הדי ענן חק יעני אנה כאן מעלום פי כון יום מעמד
הר סיני יום גים ועבאב ומטר יקיד קא יי׳ בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום
ארץ רעשה גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים וכדלך אלצות אלמכלוק כאן יסמע
בקינאלי׳ מנה פהם אלדיבור לאן דלך מעגז והו אלדי יצאה נשמתן בשמען׳
וכדלך טלוע משה אלגבל חק אנה גבל מחסוס אלדי יקע פיה אלאנפראד ונזל אלמחל
וכדי קולות וקול שופר כאנו יסמעונהא וינצרו אלאנואר לא שך פי דלך׳ והדה אל
מעגזאת אלבאהרה אלדי הם דוי אלגסאם כאן הדי חסה מעגזא׳ ומן חיתהם דוי
עקול שריפה רוחאניה פלא בד לי מן תעביר ותאויל פי הדה לאשיא פאן צלה
חאלה פי הדי אלמוקף נבויה כלן בחסב מרתבתה עלי מא נבין בעד׳ פמן דלך
תעלם אן כל מא ידכר פי אלנבואה הנא או גירהא מן חשך וענן וערפל וקולות
וגירהא הו אשארה עלי כונה מחגוב ענא תע׳ מן גהה כדורה מאדתנא וכתאפתהא
לאן מוקנא תרכבת מע אלאחס ולא אן כאן לא בד מן הדי יעני אלחגב אלפאצלה בינה
תע׳ ובין אלאנביא הי תכתלף אלכתאפה כבירא בחסב תפאצל אלאגסאם וצפאוה׳

אלגפיק

אנפוס ואמא משה ע״ה פכ קאל אללה תע׳ לא ופרק הדון תג׳אב ואחד פקט והו כונה
מרתבה פי אליול פקאל קאלו אלחכמ׳ ז״ל כל הנביאים הסתכלו חוץ לתשעה ספקלריאות
שאינן מאירות ומשה הסתכל חוץ לספקלריא אחת המאירה עינים לאן אלאנבאלחק
אלדייה היחגב מנהא רד׳איל כלקייה כאשרה ואלכבר ואלקחה ואלחרץ ואלקסאוה ואלגבן
וטלב אלריאסה ומנהא רד׳איל נטקייה כאלגהל ואלבלאדה ענה קאל שלמה שמאלו תחת
לראשי וימינו תחבקני יעני אן אלעאליה אלמדברה לא אנפאס מעתניה פי תלך
אלמאדה ללאפתה : וימינו תחבקני אלאשראק אלעקלי עלי עקלה: וקד
אעלמתך פי הד׳ אלמדרש אן אלקווה אלמתכיילה תרוחייה פי וקת אל נבואה
אד׳ היתחפט לאנבי מא אדרך אד׳ פיה אלמפארק מתל אברק ילוח תם תכפי
אלאחדאת אלטביעיה פתגרב לה אלקווה אלמתכיילה מתל חתי יחתפט תם יחכד
אלעקל פי תפכילה ואמא משה פהו פי אנוראחיותה ולהדילם תכון נבואתה בתוס׳
אלמתכיילה בעד אלקנה כל מא אנה ישרא׳ לבלמאות ותפכיל אחרף וסמאע צורה
ואחאר וגמאם ולא למא אחתג שי מן הד׳ לאן נבואתה אתצאל עקלה באלפעל
דון וסאטה והו מעני פה אל פה אדבר בו פמן אגל ד׳לך קיל לה הנה אנכי בא אליך
בעב הענן כליתי מא כאן יגיה אלחי בגיר הדה אלאלאת פעלמשה ואעלם ישרא׳
בד׳לך פקאלו כל אשר דבר יי׳ נעשה והדה מן אלמקאים אלתי בדבר שנ׳ בזה והוא
הדין לחבירו עלי מתל אם שמוע תשמעו בקולי פקאלו כל אשר דבר יי׳ נעשה
כד׳לך קאל משה להם פאגאבו כל אשר דבר יי׳ נעשה ולד׳לך קאל ויגד משה את
דברי העם׳ וגם בך יאמינו לעולם מלשהיא נאמנות שאין אחריה דופי׳
וקדשתם היום ומחר זה יום רביעי והוא רביעי בשבת לאן אלמעמר כאן יום אל
גמעה והכל׳ דכרו אלחכמ׳ פי מדרש ר׳ אליעזר הגדול אמ׳ לפי שראש חדש ניסן
היה בחמישי ונשלם בערב שבת וראש חדש אייר בשבת היה והוא חסר
וסיון היה באחד בשבת והיה המעמד ביום ששי והוא יום שלישי לקידושם כמו
שביארנו וקד אכתלפו אלחכמ׳ עלי הד׳ מנהם מן יקול אנה כאן אלמעמר בשבת
ויקול בתרי בשבת איקבע ירחא ולאוול אקוא׳ וקדשתם מה הוא וקדשתם
הבאר עולה להן והמן יורד להם ואל תשמישו המטה שמא בא אדם אל
אשתו ופלטה שכבת זרע טמאה שהפולטת לאחר שלשה עונות טהורה בתוך

שלש טמאה וכמה עתה או יוסאו לילה׳ היום ומחר יש אומ׳ הוסיף משה יום
מעצמו ודן דין מה מחר לילו עמו אף יום לילו עמו׳ וכבסו שמלותם זו טבילה
ומן הנא על מנא אין בשלשה דברים נכנסו ישר׳ לברית במילה וטבילה והרצאת
קרבן׳ מילה היתה במצרים שנ׳ וכל ערל לא יאכל בו ונא׳ וילכו ויעשו בני ישר׳
כאשר צוה יי׳ וטבילה זו היא׳ והרצאת קרבן שנ׳ וישלח את נערי בני ישר׳
כמו שביארנו בפרש׳ שניה׳ השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו לא מקומו
של אדם מכבדו אלא היושב מכבד את מקומו שכל זמן שהשכינה על גבי הר סיני
העולה לו חייב מיתה נסתלקה השכינה אפלו טמאים ובעלי מומין עולין לשם׳
[illegible]ת לא תגע בו יד בהר׳ כי סקל יסקל אחר המעמד׳ ועוד למדנו מזה לנסק׳
לין שדוחפין אותו על האבן אם מת הוא אם לאו דוחפין האבן עליו׳ במשך היבל
הוא קול השופר שנ׳ ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות יובלים׳ ויהי קול
רעוד ונחוהא וברקים כמשמען וענן הו גמאם גליץ גדא מע מא אשרנא ליה
פי מא תקדם׳ ויחרד משנה פבהתו כמי קל וינועו ויעמדו מרחק נרתעו לאחור
ריחן שנים עשר מיל כמו שיתבא׳ ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהן
ההר כגיגית ואמר אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהיה
קבורתכם והיה משה מעורר מן המחנה ואומ׳ צאו לקראת אלהיכם׳ והר סיני
עשן כולו יכול מקום הקודש בלבד ת״ל מפני אשר ירד עליו יי׳ באש יצא מקום
הקודש׳ ויחרד כל ההר מאד מלמד שנזדעזע וכן הוא אומ׳ למה תרצדון הרים
גבנונים ההר חמד אלהים לשבתו׳ והיכן אתם מרצדין דינכם הרי אתם כבעלי
מומין אצל סיני׳ ויהי קול השפר הולך וחזק מאד אתיוואת אין מא זארת חבּרית
באמנהט [illegible] והר יאצות אכר פי איאהה׳ משה ידבר והאלה׳ יעננו בקול שיכול
לסבול׳ וירד יי׳ על הר סיני קד דכרנא מעני ירידה אין מא נסבת לה תעלי פי
בראשית׳ כשנגלה על הר סיני נגלה כזקן מלא רחמים ומשה ראהו בסיני
כשליח צבור עטוף שאין לו דמות לא כהסכמת אמרדך מלב עליך׳ וירד יי׳
והא תקוי אין הגוף עולה למעלה מעשרה ואין השכינה יורדת למטה מעשרה׳
יתבאר זה בפרש׳ אחרי מות׳ פן יהרסו לעלות ללא יתהגמו ויתרו אמכאנהם
למא ליס פי קותהם אדראכה מע אשארה אנהם לם יצלו לגיר מכאנהם פי

לגבל׳ וגם הכהנים הנגשים אל ה׳ אנ׳ ודקרבין לשקל״ה יגעלן לעקולהם הה׳
תקף ענדה ויטהרו אפכירהם מן אגלטות יהי נבחקה לנפוס׃ כי אתה העדתה
בנו היכן השמרו לכם עלות בהר יכול שכולם במחיצה אחת כמו שאמרו רבות ויעל
משה יכול הכל עלו עמו ת״ל והעם אל יהרסו לעלות׳ יכול משה ואהרן במחיצה
אחת ת״ל ונגש משה לבדו אל ה׳ נמצאת אומ׳ משה מחיצה בפני עצמו ואהרן
מחיצה בפני עצמו ובניו מחיצה והזקנים מחיצה ושאר ישר׳ מחיצה כל אחד
כפי מעלתו והכי כלן דרגתה בחסב כמלה ובסיאטה׳ נפסה יקבל מן ד׳ אף לסין
לאתהי ולואן למפיג ואחד והו לפעל פלמקתפילין מלתלפין בחסב תחיצ׳ לל
מקדמאה ולריאתה ותפא לגוהר פתכון יוור לבווה מכתלפה מן למסתפיצין בחסב
למדרכין קלו ז״ל כגון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאין
בסגנון אחד׃ פן יפרץ בם מיתה כמו ויפרץ ה׳ פרץ בעזא׳ ויומר׳ ויאמר
להם הזהיר אותם׃ וידבר אלהים את כל הדברים האלה הכל בבת אחת מה שאין
הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע׃ ויאמר אלהים למדתך תורה דרך
ארץ שאם היתה בך תורה לא תהא רוחך גסה עליך שלא תאמר דבר לפני
הצבור עד שתשנה אותו שנים שלשה פעמים בינך לבין עצמך׃ מעשה
בר׳ עקיבה שקראו החזן לקרות בתורה ולא רצה אמרו לו תלמידיו למה נמנעת
הלא כת׳ כי היא חייך וארך ימיך אמ׳ העבודה שלא נמנעתי אלא שלא שניתי
אותה פרשה ביני לבין עצמי שנים שלשה פעמים שכן מצינו בהקב״ה שהוא
נותן מענה לשון לכל הבריות כשבא ליתן התורה עשה כן וידבר אלהים את כל
הדברים ואחר כך לאמר׳ וכן הוא אומ׳ אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ואחר
כך ויאמר לאדם׃ אנכי ה׳ אלהיך למה לשון יחיד שהשוו כולן לשון יחיד שהשוו
כולם בלב אחד ולא נשארה לי לעקל לאנסאנו והורהאנו לא ילחקה תכרנ׳
פלותך כין בלשון יחיד׃ תני ר״ג כשעה שיצאת הדיבור מפי הגבורה בקול
גדול יצא והוא שיצאה נשמתן כשמעו והו קול אלה ליס הו קול שופר ולא לנלוו
למתקדמה דכרהא לאן קד נבהה׃ עלי מא היתה ל׳ וכדלך הדיהו יצור מכלון
עלי גהה למעג ומדלולה איצא פיג למפארק והו אדיקול פיה קול גדול ולא
יסף וסיבין יפתה ענד שרחנא להדי לפיסוק׳ כשיצא הקול הגדול מן השמים

ואמר אנכי יי׳ אלהיך רעשו ההרים ונתמוטטו הגבעות ונאתבור ממקומו וכרמל
מאספמיא שנא׳ חי אני נאם יי׳ כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא זה אומר אני
יקדים וזה אומ׳ אני נקראת. וכששמעו אשר הוצאתיך מארץ מצרים עמד
כל אחד במקומו ונזדעזעה הארץ שנ׳ ארץ רעשה ונתמלא כל העולם אור מאור
השכינה ונתקבצו האומות אצל בלעם הרשע ואמ׳ לו שמא מבול הוא מביא
מבול לעולם אמ׳ להם כבר נשבע לנח אמ׳ לו נשבע מלהביא מבול של מים
שמא הוא מביא מבול של אש אמ׳ להן לא של אש ולא של מים אלא מבקש ליתן
תורה לעמו שנ׳ יי׳ עוז לעמו יתן׳ ־ אנכי יי׳ זש״ה פתיתני יי׳ ואפת שדלתני
והוא אמרה כנסת ישראל פתיתני בסיני באנכי יי׳ אלהיך אחר כך אמר לא יהיה
לך אלהים אחרים על פני סבורה אני שהוא רפה אמ׳ זבח לאלהים יחרם ׃ תני
רב׳ אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום ושאר הדברות קיבלום ממשה
שנ׳ דבר אתה עמנו ונשמעה מעט הד׳י אלקול אנהא אצלת להם מתל מא ח׳צלת
למשה יעני בטריק אלברהאן לאן כל מא חצל בטריק אלברהאן פחכם אנכי ולא
ברהאן פי דלך ואחד ואמא סאיר אלדברות הו מן קביל אלמשהוראת ואלמקבו׳
לאת והם סמעוהא מן משה והו קו׳ אחת דבר אלהים שתים זו שמענו יעני אן
מן וגוב וגודה תע׳ עלה אן לא יעבד קוחה אד׳ וגוב אלוגוד לואחד פקט כמא
נבין ׃ ויש מן המפרשים שאומ׳ כל עשר הדיברות שמעום מקרא שנ׳ ויגד
לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים וג׳ ולקד חסן ענדי
אן תדכר אלבראהין עלי וגודה תע׳ ואלה׳ ואגב אלוגוד ואבתדית מן אלאנסאן לאנ׳
תהית אלי ונהאיה אלתי הי דאתה תע׳ והדיהו אלברהאן עלי וגודה תע׳ ׃

אלאנסאן מרכב מן מאדה וצורה ולא בד מן מחרך חרך ולא
מאדה והייאהא לתלקי אלצורה ותלך הי ולא
קוה אלמכונה בתוסט אלחרארה אלגריזייה והו אסטקס אלנאר בתוסט אלעיר אל
אכבר ומבדי אסתקס אלנאר הי חרכה אלפלך ואחרכה תגייר ואלתגייר יוגד פי
ארבע מקולאת אלגוהר והו אלכון ואלפסאד ופי מקולת אלכם והו אלנמו ואלאצמ׳
חלאל ופי מקולה אלכיף והי אלאסתחאלה ופי מקולה אלאין והי אלחרכה אלנקלה׳ אלעניה
קיל בכצוץ אן אלפלך מתחרך פלדם עלה ומעלולאת לתחריך הדי אלגוהר אלמרכב

והדא

והדא אלעלל נהאיה לאן עלל ומעלולאת לא נהאיה לעדתהא מחאל פאלפלך מתחרך
חרכה' נקלה והי אקדם אלחרכאת פי אלטבע פלמא אנתהינא אלחרכה' אלפלך לזם אן
יכון לה מחרך לאן כל מתחרך לה מחרך ולא יכלו אמא אן יכון אלמחרך פיה
או כארג ענה פאן כאן פיה פלא יכלו מן אן יכון קווה שאיעה פי גמיע גסמה ומנ'
קסמה באנקסאמה כאלנפס ואלעקל לאן כל מא יקאל אנה פי גסם ינקסם קסמין
אלא אן יכון קואמה פי גסם כאלאעראץ' או יכון קואם אלגסם בה כאלצורה אלטביעיה
וכלאהמא קווה פי גסם' ונעוד אלי תצחיח אלמקדמאת'

אמא אלמקדמה אלאולי לאנה יתחרך

והו אן יכון מחרך אלפלך גסם אכר כארג פדלך מחאל
ענד מא יתחרך לאן כל גסם יתחרך גסמא פהו איצא יתחרך ענד תחריכה פילזם
וגוד אגסאם לא נהאיה לעדתהא והי אן יתחרך אלפלך והדא מחאל לאן אלאגסאם
לא נהאיה לעדתהא מחאל והו אן תכון מוגודה מעא: ואמא אלמקדמה אלב' והו אלצחיח
פסיבין: ואמא אלמקדמה אלג' והו אן יך מחרך אלפלך קווה שאיעה פיה פהו מחאל פתלך
מתנאהיה בתנאהייה והי תנקסם באנקסאמה לאן בענ' אן שיא אלחק ואמא
פי גסם קד תנקסם באנקסאמה אלגסם כאלואן וסאיר אלקוי אלשאיעה פי אלגסם
פלא יתחרך אלא לא נהאיה ואיצא ענדהם אן אלחרכה ואלזמאן סרמדיאן
דאימאן: ואמא אלד' והו אן יכון מחרך אלפלך קווה פיה גיר מנקסמה כנפס
ואלעקל מתלא פדלך איצא מחאל לאן הדי אלמחרך מתחרך באלערץ' באנתקאל
אלביאץ' לאן אלחרכאת מנהא באלדאת כאנתקאל אלגסם מן מוצע אלי מוצע' ומנהא
באלערץ' כאנתקאל אלביאץ' מן מכאן אלי מכאן' ומנהא באלקסר כחרכה' אלחגר אלי
פוק ומנהא באלאלה כחרכה' אלמסמאר פי אלספינה: ומעלום אן אלאנסאן אדא
חרכתה נפסה אלתי הי צורתה חתי אנתקל מן דאר אלי אלדאר פגסמה מתחרך
באלדאת ונפסה מתחרכה באלערץ' פאדי כאן תחריך אלנפס לאלגסם כאן איצא
לאן כל מתחרך באלערץ' יסכן צרורה פיסכן אלמתחרך ענה פילזם אן יך אלפלך
מתחרך באלערץ ענה פלדלך כאנת חרכתהא סרמדייה לאן ליס שי מן אנואע
אלתגייר מתצל גיר חרכה' אלנקלה ואלדורייה מנהא פילזם אן יך מחרכה אלאול
לא גסם ולא קווה פי גסם אצלא חתי לא יכון למחרכה חרכה לא באלדאת ולא
באלערץ ולדלך לא יקבל קסמה ולא תגייר לאן כל חרכה' תגייר וכרוג מן אלקווה

אלמפעול פיחתאג אן מחרכה אלאול ליס בגסם ולא קווה פי גסם והו אלאלאה תע' ויסתחיל
כונה אתנין או אכתר לאסתחאלה' תעדד אלאמור אלמפארקה לאן כל מא ליס בגסם
פלא יעקל פיה תעדד בחסב תעדד מוגודה או מוצ'ועאתה ולא יכן דאכל תחת
אלזמאן לאמתנאע אלחרכה פי חקה לאן אלזמאן ערץ' תאבע לאלחרכה ולאזם להא
ולא יוגד אחדהמא דון אלאכר. וקד עלמת איצ'א אן תם מוגודאת והי הדה אלת-
מרכבה חסא ולא יכלו אלאמר מן ג' אקסאם והי קסמה צ'רוריה והי אמא אן תכון
אלמוגודאת כלהא גיר כאינה ולא פאסדה או תכון כלהא כאינה פאסדה או יכון
בעצ'הא כאין פאסד ובעצ'הא גיר כאין ולא פאסד פד'לך מחאל לאננא נשאהד
מוגודאת כתירה כאינה פאסדה. ואמא אלקסם אלתאני איצ'א מחאל לאנה אד'א
כאן כל ואחד מן אלמוגודאת ממכן אלפסאד פאלממכן פי אלנוע לא בד צ'רורה
מן וקועה ואד'א פסדת כלהא פמחאל אן יוגד שי אד' לם יבקא מן יוגד שיא
ונחן נשאהד מוגודאת כתירה כאינה פאסדה והא נחן מוגודין פילזם אצ'טרארא
אן יכון מוגוד' מא לא כאין ולא פאסד והו אלמוגוד אלד'י לא אמכאן פסאד
פיה אצלא פלזם אלמחאל וד'לך אלמוגוד הו ואגב אלוגוד וואגב אלוגוד קסמין אמא
באעתבאר ד'אתה או באעתבאר גירה והו סבבה וואגב אלוגוד באעתבאר גירה
ממכן אלוגוד באעתבאר ד'אתה וואגב באעתבאר סבבה פסבבה אד'ן ואגב אל-
וגוד לאן כל מא וגודה סבב פהו ממכן אלוגוד לד'אתה אן חצרת אסבאבה וגד
ואן לם תחצר או עדמת או תגיירת נסבה אעני נסבתהא אלמוגבה לוגודה לם
יוגד אצלא פהד'י ברהאן קטעי לא שך פיה אצלא פקד באן אן כל ואגב אלוגוד
באעתבאר ד'אתה לא סבב לוגודה ולא יכן פיה קסמה ולא תגייר לאן כל מרכב
מן מעניין פד'לך אלתרכיב סבב וגודה' לאן וגודה בוגוד גזייה פלא תפתקד
מעאני פי ואגב אלוגוד וכד'לך ליס הו גסם ולא קווה פי גסם לאן כל גסם מרכב
ותלחקה אלאעראץ' צ'רורה' ומעלום אננא נרא איצ'א מוגודאת כתירה
תכרג מן אלקווה אלי אלפעל ולהא מכרג לאן כל מא יכרג מן אלקווה אלי אלפעל מכ'
פמכרגה גירה לאן ולו כאן מכרגה פיה לם יכון באלקווה וקת מא בל יכן באלפעל
דאימא פמכרגה פיה וכאן לה מאנע פארתפע פמזיל ד'לך אלמאנע הו אלד'י
אכרג ד'לך מן אלקווה אלי אלפעל פלא בד מן אנתהא אלי מכרג מן אלקווה אלי אלפעל

לאנה

לאנה כאן פי ד̇אתה אמכאן פקד יעדם לאן כ̇ל מא כאן באלקוה ופי ד̇אתה אמכאן
פקד יעדם לאן כל מא כאן באלקוה ופי ד̇אתה אמכאן פקד יכון פי וקת מא ואלא
יוגד באלפעל ומחאל אן יכ̇רג̇ דו מוג̇דה באלמפארק לאן כ̇ל מא כאן באלקוה פי מא
פהו דו מוג̇דה לאן אלאמכאן פי אלמוג̇דה אכ̇רא

ברהאן אלכ̇

קריב עלי וגודה תע׳ נחן אגסאם מוגודין חסא
ונחן מתחרכין ולא יתחרך אלא דו נפס ונפסנא מתשוקה לעקל דלך כדוג
עקולנא מן אלקוה אלמכ̇רג̇ לא יכרג נפסה באלמדרגה עקל אכ̇ר כ̇ארג̇ ענה והו
אלעקל אלפעאל ואלעקל אלפעאל איצ̇א ואלעקל אלפעאל מעלול תאבע לעלה אד̇ ליס הו
אלוגוד פקד בטל אלדור ואלתסלסל ואנתהא אלאמר אלי ואגב אלוגוד גל ת̇נאה׳ אשר
הוצאתיך מארץ מצרים הד̇א דליל עלי אלמעתנא פי אשכ̇אץ אלאנסאן ואלעניה
דלה עלי אן אלעאלם מחדת פלא עתיד ונחתג ברהאן אכ̇ר אלמחדת לא יחדת נפסה
בל מחדתה גירה והו אלאלאה תע׳ לא יהיה לך אלהים אחרים שאחרים את רבן
גמליאל ואמ׳ אם אין רצונו בע״ז מפני מה אינו מבטלה אמ׳ וכי לדבר אחד אתם
עובדים והלא אתם עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות יאבד עולם מפני
מפני השוטים׳ לא תעשה לך פסל יכול לא יעשה גלומה אבל יעשה אטומה
ת״ל כל תמונה יכול יטע מטע ת״ל לא תטע לך אשרה יכול יעשה שלעץ ת״ל כל
עץ יכול יעשה שלאבן ת״ל ואבן משכית יכול יעשה שלזהב ת״ל אלהי זהב יכול
יעשה שלנחשת שלבדיל שלברזל ושלעופרת ת״ל אלהי מסכה לא תעשה לך
יכול יעשה דמות בהמה וחיה ועוף ת״ל תבנית כל בהמה יכול יעשה דמות
דגים וחגבים ת״ל תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה׳ יכול יעשה דמות
חמה ולבנה כוכבים ומזלות ת״ל ופן תשא עיניך השמימה וראית את
השמש ואת הירח וג׳ יכול יעשה דמות מלאכים וכרובים ואופנים ת״ל אשר
בשמים ממעל יכול יעשה דמות תהום וחשך ת״ל ואשר בארץ מתחת יכול
יעשה דמות הבובית שבמים ת״ל ואשר במים מתחת לארץ יכול לא יעשה
אבל יעלה בעתו ת״ל לא יהיה לך אלהים אחרים על פני׳ לא תשתחוה להם
זו אזהרה לעובד ע״ז בארבע עבודות המיוחדות לשם שהן השתחויה וקטור
וניסוך וזביחה׳ ולא תעבדם בשאר עבודות כגון פעור ומרקולים וכיו״ב

כהן והוא שיעשה כדרפה · אלקנא כל לשון קנאה וחמה וחרון אף הוא בעז · כנד
שן אבות על כמס זה בעז בעיר הנדחת על מן דכר רבי פי אלגמלה קאל פיקתל
אלאן אשיך ונסל נחלה ואן כאנו סגאר פי גמאר אלדיהם · ואנמא אצרב לך מתל
מתלא יבין שכאן עובר ולה ולד סגיר פיקתל אלכביר בגמאר אביה לאן אלדי גד
כבר פהו יקתל בעונו · על שלשים אלדי מאת אביה ועאד מיה פיקתל בגמאר
גדה פיאדי עדמו אלאחסטין ואיאד גד אלאב פיקתל ולד אלולד והו דוד דבעי פי
גמאר גד אביה וזה הוא על רבעים · ועושה חסד לאלפים אי כל אפנאי פעלה
עלינא או עלי מן יסתחק מן אלנאס הו בחסב זכות אבות אלדי שמרו דרך יי'
לא תשא וג' כי לא ינקה א' ענפ שלקה אינו מתכפר לו עון השבועה כולו עד
שנפרעין ממנו על חילול השם פאן הנא על מנא חנהא מן החמורות
שבועת שוא נחלקת לארבע מלקות חלק ראשון שנשבע על דבר הידוע
שהוא כן · והשני שישבע על דבר שאין בו כח לעשותו הנשבע על אחד
מאלו לוקה · ולמה אמ' לא תשא ללמדך שאף המברך ברכה להבטלה הוא
המזכיר שם שמים בלא צורך עובר בלא תעשה · זכור את יום השבת לקדשו
זו מצות עשה לקדש יום השבת בדברים והי תאלתה' וגוד אלאמה אלד אנהי ען
עבאדת סואה הו לתקדיר עבאדתה · פאנה אן לא יהיה לתקדיר וגוב וגודה
פקד צאר כאנה מא דבור אחד · מעני תמן' אנהא תאלתה' וגוד אלאחד
לאן אלשבת דלאלה עלי חדות אלעאלם וחדותה דלאלה עלי אן לה מחדת אחדתה
והו אלאחה כה וקד גא פיה עלתין מכתלפתין למעלולין מכתלפין לאן ברך
הו מעלול תאבע לעלה' כי ששת ימים עשה יי' אמא אמרנא אן בחפטהן
קו עלכן צוך יי' לעשות את יום השבת והו מעלול תאבע לעלת וזכרת כי
עבד היית · ויגה תעלם אן אתל אלגה וזנו גמלה' אלאפאן אתלאתיה למענה
אן כל לפט'ה דאת ג' אחרף עלי זנה' לפט'ה' פעל וסמו אלפא פא אלפעל ואלעין
עין אלפעל ואללאם לאם אלפעל לאן אכתר אלאפאז מן ג' אחרף וכל מא זאד פהו
חרף זאיד אתי אן חרף נסבה מתל דלך שלה פאן זיד עליהא חרף וקיל ויש
וישלחם פחרף אלוו חרף אלאצאפה וחרף אליוד חרף אלפעל וחרף אלמים חרף אלנסבה
יעני נסבה אלפעל באלמנפעל ובקי שלח וסמו חרוף אהוי חרוף אלמד ואלין

לאנהם

לאנהם ימתלו ויכלנו פי במיע אלמקרא פכל לפלה ימין וחולהא אותו חרוף ואחד ים'
מונהא מעתלה אלפא ויא כאן פי וסטהא אחד חרוף אהוי ימונהא מעתלה אלעין
ואן כאן פי אכרהא יסמונהא מעתלה אללאם פמעתלה אלפא מתלהא נח מתל
והנחם שם ומעתלה אללאם מתלהא נחה שקטה כל הארץ פמעני לפלה' וינח
ליס הי ראגעה עליה תעאלי עלוא כבירא וגור ויש אומ' דברה תורה כלשון בני אדם'
על כן ברך יי' יוה נברכתו זה קדושת היום' ויקדשהו מלעשות בו מלאכה ונר'
ביינת הד' פי בראשית' עבדך וגרך יתבאר בפ' בן אמתך והגר' כבד את
אביך לרבות אחיך הגדול ולרבות בעל אמך' ואת אמך לרבות אשת אביך'
וכבוד אב ואם מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא' היה להם ממון
זן אותם ממנו ואם לאו זן אותם משלו' תנו רבנ' יש מי שמאכיל אביו עגלים
מפוטמים ויורש גיהנם ויש שכונדו לריחים ויורש גן עדן' מעשה באחד
שהיה מאכיל אביו עגלים מפוטמים אמ' ליה לסבא חמי את מאי עבד בי
פלן אנא מיזל ומכה ליה אמ' ליה בר' לאו אחוך הוא לא תקם ולא תטר לא
תעמד על דם רעך אמ' לאבוהי אכיל ושתי כמא דכלביא אכלין' ויש כונדו
לריחים ויורש גן עדן' מעשה באחד בר נש דהוה קאים וטחין בצפרא חד זמנא
אתו אגורייא על טחונא אמ' ליה לסבא אבא טחון תחותי דלמא יהי' חרון
אף טב דלקי ולא תלקי' למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך וזה חיי העו'
הבא' תנו רב' שלשה דברים מאריכין ימיו של אדם המאריך בתפלתו ובשל'
חנו ובבית הכסא' לא תרצח זו אזהרה להורג נפש מישראל' לא תגנב זו א'
אזהרה לגונב נפש מישראל' לא תענה ברעך עד שקר שלא יעיד אדם עדות
שאינו יודע בה' לא תחמד כיצד הוא החמוד כגון שאמ' לחבירו מכור
לי שדה זו שלך והיה פוצר בו פעמים רבות ואינו רוצה למכרה זה גורם
לשפיכות דמים צא ולמד מה אירע לנבות עם אחאב' ואינו עובר על לאו
זה עד שיקח החפץ מידו שלחבירו ונמצאת אומ' שהתאוה היא הגורמת'
לאנה אגעל פכרתנא במא מלך אכינא ואקתח קנה פאדי אלמבע צאחבנא
אן אשתראה הרי זה חימוד' ואמא אדי מא אשתראה פיכון עובר על לא
תתאוה ואין תאוה אלא בלב בלבד' ומנין שאם התאוה סופו לחמוד שנ' לא

לא תתאוה ולא תחמד׃ חמד סופו לגזול שנ׳ חמדו שדות וגזלו׳ גזל סופו לרצוח
שנ׳ ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בה׳ ולמה בחמש דיברות ראשונות נזכר
בהן שם י״י ובחמש אחרונות לא נזכר בהן שם י״י שאין הקב״ה משתף שמו עם
הרצחנים והגנבים והנואפים בשתמנה אותיות עשר הדיברות מאנכי עד כל
אשר לרעך תמצאם שש מאות ועשרים מהם כנגד תרי״ג מצוות וז׳ מצוות
שנצטוו בני נח ועוד בשתמנה העשה שהן אנכי זכור וכבד יהיו למאה ולא
ישאר מאותיותיהן אלא מ״ט תוסיף אותן על מצוות לא תעשה לפי שיש בלאוין
אין לאו הבא מכלל עשה׳ ואיצא תעלם אנך אדי אעתברת סאיר אלמצוות
כלהא תגדהא דאכלה תחת עשר הדיברות ולדלך כאנה׳ אלמצוות כלהא פיהא מתחקק
הל תכון אלמצוה דאכלה תחת אנכי או תחת לא יהיה לך או פי באקי אלדברות פכל
מא כאן מן אלמצוות תתבע לעבודה תע׳ מתל מחבתה ועבאדתה אנ׳ ה׳ אלהיך
ואלקרבנות ויחוד השם וקראה׳ קרית שמע ומא שאבה דלך פהו תתבע לאנכי
וכל מא כאן מן ע״ז ומלאבסהם פהו תתבע ללא יהיה לך׃ וכל מא כאן מן
גהת כופה תע׳ ורהבתה ומא שאבה דלך פהו תתבע ללא תשא׳ וכל מא כאן
תתבע לאלאיאם אלמחצורה כלהא ותעצימהא ואכראמהא ועמל מא ילזם
מנהא פהו תתבע לזכור את יום השבת׳ וכל מא כאן תתבע לאכראם אל
עלמא ואלואלדין ואלתלטף באלאכלאק אלכרימה פהו תתבע לכבד את אביך ואת
אמך׳ וכל מא כאן תתבע לאלקסאוה פהו תתבע ללא תרצח וכל מא כאן
תתבע לאלאבעאד ען אלשרה פי אלנסא ואלאקתצאר עלי אלצרורי פהו תתבע
ללא תנאף׳ וכל מא כאן תתבע לאלאבעאד ען אטמאע אלדניא פהו תתבע ללא
תגנב׳ וכל מא כאן תתבע לאלחקד ואלאנתקאם ואלאכד באלתאר פהו תתבע
ללא תענה ברעך עד שקר׃ וסאיר אלרדאיל אלכלקייה כאלגירה ונחוהא ו...
מא אשבה אלרדייה פהו תתבע ללא תחמד׃ וכל העם רואים את הקולות היה לו
לומר שומעים אלא לכון הדה אלרויה בעין הלב פלם ישאהד עלי תבדיל
אלחסה באלחקה׃ את הקולות הי׳ רעוד׃ ולפידים הי׳ משאעל אלנאר׃ וקול
שופר זה קרן שלשמאלו של אילו של אברהם אבינו ושבימין עתיד לתקע בו
לימות המשיח שנ׳ והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול׳ ענו אן אלאנתבאה

א״ר יונתן כהן לימות המשיח יכון אקום מן המעמד׳ וינועו שהיו חוזרין לאחורי׳
הן יב׳ מיל על כל דבור ודבור ומשה מחזירן שנ׳ ויעמדו מרחק ומלאכי הש׳
מדדין אותן שנ׳ מלאכי צבאות ידודון ידודון אין פת׳ אל מלאכי מלכיהון דמלאכיא
הון אפלו מיכא׳ וגבריא׳ לא יכילו לאסתכלא באפי משה׳ דבר אתה עמנו
ונשמעה פי׳ שמעה פסוקי דברות בכלמאת בתפי׳ לאחרף ולא שמעו אלא
קול ראשון בלבד שנ׳ קול גדול ולא יסף ולם תכון מרתכתם הם ומשה סומך כמי
תרגם אונקלוס ואל ידבר עמנו קא׳ ולא יתמלל א״ר כהן אכטחו להם בנפשא׳
מלאך שמתו בדבור ראשון והוריד להם הקב״ה טל שלתחייה והחיה אותן׳
כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים יקול תהלכתו ולא תזל אקדימכם תתואדי׳
כאן אתחכם נביא שקר פלא תנכדעו לה כמי קא׳ כי מנסה יי׳ אלהיכם אתכם׳
ובעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושת פנים דבת לבלתי תחטאו קא׳ ז״ל
כל מי שיש בו בשת פנים בידוע שעמדו אבותיו על הר סיני׳ ומשה נגש
אל הערפל אשר שם האלהים ערפל פי׳ ענן עבה׳ ובחסב אמענה אלהינו אנה
כרק אחבב ולם יבק אלא חגאבו ואחד סקיל א״ר דכרתא אוולא ולם אחד יצלהמן
שנוע אלא נסאוע אלא הו על׳ רבות אומ׳ ערפל קרום דק דק׳ והלא ספקלריא
ספק לראייה׳ כי מן השמים דברתי עמכם כבר נתבאר בתחלת קה המדרש
במדות ומעני אנן אנה חאל להם אודאך עקלי מן פיה אמפחק א״ר ותנבתה
עליה׳ ר׳ פינחס אומ׳ כל הצדיקים שבאו והודר שראו מעמד הר סיני זכו
להיות כמלאכי השרת לא שלטה בהם רמה שנ׳ אשרי העם שככה לו אשרי
העם שיי׳ אלהיו׳ תני רב׳ נחמ׳ עשר הדברות כנגד עשרה מאמרות שבהם
נברא העולם יהי אור כנגד אנכי יי׳ שנ׳ בו והיה יי׳ לך לאור עולם׳ לא
יהיה לך כנגד רקיע שהרקיע מבדיל בין מים למים אף אתה הבדל בינו לבין
ברייותי׳ לא תשא כנגד יקוו המים שחלקו לי כבוד ונקוו אף אתם חלקו לי
כבודי׳ זכור את יום השבת כנגד תדשא הארץ הא ברית לך בחולא מה
דתיכול בשבתא׳ כבד את אביך כנגד יהי מאורות הא בריתלך תרין נהורין
טפין אבוך ואמך׳ לא תרצח כנגד ישרצו אל תהיו כדגים שהגדולים
בולעין את הקטנים׳ לא תנאף כנגד תוצא הארץ כל אחד ידבק במינו׳

לא תגנב כנגד את כל עשב לא כלה הנשמר בגנה אסור משום גזל׳ לא תענה בר׳
כנגד נעשה אדם הוא ברית לך חברי לא תסהיד בחברך שקרא׳ לא תחמ׳
כנגד לא טוב היות האדם לבדו כלומ׳ הא ברית לך זוגך׳ לא תעשון אתי אלהי
כסף בדמות שמשים המשמשים לפני במרום ואינו לוקה אלא על צורת הא״ד
בלבד ועוד אמרו כל המעמיד דיין מפני עשרו ואינו הגון עובר בלאו זה
כלומ׳ אלה הבא בשביל כסף וזהב׳ לא תעשון לכם זה העושה ע״ז לאחרים׳
מזבח אדמה אין עושין המזבח אלא אבנים שנ׳ ואם מזבח אבנים חובה וזה
שנ׳ מזבח אדמה שיהיה מחובר לאדמה ולא יבניהו על גבי כיפין ומחילות׳
ולמה כאן מעמד הר סיני אדראך עקלי פקא אן לעבודה הי לדורות ולכך
להתני נתקלו מן למחסוס א׳ למעקול לאן אדראך הי עבאדה עקלייה׳
וזבחת עליו וכי על המזבח זובחין אלא כלומ׳ תזבח והמזבח עומד כתקונו׳
לא פגום ואם שחט על המזבח כשר ש׳נ׳ וזבחת עליו׳ שלש פגימות הן
שפוגמות במה שהוא פגימת אוזן בבכור ואבן במזבח וסכין שלשחיטה׳
ובאבן האוש חובה לדבוק אתנו עליהן והו חרף לגזם תעשה תקריב הגליה׳
ואם מזבח אבנים כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלש אם מזבח אבנ׳
אם כסף תלוה ואם מנחת בכורים ומהיכן לוקחין אבני המזבח מבתולת
הקרקע׳ לא תבנה אתהן גזית אבן שנפגמה אין עושין אותה מזבח
אבל אבני המזבח ועזרה מפצלין אותן ומסתתין אותן בחוץ אבל מקום
הבנין נאמ׳ כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו׳ כי חרבך הנפת עליה
אינו דין שיונף המקצר על המאריך׳ והבונה באבן שנגע בה הברזל
במזבח לוקה שנ׳ לא תבנה אתהן גזית׳ בכל המקום אשר אזכיר זה בית
העולמים׳ לא תעלה במעלות חס שאפלו מעלה אחת פוסלה ולכך אבל ע׳
ואכדאם למן תועה במזבח והוא מכנסיים אלא שלא יפסוע פסיעה גסה
גזרה שמא יפול המכנסים׳ ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שוכ׳
אתחיל בפרש׳

ואלה המשפטים

בעשרת עושה באלהי מצרים
שפטים׳ ואלה המשפטים זשה׳ ויגבה יי׳ צבא׳ במשפט׳ גדול הוא המשפט

שלח

שלא מסרן הקב"ה אלא לישראל שהן חביבין לפניו שנ' מגיד דבריו ליעקב חקיו
ומשפטיו לישראל: גדול הוא המשפט שהוא מקרב את הגאולה שנ' שמרו משפט
ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: גדול הוא המשפט
שבו נשתבח המלך המשיח שנ' ושפט בצדק דלים: אלה כל מקום שנ' אלה
פסל את הראשונים וכל מקום שנ' ואלה מוסיף שבח על הראשונים אף כאן
הוסיף שבח על הראשונים שהן שם שם לו חק ומשפט: ולמה נסמכה פרש'
ואלה המשפטים ללא תעלה אלא כשם שאין הכהנים קופצין על המזבח כך
אזהרה לדיין שלא יקפוץ בדין: לפניהם ולא לפני גוים שכל הדן בערכאות
של גוים ומניח דת ישראל כאלו כפר בהקב"ה וצריך הדיין להתקין לו כלים מאי
כלים רצועה וסנדלא ושופרא ומנעלא: סנדלא לשלוח בית דין: מנעלא
לחלוץ: רצועה להכות בה: שופרא לשמותא: כי תקנה עבד עברי לפי
שהיינו עבדים במצרים לכך היה הצווי בתחלה: שש שנים משנה
ולא שני שמטה ולא כך היתה מלה בשביעית אלא קאי שפעמים שעבד בשביעית
והוא שמכרוהו בית דין בגניבתו והוא שנ' במשנה תורה כי ימכר לך אחיך העב'
או העבריה: יצא לחפשי אינו צריך גט שחרור: חנם שאם חלה העבד שתים
שלש שנים אינו נותן גרעון כסף ואם חלה ארבע משלם: ומה בין מוכר
עצמו למכר בית דין מוכר עצמו אינו נרצע ומכר בית דין נרצע מוכר
עצמו אסור בשפחה כנענית מוכר עצמו הוא נמכר לגוי ומכר בית דין אינו
נמכר לגוי אלא לישראל שנ' כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה: מוכר עצמ'
אין מעניקין לו ומכר בית דין מעניקין לו: אם בגפו יבא בגפו יצא היה ראוי
למקרא לומ' אם לבדו אלא גפו זה כוחו שלא יצא ממנו חולה: אם בעל אשה
הוא ויצאה אשתו עמו וכי יעלה זה על דעתך שכיון שנמכר זה נשתעבדה
אשתו אלא ללמדך שרבו חייב במזונות אשתו ובניו וכן הוא אומ' במשנה
תורה ויצא מעמך הוא ובניו עמו: אם אדוניו וכו' שאינו אדונו ממש אלא
אדוננו הקב"ה שהוא אדונו ממש שהוא אדון האדונים וכן הוא אומ' כי
בני ישראל עבדים ואין עבדים לעבדים לכך נאמ' כל הקונה עבד עברי כקונה
אדון לעצמו: יתן לו במסירה שפחה כנענית ובניו עבדים לעבדים והבן מן

השמחה עבד שנ׳ האשה וילדיה תהיה לאדוניה והבן מן הגויה גוי שנ׳ כי יסיר את
בנך מאחרי מקיריו ותו׳ מלחשב בקהל׳ ואם אמר יאמר עד שיאמר וישנה
ותהיה אמירה זו בתחלת שש ובסוף שש ויהיה אוהב אדוניו ואשתו ובניו ש׳
ועבד עברי קונה עצמו באחד מחמשה דברים בשנים ביובל בגרעון כסף
ובשטר שחרור ובמיתת אדון יתירה עליו אמה עבריה שיוצאה אף בבגר שנ׳
העברי או העבריה מקיש עברי לעבריה ומנין שעבד עברי נקנה בכסף שנ׳
כי תקנה עבד ונאמ׳ מכסף מקנתו׳ בשטר שנ׳ וכתב לה ספר וג׳ והלכה והיתה
מה הויתה בשטר אף הויתה בשטר׳ וקונה עצמו בשנים שנ׳ שש שנים יעבד
ובשביעית יצא׳ ביובל מנ׳ שנ׳ עד שנת היובל יעבד עמך׳ בגרעון כסף שנ׳
לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנ׳ בשטר שנ׳ ובשנה השביעית תשלחנו ונאמר
ושלחה מה להלן בשטר אף כאן בשטר׳ במיתת אדון שנ׳ ועבדו לעלם ונאמ׳
ישוב האדם אל בית עולמו׳ והגישו שתי הגשות מגישו לבית דין ובית דין
מגישין אותו אל הדלת׳ אל הדלת או אל המזוזה שאינו נרצע אלא בדלת שיש לה
מזוזה׳ את אזנו ונאמ׳ להלן תנוך אזן המטהר הימנית מה להלן ימנית אף כאן
ימנית׳ במרצע כיצד העבד נרצע מביא אזמיל ונוקב תוך אזנו בגדר האמצעי
והוא גובה האוזן עד שהאזמיל נתקע בדלת׳ ולמה בדלת שבעבורה נוצלו
מן המשחית שנ׳ וראה את הדם ופסח יי׳ על הפתח׳ ולמה באזנו ששמעה
כי לי בני ישראל עבדים והוא רצה בעבדות׳ ועבדו לעלם חסר והוא עולם
רבו או עולם היובל אינו עולם ממש׳ ואין דין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל
נוהג׳ וכי ימכר איש את בתו חס׳ שאין לו מכירה אלא בזמן שהיא קטנה׳ וג׳
ומשתביא שתי שערות אינו יכול למכרה אע״פ שהיא קטנה׳ לא תצא כצאת
העבדים אינה יוצאה בראשי איברים כדרך שהכנענים יוצאים׳ אשר לא
יעדה ייעוד הוא הקדוש האמור בתורה ייעד לו או לבנו או יפדה אותה׳ כמשפ׳
הבנות יעשה להם זה בא ללמד ונמצא למד לימד שיש לה משפט למד מפסוק
אחר שהוא שאר כסות ועונה ועתה אמרו חכמ׳ באת ללמד ונמצאת למידה
לימדה בנות ישראל שאר כסות ועונה למדה מהן משפט שהוא נוהג בה מנהג
אישות לא מנהג שפחות׳ שארה אלו מזונותיה׳ כסותה כמשמעו׳ ועונתה זו דרך

ארץ

ארץ׳ עונתה חם שאין העונות שוות׳ לא הטיילים אחת בכל יום׳ והפועלים שתים
בשבת׳ התלמידים אחת בשבת׳ החמרים אחת בשבת׳ הגמלים אחת לשלשים
יום׳ הספנים אחת לששה חדשים׳ מאי טיילים כגון רב ושמואל בר שילת דאכיל
מדידיה ושאתי מדידיה ונאים בטולא דאפדניה לא חלש רותקא דמלכא אנביה׳
תני לב רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות פי׳ המשרה על ידי
שליש לא יפחתו לה משני קבין חטים בשבת ומשמש עמה והמורד על אשתו מוסיפין
לה שלשה דינרין בשבת וג׳ דינרים עושין י״ד קבים לפי חשבון זה ארבע סאין
בסלע כיצד הסלע ארבעה דינרין והולכין ארבע סאין בסלע הרי סאה בדינר לג׳
דינרין שלש סאין והן י״ח קב י״ב לששה ימים וששה לשלש סעודות לחם משנה
לשבת היא הרצה בקב ותשמיש מתשעה ופרש׳ המורד על אשתו מוסיפין
לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת לפי שהוא חייב לה בשאר כסות ועונה׳.
והמורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין שחייבת לו בז׳ מלאכות׳
לא יגרע בשתים קל וחומר באחת׳ ואם שלש אלה לא יעשה לה ייעד לו או לבנו
או יפדה אותה׳ אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומינו אב׳
יעלמנא אין האב מקבל קידושי בתו כשהיא נערה אבל האדון משתביא שתי
שערות תצא מרשותו׳ ויצאה חנם אלו ימי הבגרות׳ אין כסף אלו ימי הנערות׳
מכה איש והוא נפל וגוי ועבד וטרפה׳ מותביר גואל הדם׳ ימתאם לא
המיתן המצוה לבית דין׳ והאלהים אנה לידו פי׳ סבבה יענו אלה למא אזכרת
ענה אענייה מקאתלה פעל אשר בארץ ומקתולה קבב לנפסה באלאת כדי גבה
ונקב לה תע׳ אד׳ הו סבב אוול מתל ותהי אשה לבן אדוניך כאמ׳ דבר יי׳
ושמתי לך מקום אלו ערי מקלט׳ מעם מזבחי יקחנו אם היה יודע שההורג בזדון
אין המזבח קולטו אלא כדי לשם כדי שיהיה דינו בבית דין׳ ... ממונו לורשין
ותדע לך שיואב הרג אבנר בערמה אמ׳ לו במה גירתה חולתו׳ אמ׳ בשניה חמ׳
הראיה שחה להראותו דקרו בחרב שנ׳ ויכהו אל החומש וכן עשה לעמשא חמ׳
גדם שאין לו ידים במה יגלש אמ׳ במהנו יעיק חדיתיה והיא שקלה ... מיה
מנה אמ׳ הראיה שחה להראותו דקרו בחרב הה״ד אשר עשה לשני שרי צבאות
ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר כת׳ בחגרתו אשר במתניו ובנעלו אש׳ ברגליו

והנה מוצא קללות שקיללו דוד ותניימן אף בודעו אחרון שלא לא יקור מבית
יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך וחסר לחם זב זה רחבעם מצורע עוזיהו ומחזיק
בפלך יואש וחסר לחם יכין ונופל בחרב יאשיהו ומכה אביו ואמו יכול עד
שיכה שניהם ת"ל מקלל ואיש אשר יקלל את אביו ואת אמו אביו לבד ואמו
לבד ואינו חייב עד שיעשה בהם חבורה ויקלל בשם שהרי נאמ' להלן יתן יצ'
חותך לחלה ולק"ל ונאמ' כאן ומקלל ואזהרתיה שלמכה מן לא יוסיף ושלמקלל
מן לא תקלל חרש ואם היה אביו מנשאי העם ד"א מניין שאינו חייב עד שיקלל
בשם שהרי נאמ' להלן בנקבו שם יומת מופנה להקש לדון ממנו גזירה שוה
ואם היה אביו דיין אזהרתיה מן אלהים לא תקלל ואם היה נשיא מן ונשיא בעמ'
ולמה נתן גונב נפש בין מכה ומקלל שאם חטא הבן וקלל אביו או הכהו ואינו
יודע איזה אביו שהוא גנוב העון על הגנב וגנב איש להוציא עבד וט'
ומכרו אינו חייב עד שיגנוב וימכור ונמצא בידו נודע שהוא ברשותו וכי
יריבון אנשים וג' אגרוף עץ עבה משענתו היא משענת עצמו רק שבתו יתן
מיעט שאינו נותן לו אלא כשומר קשואים ד"א אם עבר על דברי הרופא
וחזרה המכה חייב לרפאתו וכי יכה איש את עבדו או עבדים כנענים נקם
ינקם מיתתו בסייף אף למעט אם הרגו בסייף שהרי נאמ' להלן חרב נקמת נקם
ברית אך אם יום או יומים יום שהוא כיומים ארבע ועשרים שעות ונגפו
אשה הרה שהיא קרובה למות שמא תאמ' שההורגה לא ייהרג לאו אם יהיה
ואם אסון יהיה בין שני אנשים הנצים אמה או לדות ענוש יענש ואם כלו
לו חדשיה והורגו נהרג אפלו ביום לידתו אם היה נתיון ביניהן כמו שאמר
אבי הולדות ואם לאו ונתן בפלילים כפי מה שיראו הדיינים ונתת נפש תחת נפש
אפלו חכם גדול יהרג אשה נהרג עליה עין תחת עין מפי השמועה למדו
שזה תשלומין שנ' כאן חבורה תחת חבורה ונאמ' בחבורה וכי יכה איש את
רעהו באבן או באגרף רק שבתו יתן ורפא ירפא והחובל בחבירו חייב בחמשה
דברים נזק וצער ורפוי ושבת ובושת ונזק הוא אם הכהו וקטע יד חבירו שמין
לו כאלו הוא עבד נמכר בשוק כמה היה שוה וכמה הוא שוה עתה ומשלם
מה שבינהם שנ' עין תחת עין צער מנ' ת"ל תחת אשר ענה והוא הדין לכל

צער

צער׳ וקצתה את כפה בבלא זה קנס המבייש׳ שבת שנ׳ רק שבתו יתן ורפא ירפא׳
זה רפוי׳ בשת שנ׳ והחזיקה במבושיו׳ וכי יכה איש את עין עבדו או את עין
אמתו ושחתה ארבעה ועש׳ ראשי איברים שהעבדים יוצאין בהן יתר עין ושן
ואלו הן אצבעות ידים ורגלים וראש החוטם וראש הגויה ובאשה יתר שני הדדין׳
ולמה לא הזכיר לו אלא אלו שגרמו לו עבירות שנ׳ וירא חם בעינין ויגד בשנין׳
וכי יגח שור את איש נאמ׳ באדם נגיחה ובבהמה נגיפה לפי שאדם יש לו מזל
ושליטה שנ׳ ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ אבל בהמה אין לה מזל
ושליטה ואין מוראה אלא על חברתה׳ כי יגח לא שינגחוהו אחרים פיר׳ ילמדוהו׳
ואחד השור ואחד כל בהמה וחיה ועוף שהרג יסקל אלא שדבר הכת׳ בהווה׳
סקול יסקל הביאוהו לבית הסקילה וחזר וברח חוזרין ומביאין אותו שנ׳ סקל יסקל׳
ולא יאכל את בשרו והיאך הדרך לאכלו והלא הוא נבלה אלא שאם קדם אחד
ושחטו והוא אסור בהנאה ובאכילה׳ ובעל השור נקי מפני שהשור תם׳ ואם שור
נגח זה מועד׳ מתמול שלשם שהרג שלשה ישראלים בשלשה ימים הרג טרפה
או גוים או הרג וברח ואחר כך הרג ישראל פטור׳ והועד בבעליו שמתרין בו
קודם שיהרוג בפני בעליו בפני יואב ובפני בית דין׳ ולא ישמרנו כי צריך היה
שמירתו יקשרנו במוסירה וינעל בפניו כראוי׳ וגם בעליו יומת במיתת הבע׳
לים כך מיתת השור שהרי נאמ׳ ושפטו העדה והצילו העדה עדה ש׳ ופ׳ת ועדה
מצלת אין בית דין נסקל מוסיפין אחד שנ׳ לא תהיה אחרי רבים לרעות ולא
תענה על ריב לנטות לא כהטותך לטובה הטותך לרעה הטו׳ לרעה על פי
שנים לטובה על פי אחד הדי׳ כג׳ אבל מיתת בעל השור בידי שמים׳ ד״א וגם
בעליו יומת כמיתת הבעלים כך מיתת השור שאם היה השור טר׳ פטור אף
הבעלים פטורים ואם נתן כופר נפטר׳ או בן יגח או בת יגח בני קיימה ובין
שנגח ובין שנגף או נשך או בעט הוא חייב׳ אם עבד יגח השור זה עבד כנע
כנעני׳ ולמה נותן ל׳ שקלים שקיבלו ל׳ מצוות שאין בין העבדים הן ופידיוניהן
שהן שלשים ותדע לך ששלשים של עבד וחמשים של מפתה ומאה של מוציא
שם רע הכל כסף צורי׳ וכי יפתח איש בור החומר או המגלה מקום שהוא
מכוסה חייב לשלם׳ שור ולא אדם׳ חמור ולא כלים׳ שאינו חייב לשלם עליהן׳

ואינו חייב על הבהמה אלא אם כן היתה חודשת או קטנה או שוטה או סומא או שנפלה בלילה ; בד"א שעמקו אין בו אלא עשרה טפחים ולא יכסנו הוא אם כסה עד שתעבור עליו הענ' פטור ; ושיעור הבור מעשרה טפח ומעלה ; בעל הבור ישלם נזק שלם ; והמת יהיה לו שיהיה המת מכלל הנזק לניזק ; שני דברים אינן ברשות האדם ועשאן כרשותו הפותח בור ברשות הרבים חייב עליו וכך החמץ עובר עליו בלא יראה ; וכי יגף שור איש את שור רעהו להוציא שור החרשה ושור היתומים ושור האפטורפין ושור המדבר ושור ההקדש ושור גר שמת ואין לו יורש והדר לגופיה ; וחצו את כספו כלומ' ישלם חצי נזק מגופו ; וגם את המת יחצון שבח הנבלה יחצון ; והשבח יהיה מכלל הנזק ; ואם אין השור ההורג שוה חצי נזק אין לניזק אלא השור בראשו ; ולמה אמר ומכרו וחצו שאינו פורע חצי נזק אלא מדמי השור המזיק לא משאר ממונו וזה הוא הדין בשור תם ; או נודע כי שור נגח הוא זה מועד ומשלם לבעליו נזק שלם מן היפה שבנכסיו ; והמת יהיה לו לניזק כמו שיתבאר לרע' ; כמשפט הזה יעשה לו ; כמשפט שור בשור כך משפט שור באדם התם חצי נזק ומועד נזק שלם ; כי יגנב איש שור או שה גנב ולא מכר ולא טבח משלם שנים טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה לפי שהגנבים ממהרים לשחוט ולמכור ; ... נתן תחת השה שנשאו ; גדול כבוד הבריות אפלו הגנב ורבי משה הזמן ; אנהא תדעא מגתמעה ואבקר מפתרקה פיקה [עליה סרקה ולא מא בחן ; אתמאלי כאן רדעה אעטם ; תנ"ר שבעה גנבים הם גונב דעת הבריות ; שני גונב נפש מישראל ; שלישי חולק עם גנב ; רביעי גונב בשחוק ; חמישי על מנת להחזיר ; ו' משטעה בחשבון ; ז' גונב תורה ועליו נאמ' אל יבוזו ; וכי יגנב ושלם שבעתים מסדרה בדברים שנ' בה מזיק שבעתים ; אם במחתרת אחד מחתרת ואחד הבא דרך אוירות וקרפיפות אין לו דמים ; בגניבתו וביציאתו יש לו דמים שכבר יצא ולא הרג ; והתירה תורה הדם ואפלו בא על עסקי ממון שחזקתו שאם עמד עליו בעל הבית הורגו נמצא כרודף אחר חבירו להרגו נהרג ואפלו שעדיין לא הרג ; אם זרחה ... אם ברור לך כשמש שיש לך שלום עמו אל

תהרגהו

בגנ״ב לא תחרשה׳ המתני בעדים תמצא בהודייה׳ לא שהמודה פטור מן הכפל
בידו אינו חייב לא על דברים הניטלים ביד׳ משור עד חמור יצאו עבדים ושפחות
שאינו משלם בהן כפל׳ כי יבער איש שדה ארבעה אבות הנזקים השור והבור
והמבעה וההבער׳ השור ידידה רגלי השור כמה שנ׳ משלחי רגל השור והחמור
ומענה אחרי הזיקה הבהמה דרך הילוכה או בשערה או בשכשה בזנבה ...ון
בחוכף שעליה או במשאה אם הזיקה בזה ברשות הרבים פטור וברשות הניזק
משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו שנ׳ מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם׳ ואם
שנתכגון שור שנגח משלם חצי נזק מגוף המזיק שנ׳ ומכרו את השור החי
וחצו את כספו וגם את המת יחצון כיצד שור שוה מאה שנגח לשור שוה כ׳
והמיתו והרי הנבלה שוה מאה לא יאמר לבעל החי תן לי חמשים אלא אומר
המזיק הרי השור שהזיק לפניך קחנו ולך׳ תולדות הקרן נגיפה נשיכה ר׳
רביצה בעיטה׳ תולדות השן נתחככה בכותל להנאתה והזיקה פירות בתבואה׳
תולדות הבור אבנו וסכינו ותבנו וקשו וג׳ שהזיק חייב׳ ומבעה הוא זה שנ׳
בתורה כי יבער איש שדה או כרם׳ ובער בשדה אחר ועליו נא׳ מיטב שדהו
ומיטב כרמו ישלם׳ כי תצא אש מהיכן יצאה ממיצר שלה וכמה ירחיק הכר...
לפי גובה הדליקה ואם הרחיק כראוי ועברה והזיקה פטור׳ בד״א באש ה...
אבל אבנו וסכינו בראש הגג ברוח המצויה חייב לשלם׳ מיטב שדהו ומיט
כרמו ישלם מפני מה נזקים שמין להם בעדית מפני הגזלנין והחמסנין שאומ׳
מפני מה אני גוזל ולמחר בית דין יורדין לנכסי׳ ובעל חוב בבינונית של...
יראה אדם דירה נאה לחבירו ויאמר אלווכדי שאגבנה בחובי׳ כתובת אשה
בזיבורית שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להינשא׳ ואין כל גדיש לא
העלים הטמונים בגדיש׳ או השדה אפלו עפר השדה חייב׳ כי יתן איש אל רעהו
כסף או כלים לשמר מה כלים שנים אף כסף שנים שהרי הקיש זה לזה מכאן
אמרו צריך שיכפור בשתי מעין ויודה בפרוטה׳ אל רעהו פרט להקדש׳
כסף פרט לשטרות שאין גופן ממון וזה שומר חנם שנשבע על הכל׳ וטבחו או
מכרו לרבות השליח׳ אם ימצא הגנב אם ימצא שהוא הגנב משלם כפל׳ מבית
האיש לא מאחרי הגנב שהוא פטור׳ ונקרב בעל הבית אל האלהים נשבע שבועת

והמודה שמר [illegible] השומר [illegible] ומי שחייבו ע"א אחד והמודה במקצת [illegible] מן
התורה: על כל דבר פשע כלל על שור על חמור פרט על כל אבדה כלל אין אתה דן אלא
כעין הפרט [illegible] הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל כיוצא בהם יצאו
קרקעות שאין מיטלטלים ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות שאין גופן ממון:
אין בהן דין זה: [illegible] הוא זה מכאן שצריך להביא סימן האבידה: ד"א מכאן למד
למדנו שהמוציא מחבירו עליו הראייה עיין פ"ר האבדה בכי תצא: עד
האלהים ונקרב בעל הבית אל האלהים אשר ירשיען אלהים וכאונקלוס כלומר
יהיו בעיניך כרשעים והשופטין יהיו בעיניך כזכאים: ירשיען לא שירשיע
עצמו ומכאן למדנו שהמודה בכל קנס פטור: ישלם שנים שהוא הגנב [illegible]
השומר שטען שנגנב או אבד הפקדון ונמצא עמו לרעהו שהוא בעל הפקדון
לרעהו יצא הקדש: כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה שומר שכר שהוא
חייב בגנבה ואבדה ונשבע על האונסין הגדולים: אין רואה אין שם שני עדים
מפני שמצריכין אותו להביא עדים במקום שהן מצויין ואם הביא עדים פטור
השבועה: שבועת ה' תהיה בין שניהם תדון בין שניהם: ד"א אינה באה משלא
משניהם: בין שניהם להוציא יורש שאין אדם מוריש שבועה לבנו: תשובה
[illegible] השיבה כנסת ישראל לנביא אמ' להם אבות שחטאו איה הם אמ' והנביאים
העולם יחיו: ואף הסיתך מפי צר מגיהנם שפיה צר שהקב"ה מסיתך
לדרך טובה: אם לא שלח ידו שלא שמר בפשיעה או בשגניבה פחותה: אם
גנב יגנב אפלו גנב מגנב: אם טרף יטרף שהביאו למקום גדודי חיה או שהיה
לו להציל ולא הציל: יביאהו עד אם היה במקום עדים מצריכין אותו להביאו
עדים: ד"א יביאהו עד פי' יביא אדורה לבית דין אדורה שאין מברכין
עליה: הטרפה לא ישלם שנטרפה לאונסו: וכי ישאל איש מעם רעהו השואל
חייב בכל חוץ מן המיתה בשעת מלאכה והשבורה כגון ששאלה לעשות בו
מלאכתו ונשבר בעת מלאכה: אם בעליו עמו בעת השאלה אע"פ שאינו עמו
בעת המיתה או בעת השבירה פטור ובלבד שלא ישנה: שלם ישלם בין
[illegible] גדולים בין קטנים: [illegible] בעין קל [illegible]

תאמל

[illegible] ערלה [illegible] ערל אשריעה [illegible]

[illegible]

הרבעה׳ אחכאם ודלך אן למא כאן שומר חנם מתפצ̇ל מא ומא לה נפע פי
דלך הו פטור מן הכל ופלא גארתה גאריה הי׳ ג פיסרב אמ׳ל׳ ומקאבל לה
שואל אד׳ אפאידה כלהא לה ורב אמ׳ מתפצל ולדלך הו חייב בכל׳ וגמיע
אגואיה הי׳ פי כיס שואל׳ ואמא נושא שכר ושוכר פכל ואחד מנהמא לה
פאידה פלדלך קסמה אגואיה בין השוכר ובין בעל הממון מא כאן כ׳ יוגא קלי
אתחפט פהו פי כיס השומר והגנבה והאבדה ומא כאן לא ימכן מנעה והי שבורה
ושבויה ומתה אד׳ הן אונסין גדולים פהי פי כיס רב אמ׳ל׳ וכי יפתה איש בתולה
אין המפתה חייב עד שתהיה נערה בתולה בבתוליה אמא בוגרת ואמא נערה
ואילונית ושוטה אינו חייב בקנס וקנס הוא דמי שכיבת הנאת שכיבה והמודה
בכל קנס פטור ואפי׳ היו עליו עדים והודה מעצמו קודם שיבאו העדים פטור
נתבאר בהלכות שבועות׳ ונער לפי בנין גופה וגומ׳ בושת הכל לפי המבייש והמת
בייש׳ פגם לפי יפיה׳ בתולה בבתוליה משלו חכמ׳ באשה פגה ובהל ותמ׳ פגה
עודה תינוקת מלשון התאנה חנטה פגיה׳ בהלאו ימי הנעורים מלשון וגם נפשם
בחלה׳ עמ׳ל בוגרת כלומ׳ יצאה מליאה חזרה ריקנית׳ אם מאן ימאן בין אביה
בין היא והקכים לדבריה׳ כמהר הבתולות כמו שפירשנו במשנה תורה׳ ונתן
לאבי הנערה חמשים כסף או לו לבעל הלשון נמצא האומ׳ בפיו יתר מן העושה
מעשה שהאונס והמפתה משלמין חמשים ומוציא שם רע נותן מאה אבותינו
עשו העגל לא נחתם עליהם גזר דין דברו גמ״י על הארץ נחתם עליהם גזר דין׳
מכשפה לא תחיה שרוב הכשוף בנשים ואחד האיש ואחד האשה קלו מעשה
בשמעון בן שטח שהרג שמונים אשה ביום אחד על דבר כשוף׳ לא תחיה ז
סמ׳נה דרשינן סמוכין׳ כל שכב עם בהמה מה שכב עם בהמה בסקילה כך
המכשף׳ וקילאנה הסמיך שכב עם בהמה למכשפה לאן קד יאחרו אנפסהם
ויכונו בהמות מתל אגג שעשה עצמו שור ואשתו פרה ועברה באותה הלילה
והולידה מרתא ענד מא לזמהם שאול וכון שברחה אשתו קשר אגג שעשי
וילך אליו אגג מעדנות ונזמ׳ התקשור מעדנות כימה והוליד מרתא והוא הוני
המן׳ זבח לאלהים יחרם זביחה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה
זביחה מיוחדת לשם וחייבין עליה אם עבד בה לע״ז חייב אעפ שאין עבודתה

כבך׃ וקו יחרם לע׳ שבעו״ד ין ס״ף והיא עיר הנדחת שנ׳ החרם אותה וג׳ לפי חרב׳
וגר לא תונה לא תוניהו בדברים ולא תלחצנו בממון׳ בדברים כיצד כגון שיאמ׳
לו אמש היית עובד ע״ז ובאת מתים בין שניך והיום נכנסת תחת כנפי השכינה׳
כל אלמנה ויתום לא תענון כל אלמנתו שלמלך ויתומיו שלמלך אסור להקניטן
ולהכאיב לבן׃ צעק יצעק אלי שמע אשמע אחד אלמנה ואחד יתום ואפלו אחד
משאר בני אדם׃ כל זמן שצועקין מחמס נענין אלא שדיבר הכת׳ באומללים
שבבני אדם שהן ברוב נעלבין לפי שפלות לבן ודעתן׃ והיו נשיכם אלמנות
ובניכם יתומ׳ וכי איני יודע שמי שנהרג שאשתו אלמנה ובנו יתומים אלא הנשים
תובעות כתובתן ואין נותנין להן׳ ויתומ׳ אין בית דין מניחין אותן למכור מנכסי
אביהם בחזקת שהן קטנין זה חטא גדול לא תביאו עצמכם לידי חטא ואם
עשיתם כך חזרו בתשובה כמו שנ׳ זה יאמר ליי׳ אני זה חטא׳ וזה יקרא בשם
יעקב אלו גרי הצדק׃ וזה יכתוב ידו ליי׳ אלו בעלי תשובה׳ ובשם ישראל יכנה׳ אלו
יראי שמים׃ אם כסף תלוה זו מ״ע עשה והיא קודמת למצות צדקה׳ ומניין
שהיא חובה שנ׳ והעבט תעביטנו׃ לא תהיה לו כנשה שלא תתבע בעל חובך
שאתה יודע שאין לו׃ לא תשימון עליו נשך להביא הערב והסופר והעדים שאין
עוברין קלו כל המלוה ברבית עובר בששה לאוין לא תהיה לו כנשה׳ את כספך
לא תתן לו בנשך׳ ובמרבית לא תתן אכלך׃ אל תקח מאתו נשך ותרבית׃ לא
תשימון עליו נשך׃ ולפני עור לא תתן מכשול׃ אם חבל תחבל זה הוא שנ׳ הון
יוציא אליך את העבוט החוצה׳ עד בוא השמש זו כסות יום שמחזירה כל היום
כסות לילה מניין שנ׳ כבוא השמש׃ ושכב בשלמתו וברכך מכאן שממשכנין
כסות יום בלילה וכסות לילה כל היום׳ כי היא כסותה הרי שפעמ׳ לוקח האיש
מכלי אנשי ביתו ונותנן לבעל חובו׳ הרי הוא חייב להחזיר בעת שהן צריכין׳
כסותה זו טלית׃ היא שמלתו לעורו זה חלוק׳ במה ישכב להביא מצע׳
ולטעם המדרש אם כסף תלוה כל בריותיו שלהקב״ה לוין זה מזה היום לווה מן
הלילה והלילה לווה מן היום הכוכבים לוין מן הלבנה והלבנה מהן׳ האור לווה
מן השמש והשמש לווה מן האור׃ החכמה לווה מן הבינה והבינה לווה
מן החכמה החסד לווה מן הצדקה והצדקה לווה מן החסד השמים לוין מן

הארץ

הארץ והארץ לווה מן השמים התורה לווה מן המצוות והמצוות לוין מן התורה
כל בריותיו שהקב״ה לוין זה מזה ופורעין בהיתנע שנ׳ אין אומר ואין דברים בלי
נשמע קולם׃ אבל בני אדם עלובין הן כשלוין זה מזה מכחישין זה את זה׳ ה׳
הולכין אל הדיינים זה צועק וזה צועק וזה מביא ראיות וזה מבקש לסתרן׳
אם חבל תחבל אמ׳ הקב״ה כמה אתה חייב ליתן לי אתה חוטא ואני ממתין לך
ונפשך עולה בכל יום אצלי ובכל לילה ואני מחזירה לך אתה לא תחזיר לחבירך
עביטו השב תשיב לו את העבוט אלהים לא תקלל אזהרה שלא לקלל דיין׳ ונשיא
בעמך לא תאור שלא לקלל נשיא והוא המלך או הגדול שבשבעים ואחד מן
הסנהדרין והמקלל אביו הרי זה מוזהר מלא תקלל חרש׳ ואם הוא דיין עובר
בשלשה ואם הוא נשיא עובר בארבעה׳ מלאתך זו הביכורים שאינן עו׳ לין
אלא מן המלא׃ ודמעך זו תרומה שהיא מדמעת התבואה׳ ד״א זו הענבים
שהענבה הזאת מליאה יין׃ ודמעך זו הזיתים שאינן יוצאין אלא בקושי כלומ׳
אין השמן יוצא מן הזית אלא בקושי כמו הדמעה מן העין וכך פירש רבי סעדיה
וכלאפתך ורשחך׃ לא תאחר שלא תאחר דבר הראוי להקדים שלא יקדים
תרומה לביכורים וכך שאר המתנות כמו שיתבא׳ בפרש׳ והיה כי תבוא׳ בכור
בניך תתן לי שיפדיהו בה׳ סלעים׳ כן תעשה לשורך לצאנך הקישן ומנלחמשים
יום שנ׳ לא תאחר לשלמו כלומ׳ בכל רגל ואין פחות מחמשים יום בין רגל לרגל
כמו שבין פסח לעצרת׳ שבעת ימים יהיה עם אמו מה ענין עם אמו שלא
יינק מן החולין׳ ואנשי קדש תהיון לי אסי בן יהודה אומ׳ משהקב״ה מחדש מצוה
לישר׳ הוא מוסיף להן קדשה׳ יעני יז׳ די זאד גא אמר עאם יכן שי מן אשראיע
פהו זיאדה תנזיה ואיך עלי אשריעה מתל הדי אנך ובשר בשדה טרפה ד״ו
שטרפתה חית היער ולא נאמ׳ בשדה אלא שדבר הכת בהווה׳ לכלב תשליכון
אותו שהיא מותלת בהנאה׳ לכלב עד שיטריפנה ויעשנה בשר שאינו ראוי
אלא לכלב׳ והדי אנך יעם סתה׳ מעאני׃ אאולהא ימפתרסה ואלב׳ בשר קדשי
קדשים שיצאו חוץ לעזרה׳ ובשר קדשים קלים שיצאו חוץ לחומת ירושלם
ובשר הפסח שיצא חוץ לחבורה ובשר הפורש מן החי ועובר שהוציא ידו או
רגלו ויעם האולי כלהן אלא בשר שיצא חוץ למחיצתו׳ לא תשא שמע שוא

זו אזהרה לדיין שלא ישמע מבעל דין עד שישמע מבעל דינו כלומ' עד שיהיה בעל
דינו עמו ואל יספר אדם בלשון הרע ואל יקבלה מזה הפסוק: אל תשת ידך עם
רשע כלומ' אל תשת רשע עד שכל מי שעבר עבירה שהיא במלקות בעדים הוא
פסול לעדות ובכלל לאו זה לא יכלול עד כשר עם פסול ולא יצטרף עמו בין לעדות
על פה בין בשטר: עד חמס אע"פ שאפלו בשטר אף עד ובהם עד פסול נפסל השטר
והוא שתהיה שם עדות ברורה שנתכוונו כולם להעיד: לא תהיה אחרי רבים
לרעת זו אזהרה לדיין שלא ידון בדיני נפשות בזמן שהמחייבין מרובין אחד
שהטייתך לרעה על פי שנים וכאנת לרעת אע"פ שאפלו עשו דעה אחת לא תהא
עמהם' ולא תענה על רב לנטות זו אזהרה לדיין שלא לסמוך על דברי דיין אחר
גדול ממנו או יטה עצמו עם המרובין או עם הגדולים ויאמר דיי שאהיה כמות פל'
לא ידון כפי מה שיראה לו ולדאך כאנת לב אע"פ כלומ' לא תטה אחרי רב ובכלל
לאו זה שלא יורה הלכה בפני רבו' ועוד למדנו מזה שאין מתחילין אלא מן הצד
בדיני נפשות כדי שלא יאמ' הגדול חייב או פטור אנו מוזהרין שלא להמרותו שנאמ'
לא תענה על רב' אחרי רבים זו מצות עשה לילך אחר הרוב כדי להשלים
המזכין או בהוספת המזכין אחד או המחייבין שנים' כי תפגע זו מצ' עשה
להשיב אבדה תועה שנ' והנה תעה בשדה: כי תראה חמור שנאך איזה הוא
שונא והא כתיב לא תשנא את אחיך אלא זה ישראל שעבר עבירה וראית והתרית
אתה לבדיך ולא שב ולא פירש מצווה לשנאתו ואעפ"כ מצוה לפרוק ולטעון עמו
שנ' כי תראה חמור אחיך ונאמ' כי תפגע ראייה שהיא כפגיעה וכמה כמו מאתים
ושבעה וששים אמה ושני שלישי אמה מטן לוס שהוא אחד משבעה ומחצה
במיל יתר על זה אינו חייב לילך אליו: רבץ לא רבצן' תחת משאו לא יתר מעשאו
וחדלת מעזב לו פעמים אתה חודל כגון שהיה חמור של גוי ומשאו של ישראל
וחדלת מעזב לו שאם היה לבד אינו סובלך לפרוק עמו הסר יצרך ופרוק עמו'
עזב תעזב אפלו כמה פעמים עמו לא שיניחך תפרוק לבדך פורק בחנם ואמ'
אחר פריקה טעון יש לו שכר' לא תטה משפט אבינך זה אביון במצוות שלא
תאמר הואיל וזה רשע ובעל דינו צדיק אטה המשפט על הרשע ת"ל לא תטה'
ולא תחבל בגד אלמנה מפני החשד ולפי כך בין עניה בין עשירה: מדבר שקר

תרחק

תרחק ונקי וצדיק אל תהרג שאפלו נכנס אחריו לביתו ומצא ההרוג עומד והסייף
מטף דם ועליו נא' ונקי וצדיק אל תהרג אמ' אחר יש לי ללמד עליו זכות
מחזירין אותו שנ' ונקי וצדיק אל תהרג' כי לא אצדיק רשע על אנה הן לגי
יעלם אגיב ואפריחרהו יעקבה תע במא יעלמה' ושחד לא תקח שלא יקח
שחד מבעלי דינין אפלו לזכות הזכאי ולחייב החייב' ואפלו שחד דברים אסור'
יעור עיני פקחים מלראות זכות לזכאי וחובה לחייב: ד"א יעור עיני פקחים
לעולם וסותר הראיות הברורות שנ' ויסלף דברי צדיקים: ושש שנים תזרע
שלא תהא נר שנה וזורע שנה אלא תזרע כולם: ואספת אשלא בה ברכה:
והשביעית תשמטנה יש לך נטישה אחרת כגון מכאן אמ' הפקר הוא לעניים
ולעשירים' ואכלו אביני עמך וכל אחד אומ' לך ולעבדך אלא בשעת הביעור
אוכלים עניים ואין אוכלין עשירים קודם ביעור הכל: כן תעשה לכרמך לזיתך
ואלא תעשה הן ואת עובי נזיכך לא תבציר פאזית הובעשה והוקש לכרם ושאר
הפירות הן בכלל שנ' והשביעית תשמטנה' למען ינוח שורך וחמרך שלא תחרוש
בו שלא תשכירו שלא תשאילו לגוי שנ' לא תעשה כל מלאכה וג' ובהמתך ומה
הוא ועבדך לא או שמלו וטבלו לשם עבדות וקיבלו עליהן מצוות שהעבדים
חייבין בהם' וינפש בן אמתך כמשמעו' והגר זה גר תושב שהוא שכירו ולקיטן
כמו בן אמתך שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת' ובכל אשר אמרתי אליכם
תשמ' הוסיף לישראל קדושה' ושם אלהים אחרים לא תזכיר שלא נשבע לגוי
בידיעתו' לא ישמע על פיך זו אזהרה למדיח: שלש רגלים תחג לי זו מצוות
עשה לעלות בקרבן לבית המקדש והיא הנקראת שלמי חגיגה ויזבחנו שם:
שלש רגלים לא נאמ' פעמים כלומ' שאינו חייב בחגיגה אלא מי שיכול להלך ברגליו
יצא זקן וחולה וחגר שאינן יכולין להלך' את חג המצות תשמר כבר נתפרש
בכי תשא הכבירתי' ולא יראו פני ריקם שלא יראה בלא עולת ראייה: אל פני
האדון ה' יצא עבד שיש לו שני אדונים: יראה כל זכורך פרט לטומטום' זכורך
פרט לאשה' ולהלן הוא אומ' בבוא כל ישראל פרט לעבדים' למען ישמעו פרט
לחגר וחולה וזקן ועגום: אל פני האדון ה' שהוא מחליף דיורין ומביא דיורין'
יראה כל זכורך זו מצות ראייה שיעלה אדם למקדש בכל זכר שיש עמו ויביא

עולת ראייה׳ לא תשחט על חמץ דם זבחי ונאמ׳ לא תשחט שאחד השוחט ואחד
הזורק ואחד המקטיר ואחד מבני חבורה אם יש ברשותו כזית חמץ עובר על
בלא תעשה׃ ולא ילין חלב חגי שלא ילין אימורי הפסח עד הבקר ואם הלין נפסלו
שעל בשרו נאמ׳ ולא ילין לבקר זבח חג הפסח׳ ראשית בכורי אדמתך תביא
מכאן שהוא חייב באחריותן עד שיביאם לבית הבחירה והבכורים אינן באין
אלא מן הארץ שנ׳ בכורי אדמתך תביא ואימתי הבאת בכורים מעצרת ועד
הסכות׃ לא תבשל גדי בחלב אמו קל וחומ׳ לאכילה והוציאו בלשון בישול שהוא
חייב עליו ואפלו שלא דרך הנאתו יען ולו נכוה גרונו׃ מה ענין בכורים אצל בשר
בחלב שהוא נוהג במוקדשין׳ ותכ״ג מלאת׳ קאלו חד לאיסור אכילה וחד
לאיסור הנייה וחד לאיסור בישול ונאמ׳ ליה הנה אנכי שלח מלאך וכת׳ עושה
מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט׳ והאש דרכה לבשל והדי על גהה׳ אסמכתא
ולא תסתנכר כונה תעלם מן אדי בערה לאן את גל ענינא התורה נדרשת לפניה
ולאחריה וכנגדין על הדי מענ׳ פי ראה אנכי׳ וגדי הוא כולל ולד השור וולד השה
וולד העז נאמ׳ כאן לא תבשל גדי בחלב אמו ונאמ׳ להלן שור או כשב או עז כי
יולד והיה שבעת ימ׳ תחת אמו אמו לגזירה שוה מה להלן כוללן אף כאן כוללן׃
הנה אנכי שלח מלאך לפניך זה מיכאל השר הגדול שנ׳ ואין מתיצב עמי בדבר
כי אם מיכאל שרכם קאל רבי׳ מלאך ארסלה לאנביאכם ליעלמכם מא ינבגי את׳
יאנה ומא ילזם אגתנאבה ואלך אלמלאך הו אלמפיץ עלי אלאנביא לאן אלמלאך
לא יתגלא לגמהור אלנאס לא יכון בהם נבי יכלמה אלמלאך וקד קאל אנה ישיר
אלי יהושע אדי׳ חדב׳ לישראל אבלאד וקד תם הדי אלועד ענד מא כאן יהושע ביריחו
כמ׳ קאל ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו וחרבו
שלופה בידו ויאמר הלנו אתה אם לצרינו פקאל שר׳ צבא יי׳ וגמ׳ אלקולה בעד אן
תעלם אן כל נבי לא יאתיה אלי דון וסאטה׳ מלאך דון משה לאן אנבי יקול על
משה ועלי מא סואה מן אלאנביא בתשכיך׳ ד״א זה מטטרון ששמו כשם
רבו בגימטריא מטטרון שדי׳ השמר מפניו ושמע בקלו אל תמר בו אל
תמירוני בו׳ כי לא ישא לפשעכם מפני שהוא מן הכת שאינן חוטאין׳ כי שמי
בקרבו מיכאל גבריאל שמי משותף עם מלאכי׳ ולטעם המדרש הנה אנכי שלח

מלאך

137

מלאך זה שנ' כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך והן המלאכים שמשמרין
אותו מן המזיקין שנ' יפול מצדך אלף ורבבה מימינך למה מן השמאל אלף ורבבה
מן הימין לפי שהשמאל יש לה תפלין ששמו של הקב"ה בהן לכך אינה צריכה
מלאכים הרבה שישמרו אותה' ד"א שהשמאל אינה פשוטה במצוות אינה מפלת
אלא מן המזיקים' וימין שהוא פשוטה מפלת רבבה מן המזיקין ומהוא יפול
מצדך אלף שמשלמין לו שנ' וממנשה נפלו על דוד ורבבה מימ'' ד"א אמ' ר'
יהושע בן לוי מהוא יפול מצדך אלף שהקב"ה מוסר לכל אחד ואחד מישראל רבוא
ואלף מלאכים שמשמרין אותו ועושין לו דרך ואחד מכריז מהן ואומ' תנו כבוד
לצלמו של אלהינו' שכל העולם כולו מלא רוחות ומזיקין: אמ' ר' יהודה אין לך
כרובע קב עפר בחללו של עולם שאין בו פחות מתשעת קבין מזיקין והאחד
עושין לו פרמא' בפניהם כמו חמורים שלשוחנים וכשהעוונות גורמין הפרמא
איוב נגלה והאדם נשלה וכשהמלאך כורז אדם בשלום שתק מיד נזק שנ' ותקרב
נפשו לשחת וחיתו לממיתים' ומנ' שהמלאך כורז לפניו שנ' אם יש עליו מלאך
מליץ אחד מני אלף' כי אם שמוע תשמע בקלו תפנה בדעתך אליו' והסירותי
זהל מחלה מקרבך זו מרה ופת שחרית מבטלתה והא כת' אוי לך ארץ שמלכך
נער ושריך בבקר יאכלו' אלא שהן אוכלין ושותין ושוכחין התורה ששנויה
בכל אכילה' ועבדתם זו תפלה וכאנת תפלה בלחש לאנהא עבאדה עלן
לייה לא חפייה יעני בכונת הלב: וקד דכרנא עלי דלך מענא פי אכר פרש'
ויהיו חיי שרה עיין שם: לא תעשה כמעשיהם לא תעשה כנמוסות שלהן'
לא תהיה משכלה ועקרה בארצך מתכל והו אן יחנל פי אלת אלחמל זלק יסקט'
אולד ולא שך אן הדי אסתרכא פי אלה ובדד' ועקרה קיל אן חראדה ותלין
טבעי: את מספר ימיך אמלא הדי כלה מע חצול אלכורי ועתדאל אלמזאג באע'
תדל אלהואת פיברו אמרין ותרום יצה' אצחאת' ושלחתי את הצרעה זבורית
מחלחלת ונותנת אירס לתוך העין עד שמגיע למוח' לא תכרת להם ברית
הרי נהי ען מעאהדה' אלכפאר ולא נניח אותם לישב בארצינו' לא ישבו
בארצך עד שיקבלו עליהם שבע מצוות שנצטוו בני נח: את אימתי ז' אימות
הן אימת הקב"ה על הבריות אימת ארי על החיות אימת יתוש על הפיל אימת

הנשנסית על הנשר פורח בין כנפיו ומפחידן׳ ואמות חלגלגית על הארי חיה נלנר
הותכת מבושיו ואימות גבור על החלש׳ ואל משה אמר עלה אל ייי אתה ואהרן הדא
אלעליה יום המעמד כאנת והאולי הם כאן נד׳ ישראל ואכמלהם והם פי דרגה אלנבוה
ולים הם פי דרגה ואחדה כמי דכרנא פי אלפרשה אלאול׳ והשתחויתם מרחק חוץ
לאלפים אמה אלדי הו חיצה עבארה לאמראד עקולהם לקבול אלכמאל׳ שבו לנו בזה
בשביל שנשמע אחד ואחד במצרים׳ מי בעל דברים יגש איהם כלומ׳ יגיש ראיה
איהם׳ מכאן למדנו שהמוציא מחבירו עליו הראייה׳ וישכם משה בבקר ויבן
מזבח הדא הו הרצאת קרבן והו אלדי הקריבו ובעד דלך נכנסו לברית והי אלתורה
אלדי נטלת דלך אליום ודלך אלקרבן הו קרבן שלמים ועולה כמי נ׳ וישלח את נערי
בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו שלמים׳ באגנות חס שבאגן אחד ניתן ונחלק
מחילין׳ תני רב למה נקראו אגנות לאשתקא מן אגן הסהר׳ ולמה חלק הדם
אלא רמז להם אם אתם עושין רצונו בה הרי דמכם שמור כמו שבאגנות ואם
לאו הוא מתפזר כמו שנזרק על המזבח׳ ונתן אמ׳ אבנת הקונות שהן שוין
והדא אלהשכמה ואלתקריבאת יום מעמד הר סיני בבקר ועוד הדי נ׳ עלת תמ׳
העשויה בהר סיני והאוליהם אלבכורים לאנהא כאנת אלעבודה בהם קבל הקמת
המשכן והדא הו אלבמות׳ ויראו את אלהי ישראל תעלם אנה ינבגי לאנסאן אן יחרץ
ויגתהד לתחצילה מקדמאת צחיחה יקיניה ולא יתהגם לאמר ליס פי קוותה
אן ידרכה ויהרב אלבלאקה וימית שהואתה ותשוקאתה אלבאלייה ויחצל מקד/
מאת חקיקייה יקיניה יקינאת צאדק ויתחפט מן טנונה והיני יתקדם לאלתרה
אלקדוסייה אלאלהייה׳ ובעד הדה תעלם אן אצילי בני ישראל תהגמו ומדו
אפכארהם ואדרכו לכן אדראך ליס בכמאל ודלך אנהם אדרכו ארתבאט
אלמאדתין אלתי הי מאדה אלסמא במא פיהא ומאדה אלארץ במא פיהא כמי נ׳
ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר אלדי גא בתפציח פי אלאופנים וקל פיהם
מראה האופנים ומעש׳ כעין תרשיש ועין אבן טבא יעני אנהם אדרכו תלאזם אל
מאדתין וארתבאטהן בעצהא בבעץ פלזמהם אלתגסים קאלו אנהא מפעולאתה
ואפעאל לא יפעל אלא במבאשרה או בואסטה ולא שי מתוסט בל צאדרין מן אבארי
בגיר ואסטה ולם ידרכוא תוסט אלעקול כמי נ׳ ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו פא

פאמא הו

פרסתקו אבלייה ושפיפיהם פיירלונייין ואמ׳ הלו א׳ תבערה אין מחתרין וכ׳
ואחתדק נדב ואביהוא באהל מועד על מה נח כה אנקלוס יהיה על מי בית
רבי׳ ואמ׳ ר׳ יהודה אנך אומה חטאו בל שמחו בקרבנן ולא היה בהם נזן כמ״ש
שרת אונקלוס ולא הוה נזנא׳ כיון דאמ׳ מנשה הרשע לזקינו ישעיה הנביא משה
רבך אמ׳ לו הקב״ה כי לא יראני האדם וחי ואתה אמרת ראיתי את י״י יושב וכת׳
כי לא ראיתם כל תמונה את כבודו ראו אף אני כבודו ראיתי ויש כבוד למעלה מן
הכבוד והכבוד שהוא ההוד הגדול שהוא קרב לשכינה לא ראהו אדם ועליו נאמ׳
כי לא יראני האדם וחי בקש משה לידע מקומו ולא יכול והרמז שמשה נסתכל
הוץ לספקלריא אחת שנ׳ בו ומראה ולא בחידות ושאר הנביאים נאמ׳ בהן) ואראה
מראות אלהים׳ כמעשה לבנת הספיר ישיר א׳ אמאדה אוהא פאעלה באערץ
מנפעלה באלדאת׳ ויאכלו וישתו מאו נחו אאמור אגסמאניה׳ עלה אלי ה׳ ואתנה לך את
לוחות האבן אלו הלוחות׳ והתורה זו תורה שבכתב׳ והמצוה זו פירושה׳ אשר
כתבתי כבר היא כתובה לפני מקודם שנברא העולם לאן עלמה סאבק ללוגוד
להורותם חס רמז לשש מצוות שמדברי סופרים עתידות להיות והן מקרא
מגלה ונר חנוכה ועירובין וידים ונר שבת והלל׳ וקד עלמתאן מבאדי תל
חמער וכליאתהא ופרועהא ואצולהא מסינא׳ וישכן כבוד י״י על הר סיני הדי
הו אנור אמכלוק אדי אגתשא אגבל מן הדי אוקת וכדי נור אענקא אפעל אשרק
על עקל ארקול ואתבסה׳ ויקרא אל משה ביום השביעי שהוא שני למעמד
עיין בפרש׳ בהר סיני למה׳ כאש אכלת בראש ההר יבין דלך בפרש׳ צו׳
ויבא משה בתוך הענן מלמד שנכנס בתוכו והוא מהלך עד שהגיע לגילון
בא קמואל המלאך הממונה על שנים עשר אלף מלאכי חבלה׳ והן על שערי הרקיע
גער במשה ואמ׳ לו מה לך במקום קדושים נבהל משה וזלגו עיניו דמעות
ונתגוללו רחמי הקב״ה עליו ואמ׳ להדרניאל אתם בעלי מריבות בשבריתי מכם
אדם עשיתם קטיגור ושרפתי מכם כתות הרבה ועכשיו אם לא תנתן תורה אין
לי ולכם דירה בשמים שנ׳ אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמ׳ וארץ לא שמתי
מיד הלך הדרניאל לפניו כתלמיד לפני רבו עד שהגיע לאש סנדלפון ואמר
למשה מכאן ואילך אין לי רשות להלך לך לשלום׳ ויהי משה בהר ארבעים

יום מה היה עושה הוגה בתורה ומאיכן היה יודע היום מן הלילה והלא הוא אור גדול
שם אלא כשהיה הקב"ה מלמדו תורה שבכתב יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו
תורה שבע"פ יודע שהוא לילה. ולא הוצרך משה כשהוא בהר לדבר אחד
ממה שבני אדם צריכין לו אלא נתקדש כמלאכים. ונשלמה זאת הפרש'
בעז' שבח

אתחיל בפרש'

ויקחו לי תרומה

בעזרת הבוחר בישראל מכל אומה. ויקחו
לי תרומה זה"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יי' ואני מצוה אתכם
לעשות לי בית אלא כדי לזכות אתכם בשביל חבה שחבבתי אתכם ועד כמה
מן הארץ ועד לרקיע חמש מאות שנה והן שבעה רקיעים נמצאו כולם
מהלך שבעת אלפים שנה ורגלי החיות כנגד כולם ושוקי החיות כנגד כולם.
השמים כסאי והארץ הדום רגלי ועזבתי הכל ואמרתי לכם לעשות לי עניים
ויריעות ואשרה שכינתי ביניכם וכן התורה שלי היא עד שלא נברא העולם
היתה משתעשעת בחיקי שנ' ואהיה אצלו אמון ואשתעשע לפניו יום יום
ונתתי אותה לכם שנ' כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו ראו חבתה בנוהג
שבעולם אדם שהוא לווה מאחרים ולוקח סחורה פעמים הוא משתכר ופעמ'
הוא מפסיד אבל סחרה שלתורה עומד לעולם ולעולמי עולמ'. ויקחו לי
תרומה אמ' הקב"ה התורה שלי ונטלתם אותה השיגו לי עמה. דבר אל בני
ישראל יצא חרש שאינו שומע ולא מדבר. אל בני ישראל פרט לגוי אשר ידבנו
לבו יצא שוטה שאין לבו נודבו. מאת כל איש פרט לקטן. ויקחו לי תרומה.
נאמ' קיחה ותרומה בזו הפרשה שלשה פעמ' ללמדך ששלש תרומות תרמו
ישראל באותה שנה כמו שיתבאר בכי תשא. ויקחו לי כל מקום שנ' לי ישנו
בעולם הזה ולעולם הבא. ד"א כל מקום שנ' לי ישבו ברכה והתרומה יש
בה ברכה ראה כמה כתבה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר לשני בונדים
הביאו נדבת המשכן מפני שנשתלחה ברכה בנדבותיהן. מאת כל איש
פרט למתנדב בדבר שאינו שלו. וזאת התרומה אשר תקחו אמ' הקב"ה אין
אתם מביאין לי אלא מבזת הים שנתתי לכם שנ' כנפי יונה נחפה בכסף ואברותי'
תיה בירקרק חרוץ. ד"א וזאת התרומה אמ' הקב"ה אין אתם נותנין לי אלא

ממה

ממה שנתתי לכם צויתי אתכם בי״ג דבר כנגד י״ג דבר שגמלתי לכם במדבר
ואוהן ואלבישך רקמה ואנעלך תחש כך אתם הביאו לי י״ג דבר ׃ וזאת
התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת וג׳ ולעתיד לבוא אני פורע
לכם י״ג דבר ובדא ש׳ על כל מכון וקובה תהיה לכל יומם וג׳ ועו׳ ותחשים
ר׳ יהודה אומ׳ חיה טהורה היתה גדולה והיתה במדבר וקרן אחת היתה לה ועשו
ממנה יריעות׳ ור׳ נחמיה אומ׳ מעשה נס היה באותה שעה נבראת ובאותה
שעה נגנזה וכן הוא אומ׳ אורך היריעה האחת שלשים באמה מי מביא
יריעה של שלשים אמה אלא מעשה נס היה׳ תנ״ר בפרק במה בהמה
יוצאה בגמרא ירד גבריאל ונעץ קנה בים והעלה עליו שרטון ועליו נבנה
כרך גדול של רומי׳ וזאת התרומה כנגד ארבע מלכיות הכת׳ מדבר נחשת
כנגד יון שהיא פחותה מכולם ועורות אילים מאדמים כנגד אדום שנ׳ ויצא
הראשון אדמוני כולו׳ זהב זו מלכות בבל שנ׳ אנתה הוא רישא די דהבא׳
וכסף זו מלכות פרס שנ׳ הכסף נתון לך אמ׳ הקב״ה אע״פ שאתם רואין ד׳
מלכיות מתגרות ובאות עליכם אני מצמיח עליכם גאולה מתוך שעבוד
מה כת׳ אחריו שמן למאור זה המלך המשיח שנ׳ שם אצמיח קרן לדוד עבדי
ערכתי נר למשיחי נשבעתי לדוד׳ ותכלת וארגמן ותולעת שני הד״א תלג
מאדתהא צוף לגנס לכן תכלת בלע״ז פ׳ אתכלת׳ צוף אזרק כזרקת אסמא
וארגמן צבע אחמר צאפי ממזוג בצפרה׳ ותולעת שני סבאג אחמר
קאני אחמרה׳ ושש כל מקום שנ׳ שש או בד אובון הו אלכתאן אלאבין ועזים
מן ובגד ריש לענקא והיא הנקראת עזעה והכרי נ״ג וכל מעשה עזים להביא
דבר הנעשה מכנף העזעה׳ וקי׳ לאנה מן טבקה לינה רקיקה תחת לשער אלזקי
מן גלד למעיזי ד״א וכל מעשה עזים לרבות דבר העשוי מן העזים אפלו
מן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחיה מנ׳ ת״ל מעשה עזים לרבות כולם
לטומאה׳ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אימתי נאמרה הפרשה הזאת
ביום הכפורים אע״פ שפרש׳ משכן קודמת למעשה העגל אין מוקדם ומאוחר
בתורה שנ׳ נעו מעגלותיה לא תדע מטולטלין הן שבילי תורה ופרשיותיה שכן
עלה משה בששה בסיון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה ג׳ פעמים ארבעים

ראשונים הוריד בהם הלוחות וירד בשבעה עשר בתמוז וראה שעשו העגל ועלה
לבקש כפרה על ישר׳ וישב ארבעים יום וארבעים פעם שלישית הוריד בהן לוחות
שניים כמו שיתבאר על הסדר הזה בפרש׳ והיה עקב וירד ביום הכפור ובשרם
שנתכפר להם עונם מלפני הקב״ה ותום בעשיית המשכן ולכך נקרא משכן העדות
שהוא עדות לכל באי העולם שהקב״ה כפר להן עונם ושיכן שכינתו ביניהם וג׳
ובו ביום נצטוה חמשה עשר צווין ואלו הן אדם כי יקריב זאת תורת העולה: קח
לך עגל: יין ושכר איש איש אשר ישחט כמעשה ארץ מצרים קדושים תהיו
אמור אל הכהנים ושלחו מן המחנה כה תברכו קח מאתם נשיא אחד ליום
בהעלתך קח את הלוים ויקחו אליך פרה אדמה: אמ׳ר יהושע בן לוי אלו היו
אומות העולם יודעין מה היה המשכן והמקדש יפה להם אהליות וקסטריות
היו מקיפין אותן לשמים ולמה עד שלא הוקם המשכן היה הדבור נכנס ויוצא
ויוצא לתוך בתיהן של אומות העולם והן נתרזין שכן כת׳ כי מי כל בשר אשר
שמע קול אלהים חיים וג׳ ויחי אתם שומעים וחיים ואומות העולם שומעים
ונתרזים בתוך אהליהם וכן בית המקדש שכן סדר שלמה בתפלתו וגם אל —
הנכרי אשר לא מעמך הוא וכל אותו ענין: אמ׳ר שמואל בר נחמן עד שלא
נבנה בית המקדש היה העולם עומד על תרונוס של שתי רגלים משנבנה נתבסס
העולם ועמד ביישובו מנ׳ שכן כת׳ ושמתי לעמי מקום ונטעתיו לעולם ללמד
שהעולם עומד על תרונוס של שתי רגלים ואחר המשכן וכיון ששמעו מלאכי
השרת שאמ׳ הקב״ה ושכנתי בתוכם אמ׳ רבונו של עולם אתה מניח העליונים
ושוכן בתחתונים יי׳ אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על
השמים אמ׳ להו׳ עשה כמו שאמ׳ דוד הודו על ארץ ושמים ארץ תחלה
ואחר כך שמים אמ׳ לא עשה כמו שאמ׳ חבקוק כסה שמים הודו ואחר
כך ותהלתו מלאה הארץ אמ׳ אני מניח העליונים ומשרה שכינתי בתחתונים
שנ׳ ושכנתי בתוכם: ועשו לי מקדש שלשה דברים שמע משה מפי הקב״ה
ונרתע לאחוריו כששמע ועשו לי מקדש אמ׳ משה השמים ושמי השמים
לא יכלכלוך ואתה אומ׳ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אמ׳ לא כשם שאתה
סבור אני סבור אלא עשרים קרשים בצפון ועשרים בדרום ושמונה במערב

ואעה׳

ואתמיהם שכינה ביניהם׃ וכשאמ׳ את קרבני לחמי לאשי אמ׳ משה אם אכנס
כל החיות שבעולם אין בהן כדי עליה אחת שנ׳ ולבנון אין די בער וחיתו אין די
עולה אמ׳ לא כשם שאתה סבור אני סבור אלא את הכבש אחד תעשה בבקר׃
וכשאמר ונתנו איש כפר נפשו ליי׳ תמה משה ואמ׳ ומי יתן פדיון נפשו אמ׳ לא
כשם שאתה סבור אני סבור אלא מחצית השקל׃ וכאן אמר בעמ׳ למשכן
להכמה אלהייה והו אן אלעלום למא כאנת גאייה ען אלגמהור ושא ת[...]ל ישראל
באוראהם שכל עולם בבניה מחסוסה יסתדלון מנהא על עולם אכבר ויתנקלו
מן אלמעלום אלי אלמגהול ליכמלו כמא גאיי כמי כאן המשכן דומה לעולם אלא
שהטוב שבמשכן בתוכו והטוב שבעולם חוצה לו׃ ככל אשר אני מראה אותך
מלמד שהראה הקב״ה למשה משכן וכלין בשמים ואמ׳ כזה עשה משכן׃ בהר
תנו רב׳ כל הכלים שהיו במקדש ארכן לאורך הבית ורחבן לרחבו חוץ מן
הארון מאי טעמא דבדיו בו לרחבו בולטין לחוץ דכת׳ ויאריכו הבדים ויראו
וגו׳׃ ועשו ארון כל הארון שבתו׳ הכ׳ ושבנביאים ושבכתובי׳ מ׳ל׳ אלא קודם שניתנה
בו התורה חס׳ ומשניתנה בו התורה חס׳ נתמלאו כל ארונות שבמקרא׃ הארון
שתי אמות ומחצה באמה בת חמש הרי י״ב טפח ומחצה והלוחות בכל אחד
ו׳ טפחים אורך נמיתו י״ב טפחים ורוחב כל לוח ג׳ טפחים יש אומ׳ שהטפח וכל
הכלים יש להם שנים ושלשים טפח נשאר חצי טפח לכאן ולכאן שהוא לעובי
הארון ואין בו אלא שני לוחות בלבד שנ׳ אין בארון רק שני לוחות אבנים רק מיעט
אפלו שברי הלוחות אין בו וכן הלכתא׃ תנו רבנן אמה בת חמשה קטנה
שלמשה בת ששה בינונית והיכן גדולה שבבית שני שלא יבואו האומנין לידי
מעילה לכך אמר תהא יתירה אצבע על שלמשה נתבאר בפרק י״ז כלים׃
טוביהו אומ׳ אם בת ששה נשארו שלשה טפחים יצא מהן טפח חציו לכותל
זה וחציו לכותל זה נשארו שני טפחים ושבהן ספר תורה מונח והא כת׳ אין
בארון רק שני לוחות אבנים מיעוט אחר מיעוט לרבות שכל דבר שהקיפו
ששה בידוע שעביו מקום הנחתו שני טפחים שכל מי שיש בהקיפו ג׳ טפחים
יש בו רוחב טפח והמרובע יתר על העגול רביע וספר תורה שעשה משה
כך והא כת׳ ושמתם אותו מצד ארון ברית יי׳ תדע שהן שני ספרים אחד אומ

לארון ואחד בתוכו שהיה חוץ לארון בידו כהן גדול והמלך עזיהו בן ביום הכפור
ושיוצאין בו למלחמה היה בארון׳ ואעלם אין כרובים שעשה שלמה כאן כל
גבהו מנהג עשר אמות פירין עשרין על ערך אדביר שנ׳ ותגע כנף בקיר
וכנף הכרוב השני וכנפיהם נוגעות אל תוך הבית כנף אל כנף׳ ואדכל ארון
שעשה משה תחת הכרובים פקט וכאנה׳ צפה׳ עמלו ארון אנהם עמלו ג׳
תיבות שתים של זהב ואחד של עץ נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך
של עץ והפה שפתו זהב טהור שנ׳ ועשית לו זר זהב סביב׳ וכאן פי זמן ארון
שלמה שהיו הבדים באמר מעגז שנ׳ ויאריכו הבדים והדי דלתה על [illegible]
דולתי ישראל אי אין אדברת עונהם לעצויה וגנז המלך יאשיהו את הארון עד
שתעמוד מלכות ישראל מהרה בימינו׳ ויצקת לו ארבע טבעת זהב וחזר
ואמר ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית כדי שלא
תדמה שהן אחרות אלא הן הארבע והו ושתי נוסף ועניינו שתי טבעות על
צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השני׳ ועשית כפרת יכול שיש כסוי
אחר לארון ת״ל הכפרת אשר על הארון אין כסוי אחר לארון׳ תנו רבנן כל
הכלים שהיו במשכן היה ארכן לאורך הבית ורחבן לרוחב הבית חוץ מן הארון
שהיה רחבו לאורך הבית וארכו לרוחב הבית׳ וכאנת הכרובים שעשה שלמה
על טרפיאטו לחתי יד כנף אי כלפי ארון וכנף אי מאחרי אפרוכת ורגוהמי ט׳
מתקאבלין שנ׳ ופניהם איש אל אחיו והכרובים הן דלאלה על אין תם מלאיכה
מנפדין אואמרה וכאנת את נין דלאלה אנמא הו צורה׳ ואלא אמעבור ואנ׳
מלאך ואחד איותה בלשכן׳ לא יסורו ממנו זו מצות לא תעשה׳ ונועדתי לך
שם על מנא מן הדי אנן אין אעתקאד אשריעה תתבע לאעתקאד אנבווה ואעתקאד
אד אנבווה תתבע לאעתקאד וגוד אמלאיכה ואעתקאד אמלאיכה תתבע
לאעתקאד אלאה תדי אעתברתה מסוף הפיסוק לתחלתו והדי תרתיבה׳
ונועדתי לך שם׳ כלומ׳ אני י״י ודברתי אתך זו נבואה׳ מבין שני הכרובים
שהן ייעידו שאם שיש שם מלאכים׳ את כל אשר אצוה אותך הדה הי אל
שריעה וקאל פי ארון ועשו לפי גודל קדושתו נחמ׳ על לשון רבים שבו התורה
שהיא מורשה לכל ישראל׳ ועשית שלחן עצי שטים וכן מזבח וכן ארון׳

הדה׳

138

הדשנים אומ׳ לכפר על מעשה ישר׳ בשטים והיו עז וגלויי עריות ושפיכות
דמ׳ כמו שיתבאר בעז׳ שדי׳ ׃ שלחן שעשה משה ארכו שתי אמות שהן
יב׳ טפח ורחבו ו׳ טפחים נותן אורך החלה על רוחב השלחן ואורך החלה עשרה
טפחים נמצאת החלה שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן וכופל היוצא מכאן
ומכאן וישאר ריוח באמצע׳ ושיעור לחם הפנים יתבאר בפרש׳ אמור ׃
מסגרת טפח דבר החופף כמו ויסגר ה׳ בעדו תרג׳ ואגין ׃ ועשית קערותיו
אלו דפוסין והי׳ אלקולב אלדי יקולבו בהא לחם הפנים ׃ כפותיו אלו בזיכים שנותנין
בהם הלבונה בין שתי המערכות והן שני בזיכי לבונה׳ וקשותיו אלו סניפין והי׳
אעמדה ירעם בהא לחם הפנים והי׳ ארבע מן דהב׳ ומנקיותיו אלו קנים והי׳
כאנציאף קצב מן דהב תגעל בין אלכבז ללא יתעפן חתי תדכלה אלריח והי׳
כח׳ קנה לכל מערכה יד׳ ׃ ולמה נקרא שמם לחם הפנים שיש לו ששה פנים׳
לפני תמיד כאן עוד מא יזילו אלכבז מעל השלחן שמונה כהנים נכנסין אל
השלחן ארבעה שומטין וארבעה מניחין וטפחו של זה לתוך טפחו של זה
כדי שלא יתגלה השלחן ׃ ושתי שלחנות היו אחד של שיש נותנין עליו לחם
הפנים בכניסתו ואחד של זהב נותנין עליו הלחם ביציאתו שמעלין בקודש
ולא מורידין ׃ ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד זו מצות עשה׳ ועשית
מנורת זהב מקשה תעשה וג׳ יענ׳ קטעה מכליה וכל הכלים עושין אותן
משאר מיני מתכות חוץ מן המנורה׳ ושלמה עשה עשר מנורות זהב חמש
מימין מנורת משה וחמש משמאלה׳ אל מול פני המנורה יתבאר זה בפרש׳
בהעלתך והוא ענין והאיר על עבר פניה ׃ גביעיה הגביעים דומין לכוסות
שלאסכנדריה פיהן רחב ושוליהן קצרים ׃ והכפתרים כמין תפוחים כרותים
כביצה ששני ראשיהם כדין׳ פרחים כמו קערה ושפתיה כפולה לחוץ גובה
המנורה יח׳ טפח כגובה קומת האדם׳ וכלי המנורה אינן מכלל הככר ש...
ככר זהב יעשה אותה ואמר ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור ׃ גביעיה כב׳ כפתריה
יא׳ ופרחיה תשעה׳ ואת המשכן תעשה עשר יריעות כרובים יענ׳ יעמלון
נקשהא נקש כרוב והו טאיר וגהה כוגה אלאנסאן׳ ובאנה אליריעות טולהא
עלי ערץ אלמשכן מכאנה׳ יריעות תכלת כח׳ וערץ אלמשכן י׳ פאדי בסטהא

על המשכן בקי׳ דראע עריאן מן דא אלגאנב ודראע מן אלאכ׳ר ויריעות עזים כאנת
לה פתג׳ה׳ אודראעין אעריאנין והו קו והאמה מזה ואמה מזה הא יהיה סרוח על צדי
המשכן מזה ומזה לכסותו׃ וקו וסרח העדף ביריעת האהל היריעה העדפת תסרח
על אחורי המשכן לאן טול אלמשכן תלאתין דראע ועשר אדרע וראה תגיר יריעות
[?] סוף לאן ערצהא לה ויריעות עזים תגיר אחדה ארבע אדרע לאנהא יא
דראע יריעות פנתפהא יסבול אחורי המשכן ונתפהא על אבאב כמי׳ קאל וכפלת
את היריעה הששית׃ וכאן טול יריעות הכלה [?] באיזא מנאזל אלקמר ויריעות
עזים באיזא אשהר אלשמסיה תי׳ אלמשכן ישבה אלגור כמי׳ קאל המשכן דומה
לעולם כמא סיבין׃ עשר אמות יש אומ׳ בינונית היא בת ששה טפ׳ והיא אמה
של משה והגדולה יתירה אצבע כדי שלא יבואו האומנין לידי מעילה׳ וקטנה
בת חמשה כמו שביארנו׃ ועשית את הקרשים אנשי אגדה אומ׳ הקרשים
תיהבון מעשה נס ומאיכן היו אמ׳ אבינו יעקב נטעם בשעה שירד למצרים
ואמר לבניו עתידין אתם להיגאל מכאן והקב״ה מצוה אתכם לעשות משכן
והבריח התיכן ירד ביד יעקב אבינו למצרים ולא עוד אלא שנתנו הארזים שירה
לפני הקב״ה הוא שדוד אומ׳ אז ירננו כל עצי היער ואין אז אלא שירה שנ׳ אז ישיר
משה ובני ישראל׃ ועשית פרכת תכלת [?] שלשה דברים דברו בהן חכמ׳ לשון
הבאי פרכת ותפוח ואשכל פרכת שלש מא׳ כהנים מטבילין אותה׃ תפוח
פעמים היה עליו שלש מאות כור אפר ברגלים׃ אשכל שלש מאות כהנים
מפנים אותו׃ ועשית את המזבח אמ׳ משה לפני הקב״ה אמרת לי לעשות
מזבח עצי שטים ולצפותו נחשת ואמרת אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה
וכי אין האש מעברת הציפוי ושורפת העצים אמר לו המדות האלו אצלכם
ואינן אצלי הא כל במלאכי שהן אש לוהט וכמה אוצרות שלג יש לי שנאמ׳
הבאת אל אוצרות שלג וכן המקרה במים עליותיו ואין המים מכבין את האש
ולא האש שורפת את המים הה״ד עושה שלום במרומיו׃ רבוע יהיה המז׳
והלא כבר נאמ׳ חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב אלא מפנה להקיש לדון
ממנו גזירה שוה נאמ׳ כאן רבוע ונאמ׳ להלן במזבח הקטרת רבוע מה רבוע
האמור במזבח הזהב יתירה קומתו כשנים ברחבו אף רבוע האמור במזבח העולה

קומתו כשנים ברחבו ומ״מ קומתו עשר אמות. וזה שנ׳ ושלש אמות קומתו
זה מקום המערכה בלבד׃ אמות מזבח הזהב וקרן המזבח והסובב והיסוד
באמה בת חמשה טפחים והשאר באמה בת ששה טפחים׃ ושלשה כלים נאמ׳
בהן זר הארון והשלחן ומזבח הקטרת והן כנגד שלשה כתרים שנכתרו בהם
ישראל זר שעל הארון כנגד כתר תורה וזר שעל השלחן כנגד כתר מלכות וזר
שעל מזבח הקטרת כנגד כתר כהונה ושלשה שמות נקראו למזבח הזהב מזבח
הזהב מזבח הפנימי מזבח הקטרת׃ קירותיו לדשנו הי אואן יג׳רף בהא אלרמאד׳
שני דברים היו בו לדישון וכופין אותו על האש שלמזבח בשעה שנוסעים
והמגרפה שלשה דברים היתה משמשת היה לה קול גדול לוי ששומע אותה
יודע שאחיו מדברין בשיר והוא רץ ובא׳ וכהן ששומע קולה יודע שאחיו
נכנסין להשתחוות. וראש המעמד כששומע קולה מעמיד הטמאים בשער
המזרח לפי שזורקין אותה בין האולם ולמזבח והיה לה קול גדול׳ ויעיו הי
מגארף יג׳רפו בהא אלרמאד ען אלמזבח׳ ומזרקותיו כלים שמקבלין בהם הדם
כששוחטין׃ ומזלגותיו הי אלמנאשל אלתי ללחם׃ ומחתתיו הי מגאמר לל-
בכור׃ תחת כרכבו הכרכב הוא הסובב והוא בחצי המזבח וכנגד זה בבית
העולמים חוט שלסקרא חוגרו באמצע להבדיל בין דמים התחתונים לדמים
העליונים׃ ועשית את חצר המשכן הדה אלחצר כאנת דאירה עלי אלמשכן
ופי וסטהא אלמזבח ואלכיור והי מאה על חמשים ואלדי כאן בראש העמודים
אסמהא ווין כאן בראש כל עמוד שני ווין תמסך עלי אלחצר וכדי אלפרוכת
ואלמסך קאלו אן דלך דלאלה עלי אן חוט שלחקד נמשך על העולם׳ ארך החצר
מאה באמה ורחב חמשים בחמשים מעניה אן טול אלחצר מאה פלנתק הדי
חמשים אלי מא יליה גהת אלבאב ומיה אלמזבח ואלכיור ואנתק אלתאני חמשים יכון על
משכן פי אלחלין ורא אלמשכן עשרין ישאר חמשים בחמשים׃ ויש אומרי׳
מלמד שמדדו בחבל שלחמשים אמה ישיר פי תכסיר מאה על חמשים לה
לפים ופי תכסיר חצר המשכן לפים אמה ותלך׳ ויתדותיו הי אוטאד אלמשכן
ואלחצר תמתד מתל אוטאד אלכיאם ויערבוה אי אותאד והי אלתי תסמי מיתרים
תניא הא משכן דומה לעולם ולגופו שלאדם במשכן קרשים קבועים בתוך

הארכים ובגוף צלעות קבועות בתוך החליות ובעולם ההרים קבועים בארץ
במשכן ארון ובו תורה שיש בה תרי״ג מצות ובגוף רמ״ח איברים כנגד מצות
עשה ושס״ה גידים כנגד מצות לא תעשה ובעולם שס״ה ימות החמה׃ במשכן
מנורה ושבעה נרות ובגוף בראש שבעה שערים שהן מאירין לשתי עינים
ואזנים וחוטמין ופה ובעולם שבעה כוכבים שמנהיגין אותו והן שבעה כוכבי
לכת׃ במשכן שלחן נתון עליו לחם הפנים ובגוף הבטן לא ימוש ממנו א׳
המזון׳ ובעולם הארץ מצמחת מזון לבריות׃ במשכן הפרכת מבדלת בין
הקודש ובין קדש הקדשים ובגוף טרפש מבדיל בין הלב לבטן׃ ובעולם רקיע
מבדיל בין העליונים לתחתונים׃ במשכן מזבח ובו אש יקודה תמיד ובאדם
הלב בו האש תמיד ובעולם יקוד האש תדיר והמזבח מקומו מכוון ואין משנין
אותו ממקומו והוא בהר המוריה מקום שנעקד יצחק׃ ושלשה נביאים עלו
עמהן מן הגולה אחד העיד להם על מקום המזבח שכן עשהו שלמה׳ ואחד
העיד להם על מדותיו ואחד העיד להם שמקריבין עליו אע״פ שאין שם בית
ונשלמה זאת הפרשה בע״ה שבח׳
אתחיל בפרשת

ואתה תצוה

בע״ה מי שהוא לעמו במצוות מצוה׳ ואתה
תצוה זה״ש כי עמך מקור מים חיים באורך נראה
אור אמ׳ר ברכיה תולדת האש מלמעלה אין כח בעין לראותו שנ׳ ונגה לאש
ומן האש יצא ברק וברק אין כח בעין לראותו ונוגה לו סביב והוא צריך לאורה
אמ׳ר יוחנן מה שבתוך עינך אין אתה יכול לראותו ואתה יכול לעמוד על
דרכי שלא יטעך יצרך שהוא צריך לאורה׃ אמ׳ ר׳ אבון הלוי אתה מוצא
שכל מי שהוא מבקש לעשות לו חלונות עושה אותן רחבות מבחוץ וצרות
מבפנים למה שהיה האור יוצא מבית קודש הקדשים ומאיר לעולם וכי האור
יוצא מביתו והוא צריך לאורה לא לזכותך בנרות׃ אמ׳ר מאיר אמ׳ הקב״ה
חביבין עלי נרות שאהרן מדליק לפני מן המאורות שקבעתי בשמים
אתה מוצא שהיה אהרן מתחנח על שהקריבו כל השבטים לחנכת המזבח
והוא לא הקריב אמ׳ לו הקב״ה חייך כל השבטים הקריבו חנוכה אחת ואתה
תעשה לעצמך חנוכה שנ׳ מחוץ לפרכת העדות יערך אותו אהרן׃ למאור

מכאן

מכאן אמרו רבות׳ כשהיו מדליקין את המנורה כל חצר שהיתה בירושלם היתה
משתמשת מאור המנורה׳ ויקחו אליך אמ׳ הקב״ה למשה לא שאני צריך לנר
אלא בשבילך כדי שתהא רואה להיכן אתה נכנס ויוצא ולא עוד אלא כשנכנסת
לפני לא יכולת לעמוד מפני ענן השכינה שנ׳ כי ענן יי׳ על המשכן ולא יכל משה
לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכן דוד אומ׳ יי׳ אורי וישעי ממי אירא
וכן ויאור את הלילה אמ׳ הקב״ה אם תדליקו נירות לפני אני מדליק לכם מאור
הגדול שנ׳ והיה יי׳ לך לאור עולם׃ ואתה תצוה זה״ש הנך יפה רעיתי הנך
יפה עיניך יונים ר׳ עקיבה אומ׳ כל העולם אינן כדאי ביום שנתן בו שיר
השירים לישר׳ שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים אמ׳ ר׳ אליעזר
למה הדבר דומה למלך שנטל סאה חטים ונתנה לנחתום ואמ׳ לו עשה לי
ממנה כך וכך סובין כך וכך מורסן והוציא לי ממנה גלוסקית אחת יפה
ומעולה כך כל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים ראה שהקב״ה
מקלס לישר׳ בלשון כפול והם מקלסין אותו בלשון פשוט לפי שאינן יכולין
להמירו באחר אבל הוא אם אינן עושין רצונו יכול להמירן באומה אחרת
עיניך יונים אלו הסנהדרין שנ׳ בהם והיה אם מעיני העדה׃ ד״א מה היונים
כל אחד מכיר שובכו וכן זוגו כך הסנהדרין כל אחד מכיר מקומו או מה
היונה הביאה אור לעולם שנ׳ ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית
טרף בפיה אף אתם הדליקו לפני שמן זית באהל מועד׃ מחוץ לפרכת
העדות שלא יאמר יתרך שהוא צריך לאורה שהרי בנוהג שבעולם מלך
בשר ודם עושה לו מטה ושלחן ונותן המטה משמאלו אבל בבית המקדש
המנורה נתונה מימין השלחן להודיעך שאינו צריך לאורה אלא לזכותך
ולהאיר לך כשיבוא החשך לאומות העולם שנ׳ כי הנה החשך יכסה ארץ וער׳
לאמים ועליך יזרח יי׳ שמן זית לא שאר שמנים׃ זך שיזוב מעצמו
כתית שכותשין אותו תחלה ונותנו לתוך הסל והוא יזוב מעצמו׃ תנו רב׳
שלשה זיתים ובהן שלשה שלשה שמנים הראשון מגרגרן בראש הזית וכו׳
והוזר וכותנו לתוך הבד טוען בקורה זה שני חוזר וטוען זה שלישי הראשון וכו׳
למנורה והשאר למנחות׃ זך בנוהג שבעולם מי שיש לו שמן זך אוכלו

שמן דעמדליקן וכאן אוחלף הדברים׃ למה נאמ׳ ואתה ואתה ואתה את ואתה
תצוה אתה ראש לנביאים שנ׳ אם יהיה נביאכם וג׳ לא כן עבדי משה׃ ואתה
הקרב אתה ראש לקרובים לפי שנ׳ ואתה פה עמד עמדי׃ ואתה תדבר אל כל
חכמי לב אתה ראש לחכמ׳ כל מצוה חייבין בית דין להזהיר את העולם נאמ׳
בה צואה׃ ויקחו מנאמן שיהיה חותמך עליהם או חותם כהן גדול׃ אהרן ובניו
מכאן שהיא כשרה בכהן הדיוט׃ מערב עד בקר זו הטבת הערות שלבין
הערבים עם תמיד שלבין הערבים אבל הטבת הערות שלבקר נאמ׳ בה בבקר
בבקר בהיטיבו את הנרות׃ מערב עד בקר והלא הוא כל היום אלא נתן מדתו
חצי לוג לכל נר מערב עד בקר׃ ד״א דרך בני אדם להדליק מערב עד בקר
ושחר היום שבח וכבוד לבית יי׳ וג׳ תמיד יתבאר בפרש׳ אמור׳ ומן גלילה׳
למקדש לאתנשׂא לקרבפיה מתל מגלם למלוך׃ מאת בני ישראל מתרומת
הלשכה׳ הקרב אליך מכאן שאין ממנין כהן גדול אלא על פי בית דין׃ בגדי
קדש שיהיו באין מן הקדש לא מן החול׃ לכבוד ולתפארת מכאן שלא יהיו
הבגדים ארוכים או קצרים ומניין שלא יעשם להתנאות שנ׳ כהן שנ׳ בהן חנה
אלא כמקיים גזירת מלך׃ והם יקחו מכאן שאין עושין שררה על הציבור
בפחות משנים׳ ומן הנה עלמנה אן אקלגמע פי לגתנה אתנין׳ ועשו
את האפוד צנעה לאפוד ערלה על ערק לכהן מכתף לכתף וארכו מכנגד
אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים ויש לו כמין שתי ידות יוצאות ממנו מאחריו
לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהן והן אלו׳ יסמין חשב האפוד והופר עלו שתי
כתפות כדי שיהיו על כתפות הכהן וקובע אבן אחת על כל כתף מרובעת
מושקעת ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים כתולדתם׳ וצפה עמל
לחשן הוזן יעמל תוב טול ודראע ועדק שבר וכופלו לשנים נמצא זרת על
זרת מרובע וקובע בו ארבעה טורים שלאבן המפורשים בתורה וכלאבן מהן
מרובעת ומושקעת בבית שלזהב ומפתח על האבנים אף הן שמות בני ישר׳
כתולדותם על האודם ראובן ועל פטדה שמעון אלו אחד עשר שבטים על שתים עשרה
על כל פנן חסם שבט וכל פנן מן הדה אפצוץ מן אחגאר אעזיה יאקות אחה
אחמר ובמרד ות צפר וכחל ומהא ובהרמאן וגזע וסבג ופירוזג ואזדיק ובלור

ויסף

ויקף ותעלאהא כלהא אתנות אחמר ומא תאכל מנהא פיאנם פהו אדון
והדה כלהא אסם למעאדן ואפכרהא בחסב כותרהא ולונהא׃ ותפסי' למעיל
אנה נחלק לשני חלקים מסוף הגרון עד למטה ואינו מחובר אלא ענד אלקבה
פקט יכון אתצאלה ואמא בקייתה גיר מתצלא שי יסרח אלי אורא ושי אלי
תגאה׃ ומענ מעיל האפוד מעיל שחוגרו האפוד ומביא עב זוגות ומהן ענ
ענבולים לו בכנף זה ולו בכנף זה והזוג עם הענבול התלוי בה שניהם כאחד
נקראין פעמון עד שיהיו שולין משני צדדין פעמון ורמון פעמון ורמון׃ ותפסי'
ציץ הואן יעמל צפיחה' דהב ערץ אצבעין ומקיף מאזן לאזן וכותב עליו
שתי שטין קדש ליי קודש מלמטה וליי מלמעלה׃ ותפסי' לכתונת תשבץ
מג"ג אזיאג אזיאג כמו בית הכוסות ובית יד שלו יתנע ואחדה וטולהא אלי פוק
לעקב ואורך בית יד שלה עד פס ידו ורחבו כרוחב היד׃ ולמכנסים הו ממת'
נים ועד ירכים והו ארפע מן אבנט קריב מן אקלב אלי טרף אורך והו אלי ארכבה׃
ולמצנפת טולהא קתה' עשר דראע׃ ולאבנט ערץ שלש אצבעות וטולהא ל
לב דראע וילויה טי עלי טי׃ וחית יקול מעשה חשב צורה תרא מן אלגאנבין
ומעשה רקם צורה תרא מן גאנב ואחד׃ כל מקום שנ שש יהיה החוט כפול
משנה וכל מקום שנ משזר יהיה כפול משמונה׃ ותפס' לבאס לבגדים אן
ילבס למכנסים אולא ובעדה לכתונת ובעד דלך יחתזם באבנט ובעד
דלך יתעמם במצנפת הדא יכון הדיוט ואמא לגדול וקת אן יחתזם באבנט
ילבס בעדה למעיל ופוקה אפוד וחשן ובעד דלך צונף במצנפת ובעד דלך
קושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו נראה בין ציץ למצנפת והניח כאן
יאחד תפלין׃ ולמה נכתבו השמות שבאפוד ושבחשן כדי שלא יכוה
מאור השכינה שאחריו ביציאתו ושלפניו בכניסתו׃ ולמה נסמכו בגדים
לקרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין כך בגדי כהונה מכפרין על מה
נב"ן פי אלה פקודי׃ ואלמת לסאת לנו על מחוסר בגדים מן אזר ונזר
תבין פיה מיתה והו קו והיו על אהרן ועל בניו ולא ימותו לכון לם יבין ההנא
עונש אלא אזהרה פקט׃ וזה הדבר אשר תעש׳ להם זשה כבוד חכמ' ינחלו
נחה הכבוד להעמ' היגעים בתורה אתה מיתת גו' דורות מאדם עד יעקב

ולא כתב באחד כבוד מהן אלא ביעבץ שנ׳ ויהי יעבץ נכבד מכל אחיו שהיה
תלמיד חכם מקהיל קהלות ודורש טעמי תורה ברבים שנ׳ ומשפחות סופרים ישבי
יעבץ כך אהרן זכה לכל זה הכבוד הוא ובניו שנ׳ ועשית בגדי קדש וג׳ לכבוד
ולתפארת׃ ד״א כבוד חכמ׳ ינחלו זה יהושע שירש כבוד משה׳ ביהושע כתיב
אז ידבר יהושע׳ ובמשה כת׳ אז ישיר משה׳ משה הוציאן ממצרים יהושע
הכניסן לארץ משה הרג סיחון ועוג יהושע הרג אחד ושלשים מלך׃ משה
העמיד גלגל חמה יהושע העמידו משה בנה מזבח שנ׳ ויבן משה מזבח יהושע
בנה מזבח משה כתב התורה יהושע כתבה אבל שנות יהושע חסירות עשר שנים
משנות משה בשביל שאמ׳ עשרה דברים שאמ׳ לפני רבו שנ׳ ויען יהושע בן
נון משרת משה מבחוריו׳ יתברך שמו של הקב״ה כשהוא נותן גדולה לאדם
אינה זזה ממנו לעולם נתן מלכות לדוד לא זזה ממנו לעולם שנ׳ ועבדי דוד
נשיא להם לעולם נתן כהונה לאהרן לא זזה ממנו לעולם שנ׳ והיתה לו ולזרעו
אחריו ברית כהנת עולם׃ ולחם מצות בשעה שהיו הקרבנות קריבין היתה
סאה עושה סאה קמח סאה סובין סאה מורסן ומשבטלו הקרבנות בטלו כל
הטובות וכן עזרא אומ׳ כשגלו ישראל לבבל זרעתם הרבה ובא מעט משבטלו
הנסכים אכול ואין לשבעה משבטל ניסוך היין שתה ואין לשכרה משבטלו
בגדי כהונה לבוש ואין לחום הא משבטלו הקרבנות בטלו כל הטובות וכן
הנביא צווח ואומ׳ כי תאנה לא תפרח ואין יבול בגפנים׳ כי תאנה לא תפרח
משבטלו הביכורים ואין יבול בגפנים בטלו הנסכים של יין׳ כחש מעשה
זית משבטל שמן המאור׳ גזר ממכלה צאן משבטלו התמידין׃ ואין בקר
ברפתים משבטלו הפרים ומשחרב בית המקדש אין לך יום שאין בו קללה
שנ׳ ואל זועם בכל יום ומה זעמו אמ׳ ר׳ עזריה הראשון קיים׃ סלת חטים זה
בנה אב בכל מקום שנ׳ בתורה סלת היא חטים׳ והלבשת את אהרן את הכתנת
וג׳ ואת בניו תקריב והלבשתם כתנת והיתה להם כהנה לחקת עולם בזמן שבג׳
דיהם עליהם כהנתם עליהם אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהם והאוי להן
זרים כמו שפירשנו לעיל׳ כי תרומה הוא עתה׳ ותרומה יהיה לדורות עושין
כך׃ שבעת ימים ילבשם הכהן לובשם ופושטן כל יום בכל השבעה וזה הוא

הנקרא מרובה בגדים ובן משיחה בשמן המשחה בכל השבעה : ואכלו אתם
אשר כפר בהם הכהנים אוכלים והבעלים מתכפרין וזו מצות עשה על הכהנים
לאכול קדשים הנאכלין : וזר לא יאכל כי קדש הם זו אזהרה לאוכל פגול ונותר :
כל הנוגע במזבח יקדש וכל שעלה לראש המזבח לא ירד את קרב על גבי המזב'
יכול אף על פי שאינו ראוי ת"ל וזה אשר תעשה על המזבח כבשים וג' מה עולה ראויין
אף שכיוצא בהן שהמזבח מקדש את הראוי לו : געל אלקרבן לחמא ולמרא
וסמאעה לאן תגוד מא יכון ענד אלקוה' אלחיואניה' אלדי מעדנהא אלקלב אלכמר
ותגוד מא יך ענד אלקוה' אלטביעייה אלדי מסכנהא אלכבד אללחם ותגוד מא יך ענד
אלקוה' אלנפסאניה אלדי מעדנהא אלדמאג אלאלחאן ואלסמאעאת אלדי יהא פלמא
כאנת אלנפס אלאנסאניה תנסב אלי הדה אלאשיא געל אלקרבן מנהא : שנים ליום
כנגד יום זה בפרש' פינחס : ונועדתי שמה לבני ישראל בירידת האש על המזבח
ונקדש בכבודי במיתת נדב ואביהוא ומכאן למדנו שאין המקום מכבד את
יושבו אלא היושב מכבד את מקומו שנ' ונקדש בכבודי : וקדשתי את אהל מועד
בשכינה שבתוכו : ואת המזבח אקדש בקרבנות : ואת אהרן ואת בניו אקדש
י' בלבישת הבגדים : משחתם הכ' שזו סיפקה לדורות : ושכנתי בתוך בני
ישראל והייתי להם לאלהים בזמן ששכינתי ביניהן זו ראייה להן ואם לאו במע'
שיהם הטובים תהיה הראייה להן : ועשית מזבח מקטר קטרת לא איחר
מזבח הקטורת עד כאן אלא להודיעך שלא נעשה אלא לקטרת להסיר ריח
בשר ודם לכך כשאמר וזה אשר תעשה על המזבח אמ' אחר כך ועשית
מזבח מקטר קטורת כמו שנ' דבר בעתו מה טוב שאין לך דבר שאין לו מנוס'
מזבח מקטר קטרת זה שה' שמן וקטרת ישמח לב הכת' מדבר בישראל
וכהן גדול כיצד בשעה שהיה כהן גדול נוטל המחתה ביום הכפורים ונכנס לפני ולפנים
בקדש הקדשים היו הכל נרתעין ופוחדין כיון שענן הקטרת מתמר ועולה
למעלה מחשבון הכופר היו יודעין שהוא חי שנ' וכסה ענן הקטרת את הכפרת
ולא ימות וכל הקרבנות לצרכיהן של ישראל החטאת על חטא ואשם ושלמי'
לכפרה ועולה על הרהור הלב אבל הקטרת באה על השמחה וחביבה הקטרת
לפני הקב"ה שהרי דוד נתאוה קטרת שנ' עלות מחיים אעלה לך עם קטרת

תנ' 10

אילים

ואלפים וכן זאת מוצא שבקרבנות נשיאים בקטורת שנ' כף אחת מלאה קטרת תחלה ואחר
כך פר אחד איל אחד לפי כך שבח הכת' בקרבנותיהן ואמ' זה קרבן פל' וזה קרבן
פל' וכן אתה מוצא באחז שביטל התורה וחתם הספרים שנ' צור תעודה חתום
תורה בלמודי ועבד ע"ז והרבה לפשוע וכשמנה הקב"ה מעשיו אמ' וקטרת לא
הקטירו ויהי קצף יי' על יהודה׃ חביבה הקטורת שעל ידי הקטרת נעצרה
המגפה כשאמר לאהרן קח את המחתה ותן עליה קטרת כי החל מהו אני החל
שהיה המלאך נוטל על תדר כמה דאת אמ' מהחל הרמש בקמה כשם שזה
שהקוצר קוצר על תדר מיד ויקח אהרן מצא למלאך המות עומד ומחבל
עמד אהרן כנגדו ולא הניחו לחבל אלא ויעמד בין המתים ובין החיים אמר
לאהרן הניחני ואעשה שליחותי אמ' לו אהרן משה שלחני והקב"ה שלחך משה
והקב"ה באהל מועד בוא ונלך אצלם לא השגיח בו המלאך עד שעצרו אהרן
במתניו והוליכו שנ' וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה
לכך כשבא להפטר מן העולם אמר ברך יי' חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנ'
קמיו שגפף למלאך ועצרו וכשראה המלאך מתריס כנגדו נתן מחתה על
פניו שנ' ישימו קטורה באפיך וכליל על מזבחך׃ חביבה הקטרת שכשעשה
משה המשכן לא ירדה שכינה עד שהקטיר קטרת לפי שבעולם הזה אנו
מתכפרין בקטרת׃ ועשית מזבח מקטר קטרת שמקטירין עליו משקל
מאה ד' נרין בכל יום חציה עם תמיד שלבקר וחציה עם תמיד שלבין הערבים
וזריקת הדם קודמת להטבת הנרות ואחר כך האימורין שנ' בבקר בבקר
יקדום דבר שנאמר בו בבקר בבקר שתי פעמ' לדבר שלא נאמ' בו בבקר אלא פעם
אחת לכך נאמ' קטרת שלשחר קודמת לעריכת הנרות׳ בבקר בבקר בהיטיבו
את הנרות׃ אבל שאין מדליקין הנרות פעם אחת אלא מדליק חמשה ומניח
שנים ומתעסק בעבודה אחרת כדי להרגיש כל העזרה׳ לא תעלו עליו קטרת
זרה כל מי שהקריב על גבי הקטרת חוץ ממה שהקטיר עליו לוקה׳ אחת
בשנה נאמ' כאן בשנה שתי פעמ' ובפרש' אחרי מות נאמ' אחת בשנה ללמדך
שכהן גדול מכפר על קרנותיו ביום הכפורים שלש פעמ'׳ ונשלמה
זאת הפרש' בעז' שנ' ... אתחיל בפרש'

כי תשא

בעזרת צור רם ונשא׳ כי תשא זה שאמר הכתוב ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם׳ ונאמר אם יתן
לאלהים כפרו איזה כמו שנ׳ והיתה נפשך תחת נפשו או ככר כסף תשקל מיד
הראהו הקב״ה כתבנית כמין מטבע של אש יוצא מתחת כסא הכבוד ואמר
כזה יתנו׳ כי תשא אם בקשת לעמוד על מנין של שבטים טול ראשי אותיות
של שבטים ותעמוד על מנינן של ישר׳ ר׳ ראובן מאתים אלף י׳ יוסף עשרה
י׳ יהודה עשרה י׳ יששכר עשרה ז׳ זבולון שבעה ד׳ דן ארבעה ג׳ גד שלשה
ב׳ בנימן שני אלפים׳ א׳ אשר אלף׳ נ׳ נפתלי חמשים אלף הרי תקן ותשעים וג׳
אלפים נשתיירו שלשת אלפים הן שנהרגו במעשה העגל שנ׳ ויפל מן העם ביום
ההוא כשלשת אלפי איש׳ ובעשרה מקומות נמנו ישר׳ אחת בירידתן למצרים
שנ׳ בשבעים נפש ירדו אבותיך מצר׳ ואחת בעלייתן שנ׳ כשש מאות אלף רגלי
הגברים ושתים בחומש הפקודים׳ אחת ברגלים ואחת בחילוק הארץ ושתים
בימי שאול׳ אחת בטלאים ואחת בבזק׳ מהוא בזק אבן שלקח מכל אחד
פרג כצרור אבן במרגמה היך [illegible] ואחת בימי דוד שנ׳ ויתן יואב את
מספר [illegible] ואחת בימי עזרא שנ׳ כל הקהל כאחד ארבע רבוא
ואחת הנה שנ׳ כי תשא את ראש בני ישר׳׳ ואחת לעתיד לבוא שנ׳ אוד
תעברנה [illegible] על ידי מונה ולא יגוז עד אשכחן בוגה ולו לדבר מצוה׳
מחצית השקל לפי שחטאו בשש שעות ביום שנ׳ וירא העם כי בשש בלומ׳
בא שש שעות ולא בא ר׳ נתן אומ׳ על שעברו על עשר הדברות לפי כן כל
אחד נותן כל אחד עשר גירות שהוא מחצית השקל ויש אומ׳ לפי שמכרו
בכורה של רחל בעשרים כסף ונטל כל אחד טבע לכך כל אחד יתן טבע׳
שלש תרומות תרמו ישר׳ באותה שעה תרומת שקלים לקרבנות ותרומת
אדנים ושתיהם חובה ובתרומת שקלים נאמ׳ ונתנו איש כפר נפשו מש יהיה
איש והוא משיביא שתי שערות ובתרומת אדנים נאמ׳ בקע לגלגלת מחצית
השקל מבן עשרים שנה ומעלה ותרומת נדבה למשכן ולמה מתחילין מכריזין
על השקלים באחד בא[illegible] ותורמין באחד בניסן כדי שלא לדחוק את ישר׳
ובן שלמה אומ׳ דרך רשעים כמסוכת חדק וארח ישרים קנולה מדבר
במלכות הרשעה כשיס שהחדק מתחרק בבגדו של אדם אתה מפרקו

מזה המקום וחוזר ומתחזק במקום אחר כך מלכות הרשעה גובה ארנונית
מישראל ועד שלא תגבה ארנונית בסף גלגלתא בא אבל הקב״ה אינו כן אלא
וארח ישרים סלולה מישר הדרך לישראל. ד״א הקב״ה יודע מה שיהיה קודם
שיהיה הקדים רפואה לישראל למכה הקדים השקלים למעשה העגל בתורה
כאן הקדים שקלו ישראל לשקלי המן; כי תשא זו השה שררך אגן הסהר זו
הסנהדרין ולמה סדר אלא מה סדר נתון באמצע האדם כך הסנהדרין יושבין
בלשכת הגזית שהיא אמצע הבית. אל יחסר המזג מהוא זה אלא שאם הוצרך
אחד מהן לילך לדרכו רואה אם הם שלמים ואם לאו אינו רשאי לצאת.
בטנך ערימת חטים שהיא מחיה לעולם; סוגה בשושנים וכי יש אדם שסב
בשושנים אין דרך העם לגדור שדותיהם אלא בקוצים ודרדרים מהו שושנים
אלו מצות הרבה כשושנים אלא כיצד היה מתאוה לראות עצמו בחופתו ושמח
את אשתו והוציא הוצאות והציע חופתו בא להזדקק לה אמרה דם נדה
ראתה פורש ממנה זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכך; איזה נחש של
עקצו איזה גדר בניהן אלא דברי תורה שהיא כשושנים שנ׳ בה ואל אשה
בנדת טמאתה לא תקרב הוי סוגה בשושנים. העשיר לא ירבה והדל לא ימעט
תעלם אין לקבב ושגאיה פי כון אלא נסיון למה תשלים מחצית השקל לפונה
מרכב מן מאדה וצורה ולמאדה הו מבדי לנקץ ולצורה מבדי לכמאל וקבב
לנטק אנמא הו בחסב למאדה אמא בחסב לצורה ובחסב אעתבאר דאת
הא פלא נקץ לומהא פלזמנא מחצית השקל לכפר על נפשותינו ומנ׳ והד׳
מקרון בכל שבע פנל העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ; ועשית כיור
בלשון הקדש ימצע לחוץ טור ובלשון לעז פריטוף וכאנו יסתקון לה במדבר
ופי בית ראשון כאן מעהם מי השילוח וסתמו המלך חזקיה ; ובבית שני
כאן ענדהם בור הגולה כאנו ינזעון מנהא לכיור פי לצבחרה להתי לא ילינו
המים בכיור ; וכנו מקעדה׳ ורחצו ממנו אהרן ובניו זו מצות עשה ; בבא׳
אל אהל מועד ירחצו ולא ימותו עונש יכול במשכן לפי שעה מנ׳ לדורות ת״ל
ורחצו ממנו חקת עולם ; ד״א לרחצה ורחצו ירחצו ורחצו נגד ארבע של
עבודות הוא החיוב׳ ושיעור המים שיהין בכיור כדי שיקדשו ממנו ארבעה

כהנים ידיהם ורגליהם אהרן אלעזר ואיתמר ופינחס׳ וזה כלל גדול היה במקדש
כל המשמש מים צריך נטילת ידים ורגלים וכל המיסך רגליו צריך טבילה׳
וצפה׳ קידוש ידים אין ינהג לכהן ויניח ידה ימנית על רגלה ימנית וידה שמאלי
על רגלה שמאלי ויטנף ושוחה מן הכיור עליה ויפתח רגלה בידיה ולא יגסל וסט של
כיור כמיקל ממנו ולא בתוכו ובן קטין עשה מכני לכיור והיה בתוכה׳ ירחצו
מים ולא ימותו שכל העובד בלא קידוש ידים ורגלים חייב מיתה׳ ולמה איחר
הכיור לכאן אלא כשנתנו ישראל לשקלים באו הנשים ואמ׳ הקב״ה קח מאתם ועשה
כיור וגו׳ יכתב לרע בלה פקודי׳ ואתה קח לך בשמים ראש יענו דרור שאין אחב
מר דרור מסך כלין והוא הדם הצרור בחיה שבהודו׳ וקנמון הוא עוד ארטב׳ שחוציהן
אלו יתכפרו בה אנשים׳ מחציתו חמשים ומאתים מפי השמועה למדו.
שתי פעמים בשקילתו נמצא הכל בשקל הקדש וקילו נמצא יקרימה נקפין
מן חגל אהכרינה׳ וקנה בשם הוא אסנבל יענו סנבל אנדדין׳ וקדה הוא על
קסט אלכינן׳ ושמן זית ההין הוא שנים עשר לוג׳ תני רב׳ שבע מדות של לח
היו שם הין לא מדד בו אלא משה לשמן המשחה וחצי ההין ורביעית ההין ו
ושלישית ההין למדידת נסכים של זבחים ולוג למדידת שמן המנחות ול
וחצי לוג למדידת לוג שמן של נר ורביעית לחלוק בו שמן לחבתים׳
מדות הללו מושחין אותה מבחוץ לכך בירוצי מדת הלח קדש והיבש חול׳
וכיצד עשה משה לשמן המשחה לקח את הארבעה סממנין ושחק כל
אחד לבדו ועירבן ושרה אותן במים זכים ומתוקים עד שיצא כל כח המים
ונתן על המים שמן זית ובישל הכל על האש עד שאבדו המים ונשאר השמן
והניחו בכלי לדורות שנ׳ יהיה זה לי לדרתיכם ולו׳ שעשה את זה שעשה משה
ומשחת בו במשיחתן שלא נתקדשו כל הכלים לדורות וכיצד משיחת כלים
בארבע אצבעות בתוך הכלי׳ ואת אהרן ואת בניו תמשח זו המשיחה
אינה לדורות אלא כהן גדול יצק את השמן על ראשו עד שירד על זקנו וסך
ממנו כמין כתף יוני על תורה זו והמלך מושחין אותו כמין נזר
ועל גבי מעין ואין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה אלא אם
כן היתה שם מחלוקת כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניה אבל

מלכי ישראל אין מושחין אותן אלא בשמן אפורסמון׳ ובמתכנתו לא תעשו ד״א לך
אבל אתם עושים כיוצא בו לשמו הגדול לכונה אכתין לה תע ונ״א לך מן פעלמתלה כמשקל
זה וכמעשה זה חייב והוא שיעשה אותן להמשח בו אבל להתלמד פטור ומי
שסך ממנו כזית חייב כרת ואין חייבין כרת אלא על שעשה משה שנ׳ יהיה זה
לי והסך ממנו כלים ובהמה ומתים פטור שנ׳ על בשר אדם לא ייסך והנותן
ממנו על גבי מלך וכהן שכבר נמשחו פטור שנ׳ ואשר יתן ממנו על זר ואין
אלו זרים אלא אבל הסך ממנו אפלו מלך וכהן גדול חייב שנ׳ אדם כל אדם
במשמע ופי׳ בית שני לא יכון מעהם שמן המשחה לאן קד כהן גנזו יאשיהו
כל הנוגע בהם יקדש מלמד שכלי הקודש מקדשין את הראוי להם וענין
רקח ורוקח ומרקחת כולן לשון ביסום הוא׳ קח לך סמים הקטרת נעשית
בכל שנה ועשייתה מ״ע עשה עושין ממנה בכל שנה שלש מאות ושמונה וששים
מנה בכל יום מקטירין ממנה בכל ימות החמה שסה׳ יום נשאר ממנה ג׳ מנים
מקטירין ממנה ביום הכפורים דקה מן הדקה׳ ונטף הוא עצי הקטף והו עוד
בלסאן׳ ושחלת היא צפור טיב׳ וחלבנה היא מדיעה׳ ולבונה הו לבונה
בחוי... ומיר עקחקיר הכל למשה מסינ והדה הדתיבהא׳ עוד בלסאן
ואצפור טיב ומחיעה ולבונה ומסך ו... וקנבל ... וז עפראן וקסט
ועוד וקשר קנלה וענבר יגחד ... ומלח סדומית ומעלה עשן
וכפת הירדן ואחשחרה ... כל בבד ערדהא יו׳ והעושה כמשקל
זה להריח בו חייב כרת שנ׳ איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו׳
ממלח שצריכין לערב הסממנין הרבה כמו שמערבין המלח בתבשיל׳ טהור
שיהיה מעשיה בטהרה בעזרה׳ קדש שעושין אותה מקדש׳ הבית ואם עשאה
מן החולין פסולה׳ ואמלא אותו רוח אלהים יתבא׳ זה צפיק זה בפרנ׳ ויקהל
ובלב כל חכם לב נתתי חכמה מה לך יהיב חכמתיה לחכימין ומנדעיה לידעי
בינה׳ ... כאן ... עמלי מן ... ומסתער לקבל ...
ואנכסאי ... כיפייה׳ ... והו קו ובחרשת אבן למלאת
וכו׳ בתנעה׳ בגדי השרד והי בסט ... משלכה ופרשהא ... ...
רהי׳ יגטו בהא ... אפלק בין חכמה ובינה ודעת כל מה ... ...

מג

מן נפסה פה׳ ידעת ואין תעלמה מן גדרה פה׳ אחכמה ואין נקלה מן נסבה אגוד פה׳
את בונה׳ אך את שבתותי תשמרו דכרהיא הנא לי עלמך אין מלאכת המשכן אינה
דוחה שבת׳ וקו׳ אך למעט חולה שיש בו סכנת נפשות שהוא דוחה שבת ואם אין
בו סכנת נפשות לא ידחה שנאת רבהו לשמירת שבת׳ כי אות היא ינו׳ דליה
עלי חדוה על עלם אנה מחדת׳ כי קדש היא היא קודש ואין מעשיה קדש שאם
עשה בה מלאכה מותרת בהניה׳ וינפש קאו מלמד שהקב״ה נותן לכל אחד ואחד
מישראל נשמה בערב שבת ובמוצאי שבת נוטלה ממנו׳ ולמה נאמ׳ מחלליה
מות יומת שתי פעמ׳ אלא יכול לאבות מלאכות הוא החיוב ת״ל כל העשה בה
מלאכה מות יומת לא מת בדחיפת אבן יומת בדבימה לא מת באבן יומת ב
באבנים שנ׳ רגמו אותו באבנים כל העדה׳ ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו שנ׳
לוחות האבנים זה שא׳ לך יי׳ הצדקה ולנו בשת הפנים אתה מוצא שהיו ישראל
חורטין העגל מלמטה שנ׳ ויצר אותו בחרט והקב״ה חוקק את הלוחות למעלה
ליתן את הדיברות להן וכל ארבעים יום שהיה משה בהר היה שוכח מה שלמד
עד שנתנן לו הקב״ה במתנה שנ׳ ויתן אל משה ככלתו וכי כל התורה למד משה
והלא כת׳ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים אלא כללות לימדו הקב״ה׳ ד״א
ויתן אל משה זה שא׳ עלית למרום שבית שבי בנוהג שבעולם אדם ששבה
מחבירו כסף וזהב שמא הוא יכול לשבות מה שבתוך לבו ואתה שבית התורה
שבתוך לביהוי שבית שבי׳ ד״א זה שא׳ נפת תטפנה שפתותיך כלה אתה
מוצא שכנסת ישראל מקלסת להקב״ה מלמטה למעלה והקב״ה מקלסה מל׳
מעלה למטה וכן הוא אומ׳ ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים עיניו ידיו והוא מקלסן
מלמעלה למטה׳ מה יפו פעמיך בנעלים חמוקי ירכיך׳ שררך בטנך שנ׳
שדיך למה שהורתו מלמעלה למטה׳ במשכן ועשו לי מקדש ושכ׳ בתוכ׳
והוא העלה בתורה שנ׳ ונתנך יי׳ אלהיך עליון על כל גויי הארץ׳ ועוד העלה
בסיני שנ׳ במשך היובל המה יעלו בהר והיא הורידה אותו שנ׳ וירד יי׳ על
הר סיני׳ כתובים באצבע אלהים ינו׳ במשייתה ת״ע ואדרהה אמי׳ אנגלוק
קל כתבין בה צבעא די יי׳ ידיד אין תם אה מלכותה חפרת לוחות במשייתה
ת״ע׳ ועוד׳ מתל הודי׳ קו כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ורלך אנה נד

דכרנא פי בראשית אן כל מלך ידיר ענה פלך והם עשרה עקול מפארקה ואידיע
פיהא עשר אצבעות שבה ידור אפלאך ען אמלאיכה פי דאך אלי אידין אחד
איעמלא אצבעי כדלך אעקל אה לאנפאד משייתה תע' וקד עלמתאן אעקל אל
פעאלהו יזכר הדה אמרתבה והו מוכל עלי עאלם אטביעה ומן גמלתהא אל
מעאדן לאן אלוחות מעדן יאקות אחמר וקד ביינא תפתהא פי אלה תולדת נח:
וירא העם כי בשש משה לשון עיכוב הוא באו שש שעות ולא בא: בשש חלק
שלא עבדו העגל אלא שש שעות בלבד: להתחם שנשברו מיד כיון שלא בא
משה נכנסו ארבעים אלף שעלו עם ישראל ושני חרטמי מצרים ואותו היום יום
ארבעים אמר להן אהרן וחור עכשו ירד מן ההר ולא שמעו להן ויש אומ'
עמד השטן והראה להן מטתו שנ' כי זה משה והוא שאמ' נראה משה תלוי
מיד עמדו והרגו חור באו לאהרן מיד נתירא אהרן שנ' וירא אהרן אל תקרא
אלא ויירא אהרן אתה מוצא כשעלה משה להר אמ' והנה אהרן וחור עמכם
ומכאן ואילך לא הזכירו לא בחיים ולא במתים אמ' להן אהרן פרקו נזמי הזהב
כשהביאו כל הנזמים אליו תלה עינו לשמים ואמ' אליך נשאתי עיני היושבי
בשמים בעל כרחי אני עושה שאני מתירא מן המות: חג ליי' זו שפיכות דמי'
שנרשעים: ד"א חג ליי' מחר גרמ' להם תאליירהן אין יצ' משה נמצא כאן ע"ז
וגלוי עריות ששפכות דמי' מנין לגלוי עריות שנ' ויקומו לצחק ונאמ' בא אלי ה
העבד העברי לצחק בי: עגל מסכה היה מנין משקלו מסכה קנטירין
ומעי מסכה מסבוך וקרא עליו שם עלה שור ועלה שור: אנשי אגדה
אומ' למה עשו עגל אלא בדמות שראו ביום מתן תורה ותחת רגליו מלמד
שראו שכתבו וכף רגליו ככף רגל עגל: ששה מלאכי חבלה שלח הקב"ה
אף וקצף ומשחית ומשמיד ומכלה והן הנזכרין בוהוא רחום יכפר עון: לך רד
כי שחת עמך [illegible] למה העונות גורמין אמש הוא אומ' עלה אלי ההרה והיה שם
והיום אמ' לך רד כי שחת עמך אמ' הקב"ה אני הטריחו אותי הבריות לירד
מכאן ואראה בקלקולן שנ' וירד יי' לראות את העיר ואת המגדל: לך רד די לו
לעבד להיות כרבו: אלה אלהיך ישראל מכאן שהמקבל עליו ע"ז אע"פ שלא עבדה
חייב כיון ששמע משה כך אמר בלבו שוב אין להן מחילה ידע הקב"ה מה בלבו

אמ׳ לו ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ואני אמרתי לך בסיני ראה
ראיתי את עני עמי אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות אני רואה שהן
עתידין לקבל תורתי בסיני ולסוף ארבעים יום עוברים על הדיבור שנ׳ ופני שור
מהשמאל ונאמ׳ וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב׃ ועתה הניחה לי
קלו פי׳ ממכלתא וכי משה תופס בהקב״ה אלא שפתח לו ללמד עליהם זכות והשלו
באותה שעה מספק ומרקד מה עשה משה עמד וקתם פיו שנ׳ לולי משה בחירו
עמד בפרץ לפניו אמ׳ משה לפני הקב״ה רבונו של עולם אתה אומרת לי כי שחת
עמך כשהן עושין רצונך הם עמך וכשהם חוטאים הם עמי בין כך ובין כך
והם עמך ונחלתך וכמה נתחנן משה עד שאמ׳ זכר לאברהם ליצחק ולישראל
ועל זה נאמ׳ ושבח אני את המתים יתר מן החיים אם הן מחוייבין שריפה זכר
לאברהם שנתן נפשו באור כשדים לקדש שמיך ואם מחוייבין שחיטה זכור
ליצחק שפשט צוארו להישחט על קדושת שמיך ואם גלות הם מחוייבין זכור
ליעקב שגלה לחרן על קדושת שמך׃ אשר נשבעת להם בך שאתה יחידן
שלעולם ואין מפר לשבועתך ואין אפשר להשבע אלא בך או שמא ביטלו
תחלה הדיבור שהוא לא יהיה לך אלהים אחרים ואתה מבקש לבטל קומו שהוא
ועושה חסד לאלפים עדיין לא עמדו מאברהם אלא שבעה דורות מיד וינחם
יי׳ ויפן מלמד שנתירא משה ואמ׳ מפני מלאכי השרת שהיו מבקשים
לדחפו כשאמ׳ לו הקב״ה לך רד אמ׳ לו ילוד אשה עלית למרום ולקחת התורה
מה אתה ומה עמך לדבר זה מיד גער בהם הקב״ה ואמ׳ מה לכם ולדבר הזה
וכשהיה הקב״ה מדבר עמם היו מביטין בפני השכינה פנה משה לימינו
ולשמאלו ואין מביט מיד ויפן וירד׳ ושני לוחות העדות בידו שהיו סובלים
עצמן וכשפרח הכתב כבדו על ידיו׳ מידו חס שהיד הגדולה היא שרמזה
לו שישברם כשבא אל המחנה ראה הקורחין והשיב סנהדרין מבע לוי מי
שבחו עליו שרים והתראה נהרג׳ עדים בלא התראה בודקו במים מיד עקה זהב
על פיו והורגו ומי שאין עליו עדים והתראה ניגף שנ׳ ויגף יי׳ את העם׃ והלוחות
מעשה אלהים המה יעניאן וגורהמא טביעי לא צנחעי׃ מעשה אלהים המה
מששת ימי בראשית וכן המכתב מעשה עבדיהם׳ הפרש בין מעשה אלהות

למעשה אומנות מעשה אלהות אין לו הפסק את תמידהוא נותן לכל חי ומקיים לכל
קיים ועושה כל מה שחפץ ב״ה לפי שמעשה אלהות בחכמה ומעשה אומנות בערמה
פבלק תלך אלואחין בטריק אלמעגז ונעל פיהא מעגזאת כתירה חתי תכון לנא איאת
ובראהין דלאלה עלי קדרתה תע׳ ואנה כלק אלעאלם מן לא שי מנהא אן תלך אלחגר
לא יוגד מתלהא פי נועהא אעני פי עאלם בלמהא׳ ומנהא אן ענד ינקלב אללוח
לא ינקלב אלכט ומנהא אנה ידרך אלכט פי אי גהה׳ ר׳ נחמיה אומ׳ מעשה נסים
היו בלוחות אספריון היו והיו נגללין׳ ר׳ מנחם אומ׳ חצובין מגלגל חמה ר׳ נחמיה
אומ׳ היו כתובים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה שנאמר ויכתבם על שני
עשרת הדברים׳ ויכתבם על שני לוחות אבנ׳ ר׳ מנחם סימון אומ׳ עשרים על
לוח זה ועשרים על לוח זה שנ׳ משני עבריהם ר׳ שמעון אומ׳ ארבעים על לוח זה
וארבעים על לוח זה ובין כל דיבור ודיבור פרשיותיה ודקדוקיה שלתורה וכל
האותיות שלתורה יש להן תפיסה בקצות אבל מים וסמך חרותות מארבעת
רבעיהן ובנס הן עומדין פאלמעגז מוגוד דאים פי תלך אלחגר וקאל ר׳ מנחם
חצובים מגלגל חמה יעני אנהם כגרם אלשמש בלנור וליס הדי אכתלאף בינהם
בל כלן לה אעתבאר נ׳ ר׳ מנחם אן אלמעגז מוגוד פי אללוחות ואדי אנקלב אללוח
לם ינקלב אלכט פקאל הי חמשה פקאל אלחכמ׳ הי עשרה בחסב אנקלאב אללוח פנ׳
משני עבריהם פקאל ר׳ סימון הי עשרים בלוח זה ועשרים בלוח זה לאן עבים
טפח פאי גהה נטרת פיהא וגדת תלך אלכמסה פקאל ר׳ שמעון ארבעים על לוח זה
וארבעים על לוח זה ולוח ג׳ אגזא לאן אורך הלוחות ששה טפחים תלת ביד
משה ותלת בענן אלמלוך וקת אכדהן משה ותלת מפריש בין הקבלה יד
פצארת ג׳ אגזא פצאר לאגז ד׳ גהאת פי כל גהה יתיר עשרין מ׳ בלוח זה
ומ׳ בלוח זה ואמא אגז אדי בענן וקת אכדהן פאנה לא ידרך פיהן אלכט אד הו מן
נוע אלכט אד כאן אלכט נור יסריף גרם אללוח ומן הדי קיל צאר ונגד אלכט פי ל׳
לוחות אנגדב מן וגוד אלכואכב פי אלסמא ואלכט אשרק מן אללוח אד הו נור יסריפיה׳
וקד יעתלג עלי הדי ויקול אדי כאן אללוח לא ינקלב פיה אלכט וקת אנקלאבה
פכאן הדי ישבה גמע אלצדין פי מחל ואחד והו ממתנע פתעלם אן אלכט עלי
פי אללוח הו גיר גרם אלנור ודלך מלוק בטריק מעגז פי באטנה פוקת אנקלאב

אלוה יתר ד״א זמין מוגוד ויתר אפעל מוגוד דאימא באלמעני ולדלך סמית לוחות
העדות אי תשהד באלמעני אלדאים אלדי פיהא אלדי הו מוגוד מחסוס לנסת לבה על
חדת אלעאלם ועלי אפיץ אלמאמר לאלעאלם עלי מא קאלו המחדש בכל יום תמיד מעשה
בראשית׃ וקד יעתדר אן יכאן בין יקאל אים משה על תעטלת ענה גמיע קוה אל
ביאייה ואלחסייה פי מדרכאתה ובקי עקל פקט פכיף יכון אעטאה שי מחסוס
וקת לנבווה והי אלוחות פגואב דלך אנה והבת לה בעד אלנבוה כמי קאל אלכתאב
ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו שני לוחות פתחקק׳ה׃ את קול העם ברעה נש״א
יום׳ למה ברעה הכ׳ שהיא לתן רעה לדורות׃ ד״א מלשון תרועה כענין בהריעם
במחולות׃ אין קול ענות גבורה דרך המתגברין כשנוצחין במלחמה מרימין
קולם׳ וחלושה שהוא כשבורחין יהיו חלשין שותקין שרח אלגאון ענות אלגלבה
והו אלגניג ואלתיטראך׃ ד״א קול ענות אנכי שמע כדרך המחולות אחד מתחיל
וכולן עונים וכך פירש אנקלוס׳ וישלך מידו את הלוחות משל לאחד שהיה
בידו נר דלוק בכלי כבה הנר השליך הכלי וישבר אותם לפי שמרח הכתב וכבדו
על ידיו ושיברם׃ תנו רבנן שלשה דברים עשה משה מעצמו והסכימה דעת
המקום לדעתו שבר הלוחות שנ׳ אשר שברת יאשר כוחך ששברת׳ פירש מן
האשה ומן הדומה לה מניין שהסכימה דעת מקום לדעתו שנ׳ לך אמור להם
שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמד עמדי׃ ונהג כבוד בשכינה שלא נכנס לאהל
מועד עד שקרא לו שנ׳ ויקרא אל משה׃ וישבר אותם שדרש קל וחומ׳ ומה
פסח שהוא מצוה אחת ולא נתן לעובדי ע״ז שנ׳ וכל ערל לא יאכל בו התורה
כולה על אחת כמה וכמה׃ ויזר וג׳ וישק את בני ישראל בדקם כשוטות ולהתי
יכלכלה עדהם ויוריהם אן ליס פיה ממש אוי לאותה בושה וכי יש אלוה אתה
אוכלו ומוציאו מבית הרעי ומי שחטא היה צף על שפתו׃ פרעה אהרן מן מעני
אלכשף ואלגנא: בהי שעברו על חמש זביחה והשתחויה וקיטור וניסוך וקיבול
בלוה׃ מי ליי׳ אלי רמה שיבואו אלין הבכורים ולא באו אין לא בני לוי לכך זכו
הלוים לגדולה ונדחו הבכורים שנ׳ קח את הלוים תחת כל בכור׃ כה אמר יי׳ שימו
איש חרבו היכן אמ׳ זבח לאלהים יחרם׃ משער לשער או שערי בית דין׳ והרגו
איש את אחיו דבה אחין מאמו ואיש את רעהו כמשמעו׃ ואיש את קרובו כגון

בן אחיו ובן אחותו׳ ד״א כי איש בבנו ובאחיו והלא לא עבד שבט לוי ע״ז את אחיו מאמו
מישר׳ עיין בפ״ק החמר לאביו׳ מלאו ידכם השלימו מצותכם׳ ויעשו להם אלהי
זהב מכאן שצריך השב לפרט חטאיו׳ אם תשא חטאתם וא׳ מספרך אשר כתבת׳ ר׳
יקותיאל ערוך מחלהם פאן כאן ירגא להם אלגפראן ואלא יצאר תעלקי בכטאיאהם ולא
גאיה לאן למן תלך אלנבוה ואלרסאלה׳ יש אומ׳ מספרך אנ׳ כתב׳ זה חיי העו׳ הבא׳
וביום פקדי ופקדתי על׳ חטא׳ מכאן אמרו כל מן דאמר קודש ב״ה ותרין יתותרון
בני מעוהי לא מאריך אפיה ונאבי דיליה׳ כי עם קשה ערף הוא יעני צעבין אל-
אנפיאל ען אלמחסוס במתלקו לא אנפיאל והו עורף׳ ולא שתו איש עדיו שהם
אבילים ויש אומ׳ זו תפלין׳ הנה מלאכי ילך לפניך לשמרך בדרך זה שנ׳ הנה
אנכי שלח מלאך לפניך וקו׳ ושלחתי לפניך מלאך וגו׳ וג׳ כי לא אעלה בקרבך
מעני דלך ללא תנעלו אן תדטרכם ענד מא תכנסו לארץ פתדבירכם איוס ויצ׳
הלך לפניהם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש וגמלה׳ מעגזאת אלתי פעלהא להם
כמי נ׳ עין בעין נראה אתה יי׳ קו׳ אמא ענד דכולכם פיכון עלי ידי מלאך ירסלה
לאנביאכם עלי מא בינת פי ואלה המשפט׳ פלמא סמעוא אן שכינה תרתפע
ענהם ותפותהם גמלה׳ הדה אלאיאת אלבאהרה פק׳ וישמעו העם את הדבר הרע
הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו נדם׳ אנם אזאלו הי׳ אלאת אלזינה כמי׳ יתאת
לם עאד ילבסוהא ולא יתזיינוהא בהא כמי הם אבלים פלמא פעלו דלך כאן
מוהבן אלאמר אלאהי פכאלה׳ יקו׳ יפה עשיתם כמי קו׳ ועתה הורד עדיך
מעליך כמתלקו דבר אתה עמנו ונשמעה פק׳ לה תע׳ היטיבו כל אשר דברו
והגאון פירש הסירו עדיכם אלתרמו שהוא לפי שעה כמו שנ׳ ויתנצלו בני
ישר׳ את עדיים מהר חורב מג׳ לחור וכל הרבה ה׳ צא שבתחלה חרב
לשונאיהם ויכבשו נשאותף הן חלשין׳ ולטעם המדרש כשאמ׳ ישר׳ בסיני
נעשה ונשמע וקיבלו התורה וירדו ששים רבוא מלאכי שרת והניחו כתר
בראש כל אחד ואחד מישר׳ ומשעשו את העגל לקחום הה׳ ויתנצלו בני יש׳
את עדיים מהר חורב׳ ואדעה מה אעשה לך כבר אני יודע לאן ליס ענדה
תג׳ דלך ח״ו ומענה אן לא עאד תחל שכינה פי מא בינהם כמי כאן אוולא
יקע אלכטאב למשה וגו׳ מא בינהם כל ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ

בג׳חנה

למחנה הרחק מן המ' שנהג כהן מנהג מנודים שהמנודה לרב מנודה לתל'
ויש אומ' ואדעה מה אעשה לך אני נותן להם יום הכפורים לכפר עליהם'
והביטו אחרי משה יעני תאמלו מן אפעאלה אלשריפה ואכלאקה ויתעקבוהא והדי
לשבח והו אלאהיה' ויש אומ' לגנאי שהיו אומ' ראו שוקיו ראו זרועותיו אוכל
מדידן ושתי מדידן' עד באו האהלה מכאן אמרו שהרואה רבו צריך לעמוד
מפניו עד שיתכסה מעיניו' וראה כל העם את עמוד הענן פתח האהל זה ענן
השכינה' ודבר יי' אל משה פנים אל פנים יעני אלחצרה באלחצרה דון תוסט מלאך
אד' ליס עאדה שי לאקווה אלמתכיילה מדכל פי נבוותה לא רואה הדבר על בריו'
כאשר ידבר איש אל רעהו יעני כמא לא ילחק אלאנסאן אנזעאג מן כלאם
צאחבה כדלך הו ע"ה מא כאן ינזעג מן אלכטאב' ראה אתה אומר וג' ואתה
לא הודעתני את אשר תשלח עמי לא אמרת הנה מלאכי ילך לפניך איני יודע
איזה מלאך אין רצוננו במלאך לא ילך נא יי' בקרבנו' ואתה אמרת ידעתיך
בשם זה שנ' ושמי יי' לא נודעתי להם הודיעני נא את דרכיך טלבה מערפה
צפאתה אלתי הי אפעאלה' ואדעך למען וג' למא אן מן עלם צפאתה עלמה'
למען אמצא חן בעיניך דליל עלי אן מן עלמה פהו אלדי ימצא חן בעיניו'
וראה כי עמך הגוי הזה אלדי אנא מחתאג לתדבירהם' פני ילכו שרחה רבינו
מן מעני אלגצב ואנקלוס שרחה מן מעני שכינה ועלי כלא אלקולין אן קו' והניחתי
לך אשארה אליה וחדה פקט פלדלך קאל אם אין פניך הולכים יעני יזול אלגצב
ענהם אלגמיע או תגצב אלענאיה אלגמיע והדי הו אלצחיח לא תראה יקול תבע
הדי אלקול ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו
ונפלינו אני ועמ'' הראני נא את כבודך כבודיך הנא דאתה וחקיקתה'
ואנמא קאל כבודיך תעצימא לה' והנא סואל משכל והו אן למא אן כאן
משה טלב שי ימכנה פלם מנע ואן כאן הו שי לא ימכנה פחאשא אנה יטלב
שי ממתנע ענה וקד עלמת קול רבי' בספר המדע ביקש משה רבי' להשיג
מציאות הקב"ה נפרדת בדעתו משאר מציאות הנמצאים והדי עלם לא ימכן
נכיאנה יעני יערף דאתה תע' בכונהא מבאינה לגמיע אלדואת' ותעלם אן פי
הדיהלתין פאלה לא ימכן מערפתהא מא זאל אלמרתבט והו מערפתה בגם

[illegible] אמר יי אמקלב ואחזאתה [illegible]
[illegible] אמרבה עם מן אתזלה ומלכותה
[illegible] מי נהר [illegible] נר עקולנא כמתלאו אלהי [illegible]
[illegible] לשמס ואנמא אדרכניה מן גהת מוגודאתה לאנא שאהד [illegible]
[illegible] אהוא ולמא מחיט בהא פהיה קדרה עלימה וקד על הדי [illegible]
[illegible] אני אעביר כל טובי הדי נחב הודיעני נא את דרכיך ולא
[illegible] לראות את פני הדי נחב הראני נא את דרכיך והיה בעבר כבודי עד ח[illegible]
[illegible] על עלם אמבאדי והי נקרת הצור ושכתי כפי [illegible]
[illegible] למשה והנה זאת אשר אחז ביקש משה לידע היאך
[illegible] מתנהג עם בריותיו ולא נתן לו פסל לך הפסולת שלך ומנה העשיר
[illegible] כל המשמר את התורה נפשו הוא משמר אמ׳ הקב״ה בתי בידך ונתן
[illegible] תשמרית שלי אני משמר את שלך בתי בידך זו התורה בתך בידי
[illegible] ואמ׳ לו פסל קודם עליה שלישית עיין בפרש׳ אחרי מות ועלית
[illegible] בין אב שכל עליה להר הא בבקר ואיש לא יעלה עמך שאני מקדש
[illegible] וירד יי׳ בעמוד ענן ויתיצב עמו שם ויעבר יי׳ על פניו ויקרא
[illegible] משה ויבין מענאה ויעבר קול יי׳ על פניו פחדך [illegible] ויך
[illegible] מתל אברהם אברהם משה משה
[illegible] מדות של רחמים **והדלה הי**
אמדה לאולי יי׳ יי׳
[illegible] לוגודה קבב מראתה וגודה ווגודה לאתה
[illegible] אנפעל ולא [illegible] לא ענד כטאהם ולא בער פלדאך קא יי׳ יי׳ יענ[illegible]
[illegible] וגוד לדאתה הו הודאימא **אל** ומענה מסתול באתרביר
[illegible] יקלאנת ולי אמרהם לא חנא פתול אמרהם [illegible]
[illegible] אל מלשון חזק כמו שנ׳ ואת אילי הארץ לקח **אל**
[illegible] תעגבונה אוגד קוה מדלה לאתיאן
[illegible] לא למגדי ארחמה אנפעליה פקאל כסהם ואברהם
[illegible] מא [illegible] **אל** חנון והו גגן מענה
[illegible] בר[illegible] פאל מני **אל**

ארך אפים זהו שאמ׳ [illegible] לא כ׳ ארך אף [illegible] שכל ימי בארך [illegible] ולחן לאמ׳
לפניו [illegible] להן ולגור אקבים ומסכלים׃ ז״ו ורב חסד יען כל [illegible]
לאמפלגל פנאלה יקולא מפגל לעולם בחיגדר יקר ב״רה אחסן [illegible]
עפו׳ ז״ז ואמת יעני יא דו לחקיקה לתאבתה אהבת תדבו [illegible] נר נרתה
דהתדביר׃ ז״ח נצר חסד לאלפים יעני יא האפין לאפגל אהפין להם א [illegible]
אבתיהם כמ׳ קל זכר לאברהם׃ ז״ט נושא עון יא נראד [illegible]
יעמל בעמר מעל התובה׳ ז״י ופשע והי לדנוב אתי תעמל בכפר [illegible]
לא לטלבה׳ שהוה׳ ז״יא וחטאה והי לפטחיא אתי תעמל בסרו [illegible]
לעון אד הו אכותר מן לפשע אד אכתר לדנוב הו לטלבה שהוה ו[illegible]
פי לטבאיע לנתקנה או לביא לפאסד פלא יגן אנה לא יתפתל לחטאה [illegible]
הכמהא מע אתי תעמל באסהו בתירה׳ לוקוע לא יעלמהא לא הו פקל לים [illegible]
ענשי׃ ז״יב ונקה לא ינקה יעני אכתר אחלא לא יקוםל על אמר [illegible]
אביר לאף דור ואשר על רבעים וכו׳ אין מחשבין עון ראשון ושני עד
משלישי ואילך׃ ז״יג פקד עון אבות וקד בינאהא פי עשר הדברות
פתח ואנהא מדות שלרחמים כלהא מא כלא הדה לואחדה׳ הנה
אנכי כרת ברית זו ברית מילה׳ נגד כל עמך אעשה נפלאות זו האותות
שעשה להם׳ בכל הארץ ובכל הגוים זו פתיחת הארץ לקרח ופי האר[illegible] ונה[illegible]
חרנון׳ אשר אני עשה עמך שלבשו קרני ההוד וקרן עור פנו [illegible]
לנ רה׳ צפא נפסה פלבסת לנור פלא שך אן הדה חלה לם קט תלתבס לאחד
מן אלמכלוקין פכאן על לא אחד יקדר יגאטבה מן שדה לצבין ולנור [illegible]
גאן יטלבהם והו קו ויקרא אהם וישבו אליו׳ ואמרהא אילא ברית לא[illegible]
[illegible] ענה לשרה׳ צפא נפסה פן תכרת ברית הד׳ נהי ען מעאהדה [illegible]
וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה ל[illegible]
שזבחו אסור׃ כי את מזבחתם תתצו זו מצות עשה לאבד עכ׳ כל מין ומין
[illegible] לו לאמדו׳ והזנו אחר בעיך אחרי אלהיהן שהבן הולך אחר אמו [illegible]
[illegible] גוי ומן השפחה עבד ופתם משום בתם בתם משום [illegible] מנ[illegible]
[illegible] ול[illegible] לקות על זביחתם מן קו לא תחב[illegible] כל [illegible]

תעשה לך כבר נתבאר בוישמע יתרו וסמ׳ ליה את חג המצות תשמר שכל המבזה
את המועדות כאלו נטפל לע״ז׳ שבעת ימים כבר נתבאר בהחדש הזה ויתבאר
בכל הבכור׳ ופטר חמ׳ תפדה בשה שמצות פדייה קודמת למצות עריפה עיי׳
פי׳ זה הפי׳ בפרש׳ בא אל פרעה׳ בחריש ובקציר תשבת מה חריש רשות שאי׳
לך חריש מצוה לעולם אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא קציר מצוה
שמותר בשביעית׳ וק״ו איל״א זה חריש שקצירו מצוה וקציר שחרישו אסור
לאסור שני פרקים ערב שביעית ומוצאי שביעית ק״ו אם אינו ענין לשבת בראשי׳
ולא לשבתות השנים תניהו ענין לאסור שני פרקים הנ״ל והגאון פירש ענין הכתוב
מחריש ובקציר תשבת כלומ׳ תשבות בשבת מכל מלאכה׳ והשביעית תשמטנה
מחריש וקציר׳ וכל מקנך תזכר כלומ׳ תקדיש זכר׳ וערפתו עורפו בקפים והו
אסטור א״ר יפלו בה אלהים׳ בכורי קציר חטים או בכורי שתי הלחם שמביאין
בעצרת׳ וחג האסיף זה תשרי שבו חג ואסיף ותקופה יוצאה בו׳ כי אוריש גוים
ולא יחמוד הד׳ מן גמלה׳ מואעידה תע׳ ואפילו אין לא אחד יוד׳ ישרא׳ וקרת
טלושהם ללהב׳ ומן הנא עלמנא אין שלוחי מצוה אינן ניזקין וכו׳ קא׳ שומר מצ׳
מצוה לא ידע דבר רע׳ לא תשחט כבר נתבאר בואלה המשפטים׳ כי על פי אל
תקרא אלא על פה׳ תעלם אין ספבתורה שבעל פה ליסת מכתובה ולא יכון כ״ל
ואחד יקים ויפתי בחסב כי״אה פתבוהר אורת והתשווש ותקע אמחלוקת בין
אינם בל יכיל אומר א׳ בית דין הגדול על פי התורה אשר יורוך ועוד שהיה
מסטירין שלהקב״ה ואינו מגלה אותן בכתב׳ ויהי ברדת משה כי קרן עור
פניו יעני בק״ן ונגהה ולבסה אנור א״ר הו התאבע לעפא נפסה׳ ומדין לבני
ההוד מן המערה לבשו׳ ויש אומ׳ מניצוצות שיצאו מן השכינה נטל ההוד
ר׳ שמואל אומ׳ עד שהיה משה כותב את התורה נשתייר בקלמוס קמעה
והעבירה על ראשו וממנה נעשו לו קרני ההוד ואת שכרן בעולם הזה ולעולם
הבא כפל שנ׳ וקרנים מידו לו ושם חביון עזו כל זמן שהוא מדבר עם השכינה
מסיר המסוה שהמלאך חופף לו׳ כל אחד אומ׳ יסיר את המסוה וכל אחד
אומ׳ ובשתים יכסה פניו לא כאן בעלה וכאן בעלול׳
הפרשה בעזרת ה׳ די בה׳ ונשלמה [illegible]

אתחיל בפרש׳

ויקהל

בעזרת הל' ויקהל משה במקהלות ברכו יי' הפסוק הזה לא נאמ' אלא כנגד משה
שהיה מקהיל קהלות ומלמדן את התורה' תנ' ר' למה כל פרשיות התורה שלא
בהקהלה חוץ מזו אלא שאמ' הקב"ה רד והקהל קהלות על דברי שבת כדי שילמדו
לדורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ליכנס לבתי כנסיות ולבתי
מדרשות לכך תיקן משה שיהיו דורשין בכל שבת ושבת מעניינו' מעשה
בשתי משפחות שהיו בירושלם שהיתה אחת קובעת סעודתה בשבת ואחת
במוצאי שבת וכולם כלו ולא מיני טעמיו לאותה שקובעת סעודתה במוצאי
שבת כלה אלא שהיתה קובעת סעודתה בשעת בית המדרש ושקבעה
במוצאי שבת שביטלה כבוד שבת' ומפני מה נזכר השבת כאן אלא שאמר
תלמד שמלאכת משכן שהיא לשמו הגדול דוחה שבת תל' ששת ימים
תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון הדרשנים אומ' שבת לענין מלאכה
שבתון לענין דברים שהן אסורין משום שבות' ואנו אומ' מכאן שמצינו
שמוסיפין מחול על הקדש' קדש בתפלה ומדרש' לכם חציו לכם באכילה
ושתיה' אלה הדברים מנין ל"ו והדברים שנים ולא תבערו אש מכאן סמכו
למלאכות שבת שהן ארבעים חסר אחת' אשר צוה יי' חביבה בית המקדש
והמשכן מבריית העולם שחביב שבעולם כסא שהוא השמים לא נברא
אלא ביד אחת של' וימיני טפחה שמים' ובית המקדש בשתי הידים שנ' מקדש
יי' כוננו ידיך לכך נאמ' בהקהלה שמלאכות שבת ממשכן למדום' אשר
צוה יי' יש מצוה שניתנה בדבור ויש מצוה שניתנה באמירה ויש מצוה
בצווי' בצווי חובה' באמירה אזהרה בדיבור תביעה' וביום השביעי שבת
שבתון מעשה בטורנוס רופס הרשע שאמ' לרבי עקיבה מה שנה יום מיומין
אמ' ליה מה שנה גבר מגברין אמ' אני רצה המלך לכבדני אמ' והקב"ה רצה
לכבד שבת אמ' ליה ולמה יום שעשה בו מלאכה אמ' לו ר' עקיבה ומה הוא
עושה אמ' שהוא עושה בחול מעלה עננים מוריד גשמים מזריח חמה ולבנה
אמ' כל העולם רשותו ואין לאחר רשות עמו לכך מותר לטלטל בכולו ולעשות
חפציו השמים כסאו והארץ הדום רגליו ולא עוד אלא שהבלי המן מעידין
שהוא נמצא כל ימי השבוע ובשבת אינו נמצא ובן מעלה בכור מעיד כל'

ימי השבוע עולה ובשבת אינו עולה ואם אינך מאמין ברוק בשחוק עצמות יאביך
אזל כל ימי שבועא אוקמיה ובשבתא לא אוקמיה׳ ולא עוד אלא שנהר סנבטיון
מעיד על השבת שבכל יום הוא מושך חול ואבנים ובשבת ינוח ואימתי הקהיל
משה ישראל במוצאי יום הכפורים׳ וקדם לעניין אחד על מאן לאעריב וקשיא לי
מא הוי אדליל על לסבת פקלת לה מא אסס איאם לאסבוע קאל אחד ולב ולג ולד
ולה ולו ולסבת פקלת לה אקדיה בילסבת וכדי לגמעה לאנהא גמעת אמלאיין
ותמת אללקה פיהא ולא כאן יקול יום סאדס יום סאבע פקאל נעם אנתם אהל
חכמה ומערפה׳ לא תבערו אש הבערה בכלל היתה ולמה יצאת ללמד
מה הבערה מיוחדת שהיא אחת ממיתות בית דין ואינה דוחה שבת אף שאר
ובלסבת מיתות בית דין לא ידחו שבת אמר הדי נהי לבית דין ען אקאמה לחדוד
ולמעני לב הוי לחלק שכן אמרו חילוק מלאכות לשבת ואין חלוק מלאכות
ליום טוב׳ והנשאים חס שנתאחרו בהבאת נדבת המשכן ולכך חיסרן הכת׳
אנשי אגדה אומ׳ אלה כל הדברים בזכות אלה הן עומדין בזכות אלה תולדות
השמים והארץ׳ ואלה תולדות השמ׳ והארץ בזכות שאו מרום עיניכם וראו
מי ברא אלה׳ ואלה בזכות ואלה שמות בני ישראל׳ וכלם עומדות בזכות
אלה העדות והחקים והמשפטים׳ ועוד אמרו אנשי אגדה והנשיאים לעונג
מביאי
כבוד שהיו אבנים טובות ומרגליות רבות להן מעלה נשיאים מקצה הארץ
ומהוא רבות שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה נתבאר זה באלה תולדת נח׳
כל נדיב לבו מכאן למדנו שהנודר או הנודב אינו צריך להוציא בשפתיו
אלא כיון שגמר בלבו חייב׳ ויבאו האנשים על הנשים לפי חבתן למצוה מיהרו
והביאו בערבוביא׳ וכל אשה חכמת לב בידיה טוו מכאן שהמלאכה מיוחדת
לנשים היא הטוייה׳ ואמלא אותו רוח אלהים זה שאמ׳ הכת׳ טוב שם משמן טוב לנער
נאמ׳ משמן ולא נאמ׳ מדבש אלא מה השמן צף על ... כך שם טוב עולה
למעלה שם טוב רוחני ושמן טוב גשמוני׳ דא טוב שם חנניה מישאל ועזריה
משמן שנמשחו בו שני בני אהרן ונכנסו למקום סכנה ומתו׳ ואמלא אתו
... בצלאל כחמלי ... גלא ... ישעיה יא ... ולאולי
משענ והי ... אברהם ... קילנא ... כמי ... והשענו ...

הויז

הענין: אלב' אלישע באלמא והו קו' ותכלכלם להם ומים שהיו המים קשים עליו יתרמן
הלחם: ואלג' גבור מת'ל שמשון ויואב ואלד' איש מלחמה כמ' ק' כי בתחבולות תעשה
לך מלחמה מת'ל יהושע באלאורב בעי ומת'ל גדעון באלכדים ארקים ואלפידים ואל
שופרות: ואלה' שופט מת'ל עתניאל בן קנז אלד' קיל פיה וישפט את ישראל: ואלו' נביא
מת'ל שמואל: ואלז' עותק באלאוקאת מת'ל בני יששכר כמ' ק' ומבני יששכר יודעי
בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל: ואלח' זקן אלד' קד גאז עליה זמאן טויל ושאהד
מנה מא לם ישאהד אלאחדאת' כמ' ק' אליהו אמרתי ימים ידברו: ואלט' שר
חמשים אלד' לטף באליהו וקאל פיה תיקר נא נפש עבדיך: ואלי' נשוא מת'ל לוט
באברהם הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט
ומשה לקו' תעלה סלחתי כדבריך: ואליא' יועץ דוראי מת'ל יהונתן אחי ויישי
ואחיתפל' ואליב' חכם חרשים יעני אלאתחאד באלצנאיע מת'ל בצלאל וקד דכר
ינדמהם מת'ל נעמן עדמון בימי השופטים ק' וחרש לא ימצא בגבול: ואליג' נבון
לחש והו דו לטף ובצר מת'ל אשה חכמה ענד יואב אלד' כלית אלמכאן בעצתה
הטובה: וקאל ואמלא אותו לאן תלך אלקווה אלהיולאניה מרכוזה פיה מן אבתדי
אלכלקה פאד' כרגת מן אלקווה אלי אלפעל פתלך הי מעונה אלאהייה פעבר ענהא
בקו' ואמלא אותו לאן באלקווה נאקץ פאד' כרג מן אלקווה אלי אלפעל תמלא וכמל
והכד' קאלו רבותינו ואמלא שאין הקב"ה ממלא חכמה אלא למי שיש בו כבר וכן
הוא אומ' יהיב חכמתיה לחכימין ומנדעיה לידעי בינה יעני אן לא בד מנהם
תעדאד טביעי קבל חצול אלכמאל: בחכמה ובתבונה ובדעת מעני חכמה הנא
ידל עלי אקתנא אלצנאיע פעבר בדאך יעני מא דחמה אלצורה פי אלקווה מת'לא
צורה אלכזאנה פי קלב אלנגאר והו קאדר עלי אכראגהא בחסב אלקווה אלמפכרה
פהדה חכמה, פאד' טלע צנעתהא וגא אכראגהא מן אלקווה אלי אלפעל ותנתרה'
מוגודה באלפעל באלוגוד אלכארג' פעבר ענה בדעת: ואמלא אותו זש"ה יבוא
אריה ואריה ויבנו אריה לאריה בחלק אריה: אריה זה בבל שהוא מזהורג
שנ' גור אריה יהודה: ואריה אחיסמך דן גור אריה נאמ' בו: ויבנו אריה
זה מקדש שנ' והאראיל שתים עשרה ארך: לאריה הקב"ה נקרא אריה שנ'
אריה שאג: דא' זש"ה מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל אלא הצדיק

כי צדיקים ששנותיו שלשים שנה ואדם אחר מאה שנה והן עוסקין בתורה לזה
שכר כפי מעשיו ולזה שכר כפי מעשיו והשובע אינו מניח בעליו לישן והלא ישמעאל
מביא את השינה אין בעמידי התורה הכת׳ מדבר שאפלו היה בקבר שפתיו רוחנות
שנ׳ דובב שפתי ישינים בשעה שמזכירין הלכה מפיו׳ וכך משה רבי׳ וכן
מזכירין אותו בכל ענין וענין ובכל קדר וסדר׳ איש איש ממלאכתו מהו ואומ׳
להלן בכלב בן ארבעים שנה אנכי בשלוח אותי משה עבד יי׳ למדנו שכלב
הוליד לתשע שנים שנ׳ ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור
וחור הוליד אוריאל ואוריה הוליד בצלאל לתשע שנים נמצא בצלאל בן יג׳ שנים
בעשיית המשכן לכך נקרא איש שנ׳ איש איש ממלאכתו אשר המה עושים׳
צדקה תרומם גוי אלו ישראל שהביאו נדבתן למשכן׳ וחסד לאומים חטאת
ממיתה למד ממישע מלך מואב דכת׳ ומישע מלך מואב היה נוקד מאי
נוקד רועה והשיב למלך ישראל מאה כרים ומאה אלף צמר בזך מה עשה כנס
כל חיילותיו ואמר להם אנא עביד קרב עם כל אומה ונצח להון וישראל נצחין
לן אמרו ליה סבא חד הוה להון ושמיה אברהם ואתיהיב ליה חד בר לסובתיה
וקרביה קדם אלהיה אמ׳ וקרביה ובגמריה אמרו לאו אמ׳ והא לא אגמריה
ומתעביד להון ניסא אלו קרביה ואגמריה על אחת כמה וכמה מיד אמ׳ אנא לי
בר דימלוך תחותי אנא מקריב ליה דלמא יתעביד לן ניסא מיד ויקח את בנו
הבכור ויעלהו ויהי קצף גדול על ישראל׳ ד״א צדקה תרומם גוי ממרודך בל׳
אדן שהיה למד בכל יום לאכול ולשתות בשלש שעות וישן עד שלש שעות
בקש להרוג כל עבדיו אמ׳ הנחתם אותי כל היום וכל הלילה לישן מיד אמ׳ ליה
יומא חד הוא וחזר אמ׳ מי החזירו אמ׳ אלהי חזקיה מיד שלח ספרים ומנחה
וכתב שלום לחזקיה המלך ושלום לעירו ושלום לאלהיו הגדול לאחר שיצאו
הספרים אמ׳ עשיתי שלא כהוגן שהקדמתי שלום חזקיהו תחלה ושלום עירו אחר
ואחר כך שלום אלהיו עמד מכסאו ופסע ג׳ פסיעות והחזיר את הספרים וכתב
אחרים תחתיהם ואמ׳ שלום לאלהין הגדול ושלום לירושלם ושלום לחזקיהו המלך
זכה שיעמדו מבניו שלשה מלכים שמלכו מסוף העולם ועד סופו והן נבוכדנצר
ואויל מרודך ובלשצר׳ ד״א צדקה תרומם גוי מענחה אלא צלי אנכל מן זבח

נגלא

נפסח וטהרה מן כתפה' ומוחד פהו ורפיע עלי' למרהב ומן מ"ל נפסח כרו
שהוא לעולם פקד אפילו עלי מורדה והדי נקה וחטא על נפשו הטהורה'
ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת' ובשלשה דברים אלו נברא העול'
שנ' י"י בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה' בדעתו תהומות נבקעו ובשלשתן
עשה בצלאל את המשכן' ואף בית המקדש שנ' בן אשה אלמנה' וימלא את החכ'
בונה ואת הדעת. וזכה בצלאל להיכתב שמו ויעש בצלאל את הארון שהוא בחור
מכל כלים שבששה ששבו פלשתים את הארון ובקשו להחזירו הביאו הפרות
וקשרו אותן על העגלות לאחורי הפרות. ידעו הפלשתים עליהן שקמו הפרות
כלפי הארון והיו מנהיגין אותו לפניהם שנ' ותישרנה הפרות בדרך ופתחו פיהם
ואמרו שירה' וישאו עיניהם מרחק וישמחו לראות כיון שנכנסה הרוח ונתגלה
הארון והרג בהם שבעים אלף וחמשים איש לפי שהשכינה בתוכו והתורה בתוכו'
ויכלא העם מהביא הוא למדת שהוציאה מרשות לרשות מלאכה שאהליהם
רשות יחיד ומחנה לויה רשות רבים וכך למדו מפי השמועה שהמעביר מתח'
לת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים הרי הוא כמוציא מרשות לרשות וחייב'
ויעש בצלאל את הארון הזכירו תחלה שהוא חביב שבכלים אתה מוצא דוד
מלך ישראל שמתגאה ואמ' כל מצותיו לנכרי ואין אחד ממנה טעה כדבר
שתינוקות שלבית רבן יודעין אותו ונשא הארון על העגלה ונפרץ פרץ בעזא
שהוא זוכר ההלכות ולא אמ' לדוד וכשנושאין אותו פניהם לפנים ואחוריהם
לחוץ ואבן היתה במקדש בבית קדש הקדשים ושתיה היתה נקראת והיתה
גבוהה מן הארץ טפח ועליה הארון היה מונח ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן בשקדיה
ופרחית ושמן המשחה וספר התורה' שכתב משה רבינו ע"ה ובשעה שעמד המלך
שלמה בן דוד ובנה בית המקדש וראה ברוח הקודש שעתיד בית המקדש ליחרב
בנה מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות וגנזו המלך
יאשיהו' כל מה שנעשה במשכן עשה על הסדר עשה בתחלה יריעות ואחר כן
ואחר כך עשה קרשים שיפרוס עליהן ואחר כך פרכת שהיא תלויה בפני
הארון ומשעשה כפרת עשה שלחן ואחר כך עשה מנורה שהיא מאירה על
השלחן' המשכן דומה לעולם הארון דומה לנפש הכוללת שהיא נפש הגלגל

המקיף: והכרובים דומין למלאכים והיו שנים כדי שלא יטעה הטועה ויאמר שהיא
צורת האלוה הנעבד אם הוא כרוב אחד שהמלאכים יש בהן שניות והפרכת דומה
לגוף הגלגל והיא המבדלת בין הקודש ובין קדש הקדשים כך גלגל המקיף מבדיל
בין הרוחנים לגשמונים הבדלת מעלה והמנורה דומה לשבעה כוכבי לכת שגלגל
מהן כוכב כשבעת קני המנורה שבהם הנרות. ונר מערבי דומה לשמש שהיא
מאירה לכל כך היו מדליקין ממנו הכל: והשלחן דומה לגלגל שמיני שיש בו
המזלות ששה מערבות וששה מזרחיות. והשלחן שתים מערכות שש המערכת:
והמשכן דומה לעולם התחתון והגלגלים דומין ליריעות. ומזבח העולה דומה
ליסוד האש ומזבח הקטרת דומה לדעת הגלגל שדעתו דעת הכל ונפשו נפש
הכל וגופו גוף הכל ובתוכו הכל כלומ' כל גוף בלבד ומל' המשכן וכליו כבר נתבא'
בפרש' ויקחו לי תרומה: תני רב מעין יוצא מבית קדש הקדשים תחלתו דומה
לקרני חגבים כיון שהגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע לפתח
העזרה נעשה כפי פך קטן:

ונשלמה זו הפרש' בעז' שדי בה' וש'

אתחיל בפרש' **אלה פקודי** המשכן בעזרת אל נאמן איש אמונות רוב ברכות

אלה פקודי המשכן זה שה

[illegible]ה משה שנתמנה על עשיית המשכן וחשדוהו ליצני הדור ואמרו נתמנה
על ככרי כסף וזהב אכול מדידן ושתי מדידן מיד נתן עמהם חשבון על כל
דבר ודבר ושכח אלף ושבע מאות והיה תמה מיד זכר ואמ' ואת האלף ושבע
המאות עשה ווים לעמודים: למה נתן משה חשבון על כל מה שהביאו
ישראל ובימי יהואש לא יחשבו כי באמונה הם עושים אלא שעל ידי משה מני
ושקול ובימי יהואש לאו למדנו ממשה רבי' שצריך אדם לצאת ידי חובתו
מן הבריות כשם שצריך לצאת מן המקום לכך נתן חשבון על כל דבר ודבר:
ודבר זה נאמ' בשלשה מקומו' כאן ובמקום אחר לא חמור אחד מהם
נשאתי וכן דבר אחר של' והייתם נקיים מיי' ומישראל בוא וראה כמה הקב"ה
מחבב את התחתונים שהניח העליונים ושכן במשכן אמ"ר שמעון עיקר שכינה
בתחתונים שנ' וישמעו את קול יי' מתהלך בגן: בא אדם וחטא ונסתלקה מן
הארץ עד למעלה ברקיע והדג הבל נסתלקה מן הרקיע הראשון לשני עמד

אנוש והכעיסו בעג' נסתלקה לשלישי עמד דור המבול והכעיסו נסתלקה לרביעי
הכעיס דור הפלגה נסתלקה לחמישי הכעיסו סדומיין נסתלקה לששי הכעיס
אמרפל וחביר' וביקשו לכתוש עין הצדק ונסתלקה לשביעי לקיים מה שנ'
אלכה ואשובה אל מקומי' עמד אברהם וסגל מעשים טובים משכה מגלגל
שביעי לששי עמד יצחק וסגל מעשים טובים משכה לחמישי יעקב משכה
לרביעי' לוי בנו משכה לשלישי קהת משכה לשני עמרם משכה לגלגל הקרוב
אלינו ומשה משכה למשכן לכך נא' כי ישרים ישכנו ארץ כלומ' ישכנו
שכינה בארץ וכן אתה מוצא מאברהם ועד שלמה ט"ו דור והיה העולם מתגדל
כמו גדול הירח מוסיף בכל יום עד חצי החדש ומאחר שלמה ט"ו מלך עד שבא
בימי צדקיהו כחסרון הירח' אלה פקודי המשכן זשה"כ אהבתי מעון ביתך
ומקום משכן כבודך למה אהבתי משכן כבודיך לפי שהוא כנגד בריית עולמך
כיצד ברא שמים וארץ וכת' בה נוטה שמים כיריעה ובמשכן ועשית יריעות
עזים' בשני יהי רקיע ויהי מבדיל ובמשכן והבדילה הפרכת לכם' בשלישי
יקוו המים ובמשכן ועשית כיור נחשת ונתתה שמה מים' ברביעי יהי מאורת
ובמשכן ועשית מנרת זהב' בחמישי ועוף יעופף ובמשכן והכרובים פרשי
כנפים' בששי ויברא אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה'
ובמשכן ואתה הקרב אליך את אהרן' בשביעי ויכלו השמ' ובמשכן ותכל כל
עבודת המשכן בבריאת העולם ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכ'
ובמשכן וימשחם ויקדש אותם' ולמה המשכן שקול כנגד שמים וארץ לפי
מה שמים וארץ עדות לישראל שנ' העידותי בכם את השמ' ואת הארץ כך המשכן
עדות לישראל שנתכפר להם על מעשה העגל' ולמה אמ' משכן העדות שעתיד
להתמשכן שתי פעמ' בחרבן בית ראשון ושני' ד"א שני ענינים משכן לשכינה
ששוכן בתוך בני ישראל ועדות לישראל שהן בחיריא' ד"א משכן השכינה'
וקו' משכן העדות שהתראה על משכן הדיברות ששמע משה לדיברות אחנה
כמיזה אהל שנ' ומשה יקח את האהל ונטה לו' ולמשכן סמי' איקרא אהל
שנ' ויקרא אל משה וה' מאהל מועד לאמר וקר' תבין שרה למשכן ומה ילי'
ע' מאי תקדם' ויעש את הכיור נחשת עשה כיור אחד ושלמה עשה עשרה

כיורות ועשרה מנורות ועשרה מזבחות כן הביא חוץ מ׳ חמשה מימין וחמשה
משמאל מימין טורו שלמשה ומשמאלו ואעפ״כ לא נשתמשו אלא במה שעשה משה
והוסיף שלמה שעשה את הים שנ׳ ויעש שלמה את הים מוצק עשר באמה ואלפים
באמה אי אפשר לומ׳ אלפים שכבר נאמ׳ שלשת אלפים ואי אפשר לומ׳ שלשת אלפים
שכבר נאמ׳ אלפים ועניינו אלפים בלח שלשת אלפים ביבש והאיפה והבת תכן אחד
יהיה ומה פונים פונים אלא נכנס להיכל פונה לימין נכנס לעזרה פונה לימין׳ במרא׳
הצובאות הן מראות שלנשים שהיו מראין עצמן לבעליהן במצרים כשהיו
הולכות אליהם לשדה והיו פרים ורבים וכשהיו ישר׳ מביאין נדבה למשכן
עמדו והביאו המראות כשראה משה אותן אמ׳ שברו שוקיהן שלהן אמ׳ לו
הקב״ה הן העמידו כל הצבאות האלו טול מהן ועשה כיור׳ ויעש בצלאל
כשעשאן בצלאל והוא בן י״ג שנה ואל תתמה על זה׳ מעשה בבת שש שנשאת
והולידה והיא בת שבע׳ וכן מעשה בבת אחת עשרה שהולידה ובאו מעשיות
אלו לפני חכמ׳ ויעשו את אבני השהם מפתחת פתוחי חותם אין כותבין עליהם
בדיו משום שנ׳ במלואתם אלא כותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר מבחוץ
והן נבקעין מאיליהן כתאנה הנבקעת מאיליה בימות החמה ואינה חסרה כלום׳ ושמיר
זה גופו כשעורה ומששת ימי בראשית נברא ואין כל דבר קשה עומד בפניו ובמה
משמרין אותו כורכין אותו בספוגין שלצמר ומניחין אותו באפונין שלאבר מלא
סובין שלשעורים וכמה נצטער עליו שלמה עד שהביאו לבנין בית המקדש והוו
הוון יהבו אתרנגולתא במרורה עליהא וישקהא ומן אשראחין מן יקולהו אמ׳׳
ויפרש את האהל על המשכן יהלא עשר אמות ארך הקרש וקומתו שלאדם ארבע
אמות אלא יש אומ׳ מעשה נס ויש אומ׳ באונקלמין והילא תרפע בהא אידיעות
ויטלע עליהא׳ ויקח ויתן מאיכן לקח ארון שלעץ והניחו בתוך ארון שלזהב
כיון שנגמרה מלאכת המשכן לא יכלו להעמידו והתחילו מסיחין ראו מה עשה
לנו בן עמרם הביאנו לכל הטורח הזה ואף משה היה מצטער מיד נכנסו ישר׳
אצל משה ואמרו כלמה שאמרת לנו עשינו שמא חסרנו דבר והיו מביאין
הכלים למשה שנ׳ ויביאו את המשכן אל משה קרשיו בריחיו עמודיו והיה כל
מעמידו כל שבעת ימי המלואים ומפרקו שלשה פעמים ביום שנ׳ הקים הוקם

ויקם

ויקם אמ׳ הקב״ה אתם חשדתם אותו שלא נעשה ומיד ולא יכלו הריני כותב עליו על
כל דבור ודיבור ויעש כאשר צוה ה׳ את משה · ועדי איצא אן תלכיצה בכל
מרה ויעש כאשר צוה ה׳ למעני ודלך אנך קד עלמת אן משכן דומה לעולם ול
על ספיה כל ש׳ מקצוד לדאתה ולדלך נץ פי כל ואחד מן אלמוגודאת אלמכלוקה פי
ששת ימי בראשית וירא אלהים כי טוב כדלך הדה אלכלים תדלנא על אלמוגודאת אן
כל שי מקצוד לדאתה כמא קאל כל פועל ה׳ למענהו · ויברך אתם משה מי׳ ברכה
ברכם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם · ולשלשה חדשים נגמרה מלאכת
המשכן תשרי ומרחשון וכסלו והיה מונח טבת ושבט ואדר והעמידו באחד
בניסן ולמה לפי שרצה הקב״ה לערב שמחת המשכן בשמחת יצחק לפי שנולד
באחד בניסן שהוא קרבן וזה מזבח שעליו מקריבין אמ׳ הקב״ה לישראל בעולם
הזה השריתי ביניכם השכינה ולעתיד לבוא איני זזה מכם שנ׳ ושכנתי בתוך בני
ישראל ולא אעזוב את עמי ישראל · ויכל משה את המלאכה מכאן למדנו שכל
העושה מלאכה ולא גמרה כאלו לא עשאה שנ׳ ויכל משה וכן הוא אומ׳ ואת עצמות
יוסף אשר העלו ממצרים קברו בשכם והלא משה שלקחן תחלה אלא שלא גמר
ההד בסאת זה לעמת זה עשה האלהים ולכך נקרא על שמו וכשהעמיד משה
המשכן שמחו ישראל שנתן צה להם הקב״ה וכיון שחשיכה ראו את המשכן
וכליו דולקין אש שנ׳ ואש תהיה לילה בו התחילו בוכין ואומ׳ יגענו הרבה ונשר
פרי מעשה ידינו השכימו בבקר והוא עומד מיד שמחו · כת׳ אחד אומ׳ ולא יכל
משה לבא אל אהל מועד וכת׳ אחד אומ׳ ויבא משה אל אהל מועד כיצד יתקיימו
עד שלא נתנה לו רשות לא יכל ומשנתנה ויבא משה ומנ׳ שהיו נותנין לו רשות
שנ׳ ויקרא אל משה · ר׳ אומ׳ כל זמן שהיה הענן קשה לא יכול נבקע לו כמין
שביל מיד ויבא משה · תני רב כל בגדי הקודש מכפרין חשן מכפר על הדינין
כלומ׳ על עוות הדין שנ׳ חשן משפט · אפוד מכפר על ע״ז כענין שנ׳ אין אפוד
ותרפים · מעיל מכפר על סיפור לשון הרע שנ׳ ונשמע קולו · כתנת מכפרת
על שפיכות דמים שנ׳ וישחטו ש׳ עיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם · מצנפת
מכפרת על גסות הרוח שנ׳ תועבת ה׳ כל גבה לב · אבנט מכפר על הרהור
הלב שנ׳ על לבהון יסרון · מכנסים מכפר על ג״ע עריות שיש לו שתי מיתות

על ע"ז ועל גלוי עריות. היין מרצה על טומאת בשר ולעתיד לבוא הקב"ה מסלק
יצר רע מישראל שנ' ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון. ואין לך כפור
עון אלא בצדקה שנ' והיה מעשה הצדקה שלום. ושמונה מעלות יש בצדקה
המעלה הגדולה זה המחזיק ביד ישראל המך ונותן לו מתנה או המלוה אותו
או המשתתף עמו או הראהו מלאכה שיחיה בה שנ' וחי אחיך עמך ונאמ'
גר ותושב וחי עמך. מעלה שניה זה הנותן לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע
העני ממי לקח. מעלה שלישית הנותן לתוך קופה שלצדקה. פחות מזה
שיודע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח כמו גדולי החכמים שהיו משליכים
לתוך פתחי העניים בסתר. פחות מזה שידע העני ממי נטל ולא ידע הנותן
למי נתן כמו גדולי החכמ' שהיו צוררין ומפשילין לאחוריהן. פחות מזה שיתן
ביד העני קודם שישאל. פחות מזה שיתן לעני בעצב. ולקד אתין לנא הד'
אן נכתם הד' אלחומש בהד' אלמעני והו אנך תעלם אן סבב אלנקץ אנמא הו
אלמיל אלפאסד וסבב אלמיל אנמא הו אלעקל אלא נקצאני וכפא בה באסם נור לאן
אלה תעהו לנוראתך ואמא לגירה פמנהא פאלנור יקול עלי ארוח אלבאצר אלתי
אתה אלעין ויקול עלי אלעקל נור אד הו מדרך אלאשיא עלי חקאיקהא: ואמא
נור אלבצר פפיה סבע נקאיץ באלנסבה אלי נור אלעקל ודלך אנה יבצר גירה ולא
יבצר נפסה ולא יבצר מא קרב אליה גדא או מא בעד ענה גדא ולא ידרך
מא ורא אלחגאב ולא ידרך אלא טואהר אלאשיא לא בואטנהא ולא יריא מן אל
מוגודאת אלא בעצהא לא כלהא: ולא יבצר מא לא נהאיה לה בל אלאשיא אל
מתנאהייה ויגלט פי אבצארה חתי יראי אלצגיר כביר ואלכביר צגיר ואלקריב
בעיד ואלבעיד קריב ואלמתחרך סאכן ואלסאכן מתחרך וגיר דלך כתיר ואלעקל
יסתוי ענדה אלקריב ואלבעיד חתי ידרך מא פי אלסמאואת ואלארץ ואלעקל יתצרף
פי מא ורא חגאב אלסמא ואלארץ כתצרפה פי אלעאלם אלדאכל בה ואלעקל ידרך
בואטן אלאשיא וחקאיקהא ואלעקל ידרך אלמעקולאת ואלעקל ידרך מא לא
נהאיה לה כאלחרכה אלדאימה מתצאעפה ואלעקל יקצי אן אלשמס אכבר מן אל
ארץ באצעאף מתצאעפה פצאר אלעין מן נור אלכואכב ונור אלכואכב מן נור אל
שמס ונור אלשמס מן נור אלעקל ונור אלעקל הו תאבע לנור אלאנואר אלדי הו נור

ואגב

אוגור עלי אלמוגודאד כמי קאל אלי כי עמך מקור חיים באורך נראה אור׳
בריך רחמנא דסייען בריך הוא ובריך שמיה׳

השלמתי ספר הבריאה שתחלתו פרש׳ ואלה שמות׳ בעזרת
מגביה שחקים ומוריד ארץ לתהומות׳ חפץ שבח
הגדול מגלה סתומות׳ אשאל ממנו יסייעני על
מעשה רצונו ויגלה לי סודות נעלמות׳
אני זכריה הרופא אסדרה לשמו
תעצומות׳ שנים בסיועי שמיא׳

אתחיל במדרש ספר תורת כהנים שתחלתו פרשת **ויקרא** מגן
אלגבור ונורא׳ ויקרא זה שא׳ טוב אמור לך עלה
הנה רחוק ממקומך שנים שלשה מקומות ושב כדי שיאמרו לך עלה עלה
ואל תעלה שיאמרו לך רד ממי אתה למד ממשה רבי׳ שהיה מסתיר פניו
בסנה אמ׳ לו הקב״ה לך ואשלחך אל פרעה עמד לו מן הצד אמ׳ לו ואתה הרם
את מטך וכך השפיל עצמו ונהג כבוד בשכינה ולא נכנס עד שקרא לו שנ׳
ויקרא אל משה וכן אמרו אף דויקרא קא׳ למה שהקטין משה עצמו זכה כל׳ שיהיו
ישראל עומדין ולא נדבר אלא עמו׳ ר׳ תנחום פתח יש זהב ורב פנינים וכלי יקר
שפתי דעת אדם שיש לו זהב ואבנים טובות ומרגליות ואין בו דעת מה הנייה
בו מתלי׳ דאמרי דעה קנית מה חסרת׳ יש זהב הכל הביאו נדבתן למשכן זהב
וכסף ונחשת והנשיאים הביאו את אבני השהם׳ וכלי יקר שפתי דעת שאמ׳
לו הקב״ה למשה דבורך חביב עלי מכל מה שהביאו לפי שהיה עושה בהסכמה
עליונה׳ מעני ד׳לך אן אלמשכן וכלה משיא תנקלהא כחסב אלא עתבאר
עלי מא הי תזל עליה אנהם ינתקלון מן אלמחסוס אלי אלמעקול ויציר ענדהם אלעלם
ואלמעלום שי ואחד לכן אלמעלום קואמה מן כארגו אלעלם קואמה מן דאת כל
מעני פי אלנפס׳ וקד עלמת אן אלגדן אלגזי מנה אן נפרגמא פי אלקוה אלי אלפעל
ונתשבה באלמפארק פתאן אלדבור חביב מכל מה שהביאו׳ ויקרא זה שה׳

גאון אדם תשפילנו ושפל רוח יתמוך כבוד אתה מוצא כל מי שהוא רודף אחר
השררה השררה בורחת ממנו ומשה ברח מן השררה ורדפה אחריו הוציא
ישראל ממצרים בקע להם הים הוריד להם המן וישב לו לנוח אמ׳ לו הקב״ה יש
לי מלאכה אחרת גדולה מזו עשה משכן ולמד לבני קרבנות וטמאה וטהרה׳
אן גדולה מזו לאן אלאשתגאל באלגזייאת נעב גדא לאן אלנבי ידרך אלאשייא
כליה ואמא אלגזייאת פלא תתחצר פי אלוגוד ולא פי אלגזייאת אלפקהייה׳ בוא וראה
כמה גדולתו שלמשה במעשה בראשית כת׳ ויקרא אלהים לאור יום וכת׳ ויקרא
אל משה. מי גדולה השובה או הנשבה הוי אומ׳ השובה ואין אלא אור אלא תורה
שנא׳ כי נר מצוה ותורה אור ומשה שבה את התורה שנעלית למרום שבית שבי׳
מעני הדא אן קד געל פי טביעה אלוגוד אן יכון דלך אנור כאמל באלפעל
וקד דכרנא מא הו דלך אלאור ומשה אכרג מא פי קוותה אלי אלפעל וכלץ נפסה מן
מקארנת אלאעדאם ורקם פי נפסה צור אלמוגודאת וקהר אלטביעה פעלו ענה
אנה שבה את התורה׳ ויקרא מה בין נביאי אומות העולם לנביאי ישראל
נביאי אומות העולם נגלה עליהם בחצי דיבור שנ׳ ויקר אלהים אל בלעם וכאן
ויקרא דיבור שלם׳ אומ׳ העולם מלשון טומאה כמא דאת חז״ל מקרה לילה
ונביאי ישראל מלשון טהרה כמה שנ׳ וקרא זה אל זה ואומ׳ קק״ק׳ קד עלמת
אלה תע׳ נסבאיה אלכלאם לאן שאדרנא אנה תע׳ תכלמנה מעאני אלא אלאנביא
וקד עלמת אן חקיקה אלנבוה ומא הי ואנהא הו פיץ יפיץ מן אללה תע׳ בוסאטה
אלעקל אלפעאל עלי אלקווה אלנאטקה אוולא תם עלי אלמתכיילה בעד דלך׳ וקד
עלמת אן אלקווה אלמתכיילה קווה בדניה מתעלקה באלמאדה אלכליפה תעלקא
עצימא ותקוי בקווה אלמאדה ותצעף בצעפהא׳ ואלטומאה הנא הי אלנגאסה
ואלאדראן אשי עלי גיר חקיקתה לאן כל נקץ ילחק אלצורה פהו מן גהה אלמאדה
וכתאפתהא׳ קד עלמת מא שרחו פי קולהם גוים שלא עמדו על הר סיני
לא פסקה זהמתן פאנך אדי אעתברת נביא אומות העולם אדי אעלהם בלעם
פמא כאן מערפתה גיר פי עלם אלחרכאת ותקונן אלאוקאת ואחייל לעתרדה׳
ישראל ודי דלך תאבע לפעל אלמתכיילה פקט ואנמא נה באנגבי הנא מעלרו
פידלך בחצי דבור יבלישין טומאה ואמא נביאי ישראל פנבוותהם שלימה

לכמאל אלנדה ואלזאה אלמחדה. ואלטהרה בחסב אלגאיה אלשריפה אלתי הי טהרה'
אנפוס מן עלאיק אלמואד וחיואלאקיצר אלמאדיי אלדי הו אדראכה תע'   ויקרא
נסבה' אלקריאה לאלקול והו אתאת אלמכלוק כמא קאלו וישמע את הקול מדבר אליו
וישמע את הקול הו אתאת יכבר עה אללה פאדא יקרע בה מן יסתוי לאלנבווה
מתל קו ויקרא אל משה ומתל ויבן עלי כי אלהים קורא לנער׃ וקיל מעניה עבארה
ען חצול אלפיץ אלאלהי עלי עקל ארסול ענד מן אללה תע' בוסאטה' אלעקל אלפעאל
ומעני ויקרא עלי הדה אלעבארה הו מן מעני אלמואפקה ואלמלאקאה כי הקרה
יי׳ אלהיך לפני ואן כאן לאס הדי הא ולאס הדה אף פהי תתבדל לאנהא מן
חרוף אויה ולא תקול אן ויקרא הנא מעדא לאן משה מסתעד דאימא'
וידבר יי׳ ואן כאן אלקורא הו אלמפיץ פאן מנבע אלפיץ הו מן ואגב אלוגוד לדאתה'
וידבר הקדים קריאה לדיבור ודין הוא נאמ׳ כאן דבור ונאמ׳ בסנה דבור מה
דבור הסנה הקדים בו קריאה לדיבור אף דבור אהל מועד נקדים בו קריאה
לדיבור לא אם אמרת בדיבור הסנה שהוא תחלה לדברות לכך הקדים בו קריאה
לדיבור תאמר בדיבור אהל מועד שאינו תחלה לדיברות לא נקדים בו קריאה
לדיבור ת״ל ויקרא וידבר׃ דבור סיני יוכיח שאינו תחלה לדיברות והקדים
בו קריאה לדיבור לא אם אמרת בדבור סיני שהוא לכל ישראל נקדים בו ק״א
קריאה לדיבור אבל דבור אהל מועד לא נקדים בו קריאה לדיבור ת״ל ויקרא
וידבר הרי אתה דן מבנין אב לא דבור הסנה שהוא תחלה לדברות כהרי דבור
הר סיני שאינו תחלה לדיברות או מה דבור הר סיני שהוא בכל ישראל תאמר
בדבור אהל מועד שאינו בכל ישראל הצד השוה שבהן שהוא דיבור ובאש
ומפי קדוש למשה אף כל שהוא באש ומפי קדוש למשה נקדים בו קריאה
לדיבר׳ יצא דיבור אהל מועד שאינו באש לא נקדים בו קריאה לדיבור
ת״ל ויקרא וידבר אף הוא נקדים בו קריאה לדיבור יכול לא היתה קריאה אלא
לדיברות מנין אף לאמירות מנין אף לצוויין ת״ל׃ רבר יכול אף לפסיקות ת״ל
וידבר לדיברות היתה קריאה לא לפסיקות׃ ומה היו הפסיקות משמשות
כדי ליתן ריוח למשה להתבונן בין פסוק לפסוק ובין פרשה לפרשה ובין ענין
לענין ומה אם משה ומפי הגבורה הצריך להתבונן הדיוט על מפי הדיוט על אחת

כמה וכמה ומניין שכל הקריאות היו משה משה ת״ל ויקרא אליו יי׳ מתוך הסנה
ויאמר משה משה ומנ׳ שהיה משיב הנני שנ׳ ויאמר הנני אם כן למה נאמ׳ ויאמר
שעל כל קריאה היה משיב הנני׳ אליו למעט אהרן׳ אמ׳ ר׳ יהודה שלש עשרה
דיברות נאמ׳ בתורה למשה ולאהרן וכנגדן י״ג מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמ׳
אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן ובבא משה אל אהל מועד לדברא אתו וישמע
את הקול מדבר אליו וידבר אליו ונועדתי לך שם ודברתי אתך לדבר אליך
שם ביום צותו את בני ישראל ויהי ביום דבר יי׳ אל משה בארץ מצ׳ ואלה תולדות
אהרן ומשה ביום דבר יי׳ אל משה בארץ מצרים לדבר אתו׳ ויקרא אל
משה מיעט אהרן מכולן׳ ר׳ יוסי אומ׳ בשלשה מקומות ניתנה התורה באהל
מועד בארץ מצרים בהר סיני׳ בארץ מצרים נאמ׳ ויהי ביום דבר יי׳ אל משה
בארץ מצרים מיעט אהרן מדיברות מצרים׳ בסיני נאמ׳ וידבר יי׳ אליו מיעט
אהרן מדיברות הר סיני׳ באהל מועד נאמ׳ וידבר יי׳ אליו מיעט אהרן׳ מא׳
מאהל מועד מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל כיוצא בו אתה
אומ׳ וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה כיון שהגיע עד החצר
החיצונה נפסק׳ מאהל מועד יכול מעל כל הבית ת״ל מעל הכפרת יכול מעל
הכפרת כולה ת״ל מבין שני הכרובים׳ אמ׳ ר׳ שמעון איני כמשיב על דברי ר׳
אלא כמוסיף על דבריו דכת׳ הלא את השמים ואת הארץ אני מלא דחק להיות
מדבר מבין שני הכרובים׳ לאמר צא ואמור להם בשבילכם מדבר עמי׳
והשיבני שכן מצינו שכל שמונה ושלשים שנה שהיו כמנודים לא נדבר עמו
כמו שהיה תחלה שנ׳ ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה וידבר יי׳ אלי׳ וכיוצא
שהיה משיב לגבורה שנ׳ וישב משה את דברי העם אל יי׳׳ ואמר אלהם
רבינו כדי שיהיה חרות על לוח לבם׳ אדם לרבות גרים׳ מכם להוציא
משומדים׳ קרבן חס׳ שהוא קרבן של ישרא׳׳ ליי׳ מכאן למדנו שאין מז׳
מזכירין שם שמים להבטלה׳ שהרי הקדים מלת קרבן ליי׳׳ ליהוה יודהי ואן
הי כדי שלא ליתן פתחון פה למינים לרדות׳ מן הבהמה להוציא רובע ונרבע׳
מן הבקר להוציא נעבד׳ מן הצאן להוציא מוקצה׳ תקריבו מכאן שהיא
באה נדבת שנים׳ קרבנכם ללמד שהיא באה נדבת צבור׳ את קרבנכם ריבה

ממקום

ממקום שהיחיד מביא צבור מביאים׃ ולטעם המדרש אדם כי יקריב מכם
אפלו כתובים חלקו כבוד לישראל שהרי נאמ׳ כאן אדם כי יקריב מכם ולהלן הוא
אומ׳ אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת ולא אמ׳ מכם כיוצא בו אפס כי
לא יהיה בך אביון ובמקום אחר אמ׳ כי לא יחדל אביון׳ אדם אמ׳ הקב״ה יהיה
קרבנכם כקרבן אדם הראשון כמו שפירשנו בענין ותיטב לי״י משור פר מקרין
מפריס׳ ולא מן הגזל שנברא אדם יחידי׃ הנעלם יא א״יי אלנץ אלד
פי הדי אלמדרש אן אלקצד אלאול פי כרוג ישראל ממצרים ליס הו
לעמל הדה אלעבאדה אלחסיה אלתי הי תקריב אלקראבין ורש אלדמא ותקתיר
אלשחום ותבכיר אלבכור אד הדה אמור יבדו מנהא ומן מא שאכלהא אן ליס
פצילה פיהא לא כ׳לקיה לאסתקאמת אלבדן ולא נטקייה לכמאל אלנפס בל יבדו
אנהא תכלפאת לא גאיה פיהא לא לאלאמר ולא לאלמאמור וקד נץ אלכתאב
וקאל כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום הוציאי אותם על דברי עולה וזבח לאן אל
קצד אלאול תעבדון את האלהים על ההר הזה אלדי הו אדראך אלמעקולאת אלתי
אדרכו פי סיני אלדי הו וגוד תע׳ ווחדאניתה ונפי אלגסמאניה ענה אד אלנהי
ען עבאדה׳ סואה הו לתקריר אלתוחיד והדי הו גאיה׳ אלתורה כלהא פוקפו
עלי הדי אלמוקף אלעטים אלדי מנה מעגז ומנה טביעי אלמעגז כמא קאל השמע
עם קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי אד לא תפי
טאקה׳ הדה אלמכלוק לאנבווה וכאנה בצורה ואחרה ומעני ואחד וקאל פי אל
אמר אלטביעי אתה הראת לדעת יעני בחסב אלבראהין אלחקה אלדי ערפהם
אדרכול עלי פלמא טלע אגבל לינזל אללוחות תבעו כ׳יאלהם אלפאסד אלדי הו יצר רע
החקיקה ומאלו אלי אעתקאד אלפאיט ועשו העגל עלי מא רבו עליה במצרים
פאסתדרכו בעצות מרחוק פאמרו בעשיית המשכן ואלתקריב פיה ודלך לאנהם
מא אמנין אלאול לדפע מא רבו עליה והי עבאדה׳ ברג אלחמל ואלתור עלי מא
שהד אלכתאב אנהם כאנו יעבדון אלחיואנאת הא בעירא דמצ׳ דחלין ליה
מניה אנה לא נקבין לדבח פאמרו בדבחהא לאבטאלה׳ הדי אלראי אלפאסד
אלכ׳יאלי׳ ואלוגה אלדי הו אנהם לם יקדרו יפארקו אלמחסוס וינתקלו אלי אלמעקול
עלי אלאבתדא לאן אלעאדה אית׳ עצים׳ ומנהם חיאת מן כאן ירבה אלחיואן

למעבודה עלי מא כאן מן פעלהם אלכפיר וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אהיך
ישראל פלדֹם עלי עז אשר עונש זובח לאלהים יחרם בלתי ליי לבדו והיא שת
מעבוד זולתי יי כי לא תשתחוה לאל אחר פאמרו פי אלקרבנות אחד לם פיהא
אפראט ולא תפריט כמא כאנו עובדי עז יתכדון אלחוש למעבודאתהם מתל
אסוד וגירהא ומנהם מן ידבח ולדה או אביה להא כמא נל כי גם את בניהם
ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם ולא תפריט מתל מא כאן בעצהם יקרב
למעבודה׳ כנאפס וג׳ וטאוט וג׳ פיראן וג׳ ורדאנאת אי תועבה באכתה׳ מן ההא
פקאל תע׳ לנא מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם ואן לם ינדר
פיקרב עוף פי בעצהא וקד יכון לך סמר לתסהיל אמר וסרעה׳ ותהייר׳
מן הבהמה לא מן החיה והמקריב חיה עובר בעשה אבל המקטיר איברי
בהמה טמאה לא תאכל ולא תקריב אם עלה קרבנו זכר להוציא טומטום
ואנדרגינוס תמים לא בעל מום יקריבנו אף תמים יקדישנו אל פתח אהל
מועד יקריב אותו מלמד שהוא מטפל בו עד שמביאו לאהל מועד יקריב
אותו אפלו נתערב עולה בעולה יכול אפלו נתערבה בפסולה ת״ל יקריבנו יקריב
אותו כשר לא פסול לרצונו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן
בגטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני לפני יי לא בחוץ והעולה
נחלקת לשני חלקים עולת חובה כמו עולת יולדת ועולת נזיר ועולת צבור
והחלק השני עולה הבאה בנדר ונדבה והעולה באה מחמשת המינין מן זכר
ומן הכשבים ומן העזים ומן התורים ומן בני היונה וכל עולה נשרפת וסמך
כל הקרבנות של יחיד טעונות סמיכה חוץ מן הבכור ומן המעשר ומן הפסח
ואין הסמיכה בקרבנות צבור חוץ מש עיר המשתלח ופר העלם דבר שלב
שלציבור וסמך ידו לא יד עבדו ולא יד שלוחו על ראש העולה לא על
הצדדין וסמך בכל כוחו תנעלם אן אלסמיכה הו לאיקאע פי נפס
אלמקריב אנהא זאת תלך אלדנוב אלמתוהמה ענדה כאנהא אנגסאס
חמלת על אלקרבן מתלקו ונשא השעיר עליו את כל עונות בני ישראל ויצח יי
אן תקדר לה ותטהר אנפס ותנפי מן תלך אלכטאיא אלמלווה לאנפס כפי
העולה על דעת האדם ונרצה לו על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שישבו

ניסא

קיום עשה׳ לכפר במה בדם שנ׳ כי הדם הוא בנפש יכפר׳ ושחט וסמך במקום
שסומכין שוחטין׳ שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה שנ׳ וסמך ושחט׳
תכף לנטילה ברכה שנ׳ שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳׳ תכף לגאולה תפלה ג׳
שנ׳ יהיו לרצון אמרי פי וסמיך ליה יענך ה׳ ביום צרה וישאול תכף לתלמיד
חכמ׳ ברכה במעשה ידיו שנ׳ וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר
צוה ה׳ את משה׳ ושחט את בן הבקר לפני ה׳ והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך
מצות כהונה׳ אמ׳ ר׳ עקיבה מניין לקבלת הדם שלא תהא אלא בכהן כשר
ובכלי שרת נאמ׳ כאן כהן ונאמ׳ להלן כהן מה כהן האמור להלן כשר ובכלי
שרת אף כאן כשר ובכלי שרת׳ אמ׳ לו ר׳ טרפון עקיבה עד אימתי אתה
מגבב עלינו את הכתובים אקפח את בני אם שמעתי הפרש בין קבלה לזריקה
ואין לי לפרש אמ׳ לו ר׳ תרשיני לומ׳ לפניך דבר ממה שלמדתני אמר לו אמור
אמר לו קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה זריקה עשה בה מחשבה כמעשה
מקבל בחוץ פטור הזורק בחוץ חייב קיבלוהו טמאים אין חייבין עליו׳ זרקוהו
טמאים חייבין עליו אמ׳ לו ר׳ טרפון אקפח את בני שלא הטיתה ימין ושמאל
זה הוא ששמעתי ולא היה לי לפרש אתה דורש ומסכים לשמועה הא כל
הפורש ממך כפורש מחייו׳ בני אהרן ולא נאמ׳ אהרן שעדיין היה נזוף על
מעשה העגל ההוד ובאהרן התאנף ה׳ מאד להשמידו בני אהרן יכול חללים
ת״ל הכהנים את הדם למה דם שתי פעמ׳ שאם נתערב דם עולה בדם תמורה
דם עולה בדם חולין יקריב׳ מה ת״ל סביב יכול יקיפנו כחוט ת״ל וזרקו׳ הפסח
ארבע מתנות בסביב סביב לגזירה שווה מה להלן ארבע אף כאן ארבע׳
אשר פתח אהל מועד לא הפנימי׳ והפשיט את העולה ונתח לא שיפשיט
אבר׳ וינתח׳ לנתחיה לא שינתח נתחים לנתחים׳ ונתנו בני אהרן אש על
המזבח אע״פ שהאש יורדה מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט כמו של
שנבאר בפרש׳ צו׳ אש שירדה בימי משה לא נסתלקה ממזבח הנחשת
עד שבאו לבית העולמ׳ ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה מבית
העולמים עד שנסתלקה בימי מנשה׳ וערכו עצים מניין לרבות שני גזרי
עצים עם תמיד של בין הערבים על עצי המערכה שנ׳ ונתנו עצים על האש׳

הכהנים לרבות הקרביין ׃ את הראש ואת הפדר והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחים
היו ולמה יצאו להודיעך שכבר הותז הראש מכאן למדנו שהשחיטה בצואר׳
ופדר הוא החלב כמו שפירש אנקלוס׳ ויש מי שפירש שהפדר הוא איברים׳
שמה אבל הגאון פירש שהוא הקנה ויראה לי דברי אנקלוס׳ על העצים כל
העצים כשרים למערכה חוץ מן הזית ומן הגפן שהן עושין פירות משובחין
וראויין לגבי המזבח הא למדת שבשביל האבות הבנים מתכבדים: ואי צאן
תניהן יתרמדין פריע׳ והקטיר הכהן את הכל לרבות עצמות וגידים וקרנים
וטלפיים וצמר שבראש הכבשים ושיער שבזקן תישים והוא שיהיו מחוברין
אבל אם נתקלו אינן עולין שנ׳ ועשית עולתיך הבשר והדם׳ אשה ריח ניחח
נחת רוח לפני שאמ׳ ויהיה העולם כולו׳ והנתחים הם שתי הידות והרגלים והעוקץ
והגרה ושתי הדפנות והראש והפדר והקרבים׳ ומן העזים אקרבן לא יגזר
בעינן אכראהה ואמתקריאור אמר בסלך אעולה ונכלאאטראק ואממשא וחק
כאן אכל יחרק ׃ ואם מן הצאן נאמ׳ בבן הבקר אל פתח אהל מועד יקריבנו
מלמד שמטפל בו ולא נאמ׳ כן בבן הצאן ובבן הצאן נאמ׳ על ירך המזבח צפנ׳
ולא נאמ׳ בבן הבקר מניין ליתן את האמור בזה אמור בזה ת״ל בכל אשה ריח
ניחח׳ ואם מן העוף למעט שיבש גפה ושסמתה עינה ושנקטעה רגליה
ושארמאין אין פוסלין בעוף שנ׳ תמים זכר תמות וזכרות בבהמה אין תמות
קטנים וזכרות בעוף׳ קרבנו היחיד מביא עוף ואין הצבור מביאין עוף׳ מן התרים
לא מן בעהיונה לא גדולים׳ הא כיצד תחלת הציהוב בזה ובזה פסול׳ והקריבו
הכהן אפי׳ פרידה אחת׳ ומלק בצפרנו לא בסכין כיצד מולקין נותן שני גפיה
בין שתי אצבעותיו וכופף ראשה על פס ידו וקוצץ עד שמגיע לסימני׳
וזו נבלה בחולין׳ לא יבדיל הד׳ ילאו נפי לא סהי לאנה תקדם לה אין ינתח
באיברי בהמה והו קן ונתח אותה לנתחיה אד׳יהו תפצילאעצא וכד׳לך פילא
צאן קט ונתח אותו לנתחין פקט פי אעוף מא יחתמב פלי תפציל ואבאנה׳
ואמא אחטאת פלם יתקדם לה כלאם מקתקל בדאתה פלדלך צאר נהי׳ נאמ׳
בעולת בהמה אשה ריח ניחח ונאמ׳ בעולת העוף אשה ריח ניחח ובמנחה אשה
ריח ניחח מלמד שאחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין אדם את דעתו

לשנים

לשמים׳ ונפש כי תקריב קרבן מנחה המנחות כולן י״ג מנחות לציבור וליחיד
ואלו הן עומר התנופה ושתי הלחם שמביאין בעצרת והן חמץ ואינן קריבים
לגבי המזבח ועליהן נאמ׳ קרבן ראשית תקריבו ולחם הפנים והוא נאכל לפנים
ותשע מנחות ליחיד וכולן קרבין לגבי המזבח׳ ואלו הן מנחת חוטא ומנחת
סוטה ומנחת חינוך כשיתחיל הכהן ליכנס לעבודה ומנחת חביתין שמקריב
הכהן בכל יום ומנחת סלת והיא באה בנדר ונדבה ומנחת מרחשת והיא באה
בנדר ונדבה ומנחת מחבת ומנחת מאפה תנור חלות ומצות רקיקין׳ סלת
יהיה קרבנו מה סלת האמור במלואים חטים שנ׳ סלת חטים תעשה אותה
אף כאן חטים׳ וקמח משם ממקום שרגלי הזר עומדות׳ מלוא קמצו
יכול מבורץ ת״ל בקמצו הא כיצד חופה את ידיו במחבת ומרחשת ומוחק
באצבעו מלמעלה למטה׳ מסלתה לא מסלת חברתה׳ ומשמנה לא משמן
חברתה׳ שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד׳ פתות אותה פתים כיצד עושה
כופל הפת אחד לשנים ושנים לארבעה ובוצע׳ ומה בין מחבת למרחשת
מחבת יש לה שפה מרחשת אין לה שפה׳ מאשי ייי׳ אין להן אלא לאחר מתנות
אשים׳ מנחה היא הוא כת׳ כלומ׳ הוא הדין לכל המנחות׳ וקר׳ היא כלומר
היא ולא מנחת מאפה תנור׳ ד״א הוא הוא הדין לכל המנחות שטעונות
שמן ולבונה יכול ואפלו מנחת סוטה ומנחת חוטא ת״ל מנחה היא לא אחרת׳
יש אם למקרא ויש אם למסורת היא למדת אפלו דקדוקי סופרים תורה
שלימה׳ כל שאור לרבות תערובת׳ וכל דבש לרבות דבש דבורים ודבש ד
ערעין׳ ולמה אסרן הכת׳ שהיו עובדי ע״ז מקריבין דברים המתוקים והמחו
מיצים לאלהיהם לכך נאסרו לקרבן׳ קרבן ראשית תקריבו אותם שהן שתי
הלחם כמו שאמרו שהן חמץ בפסח ואינן קריבין לגבי המזבח׳ במלח תמ׳
זו מ״ע עשה למלוח הקרבנות׳ ולא תשבית הנה מלח שאינה שובתת׳
ואיזו זו מלח סדומית׳ ד״א מנין סדומית יביא קרקונית יכול תביאהו ת״ל
המלח׳ יכול בכמי מלח ת״ל המלח ולא ושבית מלח׳ פי׳ תבניהו יכול
יעשיו כבנין באבנים שלמלח זו על גבי זו ושורת קמח באמצע ופירוש
שאינה שובתת שנעשית בשבת בחול זו סדומית׳ וקרקונית שנוגש ירד

שנעשית ביריארם מפלגין מן הים ונעשין גומה שלמלח׳ מלח סדומית אינו
עמוס עד ששוחקין אותו׳ פרקונית עמוה וזה על טעם המדרש וענין הכתוב
הכת׳ שלא תשבית מלח מן הקרבנות׳ על כל קרבנך תקריב מלח יכול על
העצים ועל הדם ת״ל קרבן מנחתך מה קרבן מנחתך דבר שאחרים באין לו
חובה אף כל דבר שאחרים באין לו חובה יצאו עצים ודם שאין אחרים באין
לו חובה׳ מנחתך ר׳ ישמעאל אומ׳ מה קרבן מנחתך דבר שיש בו טומאה
ועולה לאשים על מזבח החיצון אף כל שהוא כן יצאו עצים שאין בהן טומאה
יצא הדם שאינו עולה לאשים יצאת הקטרת שאינה עולה למזבח החיצון׳
וזה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל׳ ולא תשבית מלח עיין בויקרא קרח׳
ואם תקריב מנחת בכורים זו מנחת העומר יכול רשות ת״ל תקריב את מנחת
בכוריך׳ אם כן למה נאמ׳ ואם אלא אם מביאים אתם אותה לרצון מעלה
אני עליכם כאלו הבאתם אותה נדבה ואם לאו כאלו לא הבאתם אותה אלא לצורך
עצמכם׳ שהרי כשיקרב העומר יותר החדש. וקל״ר בי״אן ואם צרפ״יד
ליפות לאחלי״יר שלא יקולו ואדי קרבנתם׳ אביב מה להלן אביב במצרים
שעורים אף כאן אביב בשעורים׳ אביב פריך׳ קלוי באש כמשמעו׳
ולמא כאן מקמועה אביב פליך לם יבין אנה אכצר מכסר פקאל כדמל שרחו
הקף אי תרך זאד בין אנה אכצר׳ גרש גשיש מכסר מת״ל ויגרס בחצץ שני
אליהו אתכסיר וכדי קאל וטוחנין את העומר בריחים של גריסין אליהו גריש
אי מגשוש׳ כרמל דרך מל׳ נוטריקון וכן הוא אומ׳ ואיש בא מבעל שלישה
ויבא לאיש האלהים לחם בכורים וג׳ וכרמל בצקלונו בא ויצק לעם ונויי היה
ואכלנו וכן הוא אומ׳ כי ירטה הדרך לנגדי ירטה׳ אתה נטתה וכך פירש
ברנאל שיה״ע כתבהיד כשאמ׳ מנא מנא תקיל ופרסין באו חכמי בבל
לקרות ולא יכלו שהיה נוטריקון ולית כדין לא כתב בשלש שטין שטה תחת
שטה כגון זה׳ והיאך האמינו לדניאל שהוא כך כי הוא כתב השם והוי
בישרם בט״ה דעה לא נעשה נס לדניאל ונתקרבו האותיות ונצטרפו עד
שנעשית מלה לעיניהם מיד הורו לו כל חכמי בבל מעין שאם לא מצאו
כרמל יקריבו יבש שנ׳ תקריב את מנחת בכוריך שתביא אף מן העליה׳

העלייה ולטעם המדרש נאמ' כאן נפש שמנה פעמים כנגד ששת ימי בראשית אמ'
הקב"ה לנפש כל מה שבראתי בששת ימי בראשית בשבילך בראתי ואת עוברת
על רצוני אין לך כפרה אלא בקרבן שמקרבך לעשות רצוני הנפש הנתונה ממקום
הצדק מקום שאין עון ואשמה והיא חוטאה משל לקרתני ובן מלך שחטאו בן מלך
יודע כבוד המלכות והקרתני אינו יודע כבוד המלכות אין החטא תלוי אלא במלך
הגוף קרתני דכת' וייצר יי' אלהים את האדם עפר מן האדמה והנפש בן פלטין מלך
מעלה אינו נתפס אלא הנפש דכת' הנפש החוטאת היא תמות החטאים תלויין בנפש'
ואמר בבחור שבקרבנות והיא העולה אדם כי יקריב מכם ובמנחה נאמ'
נפש ובשלמים קתם ובחטאת נפש כי תחטא ובאשם נפש כי תמעל ואמ'
רבו' בגמר סנהדרין מפני מה נשתנה קרבן תודה מכל הקרבנות שנאמ'
זבח תודה יכבדנני אמ' ר' יהושע בן לוי לא בקרבנות הכת' מדבר אלא במי
שזובח יצרו ומתודה עליו שהוא עושה להקב"ה בעולם הזה ולעולם הבא'
אזכרתה ליי' זכרון בלבד שהוא דבר מועט' תניא כל הראוי לבילה אין
בילה מעכבתו פי' כל מנחה שהיא עד ששים עשרון ואין בילה מעכבתו
פי' יותר משלא בלל כשר עיין הרבה בב' פרק מס' מנחות' ואם זבח שלמ'
כל המקריב שלמים מביא שלום לעולם' שלמים הכל שלם בו הבשר לבעלים
והאימורין לשם' והחזה ושוק לכהנים' שלמים מי שהוא שלם מביא שלמ'
יצא אונן' זכר ודאי או נקבה ודאית וטומטום ואנדרגינס' ושחטו פתח
אהל מועד להכשיר כל הרוחות' ושחטו ושחט אותו לפי שנ' כי ירחק ממך
המקום ברחוק מקום אתה זובח חולין בעזרה יכול לא יאכלנו אבל יטילנו
לכלב ת"ל לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואין אתה משליך
לכלב חולין שנשחטו בעזרה' והקריב מזבח השלמים אשה ליי' מכאן למדנו
לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זובח לשם אשה לשם ריח לשם
ניחח לשם הזבח לשם אשים לשם השם שהוא מי שאמ' והיה העולם בא'
את כל החלב אשר על הקרב להביא חלב הקבה ויש אומ' להביא חלב
הדקין' ואת שתי הכליות להוציא בעל כוליה אחת ובעל שלש' ואת היותרת
על הכבד ונאמ' להלן מן הכבד כיצד עו' שיטול מן הכבד עם היותרת

והקטירו אותו והקטירו והקטירם למה נאמ'א והקטירו אותו כשר לא פסול
שלא יערבו חלבים בחלבים ׳ והקטירם כולם כאחת ׳ נאמ' כאן אשה ולא נאמ' לחם
ונאמ' למטה לחם ולא נאמ' ריח ניחח ונאמ' למטה ריח ניחח ולא נאמ' אשה מניין
ליתן את האמור בכולן לכל אחד ואחד ת"ל אשה אשה לגזרה שוה ׳ מה ת"ל
שלמים מן הצאן לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן מה שאין
בבן הבקר בן הבקר נתרבה בנסכים ובן הצאן נתמעט בנסכים בן הצאן נתרבה
בציבור ובן הבקר נתמעט בציבור לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן
הצאן מה שאין בבן הבקר צריך לומ' בבן הבקר ובבן הצאן: כל חלב לי' לרבות
אימורי הקדשים למעלה ׳ חקת עולם לא נקול הד' לאחרים מן סבב לקרבן
פקט' כל חלב וכל דם לרבות חוטין וקרומות שהן אסורין משום חלב ומשום
דם ׳ דבר אל בני ישראל נפש כי תחטא בני ישראל מביאין חטאת אין הגוים מבי'
אין חטאת ׳ מצות י"י לא מצות המלך ולא מצות בית דין ׳

הנעלם

אין הד' לקרבן אעני קרבן חטאת פי' מן תעדא על דבר שחיבין
על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה לא נהק' הנא' בשגגה וקא' פי' עז תורה
אחת יהיה לכם לעשה בשגגה מה שגגה האמורה בפרש' שלה לדבר שחייבין
על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו
חטאת ׳ ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם או עד שיארוג כל הבגד כולו ת"ל
מאחת ׳ או מאחת יכול אם כתב אות אחת יהא חייב ת"ל אחת עד שיעשה
מלאכה המתקיימת ויעשה השיעור ׳ בעשתה אחת יחיד העושה את כולה
לא העושה מקצתה ׳ אם הכהן המשיח זה כהן גדול שהודה ועשו על פיו ׳
פר בן בקר זה פר הבא על כל המצות ׳ לאשמת העם הרי המשיח כציבור מה
ציבור אינן חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה ויהיו ראויין להוראה ׳
ויטעו בהוראה ויעשו העושין על פיהן ויודו לבטל מקצת ולקיים מקצת כך כהן
משיח ׳ פר בן בקר יכול זקן ת"ל בן או בן יכול קטן ת"ל פר ׳ הא כיצד פר בן שתים
מניין אתה למד ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהן שנים הרי כבר
נאמ' ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה אלא ופר שני בן שתים וחכמ' אומ'
בני שלש ׳ עגל וכבש בני שנה שנ' ועגל וכבש בני שנה ׳ איל בן שתים ׳

וטבל

וטבל והזה על כל הזייה טבילה׳ באצבעו נאמ׳ כאן באצבעו ונאמ׳ להלן אצבעו
הימנית מה אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין אף כאן׳ כל מקום שנ׳
יד בקרבנות אינה אלא ימין נלמד יד מאצבע הנה נתבאר ענין החכמ׳ שפעמ׳
אומ׳ אין יד אלא מקום ופעמ׳ אומ׳ אין יד אלא שמאל שנא׳ אף ידי עשתה ארץ וימיני
טפחה שמים׳ את פני פרכת הקדש מלמד שהוא מכוון בין הבדים׳ אל יסוד
מזבח העלה זה יסוד דרומי מערבי׳ כאשר יורם משור זבח השלמים מה
פירש בשור זבח השלמים דבר שאינו מתפרש כאן אלא מה שלמים לשמן
אף זה לשמו או מה שלמי צבור דוחין שבת וטמאה אף זה ת״ל כאשר יורם
משור זבח השלמים לשלמי צבור הקשתיו לא לשלמי כבשים׳ והוציא
את כל הפר אל מחוץ למחנה חוץ לשלש מחנות שהרי נאמ׳ ושרף אתו
כאשר שרף את הפר הראשון׳ אם כן למה נאמ׳ אל מחוץ למחנה ליתן
לו מחנה שלישית׳ אל מקום טהור שאם יטמא יטהרנו׳ ואם כל עדת יש׳
ישגו האומ׳ סנהדרין שלשבעים ואחד אד׳ יהורו ועמל בפניהם ותבון
שגגה פיהא ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתים כמי ק״ו ונודעה החט׳

פר בן בקר הר׳ יתכמן פר העלם דבר שלצבור׳ ונעלם דבר מעיני העדה
מה מעיני האמור להלן בע״ז בבית דין הכת׳ מדבר אף כאן בבית דין הכתוב
מדבר׳ דבר לא שיורהו לעקור מצוה׳ הא כיצד אין נדה בתורה אין ע״ז
בתורה׳ העושה על פיהן פטור אבל אם הורו לעקור מקצת המצוה חייבין
כיצד יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יבם יום כנגד יום פטור׳ יש שבת
אבל המוציא מרשות לרשות פטור׳ מעיני עד שיהיו כהן בעינים ראויים
להוראה׳ מכל מצות ה׳ או דברים שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת
קבועה שנ׳ כאן מעיני ונאמ׳ בע״ז מעיני מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת
ועל שגגתו חטאת אף כאן׳ ונודעה החטאת צריכין בית דין לידע עצמן
שחטא לא שידעו החוטאים׳ הקהל מה למדנו מזה אלא להודיעך שמביאין
על כל קהל וקהל׳ הא כיצד חטאו שני שבטים מביאין שני פרים וכן על הסדר
הזה חטאו שלשה שבטים מביאין שלשה׳ וסמכו שלשה מן הסנהדרין סומכין
עליו׳ חטאת הקהל זה בנה אב לכל חטאות הקהל שישרפו ומנין שכל שב׳

קלוי קהל שנ' ויעמד יהושפט בקהל יהודה' אשר נשיא יחטא למה נאמ' בנשיא
אשר לא אשרי הדור שהנשיא שלו מקריב חטאת על שגגתו על אחת כמה וכמה'
אשר נשיא יחטא זה מלך שנ' מכל מצות יי' אלהיו שאין למעלה ממנו אלא יי' אלהיו'
כדכת' במלך להלן למען ילמד ליראה את יי' אלהיו ואדי יהודה ועמל בחסב הוראתן
מיכון קרבנו שעיר עזים לאין כל מה שלא אנאטי כאן קרבאנה אנקן' שעיר
לא שעירה' עזים לא הליפין כלומ' לא חליפי חליפין לפי שנאמ' במקום אחר
כשבה או שעירת עזים אבל זה עזים בלבד' ושחט אותו לא תמורתו מכאן
אתה למד שאין הצבור עושין תמורה' ולא ולדה שאין הצבור מביאין נקבה
שהרי נאמ' למטה ושחט אותה לא ולדה ולא תמורתה ולא חליפה מכאן חמש
חטאות מיתות ולא חטאת שמתו בעליה שאין הצבור מתים אף שכיפר
הבעלים ושעברה שנתה' שעירת עזים על חטאתו אשר חטא לא שיקריבו
מחטא על חטא' או הודע כלומ' אם הודע אל יסוד מזבח העולה למד על העולה
שטעונה יסוד' ואם נפש אחת תחטא בשגגה הדיאדי עמל אהדיא אפאירל
בחסב מא אפתוה יקרב הו ואיצ' חטאת קבועה והעולה והחטאת והאשם קדשי
קדשים והשלמים קדשים קלים חוץ משני כבשי עצרת שהן שלמים והם
קדשי קדשים ואין לך דבר בכל הקרבנות שטעון הזיית הדם באצבע אלא חטאת
שנ' וטבל הכהן אצבעו בדם' ואם כבש יביא קרבנו כבשים קודמין לעזים
בכל מקום' יכול מפני שהן מובחרין ת"ל ואם מן העזים' תורים קודמין לבני
יונה יכול מפני שהן מובחרין ת"ל ואם מן בני היונה האב קודם לאם יכול מפני
שכבוד האב עדיף ת"ל כבד את אביך ואת אמך' אבל אמרו הכמ' האב קודם'
יביא קרבנו וכת' יביאנה יכול המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה
יביא שתיהן ת"ל יביאנה אחת ולא שתים' ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה
הד' אפצל יתצמן אקרבן על' מעאצי והי שבועת העדות בין בזדון בין בשגגה
קלו בכולן נאמ' ונעלם וכאן לא נאמ' לחייב על הזדון כשגגה' יעני אנה קאל פי
שבועת העדות ביטוי ומטמא מקדש וקדשיו ונעלם ולם יקל בשבועת העדות
ונעלם' שמעת העדות כיצד כגון שהיה יודע לחבירו עדות ותבעו חבירו
ונשבע שאין לו עדות הרי זה חייב קרבן' בפקדון או בתשומת יד יתאו

קרקעות ויתאו עבדים ויצא דבר שאינו חייב בשבועת העדות לא על כפירת
ממון מטלטלין׳ והוא עד צריך זה ליחד עדיו׳ ולמה נאמרה על להייב אפלו
נשבע בכנוי׳ ד״א והוא עד כגון שחתם עידותו בשטר ונזכר׳ או ראה
שהלוהו מנה בפניו׳ או ידע כגון שהודה לחבירו בפניו׳ ד״א והוא עד משמעו
איש לא אשה מכאן שהאשה פסולה לעדות׳ או ראה להוציא סומא׳ או ידע
להוציא שוטה וקטן שאינן בני דעת׳ אם לוא יגיד ונשא עונו יענו אלו׳ לא
יגיד לו שכן אלו׳ מעה לה לעדות נשא עונו הא אם לא הגיד לאחרים פטור׳
ולהלן כאנה׳ לוא מל׳ כאנה יקול אם לו לא יגיד יענו לצאהב אחק׳ אם לוא יגיד
בבית דין מקום שהעדות מועלת ללמד שאינו חייב עד שיכפור בעדות בבית
דין׳ או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וחזר ואמר או בנבלת וג׳ או בנבלת
שרץ טמא שאינו חייב בקרבן עד שידע במה נטמא׳ ד״א או בכל דבר טמ׳
זה הוא מטמא מקדש וקדשין או אוכל קודש בטומאה׳ ונעלם ממנו מכאן
למדנו שהיתה ידיעה בתחלה וחזר ואמ׳ והוא ידע מכאן שיש שם ידיעה בסוף
והעלם בנתים ומנ׳ שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשין הזהיר וענש וחייב
קרבן על ידי טומאה מה עונש ואזהרה על ידי טומאה אף כאן׳ או נפש כי
תשבע לבטא והיא נחלקת לארבע מחלקות שתים להבא ושתים לשעבר
כגון שנשבע שלא אכל או שאכל זה הוא לשעבר׳ ולהבא שיאכל או שלא
יאכל ונשבע לשקר ואין שבועת בטוי נוהגת אלא בדברי הרשות שנ׳ להרע או
להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא הנשבע להרע לאחרים שהוא
פטור וכן הנשבע לבטלות המצוה׳ לבטא בשפתים שאינו חייב עד שיוציא
בשפתיו׳ ואם לא תגיע ידו וג׳ והביא שתי תורים א׳ זאומ׳ נמתין לו עד שיעשיר
לא חביבות מצוות בזמנן׳ אם לא תגיע כגון שהיה עני באותה שעה ויש
לו ספינה בים ולא הגיעה זה הוא אם לא תגיע׳ ואם לא תשיג כגון שהיה עני
ואין לו ממון לא ראוי ולא מוחזק׳ את אשר לחטא׳ ראשונה זה בנה אב שכל
החטאות קודמות לעולות׳ לחטא׳ מ״ל להדר קרבנה בטומאת מקדש וקדשי׳
נפש כי תמעל מעל הד׳ ופצ׳ יתרגמן מן אסתגפע בשי מן מקדשי׳ בכל
בשגגה פיגרם קרן יחומ״ז ויצ׳ חילא ... ם והו יקמח אשם מעילות׳ וכו הנא

ואת חמישיתו יוסף עליו שיהא הוא וחומשו חמשה נמצא החומש אחד מארבעה
מן הקרן ואם מעל בזדון לוקה ומשלם מה שפגם והד״י אשם ודאי׳ ואם נהנה
בפרוטה מן הקודש מביא איל בשתי סלעים צא וחשב כמה פרוטות׳ ואם
נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא צא ולמד מאדם הראשון ש׳
שנצטוה על מצוה אחת ועבר עליה ראה כמה מיתות נקנסו עליו ועל זרעו ומדת
טובה מרובה ממדת פורענות היושב מן הפגולים ומן הנותרים והמתענה ביום
הכפורים על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולזרעותיו׳ בא״ל האשם היא הכפרה
אין החומש מעכב׳ ואם נפש אחת וג׳ ועשתה אחת הד״י אפ׳ לא משתלך
הל׳ תעדא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטא׳ או לא יתעדא והן
יתקמא אשם תלוי יעני תולה לו עונו׳ ומתי תחקק אנה אכטי יקריב חטאת
קלו רעין ואשם וממצות י״י אשר לא תעשינה מאשם וממצות י״י אשר לא
תעשינה מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטא׳ קבועה ועל
שלא הודע לו אשם תלוי בערכך כיון׳ אשם הוא לכהנים דמין שהוא הכסף
כמי׳ כסף אשם וכסף חטא׳ לא יובא בית י״י לכהנים יהיה׳ אשם הוא שהי׳
כפרה לבעליו׳ אשם לי״י יעני לא ימורין לשם׳ וכאנת אשם חק שלא במזיד
עשה לא בשגגה ואמא לגאון פפסר ט׳אהר אלכלאם לא לזום למעני ולדלך
קאלו קרבן אשם ען אתמא לי״י אתם לל״ה׳ נפש כי תחטא ומעלה מעל בי״י
הד״י אפ׳ לא יתנמין תצ׳ שבועת הפקדון כיצד כל מי שיש בידו ממון לחבירו
או פקדון או גזל או עשק או מצא לו אבדה ולא החזירה ולפותבעו וכפר הרי
זה עובר בלא תעשה שנ׳ לא תכחשו אזהרה לכפירת ממון ואין לוקין על לאו
זה מפני שניתן לתשלומין שנ׳ והשיב ואם נשבע על שקר עובר על לא תשקרו׳
זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון ושבועה זו נקראת שבועת הפקדון וחייב
לשלם הקרן שכפר בו והחומש ומקריב אשם ודאי בין שוגג בין מזיד שנאמ׳
וכחש בעמיתו בפקדון ולא נאמ׳ בה ונעלם לחייב שוגג כמזיד׳ ותשומת יד
ששלח ידו בממון חבירו וכפר ונשבע והודה וחזר וטען שאבד ונשבע
והודה משלם על כל שבועה ושבועה׳ שכרו גנבו הלוהו גרם לו מנ׳ ת״ל
או או או ארבעה פעמים לרבות׳ החזיר הקרן וכפר פעם שניה בחומש

ונעשה

עשה החומש כקרן ומשלם עליו חומש אחר שנא׳ וחמישיתו יוסף עליו ש
מלמד שמוסיף חומש אחר חומש עד שיתמעט החומש ולא יהיה בו שוה
פרוטה ובמקום אחר יתמעט הקרן וכל חומש מדכור פי׳ את תורה הו והמשין
חמשה׳ מתנ׳ דלרבנן גזל ד׳ דראהם לזמה גרם ה׳ דפעה וחלק עלי אדרהם
ילזמה דרהם ורבע אדרהם׳ דפע אדרהם וחלק עלי ארבע ילזמה רבע דרהם
ורובה הכי׳ דאימא אלא אין ינל רבע כרופה והי אקל מן פרוטה׳ מה בין
חמסן לגזלן חמסן יהיב דמא׳ גזלן לא יהיב דמא׳ ד״א חמסן זה החוטף ממון
חבירו והולך תרג׳ חמס חטופין׳ נמצאו האשמות חמשה אשם מעילות אשם
גזילות אשם שפחה חרופה אשם נזיר אשם מצורע אשם תלוי והו אסדק׳
גזלן זה הלוקח ממון חבירו בחזקה כענין שנ׳ ויגזל את החנית מיד המצרי
ויהרגהו בה׳ איזה הוא עושק זה הלוקח ממון חבירו ברצון הבעלים וכיון שתבעוהו
לא נתן לא כבשו׳ אשר גזל להוציא את שגזל אביו או בנו שאינו חייב לשלם׳
לאשמה בא פרט לפחות מפרוטה שאינו חייב על כפירתו׳ ונשלמה
זאת הפרשה בעז׳ שבה׳ תתחיל בפרש׳

צו את אהרן

בעזרת האל עליון׳ צו את אהרן זהשלה צדק צוית עדו׳
תיך ואמונתך רבה מאד אמרו חכמ׳ אין צווי אלא זירוז מיד ולדורות אמ׳
ר׳ שמעון וביותר כלמקום שיש בו חסרון כיס׳ זאת תורת העולה אין לי אלא
עולה כשרה עולה פסולה כגון שנשחטה בלילה והלן והיוצא והטמא והשחט
בחוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלוהו טמאים וזרקו את דמו והניתן למטה
שניתנו למעלה והניתן בחוץ שניתנו בפנים והניתן בפנים שניתנו בחוץ
ת״ל זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולות שאם עלו לא ירדו׳ יכול הרובע
והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר ויוצא דופן ובעלי מומין ת״ל היא
העולה ומפני מה נתרבו אלו ונתמעטו אלו מרבה אני את אלו שפיסולן בקודש
ומוציא אני את אלו שאין פיסולן בקודש׳ כלל אמ׳ ר׳ עקיבה כל שפיסולו בקודש
הקודש מקבלו וכל שאין פיסולו בקודש אין הקודש מקבלו חוץ מבעלי
מומין בעוף כשר׳ כל הלילה זה איכול איברים שהוא כל הלילה מניין להביא
תרומת הדשן שתורמין אותה כל הלילה ת״ל עד הבקר אם אינו ענין לאיכול

איברים שכבר נאמ׳ תניהו ענין לתרומת הדשן׳ ד״א תן בקר לבוקרו שלמלה
ודלך לאמבעיר ען אחתבאח פלדלך כאן ערח בות להרחיק את האדם מבין
העבירה׃ ואש המזבח תוקד בו שלש מערכות שלאש עושין בראש המזבח
בכל יום ראשונה מערכה גדולה שעליה עורכין התמיד והישנ׳ בה על מוקדה
על המזבח בכל יום׳ שניה מערכה גדולה שעליה עורכין להקטרה בכל יום
והיא שנ׳ בה ואש המזבח תוקד בו׳ מערכה שלישית לקיום האש והיא שנאמ׳
בה ואש המזבח תוקד בו׳ כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין
דרך שמאל חוץ מן העולה שנפנין לשמאל עד שיגיעו לקרן דרומית מערבית
שמא יתעשן המים והיין או שמא תמות בעשן המזבח׳ ולטעם המדרש
אמ׳ ר׳ אתה מוצא שלא צוה הקב״ה בתחלת הקרבנות אלא על העולה וכך בצו
הפרש׳ היא העולה אמ׳ הקב״ה היא שנתריצתי על ידיה בימי נח לעולם שנאמ׳
ויבן נח מזבח ויעל עולות׳ וכת׳ אחריו וירח יי׳ את ריח הניחח׳ ד״א היא
העולה היא שבת בה וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות׳ ד״א היא העלה
היא המעלה מגיהנם׳ יעני אדֹ׳ חצלת אכפרה בקרבן עולה ואתגא אלאנסאן
ובאנת דעתו קשורה למעלה פי תלך אמור ארוחאניה אבד״ה ען עלאקה
אמואד ואערא יצה ותנחריה פעלו ענה אנה עלה מגיהנם׳ והאש על
המזבח אמ׳ ר׳ חנינה גדולה גבורה שעשה אלעזר הכהן יתר ממלאכי השרת
שמלאכי השרת עצמן כשאמ׳ לו הקב״ה לגבריאל לשרוף את ירושלם לא יכול
להושיט את ידו וליטול הגחלת עד שאמ׳ לכרוב תן לו והושיט הכרוב את ידו
ונטל הגחלת ונתנה בידו ואחר כך נתנה בידו של גבריאל שנ׳ וישלח הכרוב את
ידו מבינות לכרובים אל האש אשר מבינות לכרובים וישא ויתן אל חפני האיש
לבוש הבדים ויצא אבל אלעזר הכהן היה זורה את האש כזורה את התבואה
יקד קלו ויצא בא לטול הגחלת בידו ונכוה עד שלקח במלקחים שנ׳ במלקחים
לקח מעל המזבח׃ יעני במלאך הנא אמתלה אן ונפילת אמותל לם יתנ׳ל
אמתול ואן טלבה אמעקול לם תדרכה בל יהיל לוא כחארין באמתל ול
ממתול ולא עקל ממתל באש ואין מפרשין להכם׳ תנו רבנן שש אשות הן
אש אוכלת והיא דשו׳ ונה ראמ׳ מר הושיט אצבעו ביניהן ושרפן דכת׳ בו יצ׳

אלא

אלהיך אש אכלה׳ אש ידיעה מפני אש והיא שלמלאכים דכת׳ עושה מלאכיו רוחות
משרתיו אש לוהט׳ ואש אוכלת ושותה והיא שירדה לאליהו ועליה נאמ׳ ותפל
אש יי׳ ותאכל את האנשים׳ ואש אוכלת ולא שותה והיא דידן׳ ואש שותה
ואינה אוכלת והיא אש שלהלחים׳ ואש לא אוכלת ולא שותה והיא אש שלגיהנם׳
ויש אומ׳ והששית היא שאוכלת לחים כיבשים והיא אש המערכה אבל אש
שלהקב״ה אדם נכוה בה לעולם ואין נפשו יוצאת לא מטרפת בתוכו והולכת׳

תעלם אן מעני הדי׳ אקול אד׳ יכון אלאחכמ׳ עש׳ הו מא אנא ואצפה אלאן
ודלך אנה עכ״ל ענה תע׳ באש למשה ע׳ גלולה אמא אטהר ״י

׳ לאן פקד שרחה רבי משה בן מימון הספרדי וקאל פי שרח כי יי׳ אלהיך אש אכלה
׳ יעני אלה יביר עטמתה כמי תביר אלנאר מא תסלטת עליה׳ ואנא אקול
אנה יגרי לאלאנסאן פי אלאדראכאת אלעקליה אלמתעלקה באלה באדראך כתירה
אלמלאיכה אלרוחאניין אלמקרבין נאהיך מן מא׳ פכרה לא ואנגב אלוגוד אלדי׳ לא
סבב לוגודה פאנה מע אנבעאת אלאשעת ואלאוהאם אלאלאהיה ינטפי נור—
עקלה כמי יחדת׳ פי אלבצר תשויש ענד אלנור ינעק אלאבצאר פי אלמראיא ואלדי יתאין
אלנטר לאלאמור אלניירה או אלאמור אלדקיקה פכדאך יחדת פי אלאדראכאת אלעקליה
פסחד פיתלאשא וידהב עקלה מתל הינין ומו׳ ויסתרק עקלה ויתלף כמא תלאשא
תתלף אלנאר מא תתסלט עליה׳ ואנא אזידך ביאן מן אלאמור אלחסייה אלמדרכה
ענדנא כמתל אלדי מא׳ אלאנסאן נטרה אלי קרץ אלשמס ואחדק פיהא פיכתר נטרה
ולא ירא בעד דלך שיא עלי חקיקתה פאדי קדרת אנה אדמן עלי דלך מראר
עדה ודאומהא טפי נור עקלה בצרה כדאך יחדת לעקל אלאנסאן כמי קאל כי
לא יראני האדם וחי ואלדי כאן סייר אלנביין אלדי תעטלת עוה אלאשעת ואלאוהאם
ובקא עקל פקט מנע וקיל לה לא תוכל לראות את פני פניך מן דונה׳ ואלמעני
אלב׳ פי כונה תע׳ שכינה באש הו כון אלאנסאן אדי אתגה ופכר נחו אפעאלה תע׳
ואינמדרה מא יוגד ותדבירה למוגודאת ונטאמהא וחכמתה תע׳ חסב מקדרה
אלאנסאן ובקאטר נפסה פאנה יתנפע ויתגוהר ויכתר לדה רוחאניה לא שבה
להא ולא מתל אלי הי רוחאניה נחן פי עדהא פלא שבה באלחקיקה ואלדי תה בגב
תלף ותלאשא עקלה ובלע ובאד כמתל אלנזר אלדי אדא אספתהם אלאנסאן חיאה

עלי בעד מכ׳ צון אבתלאה ואלי יקרב חרק כמתל נפגע ומת׳ ואלמעני אלא הכד׳
ודלך אן אלנאר הי פאעל ואחד ותלאם ענה אפעאל מכתלפה פהי מבייצה ללאנודה
מנתבה ללאטעאם מסוודה ללאכשב מגמדה ללאבין מדווכה ללאסמן מחרקה ללג׳
תוב פהי כביפייה ואחדה תפעל גמיע הדה אלאפאעילהי אלחראדה כדלך הו תע׳
דאתה הי ואחדה ותפעל אפעאל מכתלפה כאלעלם ואלקדרה ואלאראדה ואלתדביר
ואלאיגאד וגמלה׳ משהני צחדרה ענה תע׳ ען דאתה אלתי הי ואחדה בסיטה׳
וזמת אש יריאה מפני אש והיא אש שלמלאכים ודלך אן חקיקתה תע׳ מסתורה
ען אלעקול אלמפארקה אד הם מעלולין מפעולין מתנאהיין אלאדראך חד׳
ליס לוגודה קבל חתי ידרך מנה ואנמא ידרכה מן אדרך מן גהת אפעאלה ואין
כח במצוי להשיג סוף אמתתו כמי נא׳ אולי ולגדולתו אין חקר׳ פקאלו אלחכמים
אן ולו אלמלאיכה אד׳ הם דון מרתבתה תע׳ אד׳ הו ממתל באש והי ממתלה
באש פבין אלמרתבתין גאיה׳ אלתבאין כמי תקדם׳ ואש שירדה בימי אליהו
ולמשה ביום השמיני אד׳ קיל פיהא ותצא אש מלפני יי׳ ותאכל את העולה הי
קווה׳ הראה׳ אסתאלת אלנאר פי כונהא אחדת פי גרם דלך אלהוא חראדה אידה
פאחרקת׳ אלקרבן והד׳ עלי גהת אלמעגז אלכארקת כמי נבין פי אם בחקתי והד׳
הו מעני קו׳ חז״ל שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט יעני ולו
הדה אלנאר אד׳ כאנת אלתי הי בסיטה הי פאעל קוי והי סמאוייה׳ וקו׳ מן ההדיוט
יעני הו בית המוקד כמי בין פי מסכת שבת פאד׳ מן אלנאר אלמרכב אלמעת׳
אלתי הם אלאמר אד׳ יהון ותנו בני אהרן אש על המזבח ליפתקים לא תנכו אתי׳
וקו׳ אוכלת ושותה אד׳ הי תגפף אלמא והי אלתי פי נגל איהו׳ ואוכלת בכונהא אחרקת
אלבשר ואלעצים׳ ואש שותה ולא אוכלת והי אש שלחולים׳ קד עלם
אלאטבא אן חכתר אלאם ואשדהא הו אחתראק אלמזאג ואנ׳
תשאר אלחראדה אלגריזיה ותנשף רטובה׳ אלבדן ותגפפה מן גיר אכתלאף צורה׳
אלגסם וכ׳ לקתה׳ יעני צורה׳ אלא עצא ושכלהא׳ ואוכלת ולא שותה והי דידן הי׳
כנאיה ען אלחראדה אלתי פי אלחיואן אלתי יצח בהא הצם אלמאכול ולא אפראט פיהא
לתגפיף אלרטובה׳ ואש לא אוכלת ולא שותה הי אש שלגיהנם׳ תאמל
מא ארשדונא אליה חכמי ישר׳ והו אן אלמעאדה אלתי ינאלהא אלצדיקים

ושא

לעולם הבא מבקלפין פיתה אעלמא וכדי אש קיוהלתי ינלהא אעאיין וקטער
אן אקעאדה היחיי העולם הבא והו בקא אנפס בבקא מעלומהא לא תנעם על-
אבדאן במייען אגהלה ואן אש קיוה הו אן תנקטע אנפס ען הדא אותלה וסנבייין
דלך בפרש ויקח קרח פמנ׳ והדי אלם נפסאני והו אנקטאע אנפס ען אמדראך
פנלו אש לא אוכלת ולא שותה אדי אמכילה ואשתייה אגתדי אחנפיאם באאנפסאם׳
תני רבנן מפני מה מתחילין לתינוקות להתלמד מפרש הקרבנות אלא לומר
לך מה התינוקות טהורים אף הקרבנות טהורים יבואו טהורין ויתעסקו בטהורין׳
ד״א כדי שתבוא הגאולה בימיהן ויהיו רגילין בקרבנות שאין גליות מתעסקין
תחלה אלא בקרבנות׳ וכן אתה מוצא בימי עזרא כשעלו לבית שני נתעסקו
בקרבנות תחלה׳ ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד מבד בגזירה שווה
נאמ׳ כאן מדו בד ונאמ׳ ביום הכפורים כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד ובאבנט
בד יחגר ובמצנפת מה להלן ארבעה אף כאן ארבעה׳ ד״א ילבש על בשרו
לרבות שני בגדים אחרונים׳ על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו לבגדים׳
ושמו בנחת׳ ולבש בגדים אחרים שיהיו פחותין מן הראשונים בדמים למה
אלא בגדים שבשל בהן לרבו אינו דין שימזוג בהן כוס לרבו׳ והאש על המזב׳
תוקד בו כבר נתפרש׳ ומניין לאש מזבח הפנימי שהיא מאש מזבח החיצון
שנ׳ ואש המזבח תוקד בו׳ ובער עליה עצים לרבות שני גזרי עצים כמו שנתבאר
בויקרא׳ בבקר בבקר נאמ׳ בעצים בבקר ונאמ׳ בתמיד בבקר בבקר מיקודם
יקדים דבר המכשיר שהן העצים שמכשירין לקטרת ומניין שלא יהא דבר
מתאחר אחר תמיד של בין הערבים שנ׳ והקטיר עליה חלבי השלמים שעליו
השלים כל הקרבנות׳ אש תמיד תוקד בו זו היא שלקיום האש׳ לא תכבה
אפלו בשעה שנוסעין כופין עליה פסכתר ר׳ שמעון אומ׳ בשעת נסיעתו מדשנין
את המזבח׳ וזאת תורת המנחה מנחת נסכים היא שמביאין עם שני תמידין׳
הקרב אותה לפני י״י יכול במערב ת״ל לפני המזבח או לפני המזבח יכול בדרום
ת״ל לפני י״י הא כיצד מגישה לקרן דרומית מערבית׳ ר׳ אליעזר אומר שני
כתובים אחד מקיים עצמו ואחד מקיים עצמו וחבירו תופסין את המקיים
עצמו וחבירו׳ והכם מנחת נסכים אן יקרב מנהא אקומץ אבק״יה יאכלוהא

לכהנים אעפ״י שלא בכהונה ותיחלק לאנשי משמר׳ מצות תאכל מצוה שהיתה
לנו בכלל היתר ר״צ אוכלה ר״צ מניחה לכהן אחר לפי משהוקדשה נאסרה
וחזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון אחר שקמצה ת״ל מצות תאכל
מצוה שיאכלוה העושה אותה כיוצא בו יבמה יבוא עליה לפי שהיתה בכלל
היתר ונאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להתירה הראשון ת״ל יבמה יבוא עליה
מצוה פי׳ יבמה יבוא עליה מצוה ליבם יתר מלחלוץ שבתחלה היתה בכלל
היתר ר״צ לכנוס ר״צ אינו כונס נאסרה וחזרה והותרה יכול תחזור להתירה
הראשון ר״צ מיבם ר״צ לחלוץ ת״ל יבמה יבוא עליה מצוה ליבם׳ תאכל
והלא כבר נאמ׳ יאכלוה שלא יאכלוה כולה מניין אף מקצתה ת״ל תאכל במקום
קדוש ואפלו בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש יכול אף במחנה הלוים
ת״ל בחצר אהל מועד יאכלוה מקדש כזה אמרתי׳ לא תאפה חמץ והלא
כבר נאמ׳ במנחה לא תעשה חמץ שלא אפייה בכלל אפיה היתה ולמה יצאת
להקיש אליה מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצ׳
עצמה אף כל מעשה ומעשה יחידי שבה חייבין עליה בפני עצמו׳ חלקם
נתתי אותה מאשי אף להלקם אינן רשאים שלא לאחר מתנות האשים׳
כחטאת כאשם שהן לכהנים׳ ד״א כחטאת כאשם שהן לכהנים׳ ד״א
כחטאת כאשם מה חטאת מן החולים ובאה ובצד ימנית אף המנחה׳
ד״א כחטאת וכאשם יש מן המנחות כחטאת והן מנחת חוטא ומנחת קנאות
ושאר מנחות כאשם׳ כל זכר יאכלנה לרבות בעלי מומין׳ כל אשר יגע
בהם יקדש יהיה כמותם ויאכל בטהרה׳ זה קרבן אהרן ובניו הד״ה ה״א מנחה
וה׳ הבתי׳ כהן גדול שמקריב בכל יום׳ על מחבת הוא טבק והן ע״ד יתסמא
כל׳ תופיני תאפה נא ואחר כך קולה אותה בשמן ומרבה בשמנה וזה הוא
הריבוך שנ׳ בתורה וה׳ י״ב חלות מתעלמיהמן לחם הפנים׳ נאמ׳ כאן חק עולם
ונאמ׳ בלחם הפנים חק עולם מה להלן י״ב אף כאן י״ב מקריב חציה עם תמיד
שלשחר וחציה עם תמיד שלבין הערבים׳ תחתיו מבניו כלומ׳ אוץ מבנו
שאין כהנים הדיוטים מקריבין זו המנחה׳ וכל מנחת כהן כליל תהיה מנחת
יחיד קריבה כליל אין מנחת צבור קריבה כליל כל שהוא בכליל ליתן לא תעשה

עשה

על אכלתו להביא קומץ ולבונה׃ זאת תורת החטאת. זאמר אעלמך הנה אין
שחיטתה פק׳ במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת׃ במקום אשר
קדוש תא כל שהיא העזרה ומקום טהור הו גמלה׳ ירושלם זה כלל גדול כל
נשיא ופר הבא על כל המצוות ופר יום הכפורים שהן זכרים ונשרפים ואין
בכל הקרבנות שלצבור נקבה והכל יאכלו חוץ משעיר שחבירו שעיר המש׳
תלח ושעיר ע״ז ופר העלם שהן נשרפין׃ וזאמר אעלמך אן הנוגע בבשרה
יקדש כמוה אם פסולה פסול ואם כשרה כשר׳ אשר יגע בבשרה עד שתבלע
בו אבל נגיעה בלא בליעה אינה מקודשת. והוא הדין לשאר קדשים׃ ואשר
יזה מדמה מדם כשר לא מדם פסול אד׳ דנא מן דמהא שי על׳ אבגד והו כדי
הזאה פהו צריך טבולה והדא הי מן טמאת החטאות שהן מטמאות׃ מדמה
על הבגד על מקצת הבגד יכול יהא טעון כיבוס ת״ל אשר יזה עליה תכבס לא
הבגד כולו׃ ד״א אשר יזה עליה ואפלו על העור משהופשט וכך השק וכן כל
דבר שמקבל טומאה וכד׳ אד׳ נתז מידו שלמזה עד שלא הזה על הבגד טעון
כבוס של אשר יזה עליה תכבס וזה חומר בחטאת מכל הקדשים׃ וכלי חרש
אשר תבשל בו ישבר לאנה יתבלע מן אלחטאה פלא יתנפע בשי מנהא׳
תני רב כלי חרש אין לו תקנה אלא שבירה למ׳ שהוא בולע לענין חטאת. פולט
חטאתו שלאמש ומתערבת בחטאת שלהיום׳ וזה נותר בקדשים לענין שהוא
אסור לענין יין נסך אבל שלנחשת לא בולע ולא פולט׳ ומרק ושטף מריקה
בחמין ושטיפה בצונן פאנגסל אבאג אד׳ יזיל כל מא תעלק באנא יסמא
מריקה וזיאדה אתנליף יסמא שטיפה והו ספב אמא דון אחך ואפתצ׳׃ לא
תאכל באש תשרף זה בא ליתן לא תעשה על אכילת חטאת הנשרפת׃ וזאת
תורת האשם זאמר אעלמך הנה אין שחיטתו והו קו במקום אשר ישחטו את
העולה ישחטו את האשם׃ כחטאת כאשם זה כללו הראשון כמו שנבאר
בענין אשם מצורע׳ והכהן המקריב את עלת איש פרט לעולת הקדש כגון
המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שיקרבו עולות אין עורותיהן לכהנים׃ ד״א
עולת איש שעלת לאיש פרט לפסולה׳ אין לי אלא עולה שאר קדשים מנ״ל
אשר הקריב לכהן לו יהיה מה עולה קדש קדשים אף אין לי אלא קדשי קדשים׃

יצאו עורות קדשים קלים שהן לבעלים׳ וזאת תורת זבח השלמים׃ שלמי
יחיד שלשה מינין האחד הוא בא שלמים בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושמחה׳
והשני שלמים הבאים עם הלחם בנדר ונדבה וזה הוא הנקרא תודה׳ והמין
השלישי שלמי נזיר והן באין על לחם׃ אם על תודה הנה כי עניין אילו שלמים
אנקסם קסמין אוולדי פיה אם על תודה יקריבנו והואן ידי מעה להם כמ׳ קרין
מנחה חלות מצות ורקיקי מצות ומרבכת חלות מצות וחלות חמץ פיכון לי
חמץ במקראר ג׳ אקסאם אמיתה כמי קא על חלות לחם חמץ והקריב ממנו
אחד מכל קרבן תרומה תשלמנה מן קו אחד מכל קרבן תרומה אן כל נקמן
הואלי עשר חלות לאן התרומה בעין יפה אחד מארבעים והי׳ מחבת ומרחשת
ומאפה תנור ורקיקין צחדת ארבעה אקסאם׳ וקאל פיה תרומה מה תרומה
יצ׳ שהיא תרומת מעשר אחד מעשרה כדלך ואחד מן כל קרבן עשר׳
לא יניח ממנו עד בקר והוא הדין לשאר קדשים שאין מניחין אותן לאחר זמן
אכילתן פהו׳ יאכל ליום ולילה׃ על זבח התודה לא על ולדה ולא על תמורתה׃
ואקסם מן השלמים אדי הו זבח שלמים בגיר כבז יאכל לשני ימים׳ ביום
הקריבו את זבחו יאכל וממחרת מצוה לאכול ממנו ביום ראשון יכול כולן
ת״ל וממחרת יכול מצוה לאכלו בשני ת״ל והנותר אם הותיר הותיר יכול אם
הותירו כולו לשני יהא פסול ת״ל יאכל ואפילו כולו׳ ואם האכל יאכל בשתי אכילות
הכת׳ מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח מג׳ למחשבת הזמן שהיא
פסולה ופגול שנ׳ המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה ומנין למחשבת חוץ
למקומו שהוא פסול שנ׳ ואם האכל יאכל פגול יהיה ונכרת׳ ומניין למחשבת
שנוי השם שנ׳ מותא שפתך תשמר כמו שיתבאר בפרק׳ קדשים׳ ביום
השלישי לא ירצה כוף אזנך לשמוע במחשב שיאכל מזבחו ביום השלישי
הכת׳ מדבר׃ ומעי כוף אזנך לאן מסמוע אחר לא הו באוכל ביום השלישי
ולס הו במחשב פקאן גרץ לנא במחשב שיאכל׳ והבשר אשר יגע בכל
דבר טמא לא יאכל זה לימד על טומאת הבשר שהיא בלאו טמאת הגוף מנ׳
שנ׳ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים ונכרתה אין לנו אלא שטומאה
יוצאה עליו מגופו שאדי טומאות מנ׳ ת״ל ונפש כי תגע בכל דבר טמא זבה אפלו

מחורי

מחוקרי כפרה והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו אלא לומר לך מה
שלמים מיוחדין שהן קדשי מזבח אף אין לי אלא קדשי מזבח יצאו קדשי בדק
הבית, ומנין שהיו בכלל כל הקדשים שהרי נאמ' בפרש' אמר כל אשר יקרב
מכל זרעכם אל הקדשים וטמאתו עליו ונכרתה' ולמה נאמ' בשלמים ואם
האכל יאכל אלא מה שלמים מיוחדין שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח
וחייבין עליהן משום פיגול אף כל שיש לו מתירין יצאו קומץ ולבונה אין חייבין
עליהן משום פיגול נמצא הדם מתיר האימורין למזבח והאימורין מתירין
הבשר לאכילה; ונכרתה הנפש לא הצבור; ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא
מוטעה; מעמיה ועמה שלם; כל חלב וכשב ועז לא תאכלו דבר השווה
בכל יצאת חיה שהיא מותרת שאינה שווה בכל; וחלב נבלה וחלב טרפה
יכול בין טמאה בין טהורה שהרי בהמה טמאה יש בה דין נבלה ת"ל וחלב
נבלה וחלב טרפה את שיש בה דין נבלה וטרפה יצאת בהמה טמאה שאין
בה דין טרפה; יעשה לכל מלאכה; אפלו למלאכת הקדש שהוא טהור; לא
תאכלנו חלב שהוא אסור באכילה טיהרתי לך יצא חלב חיה שהוא מותר
ומטמא' ואכל לא תאכלהו לא תאכילוהו לאחרים שלא תביאם לידי עבירה
לא תאכלוהו אתם; ואעלם אין לחכמה פי' קו' פי' חלב נבלה וטרפה
לא תאכלהו ואין כאן נד הו מנהי' ענה פי' קו' כל חלב וכל דם לא
תאכלו הן לפירכא אין אוכל חלב נבלה וטרפה לוקה שתים משום נבלה או
טרפה ומשום חלב ואין הדי' איסור מוסיף פתחלקה; כי כל אוכל חלב מן
הבהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לי"ג להוציא בהמה טמאה מכאן למדנו
שלא חלק הכת' בטמאים בין בשרם לחלבם; והן שלשה חלבים בכרת חלב
שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים; ונכרתה מחיי העולם הזה
ומחיי העולם הבא; הנפש לא הצבור' האוכלת לא המאכלת; מעמיה ועמה
שלם' וכל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה מה עוף ובהמה מיוחדין שיש בהם
טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור והתר והן מין בשר אף אין לי
אלא שיש בו טומאה קלה וטומאה חמורה ויש בהן איסור והתר והן מין בשר'
אוציא דם מהלכי שתים שאין בהן טומאה קלה אוציא דם שרצים שאין בהם

טומאה חמורה או ציא דם ביצים שאינן בשר או ציא דם דגים וחגבים שכולן
התר׳ והן ה׳ דמים שחייבין עליהן כרת דם שחיטה ונחירה והתזת הראש כל זמן
שיש בו אדמדמות ועל הדם הכנוס בתוך הלב ועל דם הקזה כל זמן שהוא
מקלח ויוצא אבל שאר הדמים כגון דם הטחול ודם התמצית במלקות ואין חייבין
עליהן כרת׳ והד׳ דם שהנפש יוצאה בו שרחוה אלטביעיון הכדי אן יכון גד
אנקטע ערוקה ועאדה מתצל כמי יכרג מן אלפאחד ויבקי יפור פורה תם ינקטע
והדי יעתדי ענד מא יקל אלדם ולא יבקי מנה אלא קליל ואלטביעה תגאהד פי אמס׳
קוה ולם תקדר לצעף אלקווה ובקותהא פכל מא גלבת ואחדרה׳ מסכתה
פאדי אנהזמת וכלת פר וכרג והדי מא יחדת אלא ואלמות נאזל פאלדם אלסאיל
מתצל הו דם שהנפש יוצאה בו׳ כל חלב וכל דם לא תאכלו מה חלב בלאו
אחד אף דם בלאו אחד לפי שנ׳ בדם לאוין הרבה׳ וידבר יי׳ המקריב כון
הדי אלדיבור ליס פיה דיוח לאנה מא אנתקל מן חכם אלשלמים גל אלפצל אלאול
פי אלשלמים והדי פי אלשלמים׳ ואדכל פיה אלחלב ואלדם ליעלמך אנה חייב על
דם קדשים וחלבם כמו שלחולין׳ ידיו תביאינה לרבות ידי הבעלים כיצד
הכהן מניח את ידו תחת ידי הבעלים׳ ומנ׳ לרבות כל הקרבנות שהן טעונות
תנופה תל׳ זבח מזבח׳ והדי אלפצל גא ליעלמנא אלתנופה פי אלחלב ואלחזה ואלאליה
ושתי הכליות ויותרת הכבד והזה הוא שחוזה את הרקע׳ ושוק הו אלמפצל
אלאוסט מן אלרגל׳ ואלתנופה הו שינה הכלי על ידי הבעלים וידי הכהן תחת
ידי הבעלים ומניף בעזרה ומוליך ומביא ומעלה ומוריד׳ והדה הי חקוק לא
כהנים אלדיהם טהורים ואמא אלדי כאנו טבולי יום לא יאכלו אותם׳

ונלך ספרא

בא טבול יום ואמר לכהן תן לי מן המנחה שאוכל
אמר לו ומה אם במקום שיפה כוחך בחטאתך דחיתיך ממנחת
ישראל מקום שהורע כוחך במנחתך אינו דין שאדחך ממנחת ישראל
אמ׳ לו ומה לי דחיתני מחטאת ישראל שהרי יפה כוחך בחטאתך מקום שהורע
כוחך במנחתך תדחני ממנחת ישראל אמ׳ לו הכהן המקריב אותה לו תהיה
בוא והקרב ואכול׳ אמ׳ לו ואם לאו תן לי מן החטאת שאוכל אמר לו ומה אם
שהורע כוחי במנחתי דחיתיך ממנחת ישראל מקום שיפה כוחי בחטאתי

אינו דין שארחק מחטאת ישראל׳ אמ׳ לו ומה לי דחיתני מחטאת ישראל שהרי
הורע כוחי במנחתי תרחיני מחטאת ישראל שהרי יפה כוחי בחטאתי אמר לו ימין
המחטא אותה יאכלנה בוא וחטא ואכול׳ אמ׳ לו ואם לאו תן לי מחזה ושוק
של שלמים שאוכל אמ׳ לו ומה אם במקום שיפה כוחך בקדשי קדשים שהרי
שלך דחיתיך מהן מקום שהורע כוחך בקדשים קלים שאין לך בהן את חזה
ושוק אינו דין שארחק מהן אמ׳ לו ומה לי דחיתני מקדשי קדשים שהרי הורע
כוחי בהם שארחק מהן אמ׳ לו ומה לי דחיתני מקדשים קלים שהרי יפה כוחי
בהן לאכילת נשי ועבדי אמ׳ לו המקריב את דם השלמים לו תהיה שוק הימין
למנה בוא וזרוק ואכול יצא טבול יום קולין וחומרין על ראשו אונן לימיכר
מחוסר כפורים לשמאל׃ **ואנא אשרח לך מעניה די שקול׳**
מיעט קו׳ פי׳ למנחה מה לי דחיתני יקול טבול יום נלא
כהן לטהור׳ ומעט הורע כוחך במנחתך לאנה לא יאכל ממנחתו לקו וכל
מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל קל לה לכהן לטהור בוא הקרב ואכול והו לא
ימכנה יעבוד לאן עבודתו פסולה וחייב מיתה׳ וענין המקריב אותה לו תהיה
איש שהוא ראוי להקרבה אוכל ואעפ׳ שלא הקריב׳ ודע שזה הטבול יום שואל
מחבירו הטהור חלקו מן המנחה להניח לערב עד שיטהר ויאכל אבל בו ביום
הוא אסור לאכול מן הקדשים שנ׳ ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים
פתח פי׳ למנחה קל וחומ׳ ופי׳ לחטאת קל וחומ׳ ופי׳ חזה ושוק של שלמים קל
וחומ׳ אחרת שלשה קולין ושלשה חומרין ומעני על ראשו על עצמו כמו גמולך
ישוב בראשך׃ וענין לימינו שאינו עובד כמותו והדבר כמוזה מכנין כמו
שאמרו חכמ׳ שבעה רועים הם דוד באמצע אדם שת ומתושלח בימינו
אברהם יעקב ומשה משמאל יצחק לאיכן הלך לא שהוא יושב על פתחה
שלגיהנם ואינו מניח אחד ממהולי ישראל לירד לתוכה׃ ובעל לאונן לימינו
שהוא גדול בחומרא ומחוסר כפורים לשמאל שהוא קל ממנו והכלי בין לג׳
נקל טבל אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו אוכל
בקדשים פי׳ אונן חמור ממנו שהוא אסור לאכול במעשר ובתרומה כמו שאמ׳
שלשה שה׳ מהלכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאל׳ ובעל

מחוסר כפורים לשמאי שלטבול יום לאונן אבל מנה בחומרה לאין ק"ו מחוסר
כפורים אוכל בתרומה ומה עושה יתרם עליה לא יאכל בקדשים. והוא יצא לחנה
גורב בא טבול יום. מעני אבל אין טבול יום אוכל במעשר הקל ואינו אוכל
בתרומה אונן בימינן ואינן עובד ואינו אוכל. מחוסר כפורים לשמאי לא עובד
ולא אוכל. זאת התורה לעולה למנחה וגו' אחד שפירט הכת' חזר וכללו לא ללמוד
מן המלואים שהרי נאמ' למעלה ולמלואים לומ' לך מה מלואים נאמ' כללותיהן
ופרטותיהן ודקדוקיהן מסיני לאין ק"ו תבין הכס למלואים פי' ואתה תצוה ש
שהוא בסיני. אין לי אלא מלואים שהן קרבן צבור מניין לקרבן יחיד ת"ל לומ'
ולחטאת או מה שלמים נאכלים מניין לכליל לאשים שנ' בסיני ת"ל ולעולה או
מה אלו זבחים אף אין לי אלא זבחים מנחות מניין ת"ל ולמנחה עד שתהיה אומ'
לעולה לעולת יחיד ולעולת צבור למנחה למנחת יחיד ולמנחת צבור מנ'
שנאמרו כולן בסיני ת"ל אשר צוה יי' את משה בהר סיני את משה לרבות
בכור ומעשר ופסח ומיצות או' כל התורה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה
מסיני. ד"א זאת התורה לעולה מה עולה טעונה כלי שנ' ויקח משה חצי הדם
וישם באגנות. מניין למנחה שנ' למנחה מנ' לחטאת שנ' ולחטאת מניין
למלואים שנ' ולמלואים לשלמים שנ' ולזבח השלמים. אשר צוה יי' את משה
למדנו לכל הקרבנות שלא יהוא אלא ביום שנ' ביום צותו את בני ישראל להקריב
את קרבניהם ביום ולא בלילה. מניין לדיברות אהל מועד שלא נאמרו אלא
ביום שנ' וידבר יי' אל משה במדבר סיני באהל מועד מה דברות מדבר סיני
ביום אף דברות אהל מועד ביום. ד"א זאת התורה ללמדך שתלמידי חכמ'
העוסקין בקרבנות כאלו הקריבו וכן הוא אומ' ובכל מקום מקטר מגש לשמי
וכי בכל מקום זה עננו. ד"א לפי שנ' בחטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש זה
לימד על החטאת לכל הקדשים למדה העולה לכל הקרבנות סמיכה שנ'
וסמך ידו על ראש העולה ולמד האשם. למד המלואים לזר שאכל קרבנות
שלוקה שנ' וזר לא יאכל כי קדש הם למד השלמים שאין אוכלים נותר
ואחר אפילו מדם או מזבח מניין לשאר קדשים ת"ל זאת התורה לעולה
קח את אהרן ואת בניו איבדנו בענעה מלואים וכו' ויצא הן לא ימכן

העלנו

אלמערפה פי אלי צנעה אלא בתעוידהא מראר עדה כדלך אלנפס אלאנסאניה לא תסם
פיהא אלעלם עלי חקיקתה אלא בעד ממארסה קוייה ותעויד ותרדיד פברה על
מא שרח אילאפיקו שימה בפיהם ׃ ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד
קאל אלחכמים הדי מן גמלה מקומות שהחזיק המועט את המרובה וסתמנעה
פי גיר הדי אלמוצע וכאן הדי אלתעלים קבל הקמת המשכן בסבעה איאם ׳ ולם
אחכמ׳ בין באחדר הין המלואים ואלמשכן הוקם בראש חדש ניסן בשנה שניה
וכאן ראש חדשהו אלדי קיל פיה ויהי ביום השמיני זה שמיני למלואים ׳ וירחץ אתם
במים הדי מן גמלה אגראץ אלשריעה תנטיף אלבאחד בעד תנטיף אלבאטן כמא
קאל רחצו הזכו וקד תקדם לך כיף כאנת צפת לבישת הבגדים ׃ וישם עליו את
החשן פרשה זו למדה לשעתה ולמדה לדורות לימדה לשירות יום יום ולשירות
יום הכפורים בכל יום משמש בבגדי זהב ויום הכפורים בבגדי לבן ׃ כאשר
צוה יי את משה מנין שלא ילבש הבגדים להתנאות בהן אלא כמקיים גזירת
מלך ׳ שנ׳ כאשר צוה יי את משה ׳ אם כן מה זה שנ׳ לכבוד ולתפארת אעפ
כן לא יתגאה בהן שלא תתהדר לפני מלך ׳ וכל שבעת ימי המלואים לא
שמש משה אלא בבגד אחד שאין בו אימרא ׳ למשה היה למנה מכאן אמרו
אין הקב״ה מקפח שכר כל בריה ובריה ׳ ותנוך אזנם הו גדר האמצעי ׳
כאשר עשה ביום הזה אלו ימי המלואים ׳ צוה יי לעשות זה מעשה פרה ׳ לכפר
עליכם זה מעשה יום הכפורים מן הנא עלמנא אן כהן השורף את הפרה
וכהן העובד ביום הכפורים מפרישין אותן שבעת ימים ׃ ונשלמה זאת
הפרשה בע׳ שד׳ ׳ אתחיל בפרשת

מיני ויהי ביום הש׳

בעזרת המאיר לאישון עיני ׃ זשה

יי במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אתה מוצא משה חלק כבוד
לזקנים שנ׳ קרא משה וג׳ ולזקני ישראל ׃ ויהי ביום השמיני זה שמיני למלואים
כמו שפירשנו לעיל ׳ וכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמיד המשכן
ומפרקו אחר שמקריב עליו הקרבן ובו ביום העמידו ולא פירקו ואותו היום
אחד לחדש וראש חדש ניסן היה ובו ביום עמדו אהרן ובניו ורחצו מן
הכיור וסדרו כל המערכות ואותו היום התחילו הנשיאים להקריב שנ׳ ויהי

המקריב [illegible] הראשון וזו הפרשה [illegible] לא היכתב תחלת [illegible] פר׳ [illegible] שאין
מוקדם ומאוחר בתורה׳ ת״ר ויהי ביום השמיני אינו יודע [illegible] שנ׳ [illegible]
למלואים או שמיני לחדש כשהוא אומ׳ כי שבעת ימים ימלא את ידכם הוי
שמיני למלואים שהוא ראש חדש׳ אמ׳ ר׳ עקיבה אומ׳ כאן שנאמ׳ חנכת
המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל ואותו היום לקח עשר עטרות
ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים ראשון לכהונה ראשון לעבודה
ראשון לירידת האש ראשון לאכילת קדשים ראשון לאיסור במות ראשון
לחדשים ראשון לשכון שכינה בישראל ראשון לברכת כהנים׳ ולטעם
המדרש ויהי ביום השמיני כל מקום שנ׳ ויהי משמש צרה ומשמש שמחה
אבל כל מקום שנ׳ והיה משמש שמחה השיבו ויאמר אלהים יהי אור מה צרה
היתה שם אף הוא לא זכה העולם להשתמש באותו האור היה אדם הראש׳
מביט בו מסוף העולם ועד סופו כיון שראה מעשה דור אנוש גנזו שנ׳ [illegible]
וימנע מרשעים אורם׳ והיכן גנזו בגן עדן לצדיקים שנ׳ אור זרוע לצדיק
ולישרי לב שמחה׳ קרא משה לאהרן ולבנו ולזקני ישראל כיצד סדר
המשנה נכנס אהרן שנה לו פרקו נסתלק וישב לימין משה נכנסו בני אהרן
שנה להן פרקן נכנסו שבעים זקנים שנה להם אהרן פרקן׳ נכנסו שאר
העם על מא נבין בעד׳ נמצא ביד אהרן ארבעה וביד בניו שלשה וביד
הזקנים שנים וביד שאר העם אחת נסתלקו בניו שנו להן שבעים זקנים
פרקן נמצא ביד כל אחד ארבעה ומה אם משה ומפי הגבורה הדיוט מפי
הד׳ [illegible] על אחת כמה וכמה׳ קח לך עגל הקריב אהרן תחלה עגל לכפר על
מעשה העגל שעשה׳ קחו שעיר עזים לחטאת לכפר על זביחתם [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אדע וחטאתי נגדי תמיד׳ קח לך עגל אמ׳ משה לאהרן
[illegible] [illegible] שנתרצה לך הקב״ה צריך [illegible] ליתן לתוך פיו שלשטן דרון כופר
שלא ישטין [illegible] בביאתך למקדש יבוא עגל ויכפר על מעשה העגל שעבר
ויכפר על מעשה השעיר [illegible] אחותך [illegible] ומ[illegible] [illegible]
ושור [illegible] לשתי [illegible] ושור ואיל [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] חטאת [illegible] [illegible]

אל ולא ימנע נפסה מן אלצרוריאת פיה קיאם מחרתה והו אלדן ויתנקא
מן אלמחסוס ומן אלכיאלאת אלתי היא אפן רסום אלמחסוסאת התי יאודי אנתקאלה
אמור שריפה והו מעני אלחכמים הנח כביאתך למקדש אד ליס כלאם אלהכות
הנח על צאהרה וכאן קרבן אהרן עגל לאן אלעקובה מן נוע אלמעציה: חשר
צוה יי' תעשו היכן צוה ויאמר אל אהרן וג' כי היום יי' נראה אליכם: קרב אל
המזבח היה אהרן רואה דמות עגל במזבח והיה מתירא ממנו עד שאמ'
לו משה קרב אל המזבח: וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם זו ברכת
כהנים וזה מקרא מסורס היה ראוי לומ' וירד מעשות החטאת וישא אהרן
את ידו שבירידתו נשא כפיו לא שנתכוון לברכם מראש המזבח: ידו חס'
רמז לכהן שמגביה ידו הימנית על השמאלית בברכת כהנים: ויבא משה
ואהרן אל אהל מועד שנכנס ללמדו על מעשה הקטרת: וירא כבוד
יי' אל כל העם ההר' ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי: ותצא אש
מלפני יי' מהיכן יצאה מבית קדש הקדשים היא אש שירדה בימי משה
מן השמים יצאו שני חוטין של אש ונכנסו בתוך חוטמיהן ונחלקו לארבעה
שנים בתוך חוטמו של זה ושנים בתוך חוטמו של זה ושרפן ובגדיהם קיימין
אית דאמרי על הקריבה מתו ואית דאמרי על ההקרבה מתו ומאן דאמרי
על הקריבה מתו של בקרבתם לפני יי' וימותו על מה נצין פי אחרי מות:
וזו האש היא שאכלה שבעים זקנים בתבערה והיא שאכלה עדת קרח
ואין אדם נפטר מן העולם עד שיעבור עליו מאותה האש והיא שאכלה
על המזבח כמ' דכת' למעלה ותצא אש מלפני יי' ותאכל על המזבח ומכליה
ויקחו שני בני אהרן וג' ויתנו בהן אש ר' ירמיה אומ' בארבעה מקומות נתן
על ארבעה חטאים שעשו קריבה והקרבה ונכנסו בלא רשות והקריבו
אש זרה וקד תקדם פי פרשה אלאולא הדה אלאשיא חנלהא מן אלנחר
אלתזכיה והי מבדי כלהדאיה פי אלעלם בלא נגהם אראדו אלמועין
אלאשיא עלי נחו אלמעני פקאלו תצא מבית קדש הקדשים אלי דאן
על קלב אלנבואה והו מבדי אלהדאיה אלתי הי אלנחר אלמתזכיה

כ...
רצון ור
לברות
ביתי 2
וזאת ליח
וזאת בי
וזאת ציחי
רצ צ
וזאת צ
שלזה
כיתי מן
כשאב
קורח
ש
לו ח...
אהרן
השלהני
שהכ.
לחדני
נתן
קטור

[illegible] ה׳ [illegible] ה׳ [illegible] וזה עונש שזנו עיניהם מן השכינה והדי [illegible]
[illegible] בקו ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי׃ וירא כל העם וירנו ויפלו
על פניהם בשעה שראו השכינה ואש יי׳ אכלה על המזבח הזכרת השם [illegible]
שהזכירוהו משה ואהרן כרעו ונפלו על פניהם הה״ד כי שם יי׳ אקרא הבו גודל
לאלהינו׳ אשרי עין ראתה כל הנסים והנפלאות׃ הוא אשר דבר יי׳ בקרובי
אקדש היכן דבר וגם הכהנים הנגשים אל יי׳ יתקדשו׳ אכבד אראה להם
עונש הדין לפי גדלם וכן הוא אומ׳ רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה
על כן אפקד עליכם עונותיכם׳ וידם אהרן שהיה מקבל הדין מה שלא נידבר
עמו תכף לדיבור׃ וידבר יי׳ אל אהרן קר׳ אעלמתק את בני אהרן כ[illegible]ן
[illegible] ומתראד עקולהם אי אמור שריפה לם תטיק אדרחכהא וקד[illegible]
נהיו [illegible] וקיל להם והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל יי׳ פן יפרץ בם
[illegible] פי׳ פרשה [illegible] ופי׳ פרש׳ ואלה המשפטים כיק כאן [illegible]
פא [illegible] הנחך ללא יטול [illegible] פאסתה [illegible] ושפע פיהם [illegible]
[illegible] מקאם ואמהלו שבעים זקנים [illegible] תבערה על מא [illegible]
[illegible]׃ ויאמר משה אל מישאל ואל אלצפן קרבו שאו את אחיכם ולמה לא
אמר לאהרן ולבניו שהם אבלים על נדב ואביהוא׳ ואם נגעו בהם נטמאו
שבעה ומי יעבוד במקדש׳ ויקרבו וישאם בכתנותם מכאן שלא נשרפו
בגדיהם׳ ראשיכם אל תפרעו נהיו עין [illegible] מקדש הם משעלין כמי [illegible]
[illegible] ולא ממזקין [illegible]׃ והד״ר פי׳ כהן גדול והו קו את ראשו לא יפרע
[illegible] לא פרם ללא [illegible] מן קבב [illegible] פקט כמי באן [illegible] פקל אן כל
[illegible] מקדש והו פרוע ראש וקרוע בגדים פאן [illegible] ואם
עבר חייב מיתה בידי שמים׳ ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה הב[illegible]
[illegible] שני צדיקים לו שאין להם עון אלא זה׃ ועל כל העדה יקצף
[illegible] לישות מה שנצטוו׳ ד״א חטא גדול הדור נחשב [illegible]
על [illegible] שהכהנים בשלוחין לישראל׃ את השרפה אשר [illegible]
[illegible] [illegible] דמה זו [illegible]

[illegible] אחות בעל [illegible]

[illegible]

בוץ ראתה בשה מתים כמה מעשה [illegible] השתוק [illegible] ואחרן [illegible] ושכר

תשתו יכול ואפלו יין מגתו ת״ל ושכר לאחר הת׳ אם כן [illegible] לשכר [illegible] הוא

שכר רביעית יין בן ארבעים יום ולמה נאמ׳ יין ושכר [illegible] על היין בביאה ועל

[illegible] המזכרין באזהרה׳ ובעך אתך לא בעלי מומין ולא חללים׳ בבאכם וב

שעת עבודה יהוא חייבין׳ חקת עולם להביא שילה ובית עולמים׳ ולא

[illegible] ממשמע נאו אתה למד הין׳ יכול יהוא ישרא׳ חייבין על ההוראה ת״ל

אתה ובניך אתך ולא תמותו אתה ובניך במיתה אין ישרא׳ חייבין מיתה על

ההוראה קל וחומ׳ ומה אם ישרא׳ שהן מוזהרין לבוא אל אהל מועד שתויי

יין ושלא שתויי יין אינן חייבין מיתה על ההוראה אהרן ובניו שמוזהרין על

בוא אל אהל מועד שתויי יין אינו דין שלא יהוא חייבין מיתה על ההוראה

[illegible] ישרא׳ מן הכל ואהרן ובניו מקל וחומ׳ ולהבדיל בין הקודש ובין

החול ולהורות הרי נהי ען לפתני פ״ המור לשריעה והן שתויי וכלן אכרי

[illegible] שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה׳ ובדברים המבואר

באיסור ומותר כגון שרה שהדם אסור ופירתה בזה מותר׳ יכול יהו ישרא׳

חייבין מיתה ת״ל אתה ובניך אתך ולא תמותו׳ ומניין למחוסר בגדים ושלא

רחוץ ידים ורגלים שהן במיתה ת״ל חקת עולם ולהלן הוא אומ׳ ירחצו [illegible]

ולא ימותו חקת עולם חקה חקה לגזירה שוה׳ ולהורות את בני ישרא׳ [illegible]

ההוראות את כל החקים או המדרשות אשר דבר יי׳ או ההלכות [illegible]

[illegible] המקרא׳ הנותרים [illegible] לעזור אומ׳ ראויים הם להישרף [illegible]

[illegible]׳ אצל המזבח אין לי אלא סמוך למזבח מניין לרבות [illegible]

[illegible] ופתוחות לקודש ת״ל במקום קדש׳ ד״א אצל המזבח מפני [illegible]

[illegible] מנחות והמזבח פגום׳ [illegible] אין להם אלא לאחר [illegible] תושיב

ואת שעיר החטאת דרש דרש משה וזה שרף [illegible] ... לאמר להם

[illegible] נשרפה [illegible] לא נאכלו [illegible] יודע אתה [illegible] שרף

כשמוע אומ׳ ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר [illegible] אומ׳ [illegible]

[illegible]

שתי דרישות דרש אמ׳ להם אם שחטתם למה לא אכלתם ואם אית׳ אתסראויין
לאכילה למה שחטתם מיד ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים
לאמר ומן אותה מיתה שבשלשה מקומות כעס משה ונעלמה ממנו הל׳ ואלו הן
בשבת ובכלי מדין וכאן שכח שאונן אסור לאכול בקדשים ׃ דא דרש זה
שעיר נחשון דרש זה שעיר ראש חדש נמצאו באותו היום ג׳ שעירים שעיר
העם ושעיר נחשון ושעיר ראש חדש ׃ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום
הקודש וכי חוץ לקדש נאכלה והלא נשרפה שנ׳ והנה שרף אלא אמ׳ להם שמא
חוץ לקלעים יצאת שהיא פסולה שנ׳ הן לא הובא מדמה אל הקודש פנימה
שאם נכנס דמה לפנים לא תאכל אלא תשרף׳ הן היום הקריבו אלו הנשיאים
היום אין אבילות מן התורה אלא יום ראשון שהוא יום המיתה׳ ותקראנה
אתי כאלה אמ׳ אפלו מתו אלו עם אלו לא בניתי קדשי שמים׳ הייטב בעיני
יי׳ אמ׳ אהרן למדתנו רבי שאונן אסור לאכול בקדשי׳ מיד זכר והודה ולא בוש
מהחזרת אהרן לו מכאן אמרו חכמ׳ והוי מודה על האמת וכל שאינו מודה
על האמת ועומד על שעתו שכינה מילקת עליו׳ וידבר יי׳ אל משה ואל אה׳
לאמר אליהם׳ דברו אל בני ישראל לאמ׳ זאת החיה זה בנה אב בכל הדברות
שבתורה שהיה משה שונה להם הדיבור ארבעה פעמים על מא ביינא
פי אכתרא הדה אפרשה פכאן יכבר הם בא נך ותפסירה ותאוילה ומא יתג׳
יתגלא דלך אנה אמהכם על מא אעלם מקינ׳ פאנה מתלא הו כן בם כורת
הגפן׳ ותפסירה הו שרחה והו אן נגלם פי מגלה׳ ותאוילה הו אן נגלם פי אל
מגלה אני תגלה לאבלוק יעני אן יכון פיהא מקדאר גלוס אלי הו עשרה
טפחים׳ ויכון להא שלש דפנות ומסככין אותה בדבר שאין מקבל טומאה
שנבאעפך מגדך ומיקבך בפסולת גרן ויקב הכא מדבר ויושבין בה
ביום ובלילה כל שבעת הימים שנ׳ כאן שבעת ימים ואמ׳ ופתח אהל מועד
תשבו שבעת ימ׳ לילה ויום ואתאויל הו אן הדה מצוה תפירנה ראיאו כלן׳
והכדי יתדיל מצות׳ וידבר יי׳ אל משה ואל אהרן הדבור למשה שיאמ׳
לאהרן לאמר לזקנים שיהם לבנים׳ יעני לאלעזר ואיתמר ׃ דברו אל בני
ישראל הני שאר העם׳ זאת החיה מלמד שתפס הקב״ה בכל מיני חיה והראה

ע אכלו וגו׳ לא תאכלו׳ זאת החיה חויה מכל שאינה חויה לא תאכל משמע
מפי משמע לפי שנ׳ כירק עשב נתתי לכם את כל זה משמע ראשון׳ ומשמע
שני שנא׳ לנח התירתו לקרבן ונא׳ למשה זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמ׳
מלמד שחיה בכלל בהמה לשחיטה ולסימנין ולאיסור הדם׳ ומנ׳ שבהמה
בכלל חיה שנ׳ זאת הבהמ׳ אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי
ויחמ׳ מכל הבהמה להכניס הכוי שהוא מבהמה וחיה׳ אשר על הארץ
להוציא את חיות הים שהיה בסימנין אחרים׳ כל מפרסת פרסה להכניס
מינהן שהן שור הבר והמריא מין השור וקרש וכרבוז מין חיה׳ בבהמה
אותה תאכלו להכניס השליה׳ אך מיעט לטמא מן טהור שאם ילדה בהמה
טהורה כמין סוס או חמור וגמל שהוא מותר׳ את רבה שאם ילדה בהמ׳
טמאה כמין שור או שה שהוא אסור׳ לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי
הפרסה יש לך מפריס פרסה ומעלה גרה ואין אתה אוכלו והן הטריפות
וחמש נבילות מחיים וחמש חטאות המיתות וזה על טעם המדרש אבל
גופיה דקרא ענינו שאם יש גרה בלא פרסה או פרסה בלא גרה אינו אוכלו׳
את הגמל לרבות חלבו שהוא כבשרו שטמא הוא לכם אפלו קדש ושחטו
וכן בארנבת ושפן וחזיר נאמ׳ בהן טומאה שאם קדש ושחטן אין שחיטה
מועלת בהן׳ את מטמאין טומאת נבלה׳ מבשרם לא תאכלו לא מעצמות
וגידים וקרנים וטלפים׳ טמאים הם לכם מלמד שמצטרפין בשרם עם
חלבם בין לענין אכילה בין לענין טומאה נמצא גמל ושפן וארנבת וחזיר
עם הכל׳ ושאר בהמה טמאה מקנ׳ וחומ׳ ואנמא הד׳ אלו וחז׳ לבגוי מלכ׳
בעלמא יעני לעלמו אנהם אן אכתר אחכאם אשריעה מכתלף בניאק
ואן גופי תורה׳ ובנבלתם לא תגעו אימתי אזהרה זו ברגל בזמן שישרא׳
חברים ברגל כמו שיתבאר׳ ולטעם המדרש אמרו חכמ׳ כל הנביאים ראו
את המלכיות בעיקוק׳ אדם הראשון ראה אותם שנ׳ ומשם יפרד והיה
לארבעה ראשים׳ אברהם שנ׳ והנה אימה חשכה וג׳ מיד קחה לי עגלה
משולשת וכן יצחק וכן יעקב׳ וכן דניא׳ וכן משה ראה את המלכיות שנ׳ את
הגמל זו מלכות בבל׳ שפן זו מלכות מדי׳ ארנבת זו מלכות יון׳ חזיר זו

מלכות אדום׳ **תאמל** יא אכ׳יה אלאת׳ר פי הדי אלמדרש הדי אנחדר
אלשערי אלבעיד אלדי יענון אלחכמ׳ ז״ל אן אלאנביא ידרכון מא יג
באלעלם אלאספל כמו קאל כי לנביא לפנים יקרא הרואה׳ ומן גמלה׳ מא עתקדנא
אן ישראל ענד מא יכונו עאציין ואלעיאד׳ מדבלה ענהם פיסתולו עליהם
אלאמם ויתלפו חלהם כמו קאל והיה לאכל ואכל הנה אתלאף וקד עלמה
אנהם ארבע מלכיות פקט מסתוליה עלינא וחינ׳ יבוא גואלינו פהדה עואין
לנא ען אלמא לארבה ועאד מענא עואיק דאכלה מקרונה פינא מן גהה
מואדנא אלכתיפה ודלך אן אלמקתולי עלינא אעני אלאנסאן הו אלארבע
אלאכלאט מן אגזא אלנפס והיולי אלנאטק באלפעל עקיב הדה ותבעהא קאל עלו
משאבה להדי אלקול ושבר השטן מלפנינו ומאחורינו יעני מן דואעי אל-
מאדה אלד קדרנא חיולאפתאל אלבקייה אלדי תתבעה אינא לאקאמתנא
והי לפנינו׳ ומאחורינו הי אלמגויאת לל צורה אלדי קלם אלאנסאן מנהא פנסאלה
תע׳ יכלצנא מן אלעואיק אלדאכלה ואלכארגה למען שמו׳ וקד כרגנא ענגדן
אנה׳ אלי תמור בעידה ונרגע אלי אלגרץ׳ את זה תאכלו מכל אשר במים להביא
לויתן שהוא דג טהור שנ׳ גאוה אפיקי מגנים תחתיו חדודי חרש׳ גאוה אפיקי
מג׳ אלו קשקשים׳ תחתיו חדודי חרש אלו הסנפירים׳ סנפיר וקש׳ אפלו סנפיר
אחד וקשקשת אחת הרי זה מותר׳ וסנפיר הוא שפורח בהן׳ וקשקשת
היא הדבוקה בכל גופו׳ במים שנמשכין בימות החמה או בימות הגשמ׳
אלו בזה ובזה׳ ימים אלבחארה׳ ונהריב הי אלאנהאר אלכבאר מתל נהר פרת׳
וגיחון׳ וכל אשר אין לו סנפיר וקש׳ שקץ הם שלא יעשה בהם סחורה
ולא יכוין מלאכתו לטמאים׳ ושקץ יהיו לכם לאסור רטבן ציירן וביצתן׳
ואת נבלתם תשקצו שאין כותבין על עורן ספר תורה׳ ואת אלה תשקצו
מן העוף אלדי נהי אלתחרים פי עוף טמא וקד פיהא ואת ואת ואת לאסור
עירן ורטבן וצפרניהן שהוא מחובר בבשר׳ ואת האיה למינה להביא מין
החיה׳ את כל ערב למינו להביא זרזיר׳ ואת בת היענה למה אמ׳ בת מפני
שהיא דומה לגמל שמא תאמר שהיא מין ביצה רע שהיא עוף׳ ואת
הנץ למינהו להביא בן חריה׳ ההעפה למינה להביא מין האנפה ואנחנו [illegible]

נן
שמואל
ריטון

מבוזרים זה כולו בפרש' ראה אנכי׳ כל שרץ העוף כגון זבוב ויתוש ודבורה
וצרעה׃ ותעלסאן שרץ העוף לים לה מנקאר ולא ארגל כרצרה ואעוף לה
קשימין מקט ומזקיד ופורה ורובה מזכר ונקבה׳ אשר לו כרעים וקרן לו
להביא את שאין לו עתה ועתיד לגדל שהוא מותר׳ מעתה׳ ומינו חגבים
שהתירה תורה שמונה ארבה ומין ארבה והיא צפורת כרמים סלעם ומין
סלעם והיא יונה ירושלמית׳ חרגל ומין חרגל והיא ערצוניא׳ חגב ומין
חגב והיא הדבנית׳ וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים ללמדך שהן
אסורין ואפילו היתה הבריה פחותה מכחרדל אם אכלה כולה בין מתה בין
חיה חייב עליה׳ ולאלה תטמאו הרי לי עלמנא אן נבלת בהמה טמאה וחיה
טמאה מטמאין במשא ובמגע׳ ומניין שאבר מן החי מן הבהמה או מן
החיה מטמא שנ' ולאלה תטמאו׳ לכל הבהמה יצא אבר מן העוף שאינו
מטמא׃ יכול אם ראה אדם את הנבלה ילך ויטמא לה לקיים ולאלה תטמ'
ת"ל ובנבלתם לא תגעו׳ או ובנבלתם לא תגעו אם נגע אדם בנבלה או
בשרצים יהא לוקה את הארבעים ת"ל ולאלה תטמאו הא כיצד רשות אבל
ברגל שצריכין ישראל טהרה לא יטמא אלא הוא מוזהר שכל ישראל חבירים
ברגל שנ' ויעל כל ישראל כאיש אחד חברים׃ כל הנוגע בהם אפילו במקצת׳
לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ושסע איננה שסעת והלא הנבלה
מטמאה בין בבהמה וחיה טמאה בין בטהורה׳ מה שנת נבלת טמאה
מנבלת טהורה אלא ללמדך שבהמה וחיה טמאה בין נשחטה בין מתה
שהיא מטמאה אבל הטהורה אינה מטמאה אלא אם מתה אבל אם נדם
ושחטה טהורה כמו שנבאר לרע' שנ' וכי ימות מן הבהמה אשר היא
לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא׳ וכל הולך על כפיו זה הקוף והכלב
והלדת הפניזים ואדני השדה׳ בכל החיה להביא הפיל׳ טמאים הם
לכם כל שהוא מטמא אדם וכלים הרי הוא טמא המורה והוא אב הט'
הטומאה׳ וכל שהוא מטמא אוכלין ומשקין הרי הוא ולד הטומאה והיא
טומאה קלה׳ טמאים הם לכם בין בשרם בין חלבם שלא חלק הכתוב בין
בשרם לחלבם בין לאכילה בין לטומאה׳ ד"א שלא חלק הכל בטמאים

בין לאכילה פי׳ לטומאה שנ׳ כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה
קרבן לי״י׳ וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ להביא שרץ שחציו
שרץ וחציו אדמה׳ וזה להביא דם השרץ שיהיה כבשרו׳ החלד הו אלכלד
והיא חלדה הדרה בעיקרי אבנים והיא דומה לעכבר והיא שחורה וגדולה
מן העכבר אבל בחלדה החרקת המצויה היא חיה טמאה׳ והעכבר הו אל
פאר אלמשהור׳ והצב הו אלצב והו חיואן משהור תסמיה אלערב וחרי ולה
אתנאן משאבהת לה׳ יש אומ׳ למינה להביא סלמנדרא׳ והאנקה הו אלדול
והו חיואן לה גלד כשן קד׳ יעמל פי אגשייה אלות אלחרב׳ והכוח הו חיואן
שבה אלמיל לה אידי וירתמי אלי בעיר׳ והלטאה הי אלעצאיה ויסמונה
כחלה׳ והחמט הי אלחרבא ויסמונהא אלערב פכאך׳ והי התלון אלון עלה׳ והתנש׳
הי סם ברץ׳ ויסמונהא אלערב לזקה׳ כל הנגע בהם במתם יעני כעין מותם לא
יבישין ולא מסריחין׳ ומעלוס אן לא יתנכס והו חי ולא ינגס הכן הי אלא אנסחן
פק׳ לשרפה לאנה מתי פרג׳ לה אלטהארה פרג׳ לה ידהא ודלך לשרף נפסה
וכמלהא׳ והאול אלשרצים מטמאין במגע׳ וקאל רבי אנמא אכתץ הדה אלשרצ
אלא לכתרה׳ וקועהא ווגודהא בארץ ישראל׳ מכל כלי עץ להוציא פשוטיהן שאין
מקבלין טומאה׳ או בגד והוא שיהיה בו שלש על שלש׳ הסק ארבעה על
ארבעה׳ העור חמשה על חמשה׳ אשר יעשה בהם מלאכה להוציא שבריהן
במים יובא זו טבילה׳ וכל כלי חרש לרבות שבריהן שמטמאין אם יש בהם
בית קבול׳ אשר יפל מהם אל תוכו קלו תוכו ולא שלזה ולא תוכו שלאחר יעני
אן כלי חרש יטמא מאוירו ושאר הכלים מטמאין אפלו מגבן׳ אל תוכו קלו
תוכו ולא תוך תוכו כגון שהיה הכלי תוך התנור והשרץ בתוך הכלי לא נטמא
התנור בטומאת הכלי וזה שכל אשר בתוכו יטמא ולא מה שבתוך תוכו׳
שאם היה השרץ בתנור לא נטמא הכלי והוא שיהיה פי הכלי עודף על פי
התנור׳ ואותו תשברו זה לימד על כלי חרש שאין לו טהרה אלא שבירה׳
מכל האכל ללמדך שטומאת אוכלין בכביצה יעני אדא כאן אוכל או משקה
בהדא אלקדר נטמא פי לך אוכל או משקה יטמא׳ וכל משקה אשר
יבוא עליו מים בהכשר במים הוא יטמא׳ וכל משקה אשר ישתה בכל כלי

יטמא

יטמא שאם נגע אוכלין ומשקה מהכלי הטמא נטמא׳ מכל כלי עץ יכול
הקולב והמנורה ת״ל מכל כלי עץ כל שהוא משמש את האדם ומשמש
משמשיו יצא קולב׳ תנור וכירים יותץ אין להן טהרה אלא בהתיצה׳ טמאים
הם וטמאים יהיו לכם לכל שבצרכיכם לרבות ידות הכלים לטומאה׳ ד״א
שאם היה הפת בתנור נטמא התנור והפת בתוכו נטמא הפת שני וטמאים
יהיו לכם׳ ד״א טמאים הם אפלו שאינן מחוברין כגון תנור התלוי בצואר
שלגמל הרי הוא טמא׳ נמצאו אבות הטמאות אחד עשר אב׳ טמאת מת
טומאת צרעת טומאת יולדת טומאת נדה טומאת זב טומאת זבה טומאת
חטאת טומאת קחטאות טומאת שרץ טומאת שכבת זרע טומאת נבלה׳

ואפהם הדי אלכלאם אלטביעי

והו אן אלאחר ען תלי
אמר אלטביעי או אלאחרג
ען מחצתו יסמא סומאה׳ אך מעין למעט שאם מילא אדם על כתפו
ועשה מקוה כתחלה אינו טהור ואינו מטהר של מעין ובור מה מעין בידי
שמים אף מקוה בידי שמים׳ ובור בידי אדם הקישו למעין או מה מעין
שאין בו תפיסת יד אדם אף מקוה שאין בו תפיסת יד אדם יצא הממלא
כלים בגב לנגבן ונתמלאו ת״ל בור יצאו מים שאובין ואפלו שלשת לוגין מים
פוסלין את המקוה׳ ד״א אך למעט שאם נטמא אינו צריך לסקרו׳ ומה
הפרש בין מעין למקוה מעין מטהר אע״פ שאין בו שיעור ארבעים סאה
מה מעין עיקרו בקרקע אף בור עיקרו בקרקע יצא בור שבספינה׳ ד״א
אך חלק מעין מטהר בכל שהוא למחטין ומטהר בזוחלין אבל לא מקוה אלא
בארבעים סאה ומעין ובור ומקוה שנטמאו יטהרם של מעין ובור מקוה מים
יהיה טהור׳ ובור מקוה מים אין לי אלא בור שחפור בארץ מניין למקוה
בנוי על הארץ שהוא כשר של מקוה מים יהיה טהור מכל מקום׳ מים
שאובין הנמשכין בחמה מרחק הרי הן כשרים ואינן פוסלין אלא אם עבר
מן הכלי לתוך המקוה ושיעור המקוה אמה על אמה ברום שלש אמות
תעלם דלך׳ פ׳ ציר פי

אלמקוה

ואחד וארבעין אף אצבע וארבע
מאיה ועשר אצבעות׳ מא תעב׳ ותפתחסאבה אנך תחסב

ארבעה ועשרין כד מרק יציר תקעו אמורסהא תציר כתנו אתלתהא תציר
עשרה אלף ותלתה מאיה ותמאניה וסתין אמרה ישפח ארבעהא תציר
מא תעב׳ והעוקה שאמרנו בה״ל שבת תנו בעגג יעני אפי אצבע וסבעין
אצבע ותלתה אצבע והלאתה׳ אכמאס אצבע וצפר׳ אחסב אנך תחסב
חני אמה מרובע ולטפה הו ארבע אצבעות ואמה ששה טפחים טלע מנהא
קמד אצבע ברום שלשה חומשי אמה תציר לאמה כד אצבע אכד תלתה׳
אכמאסהן יגי יד וכמס׳ן יגי אלף וארבע מאיה בטלג יד תקל ואד ארבעה׳
עשר מרה נו יגה אלפין ווו עמד כמסי אצבע עלי קמד ארבעין עלי אלף ומן
אלף תמאין ותמאן ׳׳ ומן אלד תמאנה׳ אכמאס יגה דראע ותלאתה׳ אכמאסד
עמד בעגב׳ קילון שהוא צר מכאן וצר מכאן ורחב מבאמצעו זה הוא
שאמרו דבר רבור על אפנו׳ ונגע בנבלתם יטמא שאם ירד אדם לטבול
והיתה טומאה בקרקעית המקוה ונגע בה לא עלתה לו טבילה וזה שאמרו
כטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך הטומאה מידו׳
שחובה שהמשיכוה לאחד מן המערבים כשרה וכאבר עלי דלך באשבר
ואדראע כמי תביין דלך פי ד׳ מס׳ מקוות׳ וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע
אשר יזרע זרע עד שיהיה ראוי לזריעה׳ זרוע אפלו עדיין הוא מחובר
כיון שיבש ואינו ראוי לקרקע הרי הוא טהור אם נגע בטומאה ועדיין לא
הוכשר׳ ואם נגע באחד משבעה משקין ונגע בטומאה נטמא׳ אשר
יזרע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטים בקלפיהן שעורים בקלפיהן
לרבות ידות האוכלים לטומאה והן הנקראין שומרי אוכלין׳ יטמא הוא ואינו
עושה כיוצא בו׳ וכי יתן מים על זרע יתן דמיא דיתן מה יתן לרצונו אף
יתן לרצונו׳ יעני בשרט אן תקע אחד אלז׳ משקין עלי תלך אלזרעים ואחר כך
נגעה בהן טומאה׳ והשבעה משקין הם המים והטל והחלב והיין והדבש
שלבכורים והדם׳ מניין שהטל נקרא משקה שנא׳ אם יהיה טל ומטר׳ יין
מנ׳ שנ׳ ודם ענב תשתה חמר׳ דבש שנ׳ ויניקהו דבש מסלע׳ שמן שנ׳
משתי׳ שמנים משתה שמרים חלב שנ׳ ותפתח את נד החלב ותשקהו
יש חוג׳ מנ׳ שהטל נקרא משקה שנ׳ ותצקימו בדמעות׳ מיהאף שנ׳

ועפיצו

ועפעפינו יזלו מים׳ מכל האוכל וגו׳ ישאו מכאן אמ׳ השיעור לענין טומאה
כביצה שאין אדם יכול לבלוע יתר מכביצה׳ ולטעם המדרש וזה לכם הט
הטמא בשרץ אמרו חכמ׳ ארבעה דברים נתקשה בהן משה עד שהראה לו
הקב״ה באצבע׳ מנורה ושמן המשחה והחדש ושרצים׳ שמן המשחה
שנ׳ שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם׳ שרצים שנ׳ וזה לכם הטמא
בשרץ׳ זעזע את הים והראהו בן נפלים שנ׳ קול יי׳ על המים׳ זעזע את
הישוב והראהו את הצב שנ׳ קול יי׳ יחיל מדבר׳ זעזע את האור והראה לו
סלמנדרא שנ׳ קול יי׳ חוצב להבות אש׳ וכי ימות מן הבהמה גר׳ אגן נבלת
בהמה טהורה וקאי על טעם המדרש וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה׳
אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה וכבר נתפרש בתורה מבתחלה טומ׳
נבלת בהמה טמאה וחיה טמאה׳ והאוכל מה צורך לזה והלא כבר נאמ׳
הנוגע בנבלתה יטמא אלא ללמדך שהנוגע באוכל משאכל כזית נטמא ש
ולא קדה כך הנוגע בכזית מן הנבלה נטמא ואינו צריך ליגע בכולה ואחר כך
יהיה טמא׳ ומניין שהטרפה ששחטה אינה מטמאה שהרי נאמ׳ וכי ימות
מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה לא נאמ׳ וכי תמות הבהמה אלא יש מן
הבהמה מטמא ויש מן הבהמה אינו מטמא והי׳ טרפה שנשחטה׳ וכל השרץ
השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל זו אזהרה לאוכל שרץ הארץ כגון
חלד וצב ועכבר ונחשים ועקרבים ומפשית ונדל וכיוצא בהן׳ כל הולך
על גחון זה נחש׳ כל לרבות שלשול קטן׳ מרבה רגלים זה נדל׳ על ארבע
להביא עקרב׳ וכל לרבות חפשית ודומה לה׳ עד כל להביא היומה ודומה׳
אל תשקצו את נפשתיכם הרי נהיין אבל אי רביבתן בעמום לא כגון
בין שרץ הארץ מן שרץ העוף׳ ואפאדרנא כגון עין שרץ המים כגון כלב
המים והדלפין והצפרדע וכיוצא בהן זה הכלל כל שאינו בצורתו לא טמא
ולא טהור׳ אמאי דג טמא פקד פיה נהי והו קו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת
במים׳ מבשרם לא תאכלו ופי׳ אמן הרי אלהו אליהו אל תשקצו מן אכל
באוחני אוכלה ואשיא אמרה פחנה מתעדי על הדי אלהו קאו מן דשת
בקרנא דאומאנא יעני מן ישרב במחגמת אלחג׳ם הרי זה עובר בבל תשקצו

ויתרב מכת מרדות אר' נפס הו גופיה דקא׳ כי אני יי׳ עולה להפרע מעובר על
און׳ והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני עיין בקדושים׳ והייתם קדשים
שבשני ענינים לו קדשנו הקבה והבדילנו מן האומות בעריות ובמאכלות
אסורות׳ והתקדשתם מעלום אין כל מא חרמתד ושריעה מן אמאכל
פגדיהא מד מום פאדי אנגנל אוכסאן מנהא ארתפעת אזאהפה מן נפסהי
ותנזהת לאן אכלה כ נפס תאבע למזאג אבדן ואמזאג תאבע לאגדיה פאדי
עגל נפסה מן אכתאפה קדש עצמו וטיהר נפשו׳ וקלו על גהה אנאדר
שערי והתקדשתם לו מים ראשונים׳ והייתם קדשים לו מים אחרונים׳ כי קדוש
אני זה שמן ערב׳ שנותנין לאחר הסעודה׳ ולא תטמאו את נפשותיכם בכל
השרץ הרמש זו אזהרה לאוכל שרץ הארץ שאינו פרה ורבה כגון תולעים
שבגללים וכיוצא בהן׳ זאת תורת הבהמה והעוף זה המדרש דרש בר
קפרא ואמ׳ הטילו הכת׳ לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר
שכבר הוקש לדגים לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד
יותר בחד באחד׳ להבדיל בין הטמא ובין הטהור והלא כבר נאמ׳ והבדלתם בין
הבהמה הטהורה לטמאה אלא ללמדך שכל השוחט צריך לבדוק הסימנין
לאחר השחיטה׳ שכך שנו ביאזו תורה שוות בהמה לעוף דכת׳ זאת תורת
הבהמה והעוף הויא אומ׳ בשחיטה׳ ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שד׳

אתחיל בפרש׳ **אשה כי תזריע** בעזרת חופש
כל חדרי בטן ונסתרות יודע׳ זה שנא׳

זרעו לכם צדקה שכל המוליד בן צדיק כאלו העמיד צדקה בעולם׳ אשה
כי תזריע וילדה זכר עד שתלד ממקום שתזריע להוציא יוצא דופן שאין
אמו טמאה לידה׳ וילדה פרט לשילדה לפני הדיבור או יכול שאני מוציא
את שינקה לפני הדיבור וילדה לאחר הדיבור תל׳ ואם נקבה תלד אין הדבור
תלוי אלא בלידה׳ אשה כי תזריע וילדה זכר תנו רב׳ אם הזריעה האשה היא
יולדת זכר מכאן ואם הזריע הא יש תחלה היא יולדת נקבה שנ׳ ובתוש ילד את
רבקה׳ קילאין סבב דלך אן מני ומרה אברד מן מני ורגל פאדי סבק מני
אלאנתי ותבעה מני אלדכר פילתבס אמתכון חראדה ויכון זכר ואן אנעכס באן

נקבה וכן הוא אומ' בנים שכר פרי הבטן שאם שהה על הבטן עד שתזריע היא
יולדת זכר' והרבה עשו כן ולא הועילו אין הדבר תלוי אלא בחפצו של הקב"ה'
ותביין פי אלעאלם אלטביעי אן אד'י כאן אלמני אכת'ר ואחר ואג'לב כאן אלולד ד'כר
ואן כאן אכ'רר ואחר טב ואחלק כאן אנת'י ואד'י כאן מן אלמראה אכת'ר פהו ישבה
אמה ואן כאן מן אלרגל אכת'ר כאן אלמולוד ישבה אביה' וביום השמיני ימול
ביום ולא בלילה' מכאן שאין מולין אלא ביום' ימול ואפלו בשבת' ימול ואפלו יש
שם צרעת חותכה עם הערלה והלא אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ואין
עשה דוחה [illegible]שה' ולמה דחה עשה שהוא המילה את השבת אלא זה כמבו
תנאי הוא יעני אן הד'יהו שרט עלי אלאתצאל אד' הו אין עשה דוחה את לא תעשה
ועשה' ובאלג'לה יקול אמא אד'י כאן אלעשה קבוע לו זמן מתל אלמילה פהו דוחה
שבת' מתל קרבן תמידין ומוספין ונסכיהן והקטרת קטורת פאנהא דוחה
שבת אן כאנת הד'ה אלאשיא הי עשה פקט' והכד'י קאל כל שקבוע לו זמן
מן התורה דוחה את השבת ואת הטומאה והכד'י תביין פי אלתורה אלא תרא
קאל ערות אשת אחיך לא תגלה וקאל יבמה יבוא עליה פהד'ה שריטה יעני אד'א
לם יכון לה בנים אלד'יהו אלאך פיבמה יבוא עליה אמא אד'י כאן לה בנים פעז
רה באקי פי קול ערות אשת אחיך לא תגלה פהד'ה שריטה פי אלתורה ואן לם
תבין והלך שריטה נקלייה' ואנו מצווין לעשות התורה על פי המצוה' ואנת
אד'א תסמע תמאם הד'י אלכלאם פי אכ'ר הד'ה אלפרשה' וביום השמיני ימול
ודאי' שאין מחללין שבת מספק' ולמה היתה המילה בשמיני שלא יהיו הכל
שמחין ואביו ואמו עציבין אלא טובלת וטהורה והן שומחין ונקבה שאינה
טובלת אלא אחר י"ד אין שם שמחה' ושלשים יום ושלשת ימים תשב נדה'
טהרה ואמא לבעלה פהי כנדה ותשב י"ד לנקבה וז' לזכר' וכאן ל"ג לזכר
ופ' לנקבה פהו לענין מקדש וקדשין' ותעלם אן עלי אלאכת'ר אנהא תלחן
נסח הד'ה אלאלה יעני דם טוהר ויגלב הכד'י פחכמה אלתורה פיה ואמא
[illegible] פי כון אלנקבה מתניהו [illegible] כון אלאנת'י בארדה פתלחקהא פי [illegible]
ואחדה אלברודה פתגלב פי [illegible] אלדם ואל[illegible] חאר פי[illegible] בעדה אלדם [illegible]'
בכל קדש לא תגע [illegible] מעשר שהרי הוא אומ' וכל מעשר הארץ וג' קדש

לפי׳ ת״ל ואל המקדש לא תבא מקיש קדש למקדש מה מקדש יש בו נטילת
נשמה אף קודש יש בו נטילת נשמה יצא מעשר׳ ואל המקדש לא תבוא
דרך ביאה אסרה תורה אבל אם נכנס לשם אפלו במגדל הפורח באויר פט
מן הכרת׳ לבן או לבת להביא מפלת אחר שמונים ואחד שתהא חייבת בק
בקרבן׳ או להוציא מפלת כמין במל וחגבים ושקצים ורמשים מה אלו
מיוחדין שיש בהן מצורת האדם אף אין לי אלא כיוצא בהן׳ תביא כבש
לפי שכשכורעת לילד ויאחזוה חבלי יולדה תגמור בלבה שלא תוסיף ויש
נשבעות שלא תוסיף להתעבר לכך וכפר עליה הכהן וטהרה ממקור דמיה
ויש אומ׳ שמא שימשה מטתה והיא ספק נדה או זבה ואינה יודעת לכך
תביא קרבן׳ ששה מקריבין קרבן עולה ויורד יולדת ומצורע ועל שבועת
העדות ושבועת בטוי וטמא שנכנס למקדש וטמא שאכל קדש׳ ממקור
דמיה הרי שנים לאין אקל אגמעאתין שנ׳ והם יצאו ונאמ׳ להלן והיא גלתה
את מקור דמיה הרי ארבעה מכאן שמראות דמים ארבעה האדום וכקרן
כרכום וכמימי אדמה וכיין המזוג אבל שחור אדום הוא אלא שלקה לאין ע
לין לאחמר אדי יתראכם צוצר אסוד והי מן גמלה ארבעה מחוסרי כפרה
שהן הזב והזבה והיולדת והמצורע׳ ואמא לחכמה פי׳ כוהם עלו מצורע
ואחד זב וזבה אתנין לכון האת לזיבות מלתלפה פי׳ לרגל מן האחת אמרה׳
הדיש מטמא בלובן והאשה מטמאה באודם׳ ואמא לזרעת פהיאלה
ואחדה׳ ולטעם המדרש אשה כי תזריע כך שנו רבות׳ אין צורת הולד
נגמרת אלא במלאת ארבעים יום ואין צורת הנקבה נגמרת אלא בשמונים׳
והד׳ על ראי ויצא לקטוע אן תבוינה מיקוא׳ דרש ר׳ שמלאי כאיזה צד
הולד נוצר במעי אמו מקופל ומונח כפינקס שתי ידיו על שני צדעיו שתי א
לין על שתי ארכובותיו ושני עקיביו על שתי עגביו ופיו סתום וטבורו פתוח
אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא את הרעי
שמא יהרוג את אמו וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח
שאלמלא כן לא היה יכול לחיות אפי׳ שעה אחת ונר דלוק ומונח על ראשו
וצופה ומביט עד סוף העולם שנ׳ בהלו נרו עלי ראשי׳ ואל תתמה שהרי

אדם ישן בלוז ורואה חלום ברומי ואין לך ימים שאדם שרוי בהם בטובה
באותן הימים שנ׳ מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישמרני או הן הימים שיש
בהן ירחים ואין בהן שנים ומלמדין אותו כל התורה שנ׳ ויאמר לי יתמוך
דברי לבך שמר מצותי וחיה׳ וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו
על פיו ומשכחו כל התורה שנ׳ לפתח חטאת רבץ מכאן אמרו כל המפנק
יצרו בראשיתו סופו להיות עליו מנון באחריתו מנון סהדא מאותיות חטבה
גזרן יצלף לעמל׳ ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו ואומ׳ לו הוי צדיק
ואל תהי רשע׳ אעלם אן הדה אלאלאת אלתי וצפו חכמי ישראל ע׳ כ
אן מנהא צאהרה משאהדה ומנהא שי יחתאג אלי תעביר׳
פקו׳ נר דלוק בנאיה ען אן לה קוי אדראכה ולא שך אן אלאדראך אשרף מן על׳
מחרוס דרגה פלדלך קאל על ראשו׳ וקו׳ וצופה ומביט עד סוף העולם כנאיה
על אן קד מעה קוה׳ פכר אלת צלה פי אלקולה׳ וקו׳ ואין לך כאותן הימים שאדם
שרוי בהן בטובה אלד הו גיר מפתקר לטלבת אלצרורייאת׳ וקו׳ מלמדין אותו
כל התורה כנאיה על׳ אן קד מעה אסתעדאד חאצל פי אלקווה אלמנאסבה
ללפעל׳ וקו׳ משביעין אותו על׳ אן קד תבת ותכא אלגדא פי אלאנסאן יך כאמל
אל׳ קד והבתלה קוה שריפה לתחצלה עלום שריפה קאו עם תנה לו כמו
שנתנה לך׳ וקו׳ בא מלאך וסטרו על פיו ושכחו וג׳ יעני אן ענד ברוגה יחצל
מעה אלחס ואלציל וטלבת אלצרורייאת ואלאנתבאה לאלשהואת פישתגל פיהא׳
כך שנו רבות׳ שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה ולולד׳ אמצ׳
מצעיים קשה לאשה ויפה לולד׳ אחרונים יפים לאשה ולולד שמתוך כך
יצא מלובן ומזורז׳ שלשה חדשים הראשונים דר במדור התחתון׳ אמצ׳
עיים דר במדור העליון הוא שכת׳ אשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות׳ אמצעי׳ אחרונים דר במדור העל׳
ארץ׳ שלשה שותפין בולד אמו ואביו והקב״ה מאמו אודם שממנו עור
בשר ודם ושער מאביו לובן שממנו עצמות וגידים ולובן שבעין מהקב״ה רוח
ונשמה והקב״ה יושב וסופר רבעיותיהן של ישראל ואומ׳ מתי טפה של צדיק
תבוא ועל זה הדבר נסמית עין בלעם הרשע ואמר מי שהוא קדוש וכל
ומשרתיו קדושים יציץ בדבר זה ועל זה נאמ׳ וישכב עמה בלילה ההו׳ הן

מלמד שנקתייע בזה המעשה׳ ש״א אנטונינוס את רבי הקדוש ואמר לו
מימתי נשמה ניתנת באדם אמ׳ לאחר ארבעים יום ענה אנטנינוס ואמר
ואתה חכם גדול שביהודים ותשיב אותי כזה ראיה בעין לבך ובדעתך
אפשר שתטיל חתיכה שלבשר בתוך קפל של מים ותשב שלשת ימים ולא
תסריח אמ׳ ואם לאו מהו אנטונינוס אמ׳ כיון שנוצר אבר ניתנת בו נשמה
וכן בכל אבר ואבר וכן הוא אומ׳ חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה
רוחי זו נשמה שניתנת בולד כדי שלא יסריח אמ׳ לו למדתנו אנטונינוס׳

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת זו מגבהת כמראה הצל שהן גבוהים מן
החמה׳ מה לשון ספחת טפלה שנ׳ ספחני נא אל אחת הכהונות׳ בהרת
מלשון בהיר נמצאת אומ׳ שמראות נגעים שתים שהן ארבע שאת
וספחתה בהרת וספחתה׳ בהרת עזה כשלג שאין למעלה ממנה שנ׳
והנה מרים מצורעת כשלג׳ ושבאת אחריהו אדון מן הדיהו כצמר שלכבש
בן יומו והיא הנקראת שאת׳ ושבאת אחריהו ואדון מן הדיהו כסיד ההיכל
והוא תולדות הבהרת׳ ונקראת ספחת׳ ואדון מן הדיהו כקרום ביצה
ונקראת ספחת השאת׳ והיה בעור בשרו מלמד שהן מצטרפין זה עם זה
לפטור להסגיר ולהחליט׳ בעור בשרו מכאן אמרו בהרת עזה כשלג וג׳
נראית בגרמני כהה׳ אל אהרן זה כהן גדול׳ או אל אחד מבניו הכהנים זאת
הדיוט׳ הכהנים בכהונם יצאו חללים׳ ואם לא מצינו כהן ישראל חכם הוא
שרואה ואומ׳ לכהן אמור טהור אמור טמא׳ שנ׳ ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע׳

וראה הכהן אין רואין את הנגעים בשחרית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית
ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה ולא בצהרים לפי שעזה נראית כהה׳
ואימתי רואין בשלש בארבע בשבע בשמונה בתשע וכן הוא אומ׳ לכל מראה
עיני הכהן מה כהן פרט לשחשך מאורו אף יום פרט לשחשך מאורו׳
ושער בנגע אין פחות משתי שערות לבנות ושיעורן כדי שיגיעו ליכוף ראשן
לעיקרן׳ ומראה הנגע עמק כדי שיראה כמראה החמה שהיא עמוקה מן
הצל׳ ושיעור הבהרת כגריס הקלקי המרובע שהוא כתשע עדשות מקום
העדשה ארבע שערות שלשים ושש שערות׳ נגע צרעת כי תהיה באדם

ומאי כיון פי' הר' יוסף על למה נזכר והי' צמחיה ואע"פ לם יתבאר פי' יוסף אחוול
ומאי דכר פי' אחוול אלא שני סימנין שיער לבן ופסיון והני צמחיה פנקא והובא
אל הכהן איש או אין לו הסגרה ומקדחדה כעדשה מרובע כמין גאר' והיא
הפכה שער לבן שתהפוך אותו הבהרה לא שיקדום שיער לבן לבהרת' והיא
לא חברתה זה הוא הנקרא שער פנידה' לכל מראה עיני הכהן יצאו הנמטים'
אמרו רבות' ז"ל עשרים וארבעה איברים שאינן מיטמאין משום מחיה'
ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגויה וראשי
הדדים שבאשה' ולמה אין מיטמאין לפי לכל מראה עיני הכהן ולם יראה
הנגע במלה מע צמחיה לאחר ינקם פי' סטחין והו לפי שהוא מושך הילך
והילך' וביום הראותו בו בשר חי יטמא מכלל ששאר הבשר שנשתנה אינו
חי' וראה הכהן כיצד רואין את הנגעים האיש נראה כעודר זיתים והאשה
נראת כעורכת וכמניקה את בנה כאורגת בעמודים על השחי ליד ימנית
וכטווה בפשתן ליד שמאלית והדה אמכנה מן אהנקאן אתי לא תטמא בנגע
בנגעים תוך העין תוך האזן תוך הפה והקמטים שבצואר ותחת היד ובית
השחי ובית הערוה וכף הרגל והצפורן והראש והזקן' ולטעם המדרש
נגע צרעת כי תהיה כת' שש הנה שנא יי' ושבע תועבות נפשו' עינים
רמות לשון שקר' ידים שופכות דם נקי לב חרש מחשבות און רגלים ממהרות
לרוץ לרעה יפיח כזבים עד שקר ומשלח מדנים בין אחים ונענש בצרעת'
עינים רמות או בנות ציון זו גסות הרוח שהיתה בהן נטויות גרון כשהיתה אחת
מהן מתקשטת היתה מטה גרונה לכאן ולכאן ותראה תכשיטיה' ומשקרות
עינים משקרות אותן בקרא' וברגליהן תעכסנה שהיו נותנות מור בסנד'
לותיהן ומרהן חובטין רגליהן בקרקע כדי שיצא המור נלקו בצרעת' שנ'
וספח יי' קדקד בנות ציון ויי' פתהן יערה' והנה מלשון מספחת' לשון שקר
ממרים שנ' ותדבר מרים לקת בצרעת שנ' והנה מרים מצורעת כשלג'
ידים שופכות דם נקי זה יואב שהרג שני אנשים צדיקים אבנר בן נר ועמשא
בן יתר לקה בצרעת שנ' יחולו על יואב ועל בית אביו ואבי דוד לא ידעתא
אבנר בן נר שר צבא ישראל ועמשא בן יתר שר צבא יהודה שהזדרזו

אבין ודקין והוא לא דרש׳ צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא בחגורתו עשה׳
אדתנא בניה אמ׳ ליואב מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמ׳ גואל הדם דעשהאל
אנא אמ׳ עשהאל רודף הוא היה לו להצילו באחד מאיבריו לא יכיל ליה כדופני
החמישית כיון דכת׳ ויכהו אל החומש בחוליה האמצעית מקום שמרה וכבד
תלויין שם׳ באחד מאיברין לא יכיל ליה ליזל לאבנר מאי טעמא קטילתיה
לעמשא אמ׳ עמשא מורד במלכות דכת׳ אשר ימרה את פיך יומת והוא
מרד דכת׳ ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה לשלשת ימים.
ואתה פה עמוד וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר מן המועד אשר יעדו׳
אמ׳ ליה עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו דפתחי במסכתא ואמ׳ כתיב
אשר ימרה את פיך ומת יכול ואפלו לדברי תורה ת״ל רק חזק ואמץ אמר
ליה אנא מרד במלכות דכת׳ והשמועה באה אל יואב כי עמשא נטה אחרי
אדוניה ואחרי אבשלום לא נטה שביקש לנטות ולא נטה׳ ומאי הוא ועמשא
לא נשמר בחרב אשר ביד יואב שלא חשדו בכך׳ ובניהו בן יהוידע על
הכרתי ועל הפלתי אלו סנהדרין שכורתין ומפליאין דבריהם׳ ספל סחה
ותני קפל קב ותני וקרן לפלגוזא אטיראי׳ לבחרש מחשבות חוץ זה
עזיה שביקש כהונה גדולה ואמ׳ נאה למלך לשמש לפני מלך שנ׳ וכחזקתו
גבה לבו עד להשחית וימעל ביי׳ ויבא אל היכל יי׳ להקטיר לקה בצרעת
שנ׳ והצרעת זרחה במצחו ויהי עזיהו המלך מצורע עד יום מותו באותה
שעה נזדעזע העולם וביקש ליחרב שנ׳ גיא הרי כאשר נסתם מפני הרעש
בימי עזיהו מלך יהודה מהוא רעש אלא ללמדך שנזדעזע העולם וכל
מעשה בראשית ואמרו כל עצמינו לא נבראינו אלא לכבוד תורה ועכשיו בא
זה לעקרה בפרהסיא כיון שמחה עזיהו נתישבו כל מעשה בראשית שנ׳
ויבא עזיהו מיד קראו מלאכי השרת שלמעלה לשלמטה ואמרו להם אל
תתיראו כבר מחה עזיהו על קדושת השם וכן הוא אומ׳ בשנת מות המלך
עזיהו שרפים עומדים ממעל לו וקרא זה אל זה׳ רגלים ממהרות לרוץ
לרעה זה גיחזי שנ׳ חי יי׳ אם רצתי אחריו ולקחתי מאתו מאומה זמן שלקה
בצרעת שנ׳ וצרעת נעמן תדבק בגיחזי עד עולם ויצא מלפניו מצורע כשלג׳

יפיח כזבים עד שקר ולשון שהעידו עדות וא מרו לא אהיך ישראל לקו בצרעת
שנ' כי פרוע הוא כי פרעה אהרן כמו דאתאמ' בגדיו יהיו פרומ' וראשו יהיה
פרוע' ומשלח מדנים בין אחים זה פרעה ששלח מדנים בין אברהם ושרה'
ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא וזה דבר שהיה בכלל כמו שנתבאר בתחלת
זה המדרש במדות' ואבארנה פי' הל' ואפי' אין לבהרת אחרי גחת פי' מועט
שחין פאן כאן לבהרת עזה כשלג פאנת אחמרה קנייא קאו כיצד עושין במראה
הפתוך מארבע מראות או רואין כאו ארבעה כוסות מלאות חלב ונתערב בכוס
ראשון שתי טפות דם ובשני ארבע טפין ובשלישי שמונה וברביעי י"ו'
העזה כשלג היא כמראה ראשון וכצמר נקי ובמראה שני כסיד ההיכל' כמ'
מראה שלישי וכקרום ביצה' כמראה רביעי וכשלג וכל מראות לו כאחד
במוע' או בשר כי יהיה בעורו מכות אש לפרק בין למכוה ולשחין אם של
מכוה מן לנאר מתלאחרי נכוה בגחלת ואשבאהה פאן חצל פיהא גרב אלי
נתף לשער ולגלד פהלי הן לשחין' התחילו השחין והמכוה לחיות ולהתרפות
ונעשה עליהן כקליפת השום זו היא צרבת השחין והיא מכות המחיה והיא
מטמאה בשני סימנין בשיער לבן ופסיון ולא פיהא הסגר גיר שבוע אחד'
ואיש או אשה כי יהיה בו נגע צרעת בראש או בזקן והלא ראש וזקן בכלל
כל הנגעים היו ולמה יצאו עיין בתחלת זה המדרש במדות' נגעי הראש
והזקן הוא שיפול השיער מעיקרו וישאר מקום השיער שבהן פנוי והוא
הנקרא נתק ושיעורו כגריס הקלקי ובין שהיה עמק או אינו עמק ולא נאמ'
עמק בנתקים אלא שיהיה בידי שמים לא בידי אדם שהוא טהור והר"י
יקמח פי כתב לטבדא לתעלב; ושער צהב כתבנית הזהב והכל מטמאין
בנגעים ואפילו קטן בן יומו ואין מטמאין את ישראל של אדם כי יהיה בעור
בשרו ונאמ' ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם קרויין אדם ולא אומות
העולם; הראש או הזקן ללמדך שהן שני שמות' איזה הוא זקן מפרק של
שלחי ועד פיקה שבגרגרת מותח החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ול
ולמעלה מכלל הראש ושמן החוט ולמטה מכלל הזקן' והתגלח כיצד
מגלח הנתק מגלח חוצה לו כדי שיהיה הפסיון ניכר; והתגלח גם גדול

להכשירו בכל אדם ואפלו בגוי׳ ואת הנתק לא יגלח ואם גלח לוקה׳ ואיש
או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרת הד׳ יסמא שנדרן אתסוד והן פי׳ צוהר לי
גסם וקד עלמנת למבא שרתנו לדות שצרעת אהת ג׳ אנותע שי׳ בעצם
מתלגל פלא עלגג לה׳ ושי׳ באלהם ולה עלגבתעבה ושי׳ באגלד והו סהל לג
דות׳ ואיש כי ימרט ראשו כיון שנשר השיער מן הקדקד ולמטה לאחורין
נקרא קרח׳ ואם הוא מן הקדקד ולמטה יורד לפניו נקרא גבח והן מטמאין
בשנים׳ ומעין במחיה ובפסיון ויש בו הסבר שע׳ שבועות שנ׳ כמראה צרעת
עור בשר׳ בגדיו יהיו פרומים זו מצות עשה יעני ישהר נפסה להתי לא אחר
ינתגס בה׳ ואפלו כהן גדול שנצטרע פורע ופורם שעשה הוא דוחה את לא
תעשה ועשה׳ שעשה הן בגדיו יהיו פרומים ולא תעשה את ראשו לא יפרע
והדי דליל עלי את אלמתקדם כלמקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם
יכולאתה לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה׳
וכדי שצרעת כמ׳ דבר מעשה הו׳ ביום השמיני ימול׳ ולא תעשה
השמר בנגע הצרעת׳ ואמא אפשר לקיים את שניהם פהו פי׳ ציצית עושה
לבן שלה ממינה׳ בגדיו יהיו פרומים לפי שאין הצרעת באה אלא מלשון
הרע גורם לקריעת בגדים בין אדם להבירו ולתלוש שיער ולקללה וגורם
לצוחות ולהרחקת אדם מחבירו לכך נאמ׳ בגדיו יהיו פרומים׳ ועל שפם
יעטה וטמא טמא יקרא על הקדר׳ וטמא טמא מצ׳ עשה על המצורע להודיע
על עצמו לכל שהוא טמא שנ׳ וטמא טמא יקרא׳ איש צרוע הוא להוציא
אשה שאינה פורעת ופורמת מחוץ למחנה חוץ למחנה ישראל׳ והבגד כי יהיה
בו נגע׳ ובפירוש בתורה שאין מיטמא אלא בגד צמר או פשתים ואפלו שתי
לבדו או ערב לבדו מטמא בנגעים׳ ושלשה מיני טומאה בהן ירקרק או
אדמדם ופסיון׳ ירקרק ירוק שבירוקין שהוא ירוק הרבה כבנף הטווס וכהוצי
הדקל׳ הו׳ אבצר בלע׳ ואדמדם הו אדום שבאדומין והוא אדום הרבה
כזהורית יפה והן מצטרפות זו עם זו וד׳ לון אחמר בלע׳ וכבסו את
אשר בו הנגע מלמד שצריך לכבס מן הבגד חוץ לנגע ומעבירין עליו שבעה
סממנין ואו הן רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים שנתחמצו ארבעים יום

ועל

ונתר ובורית וקימוניא ואושלג ואם הן בגדים צבועים אין מטמאין בנגעים׳
ותעלם אין נגעי בתים ובגדים אות ופלא ואינן מטבע העולם לאונה שיחאדת פי
גמחד להתי יעה אונתבאה פיתח עקאב לה פי אבית פאן אנתבה ושב ואמן
עאד אבגד ולא עאד אבשר׳ לטהרו או לטמאו כשם שמצוה לטהרו כך
מצוה לטמאו׳ ונשלמה זאת הפרשה בעזרת שבה׳ אתחיל בפרש׳

זאת תהיה

תורת המצורע בעזרת מכה בשבט רשע׳
זשה אל תתן את פיך לחטיא את בשרך במספר
קהל ה׳ לשון הרע הכת מדבר׳ ואל תאמר לפני המלאך זה מלאך הגוף כי שגגה
הוא ואפלו בשגגה למה יקצף הלהים על קולך הקול שספר בלשון הרע
וחבל את מעשה ידיך אלו בנים שהם מתים קטנים אפלו מעט גידים ועצמות
שבאותו האיש הקבה מכעס כהן מהרה ומעלען אמ׳ ר׳ יוסי בן חנינה רמח
איברים יש באדם ולשון רובצת בין שני לחיים ראה כמה שריפות היא
שורפת והיא כפופה אלו הוא זקוף על אחת כמה וכמה ורוב התפיסות על
הלשון וכן שלמה או׳ שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו׳ זאת תהיה
פרש׳ יא תורת המצורע תורה אחת לכל המצורעין שמביאין קרבן לפי שחלק הכת
בטמאים ושבועותיהן ושיעוריהן יכול אף נחלוק בקרבנותיהן ת״ל זאת
תהיה תורת המצורע ביום טהרתו׳ ביום טהרתו ביום מטהרין ולא בלילה׳
והובא אל הכהן והלא הוא מביא עצמו היה לו לומ׳ ובא אל הכהן בסיוע
כיוצא בו בשיר יביא אותו והגאון פירש אן יאתי בה בכרה או אמאאם׳ ולטעם
המדרש מצורע אל תקרא אלא מוציא שם רע ומה ענין צרעת אינו יולדת
אלא שאין הצרעת באה אלא מדמים מכוערים׳ ויצא הכהן אל מחוץ למחנה
לפי שאסור למצורע ליכנס לעיר כמא דתאני רבנן עשר קדושות הן ארץ ישראל
ישראל מקודשת מכל הארצות שמביאין ממנה עומר ובכורים ושתי הלחם
ולחם הפנים מה שאין מביאין מכל הארצות׳ עיירות המוקפות חומה
מקודשות ממנה שמשלחין ממנה המצורעין ומסבבין ממנה המת עד
שירצו יצאו אין מחזירין אותו לפנים מן החומה מקודש מהן שאוכלין
שם קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה׳ הר הבית מקודש מהן שאין זבים

וזבות נדות ויולדות נכנסין לשם׳ עזרת נשים מקודשת מהן שאין טבול יום נכנס
לשם׳ עזרת ישראל מקודשת מהן שאין מחוסר כפורים נכנס לשם׳ עזרת
כהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסין לשם אלא בשעת צרכיהן לסמיכה
לשחיטה ולתנופה׳ שלש מחנות היו במדבר מחנה ישראל ומחנה לויה דכת׳
וסביב למשכן יחנו׳ ומחנה שכינה היא חצר אהל מועד וכנגדן לדורות
מפתח ירושלם ועד הר הבית מחנה ישראל ומפתח הר הבית ועד פתח
העזרה שהוא פתח ניקנור מחנה לויה׳ ומפתח העזרה ולפנים מחנה
שכינה׳ ועוד תאני תנן עשר טמאות פורשות מן האדם מחוסר
כפורים אסור בקודש ובתרומה ומותר במעשר חזר להיות בועל נדה מטמא
משכב ומושב ותלין ביאת מים חיים ופטור מן הפריעה ומן הפרימה ומן
התגלחת ומן הצפרים ואם היה מוחלט חייב בכולן פרש ממנו אבר שיש
עליו בשר כראוי שהוא כדי לעלות ארוכה יעני תלכא מנה לחם על גמלה׳
דלך עליו וינסתר מטמא במגע ובמשא ובאהל כמת׳ ועוד תנירב
אבות הטמאות שרץ ושכבת זרע וטומאת מת ומצורע בימי ספרו ומי
חטאת שאין בהן כדי הזייה שמטמאין את האדם במשא למעלה מהן נבלה
ומי חטאת שיש בהן כדי הזייה שמטמאין את האדם במשא למעלה מהן
בועל נדה שהוא מטמא משכב התחתון כעליון׳ למעלה מהן זובו של זב
ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו ודם נדה שהן מטמאין במגע ובמשא׳
למעלה מהן מרכב שהוא מטמא מתחת אבן מסמא יעני ולו כאן חבר
פאצלבין לזב וגלם למרכב׳ ומסמא משתק מן וסומת על פום גובא׳
למעלה כמן נן זבה שמטמאה בועלה׳ למעלה מזבה מצורע שמטמא
בביאה׳ למעלה ממצורע עצם כשעורה שמטמא טומאת שבעה׳ וחומר
מכולן המת שמטמא באהל׳ ולקח למטהר שתי צפרים שיהיו שוות במראה
ובדמים׳ צפור דרור שהן דרים בבתים׳ חיות לא טריפות׳ טהורות לא
טמאות׳ ועץ ארז שיהיה ארכו אמה ועביו כרביע כרע מכרעי המטה׳

ונץ ספרא

אמ׳ ר׳ יהודה שבתי היה והלכתי אחרי ר׳ טרפון לביתו
ואמ׳ לי יהודה בני תן לי סנדלי ופשטתי ידי לחלון והבאתי

לו והודיא לי משה ואמ׳ לי יהודה בע׳ בזו טיהרתי שלשה מצורעין ולמדתי בה
שבע הלכות שהיא של בורות ובראשה טרף ואדרוכה אמה ועביה כרביע כלע
מדעי המ׳לה אחד לשנים ושנים לארבעה ושונין ומשלשין ומטהרין בפני
הבית ושלא בפני הבית ומטהרין בגבולין ואזוב שאין לו שם לווי׳ ולא אקל
מזאן יכון ארתפאעה טפח׳ ושני תולעת וזנה שקל׳ ושחט אותה שחיטה
כשרה׳ אל כלי חרש שיהיה חדש מעין שנ׳ על מים חיים מה מים לא נעשה
בהן מלאכה אף הכלי ודבר זה קבלה׳ אל מים חיים אין פחות מרביעית
חיים שראויין לקדש מי חטאת׳ וסייבין אנה אמא אנחבע אש״ב׳ וטבל
אותם קושר הארז עם האזוב בלשון של זהורית ומקיף להן ראשי אגפים
וראש זנב של צפור החיה וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליו׳ ושלח
את הצפור כיצד משלחין אותה עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו
הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר שנ׳ אל מחוץ לעיר אל פני השדה
שלחה וחזרה אפלו מאה פעמ׳ חייב לשלחה והצפור המשולחת מותרת
והשחוטה אסורה בהנייה וקוברין אותה שנ׳ וזה אשר לא תאכלו מהם להביא
צפור מצורע השחוטה׳ צפור דרור דלא מקבלה מרות אנשא ואם יתפשנה
אדם חונקת עצמה׳ והזה על המטהר וטיהרו ובעדה קא והיה ביום השביעי
יגלח וטהר קא׳ פי׳ ספרא וכבס וטהר מה זה בא ללמדינו אם ללמד שיטמא
בגדים במגע והלא קל וחומ׳ הוא אם בימי ספרו שאינו מטמא בביאה
אינו דין שיטמא בגדים במגע אם כן למה נאמ׳ וכבס המטהר את בגדיו
לא מלטמא משכב ומושב מפני שהן שני כבוסים אחד מלמעלה ואחד
מלמטה מלטמא משכב ומושב ואחד מלטמא במגע׳ פיכון למצורע
ג׳ טהרות אולי עד אן יגלח תגלחת ראשונה ויכבס בגדיו ויטבול ויטהר
יעני טהר מלטמא בביאה ועדיין הוא מטמא כשרץ הדה לטהרה אולי׳
ואלתאניה מגלחו תגלחת שניה׳ וכבס וטהר מלטמא כשרץ ועדיין הוא
אסור בתרומה ובקדשים׳ ואלתאלתה עד מאיביא קרבנו ונמצאו שלש
טהרות למצורע וכדי יולדת ואחרת בעד שבעה לזכר וי״ד לנקבה אחי
ה׳ בנדתה ותטבול בעדהא ותטהר מלטמא משכב ומושב תם תבקא כ׳

יום לזכר ושלשים ושלשת ימים ומתלתא מתני לנקבה׳ בדמי טהרה תגע וג׳
קדשים בטמא מת פאלי תמות הלה אמרה וטבלה מקד טהרה טהרה שעד
ונזיר טבולת יום תם תביא קרבן והי טהרה שלישית והכלי קאלגן פי תלי
קרבן אלי להא וכפר עליה הכהן וטהרה׳ וגלח את כל שערו כיצד מגלחו
מעביר התער על כל בשרו הנראה ובית השחי ובית הערוה ושאר כל בשר
הגוף עד שיעשה כדלעת׳ ונן ספרא שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה נזיר
ומצורע ולויים. וכולן שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו
כלום׳ וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים מלמד שאסור בתשמיש המטה
והמצורעת מותרת בתשמיש המטה׳ יגלח את כל שערו אפלו בית השחי
ואת הערוה יכול אף בית הסתרים ת״ל גבות עיניו מה גבות עיניו בנראה
פרט לבית הסתרים אף כל הנראה מגלחו יצאו בית הסתרים׳ מאי בית
הסתרים כגון תוך החוטם׳ ואת זקנו מה ת״ל לפי שבראש מה שאין בזקן
ובזקן מה שאין בראש צרך לומ׳ ראש וזקן׳ את ראשו ואת זקנו יכול לפי
שלו פאת זקנם לא יגלחו יכול המצורע ת״ל ואת זקנו ואת כל שערו זה כלל
ופרט וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט דבר שבגלוי אף אין לי אלא
דבר שבגלוי יצאו בית הסתרים׳ ויצק על כף הכהן השמאלית מצוה שיצק
לתוך כפו של חבירו׳ ושחט את הכבש כי כחטאת כאשם זה דבר שהיה
בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש׳ ואם דל הוא שבעה שמות נקראו לו
דל עני אביון מסכן מך רש דך׳ ודל הנה הנקרא חוטא לאן מן לנוכה חלי
בה מא חלי׳ על תנוך אזן אין לו תנוך אזן אין לו בהן ובל אין לו בהן יראין
לו טהרה לעולם׳ נאמ׳ על מקום דם האשם ונאמ׳ על דם האשם שאם נתן
על דם האשם יצא ומניין אפלו נתקנח הדם קודם שיתן השמן יצא שנ׳
בבית ארץ שלא יהיה מחובר ויהיה בית לא אהל׳ אחזתכם להוציא יר׳
ירושלם שלא נתחלקה לשבטים׳ ר׳ שמעון אומ׳ ונתתי נגע צרעת פרט
לנגעי אונסין מאי נגעי אונסין הן נגעי רוחות ונגעי כשפים אבל אונסין
אחרים כגון מלחמת בית טמא׳ כנגע נראה שלא יגזור ויאמר נגע מלמד
שאין פותחין פה לשטן׳ ופנו את הבית התורה חסה על ממון ישראל וכו׳

גו

בו ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו כו צאנו והשקית את העדה
ואת בעירם ומה אם חסה תורה על ממון שלאותו רשע קל וחומ' הצדיק; בנירת
הבית עד שיהיה לבית ארבעה כתלים שנ' בקירת הבית שתי פעמ' בפרש' ומיעוט
רבים שנים; שקערורת שוקעין במראיהן; ירקרקת ירוק שבירוקין; או
אדמדמת אדום שבאדומין; ומראיהן שפל לא ממש; ושיעור צרעת
בתים כשני גריסין; ושלשה סימני טומאה יש בבתים ירקרק ואדמד
ופסיון ובשני מראות מסגירין ובפסיון נותצין; ויצא הכהן אינו מסגיר
או מחלונו אלא מחוץ לפתח שמא יטמא; את אבניו כמה אבנים יהיו באין
פחות משמונה שתי אבנים בכל כותל כדי שיהיו כשני גריסין בשני אבנים
שנ' את האבנים שנים; ועפר כדי ליתן בין פצים להבירן שנ' ונתץ את
הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית זה דבר למוד מסופו וקר תביין ין
פי' מדות; אל מקום טמא שלא לרבות הטומאה והיכן מקום טמא מקום
שמשליכין הנבלות מכאן שמרחיקין הנבלות מן העיר חמשים אמה ובית
אפלאין פותחין בו חלונות כדי לראות נגעו; והבא אל הבית דרך ביאה נטמא
אבל הנכנס לאחוריו טהור; והשכב בבית יכבס את בגדיו והאכל וג' וכי
יעלה על דעתך שאין בגדיו מתטמאין עד שיאכל שם אלא ליתן שיעור
לשוכב כאוכל ואחד השוכב או היושב או העומד אם שהה כדי לאכול שלש
ביצים פתותים בלפתן נטמאו בגדיו אבל הוא טמא מיד משיכנס; נאמ'
בטהרת בתים וחלצו; הוא ושכנו מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכנו; זאת
התורה לכל נגע שמונה מראות יש בנגעים ארבעה בפתוק וארבעה [בחילוק]
חנניה סגן הכהנים אומ' י"ו שמונה בשבוע ראשון וח' בשבוע שני מפני
שצריך להבחין אם הוסיף או גרע ר' דוסא אומ' ל"ו הא כיצד מיני נגעים
ו' באדם נגעי שחין ומכוה נגעי ראש נגעי בשר קרחת וגבחת שמונה לכל
אחד הרי מ"ח ר' עקיבה אומ' ע"ב י"ו בכל מין ומין מארבעה נגעי אדם שהן
שמונה במראות שבוע ראשון ושמונה בשבוע שני הרי ס"ד לנגעי בתים
שנים לשבוע ראשון ושנים לשני וכן בנגעי בגדים הרי ע"ב וזה אנהא ע"ב
לאו אצלהא שמונה בהרת וספחתה שאת וספחתה וארבע בפתוק והן

אלא פיה אחמרה כמו כוס מלא חלב ובו שתי טפין דם ובשנ ארבע ובשלישי
שמונה וברביעי יו הרי שמונה מראות׳ פצארת ה׳ בעור ה׳ בבשר ה׳ בשחין
ה׳ בקרחת ובגבחת ה׳ בנתקים ובנגעי בגדים ב׳ ירקרק ואדמדם וכן בנגעי
בתים שנים הרי ל״ו קודם הסגר ול״ו אחר הסגר הרי ע״ב׳ ולמה הצריכו
לכך ויאמ׳ כל שהוא מקרוס ביצה ולמעלה טמא אלא ללמדך שכל כהן ש״
שאינו בקי בהן ובשמותיהן אל יורה בהם׳ ד״א תנאהא באכלא לכון פי׳
אחכמים מתעלמה מן בעלהא בעג׳ ובגדים המנוגעים ובתים המנוגעים
מוציאין אותן חוץ לעיר בין שהיתה מוקפת בין שלא היתה מוקפת זה
חומר בבגדים ובבתים מבאדם והן אסורין בהנאה שנ׳ צרעת ממארת
תן בו מארה ואל תהנה בו׳ **ותעלם** אן צרעת תקאל באשתראך
לאנהא תעם מעאני לא תשבה בעלהא בעג׳ לאן באג׳ גלד
אאנסאן יסמא צרעת ונוא אלשער מן אלראס או מן אלזקן יסמא צרעת ותג׳יר
לון אלבית ואלת׳יאב יסמא צרעת וקאל רבי ז״ל ואין זה ממנהג העולם וטבעו אלא
זה פלא בישראל כדי להחזירם מלשון הרע שהמספר בלשון הרע משתנות
קורות ביתו ואם חזר בו יטהר הבית ואם עמד ברשעו עד שהותץ הבית מל
משתנין כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן אם חזר בו יטהר ואם
עמד ברשעו עד שישרפו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מובדל ומפורסם
לבדו עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהיא הליצות ולשון הרע׳ וממא
יגב אן תעלמה אן צרעת עור הבשר מטמא בשני שבועות ובשלשה סימנין
שיער לבן ומחיה ופסיון והמכוה והשחין מטמאין בשבוע אחד ובשני סימנ׳
שיער לבן ופסיון׳ הנתקים מטמאין בשני שבועות ובשני סימנין בשיער
צהב ופשיון׳ הקרחת והגבחת מטמאין בשני שבועות ובשני סימנין
במחיה ובפסיון׳ והבגדים בשלשה סימנין ירקרק ואדמדם ופסיון׳ ובשני
שבועות׳ הבתים מטמאין בשלשה שבועות ובשלשה סימנין ירקרק ואדמ׳
ופסיון׳ הא למדת שאין בנגעים פחות משבוע ולא יתר על שלשה שבועות׳
זאת התורה לכל נגע הצרעת הקיש נגעי אדם לנגעי בתים לנגעי בגדים
והשוה המצורע למת ללמד מה מת בכזית אף זו כולן בכזית שנ׳ אל נא תהי

נא״

נמת׃ דברו אל בני ישראל איש כי יהיה זב. בני ישראל מטמאין בזיבה אין הגוים
מטמאין בזיבה׳ אבל חכמים גזרו עליהם שיהיו כזבים לכל דבריהם׳ ואמרת
אלהם להביא גרים ועבדים׳ איש לא קטן ומניין לרבות בן תשעה שנים ויום
אחד שנ׳ איש איש כי יהיה זב מבשרו הזוב האמור בתורה היא שכבת זרע
הבאה מחללי הגוף שהיא מתקבצת בה וכשיוצא הזוב אינו יוצא בקושי כשכבת
זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנייה לא נגרר ויוצא כמין בצק של שעורים דוהה
כלובן ביצה שאינה מוזרת׃ זובו בבשרו כל שהוא ניכר בבשרו מטמא׳
וזאת לרבות שכבת זרעו ומימי רגליו׃ ד״א וזאת תהיה טמאתו בזובו שתהיה
טומאתו מזובו לא מדבר אחר כגון אכילה ושתייה ונשיאה וקפיצה וחולי
וראיית אשה והרהור תולין בהן ואינו נטמא ומשיראה הזב שתי ראיות
נקרא טמא לפי שמנה הכת׳ שתים ואמ׳ טמא שלש ואמ׳ טמא הוא כיצד
שתים לטומאה ושלש לקרבן׃ ולמה בין למשכב ולמושב לאין למושב
ראוי לישיבה ולמשכב ראוי לשכיבה וכולן שתי אבות הטומאה׳ והיושב
על הכלי אשר ישב עליו הזב יכול כפה סאה וישב עליה תהא טמאה ת״ל
והיושב על הכלי מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומ׳ לו עמוד ונעשה
מלאכתינו פתחין לכלים לא תנתגס במדרס הזב׃ וכי ירק הזב בטמא
תשעה משקין בזב מטמאין רוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו הרי אלו
מטמאין אדם וכלים דמעות עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין כלים
בלבד׳ זיעתו ולחה סרוחה ודאי מטמאין כוחו ונועו ומימי רגליו האף שלו
כרוק ודם היוצא מפי האמה שלו ודם השותת בפיו הרי אלו כדם מגפתו׳
וכל המרכב מה בין מרכב למושב מרכב חלק מגעו ממשאו ומושב לא
חלק יענין אדם אם נגע במרכב הזב נטמא ואינו מטמא בגדים בשעת
מגעו׳ ואלי ינקל מרכב טמא ומטמא׃ למה נאמ׳ באיש מרכב ולא
נאמ׳ באשה לא על הכלי דרך נקייה שלא יזכיר לשון רכיבה ופסוג רגלים
וכן הוא אומ׳ ותבחר לשון ערומים אבל דין מרכב באיש ואשה אחד׳
וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים מפיה שמועה למדו בהסט הזב
והוציאו בלשון נגיעה מה נגיעה בידו שהוא דבר גלוי אף אין לי אלא דברים

גלויין להוציא הסט בית הסתרים׳ וכל אשר יהיה תחתיו אפילו מתחת אבן
מסמא׳ ר״א וידיו לא שטף במים מכאן סמכו לנטילת ידים׳ דברי רבי
אליעזר בן ערך ואלגאון ק״ל וידיו לא שטף במים מה ידיו דבר שבגלוי אף
בטבילה שהרי נאמ׳ וכבס בגדיו ורחץ בשרו בנין אב לכל הטמאים שיבואו
במים כל גופן׳ במים חיים איזה הוא מים חיים זה מעין המושך שאינן זוחלין
ולא מוכין׳ מאי מוכין מלוחין או פושרין ולא מכזבין שפעמים חריבין
ולא תערובת ויתחתן מים חיים הו אסמא אלשרב אלנאבע והי אלדרגה אלעליא
יבין במסכת מקוות׳ ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע היא אב הטומאה
והי מאבות הטמאות ואין שכבת זרעו של נכרי מטמאה׳ איזהו ילד
כל שעומד על רגל אחת ונועל מנעלו או פושט זה שכבת זרעו מטמאה׳
אשר ישכב איש אתה פרט למערה׳ ושכבת זרע היא כח הגוף ואם הרבה
בה אדם תיבש לחלוחית גופו׳ ואשה כי תהיה זבה׳ הד׳ אופנים טומאה
נדה יצאו גוים ודם נדה וזבה ודם הקושי ודם יולדת כולן אחד הן והן מן
המקור והו יפיץ מן אלטחאל ואקבל פי דלך ברודת טבע אלמראה פיתחלל
גראהא ויכסב אלטחאל אד׳ הו מעד ליקבל אלכימוס פכל מא אמתלא אלטחאל
פאנה אלי טריק אלמעדה לדלך אפיאן אלד׳ יצהר מנהא הו מקור פלדאלך
אדי אנחבס תחת אמדא׳ עלי אלמראה והבין דלך פי ראה אנפי׳
ורחצו במים מנ׳ שרחיצתה כרחיצתו מה רחיצתו כל בשרו ובמקוה כך
היא שהרי נאמ׳ בזב את כל בשרו והבת מטמאה בנדה ואפילו ביום לידתה
ובזיבות מבת עשרה ימים וקאל פי דלך זב שראה פי זיארה׳ ע׳ ואשה
במשרה כיון שנעקר מן הרחם אעפ״י שלא יצא לחוץ טמאה׳ שבעת
ימים תהיה בנדתה בין ראת יום אחד בין ראת כל השבעה הרי היא נדה
ומטמאה משכב ומושב ודם הנדה מטמא כנדה׳ ואם שכב כדרכה
ישכב שלא כדרכה וקרושין תופסין בה שנ׳ ותהי נדתה עליו צריך לומר
וכל המשכב אלא מפי השמועה למדו שניתקו מטומאה חמורה לטומאה
קלה׳ שאין משכבו מטמא אלא אוכלין ומשקין שהוא ולד׳ ואם על הכ׳
המשכב הוא עננו את נשא רובו עליו או על הכלי שהיא יושבת עליו טמא

בנגעו

בנגעו בו זה המרכב׳ ומשחרב בית המקדש נהגו הכהנים םלקול בעצמן
ימי תעלים ורפעה שלא יהיו מקבלין או מוסרין טהרות אלא למי שקיבל עליו
דברי חברות ויהיה תלמיד חכמ׳ שאוכל חולין בטהרה׳ ואם טהרה מזובה
רב התקין בסוריא שאם ראת יום אחד תשב ששה והוא שנים תשב חמשה
והן שלשה תשב שבעה נקיים מראש אמ׳ ר׳ זירא בנות ישר׳ הן החמירו על עצמן
שאפלו רואות דם טפה כחרדל יושבות עליה שבעת ימי נקיים׳ ואם טהרה
מזובה כיון שטהרה אעפ׳ שעדיין היא בטומאה אחרת כגון טומאת נדה או
צרעת הרי זו סופרת בהן ואין טמאות או סותרין׳ ולטעם המדרש כמה שכר
פרישות מן הנדה שאין לך גזירה קשה יותר משנגזר על יכניה מלך יהודה
דכת׳ ביה בשעת הגזרה חי אני נאום יי׳ כי אם יהיה יכניה מלך יהודה חותם
על יד ימיני כלומ׳ לא יהיה ממנו מלך ונפל ביד נבוכדנצר וחבשו במקום
אפל וגזר עליו שלא יצא ושהה זמן מרובה שמעה אשת המלך היתה משד
משדלת המלך להוציאו ולא רצה שוב אמרה לו ימות זה בלא זרע תן לו
אשה שלא ברא הקב״ה עולמו אלא לפריה ורביה ולא רצה ליתן לו לימים תבע
המלך את אשתו להזדקק לה ולא רצת לא יכל לסבול עצמו אפלו רגע
אחת אין זה בשר ודם כמורך ולא הניחו עד שנתן לו נערה בתולה מישראל
וגזר עליו שלא יבוא עליה אלא מעומד כיון שבא להזדקק לה אמרה דם ראיתי
פירש ממנה אמ׳ לא דיי שהכעסתי את יוצרי במלכותי אלא ואקבל את גאוותי
שעה נחם הקב״ה ובטל הגזרה לאחר שטהרה בא אליה מעומד ונתעברה
של בני יכניה אסיר שאלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין שכך שנו שאין
אשה מתעברת מעומד לא זרובבל שנזר ע׳ בבבל ומה שמו נחמיה בן
חכליה שמו׳ ואשה כי תהיה זבה קר תקדם׳ וטמא שבעתים סופר שבעה
מביאה אחרונה זה שאמ׳ יכול יעלה לרגלה ת״ל וטמא שבעת ימים משעת
ביאתו לאו מזמן טומאת אפלו בא עליה ביום שביעי יהא מטמא שבעה׳
ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה׳
תעלם אין הדבר
מפשט יתבלם מטומאת זבה ומפי השמועה למדו זבה
מחמת
עצמה לא מחמת ולד שאם בא בקושי בימי נדתה הרי היא טמאה׳ ואסבא

בימי זיבתה הרי היא טהורה׳ והרה ומראה ומסתייבה אסבב פ
דלך מסתרלה רבא טאת אלא עיבוב אתי להא פאן כאן יום פתי
שומרת יום כנגד יום׳ ואן כאן יומין פתי זבה קטנה ואן כאן תלאתה פתי זבה
גדולה קלו ימים שנים רבים שלשה׳ בלא עת נדתה שתהיה הפרשה בין
נדה לזיבות ואפלו יום אחד׳ או כי תזוב על נדתה שאם ראת שלשה ימים
סמוך לנדתה הרי זו זבה כגון שראת שמיני לנדתה ותשיעי ועשירי
והלכה למשה מסיני שאין בין זמן נדה לנדה אלא יא יום בלבד שלשה מהן תהיה
זבה גדולה ושבעה לספירה ויום יא לקרבן׳ תהיה טמאה היא שתהיה בטומ׳
אתה כנדה ובועלה כבועל נדה׳ ואם טהרה מזובה ואעפ שהיא בטומאה
אחרת כגון קרבן לידה או צרעת הרי זו סופרת בהן ואין סותרין הספירה
כמו שנתבאר׳ וספרה לה שבעת ימים זבה גדולה צריכה שתספור שבעה
נקיים ואחר תטהר אחד טבילה וטבילתה ביום שביעי אחר הנץ החמה ומות
רת לבעלה בערב ומניין שכולן צריכות טבילה הרי הוא אומ׳ בזב וידיו לא
שטף במים בניאב לכל הטמאים שצריכין טבילה וביתהסתרים ובית
הקמטים אינן צריכות לבוא במים והנדה והזבה והיולדת כולן בכרת נאמ׳
בנדה שבעת ימים תהיה בנדתה ונאמ׳ בזבה כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה
וביולדת כימי נדת דותה תטמא ונאמ׳ ואיש כי ישכב את אשה דוה ונכרתו׳
והזרתם את בני ישראל מטמאתם מכאן למדנו שאסור לאדם לבוא על
אשתו סמוך לוסתה אם דרכה לראות ביום לא ישמש מתחלת היום ואם
דרכה לראות בלילה לא ישמש מתחלת הלילה׳ ולא ימותו שאם לא נזהרו
באים לידי מיתה׳ בטמאם את משכני מכאן למדנו שאין טומאה וטהרה
אלא לענין מקדש וקדשיו׳ זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע
הקיש שכבת זרע לזיבות מה זיבות מטמאה במגע אף שכבת זרע׳ דא
זאת תורת הזב מה זב סותר כך בעל קרי סותר׳ יכול יסתור הכל תלמוד לומר לטמאה
בה אינו סותר אלא יום אחד׳ והדוה בנדתה שיהיה דמה כגופה לטמא׳
דא והדוה בנדתה והזבאת זובו שכל הבא על הנדה גורם לו שיהיה זב
וגורם לאשתו שתהיה זבה׳ ולאיש אשר ישכב עם טמאה להביא הבא

על שומרת יום כנגד יום ׃ ד״א ולאיש אשר ישכב עם טמאה שכל השוכב
עם טמאה גורם לבנו שימותו לכך הסמיך זה הפסוק לאחרי מות׳
דבר ידוע וברור שהטמאות והטהרות גזירת הכת׳ ואינן מדברים שדעתו
של אדם מכרעת אותן והרי הן בכלל החקים שאין הטומאה טיט או צואה
שתעבור במים אלא גזירת הכת׳ והדבר תלוי בכוונת הלב לכך אמרו חכמ׳
טבל ולא החזק כאלו לא טבל ואעפ״כ רמז יש בדבר שמכוין לבו לטהר
נפשו מטומאת הנפשות שהיא מחשבות האון והדיעות הרעות בינן שהסכים
בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במימי הדיעות טהר ׃ וקא׳ רבינו
אן טומאה תקא׳ באשתראך על׳ ג׳ מעאני על׳ אמראה׳ טומאתה בשולה
ויקא׳ על׳ אמעאני אמתו׳המה כלמס הד׳י ומסתקפה׳ הד׳י כא׳ד׳ יגע בזב
וזבה ונדה וסאיר טמאה׳ מגע ומשא ואהל׳ ותקא׳ על׳ אעתיאן ולאחק
אמאמור בה מת׳ לקו׳ אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים׳
וכד׳י קדושה תקא׳ על׳ ג׳ מעאני מקאבל לתלך׳ ונשלמה זו הפרש׳
בעזרת שב״ה׳ אתחיל בפרשת

אחרי מות

בעזרת יודע תעלומות ׃ ש״ה אל תתהדר לפני מלך
ובמקום גדולים אל תעמד הפסוק הזה נאמ׳ על בני אהרן שסכנו בעצמן
ומתו׳ אחרי מות שני בני אהרן קד ד׳כרנא לם הסמיך מיתת שני בני אהרן
לקו׳ ולאיש אשר ישכב עם טמאה׳ ולמה הוא מזכיר מיתתן בענין
יום הכפורים אלא מה יום הכפורים מכפר כך מיתת הצדיקים מכפרת׳ ויש
אומ׳ על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי הלכה הורו אעפ״ שהאש יורדת
מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט שנ׳ ונתנו בני אהרן הכהן אש על המז׳
דברי ר׳ יוסי הגלילי׳ יש אומ׳ על הקריבה מתו של׳ בקרבתם לפני יי׳ וימותו
ר׳ עקיבה אומ׳ כת׳ אחד אומ׳ בקרבתם וכת׳ אחד אומ׳ בהקריבם הכריע
ויקריבו לפני יי׳ אש זרה אשר לא צוה אותם הוי אומ׳ על ההקרבה מתו
ר׳ אליעזר אומ׳ כדאי היא ההקרבה לעצמה וכדאי היא הקריבה לעצמה
וקד תקדם לך מא אסבב אלד׳י גרם להם פי ויהי ביום השמיני׳ ולמה הוא
מזכיר מיתתן כאן ללמדך שאין להם עון אלא זה׳ ואוגה אחר בפי כונה

דכר מיתת בני אהרן הנא לכונה אראד אן יכבר אהרן אנה לא יכנס בכל עת
ללא ימות מתל בניו: וידבר ייי אל משה אחרי מות קאל לה פיה די אלדבור
יכנס למקדש ולא יירא מפני שמתו בניו ובדיבור שני עזמ׳ לו ואל יבא בכל
עת הלך תעצימא ובוף מן אלדי אחל נורה פיה ולא יכנס לבית קדש הקדשי׳
אלא ביום הכפורים פי וקת אלעבודה אלמעלומה וכדי כל כהן מנהי ען אלדכול
אלי אלמוצע אלדי לה אן ידכלה וקת אלעבודה: ואל יבא בכל עת זה יום הכפור׳
אל הקודש לרבות שאר ימות השנה מבית לפרכת להזהיר על כל הבית
יכול על כל הבית במיתה ת״ל אל פני הכפרת ולא ימות הא כיצד אל פני הכפור׳
במיתה ועל שאר הבית באזהרה: אל פני הכפרת אשר על הארון יכול יהא
כסוי אחר לארון ת״ל אשר על הארון כפרת על הארון ואין כסוי אחר על
הארון׳ ויאמר ייי אל משה דבר אל אהרן אמ׳ ר׳ ישמעאל הואיל ונאמרו
שני הדיברות אחד מפורש ואחד סתום יבוא המפורש וילמד על הסתום
מה כאן נאמ׳ למשה שיאמר לאהרן אף כאן נאמ׳ למשה שיאמר לאהרן
והיכן יין ושכר אל תשת: כי בענן אראה על הכפרת זה ענן השכינה׳
וקד עלמת אן אלצדוקים יקולו הו ענן הקטרת וכאן אלה ענדהם גסם יראא
בענן תעאלי אללה ען כלאמהם אלפאסד:

ולקד ראית

אן אדכר מא
מא קבל הדי אלמכאן שריף ויתצל
פיה אלנבווה
ואכתץ מן סאיר אלאמכנה וכדי אכתצת ארץ ישראל דון סאיר אלבלאד
וכון אלנבווה פיהא וכונהא ארץ טהורה והל אלאמכנה פיהא שריף וקד
עלמת אן לא פרק בין אן יכון אלאנסאן פי מרכז אלארץ או פי אעלי אלפלך
אלמחיט לו אמכן דלך לא אזדאד הדי קרבא ולא בעד דלך ען אללה בל
אלקרב הו באלאדראך ואלבעד למן גהלה כמי קאל השכל וידוע אותי וג׳ כי
באלה חפצתי נאם ייי׳ וקאל ושבת עד ייי אלהיך ושב וקבצך אם יהיה נדחך
בקצה השמים פאלדי כאן דלך כדלך פמא הו אלדי פיה אלמכאן וכם אלחכמ׳
אלמגנבו ואלאנביא פי מדחהא ולא תאבה איצא פי דלך בגיר מדח אלתורה
להא עיני ייי אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה וקאלו על דלך יוסי
בן חנינה אומ׳ אמ׳ הקב״ה אין לי עסק לא בשמים ולא בארץ לא בחמה ולא

בלבנה

בלבנה לא בכוכבים ולא במזלות אלא בזו הארץ ולואי שתעמוד בידי מפני
שהיא חלקי ולכך ישראל עיני יי אלהיך בה הדי לעלם מא ותפוה מע אי׳צא
מענא פנשרחה אלדי חפט אללה אלרוח ענד אנתקאלה מדרש הלדי אפיקון ולא
חאגה אלי אלתטויל אלד׳ קד דנא אלינא מע אלתדרי

פאלגואב

תעלם אנהא אנקסמת אלאקלים סבעה ואלדראדי ז׳
פאשרף אלדראדי וסטהא והי אלשמס פתלאתה מנהא ימינהא והי זחל
ואלמריך ואלמשתרי ותלאתה מנהא שמאלהא והי אלזהרה ועטארד ואלקמר
והו ממד נורהא אלי גמיע אלדראדי וקאלו והיא מחלקת אור לכוכבי מעלה
ומטה וכדי עלמא אלפלאספה יקולון הכדי וקד עלמת אן אלכואכב להא
אתר פי אגסאם אלעאלם אלספלי פתכון אלז׳ אלכואכב להא תאתיר פי אל
אקאלים אי׳צא פיכון לאלשמס תאתיר מא פי אלאקלים אלד׳ והי ארץ ישראל
ומא יליהא פי אלאכר [illegible] שרף ולטאפה ותאתיר ויעדלהא ען אלאפראט
ואלתפריט הדי נבה ׃ ואלוגה אלתאני הו כונהא אעתדלת לאנהא קריבה מן
כט אלאסתוא והמסבב באמצע העולם פאזתאורה אי׳צא אעתדאל ושרף
ומן שחרך בעט שי פי אלהיאה עלם דלך ׃ ואלוגה אלתאלת אנהא וסט אל
מעמור מן אלארץ ומעלום אן וסט אלעמארה אפצל ומא תבאעד אלי אחד
אלקטבין אלשמאלי או אלגנובי פאנה לא יצלח ללסכנא פיה מיל ען אלאעתדאל
והדי מערוף נקלא וטבעא פלמא כאנת ארץ ישראל מעתדלה שריפה אעתדל
מזאגהא ורק עליהא כמי קאל יפה נוף משוש כל הארץ שרח דלך אחסן אל
אקאלים וקרור גמיע אלארץ פלמא אעתדל מזאגהא ורק הואהא אנבסטת
נפסה לאן אכלאק אלנפס תתבע למזאג אלבדן פיתגוהר ותזול ענה אלכדר׳
פאת לטפה מזאגה מעאן אלדי אחתאג פי אלנפס אן למכאן מא פי אליה
ושרח תנבסט אלנפס אכתר וסבב אלכמאל ואלנבואה אנבסאט אלנפס מע אעתדאל
אלעלם ולא אעתדאל לאלעלם לא באנבסאט אלנפס הדי הו סבב טביעי אין הנבואה
שורה אלא מתוך שמחה ולא שך אן ארץ ישראל וסט אלאקאלים והו אשרפהא
ואשרף ארץ ישראל אי׳צא וסטהא והי ירושלם ואשרפהא בית המקדש [illegible]
ואשרף בית המקדש בית קודש הקדשים ויערבו ענהדי מנהא וקאלו אן אל

אנסאן ישבה אלעאלם ואלגבלה פי אלגסמייה ואלטפה אלעין כלהא במא פיהא מן אל
רבאטאת ואלשריאנאת ואלטבאק והי תשבה אלארץ אלמקדסה באלנסבה אלי
סאיר אלבלאד ואלביאץ אלדי פי אלעין ישבה ירושלם באלנסבה אלי ארץ ישראל
ואלביאץ אלדי יחוי אלסואד הו ישבה בית המקדש ואנני אלעין בית קודש הקדשים׃

וקד כאן אחד עלמא אלאומות אחד עלמאת אחבארנא וקאל להם
אנתם קלתם אן אלנבווה לא תכון אלא פי ארץ ישראל פאין
אברהם תנבא באור כשדים ויעקב תנבא בחרן ומשה תנבא ולם ידכל ארץ
ישראל ויחזקאל תנבא בבבל וכדי חגי זכריה ומלאכי פכיף קולכם׃

פאגאבה אלחבר וקאל תעלם אן ארץ ישראל אשרף אלבלאד ולא תכון
נבווה אלא עליהא או מן אגלהא פאברהם תנבא באור
כשדים ירדוה אליהא אד קאל לה לך לך וגו' אל הארץ אשר אראך וכדי יעקב
קיל לה שוב אל ארץ אבותיך ומשה קיל לה ואמר אעלה אתכם ואל אל
הארץ ועתה לך נחה את העם וכדי יחזקאל וחגי זכריה ומלאכי מן אגלהא
טלוע אליהא פאקל לה אלקאיל ונשוד אלי אלגרץ׳ דבר אל אהרן נחמו בדברים
כענין שנ' וינחם אותם וידבר על לבם׃ ויער בדו להיה למשה על הדבר
הזה ומ"ל לי שמא נראה אהרן אחי מגדולתו שהקב"ה אמ' לו ואל יבא
יבא בכל עת אל הקודש שיש עת לשעה ויש עת ליום ויש עת לשנה ויש
עת לשתים עשרה שנה ויש עת לשבעים שנה ויש עת לעולם אמר הנב'
אלי בנקא אלא למה שהורשה וכסדר הזה יש עת לשעה מגופיה דקרא ואל
יבא בכל עת ויש עת ליום שנ' מים במשורה תשתה מעת לעת׳ יש עת
לשנה שנ' ויהי בעת תשובת השנה׳ ויש עת לשתים עשרה שנה שנ' עד עת
בוא דברו׳ ויש עת לשבעים שנה לה' כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה
אפקד עליכם וכת' התם עת יש עת לעולם שנ' ונתתי שמחתם בלבי מעת
דגנם ותירושם רבו׳ בזאת יבא אהרן קאל אנה ישיר אלי איאם מקדש
ראשון אלדי אקאמת נחו ארבע מאה ועשר שנים מנין בזאת ושימשו בו
באמונה הוא ובניו ובני בניו שמונה כהנים ובית שני על ידי שלא שימשו
בו באמונה שמשו בו שבעים ושנים כהנים על הראשונים נאמ' יראת י"י

תוסיף שנים׳ ועל האחרונים נאמ׳ ושנות רשעים תקצרנה מפני שהיו מוכרין
אותה בדמים׳ למה נאמ׳ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו שלש
פעמים אלא ללמדך שהוא סומך ומתודה עליו תחלה על לשונו ומביא
ואחר כך מתודה שניה על פרו וסומך ומתודה שניה על לשון הכהנים
ושוחט׳ כתנת בד הדה ארבעה בגדי לבן ומחדתהא אלכהן אלאבין לקו
פיהא בד כלהא׳ ובדהו אלכהן אלאבין׳ וקו פי אלמכנסים על בשרו ולבשם
מכאן שלובשנו קודם לכל הבגדים׳ ורחץ במים את בשרו זו טבילה׳
ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים הדי להבטיל ארא אלאעתקאד
אלדי דבו עליה במצרים וקאלו אן אלגן ישבהון לענוז אלדי יאוון אלבראדי
ואלקפארה אמא פי אלעמארה פלא יט׳הרון וקד קאל ולא יזבחו עוד את
זבחיהם לשעירים ונאמ׳ ספרא אין שעירים אלא שידים׳ ומן קו שני שעירים
תלאת מלאת על מנת אנהם שוים במראה ובקומה ובדמים׳ ובחנת
אלגורלות ללא יקאלאן אלדי לשם אכתר מן אלדי לעזאזל׳ וקאלו עזאזל עז
וקשה שבהרים׳ תפכר יא איהא אלנאט׳ר פי הדי אלמדרש מא
אעגב אנפאקהא ללגמהור מן אלאמור אלגלייה ואלחקייה וכונהם
לא ידרכו שי תאבת באלוגוד אלא מא כאן מחסוס פאבקתהם אלתורה ע
בחסב טאקתהם והו דברה תורה כלשון בני אדם יעני בחסב אלאחתמאל
אלגמהורי וכון אלאגראם פאנהא כלהא אגסאם חמלת עלי אלקרבן יעני עלי
אלשעיר ופאנה כלשה אלאנסאן ותטהרת נפסה ענהא לכון לבו שלאדם
דוי על עונותיו וקו ונשא השעיר עליו את כל עונותם והדי מן גמלת אל
חקים׳ ובעד ביתו זו אשתו׳ ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המז
שמוסיפין מערכה ביום הכפורים׳ מלא חפניו קטרת סמים הגדול לפי
גדלו והקטן לפי קטנו׳ דקה שתהא דקה מן הדקה לאן קד קאל פי אלקטורת
ושחקת ממנה הדק פלמא זאד קאל הנא דקה עלמנא אנהא תזאד
תדקיקא׳ ולטעם המדרש אמרו חכמ׳ בשעה שהיה כהן גדול נכנס
להקטיר ביום הכפורים צופה ורואה עשן המערכה עולה לדרום יודע
שהדרום שבע למערב יודע שהמערב שבע למזרח יודע שהמזרח

שבע עולה למחיצו יודע שכל העולם שבע׳ כיד תנו רבנן מעשה
בצדוקי אחד כהן מינו שתקן מבחוץ והכנס וביציאתו היתה לו שמחה ׳
גדולה פגעו אביו ואמ׳ לו בני מתיראים אנו מן הפרושים אמ׳ כל ימי ׳
ושני הייתי מצטער על הפסוק הזה שהוא כי בענן אראה על הכפרת
אימתי יבוא לידי ואקיימנו ולשעתו מת בא מלאך וחבטו והפשו הטהנים
ומצאו בין כתיפיו ככף רגל עגל׳ ונתן את הקטרת על האש לפני יי׳ היכן
על המחתה בין שני בדי הארון על הארץ׳ על פני הכפרת קדמה לימד
ששכינה במזרח ולעולם לא עלה למעלה משה מעשרה טפחים ולא ירדה
שכינה למטה מעשרה והא כת׳ ויעל אליהו בסערה השמימה וכת׳ ומשה עלה
אל האלהים לא עלה למעלה מעשרה ולא ירדה שכינה למטה מעשרה והא
כת׳ אחז פני כסא פרשז עליו עננו מלמד שפרש שדי מזיו השכינה ועננו
עליו דאשתרבב ליה כסא ונקט ביה ומניין שכפרת טפח ית׳ ולמד מן ועשית
לו מסגרת טפח מה להלן טפח אף כאן טפח והא כת׳ ועמדו רגליו על הר
הזיתים למעלה מעשרה ומניין שלא ירדה שכינה למטה מעשרה שנא׳
ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת ארון תשעה וכפרת טפח דכת׳
פני הכפרת ואמ׳ ר׳ יצחק אבוי ואין פנים פחותים מטפח ומני׳ שהרוחני
גדול מן הגשמוני שבגוף האדם שלש אמות וזרת ושכל הרוחני משיגמה
שבשמים ובארץ ובכל העולם׳ ומנ׳ שאם חסר אחד מן הסממנין אפלו
מעלה עשן חייב שנזכה ענן הקטרת ולא ימות ונאמ׳ ולא ימות כי בענן

קד עלם אן אלמוגודאת אלרוחאניה אלמסתפילה מן אלבחרי
אנהא תפלסלת אלי אלרתבה אלעאשרה והנאך כאנת
נהאיתה ואלמדרכין מן אלנע הנאך נהאית׳ אד׳ אלמדרכין ד׳וי אלאגסאם
ואלנפוס אלמדרכה׳ **ותעלם** אנ׳ מא פעלת הד׳י אלמדרש אלא
ליאתי לכל מנה מעאני מנהא מא אבין ראשי פרקים ומנהא
מא אבין שי ולא לפתה ואחדה׳ והזה באצבעו זו אצבע ימנית הסמוכה
לבוהן והכהן היא הנקראת גודל לענין והזה על בהן ידו׳ שנה לה נקראת
אצבע לענין והזה באצבעו׳ השלישית מן הבהן שהוא שנייה לאצבע׳

נקראת

נקראת אמה לענין מדידה ונקראת תרנדה שהיו מכין בה לפני כהן גדול
בליל יום הכפורים שלא יישן׃ ושבתרה שהיא שניה לקטנה נקראת
קומץ לענין קמיצה׃ והקטנה נקראת קיטון ונקראת זרת לענין מדידת
החשן׃ ואסמאיהא פי אלערבי אלאבהאם ואלוסטי ואלסבאבה ואלבנצר ואלכנצר׃
על פני הכפרת קדמה אחת ולפני הכפרת שבע הרי שמונה נמצאו כל
ההזיות שלש וארבעים׃ וכפר על הקודש בהזיות׃ ולטעם המדרש
גדולה חבתן של ישראל דאמ' שמעון בשעה שנגלה הקב"ה במצרים ממקום
ע"ז במקום טנופות במקום טומאה כדי לגאולאתן וכשהוציאן קרא לאה
לאהרן ואמר טהר אותי מטומאתי שנ' וכפר על הקדש מטומאת בני ישר'
הרי נלמ' בראשית רבה בפרשת ואלה שמות׃ תעלם אן אהרן
כי אלאחל
ישראל קד תכלצת מן מצרים מן אלארץ אלמפסדה ול'
אלמאדבה לאנהם לם יפארקו אלמחסוס ולא כמלו במא עקלייאן׃ וכאן
מדהב אלצאבה פי תלך אלאזמנה משהור ונאהיה׃ נצרהם לא יתעדא אלפלך
וקוות פמנהם מן יקול אן אלאה הו אלקמר ומנהם מן יקול הו אלשמס ומנהם
מן יעבד אלמעאדן ומנהם מן יעבד אלנבאת ומנהם מן יעבד אלחיואן ואפאצ'ל
מנהם יקול אן אללה רוח אלפלך יעני אלמחיק מנהם יגעלה קווה פי גסם ולם
יעלם אן כל קווה פי גסם פהי מתנאהיה לכון אלגסם מתנאהי וקד תבין בר'נ'
קדימה והי מפתקרה אלי גסם פלמא תכלצת אדהאנהם ולם יקדרו ידרכו
שי ברי ען אלגסמאניה ואנה אלוגוד לדאתה לא עלקה לה בגירה ולא נסבה
ולא אתצאל ולא אנפצאל פקאל אלחכמים האולי אן אלכפרה ענד אלקדש הו אן
ליפצלה ען גירה מנזהה פקאל טהר אותי אי אפצל ען אדהאנהם תלך אלאוהאם
ואלדנס פי קלובהם אלתגריד ואלתנזיה למבדא אלוגוד פקאל טהר אותי בגא'
נסבה אלי אלמדרכין וקד תקדם לך אן טומאה תקאל עלי אלאשיא אלמתוהמה
אמא הו תע' פלא ינסב אליה הדא כל ועלא פלם יכרה הדי אלחכם יפידעה
הדה אלפאידה מעאן צאהר אלגן ליס הו פי הדי׃ וכפר בעדו ובעד ביתו
זו אשתו ובעד כל קהל ישראל זה בודוי דברים חטאתי וכו'׃ וכל אדם לא
יהיה באהל מועד תנו רבנן אפלו אותן שכת' בהן ודמות פניהם פני אדם׃

לא יהיה באהל מועד' ארו וכל אדם לא יהיה באהל מועד בשעה שמקטיר
הקטרת ובשעה שנכנס בדם חטאת הנעשית בפנים כל העם פורשין מבין
האולם ולמזבח והוא זה ענין הכת' וטהרו מדם הפר' וקדשו מדם השעיר'
וכלה מכפר ר' פינחס בן יאיר אמ' זריזות מביאה לידי נקיות' נקיות
מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה
ענוה מביאה לידי יראת חטא שנ' עקב ענוה יראת חטא ודעת קדושים
תמצא' חסידות מביאה לידי רוח הקודש שנ' אז דברת בחזון לחסידיך'
רוח הקודש מביאה לידי תחית המתים דכת' ונתתי רוחי בכם וחייתם'
תחית המתים מביאה לידי אליהו דכת' הנה שלח לכם את אליהו הנביא וכול'
והשיב לב אבות אל בנים: וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר'
החי כת' ידו נקר' ידיו מה למדנו מזה והלא כת' וסמך ידו על ראש קרבנו
וסמך ידו על ראש החטאת וסמך ידו על ראש העולה אלא זה בנין אב
לכל הסמיכות מזה שהן בשתי ידיו בכל כוחו: והתודה עליו את כל עונות
בני ישראל אלו המרדים שהן הזדונות' פשעיהם אלו שהן להכעיס בידם'
לכל חטאתם אלו השגגות' ושלח ביד איש עתי להכשיר הזר' עתי
שיהא מוכן להשליכו וקיל אנה רגל זמנא אי טא ען פי אסן' ונשא השעיר
עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה שעיר המשתלח מכפר על כל
עבירות שבתורה הקלות והחמורות אבל אם לא עשו תשובה אין השעיר
מכפר אלא על הקלות' ובא אהרן אל אהל מועד ופשט מניין לחמש
טבילות ועשרה קידושין דכת' ובא אהרן אל אהל מועד ופשט ורחץ
את בשרו במקום קדוש במקדש הא למדת שכל המשנה מעבודה
לעבודה צריך טבילה' וחמש עבודות הן תמיד של שחר בבגדי זהב
עבודת היום בבגדי לבן אילו ואיל העם בבגדי זהב' כף ומחתה בבגדי
לבן' תמיד של בין הערבים בבגדי זהב ומנ' שכל טבילה צריכה שני קדושין
שנ' ופשט ורחץ ולבש ויצא ועשה מבגדי הבד אשר לבש מה ת"ל אשר לבש
הקיש פשיטה ללבישה מה לבישה טעון קידוש אף פשיטה טעון קידוש
וכהן גדול שנכנס לקודש הקדשים ביום הכפורים ד' פעמים אחת בקטרת

שנייה בדם הפר׳ שלישית בדם השעיר׳ רביעית להוציא הכף והמחתה׳
ואם נכנס חמישית חייב מיתה׳ כמצליף מכה בשוט פעמים מעלה ידו
ופעמים מוריד כך זה למעלה והוא מוריד ידו וכך מלמטה מעלה ידו ומזה
במקום אחד והוא כפני הכפרת׳ והה׳ אחות מן הדם מ״ג הזיות׳ על בין
הבדים ח׳ מדם השעיר ועל פרוכת ח׳ ועם כל שבע אחת למעלן ושבע על
אמצע המזבח הרי מ״ג׳ והניחם שם שהן אסורין בהנייה לעולם דיליף שם
משם בעגלה׳ יכבס בגדיו זו היא טומאת החטאת שהן פרים ושעירים הנ׳
הנשרפים שמטמאין בגדים׳ יכבס בגדיו והלא אין שם טומאה כל עיקר
[illegible] נאמ׳ כאן יבא אל המזבח ובשורפת פרה נאמ׳ וטמא עד הערב דע והבן
והיתה זאת לכם לחקת עולם לחקה הי׳ פי׳ שעיר המשתלח א״ר יהו מכפר
עונות והוא מטמא בגדים וכ״ש פרים ושעירים הנשרפין מטהרין עונות
הן מטמאין בגדים׳ לחקת עולם ת״ר בנין בסדר עולם בארבעה עשר
בניסן שחטו הפסח ויום רביעי היה ולמחר שהוא חמשה עשר נכנסו
לסוכות וכן בשלמה בחמישי יצאו ישר׳ ממצרים לסוכות ומסוכות
לאיתם יום ששי ויום שביעי נסעו מאיתם לפני פי החירות הרי שלשה
ברביעי ליציאתם שהוא אחד בשבת ויגד למלך מצרים אחריהם׳
בחמישי ליציאתם ובששי שהוא שני ושלישי בשבת וירדפו מצרים
אחריהם אחר שביעי ירדו לים ובשחר אמרו שירה אז ישיר משה ויום
רביעי היה ויום טוב היה שהוא שביעי שלפסח׳ מים סוף נסעו למרה שנ׳
שם שם לו חוק ומשפט ויום חמישי היה ששי בשבת נסעו לאילים ומאילים
לאלוש ויום שבת היה ואותה שבת כלתה העוגה באלוש לפי שאכלוה
שלשים יום וכו ביום שהוא חמשה עשר באייר כלתה העוגה וירד המן
באחד בשבת ושבתו בכ״ב באייר ונסעו מאלוש לרפידים ובאחד בסיון
נסעו למדבר סיני ויום אחד בשבת היה וכל חמשה ימים היה משה עולה
להר ויורד להגיד להם את דבר יי׳ ובשלישי לקדוש העם שהוא ששה
בחדש היה המעמד הגדול מעמד הר סיני ויום שביעי אחר נתינת התורה
שהוא שני למעמד וישכן כבוד יי׳ על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויצא

משה בתוך הענן׳ ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה וירד בשבעה
עשר בתמוז ושיבר הלוחות וישב שב יום יח רדה השורפין ויום יט עלה
שנייה וישב שם עשרה ימים מתמוז ואב וירד ובישרם בכפור עונות על
מעשה העגל ועלה עלייה שלישית בראש חדש אלול וישב אלול ועשרה ימים
מתשרי וירד ביום הכפורים ולפי כך נקבע יום מחילה וסליחה לישראל לדורות
שבו בישרם במחילת עונותיהם והוריד בו שני לוחות האחרונים ובישרם
בעשיית המשכן ושתשרה שכינה ביניהם שנ׳ ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוכם׃ ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש לא להביא שני בגדים שהן
פילוסין והנדוין׳ ועניתם את נפשותיכם תכ״ר לפי׳ עינוי ביום הכפורים
כמה מלאכות להתרים במסכ׳ אשיא מן מנה פע לנפס והן אכילה ושתייה
ורחיצה ותשמיש המטה ונעילת הסנדל׳ אכילה שנ׳ ויענך וירעיבך׳
ושתייה שהיא בכלל אכילה׳ שנ׳ ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך
בבקר ובצאן וביין ובשכר ואכלת כלל היין בכלל אכילה׳ ורחיצה וסיכה
ממה דכת׳ ולא רחצתי ולא סכתי ואתענה ורחיצה כסיכה שנ׳ כמים בקרבו
וכשמן בעצמותיו׳ ותשמיש המטה שנ׳ אם תענה את בנותי אם תענה
מתשמיש ואם תקח מצרה׳ ונעילת הסנדל דכת׳ וכי התענית בכל אשר
התענה דוד אבי שהלך יחף כשברח מאבשלום׳ ועניתם את נפשותיכם
והתם כת׳ בתשעה לחדש וכי בתשעה לחדש מתענין והלא בעשירי
מתענין לא כל האוכל ומרבה בתשיעי מעלה עליו הכת׳ כאלו צם תשיעי
ועשירי׳ מעהדי׳ אכלאם אנה יגב עלי אלאנסאן אן יכתר אכלאתה וכד
ושרבאתה לאתי תחס אטביעה אלתאחד ויתעב פי אלתענית אכתר ממא
ינבגי וכדי קאלו צריך אדם שיתורה קודם שיסעוד שמא ייחנק בסעודה
דלך למא קד תקדם אלאכתר פי אלכיפייה ואלכמייה מא יאכל ייחנק ומניין
שמוסיפין מחול על הקדש תל׳ מערב זה שלפניו ומלאחריו מנ׳ שנ׳ עד ערב
שבת בראשית מנ׳ שנ׳ תשבתו׳ שבתכם ימים טובים מנ׳ תל׳ שבתכם׳ יכול
יהוו חייבין על התוספת תל׳ כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה על עצמו
שלו הם חייבין ואין חייבין על התוספת׳ עינוי זה אבית הנפש וגדת תפי ספרא

מחקן
לט

מחקק ענוי שהוא אב בית הנפש ואיזה זה אכילה ושתיה: פי׳ שממיגע את
הנפש מלשון ולא תתן ארצכם את יבולה ואבדתם מהרה אבל שאר הענויין
כגון רחיצה וסיכה וג׳ אסורה מדבריהם׃ ולכן לם ידכר פיה לפט אכילה פכאן
שיעורו לקולא באכילה ככותבת אלתי הי אכתר מן כזית: אשר ימשח את
זה משוח בשמן המשחה: ואשר ימלא את ידו בלבישת הבגדים׃ אחת
בשנה לא תכון הדה אלעבודה אלא פעם אחת בשנה והדי אלכלאם הו תנביה
לדוי אלעקול אלסלימה ען אלגלטאת עלי אן אלאנסאן תכתלף עליה אחואלאתה
ומזאגאתה וטבאעה מן אלארבע תקופות לאנה יאול מן אלאכתלאף מן אלחר
ואלברד ואלרטב ואליאבס ומא ילאים טבאיע הדי אלשכץ מן תלך אלכיפייאת
פקד תקוי טבאעה פי תקופה מן אלתקופות פיקע פי תלך אלתקופה כטא
ודלך יקדר תצעף פי בעץ אלתקופות פלדלך כאנת אלתובה ואלגפראן פי תמאם סנה
ענד מנתהא אלד׳ תקופות פאדי תגלבת אלכטאיא אלמרה בעד אלמרה ותעלת
אלמדה כמא תלבסנתין עקר עליה אלתובה ויצעב אלאנפצאל מן אלכטאיא אלמתעודה
אלמתגלבה אלתי צארת כאנהא טבעא פלדלך צארת אחת בשנה ובעל
פי עאשר תשרי שבה אלכניקה אלדי למא חטא אדם ביום ששי אלדי הו
ראש השנה ונטרד מגן עדן ושבוכין מלאחק אלתשובה פי הדה אלעשרה
ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים פגעלת ימי תשובה והי יפה עד
מאד בעשרת הימים או וסנדכר על דלך מעני גריב פי מנחב׳ ויעש
כאשר צוה י״י את משה על סדר שצוה ואמתתל אמר אלאהי ולו כאן
פיה מן כטר אלנפוס מן אלהיבה ואלירהה מן אדכול אלי קדש הקדשים ומלאחזה
אלשכינה ולדלך כאנו כהנים גדולים יעמלו סעודות גדולות ענד כרוגהם
בשלום׃ וקו׳ לכפר על נפשתיכם ארבעה חלוקי כפרה שכן כת׳ שובו בנים
שובבים ארפא משובותיכם מלמד שתשובה מכפרת לבדה ואם עבר
על עשה ועשה תשובה התשובה תולה ויום הכפור מכפר כי ביום הזה יכפ׳
עליכם׃ עבר על כריתות ומיתת בית דין ועשה תשובה תשובה ויום הכפ׳
תולין ויסורין גומרין לו הכפרה ועל זה נא׳ ופקדתי בשבט פשעם ובנגע
עונם׃ אבל אם חילל את השם בעת שעבר כל אלו תולין ומיתה משוה

מכפרת שנ׳ חי אני נאם יי׳ אם יכפר לכם העון הזה עד תמותון׃ מכל חטאתיכם
לפני יי׳ תטהרו חטא שאין יודע בו אלא יי׳ מכאן אמרו חייבי אשם תלוי שעבר
עליהן יום הכפורים פטורין אבל חייבי חטאת ואשם ודאי חייבין אבל ד״י צ׳
צריך תשובה׃ איש איש מבית ישראל אשר ישחט הד׳ אפי׳ לא גא לי עלמא
אנהם כאנו יעתקדון אן לא יסכנו אלבראדי ואנהם ישבהון אלגנון כאן בזע׳
מהם אנהם יאכלון אלגן ויאכלון אלהם ויאקנון אלדם אלדיהו גדי אלגן פתחאלל
מואכלה בכון אלגן אכלו מעהם פי מאידה ואחדה ופי גמע ואחד פיגונהם
פי אלמנאם ויכברונהם באלאמנאת וינפעונהם גזיה אלנפע אור הד׳ מהת ע׳
תאכבה אדי רבו עליה פנאה אשריעה בנפי הד׳ אראי וקאו אן לא ירבחו אלא
שלמים פי אלמדבר אלי אן יכנסו לארץ וירתפע אמר אלגן עליהם פלא׳ כי
ירחיב יי׳ אהיך וזבחת מבקרך ומצאנך ואכלת בשעריך פבקי אמר אל׳
חיה ואלעוף אחד לא ימכן קרבן מן חיה ולא יך עוף שלמים פקאל יג׳טא רמהן
באלתראב לאתי לא יתמע הולה זה הלשון בלשון מה שנתנבא משה נתנבאו
הנביאים הוסיף משה זה הדבר׃ איש לא קטן׃ איש לרבות בן הישראל
הבא מן הגוי׃ מבני ישראל להביא נשים ועבדים׃ במחנה או אשר ישחט
מחוץ למחנה להביא ואפלו היה גוף הבהמה בחוץ וצוארה לפנים או
צוארה לפנים וראשה בחוץ עד שתהיה כולה בפנים׃ ואל פתח אהל מועד
לא הביאו ונכרתה עונש לשוחט בחוץ ואזהרה לו מנ״ל שם תעלה עלתיך
ושם תעשה כל אשר אנכי מ׳ תוך מקיש עלייה לעשייה מה עלייה ענש
והזהיר כך עשייה שבכללה השחיטה ענש והזהיר׃ ואזהרה לעלייה
מנ׳ קו׳ השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום ועונש מן קו׳ ואלהם תאמר
ואל פתח אהל מועד לא הביאו לעשות ונכרת קאו אין לי אלא עולה שאר
קדשים מניין ת״ל ושם תעשה עולה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש לך יש
חליה מה עלייה מיוחדת שהיא בעשה ולא תעשה כל כל שהוא בעשה הרי
הוא בלא תעשה׃ ואלהם תאמר איש איש לרבות שנים שהעלו שיהוא
חייבין׃ והגר כמשמעו׃ הגר לרבות נשי גרים׃ בתוככם שצריך הגר
להתגייר בפני שלשה׃ ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם פונה אני מכל

עלץ

נקי ועוסק בחוקת הנפש׳ הד״י עבירה על אין אדם פי׳ על אם אספני
הוא אחנסאן אלהמלא׳ אעקל אפעל מוול על עליה ליהרגה מן אזווה
א׳ אפעל פאד׳ תקסת נפס אחנסאן ותכתפת לם יצח לה כרוג וקד לזם לה
פי׳ טביעה׳ אוגוד אמות אתקיקי ען כל אכמא פחבט לא יקצר באכת יאראה לאן
אדם ד״י אגרץ עפר אהים: ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר לכפרה
נתתיו לא למעילה׳ למיעוטו ממעילה שאין מועלין בו לאחר מתיר ולכס הד״י
גרץ הד״י אכלאם; ד״א ואני נתתיו לכם וג׳ לכפר קאו לכפרה נתתיו ולא
לאכילה כיון שהגיע הדם למזבח נתכפרו הבעלים ולא יגע אכל אלחם׳
כי הדם בנפש יכפר למיעוטי מנותר שנ׳ ואני נתתיו לכם כשלכם׳ אשר
יצוד במזומן׳ צייד בשאינו מזומן׳ חיה ועוף הטהורים לא הטמאים׳
אשר יאכל פר׳ לשוחט ונתנבלה בידו שהוא פטור מלכסות׳ ושפך וכסה
מי ששפך הוא יכסה נאמ׳ כאן שפיכה ונאמ׳ על הארץ תשפכנו כמים׳
בבכור בעל מום מה להלן בשחיטה אף כאן בשחיטה׳ וכל הנפש אשר
תאכל נבלה וטרפה את שיש למינו נבלה וטרפה יצא עוף טמא שאין
למינו נבלה וטרפה׳ אשר תאכל ללמדך שבבית הבליעה הוא מטמא׳
ד״א אשר תאכל את שאין לה טומאה אלא אכילתה יצאת נבלת בהמה
טמאה שמטמאה במגע ואע״פ שלא אכלה ולמה נאמ׳ תאכל ליתן לזה
שיעור אכילה שהוא כזית׳ באזרח ובגר את שאסורו שוה באזרח
ובגר יצאת מלוקה׳ וכבס בגדיו על רחיצת בשרו חייב כרת ועל כבוס
בגדים בארבעים ליאן הד״י אד״י נכנס למקדש והוא טמא או אכל קדש
וכן ספרא ומעין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש
וחייב קרבן על ידי טומאה מה להלן בטומאת מקדש אף כאן שהרי נאמ׳
נפש כי תגע׳ כמעשה ארץ מצרים ומה הן עושין איש נושא איש
ואשה נושאת אשה ואשה נשאת לשני אנשים׳ ובחקותיהם לא תלכו
לא אמרתי אלא בחקים החקוקים להם ולאבותיהם׳ וחי בהם לא שימות
בהם כגון שאנסו גוי לעבור על מצוה או יהרגנו יעבור ואל ייהרג אח׳
אגוי מתכוין להנאת עצמו׳ אני י״י עיין בוארא׳ איש איש להביא בן

נח שמוזהר על גלוי עריות: קד תקדם כיון דלך לסיאבתרי בהדי אפי׳ בא׳ איש
איש פי׳ אוולהדי אמדרש: אני יי׳ אלהיכם נאמן לשלם שכר לפורש מהן:
וכמעשה ארץ כנען אלו דברי הכנעני שאומרין ועושין לע״ז: יכול לא נבנה ולא
נטע כמותם ת״ל ובחקותיהם לא תלכו לא אמרתי אלא בחקים החקוקים להם
ולאבותיהם: את משפטי תעשו אלו הדינים: חקותי אלו החקים שאין טעמן
גלוי וישאומ׳ זה המדרש: תשמרו זה המשנה: ללכת בכם זה המעשה:
ושמרתם את חקותי ליתן שמירה ועשייה לחקים כמשפטים: לא תקרבו
להזהיר האיש על ידי האשה והאשה על ידי האיש ללמדך שלא חלק
הכתוב בין איש לאשה לעונשין אלא בשפחה חרופה בלבד: לא תקרבו לגלות
קריבה המביאה לידי גלוי יעני אנא מנהיין עם אחרא׳ בשי מן אעריות
מת׳ לא חיבוק ולא נישוק שזה מביא לגופן של עריות יכול יהא חייב על זה
ת״ל ונכרתו הנפשות העשות: ערות אביך גוי הבא על אביו לישאנבם
מעליא חייב שתים משום ערות אביך לא תגלה הבא על אמו והיא נשואה
אביו בחיי אביו חייב שלש משום אמו ומשום אשת אביו ומשום אשת איש
אמך היא יעני אתי הי א קרב׳ אנקאב וורחי במענאה אן הד׳י אכבר
שחר: ערות אשת אביך ללמד שהוא עובר על אמו משם על זה והבא
על אשת אביו שאינה אמו חייב שתים משום אשת אביו ומשום אשת
איש והוא שתהיה אשת אביו אבל אנוסתו ומפותתו מותרת. והד״ה לכהא
איסור בת אחת: ערות אחותך בת אביך או בת אמך לאין במוה״ב בן נח
אין אחותו מאביו מותרת כאנו יסתחלו נהא אלא תרי אברהם יקו׳ וגם אמנה
אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה: מולדת בית מכתובה
וקידושין: ומולדת חוץ ואפלו מזנות הדי היא אחותו וחייב עליה לפי כך
הבא על אחותו והיא בת נשואת אביו חייב שתים אחת משום ערות אחותך
ואחת משום ערות בת אשת אביך: ערות בת בנך או בת בתך מאחר
שאסר בת הבת שתך מזהבת ללמדך שהיא אסורה: ותעלם אן ינר
אתעלמה לבתו שהיא אסורה בגזירה שווה קא׳ הנא כי ערותך הנה וקא׳
פי׳ אשה ובתה ובת בנה ובת בתה שארה הנה קלו אלהי גזרה שווה קנה

בעיניך שהרי בתו אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב לא בגזירה שוה
דאתיא הנה הנה מה באיסור בתה ובת בנה ובת בתה אף באיסור בתו ובת
בנו אסר בתו׳ ומפני מה לא הזכירה תורה איסור בתו כדי שלא ליתן
פתחון פה למינים לרדות לדון ממנו למיתת בית דין במדה מן המדות׳
וכך למלקות מסוס וחמור׳ ערות בת אשת אביך למה נאמ׳ לחייבו אף
משום זה ש׳ זם היתה אחותו בת אמו חייב שתים משום אחותו מאמו
ומשום בת אשת אביו׳ ואשה אל אחתה לא תקח מכאן שאין קדושין
תופסין בעריות׳ ד״א נאמ׳ בשוטה ושכב איש אתה שכיבתה אוסרתה
ואין שכיבת אחותה אוסרתה׳ אם כן למה נאמ׳ עליה לא אפלו במקום
שנ׳ יבמה יבוא עליה אין עשה דוחה לאו זה׳ ומניין שקידושין תופסין
באסורי לאוין שנ׳ כי תהיין לאיש שתי נשים וג׳ והאחת שנואה זו מאסורי
לאוין׳ לצרר לא תהיה צרה לה בנדת טמאתה׳ לא תקרב כל זמן שלא
טבלה הרי היא בנדתה ואפלו ישבה כמה ימים׳ ואל אשת עמיתך לא
תתן שכבתך לזרע שאין הבא על העריות חייב עד שיבוא עליהן בקושי
אבל אם בא עליהן באבר מדולדל כמו אבר המתים פטור׳ ומזרעך לא
תתן להעביר למלך למה כלל המולך בין העריות ללמדך שהיו מעבירין
בניהן הפסולין שיבואו מן העריות פי׳ זה על׳ לזנם להתי׳ יעיש ויתור׳
עמרה בין עמהם פלמן תעו וק׳ לאן הרי אלי תנהה יעיש הו יכרת׳ וקד נ׳
רבי ז״ל אחד המעביר בנו הכשר או הפסול חייב׳ ומזרעך ולא כל זרעך
לא שיעביר מקצת ויניח מקצת ואחד זרעו או זרע זרעו על כל יוצאי
ירכו הוא חייב׳ ואת זכר לא תשכב משכבי אשה מגיד הכת׳ ששני
משכבות לאשה כדרכה ושלא כדרכה בערוה חייב׳ ונכרתו הנפשות
בין איש בין אשה׳ ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי׳

תאמר יא אליה לנא נדר פיה די׳ למדרש חכמת לתורה כיף כאן׳
נהא לאחדרת לקווה לשהואניה וטלבת תקצירהא גדא׳
אא ימכן ודלך אנהא פצלת לאנסאן אוולא מן נער נוער וקאת ובכל
בהמה לא תתן שכבתך לזרע׳ תם פצלהא מן לא המעא מן גוער וקאת

ואת זכר לא תשכב משכבי אשה: תם פצלתה פצלה תֹ̇לתה מן סאיר אחכאם ולא
תתחתן בם: תם פצלתה פצלה ראבעה תם פצלה כֹאמסה מן אנכאח דון מ'
כתובה וקדושין תם פצלה סאדסה מן אנדה וקאדן אחכמ' עמ' חרמו אונאת
חוטה על אשריעה מתל מא יחרם עלי אלאנסאן אן יבוא על אשתו סמוך
לוסתה אם דרכה לראות ביום לא ישמש מתחלת היום וג' וכתיר מן הדי ודלך
אן הדה אלקווה אלתי הי עאר עלינא אד הי מן גהת כונה חיואן לאן אלאכל
מא ימכן אלאנסאן ויתרך אלאנסאן נפסה מן דוא עי אלמאדה פנסאלה תע'
יעיננא עלי דלך:
ונשלמה זאת הפרש' בע' שדי בה'
אתחיל בפרש'

קדשים

בע' מי שצונו להיות פרושים:
ראשית חכמה
יראת יי' ודעת קדושים בינה: דבר
אל בני ישראל למה נאמרה הפרש' הזאת בכל ישראל מפני שרוב גופי תורה כלולות
בתוכה בדברות כת' אנכי יי' אלהיך וכאן אני יי' אלהיכם' בדברות כת' לא יהיה
לך אלהים אחרים וכאן אל תפנו אל האלילים: בדיברות כת' לא תשא וכאן ולא
תשבעו בשמי לשקר: בדיברות זכור את יום השבת וכאן את שבתתי תשמ':
בדברות כבד את אביך ואת אמך וכאן איש אמו ואביו תיראו: בדברות
לא תרצח וכאן לא תעמד על דם רעך: בדיברות לא תנאף וכאן מות יומ'
הנואף והנואפת: בדיברות לא תגנב וכאן לא תגנבו: בדיברות לא תחמד
וכאן ואהבת לרעך כמוך: בדדברות לא תענה ברעך עד שקר וכאן ולא
תשקרו מכאן אמרו בשלשה מקומות נאמרו עשר הדיברות ועוד תגיד
שלש פרשיות כתב לנו משה רבי' ובהן ששים ששים מצוות: ואלו הן פרש'
פסחים פרשת נזקים פרש' קדושים ר' אומ' שלשבעים שבעים ולא פליגי
מאן דאמ' פרש' פסחים שבעים כוללבה פרש' תפלין: ומאן דאמ' פרשת
נזקים שבעים כולל בה פרש' שמטה ומאן דאמ' פרש' קדושים כולל בה
פרש' עריות: ולטעם המדרש כי קדוש אני יי' אלהיכם לומ' אם אתם מקדשים
עצמכם כאלו לי קדשתם' והייתם קדושים כי קדוש אני בוא וראה כמה
חבתן של ישראל שפתח בתחלת זו הפרשה בקדושתן שנ' קדושים תהיו'

והייתם קדושים אמ' ר' בן יהודה אומ' כשהקב"ה מחדש מצוה לישראל הוא מוסיף להן
קדושה׳ תעלם אן אלתנזה מן כתאפאת אלאמור אלגסמאניה ולדאת אלטביעיה
יסמא קדושה והדה אלאמור יצעב עלי אלאנסאן אלאנפטאם מנהא כמ' ת"ר לא יאמר
אדם אי אפשי לבוא על הערוה אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר
עלי׳ ומעני כשהקב"ה מחדש להן מצוה הוא מוסיף להן קדושה יעני אדא
זאד נא מעני כלי עלם זאיד עלי אלגזאה פהו זיאדה׳ קדושה ודלך אן נר
נא פי כל מצוה נהי תם זאד נא באמר עלם אלתזמו כל מא אמרתכם ואנתהו
ען כל מא נהיתכם והוקו קדושים תהיו׳ ושמרתם את משמרתי אלה' הי'
אואמר תעם אלשראיע כלהא ומא שאבה דלך לאנה ג' זיאדה׳ חט ותנזיה׳
כי קדוש אני מהוא קדוש אד אתה היה קדוש׳ יעני אנה יגב עלינא יא ישראל
באן נתשבה באפעאלה תע'׳ ואנא ארשדך ואפתח לך באב שריף פי
מערפה׳ כיפיה׳ תנזיהה תע' וליס תנזיהה אלא בכונה לא ישבה שי מן מוגו'
דאתה כלהא מע מא יבין לך פי שמע ישראל ודאך אנה תכרר לפט קדושה
פי ישעיה ג' מראת פלמא אעתברנא אן הדה אלמוגודאת אלתי הי מן לדן פלך
אלקמר כתיפה דאימה׳ אלתגייר גיר מרכבה פקלנא אנה קדוש אי מנזה ען
אלנסבה אליהא לאנהא אגסאם והו ליס בגסם ואלאגסאם ילחקהא תגייר
יעני אלאפלאך יעני פי אלעלו׳ ואלמאדה איצא אגאב עלים מן אדראך אל
מפארק ולו אנפא מאדה אעני מאדה׳ אלאפלאך וליס ההנא מוגע הד"ר
כל אעלמתך נקץ אלאגסאם פקאל קדוש יעני אנה איצא מנזה ען אלסמאוא'
ולמא אעתברנא איצא אן אלמלאיכה רוחאניין ליס הם אגסאם בל בריין
ען אלמואד לא ילחקהם תגייר ולא נקץ פכאן יטן אנה ישבההם כמי הם
קדושים פאעתברנא מעלולין מפעולין לא קדרה להם פי אדראך דאתה
תע' כמי הו מדרכהא פקאל קדוש איצא מדה תאתה פלדלך אין קדוש כי'צ'
כי אין בלתך וקאל מי כמוך נאדר בקודש פאד' יכאן אלעקול אלמפארקה
ואלאפלאך קצרת ען משאבהתה פכיף נחן בל אן מענאהם אלתשבה באפ'
עאלה חסב קדרתנא והלכת בדרכיו׳ איש אמו ואביו תיראו והלא אחד
האיש ואחד האשה בכבוד ומורא אם כן למה נאמ' איש אלא שיש בידו

לעשות אבל האשה רשות אחרים עליה: איש אמו ואביו תיראו הרי כאן שנים
ללמדך שאחד איש ואחד אשה: ד״א ואת שבתתי תשמרו הקיש מורא אב
לשמירת שבת מה שמירת שבת אחד האיש ואחד האשה שנ׳ אתה ובנך
ובתך אף מורא אב ואם: ד״א למה הסמיך שמירת שבת למורא אב ואם
שאם אמר לו אביו לעבור על דברי תורה כגון שיחלל שבת יכול ישמע לו
ת״ל ואת שבתתי תשמרו כולכם חייבין בכבודי: וקד״ם לאם פי׳ ליראה לכון
לפי שכן מדל עליהא לאמה ותרביתה מעהא ועכס דלך פי׳ לכבוד והאב
קודם לאם בכל מקום וקד תקדם ביאן דלך: איזה הוא מורא לא יעמוד
במקומו ולא ישב במקומו ולא יסתור את דבריהן ועד היכן מוראן אפילו היה
לבוש בגדים חמודות ויושב בראש הקהל ובאו והכו אותו וקרעו בגדיו
וירקו בפניו אל יכלימו אלא יירא ויפחד ממי שצוה בכבודן כד׳: אני יי׳ עיין
בפרש׳ וארא׳ אל תפנו אל האלילים זו אזהרה שלא לשאל היאך דרך עבודתה
והדי אסם מן לאסמא למקותה למא מומה שנתגנית בהן ע״ז: אלילים
תקין להא לא תסמא אלהים: פסל לאנהא נפסלת: מסכה לאנהא תסבך
מתל עגל מסכה: מצבה כמיתם יקימו נצבהא והי פאקלה: תרפים לאנהא
מסתהאנה מתלקו ומניחן במקום התורף: עצבים לאן פאעלהא מנגצבלה
תע קאל דברי יעציבון יעציבוהו בישימון וכדי סמיר אסמאיהא ממקות על
אלהא: ואלהי מסכה לא תעשו לכם בין שעשה לעצמו בין לאחרים הוא
מוזהר קאו אם עשה אחה אחריהן אתה עשה אותן אלהות: וקאו כתב
המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקניות אסור לקרותן בשבת ודיוקני עצמה
אף בחול אסור להסתכל בה שנ׳ אל תפנו אל האלילים: אכברך אן לא
יגוז אן יקרא פי אלכתב למוצועה בכיפייה צנעתהא ועבאדתהא: ודיוקני
הו צורת אלאנסאן והכדי קאו בדמות דיוקני שלי והדי כתיר: לא תעשון
לכם הדי נהי ען עמל ע״ז ולו לאחרים והעושה לעצמו עובר על לאו זה ועל
לא תעשה לך פסל: לרצונכם תזבחוהו שהוא בא בנדר ונדבה: וקיל לדעתכם
ואם האכל יאכל אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח אם אינו ענין לחוץ
לזמנו שכבר נא׳ ביו תניהו ענין לחוץ למקומו: ואסתדלנא עלי שנוי השם

אלו

אנה׳ יפסול מן קן מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליי׳ אם כמה שנדרת
עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה וקר׳ תקדים הד׳׳ פי׳ מועדה׃ ובקצרכם את
קציר ארצכם אין ליטא קוצר מעין לתולש ת״ל לקצור׃ ארצכם פרט לחוצה
לארץ שאינו חייב בפיאה שלא יצא נארץ אלא מדבריהם׃ פאת מפני ארבעה
דברים אמרו אין מניחין פיאה אלא בסוף השדה מפני גזל עניים שלא יראה
שעה שאינה פנויה ויאמר לקרובו הענ׳ בוא וקח הפיאה׃ ומפני הרמאין
ומפני ביטול עניים שלא יהיו משמרין אותו כל היום ועכשו יתן פיאה עכשו
יתן פיאה אלא ילכו וילקטו פיאה תחלה בשדה אחרת ויבואו בשעת הכלוי
ומפני מראות העין שלא יראו העוברים והשבים ויאמרו קצר ולא הניח פיאה
שאמרה תורה לא תכלה׃ פאת אין פחות מאחד מששים׃ שדך לא שותף
עם הגוי׃ שדך שיפריש מכל שדה ושדה׃ לא תלקט לקט הוא שנופל מידו
בשעת קצירה׃ לא תעולל העוללות הן הן שבולות הקטנים שאינן משובין
ופרט הוא שנופל אף הוא בשעת קצירה׃ וכולן במצות לא תעשה שניתקה
לעשה שאינו לוקה אלא אם כן לא קיים עשה שבה׃ לעני ולגר זה גר צדק
שהרי הוא אומ׳ להלן ללוי ולגר מה לוי בן ברית אף גר בן ברית׃ או ללוי
ולגר בין מחוסרין בין שאינן מחוסרין ת״ל ולעני מה עני מחוסר אף לוי
וגר מחוסרין נמצאת למד ארבע מתנות בכרם לעניים פרט ועוללות
ושכחה ופיאה׃ תעזב אתם מה ת״ל אלא אם יש עניים ואם לאו הן מותרין
ושלש מתנות בתבואה לקט ושכחה ופיאה׃ שני בדי אילן שכחה מנין
אתה למד אלא מזה שנ׳ לעני ולגר לזה אחד ולזה אחד׃ שלשה בדי אילן
שכחה ועומר שיש בו סאתים אינו שכחה שנ׳ עמר לא נדיש׃ לא תגנבו
זו אזהרה לגניבת ממון׃ לא תכחשו זו אזהרה לכפירת ממון׃ ולא תשקרו
שלא ישבע על כפירת ממון ואם כפר ונשבע עבר על שני לאוין׃ וחללת
את שם אלהיך מכאן למדנו ששבועת שקר מן החמורות שנ׳ בה חלול
השם׃ יכול לפי שנ׳ לא תשא את שם יי׳ אלהיך לשוא ומנין לרבות כל
השימות וכל הכנויין שעובר עליהן ת״ל ולא תשבעו בשמי לשקר כל שם
שיש לי׃ לא תעשק קר׳ תבין חכם הד׳׳ פי׳ ויקרא׳ ואתבע הד׳׳ לבעניה

בענין שאם גנבת סופך לכחש וסופך לשקר וסופך להישבע לשקר׃ לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר זה שכיר יום שהוא גובה כל הלילה ושנ׳ בו ביומו תתן שכרו זה שכיר לילה שהוא גובה כל היום וכל מי שלא נתן שכר שכיר בזמנו עובר בארבע אזהרות ועשה משום בל תעשק בל תגזל בל תלין פעלת שכיר אתך עד בקר בל תבא עליו השמש ומשום ביומו תתן שכרו אדי הוא תובעו והוא שכיר יום ויש לו ליתן׃ לא תקלל חרש מניין לשאר אדם שנ׳ בעמך לא תאר אם כן למה נאמ׳ חרש מה חרש מיוחד בחיים יצא המת שאינו בחיים נ׳רת אשריעה פי ח׳ אשתם וקאת אנה יתרב לתחריך נסה לאחדייה וכן המקלל את הקטן לוקה וכן המקלל עצמו ואינו חייב עד שיקלל בשם׃ ולפני עור לא תתן מכשל זה סומא בדבר אם בא ליטול ממך עצה לישא בת פלוני תאמ׳ כשרה והיא ממזרת אל תאמר מכור דבר פל׳ וקח דבר פל׳ יצא בנשף שיקפחוהו לסטים׃ ולפי שהדבר מסור ללב נאמ׳ בו ויראת מאלהיך האיש נתתה לו עצה ולבך שלם אין אתה עובר שאין בלבך להכשילו ואתה רואה שהיא עצה טובה׃ ויראת מאלהיך יעני מא יעלם מקאצדך ומא אצ׳מרתה בה לא הו תע׳ פלדלך קאל ויראת מאלהיך לאן הד׳י לא יקדרון אבשר יחכמון פיה׃ לא תעשו עול זה המעוות את הדין ומזכה את החייב ומחייב את הזכאי וכן המענה את הדין ומאריך בדברים כדי לצער אחד מבעלי דינין עובר בלאו זה׃ לא תשא פני דל שלא תאמר עני הוא והואיל ואני והעשיר מצווין לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בכבוד׃ ת״ל לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול׃ בצדק תשפט עמיתך שלא יהיה אחד מדבר כל צרכו והשני אומ׳ לו קצר דבריך ומכאן למדנו שדין אחד כשר לדון בדיני ממונות ומכאן למדנו והוי דן את כל האדם לכף זכות׃ לא תלך רכיל לא תהא מטעין דברים מזה לזה ובכלל לאו זה שלא יוציא שם רע על חבירו׃ לא תעמוד על דם רעך ללא תלך רכיל שהוא גורם להרוג נפש יצא ולמד מדואג האדומי׃ אמרו חכמ׳ לשון הרע הורגת שלשה האומרו והמקבלו וזה שאומרין עליו בימי שאול הרגה ארבעה שאול המקבלו דואג האומרו אחימלך שנ׳ עליו ואבנר על שלא מיחה׃ אתה מוצא שדואג

האדומי ואחיתפל חכמי גדולים ועליהם נאמ' איה סופר איה שוקל איה סופר זה
דואג שהיה סופר כל האותיות שבתורה וקולין והומרין: איה שוקל ששקל כל
פתוחות וסתומות שבתורה הוא ואחיתפל: איה סופר את המגדלים שהיה להן
שלש מאות הלכות במגדל הפורח באויר א"ר כשראו חכמי דואג ואחיתופל
יצאו לתרבות רעה לא הזכירום ולא נמנו לדבריהן וכלו דבריהן פורחין באויר
וכלו השלש מאות הלכות פורחין באויר: ומנין שאם היית יודע לחבירך
עדות שתצילנו בה לא תכסה שנ' לא תעמד על דם רעך ונאמ' להלן קול דמי
אחיך צועקים אלי תק' דמו ודם זרעיותיו תלויין עד סוף העולם שכל המקיים
נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא וכל המאבד נפש אחת מישראל כאלו
איבד עולם מלא ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול
מאביך ושלא יאמרו המינים רשויות הרבה בשמים וכן הוא אומ' אם לוא יגיד
ונשא עונו: לסטים באים עליו חיה רעה באה עליו טובע בנהר או במפולת
אחד הזוקו ת"ל לא תעמוד על דם רעך: לא תשנא את אחיך זו שנאה שבלב
אבל שנאה גלויה היא מלאוין אחרים אם הכהו עובר משום לא יוסיף ואם
חירפו חייב משום לא תקום ולא תטר כמו שנתבאר בשתי מצוות לו:
הוכח תוכיח את עמיתך מצדד אפילו כמה פעמים: עד נזיפה שנ' ויאמר
שאול בן נעות המרדות: עד הכאה שנ' ויטל שאול עליו את החנית להכותו
אמ"ר טרפון העבודה שאין בדור הזה מי שיכול להוכיח אמ"ר עקיבה
העבודה שאין בדור הזה מי שיכול להתוכח אמ"ר יוחנן בן נורי מעיד
אני עלי את השמים ואת הארץ שיותר מארבעים פעמים לקה עקיבה
וכל כך היה מוסיף לי אהבה מכאן שהמוכיח חבירו מדבר עמו רכות ולא
יביישנו כמו שאמרו יכול את מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו
חטא זו אזהרה למלבין פני חבירו ברבים או המביישו לאין ד'לך כלך קחה
ועזות פנים ולדורך אין לו חלק לעולם הבא: לא תקם כיצד היא הנקימה
אמ' לו איני משאילך כשם שלא השאלתני חמש: ולא תטר שלא יאמ'
הא לך ואיני כמותך שזה מביא לנקימה לא נזהרה פי אל מלקייה ליה בתו
אנאס ותנשלם אחואלהם מע בעצהם בעץ פכלקתנא ושריעה בהדה

אכלאק אפילו ולתנפי ענה אבירה ואחקר ואאבד באחד ותחמרנה ־
באכלאק פאילה מפירה לאנפסנא אכמא חתי נתולא אגזיה אאבירה אתי
היאבנה אחים כמי קא ויצונו יי לעשות לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום
הזה׃ ואהבת לרעך כמוך עד כמה עד ברוך לו המיתה היפה ואהבת לרעך
כמוך עד שיהיה כמותך בדעה כמו ששת דומה לאדם שנ׳ ויולד בדמותו
כצלמו ויקרא את שמו שת׃ ד״א ואהבת לרעך כמוך אמ״ר עקיבה זה
כלל גדול בתורה בן עזאי אומ׳ זה ספר תולדת אדם וכי בדמות אלהים כלל
גדול ממנו פי׳ שלו מן הפסוק הראשון לא שמענו אלא נתבזה הואיל
ונתקלל הוא יתבזה חבירו עמו לכך בדמות אלהים ברא אותו מי אתה מבזה
ומקלל דמות דיוקנו של מקום הד״ה מנחסבה אונקאויה והד״ה מנחסבה
לאהייה׳ ואיזו אהבת רעים שיאהב ממון חבירו ויחוס עליו כמו של עצמו
ובניו כבניו ויבקרנו וירחמנו ויכנס בצרתו וכיוצא בזה׃ את חקותי ־
תשמרו אחקים הי׳ שאין טעמן גלוי מתל שעטנז וכלאים ופרה אדמה
ושעיר המשתלח׃ בהמתך לא תרביע כלאים המרכיב שני מיני בהמה און
היה לוקה בכל מקום והוא שיכניס כמכחול בשפופרת׳ שדך לא תזרע
בין שעורים בין חטים כמו שאר מיני תבואה או שאר מיני קטניות און
שני מיני אילנות הריהן בכלל שדך לא תזרע כלאים ולוקה עליהן׃ ותמה
אני לזורע כלאים בזרעים בחוצה לארץ ומותר אבל כלאי אילן לוקה ־
עליהן בחוצה לארץ והלאו אחד׃ ובגד כלאים שעטנז שהוא צמר
רחלים ופשתים שיהא שוע וטווי ונוז יעני מנדוף מגזול מחווך׳ וקיל
שווע מדלוך תרגומה וישוע׳ ונוז מנפוג׃ וקלו נוז נלוז ומליז את
אבין שבשמים׃ נלוז זאילען אתק׳ ומליז יזיל רחמה׳ אלה ענה שנ׳
כי תועבת יי׳ נלוזו את ישרים וכדי אדי כאן חוט של צמר בתוך אריג
של פשתן חייב להוציאו וכהן שלבש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה
לוקה מפני האבנט שהוא מרוקם בצמר ובשעת עבודה ידחה עשה
את לא תעשה׃ לא יעלה עליך קרבן קין והבל׃ תעלם אנהם כאנו
כמרי עג׳ ילבסו אצוף ולכתאן ואי איום משהור ענד אדהבאן בקבט מצר

הדי

הרי אלו באין בגעמהם ילבשו למת׳ יזרדיות להתי׳ יתשבהו בפעל׳ גבינה
אי׳ קתרהם תהייג לקווה לשהואניה פלח כמא׳ ענדהם כל תאכעין יתר רע
חקיקה וכי אתהם לפאסדה פקאומת לשריעה דלך ואכלית במחוד׳
להתי׳ יתלף הר׳ לפעל ארדי פא עלמה׳ נאמ׳ לא תלבש ונאמ׳ לא יעלה
עליך לא תלבש דרך מלבוש יכול יניח מעפורת או לונטה על׳ כתפין כל
כלאים ת״ל לא יעלה עליך׳ ד״א לא יעלה עליך אבל להציעו מותר וה״ני׳
עו׳ והרואה כלאים אפלו על רבו קורעו והוא שיהיה כלאים שלתורה׳
שאין כבוד הבריות דוחה לא תעשה המפורש בתורה ולמה נדחה בהשב
אבדה שהוא לאו שבממון ולמה נדחה בטומאת מת למת מצוה אבל
דבר שאיסורו מדברי סופרים הוא נדחה מפני כבוד השבת הבריות בכל
מקום וכן לא תסור מפני כבוד הבריות׳ ואיש כי ישכב את אשה ש׳
שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש׳ שפחה חרופה היא שחציה שפחה
וחציה בת חורין ומקודשת לעבד עברי והיא שפחה כנענית׳ והפדה
בכסף ומני׳ אף בשטר שנ׳ או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה מזידה תדג׳
זדונך בקרנותך׳ בקורת תפתקד בא׳ ג׳רב מכאן שאומרין למלקות
וביאתה משונה מכל ביאות האמורות בתורה שאם ערה ולא גמר
פטור שנ׳ שכבת זרע וחייב אשם אחד על ביאות הרבה ובין שוגג ובין
מזיד אינו חייב אלא אשם אחד׳ כל העריות בחטאת וזו באשם׳ כי תבאו
אל הארץ ללמדך שאין הערלה נוהגת אלא בארץ ישראל ובחוצה לארץ
אסורה הלכה למשה מסיני׳ ונטעתם פרט לעולה מאיליו׳ ונטעתם פרט
למבריך ומרכיב׳ כל עץ מאכל עץ פרט לאילן סרק׳ מאכל פרט לנוטע
לקורות׳ כל עץ מאכל שנוטע הרי פירותיו אסורין׳ שלש שנים משנטעו׳
והאוכל מהן לוקה׳ אין לי אלא שיאכל שלא יצבוע בו ושלא ייהנה ושלא
יעשה סחורה בו מניין ת״ל וערלתם ערלתו את פריו כלומ׳ שהוא מרוחק׳
קדש הלולים ליי׳ כלומ׳ שהוא צריך פדיון ומברך עליו אשר קדש׳
במצותיו וצונו על פדיון נטע רבעי ויאכל לבעלין בירושלם כמעשר שני
ובזמן הזה פודיהו בארץ ישראל אפלו בפרוטה ומשליכה לים המלח ובחוצה

לארץ פטור: ובשנה החמישית תאכלו את פריו כלומר בלא פדיון כלל
להוסיף לכם תבואתו שאין פודין אלא משיגיע לעונת המעשרות:
תעלם אן סבב תחרים אלערלה אן עובדי ע"ז כאנו יפעלון אפעאל מכרוהה
ודלך אנהם ירגרו סאעה מעלומה לכוכב מעלום ויאתו בגאריה חסנה
תתיאנא קביאת והי תגרס תלך אלשגרה פיתחתא מן קווה דלך אן תתמר
תלך אלנטיעה פי תלך אלסנה בזעמהם פמן סבב תלך אלאפעאל אלקביחה חרמת
אלערלה מעאיתא כונהם יקרבוהא למעבודאתהם: לא תאכלו על הדם
קד עלמת אן עובדי ע"ז כאנו יאכלו חול אדם פחרמתה אלשריעה וזאדו ת"ל
נחקלין עליהא אשיא כתירה לא תאכלו אכילה המביאה לידי שפיכות
דמים אין מברין על הרוגי בית דין אזהרה לבן סורר ומורה שנ' לא תאכלו
על הדם: אין בית דין טועמין כלום ביום שהרגו את הנפש לא תאכלו
ועדיין דם במזרק לא תאכל מבהמה קודם שתצא נפשה כל הדה נגדה
מן לא תאכלו על הדם פלדלך צאר לאו שבכללות ואין לוקין עליו: לא
תנחשו אדאד יפברך הנא באפעאל אלמשעוורין כלהם פאוולהם בעל אוב
אלדי קאלו עליה זה פיתם המדבר משחיו והו אן יבכר בכור מעלום ויפעל
אפעאל מכצוצה להא כלאם מן תחת אבטה יגאוב עמא יסאל עליה והדי נוע
מן אנואעה: ואלידעוני יאכד עצם ידוע והו טאיר יסמא ידוע יגעלה
בפמה ויבכר בבכור וידעי בדעואת ויעמל אעמאל ותתכבה שבה חאלה
כאנת בכרת: ואלקוסם הו אלמכהן והו אן יהלך קווה אחדה בנוע מן אנואע
אלתחריך פמנהם מן יצרב בקציב פי אלארץ צרבאת מתואתרה ויציח ציאחא
מנכרא ויטרק טוילא ויכבר באלאשיא נחו קאלו איזה הוא קוסם זה האוחז
במקלו ואומ' אם אלך יהיה כך וכך ואם לא אלך לא יהיה: ואלמעונן הו
אלמוקת והוא שאומ' יום פל' טוב יום פל' רע לכך: ומנחש הו צאחב אלפאל
ואלזגר והו אלדי יקול הואיל ונפלה פתי מידי לא אלך למקום פלו' וגמלה' דלך
אלבאב: ומכשף הו אלסאחר והו אן יפעל שי שבה כרם אלטביעה ומסתכרם
הדי אלשרים ואלמכייל ללנאטר אנה יפעל והו לא יפעל הוא אוחז את העינים

והוא

והוא בכלל מעונן לאלהים ישתדלו בפעלה וקת מכשף׳ וחובר הן אלאחקי׳
והן אלד׳ יקול אלקאיל ויתלי תלויות ויד עם אנה אד׳ קאל הית עלי׳ אלהוחמאת לא
תלסע׳ ודורש אל המתים זה המרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות והן
אומרין לו מה יהיה׳ וקא׳ רבי׳ פי הל׳ ע״ז כל האומר שהדברים האלו אמת אלא
שהתורה אסרה אותם אינו אלא מן הסכלים ומחסירי הדעת׳ **ואנא**
לאעגב מן קו׳ פי אלתלמוד פי בעלת אוב עלי׳ מא ד׳כרו פי
שאול ואשה׳ **מעשה** איזו היא בעלת אוב
זו אמו של אבנר ואלו האנשים ש׳ שהלכו עם שאול הן אבנר
ועמשא ויאמר שאול לאנשיו בקשו לנו אשה בעלת אוב למה היה שאול
מחפש על האובות ועל הידעונים בתחלת מלכותו לאבדם שנ׳ והוא הכרית
את האובות ואת הידעונים וכשהגיד לו אמר לעבדיו בקשו לנו אשה ש׳
בעלת אוב בעין דור׳ ויתחפש שאול שנעשה חפשי מן המצוות ופשט
לבוש מלכות ולבש בגדי הדיוט וילך הוא ושני נערין עמו אלו אבנר ועמשא
ויבא אל האשה לילה שהיתה שעת אפלה כלילה׳ ויאמר קסומי לי באוב
והעלי לי את אשר אומר לך ותאמר לו האשה הלא ידעת את אשר
עשה שאול אשר הכרית את האבות ואת הידענים ולמה אתה מבקש
את נפשי להמיתני וישבע לה שאול בי״י לאמר אם יקרך עון בדבר הזה
אמרת מה דאמרת ועבדת מה דעבדת מיד פלנק כיון דחמתיה דחילת
שנ׳ ותרא האשה את שמואל ותזעק בקול גדול מהיכן ידעה שהוא שאול
אלא לא כשם שהוא עולה למלך עולה להדיוט׳ למלך ופניו למעלה׳ להדיוט
ופניו למטה׳ ויאמר לה המלך אל תיראי מה ראית ותאמר האשה אלהים ראיתי
עולים מן הארץ כיון דשמע אלהים דחיל ויש אומ׳ כמה זקנים עלו עמו מן
הארץ׳ באותה שעה אמ׳ שאול מה תארו וכי אינו מכירו אלא כך אמרו
בזה שמעלהו שומע קולו ואינו רואהו והאשה שהעלת שמואל ראתהו
ולא שמעה קולו שהיה צריך לו שמע קולו ולא ראהו ואבנר ועמשא שלא
היו צריכין לו לא שמעו קולו ולא ראוהו ותאמר ראיתי איש זקן עולה והוא
עוטה מעיל ה׳הר׳ ומעיל תעשה לו אמו וידע שאול כי שמואל הוא׳ ויאמר

שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים
נלחמים עלי ויאמר שמואל ולמה תשאלני וי״י סר מעליך ויקרע י״י את ממלכות
הממלכה מעליך ויתנה לרעך לדוד אמ׳ שמואל כד הוית גבי אמרת ויתנה
לרעך כתם והיום לדוד אמ׳ כד הוינא קמך דחילנא ממך הה״ד כבוד אלהים
הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר וכל אותו מעשה׃ מיד הלך שאול
ואנשיו אתה מוצא שאין מיתה בלא חטא ולא יסורין בלא עון מי גרם לשאול
כל החטאות האלו והן חמש חטאות שעשה שאול ואלו הן חמל על אגג והרג
אנשי נוב ולא שאל באורים ותמים ושאל בבעלת אוב ותלה חטאתו בצבור
והרג את שמואל׃ בוא וראה כשעלה משה לרקיע הראהו הקב״ה דורות
העתידות לבוא דור דור ומלכיו דור דור ופרנסיו דור דור וכהניו דור דור
ונביאיו הראהו שאול נופל בחרב אמ׳ לו זה הוא שבחן שלבניך מלך שהוא
עומד עליהן ראשון נופל בחרב אמ׳ ליה את אמרת לי זיל אימר לכהניא
די מקטרגין ליה הולך הסמיך איש כי יהיה בהם אוב או ידעוני לאמר
אל הכהנים׃ לא תקיפו פאת ראשכם זה המגלח צדעין בין שגילח כל
ראשו בין שגילח הפאות בלבד חייב שתים מימין בלבד לוקה אחת
ומשמאל לוקה אחת׃ והמגלח הוא שלוקה הרי שסייע המתגלח אף הוא
לוקה׃ ולא תשחית את פאת זקנך שלוש פיאות שלראש ושלזקן ועל כל
אחת חייב עד שיגלחנו בתער ואשה פטורה אף על פיאת הראש שכל
שישנו בבל תשחית ישנו בבל תקיף יצאת אשה שאין לה זקן׃ ושרט
לנפש שריטה וגדידה אחת היא אלא ששריטה ביד וגדידה בכלי׃ גדידה
לעז שנ׳ ויתגדדו כמשפטם בחרבות וברמחים ועל המתגדד חייב
ותכרר פי׳ אכהנים וקל לא יקרחו קרחה בראשם ליפרנא מיני עלי מת
יבין פי׳ אמור׳ וקו הנא לא תשחית ליפרנא אנ״ה גילוח שיש בו השחתה
יצא המלקטן בזוג שהוא פטור ותעלמנא מן ושרט לנפש אנה על מת
ותעלמנא אן אד׳ פי׳ אכהנים הוא על שריטה ושריטה שאם לא תשרטן
שרט חייב על כל שריטה ושריטה שאם שרט חמש שריטות על
מת אחד לוקה חמש׳ וכתבת קעקע זה הוא ששורט בשרו וממלא

מוקס

מקום השריטה כוחל או דיו שנ׳ קעקע עד שיכתוב ויקעקע בדבר הרושם
כל או דרך עז׳ הן לכך אסרה אותן התורה׳ קעקע לשון נקוע שעושה
בבשרו גומה׳ אל תחלל את בתך להזנותה זה המוסר בתו פנויה שלא לשם
אישות שלא יאמר אדם הואיל והתורה נתנה לי רשות ליקח דמי אונס
ומפתה הריני נותן לו בתי ואמחול לו על זה נאמ׳ אל תחלל את בתך להזנותה
ועליו נאמ׳ לא תהיה קדשה מבנות ישרא׳ : ומלאה הארץ זמה אם אתה
עושה כך נמצא אב נושא בתו ואח נושא אחותו ; את שבתותי תשמרו
ומקדשי תיראו למה הסמיכן זה לזה לאמר שמירת שבת לעולם ואף
מורא מקדש לעולם אעפ׳ שהוא חרב יכול יהא בנין מקדש דוחה שבת
ת״ל את שבתתי תשמורו ומקדשי תיראו לימד שאין שבות במקדש׳
מפני שיבה תקום כל שיבה במשמע יכול שיבה אשמאי ת״ל זקן זה
שקנה חכמה שנ׳ ה׳ קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז ונאמ׳ אספה
לי שבעים איש מזקני ישרא׳ יכול יעמוד מרחוק ת״ל והדרת קימה שיש
בה הידור או והדרת יכול שיהדרנו במקום ת״ל תקום והדרת מה קימה
בגופו אף הידור בגופו מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו
חסרון כיס׳ יצאו בעלי אומניות שהן פטורין בעת מלאכתן : איזה
הוא הידור לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו יכול יעמוד מפניו
בבית הכסא ובבית המרחץ ת״ל תקום והדרת קימה שיש בה הידור׳
מעשה בתרבא מרבנן קאמרי ואיזהו צורבא מרבנן זה
תלמיד חכמ׳ זקן ששאל לרבו מניין לזקן שלא יטריח
לעמוד השיבו ת״ל זקן ויראת מאלהיך׳ תנו רבנן מפסעין על ראשי העם
ונכנסין אעפ׳ שאין שבח לתלמיד חכמ׳ שיכנס באחרונה ויראת מאלהיך
שלא תעלים עיניך מן החכם והרי כלך כרים והו כלך אחיא׳ לא תונו אותו
שלא תאמ׳ אמש היית עובד עז׳ והיום נכנסת תחת כנפי השכינה׳ וגר
לא תונה זה גר צדק שנ׳ כאזרח מכם יהיה לכם הגר מה אזרח קבל עליו
כל המצוות אף גר׳ כי גרים הייתם מום שבך אל תאמר בחבירך שאם
הינתו יכול להוונתך שנ׳ כי גרים הייתם : לא תעשו עול במשפט יעני

במשפט המדות לאן לא ימסח לארץ ויקסמהא לא רגל הנרסיעוך במפלחה׳
לארץ וקלו כל המודה במצות מדות מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצ׳
מדות כופר ביציאת מצרים שנ׳ אנכי יי׳ אהיכם אשר הוצאתי אתכם
מענ׳ דלך ית למא כין עקאב מצרים לעקאב לנ׳ניר ללמעניה מדה כנגד
מדה יענון בקחנון ערל דמלך יגב תקנין למדות לתכ׳לה לאחי כי כל דרכיו
משפ׳׃ במשקל לא יוסף ולא יגרע במשקלות שהסכימו עליהן אנשי
המדינה׃ ובמשורה שהתורה הקפידה על המשורה שהיא אחד מל״ג
בלוג׳ מאזני צדק צדק המאזנים יפה יפה׃ אבני צדק אלו המשקלות׃
איפת צדק הן מכיל לאחב׃ והין הן מכיל למידע וקלו על גה׳ לנחדר
והין צדק יהיה הין שלך צדק יעני הנמך יהיה בצדק׃ ושמרתם את
חקותי ועשיתם אותם ליתן שמירה ועשייה לחקים כמשפטים העשייה
הוא שיעשה אותם כמו שנצטוה והשמירה שלא ידמה שהן פחותין ולא
יזהר בהן הרבה כמשפטים׃ איש איש להוציא קטן איש איש להביא גוים׃
שבאו על עריות של ישראל שידונו בדיני ישראל׃ ישראל כמשמעם׃ והגר
או הגרים׃ הגר לרבות נשי גרים כישראל לרבות נשים ועבדים׃ אשר
יתן מזרעו למלך ולא כל זרעו ומניין שאינו חייב עד שיעביר באש שנ׳
להלן לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש׳ מות יומת בבית דין אין כח
בבית דין עם הארץ מסייעין אותם שנ׳ עם הארץ עם שבגינתן נבראת
הארץ׃ ירגמוהו באבן ירגמוהו ולא כסותו׃ באבן שאם מת באבן אחת
יצא עם הארץ שבגינתן נבראת הארץ׃ ירגמוהו ואני אתן את פני
באיש ההוא זה הוא שאמרו נפרעין ממנו בעולם הזה ולעולם הבא׳
ואני אתן את פני פונה אני מכל עסקי ועוסק באותו האיש׳ לא בציבור׃
ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה׃ והכרתי אותו מקרב עמו ועמבו
שלם׳ כי מזרעו אין לי אלא בנו ובתו׃ זרע זרעו מניין שנ׳ מזרעו ומניין
אף זרע פסול שנ׳ בתתו מזרעו׳ ואם העלם יעלימו אם העלימו בדבר
אחד סופן להעלים בדברים הרבה׃ ואם העלימו סנהדרי קטנה סופם
להעלים בית דין הגדול׃ ואם העלם וג׳ ושמתי מכאן אמרו אם אין דין

למטה יש דין למעלה׃ וקאו אנה תכלר לפנ׳ ההוא במולך ג׳ מראות ללמדך
שאחד שוגג ואחד אנוס ואחד מוטעה אינן חייבין אלא המזיד בלבד׳
ובמשפחתו אם חפו עלין׃ תה״ל מה כהנו יעתקרו עובדי ע״ז אלה ארא
אנא אבנה על׳ ונאר אלהיעיש ויטול עמרה הו יכון סבב אנקלעה והו קו
והכרת אותו׃ למען טמא את מקדשי מטמא את המקדש ומחלל את
השם׃ כי איש למעט קטן׳ איש להביא הגר׳ אשה מנין ת״ל אשר יקלל
מכל מקום׃ את אביו ואת אמו רבה ואפלו לאחר מותם׃ אם כן יאמר
אשר יקלל אביו יומת ואשר יקלל אמו יומת לא שהוא חייב על אמו אם
הלך אחר אמו׳ ומנין שחייב על אביו לבדו ועל אמו לבדה ת״ל אשר
יקלל את אביו ואת אמו׳ אשר ינאף את אשת איש להוציא את אשת הקטן׳
שהרי נאמ׳ איש׳ אשר ינאף את אשת רעהו להוציא אשת הגוי שאינן
רעים לישראל׃ הנאף והנאפת במנאפין כשהן מנאפין׃ את לרבות העוקף
אחר הנואף פי׳ המסתכל במקום התורף׃ את זכר רבה ואפלו אנדרגינס׳
מות יומתו שניהם ובלבד שיהיו גדולים ואינו חייב על האנדרגינס עד
שיבוא עליו דרך זכרותו׳ באש ישרפו אותו ואתהן בזמן ששתיהן אסורות
שהן אשתו וזו שבא עליה שהוא והערוה בשריפה אבל אחר מיתת
אשתו הוא והערוה בכלת׳ ר״א אם היתה אשה נשואה לו ובעל שתי
בנותיה הוא ובנותיה בשרפה׃ זמה היא מה באיסור אשה ובתה ובת
בתה ובת בנה אסר שלשה דורות למטה אף באשה ואמה נאסרה אמה
ואם אביה אסר שלשה למעלה׃ ואת הבהמה תהרגו שלא תהיה תקלה
וזכרון רע לזה שבא עליה׳ וקו ובכל בהמה לא ואפלו ביום לידתה לא
חלק הכת׳ בין גדולה לקטנה ואחת גסה ואחת דקה ואחת בהמה ואחת
חיה הא למדת שחיה כבהמה אף להרבעה׳ את האשה ואת הבהמה
רבה ואפלו מעוברת ואין אומ׳ נמתין עד שתלד ואם ישבה על המשבר
ממתינין לה׳ וראה את ערותה וכי אינן חייבין עד שיראו אלא מנ״ז
להתראה׃ חסד הוא׃ מן הנא על מנא אן למבלנה פי׳ אי שי בולנ׳ פיה
כאן כיר או שר יסמא חסד׳ וקי׳ לאן קבל נזול אתורה כאנו יתזוו[?] [illegible]

אחותם מאמם כן ויקולו דלך חסר פקו אנתם חייבין כרת עליה בין מאב בין
מאם׳ פלולך קו פיה אשר יקח וג׳ את מקורה הערה שאין חייבין על
העריות עד שיערה בהם׳ מקור דמיה קר בייננה פ׳ אשה כי תזריע
ערירים ימותו בלא זרע כלומר הדי ארוי ומפסד׳ מו׳ בבועל דודתו
ערירים ימותו ואמ׳ באשת אחיו ערירים יהיו הפרש בינהן ערירים יהיו
לא יולידו׳ אבל ערירים ימותו ימותו בלא בנים בחייהם או על שהולידו׳
נדה היא מה הנדה יש לה מתירין לאחר זמן תטהר כך אשת אחיו שמת
בלא זרע מותרת פצחין לעריות בלנסב עשרים פלדי מנהן בלנסב אמו
ואשת אביו ובתו ובת בתו ובת בנו ואחותו ואחות אביו ואחות אמו ואשת
אחיו ואשת אחי אביו עשר׳ ועשר בלסבב אם אשתו ואם אמה ואם
אביה ובתה ובת בתה ובת בנה ואשת איש ונדה ואחות אשתו׳
פלדי מיתתן בסקלה הבא על אמו ואשת אביו ואשת בנו והשוכב עם
זכר והשוכב עם בהמה והאשה המביאה את הבהמה עליה׳ ואלו
שמיתתן בשרפה בת אשתו בחיי אשתו ובת בנה ובת בתה׳ ואם אשתו
ואם אמה ואם אביה ובתו ובת בתו ובת בנו׳ ואשת איש בלבד ובת
כהן בשרפה ובועלה בחנק ואם היתה נערה מאורסה שניהן בסקילה
ושאר העריות כולן בכרת ואם היו עדים לוקה עליהן׳ ונמצאו כל
כריתות שבתורה מו׳ מהן פסח ומילה בעשה ומגדף אין בו מעשה אין
בשגגתן קרבן ומג׳ בשגגתן קרבן נתבאר זה בספר הקרבנות בהלכות
שגגות׳ כריתות שבעריות לו׳ ושבשאר כל עבירות יז׳ והבדלתם
בין הבהמה הטהורה לטמאה כלל מאכלות אסורות בהבדלה והסמיך
אצל העריות לפי שבשני ענינים או קידשנו המקום ב״ה והבדילנו מן האומות
בעריות ובמאכלות אסורות. ובשניהם נאמ׳ ואבדיל אתכם מן העמים׳
וההבדלות אין פחות מארבע ולא יתר על שבע׳
ותעלם
אן הדין לשיין לדי המא למאכל ולמנחה לתי לאנסאן
מגרא פיהא והי לנא מן גהת למאדה לכליפה פאלדי תנסה לאנסאן מנהא
וקצד אקחמה׳ גסמה פקו בלמנחה ולמאכל ללטיפה לתי אח לתלעו

אשליגה

אשריעה ואנעזלען למאוכל ולמנאכה אחראם פקד קדש נפשו הטהורה ולייחדו
ולדלך אתכע הד׳ בוה ייתם לי קדשים יעע לנרתקי א׳ עליין ונתקדש כמלאכים׳
ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב וג׳ באבן ירגמו אותם דמיהם בם זה בנה
אב בכל התורה שכל מקום שנ׳ דמיהם בם זו סקלה׳ וכד׳ לך כ״ל מאי דכר מיתה
סתם היא מיתה בידי שמים את אין לך קדש אסתנז וקא׳ מות יומת מת׳ לך קו פי
אשת איש מות יומת הנואף והנאפת ומה מאתלה או יקול ובערת הרע וכליין
דלקיין שח אלהתע פי הד׳ למדרש׳ ונשלמה זאת הפרש׳ בעז שבח׳

אתחיל בפרש׳ אמור אל הכהנים

עד שיהיו בביהונם יתאו חללים׳ בני אהרן ולא בנות
אהרן שאין הנשים מוזהרות על טומאת מת׳ מניין לרבות בעל׳ מומין
ת״ל ואמרת להם שהיה בדין חלל פסול לעבודה ובעל מום פסול מה חלל
אינו מוזהר על טומאת מת יכול אף בעל מום שאין טומאה וטהרה אלא
לענין מקדש וקדשיו ת״ל ואמרת אלהם להביא בעל׳ מומין שמוזהרין
על טומאת מת׳ לנפש לא יטמא לרבות דם המת שהוא מטמא׳ בעמיו
לעמיו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה והוא מת שאין לו קוברין׳
ולטעם המדרש אמ׳ ר׳ ברכיה בשם ר׳ לוי עליונים שאין יצר רע שרוי
ביניהם די להם באמירה דכת׳ בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין
שאילתא אבל התחתונים שיצר רע שרוי ביניהם ולואי בשתי אמירות׳
ד״א כל מקום שנאמר ואמרת מלמד שהקב״ה אומ׳ למלאך ומלאך
אומ׳ לכרוב׳ כי אם לשארו אמרו חכמ׳ אין שארו אלא אשתו שנ׳ שאר
אביך היא ונאמ׳ איש אל כל שאר בשרו ונאמ׳ והיו לבשר אחד שאר
משאר ובשר מבשר׳ הקרבה לא ארוסה אין לא גרושה׳ לאמו הקדימה
שהיא אבו ודאי ואביו שהוא חזקה לא יטמא לו ת״ל ולאביו ועל׳ הד׳ יל׳
כלאם מא כאן יתתע ידכר אמו ואנמא קד׳ ולאמו אן כמא הי מחללה
פק׳ ולאמו׳ ואמא אביו פלא יתחלל׳ ולבנו ולבתו בני קיימה ולא נפלים׳
שהקישן לאמו ולאביו יכול אין לי אלא אביו שיש לו עליו מצוות ואו הן׳
למולו ולפדותו וללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה ולהשיטו

על פני המים אבל לא הבת או הבת שהוא זכאי במעשה ידיה ובמציאתה
ובהפר נדריה צרך לומ׳ ולבנו ולבתו מה בנו ובתו שהוא יורשן יצאו אחיו
מאמו שאינו מטמא להן׳ ולמה צרך לומ׳ לאחיו ולאחותו אלא שאחיו
מטמא לו בין קטן בין גדול בין נשוי בין שאינו נשוי מה שאין באחותו
יכול לא יטמא לה ת״ל ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה׳ הקרובה
לרבות ארוסה׳ אליו לרבות בוגרת׳ לה יטמא מצוה לא רצה להיטמא לה
מטמאין אותו בעל כרחו׳ לה יטמא על הודאי לא על הספק׳ לה יטמא
לא לאחר עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אבא אלקט עצמות פל׳
או אגע בקבר פלוני והרי הימצות אבול בעינהא אר׳ האולי אדי חייב
אדם להתאבל עליהן ולדאוג ואל יתרחק מהן׳ לא יטמא בעל בעמיו לא
להחלו יעני׳ אדי׳ מאת כהן גדול והוסייר לכהנים׳ ד״א אם מת הנשיא
לא יטמא לו ואגחון קא׳ בכטיר והו לעמחב לכביר לגליל לקדר׳ וכדי
תרגם אונקלוס ברבא בעמיה וגאדו לחכמ׳ מעט אמר יש בעל מטמא
ויש בעל שאינו מטמא הכיצד מטמא לכשרה ואינו מטמא לפסולה׳
ואמו ואביו וסאיר לקרובים מטמא להן בין כשרים בין פסולים׳ בעמיו
בזמן שעושה מעשה עמיו לא בזמן שפירשו מן הצבור׳ להחלו שעה
ומטהרין אותו באפר פרה ולוקה וחוזר לכשרותו׳ לא יקרחה קרחה
כת׳ הי׳ שאם קרח חמש קרחות לוקה חמש מלקיות׳ בישרא׳ קא׳ ולא
תשימו קרחה בין עיניכם למת וקא׳ פי׳ לכהנים לא יקרחו קרחה בראשם
זה שנ׳ בישרא׳ לימד על מת וזה שנ׳ בכהנים לימד שהוא חייב על הראש
כולו דאתיא קרחה קרחה לגזרה שוה׳ לא יגלחו אינו חייב אלא אם
כן גילח בתער גלוח שיש בו השחתה׳ קדשים יהיו לאלהיהם על כרחן
ולא יחללו שם אלהיהם זו אזהרה לטבול יום ששימש קא׳ ואם איכו ענין
לטמא משימש שכבר נאמ׳ תניהו ענין לטבול יום ששימש דיליף חלול
מחלול ממרכור פי׳ טמא ששימש והוא קו וינזרו ולא יחללו את שם קדשי
והיו קודש לרבות בעלי מומין לקדושה׳ אשה זונה איזו היא זונה כל
שאינה בת ישרא׳ כגון גיורת ומשוחררת או בת ישרא׳ שנבעלה לפסולה

או

לבוי וכל שהוא חסור השווה בכל׳ וחללה איזו היא חללה בת חלל או שנולדה
מאיסורי כהונה או אשה שבא עליה פסול לה חילולה לפיכך כהן הבא על
הגרושה וביוצא בה חיללה׳ ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו
אישה והו כמו בין רבי׳ פי׳ פרק ראשון מן מס׳ יבמות אחרי טלק אנסין
זוגה׳ צוחבה לם תתגע גרושה לקו ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שא׳
שאינו אישה׳ ד״א כגון שהלך בעלה למדינת הים ובא אחד ואמר לה
מת בעליך ונתקדשה לאחר ואחר כך בא בעלה תחזור לראשון ואע״פ
שכתב לה האחרון גט תבין בעשירי מסכת יבמות׳ אבל אם נטמאת
לאחר תצא מזה ומזה׳ ד״א ואשה גרושה מאישה ולא מאיש שאינו
אישה והו ארי חלץ ליבמת ערוה לא נפסלה לכהונה שאינה בת חליצה׳
ואשה גרושה מאישה אפלו לא נתגרשה אלא מאישה כגון שכתב לה
הריאת מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם וזה הוא ריח הגט
שפוסל בכהונה׳ ד״א ואשה גרושה מאישה שגירושיה בידי איש לא
שגירושיה בידי אשה זו היא שאמרו אני לו על אשתו ואני לו על אשת
אחיו׳ לא יקחו למה שני פעמים שאין חייבין עד שיקח ויבעל׳
לא יקחו דרך ליקוחין אסרה תורה אבל אם בא על אחת מאלו דרך זנות
אינו חייב׳ וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח בתורה ראשון ולברך
ראשון בסעודה של מצוה או אם קנו דבר בשותפות וחלקו יטול מנה
יפה ראשון׳ ובת איש כהן אין לי אלא בת כהן לכהן או לישראל מנין אף
לממזר ולנתין אם נבעלה לו חיללה ואין עליה שם כהונה מנין שהיא
חייבת ת״ל ובת איש כהן כי תחל לזנות דרך נשואיה יענ׳ זנות עם זיקת
הבעל שהרי נאמ׳ כאן את אביה היא מחללת ונאמ׳ להלן בנערה מאורסה
בית אביה מה להלן זנות עם זיקת הבעל אף כאן זנות עם זיקת הבעל
אין לי אלא דרך נשואה ארוסה מנין ת״ל ובת כהן מכל מקום אם היתה
נשואה בשריפה ואם ארוסה בסקילה׳ או יכול ובת כהן כי תחל לזנות יכול
שאינה חייבת עד שיהיה אביה כשר לכהונה שהרי נאמ׳ כהן עד שיהיה
בכיהונו׳ נתחלל או נשתמד יכול תהא פטורה משריפה ת״ל ובת איש כה׳

כהן כיון שהיה אביה כהן היא חייבת מכל מקום יכול היא ובועלה בשרפה
ת"ל היא מחללת באש תשרף היא בשרפה ובועלה בחנק: והכהן הגדול
מאחיו שיגדלוהו אחיו בעושר' הגדול שיהיה גדול בנויי בכח בעושר
ובחכמה: אשר יוצק על ראשו שמן המשחה זה משוח מלחמה: ומלא
את ידו הקיש מרובה בגדים למשוח שדינם אחד: את ראשו לא יפרע
כלל הדיוט כהן גדול לא נהג יחרם עליה אן יפרוע או יפרום כדרך שהעם
פורעין ופורמין כיצד ההדיוט מלמעלן והגדול מלמטן והדיוט יחרם עליה
וקת"ר כול פקט ואין דבל פהו במלקות ואם עבר הוא במיתה' וגידול
פרע שלשים יום: ועל כל נפשת מת לא יבא מכאן למדנו לרביעית דם
הבאה משני מתים שהיא מטמאה: ודם תבוסה הו דם ש"י יקיל מן
אקתלא וקת את רוב מן קו ואדאך מתבוססת בדמיך' וטומאה יוצא
בין שני מגדלים ואין בהן פותח טפח מכאן אמרו קורה שהיא נתונה מגדל
והטומאה תחתיה אם יש בה פותח טפח מביאה את הטומאה תחת כולה
ואם לאו טומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת וכמה יהא בהקיפה ויהיה
בה פותח טפח בזמן שהיא עגולה הקיפה שלשה ובמרובעת ארבעה
שהמרובע יתר על העגול רביע' לא יבא ולא יטמא שחייב על הטומאה
ועל הביאה ומניין להדיוט ת"ל לא יטמא מה יטמא האמור בכהן גדול
בלא יטמא אף בהדיוט' ומן המקדש לא יצא לא יצא עמהן אחר
המטה שלאבין ושלאמו שמא יגעמטה ומפני החשד לא יצא אחריה
ולדלך קלסעריה לא יכרג וראהמא: ומן המקדש לא יצא ולא יחלל הא
אם יצא בשעת עבודה אם שמע שמת לו מת אבל ההדיוט אינו עובר
משהוא אונן קאו הא אחר שלא יצא חילל' וקד על מתאן משיחתי כמין
כאף יוני ש"י הו הפוך כנויה עליאנה אתפת מן אאמור אדנאחיה ואתגה
לעבודתו' ולאחץ אשכנה ואעתזלמן במיע אנגאסאת ואנקאיין ואתבעה
לאמואור מלדלך יצחר קדוש ועמללה מן אגלאה ואוקאר מא על מתאר
הו ואחד עזרה ואמא מרובה בגדים פהו מת"ל כהני בית שני ש"י ליס
כאנו עלי אסנן אמסתקימה' והוא לא הנזיר ולא המלך' אשה לא קטנה'

בבתוליה לא בוגרת׃ אשה לא שתים הא שאינה בתולה לא יקח ולאו הבא
מכלל עשה עשה הוא׳ אלמנה וגרושה וחללה זונה אלמנה להחמיר וגרושה
להקל אמאי אד׳ נכתוב אלמנה וגרושה וחללה זונה על׳ הד״ה אתפה ובא
עליה חייב ארבע מלקיות וכהן הדיוט שלש והד׳ איסור מוסיף לפי שאל׳
מנה מותרת להדיוט ואסורה לגדול נעשית גרושה מתוך שהיא אסורה
על ההדיוט נוסף בה איסור לגדול ועדיין היא מותרת לאכול בתרומה נעשית
חללה נוסף בה איסור קדשים ועדיין היא מותרת לישרא׳ נעשית זונה
נאסרה על ישרא׳ וניתוסף בה איסור על כהן גדול ואמאי אד׳ חילקן פהונ׳
ואשה גרושה מאישה לא יקחו כשם שגרושה חלוקה בלאו כך כל אחת
ואחת׃ כי אם בתולה מעמיו להוציא מוכת עץ׳ מעמיו מן המובחר
שבישרא׳ ועוד ממשפחות השובות בירושלם היו משיאין מהן לכהונה
אם כן למה נאמ׳ מעמיו או מהוא מעולה שבעמיו כך לא ישא אלא מן
המעולים שבמשפחות׃ יקח אשה לא שתים׳ אשה לא יבמה ולא
חללה זו אזהרה לכהן גדול שלא יבעול אלמנה אפלו בעילת זנות שהוא
מחלל אותה והיא אסר על שאר הכהנים לפי כך כהן גדול שבעל אלמנה
לוקה שתים משום לא יקח ולא יחלל אף זרעו ממנה חללים ולא ייבם
שהיבום עשה וכן שנ׳ לאוין ועשה׃ לא יקח ולא יחלל והוא מצווה
על הבתולה׃ בעמיו להביא בת חלל׳ זכר שהיא פסולה לכהונה׃ כי אנ׳
יי׳ מקדשו להגיד מה גרם לקידוש׳ תנ׳ רב׳ כהן גדול קודם למרובה
בגדים ומרובה בגדים קודם לעובר מחמת קרי ועובר מחמת קרי
קודם לעובר מחמת מום ועובר מחמת מום לאמרכול ואמרכל קודם
לגזבר וגזבר קודם לראש המשמר וראש המשמר קודם לראש בית
אב וראש בית אב קודם לכהן הדיוט נמצאו הכהנים תמיד שמונה מעלות׃
חמשה דברים הסגן משמש׃ א׳ הסגן משמש ב׳ אישי כהן גדול הנכ׳ ה
ימינך׳ ג׳ בתמיד אחז הסגן בימינו והעלה ד׳ הניף הסגן בסודרים
ה׳ לא היה מתמינה בכהונה גדולה עד שיהא סגן ואת כתב המשנה יהושע
יאשיה הרג סגן כהונה׳ איש מזרעך וג׳ לא יקרב להקריב לא יקרב

לעבודה להקריב אף לזריקת הדם ׃ לדרתם אפלו קטן ׃ אין לי
אלא תמידין שנקראו לחם שנ׳ את קרבני לחמי לאשי ׃ מניין לרבות את
הקרבנות שנ׳ להקריב ׃ מזרע אהרן אהרן עצמו מניין ת״ל כל איש אין לי
אלא בעל מום קבוע בעל מום עובר מניין ת״ל כל איש אשר בו מום לא יקרב ׃
עור אפלו בעין אחת ׃ פסח הו אלאערג ואפלו באחת מרגליו ׃ חרום שקע
שחוטמו שוקע והו אלאפטס ׃ וקאל זה שכוחל שתי עיניו כאחת ׃ שרוע
מסתרלי אלעצב והו אן תכון רכבתה מקלובה אלי ורא שבה אלבהאים ׃
שבר רגל במשמעו ׃ או גבן הו אלדי יכון חאגביה מתצלאת בעצ׳הא בבעץ׳
ולא שי פרק בינהא ׃ או דק תכון נקטה ביצ׳א פי אלסואד או פי אלביאץ׳ נקלה
סורית ׃ ואתבלול הו אכתלאט אלביאץ׳ פי אלסואד ׃ או גרב בין לאחבין יבש
או ילפת זו חזזית מצרית ופי אלערבי נסמיהא נחן חזאזת אלגמל ׃ או
מרוח אשך ממרוס אלבית והו קרים אדם ׃ ומניין לשאר המומין שנ׳
מום בו ׃ הכושי והגיחור והלוקן והננס והכיפח ת״ל כל אשר בו מום ׃
כושי אסוד ׃ גיחור אחמר ׃ לוקן שדיד אלביאץ׳ ׃ ננס קציר ׃ כיפח ארוך
בזותר ׃ איש פרט ליוצא דופן וטרפה שכשרים לעבוד ׃ מום בו פרט
לשעבר מומו מניין לנתוח איברים להקטר חלבים לקומץ וללבונה
לכל קרבנות של ציבור ת״ל את לחם אלהיו לא יגש להקריב ריבה ׃ לחם
אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל מאחר שאמ׳ מקדשי הקדשים
צרך לומ׳ מן הקדשים אלא שאלו אמ׳ מן הקדשים הייתי אומ׳ קדשי קדשים
שהותר מקצתן לזר מהן יאכל הדי נץ ספרא ׃ ומעני הדי אלכלאם אן
קדשי קדשים קד תקדם בכצון ובעמום חמא בכצון פעלי אלחטאת ואל
אשם ואלעולה לקו פיהא קדש קדשים וחמא בעמום פעלי קדשי מזבח
כלהא לאנהא תקרבאו בעצ׳הא מתל אלאימורין ואלדם ואלדליל עלי דאלך
קו פי פרש׳ ויקח קרח זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם
לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם ׃ פבאן מן קו כל קרבנם אן תם
קדשי קדשים איצ׳א כאלרגל ... אלחטאת ואלאשם ואלמנחה פקט שהותר
מקצתן לזר ודלך אלשלמים ואלפסח ואלמעשר ׃ וקדשי קדשים הנאהי קדשי

הגבול לקו פיהא לכל קדשי בני ישר׳ לך נתתים והאוכ׳ לס יותר מהן לזר
ש׳ וסייבין בפרש׳ ויקהקרח מאהי קדשי מזבח ומאהי קדשי הגבול׳
ותלביציה קדשי קדשים וקדשים לאונה כמי יתעלם מקל וחומ׳ ונקול אחי
כאן אהל לבעל מום קדשי קדשים ש׳ חמור מא לא ע׳ אקדשים והו ואנהם
נאכלים במקום קדש ולא יאכלם אח אחר כפרה וחייבין עליהן משום פגול
ונותר מה שאין בקדשי הגבול׳ וכי קדשי הגבול חומרה מה שאין בקדשי
מזבח שיש בהן התרומה ותרומת מעשר והחלה במיתה לכך צרך לומ׳
קדשי קדשים וקדשים ולכון את תרומה ואת חלה קריבאה אנתנו לבעליהן
הזרים שהפרישו אותן פרד ע״ל בעקאב אשר מא לים בקדשי מזבח
והן בעל מום מתלעבעצים קחולק מן הקדשים עם אחיו הכהנים ואוכל
שנ׳ להם אחיו מקדשי הקדשים ומן הקדש׳ יאכל׳ אך אל הפרכת לא יבא
ואל המזבח לא יגש למה צרך לומ׳ מזבח ופרכת שאו אמ׳ לפרכת הייתי
אומ׳ פרכת שהיא בפנים לא יכנס לשם אבל המזבח שהוא בחוץ לא יהא
פסול לו צרך לומ׳ למזבח׳ או או אמר למזבח ולא אמר לפרכת הייתי אומ׳
מזבח שהוא לעבודה יהא פסול לו אבל הפרכת לאו צרך לומ׳ פרכת
ומזבח׳ יכול לא יכנס לעשות רקועים ת״ל אך מיעט ואמו׳ע אמהרס עלי
בעלי מומין הוא מן המזבח ולפנים ואם נכנס לוקה וכן אם עבד לוקה
לקו פיה ולא יחלל את מקדשי ולם יקרן פיה לשם׳ וידבר משה אל אהרן
ואל בניו ואל כל בני ישר׳ הזהיר אהרן על ידי בניו ובניו על ידי ישרא׳
והזהיר ישר׳ זה על זה׳ וינזרו אין נזירה אלא הפרשה שנ׳ וינזרו מאחריו
ונאמ׳ נזורו אחור׳ מקדשי בני ישר׳ להוציא קדשי גוים שאין חייבין
עליהן משום טמא ונותר ופיגול מניין לרבות קדשי עצמן שנ׳ אשר
הם מקדישים לי׳ ולא יחללו זו אזהרה לכהן טמא ששימש ד״לך חילול
מן ומתו בו כי יחללוהו ועבודת האונן פסולה מקל וחומ׳ אם בעל מום
שאוכל בקדשים חילל׳ אונן שאסור בקדשים ת״ל לא אכלתי באוני ממנו
דין הוא שיחלל׳ אמר להם אלו העומדין על הרקיע׳ לדרתיכם שינהוג
הדבר לדורות׳ איש אשה מניין ת״ל מכל זרעכם אשר יקרב וכי יש קורב

וחייב והלא אין חייבין אלא על האכילה לאן הד׳ אלנהי פי אוכל קדשים בטומאה
אם כן למה נאמ׳ אשר יקרב שאינו חייב עליו עד שיקרבו כל מתיריו ואית
שאין לו מתירין עד שיקדש בכלי׳ וכן באזהרה הוא אומ׳ בכל קדש לא
תגע זה לימד לכל האסורין שאינן חייבין עליהן אלא בהנאת הגרון בכזית׳
וקילאן הד׳ עלי גהת אלתסייג ואלחוטה כמי דכרו פיקו ואל תגעו בו פן
תמותון׳ וטומאתו עליו ונכרתה הנפש לא הציבור׳ ונכרתה יכול מצד
זה לצד זה ת״ל מלפני אני י״י בכל מקום׳ איש איש לרבות הערל׳ איש
לא קטן׳ מזרע אהרן איזה הוא דבר השווה בזרעו של אהרן הוי אומ׳
אוחולין זו תרומה׳ בקדשים לא יאכל פרט לעירובין פי״ד כגון שנתערב מעשר
שני בחולין בתרומה׳ בקדשים לא יאכל זו אזהרה לטמא שלא יאכל
תרומה עד אשר יטהר רחיצה והערב שמש ואחר כך טהרה ונאמר
להלן ובא השמש וטהר מה להלן ביאת שמש אף כאן׳ או איש מניין
לרבות נדות ובועלי נדות ויולדות וכל הטמאות ת״ל לכל טומאתו׳ נפש
אשר תגע לא המסיטה׳ מן הקדשים מיעט העירובין׳ ולא יאכל מן
הקדשים כי אם רחץ מכאן אמרו טבל אוכל במעשר העריב שמשו אוכל
בתרומה שנ׳ ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים שאם נגעבה כפו׳
ומניין לשלישי בקדשים שהוא טמא שנ׳ והבשר אשר יגע בכל טמא׳
וכבר קרא הכת׳ לשני טמא שנ׳ כל אשר בתוכו יטמא׳ ואפהם
הד׳ אלמעני בקו אוכלין חוליהן בטהרה על טהרת
הקדש ודלך אן אלפלאח ורעין אד׳ אראדו אן
יתסבבו פי אלתנזה ען אלגמהור אלנאס לא יטא עמוהם ולא ישארבוהם
למא פי דלך מן אלכיר פילזמון אנפסהם שיאכלו חוליהן בטהרה פיגרבון
אלעואם ען אן ילחקן עליהם פי אלמטאעמה׳ נבלה וטרפה לא יאכל כדר הד׳
פי אלכהנים וקיל מן שאן אלמלוקה לאנהא בחולין נבלה פאעאדהא לאחתי
יעלמנא אנהם באקיין בכלל ישראל לתחרים אלנבלה וטרפה׳ ואלמעני אלב
אנה למא אמר אלכהנים באכל לחום אלקדשים שנ׳ ואכלו אותם אשר כפר
בהם הכהנים אוכלין והבעלים מתכפרין פכאן נקול יבא עשה וידחה את

לא

לא תעשה ואם נמצאת טרפה בכרך יאכלנו ת״ל נבלה וטרפה לא א־־ני
עשה ושקר קלי לאוין׃ ומשמע אג׳ קאו את שיש למינה נבלה וטרפה
יצאת בהמה טמאה שאין למינה נבלה וטרפה שאינה אסורה משום
טרפה לאו לא פרק בין אן הזבח או תנחר או תמות מותרא אלא בעינן אינה
אסורה אלא משום טומאה׳ וקאי פי ספרא אילא לא יאכל לטמאה בה
את שאין לה טומאה אלא אכילתה יצאת נבלת בהמה שהיא מטמאה
קודם שיאכלנה׳ ושמרו את משמרתי ולא תשאו עלון חטא זה כהן
טמא שאכל תרומה טהורה שהוא במיתה בידי שמים׃ ומתו בו כי
״בין טהורה בין טמאה בין טהור בין טמא שהוא חייב מיתה״
יחללוהו הו״ד עונש לזר שאכל תרומה טהורה שהיא במיתה בידי שמים׳
ומתו בו כי יחללוהו וכל זר לא יאכל קדש רבה בין הוא בין אשתו והדומן
נהי לאזר ען אכל אתרומה אם כן למה נמ׳ וכל לרבות ואפלו לוי׳ תושב
זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים׃ תושב ושכיר ונא׳ בפסח תושב
ושכיר מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור לאכול בו אף תושב ושכ
ושכיר האמור בתרומה ערל אסור לאכול בו׃ וכהן כי יקנה נפש זה כהן
שנשא אשה או קנה עבדים אוכלים בתרומה׳ הוא יאכל בו פרט לעבד
העברי שאינו קנין כספו שאינו אוכל בתרומה׳ הוא יאכל בו פרט
לשאתיו עבד ואתיו בן חורין׃ ויליד ביתו להביא עבדים שנולדו עמו
לפי שנקנין בכספו אף על פי שאינן שוין כלום׃ ובת כהן כי תהיה לאיש זר
הו״ד אנהי יתג׳ מעיין אחוול נהי כהנת שנישאת לזר שאכל מורם מן
הקדשים שהוא חזה ושוק׳ ואצ׳ נהי אחללה ען אחכל מן התרומה׃ היא
בתרומת הקדשים לא תאכל אף בקדשים׳ ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרוש׳
וזרע אין לה בין זרעה בין זרע זרעה פוסלה׃ ושבה אל בית אביה פרט
לשומרת יבם׃ כנעוריה פרט למעוברת׳ מלחם ולא כל לחם׃ אוכלת תרומה
ואינה אוכלת בחזה ושוק יכול אם אכלה תהא חייבת בחומש או כהן גדול
שאכל תרומת חבירו יהא חייב חומש ת״ל וכל זר לא יאכלנו ונאמר כי
יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו פרט לאו שאינן זרים לה׃ ולא יחללו את
קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה׳ הו״ד נהי ען אכל אטבל והו קו בעתידים

להיתרם הכל מדבר׳ את אשר ירימו לרבות הסך והשותה׳ ענין חיטו לשלא
תוריד הקדשים ממעלתן לא תשחוט קדשים לשם קדשים קלים ולא השחוט
השלמים לשם בכור ולשם מעשר והלא כולן קדשים קלים ולמה הורידן אלא
שהשלמים טעונין סמיכה ונסכים ותנופה ומתן שתים מה שאין בבכור
ומעשר׳ והשיאו אותם עון אשמה בא לכלם פרט לזרע ומטמא׳ איש איש
להביא גרים בנדרים׳ לרצונכם שאין כופין אותן׳ כל אשר בו מום לא הקריבו
הד׳ נהי למקדיש בעל מום לא יהיה בו אזהרה למקריבו על גבי המזבח׳
עורת כמשמען והוא לא עור ולו באחת מעיניו׳ ושבור בין ביד בין ברגל
או בסחיר לאעצו לאהרה ולו בזנב׳ וקל תחבב קפרא רים העין שנקב
או נפגם או נסדקה שפתו׳ יבולתהו לא ׳ גרב בין לחבין יבש׳ ילפת
זו חזזית מצרית׳ וקד תקדמת הדה פ׳ מומי אדם׳ שרוע רגליו של אדם
יעני מנעטפה לי ורא כרכבה לאנסאן לי תגאהה׳ ושור ושה שרוע וקלוט
נדבה תעשה אותו זו אזהרה למקדיש תמים לבדק הבית׳ וקלוט שיהיו
פרסותיו קלוטות כרגלי החמור׳ ומעוך ממרוס לבני וכו׳ נתוק וכרות
כלם באיברי הזרע׳ ובארצכם לא תעשו הד׳ נהי ענ סירוס אדם׳ ומיד
בן נכר לא תקריבו אלה לא נקבל מן הגוי דבר שהוא בא חובה מלא חטאת
ואשם לא יקבל מהם אלא עולה הבאה בנדר ונדבה ועפיה דקרא שלא
נקריב בעל מום אפלו מן הגוי׳ לא תקריבו אלה לוי׳ זה למד על כל הפסולין
שהן בלא ירצו ואפלו מחוסר זמן׳

שור או כשב

שור כי יולד לא אדם כי יולד והלא דין הוא ומה
אם
טרפה שהיא אסורה בחולין לא עשה בה את המקריבין כקריבים יוצא
דופן שמותר בחולין אינו דין שנעשה בו את המקריבין כקריבים ת״ל שור
כי יולד לא אדם כי יולד׳ כלחיתה הד׳ לא אס אנה לא יגוז תקריב יוצא
דופן מן לבהאים ואמא לכהן ׳ יקרב לקדבן אד׳ כאן יוצא דופן פיגוז
להאן יקריב׳ שור או כשב פרט לכלאים׳ או עז פרט לנדמה׳ כי יולד
פרט ליוצא דופן׳ שבעת ימים פרט למחוסר זמן׳ תחת פרט לטרפה שהרי
נאמ׳ להלן כל אשר יעבר תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת תחת

תשבט הא כיצד אפלו נתקיימה לו שעה אחת אפי׳ שעת לידה שבשעת לידה
הולד תחת אמו מכאן ואילך הוא הולך עמה׳ אמו פרט ליתום ומאי ניהו
יתום שפירש לחיים ואמו פירשה למיתה יעני כל האונ׳ לא ירצהו לקרבן׳
ומיום השמיני והלאה ירצה הא קודם זמן זה לא ירצה ולאו הבא מכלל עשה
עשה הוא׳ שור לא חיה שהיה בדין ומה אם בהמה שאינה במצות כסוי
הדם הרי היא במצות אותו ואת בנו חיה שהיא במצות כסוי הדם אינו דין
שתהא במצות אותו ואת בנו ת״ל שור לא חיה׳ שה לא עופות הלא דין הוא
ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא באותו ואת בנו עוף שהוא
באם על הבנים אינו דין שיהא באותו ואת בנו ת״ל שה לא עופות לאין יל׳
בהמה אתי יעקף מנהיא אם מן אולד לא נהיא אחלייה׳ שור או כשב וכי
אפשר שיולד שור אלא כתובים חלקו כבוד לישר׳ משום אל תזכור לנו
עונות ראשונים׳ ושור או שה אותו ואת בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר
שאין בנו כרוך אחריו׳ לא תשחטו על שחיטת האחרון היא המלקות׳ ביום
אחד יום המיוחד טעון כרוז מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר
בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט׳
ביום אחד יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה׳ וקד
בינ״א פי׳ שרח אלשחיטה הי׳ה אלמעאני ותעלילהא פאנטרה מן העניך׳ וכי
תזבחו זבח תודה לרצונכם הרצוי מכם למי שיהיו תמימים בדעת נכונה׳
ביום ההוא יאכל והלא כבר נאמ׳ ביום קרבנו יאכל אלא אם אינו ענין לאוכלו
תניהו ענין לזביחה שתהא זביחתו על מנת לאכול ביום אחד אני יי׳ נאמן
לשלם שכר׳ ולא תחללו זה בתוך עשרה׳ המוציא אתכם על מנת כך
הוצאתי אתכם על מנת שתקדשו את שמי ברבים׳ אני יי׳ על כרחכם׳
מועדי יי׳ אשר תקראו זו מצות עשה על בית דין שיחשבו ויקדשו את
החודש כדי שידעו במועדות׳ אשר תקראו אותם אם קריתם אתם
הרי הם מועדי ואם לאו אינם מועדי שאם לא יאמרו בית דין מקודש
מקודש שנ׳ פעמ׳ אע״פ שנראה בעיני׳ אינו מקודש וקד על מתאן שרח
בעלי׳ בין אהר שנ׳ צריך בעיני׳ כמי שרח רבי׳ משה בן מימון פי׳ מסכת

ראש השנה׳ אשר תקראו בין בזמנן בין שלא בזמנן אפלו שוגגים אפלו
מוטעים אפלו אנוסים כגון שאנס אותן המלך מפני חיילותיו או שוגגים
כגון ששגגו ודמו שיש להן לעבר אפלו שלא לצורך אפלו מוטעים כגון
שהטעום העדים באביב או שהגיעו פירות האילן ונמצאו עדים משקרין
קידשוהו קודם לזמנו או לאחר עיבורו יום אחד יכול יהא מקודש ת״ל אלה
מועדי י״י אשר תקראו מחללין עליהן לקדש אותן׳ תנן התם ראש בית דין
אומ׳ מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש שני פעמים׳ ד״א
מקודש מלמעלן ומקודש מלמטן׳ חג המצות לי״י זה טעון מצה אין חג
הספות טעון מצה׳ שבעת ימים מצות תאכלו למה נאמ׳ והלא אינה חובה
אלא לילה ראשון אלא תהא חביבה אכילתה כל שבעה ואעפ״כ שהיא רשות
יכול תהא חובה כל שבעה ת״ל בערב תאכלו מצות הכת׳ קבעו חובה ושאר
השבעה רשות׳ וקייבין פי כל הבכור׳ ולקד חקן ענדי
אן אנלם תעלי לשריעתנא באמועדות
אמא אלשבת פהי תדל עלי חדת אלעאלם והי עינה מחיי העולם הבא קלו ז״ל
השבת דומה לכלה בתחלה מקדש ואחר כך יעשה שמחה ואחר כך מלא
מתיחד עמה ולפי כך נתחלפה תפלת השבת בלילה אתה קדשת בתמיד
ישמח משה במנחה אתה אחד׳ וקלו השבת דוגמה מחיי העולם הבא
דלנא אלסבת עלי קאעדתין אחדהמא חדת אלעאלם אד׳ יצח אנה מחדת
לאן אלמחדת לא חדת נפסה ואנה תע׳ אקדים עלי אלטלאק וכל מוגוד גירה
פהו גיר קדים באעתבארה ליה׳ ואלקאעדה אלב׳ אנה יגאזי מן ימתתל
אואמר אלשריעה ויעאקב מן ירתכב נואהיהא ואן אעטם גזאה העולם
הבא ואשר עקאבה אלכרת׳ ואפסח לתכליר אותות מדבר ל׳ אלדהור אד׳
הו ידל עלי אלמעגזאת אלתי הי דלאלה עלי חדת אלעאלם אלה מתחדת ומחדתה
קדים׳ וחג השבועות דלאלה עלי אן תורה מן השמים שנ׳ מן השמים ה׳
השמיעך את קלו ליסרך וקא׳ כי מן השמים דברתי עמכם ואן שריעת
משה לא תנסך ולא תחוול ולא רחתי שריעה מן קבל אלה גירהא ולא יזאד
פיהא ולא ינקץ מנהא והו קו׳ את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם׳ לא תוסף

עלין

ב״ע

עליו ולא תגר עממנו ועל׳ אנה תע׳ מוגור וא׳ אדרכו הה׳ יפ׳ לך והוקן תע׳ל
לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ועל׳ תצחיח לנבואה של דבר יי׳ אל כל זה להם
ועל׳ נבואה׳ משה רב׳ אנהא אבל גמן נבואה׳ סתיר לנביין והו קו ונגש משה
לבדו אל יי׳ וקו׳ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא וקא׳ ואתה פה עמד
עמדי וקו׳ וגם בך יאמינו לעולם׃ וראש השנה דלה על׳ אנה תע׳ לא עם
חפעו לנחם ולא יהמלהא פלוני שוקלין עונות אדם וזכיותיו בו׃ ויום הכמר
מעשה יום תובה ומבראין פהו ידל על׳ תחית המתים אתיה׳ מן גזה לדרי׳

והגהספות דלה על׳ יוותות מדבר ולמעגזאה כלהא דלה על׳ אחרית
ואמרנא בשמחה ברגלים לתנבסט נפוסנא לעלום ולמעאדך ולתגקין
נפוקנא גבנא מעלומהא והי אשמחה אחקיקיה כמי קו׳ ושמחת עולם על
ראשם וקד דכרנא מענא לפסח ולאזמה בבי אנה הכבדתי׳ . כי תבאו
אל הארץ יכול משבאו לעבר הירדן ת״ל אל הארץ המיוחדת׃ יכול משבאו
לעמון ומואב ת״ל אשר אני נתן לכם׳ וקצרתם את קצירה שיהיה מן
תהלה לכלה נקצרין ומצוה להביא מן הקרוב שאין מעבירין על המצוות
כמי תכין פי מה מנחות׳ יכול שלבית השלחין ושלבית העמקים ת״ל מה
קצירכם קציר כולכם לא קציר מקצתכם׳ קצירה לא השחת׳ נאמר
וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ונאמ׳ את עמר ראשית קצירכם
כיצד יתקיימו ממקום שאתה מביא אין אתה קוצר והמקום שאין אתה
קוצר מביא אתה קוצר להוציא בית השלחין שקוצר וגודש עד שיקרב
העומר שאין מביאין ממנו העומר׃ ממחרת השבת שהוא יום טוב׳
יניפנו הכהן זה בנה אב לכל התנופות שיהוא בכהן׃ קצירכם לא קציר
מצוה כגון שקצר לפנות מקום לבית הא בלאו לבית המדרש׃ ועשיתם
כבש בן שנתו לא שנה למנין העולם׃ ומנחתו שני עשרנים אע״פ ־
שנכפלה מנחתו לא נכפל יינו ולמה נכפלה מנחתו אמ׳ חכמים לפי שהוא
בכור בא עם בכורים ונאמ׳ בבכור לתתלו פי שנים׃ ולחם וקלי וכרמל
לא תאכלו מפי השמועה למדו שהן לאוין חלוקין זה מזה׃ עד הביאכם
את קרבן אלהיכם זה העומר מכאן אמרו משקרב העומר הותר החדש

בירושלם מיד והרחוקים מותרים מחצות היום ולמעלן שאין בית דין מתעצלין בו פיתחגו יהו׳ נתק נהאר ירושלם לא נתק נהאר סאיר אנלאחר לאנה קד יכון קבלאו בעד והד׳ משהור ענד אה׳ אן ובזמן שאין מקדש אסור כל היום לאן עד ועד בכלל לאן עד אאכרי יכון בעד נתק ועד אאולא יחרם י״ בעד ששה עשר׳ בכל מושבותיכם שלשה דברים תליין בארץ ואיסורן בארץ ובחוצה לארץ׳ החדש והערלה והכלאים אסור מן התורה בכל מקום והערלה הלכה למשה מסיני בחוצה לארץ והכלאים מדברי סופרים׳ וספרתם לכם כל אחד לעצמו׳ שבע שבתות תמימות תני בפרק כלה אימתי הן תמימות בזמן שאין ישועה ושכינה בישראל הן תמימות׳ ד״א אימתי הן תמימות כשתמנה מתחלת הלילה שהוא מוצאי יום טוב ומנ׳ שהוא מוצאי יום טוב נאמ׳ כאן ממחרת השבת מה להלן יום טוב אף כאן יום טוב שהרי נאמ׳ תספרו והקרבתם מנחה חדשה וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו הרי יום טוב נקרא שבת׳ מיום הביאכם הספירה והקצירה בלילה וההבאה ביום׳ ממושבותיכם תביאו לא מחוצה לארץ׳ תביאו משל ציבור׳ לחם תנופה שרגם ר׳ יהודה אומ׳ שלא תטעה זדד יהז זדד לשתי הלחם׳ יהז ללחם הפנים שתי הלחם ד׳ טפחים ארך י״ד רוחב ו״ז גובה׳ לחם הפנים ארכו ורחבו חמשה וגבהו ו׳ אצבעות וסייבין בעד׳ ונסכה לה׳ הי כלומ׳ נסכה דמנחה כנסכה ד׳ יין מה יין רביעית אף שמן רביעית׳ ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים שתהא זביחתם לשם שלמים ושבעה כבשים האמורים כאן הן בגלל הלחם והן מכפרין על טהור שאכל את הטמאה׳ על לחם הביכורים לא מצאו להקריבו כבשים בלא לחם והדה אלי אכתלף עליה א׳ ר׳ שמעון בן ננס ור׳ עקיבה פיל׳ ר׳ שמעון יקריבו כבשים בלא לחם אמ׳ ר׳ עקיבה עדיין הדבר שקול ומי מכריע אמ׳ בן ננס אני אכריע שכל ארבעים שנה שהיו ישר׳ במדבר היו מקריבין כבשים בלא לחם אמ׳ ר׳ עקיבה הל׳ כבן ננס׳ ובקצרכם קציר הנאכל׳ קציר קציר לגזירה שווה׳ תעזב להוציא שאינו נשמר שהוא עזוב׳ קציר ארצכם שעלה עיקרו בארץ׳ פאת שדך בקציר להוציא דבר שאינו

מכנלו

מכנסו לקיום׳ ושכחת עמר ולא גדיש׳ פאת למה הזכיר מתנות עניים בין
בכלל החגים אלא שאם בנו הפרשה וקצרתם את קצירה ואחלו אתם׳ צריכים
לדבר מצוה הוציאו מתנות עניים שהן פיאה ושכחה׳ ד״א שכל המוציא
מתנות עניים כאלו נבנה בית המקדש בימיו ומקריב בתוכו הד״י נ״ך ספרא׳
וקאי פי ספרי והלוי לא תעזבנו כל מקום שאתה מוצא לוי פרנסו מחלקך
אין לו חלק תן לו מעשר עני או מתנות עניים אין לו תן לו שלמים אין לו תן
לו מן הצדקה ואומה אינה דברה הנה למתנות לאוה יגב מן אנחם ילרגו
אחקוק למתעיינה פ׳ ארגל אוי לם יכרנהא קבל׳ בחדש השביעי שבתון
כלומ׳ שבות׳ זכרון זו זכרונות׳ תרועה זו שופרות׳ מקרא קדש זה קידוש
היום׳ ונאמ׳ להלן לפני אלהיכם זו מלכיות׳ אני יי׳ אלהיכם זה בנה אב שבכל
מקום שנ׳ זכרונות ושופרות יהיו מלכיות עמהם ביום הכפור שלו בל יובא
השנה׳ אך בעשור מיעט שאינו מכפר אלא על השבים ועצמו של יום הכפור
מכפר שנ׳ כי ביום הזה יכפר עליכם׳ והאבדתי זה לימד על הכרת שהוא
אבדן ומניין אזהרה לענוי מן המלאכה מה עונש מלאכה לאחר אזהרה׳
שנ׳ וכל מלאכה לא תעשו אף ענוי לאחר אזהרה׳ ועניתם וגו׳ בתשעה לחדש
כלומ׳ התחל להתענות מתשיעי הסמוך לעשירי ותמאם אכלתם קר בי״פ
פ׳ אחרי מות׳ חג הסכות ש״ה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה׳
חג הסכות ליי׳ ונאמ׳ חג הסכות תעשה לך הא כיצד חגיגה לגבוה וסוכה
להדיוט׳ ד״א ליי׳ כל ד״ליי׳ מכאן שמביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן׳
אך בחמשה עשר למעט חגיגה שאינה דוחה שבת ויש אומ׳ שאין בו
חגיגת ארבעה עשר׳ מקרא קדש במאכל ומשתה וכסות נקייה׳ אלה
מועדי יי׳ לרבות חולו של מועד׳ מלבד שבתת יי׳ קרבנותיהן נוהגות אף
בימים טובים׳ ומלבד כל נדריכם שהן קריבים בחולו של מועד לא ביום
טוב ולהלן הוא אומ׳ אלה תעשו ליי׳ במועדיכם׳ לעולותיכם כגון עולת מצ׳
מצורע ועולת יולדת׳ ולמנחתיכם להביא מנחת חוטא ומנחת קנאות׳
ולשלמיכם לרבות שלמי נזיר׳ ולקחתם לכם משלכם למעט גזול׳ ונאמ׳
ולקחתם אגדת אזוב מה להלן אגודה אף כאן אגודה ומצוה מן המובחר

שיאגודנו׳ פרי עץ הדר זה אתרוג שדר באילנו משנה לשנה׳ כפות תמרים
זה לולב׳ וענף עץ עבות זה הדס׳ וערבי נחל ערבה׳ אתרוג בשמאלו ושלשה
בימינו׳ ולטעם המדרש פרי עץ הדר זה הקב״ה דכת׳ ביה הוד והדר לבשת׳ כפות
תמרים זה הקב״ה׳ וענף עץ זה הקב״ה שנ׳ והוא עומד בין ההדסים׳ וערבי נחל
זה הקב״ה שנ׳ סלו לרוכב בערבות ביה שמו אבי יתומים ודיין אלמנות כנגד
חכם ועם הארץ ובור ותלמ׳ חכמ׳ ד״א כנגד ארבעה חלקים שבעולם עולם
המלאכים כנגד אתרוג ועולם הנפשות כנגד לולב׳ ועולם הגלגלים כנגד
הדס׳ ועולם היסודות כנגד ערבה׳ **תעלם** יא אכי אן אלגרץ פי הד׳
אלמדרש מא ד׳כרוה אלחכמ׳ פי מדרש הד׳
אלפסוק ולם נכתפי איצא
אלקול באלאנמא אקתצרנא פי הד׳ אלקול פקט לאן יטול אלכלאם פי הד׳ אלגרץ
אד׳ ליס אלד׳י דרשו אלחכמ׳ פי קו׳ פרי עץ הדר זה הקב״ה הו גרץ אלנץ בל אן הד׳
נאדר שערי בעיד חתי אן מן אלמפסרין אלמחדתין אלנאקדין אפטר מן יקול אן
הד׳ גרץ אלנץ ועגדה אן הד׳ הו אלאצל ואן גופיה דקרא ושריעה׳ אלעמר
פיהא אלמצוה עגדהם ליס הי עמדה ויתעלק פי חבל אלעגכבות וקד סמע׳
תהם ירפדון אקואלהם איצא פצקו עמי הארץ העוסקים במצוות ולם יעלמו
מא קלה ע״ה ומענאה אן הדה אלמצוה להא גאיה ומן אגל פאידה׳ מא שרע
בהא כמא קאל אנבי לא אמרתי לזרע יעקב תהו בקשוני אני ה׳ דובר צדק
מגיד מישרים פאן עמל אלאנסאן אלמצוות אלעמליה וחרר אקואליה מן גהה
מא קד תחקק עגדה אן הכד׳ יגב פעל אלמצוה אחד בהד׳ אלנית נתו יכדי
אלי אלגאיה אלכבירה פיהא אלמצוה והי מערפה׳ ובודה תעאלי הי גאיה אל
גאיאת כלהא פיגב על אלאנסאן אלתחרי פי פעל אלמצוות ולא בתאחר להרן
בתוספתא נתוצל אלי אלגאיה אלכבירה מאדי כאן סייר אלאוולין ואלאכרין אלד׳י שהד
אללה לה באלכמאל בכל ביתי נאמן הוא שאחה על׳ הני מצוה פכיף מן חנה׳
וחמא קו׳ אן עולם המלאכים כנגד אתרוג לכון אלאתרוג אשרפהא כמא לד
עלם אלעקול אשרף אלמוגודאת וכמא אן פי אלאתרוג טעם וריח אחדהמא תאכלין
להאשה׳ אלדוק ואלשם כד׳לך פי אלעקול אלמפרקין שריפאן אחד הי מדרכה
בריה שבה מוגדה ואן כאן לא שבה באלחקיקה והד׳ה שבה״ה מא באלולב׳

ל׳ לנפש אר׳ הי׳ מלך בגוף והד׳ה פי׳ה רפעה אר׳ יוחנן חג אין יבון גבוה מכולן
טפח ואמה משתק מן הד׳ לגמעני לו לב׳ אר׳ לב׳ יקי׳ על לעקל אר׳ אבות
דחה נפש וכיון לים לה ריחא ל׳ לנפש קט׳ מנהא מ עמ׳ מן לד׳ פ׳ מנחכה
אר׳ הי׳ מרדכה לבונה׳ מרתב׳ טה פי׳ גסס׳ והדם משאבה לעלם לאפליך
אר׳ פי׳ להדס ריח ולא פליך פיהח חוא׳ מ׳א אר׳ הי׳ מרדכה ואמא לערבה
פהי׳ לא טעם ולא ריח ולא יתקנאת משאבהה להא אר׳ הי׳ אגסאס נ׳יר
מרדכה וינתלם עלי הד׳ יאתרוג אחד אר׳ הו שבה בא׳ר והאיין לא יתג׳ א
וכד׳ ללולב אר׳ כד׳ לאפליך דאת נפש וגסס׳ ושעבד׳ ערבה אר׳ הי׳ דאית
מאר׳ה ויורה וכפא פי׳ מתל הד׳ אשורה ואין מפרשין לחכם׳ ד׳א אין
ארבעת מינין שבלולב שהיה בבע אדם לד׳ אוגבת לקכמה אין ין לאנפא)
אמא עלם עאמל שבה לאתרוגאו לא עאמלו ולא עאמל שבה לערבה
או עלם נ׳ר עאמל שבה להדס או עאמל נ׳ר עלם שבה ללולב והד׳ה נש׳
שבה׳ יה בעידה לא נ׳רין לנין׳ ד׳א בסמת תשבו תני רב סוכה שהיא
גבוהה מעשרים אמה פסולה למאי דבת׳ למען ידעו דרתיכם עד עשרים
אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אדם יושב בתל דפנות׳
אמ׳ אביי לא מעתה אדם שעשה סוכתו כעשתרת קרנים והוא שאין
חמה זורחת עליו הכי נמי דלא הוי נסכה׳ ד׳א תשבו דירת עראי למעלה
מעשרים דירת קבע ולאיתל ענדנא סוכה דירת עראי וכד׳לך איתא נ׳יר
נקול כמי אין לסוכה מצות עשה ועשיית המקדש מצוה פוגדנא ארפע׳
תסקיף פי׳ לפתחים עשרים אמה והוא שער האולם אמ׳ ר׳ יהודה והלא
סוכת הולני המלכה בלוד היתה גבוהה מעשרים אמה וכל מעשיה על
פי חכמ׳ ושאין לה שלש דפנות ישאם למקרא ויש אם למסורה למסור׳
כיצד הד׳ כאן ארבע חד לגופיה נשאר תלת ויש אם למקרא הרי שש
ללמדך שצריכה שלש דפנות ויש לה שלש צורות׳ וסוכת גוים כשרה
פי׳ סוכת גוים נשים בהמה כותים הואיל והיא עשויה לצל אבל סוכה
רועים פסולה פי׳ רועים קייצים ברגטין והן כמו שובכות לאצור בהם
התבואה ושומרים זה הכלל דבר שהוא מקבל טומאה אין מסככין בו שנ׳

ואד יעלה מן הארץ מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ כך
כי יצאנו מסככין בו היא ניחא ליה למאן דאמר סוכות ענני כבוד היו אלא למאן
דאמר סוכות ממש היו דכל חג הסכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך בפסולת
גרן ויקב הכת' מדבר׃ תנו רבנן עצי סוכה אסורין כל שבעה קלו כשם שחל
שם שמים על החגיגה כך חל על הסוכה׃ סיכך על גבי אכסדרה שיש לה
פצימין פי' סוכה זו בחצר לפני האכסדרה כגון שיש לה שתי דפנות כהלכתן
אחת בדרום ואחת במערב ברוח צפון ויש לאכסדרה זו שני פצימין ושני
לחיים נחשבין כטפח שוחק ומשרה דתנן התם העולם כמו אכסדרה
ומיצפון אינו מקורה לפי דרכינו למדנו שאפלו שיחת חכמים צריכה תלמוד
שנ' ועלהו לא יבול ואעפ' שאין אדם יוצא בלולבו שלחבירו יצא בסוכתו
שנ' כל האזרח בישראל ישבו בסכות׳ כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת׳
מעשה בר' אליעזר ששבת בסוכתו של ר' יוחנן בקסרי הגיעה חמה
לסוכה אמ' מה הוא לפרוס עליה סדין אמ' לו אין לך כל שבט ושבט שלא
יצא ממנו שופט הגיעה חמה לחצי הסוכה אמ' לו מהוא לפרוס עליה סדין
אמ' לו אין לך כל שבט ושבט שלא יצא ממנו נביאים ושבט יהודה ושבט
בנימין העמידו מלכים ונביאים הגיעה חמה אצל מרגלותיו של ר' אליעזר
עמד ר' יוחנן בן אלעאי ופרס עליה סדין הפשיל טליתו ר' אליעזר טליתו
לאחוריו ויצא לא מפני שהפליגו בדברים אלא שלא אמר דבר שלא
שמע מרבו׳ כל האזרח לרבות קטנים שאינן צריכין לאמן׳ תנו רבנן
קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה יודע לנענע חייב בלולב יודע להתעטף
חייב בציצית לשמור תפלין שלא יכנס בהן לבית הכסא אביו לוקח לו
תפלין יודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה׃ יודע לישאל ברשות היחיד
שנשאלין אותו נגעת בטומאה או לאו והוא יודע להשיב ספיקו טמא ברשות
הרבים אם שאלהו ואמ' איני יודע ספיקו טהור וברשות הרבים ספיקו טמא׳
יודע לשמור ידיו אוכלין על גבי ידין טהורות ואם נגע בטהרות חוששין
לו שמא אינו יודע לשמור ידיו שיש שם דינין לטומאת ידים׃ לשמור
גופו מטמ' מגע ומשא והאהל אוכלין על גב גופו טהרות׳ יודע לפרוס כפיו

בני׳

חולקין לו תרומה בבית הגרנות׳ אבל כשהוא קטן לאו שאין חולקין הגור׳
גנות לחרש שוטה וקטן אבל משלחין להן לבתיהן׳ יכול לאכול כזית בכדי
שיאכל הגדול פרס מרחיקין מיטותו וממימי רגליו יכול לאכול כזית על׳
שוחטין עליו הפסח שאין ממנין על הפסח אלא מי שיכול לאכול כזית׳ ירדו
גשמים והוא בתוך הסוכה מושלין אותו משל לעבד שמזג כוס לרבו שפך
הקיתון על פניו כלו׳ אי אפשי בשמושך׳ שנו רבות בזמן שחמה לוקה
סימן רע לאומות העולם לבנה לוקה סימן רע לישראל לפי שישראל מונין
ללבנה ואומות העולם מונין לחמה לקו שניהן שהוא סימן רע לכל העולם׳
לקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב סימן רע ליושבי במערב׳
לקה באמצע סימן רע ליושבי כל העולם פניו דומין לדם חרב בא לעולם
לשק רעב בא לעולם כמין זה וכמין זה זה וזה בא לעולם לקה בכניסתו
פורענות ממהרת לבוא ביציאתו פורענות שוהה לבוא ויש אומרין חן
חלוף הדברים וכל אומה ואומה אלהיה לוקין עמה שנ׳ ובכל אלהי מצרים
אעשה שפטים אני יי׳ ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אינן מתייראין
מכולן שנ׳ כה אמר יי׳ אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל
תחתו׳ היה יום טוב עצרת ברור סימן יפה לכל השנה והטים יזלן׳
תנו רבנן בשמחת בית השאובה תיקון גדול שהיו נשים מלמעלה ואנשים
מלמטה עושין כמין מגדל ועושין בו כצוצריות יוצאין מן הקיר וקרוי׳
על גבה כנגד שלש רוחות העזרה והא כת׳ וספדה הארץ משפחות משפ׳
בני יוסף לבד ונשיהם לבד קל וחומ׳ שעוסקין בשמחה ויצר רע שולט
בהן ועל מה הן סופדין על יצר רע שנהרג׳ בשלמא למאן דאמ׳ על
משיח בן יוסף שנהרג כת׳ והביטו אל אשר דקרו בחרב וספדו עליו
משפחות משפחות אלא למאן דאמ׳ על יצר רע שנהרג דאמ׳ ר׳ יהודה
עתיד הקב״ה להביא יצר רע ולשחטו בפני הצדיקים ולפני הרשעים׳
צדיקים דומה לפניהם כהר גבוה ורשעים דומה לפניהם כחוט השערה׳
הללו בוכין והללו בוכין צדיקים בוכים היאך יוכלו לכפות הר גבוה ורשעים
בוכים היאך לא יכלו לכפות חוט השערה אף הקב״ה תמה על הצדיקים

שנ׳ כה אמר ה׳ כי יפלא גם בעיני יפלא שבתחלה יצר רע דומה לחוט השערה
ולבסוף דומה לעבות העגלה שנ׳ הוי מושכי העון בחבלי השוא ובעבות
העגלה חטאה ושבעה שמות ליצר רע הקב״ה קראו רע שנ׳ כי יצר לב האדם
רע מנעוריו׳ משה קראו ערל שנ׳ ומלתם את ערלת לבבכם׳ דוד קראו
טמא שנ׳ לב טהור ברא לי אלהים רוח נכון נכון חדש בקרבי מכלל דאיכא
טמא׳ שלמה קראו שונא שנ׳ אם רעב שונאיך האכילהו לחם ואם צמא
השקיהו מים׳ ישעיה קראו מכשול שנ׳ הרימו מכשול מדרך עמי יחזקאל
קראו אבן שנ׳ והסירותי את לב האבן מבשרכם׳ יואל קראו צפוני שנ׳ ואת הצפוני
ארחיק מעליכם׳ למה נקרא שמו צפוני שהוא צפון בלבו של אדם ומהוא
אומ׳ לא יהיה בך אל זר זה יצר הרע׳ וידבר משה את מועדי ה׳ לפי שלא
למדנו אלא על הפסח ועל התמיד שידחו את השבת׳ שכת׳ בהם מועד שאר
קרבנות הצבור במועדות מניין שנ׳ אלה תעשו לה׳ במועדיכם למד כבולן
שדחו שבת לפי שנ׳ בהם מועד שנ׳ וידבר משה את מועדי ולהלן הוא אומ׳
אלה תעשו לה׳ במועדיכם מלמד שמותר להקריב בחולו של מועד נדרים
ונדבות׳ לעולותיכם כגון עולת יולדת עולת מצורע׳ ולמנחתיכם מנחת
חוטא ומנחת קנאות׳ ולשלמיכם שלמי נזיר׳ להעלות נר תמיד למה
הוא מזכיר כאן הדלקת שמן במנורה אלא ללמדך שהיא צריכה דישון
שנ׳ על המנורה הטהורה מחוץ לפרכת העדות עדות היא לכל באי העולם
שהשכינה בישראל׳ יערך הנרות לפני ה׳ שלא יתקן מבחוץ ויכניס׳
מערב עד בקר שנותנין בכל יום חצי לוג שמן כדי שיהיה דולק מערב עד
בקר ומדליק נר מערבי ממזבח החיצון׳ ובכל שאר הנרות מדליקו ומחזירן
מושך הפתילה ומדליק שהנרות קבועין והטבתו בבקר ובין הערבים
תמיד תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה׳ על השלחן הטהור על טהרו
של שלחן׳ ולמה נקרא שמו לחם הפנים שיש לו שש פנים היה ארך כל
חלה עשרה טפחים ורחבה חמשה טפחים ועבה שבע אצבעות סימן יה״ז
השלחן ארכו י״ב טפח ורחבו ששה ולחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה
מניח ארכו לרוחב השלחן וכופל טפחיים מכל צד׳ ויצא בן אשה ישראלית

זה בנה שלשלומית שהיא שלמה מכלמום׳ בתדברי דברנתהיתה ולכך
נלקית וקד׳ דכרנא כבדהא מעגמיד׳ פי ואלה שמות׳ ומאיכן יצא מבית
דינו שלמשה בא ליטע אהלו במחנה דן אמרו לו מה טיבך ליטע אהלך תוך
מחנה דן הלא כת׳ איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו עמד ונכנס
לבית דינו שלמשה ויצא מחוייב ועמד וגדף למטה דן׳ גנאי הוא לאותו
שבט שהיה ממנו׳ ואיש כי יכה כל נפש אדם זה לימד אפלו הרג קטן בן
יומו נהרג עליו׳ הכהו ואין שם אומר והכהו אחר ויש שם אומר חייב׳
ד״א שאם הכוהו עשרה ולא המיתוהו ובא האחרון והכהו והמית אותו
חייב שנ׳ כי יכה כל נפש׳ ותבדידה הנא ומכה בהמה לי על מנא אן חד׳ לאוני
טרפה פהו פטור לאוניק׳ לאוול נפש בהמה ת״ל טרפה עוד פיהא ת״ל
נפש פלינא הנא וקי׳ בהמה כמו שנ׳ בקרבן מן הבהמה וקי׳ פיה תחת
פרט לטרפה מה להלן בריאה אף כאן בריאה וכדי׳ בא אדם קא פיה פי׳ ת״ל
חוול כל נפש אדם מה ת״ל יכול טרפה ת״ל ומכה אדם מיעט אדם טרפה
ומיעט בן שמונה שנקרא אדם ונאמ׳ להלן ויברא אלהים את האדם מה
להלן בריא אף כאן בריא׳ ד״א למה נשוה בהמה לא מה אדם עד
שיתכוון שנ׳ וארב לו כך הבהמה׳ ד״א ומכה נפש בהמה ישלמנה
ומכה אדם מה מכה בהמה לא חלק הכת׳ בה בין שוגג למזיד לחייבו
בתשלומין אף מכה אדם לא חלק בין שוגג למזיד לפטרו מן התשלומין׳
כאשר עשה כן יעשה לו למה חזר לומ׳ יד ביד רמה רבתה תורה והחובל
בחבירו אפלו ביום הכפורים שהרי נאמ׳ כאשר עשה כן יעשה לו למה
חזר לומ׳ ביד רמה׳ ובני ישראל עשו כאשר צוה יי׳ את משה ומה עשו
סמכו עליו ותלו ולא הלינו נבלתו על העץ שנ׳ לא תלין נבלתו על
העץ׳ ונשלמה זו הפרש׳ בעז׳ שכה׳

ואתחיל בפרשת

בהר סיני

בעזרת פוקח לאוני: ז״ש למה תרצדון
הרים גבנונים ההר חמד אלהים לשבתו זה סיני׳
מה ענין שמטה אצל סיני והלא כל המצוות מסיני אלא מה שמטה
נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני כך כל התורה נאמרו כללותיה

ופרטותיה ודקדוקיה מקיני פאכלהא אלשמטה הוקו ובשנה השביעית שבת ש
שבתון יהיה לארץ אלדי חרסל ענאיה או מתל יום טוב אלדי יחרם פיה כל מלאכ
עבדה לא תעשו פמתל דלך וקו שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר לא תקצור
לא תבצור הדי פרט וכד׳ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה פמן הדי אלקול אל
גמלי לם נעלם הל הדי לאן פקט או לגירנא פמרט וקו לך ולעבדך ולאמ
ולחיה וגמלה דלך אלתפציל: ואלדקדוק מתל קולה אק לנביעה אק יהדלי
הנא אלדי הדי אלטעם מן חכמת אלגנן וגד פיה אשארה תדל עלי הדי ואלא אנה
כאן יקול ולחיה אשר בארצך לאכל פאמר תהיה לתביין אלגבה ולהיה אל
אשארה וקס עלי הדי מא שאבהה: ואן שיתתקו לפללותיה אלנגון ופרטו
תיה אלכל ודקדוקיה מבאדי אלתנגיג פלך דלך: **ותעלם** יא אחיה
אנחסר פיה הדי אלמדרש אן אלסבב פי כון אלכתאב אל
עז״ז נס״ב
הדא אלמזוה אלי קינ בלצוק פהו למעני גריב והו אנך תעלם אן כל תסייב
יסילה אלאנסאן ואפלאת אלטמאע יעקר עלי אלאנסאן עלי קדר ליאלה אל
פאכר וטבאעה אלמקצה פלמא טלבת אלתורה תהדיב נפוסהם ואכראגהם
מן תלך אלאאת אלבהימייה אלי אלאקנאעה וקטע אלשהוה ואלטמע אל
ועלה אלגמאניה פנקבהא אלי סינ לאלתהדיב ואלתכויף ותשדיד אלאמר
עליהם ולטעם המדרש כמה תביב השביעי לפני הקב״ה למעלה הרקיע
השביעי חביב והוא ערבות שנ׳ סלו לרוכב בערבות ביה שמו ואני יתומים
ודיין אלמנות אלהים במעון קדשו שכך שנו שבעה רקיעים ברא הקב״ה
ולא בחר מכולן כסא כבוד למלכותו אלא ערבות: בארצות השביעי חביב
והיא תבל שנ׳ ישפט תבל בצדק יצ׳ מלך: בדורות השביעי חביב והוא
חנוך שנ׳ ויתהלך חנוך את האלהים והן שלשה שעלו ושימשו במרום חנוך
ומשה ואליהו: בימים השביעי חביב וביום השביעי שבת וינפש: בשבועות
השביעי חביב שנ׳ שבעה שבועות תספר לך ועשית חג שבועות בחדשים
השביעי חביב שנ׳ ובחדש השביעי חג הסכות ליי׳ בשנים השביעית
חביבה שנ׳ ושבתה הארץ שבת ליי׳: **גאיה׳** הדי אלכלאם אנא וגד נ
אלסבעה אלאחרה תקטע הרכתהא לג׳
איאם אלהי הי שצ״ס הנ״ב

בה׳

פתכון אלארמה אוול אנה ור יום יאחר לאשמס פי אלאעה אלאולי יגי מה כאן
וקת אלליקה פאדי קהקרת אלסאעאת אלי אוול ליל יאחד פתכון אבתדא
גיט. אחספוע בשנית אלף ואבתדי אלאיאם אלף בשנית ותשר אלארמה כט
לעטאחדד לילה יאחד אינה וכדלך אלה מנאל אקמר תכון ד' אדואחד
אלי כל דור סבע פאדור אלטביעי מסבע וכדלך אלעקל יקא עלי ג' מעאני
אלעקל אלעמלי ואלעקל אלנטרי ואלעקל אלהיולאני ואלעקל באלמלכה ואלעקל באלפעל
ואלעקל אלמסתפאד ואלעקל אלפעאל וכדי אסמאיה ז' והי אל ואלוה ואלהים ואהיה
ושדי יצבאות ואדני וכתיר מא יקולון אלדרשנים כלמה על סוד שמורין שלהם
כי תבאו אל הארץ יכול משבאו לעבר הירדן ת"ל אל הארץ המיוחדת
יכול משבאו לעמון ומואב ת"ל אשר אני נתן לכם: נמצאת אומ' כיון שעבר
ישראל את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש הגיע י"ד בניסן נתח"ייבו
במעשרות אחר שבע שכבשו ושבע שחלקו התחילו מונין שמטה לאחר
ועשרים שנה לפ"ד עשו יובל ולא הותרה שביעית לישראל אלא בימי סנחריב
שבית ולפר הארץ בסוף השבוע וכן הוא אומ' וזה לך האות אכול השנה
ספיח ובשנה השנית שחיס ובשלישית זרעו וקצרו ואכלו: ונטעתם
כרמים ואכלו פרים ולא גלו ישראל אלא על שבטלו מצות שביעית שנא'
ויגלאת שארית ישראל מן החרב בבלה מלמד שלא השמיטו הארץ
שבעים שנה וראש חדש תשרי הוא ראש השנה לשמטים וליובלות:
שדך לא תזרע שלא לעבור הארץ בשביעית: זרע וזמיר בכלל היו
ולמה יצאו להקיש אליהם מה זרע וזמיר מיוחדין שהן עבודה בארץ
ובאילן חקאין לא אלא שהן עבודה בארץ ובאילן יצא המזבל והמסקל
אבנים והמבריך והמרכיב באילן שהוא פטור: את ספיח קצירך לא
תקצר שלא לקצור ספיחי שביעית כדרך שקוצרין בשאר הימים:
ואת ענבי נזירך לא תבצר שלא לאסוף פירות שביעית כדרך שעושין
בכל הימים מכאן אמרו תחלים של שביעית אין קוצין אותן במקצה
ואין דורכין ענבים בגת אלא בעריבה: זמירה בכלל זריעה וקצירה
בכלל בצירה ולמה פירטן הכתוב על שתי תולדות או חייבין ועל שאר תולדות

וש'ע'ת

קנ

אבות טלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן׳ להם לאכלה להביא ממנו
מנחות ונסכים ומניין להביא שלשים יום לפני שביעית שעבודת הארץ
אסורה בהן שנ׳ יהיה לארץ מנין יהיה׳ ולבהמתך ולחיה כל זמן שחיה
אוכלת ממין זה בשדה אתה אוכל ממין שבבית כלה מן השדה חייב לבער
אין החיה אוכלת בשדה אין הבהמה אוכלת בבית׳ וספרת לך מצות עשה
לספור שנים ושבועים ולקדש שנת חמשים יכול יספור שבע שמטות ויעשה
יובל ת״ל שבע שנים שבע פעמים׳ והיו לך וג׳ תשע וארבעים שנה שימנה
שנים הא עד שימנה שנים ושבועי שנים ואלו שתי מצוות עשה הן מסורות
לבית דין הגדול׳ ולפי חשבון השמטים והיובלות שנה זו שאנו עומד בה
שהיא שנת אלף ושבע מאות ושמונה ושלשים שנה לשטרות היא שלח שנ׳
שמטה פתבון הדה אקנה הי אתל וסנתנא הדה אתיהי אתשמאת לשטרות
היא שנת חמשת אלפים ומאה ותשעים שנה ליצירת עולם סימן הקץ תהא
סוף וקץ לכל חטאתינו וגלותינו ותחקיק לך קד ביינא פי אוול הדי אמדרש׳
והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש מה ת״ל בעשור
לחדש ביום הכפורים קאו פי ספרא מאחר שאמר ביום הכפורים איני
יודע שהוא בעשור לחדש אלא בעשור לחדש דוחה שבת׳ בכל ארצכם
אין תרועת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם אלא לבית דין בלבד׳
והיובל משמיט עבדים וקרקעות ושמטה משמטת כספים ושבועות׳
ומנ׳ שהיא משמטת אף שבועות שנ׳ וזה דבר השמטה זו שבועה׳ וזהו
דבר צריך לומ׳ משמיט אני׳ כיוצא בו וזה דבר הרוצח צריך לומ׳ רוצח הוא׳
וי״ג יובלות עשו ישראל בארץ׳ לכל יושביה בזמן שיושביה עליה ולא
יהיו מעורבין שבט בשבט׳ ומשגלה שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט
מנשה בטלו יובלות׳ יובל היא קדש תהיה לכם מה יובל תופס את דמיו
אף שביעית תופסת את דמיה נמצאת אומר אחרון אחרון נתפס והפרי
עצמו אסור׳ הא כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערין לקח
בבשר דגים יצא בשר ונתפסו דגים לקח דגים בשמן יצאו דגים ונתפס
שמן האחרון נתפש והפרי עצמו אסור לעולם ופרי ע״ז לקו פיהא והיית

חרם כמוהו׃ ועשת את התבואה לשלש השנים שהן ששית ושביעית ומוצ'
שביעית ד"א שביעית ויובל ומוצאי יובל׃ נמצאת אומר תשיעית שהיא
שמינית שנ' וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד התשיעית
שהיא שמטה ועשירית שהיא יובל ושנת אחת עשרה מוצאיהן ובזמן
שהיובל נוהג הוא נוהג בארץ ובחוצה לארץ׃ והעברת שופר תרועה ואחר'
תעבירו שופר מכאן שתקיעה לפני התרועה ותקיעה לאחריה׃ בחדש
השביעי כל תרועות שלחדש השביעי יהיו בשופר׃ בשנת היובל הזאת
תשובו איש אל אחזתו ונאמ' אל משפחתו ואיש אל אחזת אבותיו ישוב אל
אחזת אבותיו הוא שב אינו שב לשררה שהיה בה׃ וכי תמכרו ממכר
יצאת החלפה שאין בה הונייה׃ לעמיתך אל תונו זה ישוב אונאת
ממון׃ או קנה דבר הנקנה מיד ליד הוא שיש בו אונייה יצאו קרקעות
שאין בהן הונייה וכן לקרקע אין בו הונייה לפיכך חוזר ביובל לבעליו ׳
ועבדים הוקשו לקרקעות שנ' בהם אחזה כקרקע ושטרות שאין גופן
ממון׃ לעמיתך לא הגוי׃ עמיתך לא הקדש וכמה אונאה שתות בשווה
שנקנה מקח ומחזיר את דמי האונאה יתר משתות בטל מקח פחות
משתות מחילה׃ ר' טרפון הורה בלוד שההונייה שליש למקח ושמחו
תגרי לוד אמ' ובלבד שיחזיר כל היום אמרו יניח לנו טרפון מקומינו׳
כי מספר תבואות הוא מוכר לך שני תבואות אין פחות משתי שנים
פעמים שאתה אוכל ממנה שלש תבואות לשתי שנים׃ ולא תונו איש
את עמיתו זו אונאת דברים כיצד ראה חלאים באים עליו לא יאמר לו דרך
שאמרו חביריו שלאיוב זכר נא מי הוא נקי אבד׳ ראה חמרים מבקשים
תבואה לא יאמר להן לכו אצל פל' והוא יודע שאין לו׃ ויראת מאלהיך אני
יי' אלהיכם על כרחכם׃ ואיש כי לא יהיה לו גואל זה הגר שאינו יורש ולא
מוריש אבל ישראל שבטח לא באלו שנ' ואתם בית ישראל לא כליתם׃
והשיגה ידו לא שילוה ומיצא עד שימצא דבר שאינו ענגו בשעה שנמכר
אבל אם מכר שדות אחרות כדי שיגאל השדה אין שומעין לו׃ כדי גאלתו
מקדאר מה יגאלנה כולה או יגאלנה כולה אבל מקצתה לא יגאל שנ' כדי

גאולתו׃ בית מושב עיר חומה אין דינו נוהג אלא בארץ ומשום ישוב ארץ ישר׳
באנה לפדיה עד שנה וקו תמימה להביא חדש העיבור׃ אשר לא חומה כת׳
וקר׳ לו ללמדך שאם היה בקיר החומה שנ׳ כי ביתה בקיר החומה ובחומה
היא יושבת׃ אמא לכהנים וללוים ליס הס דאבלי׳ בכלל עיר חומה׃ ושדה
מגרש עריהם לא ימכר לא ישונה מגרש לעיר ולא עיר למגרש׃ וכי ימוך
אחיך והחזקת בו תן לו דבר שיתחזק בו משום צדקה׳ וחי אחיך עמך
תן לו מלאכה שיחיה בה׳ עמך שחייך קודמין לחיין שהרי שבידו קיתון
שלמים אם ישתיהו אחד במדבר יגיע לישוב ואם ישתהו שנים לא יגיעו
ישתיהו זה שבידו׃ אל תקח מאתו נשך ותרבית למה נקרא שמו נשך
מפני שהוא כנושך מבשרו׳ ותרבית כמשמעו׳ ונשך ורבית אחד הוא
ולמה חלקו הכת׳ לעבור עליו שני לאוין׃ ד״א נשך בכסף ורבית באוכל׳
אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אני שבחנתי בין טפה שלבכור לטפה
שאינה שלבכור אני עתיד להיפרע ממי שהוא תולה מעותיו ביד גוי׳
ומלוה אותן ברבית׳ קד תקדם לנא אקול למה תלה יציאת מצרים גבי
רבית׃ ונזירה ביאנא והו אנך לא תמלך אכיך ותפתולי עליה בדרבירה
חתי ימן עבדא ממלוכא לך ותדכר אנך כנת עבדא במצר וכנת אסתלך
ואטלקתך מן אלמלכיה כדאך אנת אען אכיך פי אלצדקה ואלהלואה ולא
תזיד עליה פתסתמלכה לאנך אדי פעלת הכדי פסוק יעני וימכור עצמו
לעבד׳ לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים מכאן אמרו כל היושב
בארץ ישר׳ כאלו קיבל עליו עול מלכות שמים וכל היוצא מארץ ישר׳
להוציה לארץ כאלו עבד ע״ז וכן דוד אומ׳ כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת
יי׳ ויאמרו לי לך עבוד אלהים אחרים׃ וכי ימוך אחיך עמך ונמכר
לך זה המוכר עצמו׳ כשכיר כתושב שכיר זה שכיר שנים תושב זה
שכיר עולם׳ ויצא מעמך הוא ובניו עמו שרבו חייב במזונות בניו עד
שיצא׳ אל משפחתו הוא שב ואינו שב לשררה שהיה בה׳ ומכן שאסור
לקרות לו עבד והעושה בו כדרך שמשתמשין בעבדים כנענים עובר
בלא תעשה שנ׳ לא תעבד בו עבדת עבד כיצד לא ישא בלינטה לפניך

ולא

ולא ינעל לך מנעלך׳ ואל אחזת אבותיו שלא יאמר רבו הואיל ויש לו אחוזה
אקח ממנו גרעון כסף׳ לא ימכרו ממכרת עבד שלא יעמידם על אבן הלקח
ויכריז אלא בצנעה׳ לא תרדה בו בפרך זו עבודה שאינו צריך לה׳ וגם
מבני התושבים מותר לקנות גר תושב כעבד כנעני׳ לעולם בהם תעבודו
והמשחרר עבדו הכנעני עובר בעשה שנ׳ לעולם בהם תעבודו׳ לרשת
אחזה ונאמ׳ בשדה ושדה מגרש עריהם לא ימכר כי אחזת עולם הוא להם
מכאן שהוקשו עבדים לקרקעות׳ או לעקר זה המוכר עצמו לעובד
ע״ז או לע״ז עצמה שהיא עיקר הגוים׳ לצמיתות תרג׳ לחלוטין׳ ד״א
לצמיתת לרבות את הנותן מתנה בראשונה היה נטמן יום שנים עשר
חדש שתהא חלוטה לו התקינו שיהא חולש מעותיו בלשכה ויהיה
שובר הדלת ונכנס׳ אימתי הלז יבוא ויטול מעותיו׳ ואם לא יגאל באלה
ר׳ יוסי אומ׳ באלה לשחרור ובשאר כל אדם לשעבוד׳ ר׳ עקיבה אומר
באלה לשעבוד ובשאר כל אדם לשחרור׳ פי׳ ר׳ סבר אחרים לשעבוד
דאי אמרת לשעבוד ממנע׳ ולא פריק׳ ור׳ עקיבה סבר מסתברא אחרים
לשעבוד דאי אמרת לשחרור הדר ומזבין נפשיה והחכמ׳ אומ׳ הכל
לשחרור בין שפדוהו קרובים בין שפדוהו שאר אדם יצא לחירות׳ ר׳
עקיבה אומ׳ גאולת קרובים לשעבוד ושל כל אדם לשחרור מר סבר דדו
או בן דדו או השיגה ידו ונגאל׳ הרי כאן שלש גאולות לשחרור דאי אמרת
בגאלת קרובים לשחרור הדר ומזבין נפשיה ובשאר כל אדם יאמר אם
מזבינא נפשאי תוב לא פריק לי׳ וחשב עם קנהו מכאן שאסור לגנוב
דעת הבריות ואפלו דעתו של גוי לא אמרו כאן הרי אלו יהא עובד ע״ז אלא
חאסבה עברי פכין פאיר אנוס יחתוך ידקדק עמהם בחשבון וכ״ש לא
פי׳ ספרא יכול יגלום עליו בחשבון ת״ל וחשב עם קונהו שרח דבי בטהרות
יגלום עליו בחשבון יכבוש עליה׳ לא ירדנו בפרך לעיניך תמחה אבל אין
אתה חייב לפשפש עליו לתוך ביתו לראות במה הוא עובד׳ ומצבה לא
תקימו לכם מצבה היא בנין גבוה כמו אכסדרה יתמעו תנחך עובדי
ע״ז ויניחו עליו עבודתם פחדמלה אשריעה ולו עמל לעבודת י״י לכה

נתשבה באפעלהם׃ ואבן משכית היא שחוקקין עליה ע״ז ומשתחוים עליה והי
חגר מנקושה מגל׳ פה׳ ובארצכם לא תעשו אין אתם משתחוים על האבנים
אבל משתחוים על האבנים שבמקדש׳ את שבתתי תשמרו קד תקדם ביאן
הדי׳ פי׳ פרש׳ קדושים׃ ולסבב לתלדידה הנאהו מן אגל עבד ה נמכר לע״ז לא
יתן אין כמיקד נמכר לו אנה פטור מן המצוות ויקול והואיל ורבו מחלל שבת
הואיל ורבו עובד ע״ז והואיל ורבו מגלה עריות אף הוא ת״ל את שבתתי תשמ׳

את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירת מקדש לעולם אף מורא
מקדש לעולם אע״פ שהוא חרב׳ ומקדשי תיראו ז׳ מ״ע עשה ליראה מן
המקדש ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה לעשות מקדש שלא
יכנס אדם להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפונדתו ולא יעשנו קפנדריא
שיכנס מזו הדרך ויצא בקצרה כדי לקרב הדרך ורקיקה מקל וחומר׳
וכדי מן גמלה׳ כופה אן מן כאן ירבל לא יצא קאים כמי קט לעמוד לשרת
ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנ׳ ויבא המלך דוד וישב
לפני יי׳ וקא קריבת לאחד מן קמ״א יעני פי׳ מראתב וגור לאן המקדש
דומה לעולם וקא שרפים עומדים ממעל לו אי אנלם תאבתין לא ילאקכם
תג״יר ולא סכון ען לאוראך ולא טרפת עין׃
בעו׳ שבה׳ ונשלמה זאת הפרשה
אתחיל בפרש׳
אם בחקתי
המאזין לנגינתי׳ ישלח חסדך יי׳ בעזרת
מלאה
הארץ חקיך למדני ודבר שלא נמצא לאדם בו טעם או עילה אל ימהר
לעלות אל יי׳ פן יפרץ בו׳ ונתתי גשמיכם בעתם שלש מצוות ניתנו במתנה
הגשמים שנ׳ ונתתי גשמיכם ומאורות שנ׳ ויתן אתם אלהים ברקיע השמים
ותורה שנ׳ ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו שני לוחות האבנים׃ ונתתי גשמ׳
בעתם תני רב איזה הוא עתם הוי אומ׳ לילי שבתות ולילי רביעיות׳
ומשבעה ימים במרחשוון שואלין את הגשמים ודלך טו׳ מאחר החג מן
קבב עולי רגלים ללא יקטעהם מטר קאן כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר
פרת׳ ויש אומ׳ זה מרחשוון וכסלו שנ׳ יורה ומלקוש יורה במרחשוון ומלקוש
בניסן׃ ונתנה הארץ יבולה מעשה בימי שמעון בן שטח שהיו הגשמים

יורדין

יורדין בלילי שבתות ובלילי רביעיות עד שנעשו חטים ככליות ועדשים כדינרי
זהב ושעורים כגרעיני זיתים ותררו מהן חכמ׳ והניחום לדורות הבאים להודיע
כמה העונות גורמין׳ ההד׳ חטאתיכם מנעו הטוב מכם׳ והשבתי חיה רעה
מן הארץ משביתן מן המזיקין וכן הוא אומ׳ ושעשע יונק על חור פתן שעד
תינוק מישראל להושיט אצבעו לתוך פיו של צפעוני ומוציא מרה מפיו וקורא
אומ׳ גמול ידו הדה׳ וחרב לא תעבר בארצכם ואפלו חרב של שלום כיצד
כגון שהיו עוברים בבלוינס ממקום למקום כדי שיעשו מלחמה עם אחרים
מכאן שראיית המלחמה צרה׳ ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם
רבבה ירדפו וכאן עלי הדי אלחסאב אלמאה ירדופו שני אלפים אלא קאל עלי אלא לא
דומין העושין המועטין במצוות למועטים העוסקין׳ ופניתי אליכם יעני
אתקאבל לענאיה מענא לא תכרמנה אלצואדם אלטביעייה ויכון תדבירנא
בחסב עקולנא לא בחסב מואדנא׳ והפריתי אתכם פי תבות אלנאסל ותבות
אלכון ואסתתבאת אלקווה אלמכוונה׳ והרביתי אתכם פי נמאם אלתדביר בעד
אלכון ואסתמראר אלאסתנמאה פי תבות אלקווה אלחארסה׳ ונמאמהא פי חפ
אפעאלהא׳ והקימותי את בריתי אתכם זו ברית חדשה והו דלך אלעהד עלי׳
עהד מענא אן נכון כאמלין ככוכבי השמים ונכון לה סגלה ויכון תדבירנא
אלאהי לאן אלאנסאן אין מא תראקא פי אלכמאל כאנת אלענאיה פיה אכבר לאן
אלענאיה בחסב אלעקל פאדי כרג אלאנסאן מן אלקווה אלי אלפעל פקד נתחדש
אד כאן פיה קווה טביעייה פאדנה עלי מא קאל ועיר פרא אדם יולד פאדא
אכרגה אלי אלפעל באלעלום ואלמעארף צארת קדוסייה אלאהייה׳ ואכלתם ישן
נושן תכריר אלקולאנא נקול ישן מן התבואה פקט פקאל נושן וחק מן היין
וישן מן הזית׳ וכדי איצא ישן משנה ראשונה נושן משלפניה׳ ונתתי משכני
בתוככם בנאיה ען חלול אלשכינה פינא׳ והתהלכתי בתוככם הדי עלי מתל
קו כי יי׳ אלהיך מתהלך בקרב מחניך להתהלך ליכלתנא מזיבינו׳ ואולך
אתכם קוממיות מעני לנם עלי מא שרח אנקלוס ודברית יתכון בחירותא
ולטעם המדרש קאל מלמד שכל אחד ואחד מאנשי דור המדבר היתה
קומתו כשתי קומות של אדם הראשון׳ ומעני קוממיות הנא אלכמאל אי אלה

אוילהם מראקי אלכמאל ומן הדי אלמתאל ועלי שיעור קומה אלה דלך אלקדר
אלחאצל מן אלאותאק מן מעני אלכמאל אלמבדי אלאול: ואם לא תשמעו לי ואם
בחקותי תמאסו אם במלמדי חקותי תמאסו: את השחפת ואת הקדחת ג'
האולי נועאן מן אלחמיאת לאן מן אלחמיאת שיאחד ושי בארד עלי מא עקד מן
זנאעה' אלטב אלדי מוצועה בדן אלאנסאן ואעדאה צד אלצחה ואסקאם: ונתתי פני
בכם כנאיה ען חלול אלגצב: ואם תלכו עמי קרי אם תאמרו שזה קרי אני
מוסיף עליכם חמת אותו קרי ומעניה אן קלנא אן דלך אתפאק אלדי, ואתפאק
מן פעל אלאמר אלטביעי נפינא אלגנאיה ואלעקאב כקו' אין ה' רואה אותנו עזב ה'
את הארץ ותבטל אלנבוה ואלועד ואלועיד אלדי הו אם תשמעו איטיב לכם ואם
לא תשמעו אריע לכם כל נעתקד אן אלעקאב הו בחסב דנובנא ואסתח'
קאקנא אלגזא בחסב זכיותינו: והשיבו לחמכם במשקל למה שנעשו ל'
נפולים חוזרין ושוקלין אותן שאין יודעין במנינו' שבע כחטאתיכם וכי
הקב"ה נפרע מן האדם שבע פעמ' על חטאו אלא לפי שהיסורין שבעה מינין
ארבע מיתות בית דין וכרת ומיתה בידי שמים ומלקות אעפ' שבטלו בית
דין לא בטלו אלא הקב"ה נפרע מן האדם כחפצו' ותכרר כמס מראת
ואם לא תשמעו לי ואם עד אלה לא תשמעו לי ואם תלכו עמי קרי ואם באלה
לא תוסרו לי: ואם בזאת לא תשמעו לי אם עברתם על לאו כלו עברתם על
חמשה חומשי תורה:

ולקד כאן

לנא מן נשרח הנא מענה ענב אחד הו מן גרץ אלנם ודלך אנה קאל תע' פי הדה
אלברכות ואלקללות פי משנה תורה והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם
עלי מא יבדו לנא מן אלציר ואלשר אלחאצל פי אלעאלם מנקסם קסמין אחד אלשרור
ואלצירחאת מנא עלי מא קאל מידכם היתה זאת לכם ודלך מתל מן ילקי נפסה
לסמומאת אלתי פתחדת פיה חרארה פתכון סבב הלאכה או מן יטען פיה
נפסה פי עמא בחסב אלכיפיה אלתאבעה לדלך אלמזאג ואשבאהה: ואלסבב
אלב' והו מא יכן מן סבב אלתליף הדפה טביעייה פלא יצח מטר או יצח
שדפון או ירקון או ארבה וחוה או קתל איצא אלדי הדי אלטבע באלאראדה
ובגיר הדי כתיר: ואנא אפצל לך אלאסבאב ואלטוארי אלתי אורא אפרטה כאנ

סבב חתף אלאנסאן: קד עלם אן סבב מות אלאנסאן הו פסאד אעתדאל
אלחראה אלגריזיה ופסאדהא מן אסבאב מהלכה להא מן
דאכ׳ל ומן אסבאב וארדה עליהא מן כ׳ארג אמא אלאסבאב אלמהלכה להא
מן דאכ׳ל פתכון אמא לפסאד אלהוא למא יערץ׳ לאנקלאבה לכדר או למזאג
חאר או בארד או מן סדה תערץ׳ פי אלדמאג פלא תנפד׳ פיה אלקוה אלמחרכה
פי אלצדר פיבטל אלתנפס וכד׳י תערץ׳ אלסדה פי אלריה פלא ינפד׳ אלהוא פיהא
אלי אלקלב פתנטפי אלחראה אלגריזיה או תערץ׳ פי אלבטן סדה פלא תצל אליהא
אלחראה פתברד ואמא לפסאד כיפיתהא פיכון מן חר או ברד מפרט
ופסאד מאדתהא מן אגל נקצאן או זיאדה כמן אסתפרג כלט מן אלאכלאט
אלדי אסתפראג מפרט אלדי הן אלדם ואלצפרא ואלסודא ואלבלגם פתנטפי אל-
חראה: ואמא אלאסבאב אלמהלכה לה מן כ׳ארג פיכון לאסבאב סתה אמא
לאסתפראג אלחראה מן סבב סרור שדיד יערץ׳ בגתה פתלדג אלחראה וכד׳י
שביה מא יערץ׳ לנור אלסראג אד׳י הבת עליה ריח קויה. ואמא לאנטפאהא
אלי דאכ׳ל כמתל מן יפזע בגתה פתדכ׳ל אלחראה אלי דאכ׳ל והו איצא סבב מות
אלפגאה: ואמא פסאדהא מן סבב אלאמתלא כמתל אלדי יגרקון פי אלמא פיבטל
ענהם אלתנפס כמא יערץ׳ לנור אלסראג אד׳א יכ׳תנק פיה דהן כתיר פתנגמר אלפתילה
ויטפא: ואמא מן קבל עדם אלתנפס כאלדי יכ׳נק פימתנע ענה אלתנפס: ואמא
מן פסאד גוהרהא כאסתנשאק הוי כת׳יף או באלאריאח מנתנה רדיה כאלמס־
תראחאת ואבתלאע מפסד גוהר אלחראה לתכ׳לפהא או מן לדע אלהואם
פי פסד גוהרהא: ואמא מן פסאד כיפיתהא או זיאדה חר או ברד: וקד
יערץ׳ אלמות בתפרק אלאתצאל איצא כאלצ׳רב באלסיף ונחוה: פלמא כאנת הד׳א
אלדי תחפט אלאנסאן מנהא הו יעיש מא דאם יתעווץ׳ מא תחלל מנה ומן הד׳י
לא אגל מחתום ענדנא לאנסאן ולו כאן מחתום לם יקול למען ירבו ימיכם
וקא׳ ועשית מעקה לגגך וכת׳יר מת׳ל הד׳ה אלאדלה ונקטע אלכלאם לאן יטול
ונעוד אלי אלגרץ׳ פמנה וקד תבין אן הד׳ה כלהא טביעיה פכיף יכון והיו לך
לאות ולמופת: ומן הד׳ה אלגמלה אעני אלאסבאב אלטביעיה אלדי תחדינא
ותבעדנא מן הד׳ה אלדי הי סבב אלהלאך פכיף יקע פינא אלעקאב אלדי נחד׳ר

עאיין או מתלא אן קד עלם מן אחכאם אלנגום אן אדי כאן זחל פי אלמתלתה
אלתראביה או אלנאריה פהו יחדת יבס וקלה מטר ויכון גוע וקחט פהדי סבב
טביעי פאדי כאנו עושים רצונו פי הדי אלוקת פכיף יכון ונתתי גשמיכם בעתם
לתת מטר ארצכם בעתו ומא מתלה הדי או כיף אדי כאן זחל פי אלמתלתה
אלמאייה או אלהואייה ואינן עושין רצונו כיף יהבה ועצר את השמים והדי
סבב טביעי מוגב לכתר אלמטר׃

עקאב הו עלי נהה אלמענה במי קאל — אלגואב — ען הדי אעלם אן אלגזא ואל
והיו בך לאות ולמופת וג׳

ואלמענה ינקסם תלתה אקסאם מענה לאבה ומענה דאים ומענה זואל
אמא אלמענה אלזאיל בקו ותפתח הארץ את פיה ובשרה עאדת לטבעהא
אלאולי ותכס עליהם הארץ׃ וכדי קריעת ים סוף ומעגזאת מצרים׃ ואל
לאבה נזול אלמן ארבעים שנה או תבות אש שירדה מן השמים בימי שלמה
ודאמה קריב תק סנה אלי חרבן בית ראשון וקד דכרנאה פי מא תקדם׃
אמא אלדאים פהו הדי ומתלה אלדי קאל תעו׳ והיו בך לאות ולמופת ובזר
עד עולם ללא נקול אן הדי ממקרה העולם וטבעו בל אלדי כלק אלסמא ואל
ארץ ואלכואכב אלמוולדה אלסעד ואלמוולדה אלנחס קאדר עלי אנפאד משיתה
פיהא במא יריד או קאעדה׳ אלשריעה אלמעגזאת אלתי הי אלאבעה להדה
אלעלם וכדי אלאסבאב אלטביעייה אלתי הי סבב מות אלאנסאן פאן אלאנסאן
אדי הו עאש פקד יתסבב לה עשר דאי יכון גיר עלה ויעלה אדי הו מערץ
מן אלמא פלענייה מדברה ענה פיכון כאלמאשי פי אלטלאם אלדי עטלה
מתמון ואן כאן מתגה נחוה תעלי פתלך אמורה מסרדה ואלענייה מתצלה
פיה פנסא הונך הדעת יתקנינו בעצה טובה מלפניו ונענה אי אלגרץ׳
והשמדתי את במותיכם הי אלדכאך אלתי יגתמעו עליהא ליעבדו ע״ז והי
אלמותעה אלמרתפעה מתל במות בעל׃ חמניכם או המנחשים יהקוסמים
ורבי סעדיה קאל אנדאדכם לאן עובדי ע״ז יקולון אנהא נד לאלבאריתע לאן
אנד אלממאתל ואלנד אלמעאנד׃ פגריכם על פגרי גלוליכם וכי מה פגרים
עושים אל הגלולים אלא שהיה איהו ז״ל מחזר על כל תפוחי רעב מיניהן
אחד תפוח ומוטל כדי נבאמר בני מאיזו משפחה אתה אמ׳ ממשפחה

פנ׳

פלו אמר וכמה הייתם אמ׳ שלשת אלפים אמ׳ וכמה נשתייר מכם אמ׳ אני אמ׳
ריבונך שתאמר דבר אחד ותחיה אמ׳ ומהוא אמ׳ שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד׳
קפץ ואמ׳ חס ושלום לי מלהזכיר שם שמים שלא למדני אבא כן ונטל יראתו
ונתנה על לבו והיה מגפפה ומנשקה עד שנבקעה כריסו ונפל הוא ויראתו
לארץ לקיים ונתתי פגריכם על פגרי גלוליכם׳ והשמותי את מקדשיכם
יחז אע״פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדין שחייב אדם לנהוג כבוד במקדש
ובבתי כנסיות אף בחרבנן וכן הוא אומ׳ וגם אני נתתי להם מקדש מעט
בגוים׳ וכשלו איש באחיו מכאן שישראל ערבים זה בזה שאם חטא אחד
אבותם
וחבירו רואיהו ולא הזהירו נתפסו שניהם׳ והתודו את עונם ואת עון
ללמדך שחייב אדם להתודות על מעשיו ועל מעשה אבותיו התפוסים
בידו׳ וזכרתי את בריתי יעקוב מל׳ שלא יצא ממנו פסולת׳ ואף את
בריתי יצחק נאמ׳ בו אף שיצא ממנו עשו ולא נאמ׳ בו זכירה כאן עדיין
אפרו צבור על גבי המזבח ונאמ׳ באברהם אף שיצא ממנו ישמעאל ומנ׳
לרבות האמהות שנ׳ ואת ואת ואת ומניין לרבות כל הצדיקים כגון אדם ושת
ונח ושת ונח ושם שנ׳ וזכרתי להם ברית ראשונים ומנ׳ אף משה אהרן ומרים
שנ׳ אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים׃ דבר אל בני ישראל בני ישראל
מעריכין אין הגוים מעריכין יכול שלא יהוא נערכין ת״ל איש ומפני מה
נערכין ולא מעריכין שהרי חרש שוטה וקטן נערכין אבל לא מעריכין ריבה
בנערכין יתר מן המעריכין׳ ואמרת להם לרבות גרים ועבדים׳ איש
פרט לקטן׳ דבר אל בני ישראל בערכך נפשות אין לי אלא אחד שהעריך אחד
אחד שהעריך מאה מניין ת״ל נפשות׳ נדר בערכך הקיש נדרים לערכים
מה נדרים בכל האחר אף ערכים בכל האחר׳ זכר לא טומטום ואנדרוגינס׳
יכול לא יהיה בכלל איש אבל יהיה בכלל אשה ת״ל או נקבה זכר ודאי וזו
נקבה ודאית׳ ודמים אינן כערכים לא אם אמ׳ דמי פל׳ עלי אפלו קטן וזו
גוי רואין אותו כעבד נמכר בשוק ומשלם דמיו והערכים והדמים לבדק
הבית כולם׃ ולעורך הואיל יקול ערכי עלי או ערך פל׳ עלי לעורך למרכור
פי התורה יעני יסלם לערך למרכור פי לתורה עלי קרדסן לנערך׳ ואם

מך הוא מערכך נותנין לו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש והשאר
להקדש׳ וגעלת אתורה המן אעבד על׳ אעמוס נתקתמן אחר על׳ אעמוס
קאר׳ אין אכתר אערכים פ׳ אתורה ששה שקלים ודמי העבד שלשים שקלים
ואנן ליס נגד אערכים אכתר מן חמשים והכד׳ אין בערכים יתר על חמשים
ולא פחות משקל שנ׳ וכל ערכך יהיה משקל הקדש פ׳כון מענה א׳ד׳ אעמ׳ג
ערך הזכר וערך הנקבה גדול וקטן איש ואשה מבן חדש ועד בן ששים מ׳
פתג׳ מאיה ותמאניה עשר שקל לזכר א׳ד׳ יהו ענ׳ ושקל לנקבה א׳ד׳ יה׳ ענ׳
פ׳גבר מאיה ועשרין ונתפה לאעבד על׳ אעמוס יענ׳ איש ואשה פ׳אשכם
או אחר יג׳ חקאבה ששים פתחקקה׳ שנת ששים כלמטה ממנה שנ׳
ואם מבן ששים שנה ומעלה מנ׳ין ששנת עשרים כלמטה ממנה ת״ל ואם
מבן ששים שנה מה שנת ששים כלמטה ממנה אף שנת חמש ועשרים
כלמטה ממנה בין להקל בין להחמיר׳ והעמידו כל שישנו בהעמדה
ישנו בהערכה יצאו ייגות ושמנים וסלתות שאינן בהעמדה אינן בהערכה
העריך ומת קודם עמידה פטור וכן הבהמה ומנ׳ין שממשכנין על הערכים
שנ׳ ונתן את הערכך ביום ההוא אין להקדש אלא מקומו ושעתו לאין תל׳
אדכיאה אמטמוע בהא מתנונה ליסת מזמונה׳ ואם בבהמה הטמאה
והלא כבר נאמ׳ ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לי׳נ׳
אלא ואם כל בהמה זו בעלת מום וכן המרכיב חייב משום כלאים וכן כל בהמת
פסולי המוקדשין עשאה הכת׳ קדש וחול מעורבין והריהן כבהמה טמאה
עם טהורה והחורש בשור פסולי המוקדשין לוקה׳ ואיש כי יקדיש את
ביתו יצא המקדיש דבר שאינו שלו׳ זרע חומר שעורים חומר הוא הכור
והוא שלשים סאה׳ ומסאחה בית כור כמקה וסבעין אף דראע והו בריבוע
רעב׳ אמה על רעב׳ בקירוב׳ ואם משדה אחזתו לפרק בין שדה אחזה א׳ד׳
לם יסתפכהא צאחבהא ובאעהא א׳ אגבר פלא עאד תעוד לה ביובל אלא
תחזור לכהן׳ שדה אחזה מוסיף חומש ואינו מוסיף בשדה מקנה חומש׳
ושדה מקנה א׳ד׳ לם יסתפכהא צאחבהא פה׳ תרגע ביובל לבעליה הראשונים׳ ואין השדה נפדית אלא קודם ליובל בשתי שנים שנ׳ על פי השנה

השנה המותרת ומה׳ שפודין אף במטלטלין שנ׳ ופדה בערכך: אך בכור מיעט
שאם היה בעל מום אינו קורא לו שם אבל תמים קורא לו שם ואומר זה
בכור׳ לא יקדיש איש אותו אבל אתה מקדישו הקדש עלוי הקדש יוגב
זיאודה׳ שתמן לאונה אדי החדים הבכור יולד פיה תמן זאיד וי׳ דלך ולכן
קודש ויבקי אבכור לכהנים דברי ר׳ ישמעאל לא יקדיש איש אותו שלא
ישנה כלום׳ לא יקדישנו מקרבן לקרבן אחר אין לי אלא בכור מניין לשאר
קדשים שנ׳ בבהמה ואם הקדישו בבטן למזבח עולה הקדש שנ׳ אשר יבכר
משיבכר אין אתה מקדישו אבל קודם יש לך׳ לי״א הוא שאין הבכור
עושה תמורה׳ אך כל חרם הר״י חרם סתם והוא לכהן ולא יפדה לקו ולא ימכר
ולא יגאל ואין קא הר״י חרם לשמים יש לו פדיון והו לבדק הבית כמו״ דכרנו
קבל׳ אם כן למה נאמ׳ קדש הוא לי״א לא שהוא חל על קדשי קדשים ועל
קדשים קלים׳ מכל אשר לו מאדם ובהמה מאדם או עברים כנענים מנ׳
שלא יחרים מבנו ועבדיו העברים ת״ל אך׳ וכן כל חרם אשר יחרם מן
האדם מות יומת זה שנגמר דינו למיתה בבית דין ואמר אחד ערכו עלי
אין לו ערך׳ ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו ידרה תורה
לסוף מחשבתו של אדם וי יצר הרע שמחשבתו להוסיף בממונו ויקול מנו
והר״י אמעשר תלה מנה פיתפחמה ויטלב אן יפדה אותו באקלמן תמנה
והכר״י פי אתמורה רע בטוב איאך אן יחליף טוב ברע וקאת פי אמעשר
אלא יוסיף חומש כדי ליכוף יצרו הרע׳ וכל מעשר בקר יתחן מעשרין
מן הכבשים על העזים שכולן נקראו צאן והר״י מעשר בהמה והוא לבע׳
לים׳ כל אשר יעבר תחת השבט שיעבור מעצמו לא שיוציאו בידו
כיצד מפרישין מעשר בהמה מכניסן לדיר ומניח השבט על פתח הדיר
ומוציאן אחד אחד והעשירי רושמו בסיקרא ויהיה הפתח שלו קטן יצא
שנים קרא לתשיעי עשירי או שקרא לאחד עשר עשירי מפי הקבלה
שהטעות מקודשת במעשר שלמטה ושלמעלה בלבד אם היה בעל
הבהמה אבל לא השליח׳ והיה קודש צריך שיקרא לו שם מעשר
לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תמים ולא בעל מום׳ מניין

פ׳ ספרא
צבע אדום

שגאולה נקראת קנייה שנ׳ אם יגאלך טוב יגאל ונאמ׳ ביום קנותך את השדה
מיד נעמי ובבכור נאמ׳ לא תפדה נמכר הוא׳ לא יחליפנו ולא ימיר אותו
מעשר בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו מה מעשר קדשי ישראל יצאו קדשי
גוים מה מעשר קדשי יחיד יצאו קדשי צבור שאין עושין תמורה פלדלך
תכרר וקיל לא יחליפנו אי׳ יצא במעות׳ לא ימיר אותו בבהמה כמותו ל
לחייבו בשני לאוין׳ רע בטוב רע האמור כאן הוא בעל מום שקדשה חלה
עליו וכיוצא בו שאינו ראוי לקרבן ולמה לוקין על התמורה והלא לאו שני
ניתק לעשה מפני שיש בה עשה ושני לאוין ועוד שאין לאו שבה שוה
לעשה׳ אלה המצוות אשר צוה יי׳ בהר סיני נסבתהא אלי סיני לאתרהיב
ואתכויף לתהדיב אלנפוס אלנאקצה וטבהא ען אמראצהא אלמקוייה לאזלה
אגסמאניה וקד קאל ס״ג לפרישות נדרים וקאל כל הנבהל להון חסר יבואנו׳
פגאית אלתורה בטב אלנפוס ותהדיבהא׳ ולקד אאן לנא אן נכתם הדי י״ג
חומש במעני עגיב מפיד ודלך אן אלתורה לזמת חומש למן יגאל ממעשרו
או למן נהנה מן הקודש וכדי קאלו אלחכמים ז״ל נמנו באושא שיהא אדם
מפריש חמיש נכסיו למצוה יעני לפריק שבויים פתעלם אן הדי לאתנביה
לאמתבייל ואנזועי ואהפך ואדכר ואנאטק והו אשרפהא פלא יצלפהא את
לאכמל אד הו הדא פאצלהא ולא יצלוהא בתלות אקוי אגסמאניה בל ינקלה
ויעלה אותו מעלה מעלה אד הו בצלם אלהים ובדמותו ועגה קיל ויהי האדם
לנפש חיה אד הו נפס נאטקה לאן אלנפס אלמרכבה באדמה לאמתביילה
ואמתביילה באדמה לאנזועיה ואנזועיה באדמה לאנאטקה ולכל ואחדה
מן האולי אקוא אפאעיל ואנאטקה ארפעהן דרגה ועגהא קיל רבות בנות
עשו חיל ואת עלית על כלנה׳ והדי נאדר שערי בעיר לים הו גרץ אנא
ואנמא אגרץ יוסיף חומש על עיקר הממון׳ ונשלמה זאת הפרש׳
בעזרת שדי׳

השלמתי מדרש ספר תורת כהנים שהוא
פרשת ויקרא בעזרת מלך מלכי המלכים
האל הגדול הגבור והנורא׳ אשא ממנו
יפתח לבי לתורתו ויגלה לי סודות התורה

וימשכינו אל מעשה רצונו למענו שוכן שמי שפרה׳
אני זכריה ברופא בירב שלמה אבקש ממנו יעזריני
ויחיש גואלי מהרה אמן כן יאמר רחום
ירחם עלינו מלכינו יי׳ אלהינו׳ אנ״ר׳

בשם יי׳ אל עולם

אתחיל במדרש חומש הפקדים שתחלתו
פרשת במדבר סיני באהל מועד בעזרת

מי שהוא לכסאו סועד ׃ וידבר וג׳ **במדבר סיני** זה שה והיה מספר בני ישראל כחול הים
ולא מנה משה אלא מבן עשרים בלבד׳ במדבר סיני באהל מועד באחד
לחדש למה ייחס כאן הכת המקום והזמן מפני חיבת ישראל שהן סגולת
יי׳ וחפצו בעולם היסודות ועוד שבא לתקנם בדגלים שהן מרובעים כריבוע
המזלות והזמן חדש אחר סבבת הגלגל ליציאתם מארץ מצרים בזכות
יציאתם מארץ מצרים ייחסם׳ למשפחותם לבית אבותם ללמדך שאם
שמשפחת האב קרויה משפחה לא משפחת האם׳ במספר שמות מה
ששמותיהם נחים והם נקיים מן הטומאה׳ לגלגלתם שגלגלתם הוא הדבר
החביב שהיא גלגלת הראש עגולה דומה לגלגל שהוא עגול׳ ואתכם
יהיו איש איש למטה ליתן גדולה לכל השבטים׳ מבן עשרים שנה ומעלה
זה הוא שאמרו בן עשרים לרדוף׳ אלה קריאי בה׳ קריאי וקר׳ קרואי לפי
שהשפילו עצמן רוממן הכת ולמה אמ׳ בראובן ושמעון לגלגלתם שצריכין
כפרה שהרי קנאו אביהם כשבא לשכם׳ כליהם מכרותיהם ׃ ויהיו
בני ראובן מניתן כאן על סדר שלדגלים אלא שהקדים דגל יהודה שהוא
מלך וגבור בלבד׳ והקדים גד שנקבר משה בחלקו׳ ונאמ׳ בבני שמעון
פקודיו ויש אומ׳ שהביאו הן מענין אל משה׳ ויראה לי לפי שלא עמד
מנין זה לפי שמתו במגפה במעשה זמרי ונשארו כ״ב אלף פחות משבטים׳

ויש אומ׳ שלוקחין
מיהן הצרי עגול
שמונין אותם בו
אתה ואהרן ליתן
גדולה לאהרן

לבני יוסף לבני אפרים למה הקדים מין אפרים למנשה לקיים וישם את
אפרים לפני מנשה : בני נפתלי למה לא אמר לבני אמרו לפי שרוב זרעם
זכרים : אך את מטה לוי מיעט פחות מבן חדש : והלוים יחנו וג' ולא
יהיה קצף צריכין הלוים להזכיר העם להתרחק ממעשיהן מן המקדש'
אך את מטה לוי וג' בתוך בני ישראל למה שגלוי לפני הקב"ה שעתידין אלו
למות במדבר ושבט לוי לא היה בכלל הגזרה : איש על דגלו באותות מל'
שנמשלו ישראל כמלאכים מה המלאכים עשויין מחנות מחנות שרפים
עומדים ממעל לו כך ישראל עשויין דגלים ומחנות' וכיצד היו ישראל שרויין
במשכן מכוון באמצע והלויים מקיפין אותו סביב והלוים רחוקין מן
הארון אלפים אמה שנ' אך רחוק יהיה ביניכם ובינו כאלפים אמה וישראל
מקיפין הכל : באותות בסימנין שהיו להם כמו המלכים : כיצד רבועם
כריבוע המזלות כשם שהראה הקב"ה לאברהם כשאמ' לו הבט נא השמ'
מלמד שהראהו עגלה באמצע וי"ב מזלות סביבות לה : והדא אלעגלה
הי דאירה' מעדל אלנהאר אלדי בעדהא מן אלקטבין בעדא ואחדא לאן אסמה
אלדי סאמתהא בחרכתהא אלתי להא בהא מעתדל אללילו ואלנהאר פי גמיע
נואחי אלמעמורה מן אלארץ : טלה אריה קשת היו במזרחה שלעגלה וה'
המים ויבשים וכנגדן משה ואהרן ובניו שנ' והחונים לפני המשכן משה
ואהרן ובניו יבוא מלך שבפנים שהוא משה שנ' ויהי בישורון מלך ויתמד
עם מלך שבחוץ שהוא יהודה ומפנה זו המזרחית יצא אור לעולם ועלאור
יהודה אריה : שור בתולה וגדי בדרומה שלעגלה והם קרים ויבשים כטבע
העפר ומבפנים חונים בני קהת ומבחוץ ברגלים דגל מחנה ראובן וגד
ושמעון ומפנה זו יוצא לעולם טללי ברכה וגשמי רצון ועלאות ראובן דודאים
תאומים מאזנים ודלי במערבה שלעגלה והן לחים כטבע המערב שהוא
כטבע הרוח ומן המערב יוצאין אוצרות שלג ברד לעולם וברוח זו מבפנים
בני גרשון ומבחוץ ברגלים דגל מחנה אפרים ומנשה ובנימין ועלאור אפרים
בה' דגים שנ' וידגו לרב : סרטן עקרב ודגים בצפונה שלעגלה והם קרים
ולחים כטבע המים ומבפנים הלוים' בני מררי בצפון ומבחוץ ברגלים

דגל מחנה דן וסמוך לו אשר ונפתלי ומפני זו חשך יוצא לעולם ועל אותו שלו
נחש שנ' יהי דן נחש וכן כשצוה יעקב את בניו שיטענו במטתו על סדר
שעום זה שלשה שבטים בכל רוח וכשאמ' הקב"ה למשה ברגלים התחיל
מיד ואמ' עכשו תהיה מחלוקת בין הרגלים שאם אומ' לזה יחנה במערב
אומ' לאו אלא בימין ואם אומ' לזה יחנה במזרח יאמר לאו אלא בדרום אמ' הקב"ה
הן מכירין מקומן מיעקב אביהן לכך נאמ' באותות שאר השבטים מה אותות
שלהן שהיה להן במפה על נדרת אבנים טובות ומרגליות שהיו על אהרן
ומהן למדה המלכות לעשות מלים' ראובן אבנו אודם ומפה שלו ירק
ומצוייר עליו דודאים; יהודה אבנו נפך ומפה שלו כעין הרקיע ומצוייר
עליו שמש וירח על שם לחוק ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה
יעשה ישראל; זבולון אבנו יהלם ומפה שלו לבן ומצוייר עליו ספינה על
שם לחוף ימים ישכן' דן אבנו לשם ומפה שלו דומה לעספור ומצוייר
עליו נחש על שם יהי דן נחש; גד אבנו שבו וצבע שלו מעורב שחור ולבן
ומצוייר עליו מחנה על שם גד גדוד יגודנו' נפתלי אבנו אחלמה ומפה שלו
דומה ליין צלול ומצוייר עליו אילה על שם נפתלי אילה שלוחה; אשר אבנו
תרשיש ומפה שלו כלובן מזהיד ומצוייר עליו זית על שם וטובל בשמן
רגלו; יוסף אבנו פטדה ושהם ומצוייר עליו למנשה שור על שם בכור
שורו הדר לו' ועל שלאפרים אף הוא מצוייר עליו ראם על שם וקרני ראם
קרניו; בנימן אבנו ישפה וצבע שלו דומה לכל גווני הצבעים ומצוייר עליו
זאב' לוי אבנו לבדו ברקת ומפה שלו שלישו צבוע אדום ושלישו שחור
ושלישו לבן ומצוייר עליו אורים ותמים' ולטעם המדרש איש על דגלו
באותות באותיות השם הה"ר ובשם אלהינו נדגול זה שם בן י"ב אותיות כנגד
אותיות של שבטים וכן הוא אומ' שלמה ודגלו עלי אהבה' ולמה ארבעה
דגלים אלו נעשו ראשי דגלים מפני ששלשה אלו בכורים ואחד מלך שהרי
אפרים עשאו יעקב בכור שנ' וישם את אפרים לפני מנשה וכת' אפרים
בכורי הוא' ולמה ארבעה שבטים אלו כבר נתבאר לעיל; ונסע אהל מועד
סימן היה למשה בענן המשכן בעת שהיה מסתלק היה אומ' קומה יי'

נסתלק הענן היו כולן מתקנין עצמן תקינו בחצוצרות. נסע דגל מחנה יהודה תחלה וכמין קול יוצא מתוך הענן שהיו יודעין בו לאיזו רוח הן מהלכין ובמקום שהשם רוצה שיחנו באותו מקום הענן כונס עצמו והיו יודעים שבאותו מקום יחנו וענן שכינה חונה על המשכן אשרי הדור שראו כל הנסים הללו׳ והנמ׳ אומ׳ אם טוב בעיניכם הבו לכם חמשה עשר לשעבר וחמשה עשר להבא ט״ו לשעבר י״ב שבטים ומשה ואהרן ומרים׳ ולעתיד לבוא שבעה רועים ושמונה נסיכים והכל עומדין תחת דגל המשיח שנ׳ נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגול׃ וימת נדב ואביהוא במדבר סיני וכי במדבר מתו והלא באהל מועד מתו אלא מלמד שנטלו גזר דינם מסיני׳ כיוצא בו ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד וכי בירח אחד מתו והלא מרים מתה בעשרה בניסן ואהרן בראש חדש אב ומשה בשבעה באדר אלא שבירח אחד נטלו גזרדינם׃ ובנים לא היו להם שאו היו להם בנים זכו לשררות אבותיהם לכך ויכהן אלעזר ואיתמר׃ ושמרו את כל כלי אהל מועד וכן לדורות שמירתו מצות עשה אע״פ שאין שם יראה שאינו דומה פלטורין שיש עליו שומרין לפלטורין שאין עליו שומרין ואלך תרגום אלא ואכריזא למי שצוה במקדש׃ ובת מן לארע אלוייס ומן דאכל לכהנים׳ ובאו משמרות כהונה כ״ד אר״י רת״ב דוד המלך ושמואל הנביא׳ נתונים נתונים נתונים ללוי נתונים לאהרן׃ ד״א נתונים שוערים נתונים משוררים׃ ושמרו את כהנתם והזר הקרב יומת׃ איזהו זר כל שאינו מזרע אהרן ומיתה זו היא מיתה בידי שמים ואזהרתיה מנא שנ׳ וכל זר לא יקרב אליכם׳ והעבודות שהזר חייב עליהן מיתה קיטור וניסוך וקבלת הדם והולכתו למזבח׃ ונשיא נשיאי הלוי כבר נא׳ ונשיא בית אב למה חשב בבני קהת שני נשיאים לפי שיצא מקהת כהנים ולוים׃ אשר פקד משה ואהרן נקוד על אהרן שלא היה מן המנין׃ שנים ועשרים אלף אתה מוצא שבט לוי בכללו כ״ב אלף ובנ׳ רט בכ״ש׳ השלשמא׳ היכן הן אלא מפני שמנין לפדות בכורי ישר׳ ופחת מהן שלש מאות שהיו בכורי הלוים שאין בכור פודה בכור די לו לבכור להפקיע קדושת עצמו

לבכ

צב

לכך היו כזה׃ פקד כל בכור ואת בהמת הלוים תחת בהמתם חד כטר טובא
בהמת לוי פטרה כמה בהמות שלבכורים׃ ולמה פטר חמור נפדה מבהמ׳
טמאה בלבד׃ ולמה בשה לפי שישר׳ נמשלו בשה שנ׳ שה פזורה ישראל
הרגתי בכורי מצרים והקדשתי בכורי ישר׳ לכך נאמ׳ כי לי כל בכור׳ ולמה
נחמ׳ בלויים על פי ש׳ יחנו לפי שלא נשתתפו במעשה העגל׳ ועוד כשאמ׳
משה מי ליי׳ אלי ויאספו אליו כל בני לוי ועוד שבאותו מקום הוא מקרבו
לעבודתו ומרחק הבכורים מעבודתו׃ קח את הלוים תחת כל בכור למה
צוה הקב״ה לפדות בכורי ישר׳ בלוים לפי שהיתה העבודה בבכורים מה
מאדם עד שהוקם המשכן וכיון שעשו ישר׳ את העגל אמר יבואו בכו׳
רות ויקריבו לפני העגל שהן גדולים מיד השתחוו והקריבו שנ׳ וישתחוו
לו ויזבחו לו אמ׳ הקב״ה אני גדלתי אותם והם פשעו בי לא יעלו כהני מה
הבמות לא אקח את הלוים תמורתן שמעולם לא עבד שבט לוי ע״ז
שנ׳ כי שמרו אמרתך ולא ביטלו ברית מילה שנ׳ ובריתך ינצרו׃ ולקחת
חמשת חמשת אמ׳ משה כיצד אעשה אם אומר לאחד מהם תן פדיונך
הוא אומ׳ כבר פדאני בן לוי וכבר ידעתי שהבכורים כ״ב רע״ג והלויים
כ״ב אלף הלכו להן בכורות שבלויים שהן שלש מאות נשארו רע״ג שבבכורים
מה עשה משה הביא כ״ב אלפים פתקין וכתב עליהן בן לוי ועל רע״ג כתב
חמשת חמשת שקלים ועירבן ונתנן בקלפי והכניסו ידם לתוך קלפי מה
מי שעלה בידו בן לוי אומ׳ פדאני בן לוי ומי שעלה בידו חמשת שקלים
אמ׳ שלם׃ מבן שלשים שנה והא כת׳ זאת אשר ללוים מבן חמש ועש׳
שנה הא כיצד חמש ללימוד׃ ולא יגעו אל הקדש ומתו יכול אם נגעו
יהוא חייבין ת״ל אל כלי הקדש משום עבודה הן חייבין ואינן חייבין משום
נגיעה׃ ולוי שעבד עבודת לוי חבירו חייב מיתה וכהן שעבד עבודת
לוי במלקות ולוי שעבד עבודת כהן במיתה וכבר בקש יהושע בן חנינה
לסייע את יוחנן בן גדגדה ואמ׳ לו חזור בך שכבר אתה מתחייב בנפשך׳
שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים׃ ונתנו עליו כסוי עור תחש מה
כשהיו נוסעין פורסין על הארון בגד תכלת מלמעלה שהוא דומה לים וים

דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד לכך היה בגד תכלת מלמעלה מה שאין כאן בשאר הכלים אבל שאר הכלים תכלת מלמטה ותחש מלמעלה׳
ועוד אמרו כליל תכלת כלומ׳ שהוא חשוב שבכלים׳ ודשנו והא כתיב אש תמיד תוקד על המזבח לא בשעת נסיעתן היו כופין עליו פסכתר ונושאין אותו׳ לכסות את הקודש זה ארון ואת כל כלי הקודש אלו שאר הכלים׃ ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים היה נושא שמן המאור בימינו וקטרת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד בזרועו כמין ענדשה היתה תלויה ונתונה בתוך אפונדתו כעבד לפני רבו ~
ועליו נאמ׳ אל תתהדר לפני מלך׳ אל תכריתו לפי שאמר משה כשראה בני קהת מתים אמ׳ רבונו של עולם דמן שלבני קהת מותר ושלבני אהרן אסור אמ׳ לו אהרן קדש קדשים והארון וכליו קדש קדשים לכך יתנו בני אהרן דעתן עליהן שלא יבואו בני קהת לידי מיתה שנ׳ וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו אהרן ובניו יבואו ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו שבשעה שהיו נוסעין היו ניצוצות של אש יוצאות מבין בדי הארון כדי לפגוע בשונאיהן וכן הוא אומ׳ כי יי׳ אלהיך אש אכלה וכת׳ יי׳ אלהיך הוא עובר לפניך אש אוכלה והיתה האש שפה בטועני הארון והיו נשרפין ומתמעטין וכן אתה מוצא כשמנה משפחות בני גרשון הן שבעת אלפים ות״ק מאות חזר ומנה מבן שלשים שנה והיו אלפים ושלש מאות ושלשים נמצאו קל׳ יתר על השלישית׃ ובני מררי מם חדש ת״ר אלפים הרי מאה יתר על חציו אבל בני קהת מבן חדש ת״ח אלפים ושש מא׳ ומבן שלשים אלפים ותש מאות וחמשים הרי הן פחות משליש מאה וי״ג וכיון שהיו בני קהת רואין הניצוצות של אש היו מתיראין זה קופץ ונוטל השלחן וזה קופץ ונוטל המנורה וכן המזבחות ובורחין מן הארון שהוא מזיקן והיה הארון כאלו מתבזה והיה הקב״ה כועס עליהם וממיתם אם יטענו הם מתים ואם יברחו הם מתים מיד אמ׳ לאהרן סדר אותם׳
ויש מן המפרשים שאומרין שכל מי שהוא נושא בארון שכרו הרבה והיו רצין לארון ומניחין שאר הכלים ומריבין זה עם זה אומ׳ אני טוען

בכאן

בפתן וזה אומ' לאו לא אע ומתוך כך טוענין בקלות ראש והיתה השכינה
פוגעת בהן והן מתים מיד אמ' הקב"ה למשה אמור לאהרן וסדרם ואמר
לזה טעון בכאן ולזה טעון בכאן: ולא יבאו לראות כבלע מלמד שכשהין
מפרקין הפרכת כשעושין את הארון וזנין עיניהן מן השכינה ומתים הה"ד
כי לא יראני האדם וחי לכך נאמ' לאהרן סדר אותם: ויש אומ' רמז לגונב
את הקסוה שנ' ולא יבאו לראות כבלע ומה אם הקסוה והסקנים שמעמידין
בהן לחם הפנים כדי שיבוא ביניהן הרוח ולא יתעפש אם על הקנים ענש
מיתה בידי קנאין קל וחומ' לגונב כלי שרת שהן מעולין ודמיהן יקרים
ורמז מזה לפי שהגנב מבליע הגנבה: ונשלמה זאת הפרש' בעזרת
שדי ב"ה: אתחיל בפרש' בעזרת [illegible]

נשא

שהוא על כל ברואיו מתנשא: זשה וינשאם וינטלם
כל ימי עולם נאמ' זה הפס' על בני לוי שפקדן מבן חדש ומבן שלשים
לפי חבתן: נשא קדם בני קהת בנשיאות לאנהם חאמלין ארון פקך
פקד מהם פי' פרשה אחר' וק' נשא את ראש בני קהת לאן פי' ארון
אלוחות הה"ד יקרה היא מפנינים שאין פנינים לא ראש ותחלה כמ"א
ראשית אג' וזאת לפנים בישראל: גם הם רבה אותם בבכורה ומזה הטעם
נאמ' בבני גרשון גם הם נשא ולכך נאמ' בהם לבית אבותם שבאית
נשיאותם מיצד בית אב שלהן שהוא בכור והבכור נוטל פי שנים אף
אפלו בבכורה שנ' יתר שאת ויתר עז: ולמה אמר פקודיו ופקודיהם על
מה שמנה הקב"ה הוא אומ' פקודיו ופי' מנין היתה השכינה עומדת
על פתחיהן שלויים ומשה ואהרן עומדין שם ומיד הוא אומ' כך וכך
בזה האהל הה"ד על פי יי' פקד אותם: ותעלם אן מא עד'ו אלוים מבן
שלשים ועד בן חמשים לאן הדי אוקת או' יקר בה עמר אנסאן לא
יאחדה פיה ולא נקצאן פאכתר דלך לכדמה' אמקדש או' הו וקת תכון
אנסאן וכמלה באקווה לאן אגרץ פהם חמל אמשכן וכלין פלדלך יפסל
בשנים: ואמא לדורות מנ' ולים שי חמל לא משוררים ושוערים פלא
יפסלו אלא בקול: זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים שנה קד ד'כרנא

אין חמש לילימוד: ולטעם המדרש זשה כה אמר יי׳ אל יתהלל חכם בחכ׳
אתה מוצא כשישב שלמה על כסא מלכותו ונתגאה ועבר על מה שכת׳
בתורה שהוא לא ירבה לו נשים ולא סוסים וכסף וזהב לא ירבה לו עליה
יוד שלירבה ונשתטח לפני הקב״ה ואמ׳ עקדני שלמה אמ׳ עלי לריב ריבך
אמ׳ הקב״ה לאשמדאי הזדקק לשלמה והכהו מכה וטול חותמו והלך
והכהו ונטל חותמו ונדמה בדמותו וישב על כסאו והכל סבורין שהוא
שלמה׳ והיה שלמה משוטט בעיירות ובכפרים ואומ׳ אני קהלת הייתי
מלך בירושלם עד שעברו עליו שלש שנים ואשמדאי בא על כל נשיו
עד שבא אצל אחת והיא נדה ואמר שלמה שניתה המנהג אמר
על מנת כך אני עשה והלך לאם שלמה ותבעה אמרה לו מקום שיצאת
ממנו תמצא תניה בו מיד הלכה אצל בניהו בן יהוידע הכהן וספרה לו
מיד תמה ונזדעזע וקרע בגדיו ותלש שערו ואמ׳ אם ושלם שאין זה
שלמה לא שד והנער המשוטט הוא שלמה עצמו מיד שלח לנער ואמ׳
לו בן מי אתה אמ׳ שלמה בן דוד אמ׳ לו ומה היום מעשיך אמר פעם
אחת הייתי יושב על כסאי ובאת רוח סערה והורידה אותי מכסאי
מאותה שעה נטרפה דעתי עלי אמ׳ יש לך סימן אמ׳ הין אמ׳ מה הן
אמ׳ בשעה שהמליכני אבא נתתה ידי אחת בידך והשניה ביד נתן הנביא
ועמדה אמי ונישקה לפני אבא ונפלה לפני רגליו מיד עמד בניהו וקרא
לסנהדרין וספר להם ואמר כתבו שם המפורש על לב כל אחד ובואו
עמי כתבו כולם והלכו אצל אשמדאי וסבבו אותו מיד הכהו בניהו מכה
אחת ונטל חותמו ממנו ונדמה בדמותו וביקש להרגו יצאת בת קול
ואמרה אל תגע בו שממני יצא הדבור וידעו שאירע זה לשלמה עצמו
שעבר על מצוות תורה שהוא לא ירבה לו מיד החזירו חותמו על ידו
וחזר יפיו וישב על כסאו והיה תמה איה חכמתי איה גבורתי איה מלכותי
לכך נאמ׳ אל יתהלל וג׳: שוב מעשה שהלך אשמדאי אצל שלמה
ואמ׳ לו אתה שלבך ויחכם מכל האדם אמ׳ לו הין עמד והושיט אצבעו
בארץ תבל והוציא משם בעל שני ראשים ולו ארבע עינים ושתי ידים

ושתי רגלים מיד תמה ונזדעזע וקרא לבניהו וא״ל הא׳מר שתחתינו בני
אדם א״ל חי נפשך אדני המלך לא ידעתי אלא שמעתי מאחיתופל אוף אבין
שיש תחתינו בני אדם א״ל לו תראך אחד מהן א״ל ואיך תראה אותי
ועביה שלארץ מהלך ת״ק שנה מיד הוציא לו בעל שני ראשים כיון
שראהו בניהו נפל על פניו וא״ל ברוך שהחיינו לראות זה א״ל לו בני מה
אתה או׳ מבני אדם אמר איה מקומך ומושבך אמר ארץ תבל אמר
ומה טבכם אמר אנחנו חורשים וזורעים וקוצרין א״ל ויש לכם שמש
וירח אמר שמשינו תזרח במערב ותשקע במזרח א״ל ותתפללו א״ל
הין א״ל ומה תתפללון א״ל מה רבו מעשיך יי׳ כולם בחכמה עשית אמר
רצונך שתשב אצלינו א״ל אם תעשו עמי טוב החזירוני למקומי מיד
קרא שלמה לאשמדאי וא״ל החזר זה למקומו א״ל אתה שנא׳ בך
ויחכם מכל האדם החזירהו אתה אבל אני לא אוכל להחזירו למקומו
לעולם מיד ישב האיש ונשא אשה והוליד בנים ששה בדמות האם
ואחד בדמות האב והיה חו״רש וזורע וקוצר עד שנעשה עשיר לאחר
זמן מת והניח ירושה גדולה ונפלה קטטה בין בניו על הירושה והלכו אצל
שלמה ואמרו לו אנו שבעה ובעל שני ראשים או׳ אנחנו שנים ונתעלם
משלמה דבר זה אם הוא אחד או שנים וקרא לסנהדרין וא״ל מה תאמרו
במשפט זה ונתעלם א״ל מתיראין אנו שמא נאמר שנים והוא אחד או
אחד והם שנים א״ל לבקר משפט כשהלכו עמד ונתפלל לפני הקב״ה
וא״ל רבונו שלעולם כשנגלית עלי בגבעון אמרת שאלה מה אתן לך
א״ל לא תתן לי אלא חכמה לשפוט את עמך ישר׳ וכבר הגיע משפט
זה לידי יהי רצון שלא תכשילני א״ל הקב״ה לבקר אתן לך משפט לבקר
תקע בשופר ונתקבצו ישר׳ א״ל הביאו בעל שני ראשים ויין ישן ומים
חמין וחלוק שלשש וא״ל להן דעו שמה שאירע לזה אם יארע לשני
הרי הן אחד ואם לאו הן שנים הביאו אותו על פני אחד מהן והיה זורק
עליו מים חמין ויין ישן וחלוק שלשש כדי שלא לחנקו מיד צעקו שני
ראשים אדוני המלך אנחנו מתים א״ל הלא אתם אמרתם שאתם שנים

אמרו לו אנחנו אחד מיד יוה ונתנו לו חלק אחד מיד פתחו הסנהדרין ואמרו
כי יי׳ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה׃ הוי אל יתהלל חכם בחכמתו זה שלמה
שנתהלל ונכשל׃ ואל יתהלל הגבור בגבורתו זה שמשון שנתהלל ונכשל׃
צוה את בני ישר׳ וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש׳
מן המחנה זה מחנה שכינה ואין צוו׳ אלא זירוז מיד ולדורות׳ כל צרוע בין
מוסגר בין מוחלט׃ וכל זב בין בעל שתי ראיות בין בעל שלוש׳ וכל טמא
לנפש בין אדם בין כלים הנוגעים במת שומעאני ששלשתן במקום אחד
תל׳ במצורע בדד ישב מחוץ למחנה מושבו מצורע היה בכלל ויצא מן
הכלל ללמד מה מצורע שטומאתו חמורה חמור שילוחו משילוח חבירו
אף כל שטומאתו חמורה חמור שילוחו משילוח חבירו׃ וקד תבין נבל
תנ״ים למחנה ומא הי לחומרא אלי פי למצורע פי זאת תהיה פאלי דכל
למצורע לירושלם לוקה אחת ואלי דכל מחנה לוייה לוקה שתים ואמא
מחנה שכינה פהו כרת על הטמאים׃ קאל אנה תכ׳ לכן מחנה פי אנס
ג׳ מראות כנגד שלש מחנות לטומאה מחנה ישר׳ לא ידכלהא מצורע
ומחנה לוייה לא ידכלהא זב או בעל קרי לכן לא יבא אל תוך המחנה׳
ומחנה שכינה לא ידכלהא טמא מת׃ וכלהם מנעין ען דכול מחנה שכינה
וקאלו פי ספרא מזכר עד נקבה אחד קטנים ואחד גדולים במשמע׳ מזכר
לרבות טבול יום׃ ועד נקבה לרבות מחוסר כפורים וטומטום ואנדרגינס׃
ויעשו כן בני ישר׳ שלא עיכבו המשלחים׳ כן עשו שלא עיכבו הטמאין׃
ולמה הסמיך זה למניין הלוים לפי שכשהשלים מנין ומחניתן ומחנה
ישר׳ ברגלים ואהל מועד וסדר הכל אמר אל יכנסו הטמאים למקומות
אלו שנאסרו עליהן׳ איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם להשוות
לעונשין שאינן חייבין עד שיביאו סימנין׃ ואמא אעאדתה הנא לאנה
וקד דכר בויקרא פהו מן אגל גזל הגר וזו מדה בתורה כולה כל דבר
שנשנה לפרש ושלא נתפרש׳ תני רב׳ כל מצות עשה שהזמן גרמה
נשים פטורות חוץ משחיטת פסח ואכילתו ואכילת מצה ושמחה ברגל
והקהל וקידוש היום ומקרא מגלה ונר חנוכה ונר שבת סימן מכם קשה

גמ̄ן: ושלא הזמן גרמא חייבות חוץ מפריה ורביה ותלמוד תורה ופדיון
הבן סימן תפ״ף ולמה שאין לומדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמ׳ וכל
מצות לא תעשה נשים חייבות חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל יטמא כהן
למתים סימן קשט׳ ושש מדברי סופרים הלל נר חנוכה נר שבת נטילת
ידים עירובין מגלה סימן החש טעם׳ מכל חטאת האדם ממה שבינו
לבין חבירו על הגנבות ועל הגזילות ועל לשון הרע: למעל מעל לרבות
הנשבע בשם לשקר׳ והמקלל׳ ואשמה לרבות טומטום ואנדרוגינס׳ ונשים
ועבדים משוחררים: ואם אין לאיש גואל זה הגר שאין לו יורשין אבל ישר׳
שבטא לא פאלי שנ׳ ואתם בית ישר׳ לא כליתם: מניין שאם גזל הגר
ונשבע לו והלך להביא הכסף ולא הספיק להביא עד שמת הגר שהיורשים
פטורים שנ׳ הנפש ההיא׳ ומניין לעושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו
שלוקחין מזה ונותנין לזה שנ׳ ונתן לאשר אשם לו: והתודה זה בנה אב
שכל החוטאין מתודין ואף המומתין שנ׳ מכל חטאת האדם והתודו׳
ומניין שמתודים לפני השם שנ׳ בודוי מעשר ואמרת לפני יי׳ אלהיך׳
ואיש את קדשיו לו יהיו זה מעשר שני ונטע רבעי ומעשר בהמה ושלמים
ולא בא הכתוב אלא לפרש למי הוא נטע רבעי׳ איש אשר יתן לכהן לו יהיה
שיש לו כהן טובת הנייה ליתנם לכל כהן שירצה: וכל תרומות לכל
קדשי בני ישר׳ משך הכת׳ כל הקדשים ונתנן לכהן ולא שייר מהן אלא
תודה ושלמים ופסח ומעשר בהמה ונטע רבעי שיהיו לבעלים: איש
איש כי תשטה אשתו למה נסמכה פרש׳ שוטה לפרש׳ תרומה שכל מי
שאינו מוציא תרומה ומעשר כראוי ונותנן לכהן לסוף הוא נצרך לו על
ידי אשתו שנ׳ והביא האיש את אשתו אל הכהן: ולמה נסמכה פרשת
שוטה לפרש׳ נזיר שכל הרואה שוטה בניוולה מדיר עצמו בנזיר: כיוצא
בו למה נסמכה פרש׳ נזיר לברכת כהנים לא כשם שהנזיר אסור ביין
כך כל כהן ששתה רביעית יין אסור בנשיאת כפים: איש איש לרבות
חרש שוטה וקטן ושהלך בעלה למדינת הים שמקנין להן בית דין
לפסלן מכתובתן יכול להשקותן ת״ל והביא האיש את אשתו דלך מעבז

יענ׳ בדיקת המים לשוטה: תשטה מלשון שטיות שאין המנאפין מנאפין
עד שתיכנס בהן רוח שטות׳ אישתו פרט לארוסה ומעלה בו פרט לשומרת
יבם: מעל שקור כענין שנ׳ וימעלו בני ישרא׳: ולמה מעל שתי פעמים
שמעלה בבוראה ומעלה באישה׳ ושכב להוציא סריס׳ איש להוציא
קטן: שכבת זרע פרט לשקינא לה דרך איברים: ונעלם מעיני אישה
פרט לאשת סומא: ונסתרה והיא נטמאה שיעור טומאה וסתירה כדי
שיצלה ביצה טרופה ונתונה בלפס: ונסתרה והיא נטמאה מכאן אמרו
ספק טומאה ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור והוא שיהיה הנשאל
בן דעת כשוטה שהרי השוטה נבעלה ברשות היחיד או לא נבעלה יצא
חרש שוטה וקטן רבן שמעון בן גמליא׳ אומ׳ מפני מה ספק רשות היחיד
טמא וספק רשות הרבים טהור שאפשר לשאל ליחיד ואי אפשר לשאל
לרבים נתבאר במסכת טהרות׳ ועד אין בה או שני עדים שהעידו בטומ׳
אה לא תשתה ומנין שאפלו אחד שנ׳ והיא לא נתפשה ענינו כאן לא
נטמאת אפלו בעדות עד אחד בשוטה׳ וכן בעגלה ערופה שלא תיערף
וכן מדברי סופרים בעדות אשה שמת בעלה שתנשא וכל מקום שנאמ׳
בתורה עד הן שני עדים שנ׳ על פי שנים עדים יקום דבר עד שיפרט הכת׳
ויאמר ועד אחד לא יענה בנפש למות׳: ד״א והיא לא נתפשה יש לך
אחרת אע״פ שנתפסה מותרת ואיזו זו שקידושיה בטעות שאפלו בנה
מורכב על כתיפה ממאנת: ולמה עידי קנוי וסתירה שהוזמו לוקין יש
אומ׳ שגרמו לשם לימחק׳ ועבר עליו רוח קנאה אין האיש מקנא לאשתו
אלא אם כן נכנסה בו רוח קנאת טהרה: ד״א ועבר עליו רוח קנאה האשה
כמאכל יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו זורקו ואינו שותיהו ונועל דלת
בפני אשתו ויש לך מי שזורק הזבוב ושותה הכוס זה שרואה אשתו
מדברת עם כל שכיניו ויש לך מי ששותה הכוז בזבוב שיש בתוכו זה
שרואה אשתו יוצאה והאשה פרוע׳ ופרומה משני צדדין ורוחצת בפני
הבריות: והיא נטמאה כלת טמאה שלשה פעמים טומאה לבעל טומאה
לבועל טומאה לתרומה עליה לנוולה: קמח שעורים שעשת מעשה

חמורים

חמורים׳ לא יצק עליו שמן שהיא אהבה את האפלה לכך לא יהיה אור
בקרבנה ואמ׳ ע׳ כדי שלא להדר קרבנה׳ וכדי לא יתן עליו לבונה׳ מזכרת עון
כל׳ עונות שלה נסדרים באותה שעה מתל׳ דאמרי נפל תורא חדדו סכינא׳
והקריב אותה והעמידה לפני י״י צריך להודיעה לפני מי היא עומדת׳
והעמידה לאו חגרת׳ והעמידה שלא יעמיד עבדיה ושפחותיה עמה שלבה
גס בהן׳ מים קדושים שנתקדשו בכיור שעשהו ממראות הצובאות׳
בכלי חרס שיהיה חדש ויהיו המים חצי לוג׳ ולמה כלי חרס אלא כשם שכלי
חרס שנטמא אין לו טהרה אלא שבירה כך זו אם נטמאה נאסרה על בעלה
לעולם׳ ואם היא טהורה הרי היא כמים קדושים׳ ומן העפר אשר יהיה
בקרקע המשכן מקום היה בהיכל אמה על אמה וטבלה של שיש וממנו
לוקחין לשוטה ושיעורו כדי שיעלה על פני המים ולמה עפר ומים שהן עדים
שנ׳ העידותי בכם את השמים ואת הארץ מים מן השמים ועפר מן הארץ׳
והעמיד הכהן את האשה לא שיעמיד שהנט׳ ופרע את ראשה מגלה
שערה וסותר מחלפות ראשה׳ התם תאנ׳ ואוחז בבגדיה אם נקרעו
נקרעו ואם נפרמו נפרמו פרימה במקום התפר קריעה שלא במקום התפר
וכך בגדין יהיו פרומים׳ ונתן על כפיה פרט למי שאין לה כפים או עקומה
או יבשה׳ מנחת קנאות היא מנחה אחת לקנויין הרבה׳ מי המרים על
ללמדך שצריך ליתן דבר מר לתוכו׳ המאררים מעין איברי הגוף
והנאפה כלומ׳ תכנס בהן מארה בכל איבריהן׳ והשביע הכהן משביעה
בלשון שהיא מכרת׳ ואמר אל האשה פרט לחרשת׳ אם לא שכב מכאן
שפותחין לזכות תחלה׳ כי שטית כדרכה׳ וכי נטמאת שלא כדרכה׳
מבלעדי אישך שקדמה שכיבת בעל לבועל׳ להוציא ארוסה שלא
נבעלה׳ בשבועת האלה יכנו האלהים או יכהו האלהים זו היא שבועת הא׳
האלה האמורה בתורה׳ יתן י״י אותך לאלה ולשבועה בא זה הפ׳ לעשות
השבועה כלה שהרי נאמ׳ להלן ושמעה קול אלה מלמד שכל שבועות
שבתורה לא יהיו אלא באלה ובשבועת אוי להם לרשעים שהן הופכים
מדת רחמים למדת הדין׳ בתוך עמך שאומ׳ יהא סופיך כסוף פלונית׳

כתו' את ירכך נפלת הירך התחילה בעבירה תחלה לכך תלקה תחלה'
והא כת' וצבתה בטנה ונפלה ירכה כדי שלא להוציא לעז על המים ומה דין
דכת' לצבות בטן ולנפל ירך שאפלו הנואף יארע לו מה שיארע לה' לשון זכר לזמירן
ואמרה האשה אמן אמן' אמן ארוסה אמן נשואה' אמן מאיש זה אמן
מאיש אחר' מכאן לגלגול שבועה מן התורה' וכתב את האלות האלה
כתב קודם שתקבל עליה שבועה פסולה' האלות לרבות קללות הבאות
מחמת ברכות' בספר זו מגלה שלעור טהור כמו ספר תורה בדף אחד
לא שנים' וכתב בלשון הקודש ואם כתבה בללה פסולה' מפני מה שהרי
נא' למעלה ומחה והשקה והקריב מה קרבן בנוס כך זה בנוס' ולקח הכהן
מיד האשה ונא' בשלמים ידיו תביאינה יד מיד בגזירה שוה מה להלן
תנופה אף כאן תנופה' ואחר ישקה ונא' והשקה ללמדך שאם נמחקה
המגלה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה'
ומעשה באשה שזנת ובאו להשקותה והערימה ונשטה אחותה כמותה
והשקוה ובאה אחותה ונשקה הזונה וכשהריחה מי המרים מתה' והיה
אם נטמאה ותמעל מעל פרט לשוגגת' והיתה לאלה בקרב עמה שאומ'
יהא סופך כסוף פלו' וכן הוא אומ' והיו דראון לכל בשר' ונקתה ונזרעה זרע
פרט לאשה שאינה ראויה להזריע' זרע אם היה דרכה לילד נקיבות תלד
זכרים שכן הוא אומ' זרע ונא' ונתת לאמתך זרע אנשים' זאת תורת
הקנאות תורה אחת לקניין הרבה' ומניין שמעלין אותה לבית דין הגדול
כת' הכא את כל התורה וכת' התם על פי התורה אשר יורוך' אשר תשטה
אשה פרט לקטנה' תחת אישה פרט לשומרת יבם' ונקה האיש מעון
בזמן שהוא מנוקה מעוון המים בודקין את אשתו ואם הוא אינו מנוקה
אפלו בא על ארוסתו בבית אמיו אין המים בודקין ומשרבו המנאפי'
בישר' בטלה מגלת שוטה הה"ד כי לא אפקד על בנותיכם כי תזנינה וגו'
זאת תורת הקנאות הזר ומ"או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה למה
או לרבות אשת איש כהן שהיא בדין ומה שבויה שהיא מותרת לישר'
אסורה לכהן שוטה שהיא אסורה לישר' קל וחומ' לכהן שתאסר לעולם

תל

הל׳ או איש אפלו כהן׳ נזיר מופרש מלשון וינזרו ולגאון קל נאסך ולנאסך הן
שאכד׳ דבר אל בני ישרא׳ פרט לגוים׳ כי יפליא במופלא הסמוך לאיש פ׳
נדריו נדרים אבל קטן פטור שנ׳ איש והוא שיהיה בן יג׳ שנה ויום אחד ולא
הביא שתי שערות זה הוא מופלא הסמוך לאיש׳ לנדר נדר נזיר להזיר מלמ׳
שעיקר הנזירות נדר מן הנדרים׃ להזיר לעשות כנויי נזירות כנזירות וכנויי
נדרים כנדרים׳ כיצד נזיק נזיח פזיח כנויין לנזירות׳ שאם גורדין תוך הקיף
או תוך ח׳ יהיה נזיר וכן חרף חרק חרך כנויין להרם ודומה לו׳ נזיר להזיר
מכאן שנזירות חלה על נזירות׳ והנודר בנזיר בחוצה לארץ בין איש
בין אשה טופין אותו לעלות לארץ ישרא׳׳ וישב שם עד שימות או עד
שיבנה הבית והאיש מדיר בנו בנזיר אם היה קטן אבל לא האשה׃ ולמה
הדירה חנה את שמואל לפי שהסכים לקנה למעשיה שנ׳ עשי הטוב בעיניך
ואסורי הנזיר חמשה יין וענבים ותמוקים והרצנים וזוגין וכולן מצטרפין
לכזית לפי שהחמיר על עצמו והוא לוקה על כל אחד ואחד בכזית והיין
ברביעית ואם היה קדוש בכזית׳ מיין ושכר והלא שכר האמור כאן הוא
היין שאין איסור על הנזיר לא היוצא מגפן היין לא יין כמשמעו׳ ושכר
זה שלא שהה ארבעים יום׳ חומץ כמשמעו׃ ואם אכל כזית מאחד מאלו
לוקה שתים משום לא יחל דברו ומשום האיסור׳ מיין ושכר לעשות יין
מצוה כיין הרשות׃ וכל משרתהו נקי ע׳ מן שרה פתו׃ ד״א לאסור טעם
בעיקר יעני ליהרס כל מאי פיה טעמו וממשו שלדבר האסור בתוך דבר
המותר׃ מכל אשר יעשה מגפן היין ללמדך שהן מצטרפין׃ תער לא
יעבר על ראשו מגלח שערה אחת לוקה׃ ומה בין נזיר עולם לנזיר
לזמן קצוב נזיר עולם אם הכביד שערו מיקל בתער ונזיר לזמן קצוב
אסור לגלח עד סוף ימי נזרו שנ׳ כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו׳
נזיר שנצטרע מגלח כל שערו כשיתרפא׳ ולמה זה העשה שהוא
יגלח את כל שערו דחה עשה ולא תעשה קדש יהיה ותער לא יעבר
על ראשו לפי שכשנטמא בטלה עשה מאין׳ קדוש יהיה מכאן שסתם
נזירות שלשים יום עד יהיה׳ ארבעה נזירי עולם ואו הן שמשון ושמואל

ואיהו ואבשלום: על נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא לחייבו בשני
לאוין על הטומאה ועל הביאה והיכן מגלח בעזרת נשים בלשכת הנזירים:
בפתע זה שוגג שנ׳ ואם בפתע בלא איבה הדפו ופתאם זה מזיד שנא׳
פתאם עברו ונענשו מכאן שהוא מביא על הזדון כשגגה: ונזיר טהור
שטימא עצמו לוקה ארבע מלקיות משום לא יטמא ולא יחל ובל תאחר
לשלמו ומשום לא יבא אם היתה טמאה וביאה כאחת ואינו חייב עד שיטמא
עצמו לדעת שנ׳ וטמא את ראש נזרו: יביא אותו וכי אחרים מביאין
אותו והלא הן משיאין עצמן וכזה והשיאו אותם עון אשמה וכי אחרים
משיאין אותן והלא הן משיאין עצמן אלא הכל בסיוע והימים הראשונים
יפלו עד שיהיו שבעה ימים ומי שנטמא ביום שנדר אינו סותר: מאשר
חטא על הנפש מעט אלא כמי נטמא למת: וקלו עלי נהת לנחרד אשערי
על שמנע עצמו מן היין: ולקח הכהן את הזרוע בשלה מכאן סמכו לשיעור
ששים לאין אזרוע גדי מן סתין מן איל כשמתקריב והוא נתבשל עם האיל:
ולא אסרתו: ואחר ישתה הנזיר יין וכי הנזיר שותה יין אלא מופנה להקש
לדון ממנו גזרה שוה נאמ׳ כאן נזיר ונאמ׳ להלן נזיר מה נזירה האמור להלן
עשה הימים שלאחר נזירותו כימים שבתוך נזירותו עד הבאת קרבן אף
כאן: לאביו ולאמו לא יטמא או אמר לאביו ולא אמ׳ לאמו הייתי אומר
אביו שהוא חזקה לא יטמא לו אבל אמו שהיא ודאי יטמא לה צריך לומ׳
לאמו: או אלו אמר לאמו בלבד הייתי אומ׳ אמו דלא אזל זרעה בתרה
לא יטמא לה אבל אביו יטמא לו צריך לומ׳ זה וזה: לאחיו ולאחותו
במותם איני מיטמא אבל מיטמא בנגעם ובזיבתם אם כן למה נאמ׳
בנזיר ולאחותו אלא מפנה להקש לדון ממנו גזירה שוה: לאחותו איני
מיטמא אבל מטמא הוא למת מצוה: כי נזר אלהיו על ראשו זה גדול
שיער בוא וראה כמה המצוות מעטרות את ישראל והלא גדול שער
נוול לאחרים וכיון שנגדל זה שער למצוה נקרא קדוש כמו שנ׳ בכהן גדול
וגלח הנזיר פתח אהל מועד ענינו שגילח והפתח פתוח לא שיגלח כנגד
הפתח שזה בזיון מקדש הוא: תאמר יא אייה אעמיר פי הדי

אשנכי

אלשכץ אלדי פעל נפסה פי הדי אלנדר ושרפהא ונזההא מן אלאנחטאט בלד"ה ואחדה
גסמאניה אלתי אתגלק בשרב אלכמר פאלחק בדרגת כהן גדול וסמי קדוש כיף
מן נזה נפסה ען כהאפה אלאמור אלגסמאניה והי אלאכל ואלשרב ואלנכאח ולא
יקתד מנהא גיר אלצרורי אלדי בה קואם שבעה וקואם נועה ובאלאחרי אלתנזה
מן לואחק אלמאדה בדלאיל אלאלחאק באלהרג ואלכבר ואלגירה ונחו דלך ואחדש
נפשו וקידשה והביאה במימי הדיעות פאן דלך הו אלדי ינאל פיה דיאוה אלדין
קדישין ביה: דבר אל אהרן כה תברכו לפי שמעשה הפרשה באהרן וזהו
כלל גדול שבכל זמן שדיבור בכהנים מעשה בכהנים דיבור בישראל מעשה
בישראל: מעשה בכל אדם להביא נדרים: כה תברכו בלשון הקודש כה בשם
המפורש כה בעמידה כה פנים כנגד פנים כה בקולרם כה בלשון הקודש שנ׳
אמור להם יברכך כה בשם המפורש שנ׳ ושמו את שמי שמי המיוחד לי׳
כה בעמידה שנ׳ כה תברכו ונא׳ אלה יעמדו לברך: כה בקול רם שנא׳
אמור להם ונא׳ וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם: וקאל פי
ספר הבהיר למה בנשיאת כפים דאית בידים עשר אצבעות רמז לעשר
ספירות בלימה כלומ׳ בלום פיך מלדבר והי אשארה אלי אלעשרה אלעקול
ארוחאניה אלתי היחיות הקודש ואופנים ואראלים וחשמלים ושרפים
ומלאכים ואלהים ובני אלהים וכרובים ואישים: אלתי קיל פיהא שנוי שמות
המלאכים על שם מעלתם כמו בינתי פי בראשית: אמור מלא שצריך
הכהן שיכוין לבו לברכה שלימה: אמור להם שלא יהיה המקרא מהם
ד״א אמור מלא שצריך לקרות אותם מלה מלה: יברכך י״י אסמה
אלדאל עלי ראתה דלאלה ביינה והו שמו המיוחד לו ואלסר פי תחריך הדאל אחרוף
ולכן מא יכון הו ידל עלי נהיה אלעלם אלאהי אלדי הו אשארה אלי אלדראכה תע׳
ואמא קאיר אלאסמא פהו משתק פאדני אלדי הו אלף דלת נון יוד מן מעני
סיאדה דבר האיש אדני הארץ בלאן נון י׳ ממדודה באלתפנים לעמוס
וגור כלה אי אנה ראיסה ואדוני ואדני מכסורה ולא פאלאשתקאק ואחד
ואל מן מעני אלקדרה והכדי קאל מלשון חזק שנ׳ ואת אילי הארץ יקח והו
מן מעני אלקהר אי אנה תע׳ קהר אלעדם באלוגוד ואלוה אי אלאה ינבגי אן יעבד

ויעצים: ואלהים יקאל עליה ועלי מא סואה באלאשתראך אד׳ יקאל עליה ועלי אלמלא׳
יכה ועלי אלחכאם: ואהיה ידל עלי וגוב וגודה והו מן מעני היה אד׳ הו אלוגוד
וקד בינאה פי ואלה שמות: ושדי מן מעני אלכפאיה משתק מן די יעני אן
וגודה פיה כפאיה לוגוד גירה ולוגודה: וצבאות אי רב אלכתרה יעני הו אד׳
אוגד הדה אלמוגודאת אלכתירה אלתי צדרת ען וגודה מע אעתקאדנא אן אל
כתרה חאדתה ען שי גירה תע׳ כמא דכרנא פי בראשית לאלואחד לא לחקיקה אל
דאת: וכאן אלפסוק אלאול ג׳ כלמאת והו יברכך יי׳ וישמרך: ואלברכה אל
הי אלנמא ואלנמא באלאדראך אלוגוד אד׳ אלעאלם אלרוחאני עקל אבדאעי ועקל
אנבעאתי ווגודה תע׳ הו אלמקים לה׳ ואלפסוק אלב׳ כמס כלם באיזא עאלם אל
פלך והו דו ארבע׳ אסבאב מאדה וצורה ופאעל וגאיה ווגוב וגודה תע׳ אל
הו אלמקים לה׳ ואלפסוק אלג׳ ז׳ כלמאת באיזא אלאסתקצאת אד׳ הי אש ורוח
ומים וארץ וקוותהן אלצאדרתין מן אלפלך אלתי בהא קואם אלעאלם אלאספל והי אל
מכוונה ואלחארסה ווגוב וגודה תע׳ הו אלמקים להא: וקיל פי אלפסוק אלאול
וישמרך אי ענד אתגאהך לאדראך אלעקל אלאלאהי תתחבך אלענאיה ללא
ינטפי נור עקלך והו מתל קו׳ ושכתי כפי עליך עד עברי: וקאל פי אלפסוק
אלב׳ יאר יעני ענד אתגאהך אלי עאלם אלאפלאך יחצל לך אור אלמעלה מחת
חונן הדער: וקיל פי אלפס׳ אלג׳ ישא הו מן מעני ארפעה מן עאלם אלמואד אלכדרה
אלמצלמה: וישם לך שלום מן מעני אלמתצאדדאת וקד קיל איצא אן אל
עואלם ג׳ עאלם מן אלה ועאלם אלי אלה ועאלם מע אלה: פעאלם מן אלה הו עאלם
אלבטן ועאלם אלי אלה הו עאלם ארתבאט אלנפס פי אלגסד: ועאלם מע אלה הו בקא
בקא אלנפס בבקא מעלומהא׳ וקאל אלדרשנים אן אלפס׳ אלאול ג׳ כלמאת
כנגד אברהם יצחק ויעקב יברך אתכם: ואלב׳ ה׳ כלמאת כנגד חמשה חומשי
תורה כלומ׳ מי שברא חמשה חומשי תורה יברך אתכם׳ ואלג׳ כנגד שבעה
רקיעים כלומ׳ מי שברא שבעה רקיעים יברך אתכם׳ וכאנת ברכת כהנים
מכתובה על מטתו שלשלמה כתין חרף קאלו אסנדו דלך לקו׳ הנה מטתו
שלשלמה ששים גבורים סביב לה מפחד בלילות מפחדה שלגיהנם: ואמא
כון ברכת כהנים בלא תרג׳ קאלו אן סבב דלך ישא יי׳ וקד קאל אשר לא ישא פנים

כאנה׳ יקאל אלי
אברהם יצ׳ יע

לזבה

ויקח שחד פי' מן מתעיקין פתרכה בלא תרגום׃ טוביהו אומ' יברכך יי'
וישמרך יברכך יי' בעולם הזה ולעולם הבא׃ ויש אומ' בגוף ובנפש׃ בגוף
שנ' ישמר רגליך׃ ובנפש שנ' דק את נפשו שמור׃ יאר מאור השכינה
שנ' באורך נראה אור׃ ויחנך בתלמוד ובעושר ובבנים שנ' תתן לראשך
לוית חן וכן הוא אומ' וחנתי את אשר אחן בעושר הוא אומ' כי חנני אלהים וכי יש
לי כל׃ ובבנים שנ' הילדים אשר חנן אלהים את עבדך׃ ישא יי' פניו אליך יאריך
אפו לך שלא יכלה אותך עד שתשוב שנ' נשא עון׃ וישם לך שלום ביציאת
הנפש מן הגוף בריוח שנ' על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא לעת מצוי
הנפש מן הגוף׃ ולטעם המדרש למה חתם בשלום תני רב׳ גדול הוא השלום
שאין לך כלי שמקבל ברכה אלא שלום שנ' יי' יברך את עמו בשלום׃ גדול
הוא השלום שהתורה נקראת שלום שנ' דרכיה דרכי נועם וכל נתיב׳ שלום׃
גדול הוא השלום ששנה מעשה שרה שנ' ואני זקנתי׃ גדול הוא השלום
שהשם שנכתב בקדושה ובטהרה ימחה במים להטיל שלום בין איש
לאשתו׃ גדול הוא השלום שאפלו עובדי ע״ז ושלום ביניהן כביכול אין
השכינה יכולה להן שנ' חבר עצבים אפרים הנח לו׃ גדול הוא השלום שניתן
לבעלי תשובה שנ' בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יי'
ורפאתיו׃ גדול הוא השלום שניתן בחלקן של צדיקים שנ' יבוא שלום ינוחו
על משכבותם׃ גדול הוא השלום שניתן לאוהבי תורה שנ' שלום רב לאוהבי
תורתיך ואין למו מכשול׃ גה״ה שניתן לענוים שנ' וענוים ישכנו ארץ ויתענגו
על רוב שלום׃ גה״ה שניתן לבעלי צדקה שנ' והיה מעשה הצדקה שלום׃
גה״ה שאפלו בעת מלחמה צריכין שלום שנ' וקראת אליה לשלום׃ גה״ה
שאפלו בעת מלחמה צריכין שלום שאפלו מלאכי מעלה צריכין שלום שנ'
עושה שלום במרומיו׃ גה״ה שחותם כל הקרבנות שלום שנ' או יחזק במעזי
שלום לי שלום יעשה לי׃ גה״ה שניתן שכר לפינחס שנ' הנני נתן לו את בריתי
שלום׃ שנואה היא המחלוקת יבין דאך בויקח קרח׃ מעני הדייל
כלאם ונהאיתה אן לא יצח אנתצאם האצל לאנסאן ילא בארתפאע
אשרור ואצוארי ואשואגל כלהא חתי אדי אנקטעת עואיק ואכרגמא פי

קו̈לה אלפעל וחאל ענדה צוור אלמוגודאת מן אלבריה אלי אלגאיה מתלמא
ענד אלעקל אלכלי צורה לכל פהדה הי אלברכה והדי הו אלשלום והדי לא יגד
אלא באלכמאל באלעלום ואלמעארף מנאך אלי חצול אלכמאל פי נחה׳ תרכיבה ולא
ינקצה שי מן אלכמאל פהו כלי שמקבל ברכה ושלום׳ ויהי ביום כלות משה
זה ראש חדש ניסן שלשנה שנייה׳ וימשחם ויקדש אותם שבמשיחתם ר״ל
נתקדשו כל הכלים לדורות׳ ולטעם המדרש את המשכן ריבה שמשכן
אחר הוקם עמו שכשעשו ישראל את המשכן רמז הקב״ה למלאכי השרת
שיעשו משכן שבו מקריב מטטרון נפשות הצדיקים׳ הם נשיאי המטות
הם שהיו נשיאים במצרים והם שוטרי בני ישראל׳ שש עגלות צב כנגד
ששת ימי המעשה׳ ד״א כנגד ששה רקיעים והלא שבעה הן אלא כסא
למלך מכובד שרימיטיקון׳ צב מחופות׳ צב קמורות יעני מקבבה׳
ד״א מצויירות כצבעו שלרקיע וי״ב בקר כנגד י״ב מזלות׳ קח מאתם וכו׳
שנתיירא משה ואמ׳ שמא נסתלקה ממני נבואה זו ושרת על הנשיאים
אמ׳ לו הקב״ה קח מאתם הדבר לא ממני ומי נתן להם עצה בני יששכר
שנ׳ ולכך נאמ׳ בהם הקריב את קרבנו וכן הוא אומ׳ ומבני יששכר יודעי בינה
לעתים לדעת מה יעשה ישראל והיו קיימין עד הגלגל ולא הזקינו ולא הטריפו
ואו נדבה וכן חנוכת המזבח נדבה ונאמ׳ למשה שיקריבו למסעות׳
ויהי המקריב ביום הראשון ראשון לחדש שהוא אחד בשבת וקד דכרנא
הדי פי ויהי ביום השמיני׳ ולמה נאמ׳ בשבט יהודה וקרבנו ועתודים
מלאו כנגד ששה דברים שניטלו מאדם הראשון שהן קומתו וג׳ עלי מא
דכרנא פי בראשית ועתידין להחזור לימות המלך המשיח שהוא משבט
יהודה׳ ד״א כנגד שש מצוות שנתנו למלך׳ כף אחת מלמד שהכלי
מעיד מה שיש בתוכו לסומא׳ ביום השני הקריב נתנאל הקריב את קרבנו
מה ת״ל אלא שבא ראובן וערער ואמ׳ די שקדמני יהודה למסעות אקריב
אף אני לתולדות קודם ליששכר נזף בו משה ואמ׳ מפי הגבורה נאמר לי
הקרב למסעות׳ זאת חנוכת המזבח כפות מזרקות קערות׳ וכל בקר
למה נשנה אחר שפירט הכתוב חזר וכללו אלא שהעלה עליהן הכתוב כאלו הקריבו

כאחת כלומ' שהן שוין לכך כתב כל קרבן אחד מהן מפני כבודן' אחרי המשח
אותו ונחמ' ביום המשח אותו שבו ביום משחוהו ובו ביום הקריבו' ובבא
משה אל אהל מועד וישמע את הקול למה נסמ' זה הפסוק אלא משהקריבו
הנשיאים אמ' משה אוי לי שלא נכנסתי בנדבת המשכן אף לא בקרבנות
נשיאים אמ' לו הקב"ה דבורך חביב עלי מכולן שלא נעשה אלא בשביל
שהדבר עמך באהל מועד' ולקד אן לנא אן נתמם אלקול עלי הדה
אלפרשה במעני גליל פיקו ובבא משה קד דכרת פי פרש' אחרי מות
אן הד' אלמכאן אשרף אלמואצע פצח פיה אלנבאט אלנפס אכתר ואן כאנה'
נפס משה מכוונת לכן אין מא זאד אלאנבסאט זאד אלשרף ואלצפאוה לל'
נפס כאן תקבל צורה שריפה מן נור אלעקל אלפעאל אלמפיץ עלי אלאנסאן
פאד' מלך פכדה אלעאלם אלרוחאני אלמשכה באהל מועד אדרך אלעקול אל'
הו אלפיץ ועלסאן מרתבתה פוק מרתבת אלנפס אלכליה אלתי הי שבה אלכפרת
מבין שני הכרובים מן האל' אלמפיץ ואלמסתפיץ יעני אלעקל ואלמעקול'
ואנמא ערפתנא אלתורה בחסב מא נדרך אלד' משה הו דלך אלאנסאן
אלכאמל להלך אלקוה והו אלעאקל באלקוה ותלך אלקוה הי אלעקל באלקוה
ואלשי אלמע' ליעקל הו אלמעקול ועגד אלתחקיק יצח אלעקל ענדה ואלמעקול
שי ואחד' וקו וידבר אליו אי ואן כאן אלמפיץ עלי אלנבי הו אלעקל אלפעאל
פאן מנבע אלפיץ הו ואגב אלוגוד כמי' ק' באורך נראה אור פאעאד אלשי
לבדיאתה אלעי ואגב אלוגוד והו קו וידבר אליו מעה עתקאדנא אן תם מוצע
אד' יקע פיה אלכלאם ואלאנפראד ונל אלכמאל אלד' הו קדש הקדשים וכפרת
וכרובים והד' אלאעתקאד אלצחיח' ונשלמה זאת הפרש' בע"ג שבה'

אתחיל בפרש' את הנרות בעז'

בהעלתך

עושה שני מאורות' זשה דבריך יאירו לאם

נסמ' הפסוק הזה אלא כנגד הקב"ה שהוא אור ומושבו אור ומתעטף אור
והוא מצווה להדליק במנורה אור' ולמה נסמכה זאת הפרש' לקרבנות
נשיאים אלא כשם שתהה משה על שלא נכנס בקרבנות נשיאים כך אהרן
לכך נידבר עמו שנ' בהעלתך את הנרות והכתיב עליו ויעש כן אהרן

וכשהשלים משה המשכן והעמידו מיד הבהיק אור גדול והוא אור השכינה
נתבייש אהרן ואמ׳ אני לא יכלתי להסתכל באור ואני מדליק נר אמר לו
הקב״ה בהעלתך כדי לזכותך וכשהשמש יוצאה מן המזרח מהלכת על
הדרום ושוקעת במערב כך היתה המנורה דלתות בית המקדש במזרח
והמנורה בדרום וארון במערב והשלחן בצפון והיה האור נכנס כנגד
המזרח ושוקע במערב׳ אמא אעתדתה הנא דכר למנורה כמי לסיבן
לנא מן קבלביך כאן ולע לערות פנל הנא אל מול פני המנורה יאירו שבעת
הנרות שיהיו מתדידות לנר אמצעי שלשה מימין ושלשה משמאל
ואתנגזה נורהא לי נר אמצעי ולגמיע יערון לי קדאם למנורה כמי קאל
אל מול פני המנורה יאירו שבעת הערות תכון אפמאם ליסרג כלה אן
תסתקבל אמצעי ארי פנו למערב כמי באן פי מס מדות׳ ולטעם
המדרש למה נשנית המנורה אלא ללמדך שכשעלה משה למרום הראה
לו הקב״ה אש אדומה ואש שחורה ואש לבנה ואש ירוקה ועשה מהן
המנורה אחר שהראהו באצבעו שנ׳ וזה מעשה המנורה ועשאה כדעת
העליונה לכך נאמ׳ וזה מעשה המנורה ועשאה כדעת העליונה לכך
נאמ׳ וזה מעשה המנורה׳ כמראה אשר הראה יי׳ את משה׳ קח את
הלוים כדי שיקרבו בטהרה׳ הזה עליהם מי חטאת מספק טומאת מת׳
והעבירו תער על כל בשרם שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה נזיר
ומצורע ולוים הלוים לפי שעה במדבר ונזיר ומצורע לדורות׳ ופר
שני תקח שני לאחרים במנין׳ ופר בן שלש שנים ומעלה ואין מקריבין
קרבן זקן׳ והניף אהרן את הלוים שיוליכם ויביאם בעזרה והשיר מוכה
לפניהן וזו היא תנופתם׳ כי נתנים נתונים מיעקב שהפריש לוי מעשר
נתונים כאן על ידי משה׳ וקד תקדם לך אוולא פי מות לע עדידה אן
פסלנות הלוים במדבר אנמא הו בשנים וביאן אסבאב דלך תביין איצא
פי לפרשה אולי׳ ואקח את הלוים הזכיר בני ישראל בזה הפיסוק חמשה
פעמים חיבה להן שקיבלו חמשה חומשי תורה׳ זאת אשר ללוים מבן
חמש ועשרים מי שנה כל יהיה שער׳ ויעשו את הפסח במועדו המלך

אמר רב
בה״ה [illegible] כב
וב ועשרים
[illegible] לו״ה הנ
אהרן בי״ם
אחד שהיה
מעק[illegible]ן
והקל[illegible]ע
[illegible] טפזז

חזק

והיא עיבר השנה ביום שנשיא שנה׳ שראוי לקבעו עמו וזה שנכנ׳ וכן
הפסח בלא כתוב׳ ואדרבה הנה בפסח שני לכונה גם כי׳ אסבר׳ בי תלך
אסנה פתעלמך אלא דוחה שבת וטומאה מנלן ויהי אנשים אשר היו
טמאים קלן יחידים נדחים לפסח שני ואין רבים נדחים לפסח שני אלא יקריבו
בטומאה ולא עשו ישראל אלא במדבר אלא פסח זה בלבד ופסח במצרים מפני
שלא מלו בדרך ונאמ׳ כל ערל לא יאכל בו ומפני מה לא מלו מפני הסכנה
שהיתה רוח צפונית מנשבת והיא קשה למכה וכן הוא אומ׳ כי מולים היו
כל העם היוצאים ממצרים וכל העם הילדים במדבר לא מלו עד שבאו
לגלגל ומלו אותם יהושע ואחר כך עשו פסח שני ואינו נדחה מפני טומאה
אלא מפני טומאת מת בלבד׳ והאלו׳ אנשים מת שלמצוה נזדמן להם
ושביעי שלהן היה יום יד׳ לכך שאלו הואיל והן ראויין לערב יטבלו ויזרק
וישחט הדם עליהם ויאכלוהו לערב כמי שאונן ולא יכלו לעשות הפסח
ביום ההוא והיאך יהיה צבור טמ׳ כגון שמת הנשיא שהכל חייבין להטמא
לו והצבור מקריבין בטומאה שאנשים יחידים נדחים ואין הצבור
נדחין יש אומ׳ אלו נשאי ארון יוסף׳ על מצות ומררים יאכלוהו מיעט
השבתת שאור׳ לא ישאירו ממנו עד בקר מיעט לא יראה ולא ימצא׳
ועצם לא ישברו בו מיעט לא תשחט על חמץ עלי הדבר אנצון: או
בדרך רחקה איזו היא דרך רחוקה מן המודעית ולחוץ והמודעית בינה
ובין ירושלם טו׳ מילין׳ ואסמעינן במר׳ פסחים אמ׳ עולא מן המודעית
לירושלם טו׳ מילין אמ׳ רבה בר בר חונה אמ׳ ר׳ יוחנן כמה מהלך אדם ביום
עשר פרסאות מעלות השחר עד הנץ החמה חמשת מילין ומשקיעת
החמה ועד צאת הכוכבים ויצאו חמשה נשארו שלשים מזריחת החמה
עד פלגיה דיומא חמיסר ומפלג יומא ועד שקיעת החמה חמיסר
סר צאר מן הדי אלקולאן מסיר אלאנסאן פי אליום מ׳ מיל ומן דמעלות השחר
ועד הנץ החמה ה׳ מילין שנ׳ וכמו השחר עלה ויאיצו המלאכים בלוט וכת׳
השמש יצא על הארץ ולוט בא צערה׳ אמ׳ ר׳ חנינא לדידי חזי אתרא

[illegible] ומגבה [illegible] הוה עלמא [illegible]
[illegible] חד מנהו גמירא [illegible] משתה דגנה דעדן
חד משתה בעלמא מותיביה ר' יהודה אומ' עוביו שלרקיע אחד מעשרה ביום
תדע לך שהרי מהלך אדם ביום שמונה מעלות השחר ועד הנץ החמה
ארבעה מילין ומשקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעה נמ' יצא
עביו שלרקיע אחד מעשרה ביום תיובתא דעולא תיובתא דר' יוחנן נמי
אנן דיממא אינו דקא טעו דחשיבו קרמי וחשבי נמי תיובתא דרבי
חנינה מעלות השחר ועד הנץ החמה חמשה וקא קתני ארבעה מילין אלא
דויאיכו שני המלאכים מותיבי מצרים הוה ארבע מאה פרסי ומצרים
אחד מששים מכוש וכוש אחד מששים בעולם עולם אחד מששים בגן
שגן עדן אחד מששים בגיהנם נמצא העולם כולו כסוי קדרה לגיהנם
תיובתא דרבא תיובתא תא שמע דבי שהו ר' נתן אומ' כל הישוב כולו
תחת כוכב אחד הוא עומד תדע שהרי אדם נותן עינו בכוכב אחד הולך
למזרח עומד כנגדו הולך למערב עמד כנגדו וכן לרוחות העולם כולן
נמצא כל הישוב תחת כוכב אחד הוא עומד תיובתא דראבא תיובתא
תא שמע עקרב בדרום ועגלה בצפון וכל הישוב כולו אינו אלא אחד
מעשרה ביום תדע שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב חצי
שש וחצי שבע חמה עומדת בראש כל אדם תיובתא דראבא תיובתא
תנו חכמי ישראל אומ' גלגל קבוע ומזלות חוזרין וחכמי אומות
העולם אומ' מזלות קבועין וגלגל חוזר ונצחו חכמי אומות העולם שמ
שמעולם לא ראינו עקרב בצפון ועגלה בדרום מתקיף ליה רב אחא
בר יעקב דלמא מידי דהוא אבי צנא דרחיא אצנורא תנו רבנן חכמי
ישראל אומ' ביום מהלכת חמה למטה מן הרקיע בלילה חמה מהלכת למעלה
חכמי אומות העולם אומ' ביום מהלכת למעלה ובלילה למטה ונראין דבריהם
מדברינו שביום מעיינות צוננים ובלילה רותחים תניא ר' נתן אומר
בימות החמה חמה מהלכת בגבהו שלרקיע לכך כל העולם רותח ומעיינות
צוננים ובימות הגשמים חמה מהלכת בשפולו שלרקיע לכך כל העולם

ענן ומעינות רותחים: ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר הו״א אמר לה
כו׳ גל נסיעתם מסכות אר׳ ויצלוהא יום טו׳ מעכן לאנהם ויצלוהא דלך יום
אפר לנהאר ובאתו הנחך והחלו לי איתם ואמא ימים רבים הי׳ קדש שהנחמו
פיהא יא קנה שנ׳ ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם ונא׳ והימים
אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה׳
ויש אשר יהיה הענן זשה משה ואהרן נשהעו ושמאל בקוראי שמו בעמוד
ענן ידבר עליהם במשה ואהרן נתפרש שהוא בעמוד ענן שמואל לא נתפרש
אלא שכל בו יש הנה למנך כלומ׳ אתה רואה עמוד ענן קשור על ראשו ונא׳
ויש אשר יהיה הענן גזרה שווה׳ על פי יי׳ יחנו בענייה זאהיה לא בחשב
אלא כתיבתרהם: עשה לך שתי חצוצרת אמ׳ ר׳ יהושע חצוצרת שעשה משה
גנזן הקב״ה כדי שלא יתקע בהן אדם לקיים אין שלטון ביום המות לכך נא׳
לך: ותקעתם תרועה לא זכר אלא שני מחנות שני דגלים שהרי הוא אומ׳
ונסעו המחנות החונים תימנה מניין למחנות ימה וצפנה שיתקעו להם ת״ל
תרועה יתקעו למסעיהם לימד לשאר׳ וכי תבאו מלחמה וג׳ והרעתם
בחצוצרות מצות עשה לתקוע בכל עת צרה שתבוא על הצבור: ובני
אהרן יתקעו בין תמימין בין בעלי מומין דברי ר׳ טרפון ר׳ עקיבה אומר
תמימים שנאמר כהנים עד שיהיו כהונים׳ אמ׳ ר׳ טרפון אני ראיתי שמעון
חוזי היה עומד ברגל אחת ותוקע בחצוצרות אמ׳ ר׳ עקיבה שמא במצות
הקהל שהכל כשרים אמ׳ העבודה שלא בדית׳ זכר הא כל הפורש ממך
כפורש מחייו אמ׳ בן עזאי כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח
הזה ומי הוא ר׳ עקיבה וכן אתה מוצא כשחלה ר׳ אליעזר ועלו חכמ׳ לבקרו
והתחילו לספר שבחו אמ׳ ר׳ עקיבה רבי חביבין יסורין אמ׳ סמכוני כדי
שאשמע ר׳ עקיבה וערבו לו דבריו ואמ׳ עקיבה אמור אמ׳ לא נתקבלה
תפלת מנשה אלא מתוך יסורין שנ׳ ויתפלל אל יי׳ ויעתר לו׳ וביום
שמחתכם זה יום הכפורים שאין לישראל שמחה כמותו שנתבשרו בו מחילת
עונותם׳ ובמועדיכם אלו המועדות׳ ובראשי חדשיכם כמשמעם׳
ו׳ תקעו אלו שופרות׳ והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אלו מלכיות׳ חנג יג״ר

להיכם זה בנה אב שכל מקום שנ׳ זכרונות ושופרות יהיו מלכיות עמהן׳
ויאמר אין לא אלך מנין שאמר לו משה והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ייי
עמנו והטבנו לך ידע חובב מיתרו שאין לו חלק בארץ לכך אמר לא אלך׳
ל׳ ויהי בנסע תנו רבנן פרשה זו עשה לה סימנין מלמעלה ומלמטה ושלך
נונין הפוכין רמז לנושאי הארון שיהפכו פניהן לארון ואחוריהן לחוץ
רבות אומ׳ לומ׳ לך שאין זה מקומה ואיה ברגלים היה ראוי ולמה נכתבה
כאן להבדיל בין פורענות ראשונה לשנייה ראשונה ויסעו מהר ייי מלמד
שסרו מאחורי השכינה אמ׳ להן ליסע יום נסעו נסעו שלשה בורחים מהר
סיני שהיה נותן להם בכל יום תורה ומצוות נסעו כתינוק שהוא בורח מבית
תלמודו אעפ״כ לא שבק הקב״ה את וארון ברית ייי נסע לפניהם׳ פורענות
שניה ויהי העם כמתאוננים הד׳ על נהת מדרש וחמת גרין אנן אנה״ם
קלו נעשה ונשמע ולדלך הלכו שלשת ימים הרצון הל׳ כדי שיכנסו לארץ
במהרה לאנה קל וארון ברית ייי נסע לפניהם דלנ׳ על אנה כאן ברצון הל׳
פרימא נתלוננו ושכלו מי למעגאות וקלו היוכל אל לערוך שלחן במדבר ושלו
פי׳ אהקחיק אר׳ דלך תבריב למעגז אר׳ למעגז דגלה על חדת לעלם וחדג
לעלם ידל על אן להמחדת אחדתה והו אלאהבה׳ וקלו נשלחה אנשים לפנינו
וכאן סבב אחורם במדבר ארבעים שנה ותכלמו על משה ואהרן ועל ייי
שנ׳ ויגנו באהליכם׳ ועוד אמרו חכמ׳ למה זה ספר בפני עצמו את שמנין
פיסוק ראשון י״ב תיבות כמנין הפיסוק שהוא סוף התורה שהוא ולכל היד
החזקה והשני כמנין תחלת התורה שהוא בראשית לקח זה הספר תחלה
וסוף׳ ועוד כמנין המזלות ושבעה משרתים׳ ועוד כמנין ז׳ שמות ושמנים ה׳
אותיות ולמה נתנו לו סימנין את כלומ׳ שהוא ספר בפני עצמו ויש בו פ״ה
אותיות׳ ומנין שהתורה שבעה ספרים של חכמה עמודיה שבעה והן ספר
הישר וספר הברית וספר תורת כהנים וחומש הפקודים ושבו שלשה ספרים
מתחלתו ועד כאן ספר וויהי בנסע ספר ומאחר ויהי בנסע עד סוף החומש
ספר׳ ומשנה תורה ספר הרי שבעה׳ ולמה היו לה סימנין הפוכין שהפכו
פניהם ומעשיהם הדעת מלשון נזורו אחור׳ יען עזבם אמר לכי אל

אליהו יצר רע חקיקה וקאלו בחסב מא אלפוה מן אלמשהור ואלמחסוס היובל אל
לעדוך שלהן במדבר וגפלו מן אלמעגזאת אלבאהרה וכדי יצנו וקאלו והלא על
ארץ אדריכאד מענא יחידב לנו ילדי הענק נשלחה אנשים וכדי קאלו היש ייי
בקרבנו אם אין עלי מא רבו עליה במצרים מן עבודה אלמחסוס וענד אלמן
למא חצל להם גדי כפיף לטיף שפאף קאלו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל והו לחם
לתן וכיף תלחים אלאגדיה אללטיפה למן אעתאד אכל אלבצל ואלתום והאולי הם
אלגמהור׳ ואמא אלצאלחון פי הדי אלראי פקליל׳ ויפוצו איביך אלו המתכנסים
וינוסו משנאיך אלו הרודפים׳ ובנוחה יאמר שובה ייי רבבות וכו׳ אחד
אומ׳ קומה ייי כיצד יתקיימו אלא כשהיו ישראל נוסעין היה עמוד הענן מקופל
ועומד ולא היה פורש עד שאומ׳ לו משה שובה ייי רבבות אלפי ישראל׳
כמתאוננים מבקשים עלילה שיסורו מאחורי המקום ותבער בם אש ייי
שירדה מן השמים׳ ותאכל בקצה המחנה שהתחילה בגרים שהן בקצה
המחנה׳ ותשקע האש אמ׳ ר׳ יונתן שהיה משה עומד ומשקע יצופי
עמד בתוכה האש והיא משתקעת מאיליה׳ גדולים מעשה הצדיקים
ממלאכי השרת שנ׳ במלאך במלקחים לקח מעל המזבח כדי שלא יכוה
קד תקדם לנא אן מלאך הנא אשארה אלי אלמתגלייה בה [illegible]
הגהלת ונבוה יעני אן תגלייה אלמת׳ לם תתגלי אלממתול
ואן טלבת אלמעקול לם תדרכה בל יחצל להא כאלהין באלמת׳ ואלממתול
ואלעקל מא לם בכוש ואין מפרשין לחכם׳ והאספסוף אשר בקרבו
התאוו תאוה אלו הגרים מכאן אמ׳ קשים הן גרים לישראל כנגע צרעת׳
שרוצם חוזר בשביל דבר קטן והמן כזרע גד הוא שבה חבוב אלכזברה והו
שפאף מתל אללולו והו מן אלחבבה אלמתקדמה אלי אלהוי׳ ושטחו ברחים או
דכו במדוכה וגו׳ מלמד שהיה המן מתהפך להם לכל מיני מטעמים וריח
הנשים מתבשטות ממנו שנ׳ לא חברת דבר׳ מאין לי בשר אמ׳ לו הקב״ה
ומאיכן לך צפרדעים במצרים׳ היד ייי תקצר וגו׳ הרגנו נא הרג שאמר
משה אם לא אתן להם הם הורגים אותי ואם אדבר כנגדן הן הורגין אותי
בבקשה ממך הרגני אתה׳ אספה לי שבעים איש ללמדך שנשרפו כיון

ומניין אתה למד שנשרפו שנ׳ ותבער בם אש יי׳ בערתם ואין עדה אלא
סנהדרין שנ׳ ואם מעיני העדה׃ ולמה נשרפו על שהיקלו ראשם בסיני וקד
דברנו לטותהם בפרש׳ ואלה המשפטים׃ ותשקע האש שקעה במקומה
ואין אדם נפטר מן העולם עד שיעבור עליו מאותה האש׃ התקדשו למחר
מכן לאדם שלא יאכל בשר אלא בהזמנה׃ ד״א התקינו עצמכם לפור ענות
שנ׳ התקדשו כלומ׳ קדשו עצמכם ליום ההרגה׳ ואכלתם בשר וכי בשר
הן צריכין והלא המן היה מתהפך להן לכל מיני מגדים ומטעמים שנויתן
להם שאלתם וצאן ובקר עמהם שנ׳ הצאן ובקר מקנה כבד מאד ונאמ׳
ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד אלא בשר עריות שנ׳ איש איש אל כל
שאר בשרו וכן הוא אומ׳ בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות הוא בוכה׃
אספה לי שבעים איש כיצד עשה משה בירר ששה מכל שבט נמצאו
עבכרי שלא תהא מחלוקת בין השבטים והביא ע״ב פטקין וכתב על כל
אחד ואחד מהן זקן והניח שני ניירות לבנות והניח הכל ואמ׳ טלו פתקיכם
מי שעלה בידו זקן אומ׳ כבר קדשוך מן השמים נשארו אלדד ומידד
שעלה בידן זקן ולא רצו להתגדל אלא אמ׳ מוטב שנתבייש ואל יתביישו
הזקנים׃ ובשביל שהקטינו עצמן זכו שתשרה שכינה עליהן שנ׳ ותנח
עליהם הרוח והמה בכתובים שעלה בידן הכתב והשליכו בקלפי ולקחו שני
ניירות שנשארו׳ אלדד ומידד הם בני אליצפן בן פרנך והן אחי משה מאמן
והן ממטה זבולון שנשא אליצפן יוכבד אם משה׳ וישארו שנשארו שתי
ניירות בקלפי לבסוף לפי שהשליכום׃ ושטריו מה הוא ושוטריו שהם
שוטריו שהיו במצרים שנ׳ ויראו שטרי בני ישראל אותם׳׃ ביום מתן תורה
כת׳ התם וירד יי׳ על הר סיני וכת׳ הכא וירדתי ודברתי עמך ואצלתי מן
הרוח למה היה משה דומה באותה שעה לנר מונח על גבי מנורה מדליקין
ממנה נרות הרבה ואינו חסירין כלום׃ מעני ד׳לך אן למא אתמב
קול ענדה שי ואחד ארסול נור אעקל ואפעל ותאר אעקל ואמע׳
מן חית אלאדראך והדה אלמרתבה הי אלמפיצה עלי צורה׳ פלן בחסב צפא׳
נפסה ופמא׳הא פלמין עשק ארסול עלי צורה׳ אלמפארק צאר מן אגס לה

ויצא

ראים ונקשרה דעתו בו׳ פי׳ אשר עליך אי למלאת ולמלאחף לך לא כאת
אבשר אי׳ אמתלו כלו אחד מנלא כד׳ אשיא יעק׳ אעק׳ וקווה׳ אשרה ואכפל
עם טלב אעלם ואנשט אי טלב ארגא ארבעת שפטי הרעים׳ ושמתי עלהם
בחסב נבולהם׳ עד חדש ימים שהיו מתמיהין ומתמסמסין על מטותיהם
ואחר כך היתה נשמתן יוצאת׳ לזרא תהיו מרחקין אותו כשם שהתאויתם
לו׳ ד״א לשון נפיחה׳ ויתנבאו במחנה יש אומ׳ מה נתנבאו נתנבאו על
השלו שיעלה׳ ויש אומ׳ על עסקי גוג ומגוג הה״ד אשר דברתי ביד עבדי
הנביאים ששם אל תקרא אלא שנים ואו הן שנבואתן אחת ובפרק אחד׳
ד״א נתנבאו משה מת ויהושע הוא שמכניס ישראל לארץ׳ ויתנבאו
ולא יספו שלא היתה נבואה לזקנים אלא זו בלבד׳ ד״א שלא נפסקה נבואתן
על׳ מת׳ ת׳ אונקלוס ומתנבן ולא פסקין מת׳ל קול גדול ולא יסף׳ ומענאה
אנהם אדרכו יוריג׳ אעק׳ אפעל ודלך עלם לא ימכן סיאנה על׳ מת׳ נ׳
ותלמודו מתנים בידו והגאון פירש׳ כלאם מנע אותם שלא יתנבאו
במיתתך שבטלו כבודך׳ וירץ הנער זה גרשם׳ שני דברים דבר יהושע
לפני משה ולא מצא חן בעינין זה אחד ובמעשה העגל אחד לכך צריך
אדם לשקול דבריו מה אם יהושע קל וחומ׳ לשאר אדם׳ אדני משה כלאם
מכאן אמ׳ מורא רבך כמורא שמים כשם שהקב״ה יכול לכלם כך אתה
יכול׳ כבוד תלמידך ככבוד חבירך שנ׳ בחר לנו אנשים עשאו כמותו
לא אמ׳ בחר לי׳ כבוד חבירך כמורא רבך שנ׳ בי אדני אל נא תשת עלינו
חטא׳ אע״פ שהוא חבירו עשאו כרבו׳ כלאם כלם מן העולם שניש׳ריו
בשרה רעה׳ ויאסף משה אל המחנה לא הביא עליהן הפורענות עד
שנכנס הצדיק׳ דרך יום כה מלמד שעלה להם דבר שצריך שחיטה
דברי ר׳ פלו אמ׳ ליה וכי את צריך לזה והלא מקרא מדיוה וימטר עליהם
כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף והעוף בשחיטה׳ מקברות התאוה נסעו
העם חצרות ויהיו בחצרות למה צריך לומ׳ ויהיו בחצרות אלא שם נתעכבו
על ידי מרים׳ ותדבר מרים ואהרן במשה וג׳ הכושית וכי כושית היתה
והלא היא צפורה אלא מה הכושי הזה משונה בעורו כך היא משונה במעשיה

הטובים ובמראיה מכל הנשים וכן המתרגם פירש שפירתא׳ כוש בן על
דברי כוש בן ימיני והלא הוא שאול כוש בו ויש מע עבד מלך הכושי והלא
הוא ברוך בן נריה׳ כושי בו הלא כבני כושיים אתם לי בית ישראל ונדעת
הזאת אתה פוקד את כולם ומנין שאפלו במעשיה הטובים היא משונה שהרי
חזר ואמ׳ כי אשה כושית לקח ומנין שאפלו במעשיה הטובים היית
משונה שהרי חזר ואמ׳ כי אשה כושית לקח׳ ד״א מכן כושית יפת
מראה׳ ומה דברו מרים היתה בצד צפורה כשנכנסו הזקנים הן ומשה
שנ׳ ויאסף משה אל המחנה אמרה מרים אשריהם שלאלו ואשרי נשותיהן
אמרה צפרה אשריהם ואוי לנשותיהן שמיום שנדבר עם אחיך פירש
ממני אמר מרים לאהרן ושניהם דברו בו׳ מה גרם לדיבור אלדד ומידד
מתנבאים אמ׳ משה ומי יתן כל עם יי׳ נביאים אמ׳ צפורה אוי לנשותיהם׳
ומה דבר דברו אמרו והלא אנו נדבר עמנו ולא פירשנו ואף אבות העול׳
לא פרשו מנשותיהם׳ הרק אך במשה שנ׳ מיעוטין מיעט אותו שנדבר
עם אהרן קודם למשה שנ׳ הנגלה נגליתי על בית אביך במצרים ומיעו׳
שני שנדבר אף למרים קודם לו שנ׳ ותתצב אחותו מרחוק לשון נבואה׳
ואומ׳ ותקח מרים הנביאה אחות אהרן שנתנבאו קודם למשה׳ הלא
גם בנו דבר׳ רבה האבות שלא היתה בריה עמהם׳ ומה אהרן ומרים שלא
דברו גנאי לא חשו אותו לשאר נביאים המספר בגנות חבירו על אחת
כמה וכמה׳ צאו שלשתכם ששלשתן בדבר אחד נקראו מה שאין הפה
יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמוע׳ וירד יי׳ בעמוד ענן עמד עליהם בדין
ויקרא אהרן ומרים שלא ישמע משה גנותן׳ ד״א שאין אומ׳ שבחו של אדם
בפניו׳ ד״א לימדתנו תורה דרך ארץ שהמוכיח החוטא בינו לבינו שלא
ידבר עמו קשות שנ׳ שמעו נא דברי לשון תחנונים׳ ושלא יכנס אדם
לתוך דבר חבירו׳ אמ׳ שמואל ששים רבוא נביאים עמדו לישראל בימי
אליהו אלא נבואה שהיה בה צורך לדורות נתפרסמה׳ ולעתיד לבוא יהיו נביאי׳
מגלה נבואתם שנ׳ ובא יי׳ אלהי כל קדושים עמך׳ והאיש משה עניו מאד
מה צרך לומ׳ מכל האדם אלא שבני אדם שלוש מעלות מלכים ונביאים

והדיוטים

והדיוטים׃ כשהיה משה מלך כשנ׳ ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן מה נחמ׳
מין כסבלתם נשיא עמהם׃ כשהיה הדיוט בורח במדין נאמ׳ וישקאת צאנם
וכן הוא אומ׳ וגם דלה דלה לנו׳ כשהיה נביא אמ׳ המקנא אתה לי׃ ומי יתן
כל עם יי׳ נביאי׃ אם יהיה נביאכם יי׳ ׳ דיברה תורה כלשון בדרך קצרה׳
אבל ענינו אם יהיה לכם נביאים מי שיהיו אני יי׳ מדבר עמהם במראה או
בחלום׳ וקד תביין כאן דלך בדרך קצרה פי אול הד׳ אלמדרש׳ וקד
אכברתנא אלתורה אנמא תכון פי הד׳ין אלקסמין מראה וחלום׃ ומראה הו
משתק מן ראה והו אן יחצל לאלקווה אלמתכ׳יילה מן כמאל אפעאלהא הלח ע׳
שי מאנה מן כארג ויכון אלאמר אלד׳י אבתדאה מנהא כאלה גאהא עלי טרין
אלחסאס אלכארגי׳ פצאר אן מראה חאל מקבלה מפזעה תצחב אנבי וקד
אליקצה קאל ואראה את המראה הגדול הזה ולא נשאר בי כח׳ ואלחלום
תצחבה תלך אלחאלה וקת אלמנאם תקתד פי אלנבואה ותתלג מאיה׳ מא ימכן
מן כמאל פעלהא׃ בחלום אדבר בו והכת׳ אומ׳ וחלומות השוא ידברו׳
לא קשיא כאן על ידי מלאך וכאן על ידי שד׃ נאמן הוא מחקק בכהם
עלמי׃ פה אל פה וג׳ בנאיה ענאה עלי עקלה באעקל אפעל בגיר תוסט
אלקווה אלמתכ׳יילה׃ ומראה ולא בחידות׃ ינבגי אן נביין משל וחידה
ומליצה׳ משל אמתאל טאהרה מפיד ובאטנה מפיד מתל משלי׃ וחידה
הו אלכלאם אלד׳י גרצה פי באטנה מתל שיר השירים׃ ומליצה רמז׃ ואמא
מראה קד תביין והו נטר עקלי צריח ברמז ואמא מתל אלאנביאי אלד׳י מנהם
מן יצרב אלמתל בסוסים ומנהם בשרפים ומנהם בחשמלים וחיות׳ ואמא
משה פכאטב מטלק ׳ גור בעד אקנה׳ וידבר יי׳ אל משה לך׳ ותמונת
יי׳ יביט למא אדרך מן ד׳אתה תע׳ מא אדרך מא לא אדרך אחד מן נוע
אלאנסאן תדריכה קאל ותמונת יי׳ יביט׳ וחקיקה אלה ידרך׳ ואעתבר
קו׳ יביט ולם יקול הביט לאן בעד אפראק תכון אלנפס אצפא וקד ד׳מנאה
פי כי תשא׃ ויחר אף יי׳ בם וילך מענאה חרון אף אלד׳י הלך ואמתד אלהמה׳
ולד׳לך כתוב׳ מרים מצורעת כשלג׃ כמ׳ ר׳ עקיבה אומ׳ שאף אהרן נצטרע
אמ׳ לו ר׳ יהודה עתיד אתה ליתן את הדין בין כך ובין כך אם כדבריך כבר

ביסתה עליו תורה ואתה מבליהו: ואם לאו עתיד אתה ליתן את הדין שאתה
מוציא לעז על הצדיק אלא נזיפה הות ביה: אל נא תהי כמת המצורע נקרא
מת שנ׳ בשנת מות המלך עזיהו תרג׳ בשתא דאתנגע בה: מה המת מטמא
בביאה אף המצורע אמ׳ אהרן מה הביא מתאחי לאחותי איני יכול אלא
להסגירה ולא להחליטה ולא לטהרה מכאן שהיה דורש אין אדם רואה
נגעי חבירו ולא קרובו: מרחם אמו אמינו ראוי לומ׳: חציו בשרו בשרינו
כמה שנ׳ כי אחינו בשרנו הוא לא שכנה הכת׳: וקילון אהרן נעטרע ונתרפא
לשעתו: ואביה ירק ירק׳ שתי נזיפות כלומ׳ או נזף בה אביה שהוא בשר
ודם: היתה נכלמת שבעה קל וחומ׳ לשכינה ארבעה עשר יום אלא דין לבא
מן הדין להיות כנידון: ותסגר מרים הקדוש הסגירה והקדוש טיהרה:
והעם לא נסע עד האסף מרים: במדה שאדם מודד בה מודדין לה: ולא
עוד אלא שמוסיפין לו כפלים כפלים מרים המתינה למשה שעה אחת שנ׳
ותתצב אחותו מרחוק המתינה לה שכינה שבעת ימים:
ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שדי
אתחיל בפרש׳ שלח
לך בעזרת מי שהתחיל לדבר
עם אברה׳ בלך לך:
שלח לך וגו׳ מקצה רגלים חמש שורש ושולח ביד כסיל: מדבר במרגלים וכי כסילים היו אלא שהיו מבתחלה צדיקים ולבסוף רשעים: וישראל הן שבאו תחלה ואמרו נשלחה אנשים שנאמ׳ ותקרבון אלי כלכם ותאמ׳ נשלחה אנשים לפנינו ולא האמינו בהקב״ה שהיא
קט״כו
דבריו
ארץ טובה ורחבה והיה הדבר טוב בעיני משה והוא על תומתו דימה
שיתבשרו ויבשרו בטובה הארץ ובוחן לבבות וכליות יודע מה שבלבבם שלא נתכוונו אלא לקלקלה ובן אמר למשה שלח לך ולא אמ׳ שלח לי שלא הלכו לרב ברצון הא׳: ולמה נסמכה הפרש׳ לפרשת מרים.
אלא מה מרים הלשינה ונלקית כך אלו הלשינו ונלקו: ואלה שמותם אמ׳
ר׳ יצחק מסורת היא בידינו שנקראו המרגלים על שם מעשיהם ולא על
בידינו אלא אחד והוא סתור בן מיכאל שסתר דבריו של שהקב״ה אומ׳
ארץ טובה והוא אומ׳ ארץ אוכלת יושביה אמ׳ ר׳ פינחס נחבי שהחביא

מבויו

דבריו שלו׳ ולמה אמ׳ למטה יוסף למטה בני מנשה והלא כת׳ וישם את
אפרים לפני מנשה אלא שזו קלקלה׳ ויקרא משה להושע בן נון יהושע וב׳
אמ׳ לו יה יושיעך מעצת מרגלים כיון שראה כלב כך הלך ונשתטח על קברי
האבות שנ׳ ויבא עד חברון לשון יחיד׳ כלב בן יפנה והלא הוא בן קנז אלא
שפנה מעצת מרגלים׳ היש בה עץ תני רב׳ איוב בימי מרגלים היה שנ׳ היש
בה עץ וכת׳ איש היה בארץ עוץ׳ ד״א מלשון עצה׳ תני רב׳ משה רבי׳ כתב
ספרו וספר איוב ופרש׳ בלעם׳ אמ׳ לוי איוב בימי מרגלים היה דכת׳ מי
אפוא וכת׳ הכא ובמה יודע אפוא ואימאי בימי יצחק דכת׳ מי אפוא
הוא הצד ציד ואימאי בימי יעקב דכת׳ ביה אם כן אפוא זאת עשו׳ ויש
אומ׳ בימי משה דכת׳ כי שם חלקת מחוקק ספון ונאמ׳ להלן מי יתן בספר
ויחק׳ ויש אומ׳ בימי שפט השופטים דור רע ששופט את שופטיו דאמרין
טול מבין עיניך קיסם טול מבין עיניך קורה׳ ויש אומ׳ בימי יעקב ודינה
בת יעקב נשא כת׳ הכא כדבר אחת הנבלות תדברי וכת׳ התם כי נבלה עשה
בישראל׳ ויש אומ׳ איוב לא היה ולא נברא ויש אומ׳ מישראל ויש אומרין
מאומות העולם היה מנהגו שלעולם אתי פרשה להגוני איוב והדה משל׳
ויאמר ייי אל השטן אמ׳ לפניו רבונו שלעולם שטתי בכל העולם ולא
מצאתי כעבדך אברהם שאמרת לו קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה
כי לך אתננה ולא מצא מקום לקבור ולא הרהר במדותיך׳ מעשה ידיו
ברכת׳ שכל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך ממונו׳ אמ׳ ל׳ מקנה איוב
פרץ גדירו שלעולם שנ׳ ומקנהו פרץ במנהגו שלעולם זאבים הורגין עזים
ומקנהו שלאיוב עזים הורגין זאבים׳ הבקר חורשות מלמד שהטעימו
הקב״ה מעין העולם הבא היך דכת׳ תגש חוריש בקציר׳ ותסיתני בו לבלעו
חנם אמ׳ ר׳ יוחנן קשה הוא צערו שלשטן מצערו שלאיוב כאדם שאומר
לחבירו שבור חבית זו ושמור יינה ואלמלי מקרא כת׳ אי אפשר לאומרו
כאדם שמסיתין על חבירו ונסת׳ אמ׳ ר׳ לוי שטן ופנינה לשם שמים
נתכוונו שטן אמ׳ דלמא חס ושלם נטת דעתיה דקודשא ב״ה לפני איוב
ומנשי ליה לגבי אהבותיה דאברהם פנינה דכת׳ וכעסתה צרתה גם כעס

דר׳ אחא בר יעקב אמ׳ פנה אתא שטן ונשקה על כרעיה׳ והנה הרוח אמ׳
רב הונא בר יעקב בשלשה מקומות יצאה הרוח שלא במשקל ובקשה
להחריב העולם אחת כאן דכת׳ והנה רוח גדולה באה ותגע בארבע פנות
הבית׳ ואחת בימי יונה שנ׳ וי״י הטיל רוח גדולה אל הים ואחת בימי אחאב
דכת׳ רוח שערה מפרק הרים ומשבר סלעים׳ בת״ת את עוץ בכורו זה איוב
ואת בוז אחיו זה ברכאל הבוזי ועגר איפז אשכל בלדד ממרא צופר קמואל זה
בלעם שקם על עדתו שלאל׳ והוא לבן׳ ודינה אשתו שלאיוב היתה ולסוף
חסנה בת שכם אשת יוסף׳ איוב וחבירין נטעו נטיעות על שמם וכשהיה
צער לאחד מהם ייבש העץ אשר על שמו ובאו אלו לראותו שהיו רחוקין
זה מזה שהוא אומ׳ ויבאו אחיו לראותו׳ ת״ר ארבעה לקו אחד לקה
והוא מצחק זה אברהם כשנגזר עליו אימה חשיכה ונאמ׳ בו ויפל אברהם
על פניו ויצחק שחק בסורין׳ איוב בעט ביסורין אמ׳ אל תרשיעני
הודיעני על מה תריבני הטוב לך כי תעשוק ארץ אל תכסי דמי׳ חזקיה
בכה ויתפלל לפני הקב״ה שנ׳ ויתפלל אל י״י ויבך׳ דוד אמ׳ למה הרצועה
תלויה הכניני בה וכן הוא אומ׳ לדוד י״י שפטני ואומ׳ אשרי הגבר אשר
תיסרנו יה׳ לא חטא איוב בשפתיו אבל בלבו׳ ויועדו מלמד שנכנסו
בשער אחד׳ תניא בין כל אחד לחבירו ארבע מאות פרסה׳ והלילה וב
אמרו הרה גבר מכאן שלא ישמש אדם מטתו ביום׳ הלילה ניתן להריון
לא היום׳ ופותה תמית קנאה עליה הרג שאול אנשי נוב עיר הכהנים
ועליה מת על הקנאה׳ הלשינו הכשדים על חנניה מישאל ועזריה ועליהם
נהפכה מכאן שאסור להתקנות׳ כי אדם לעמל יולד שהבטלה מביאה
לידי זמה אם זכה לעמלה שלתורה לא זכה לעמלה שלדרך ארץ׳ שקול
ישקל כעסי עפרא בפומך איוב חברותא׳ הליכות שבא וגו׳ אברהם
א״ר שמואל כיון שראה אברהם אבינו בני קטורה שאין בהן צורך ליצחק
צורך עמד ושילחן למזרח דכת׳ ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן
אברהם מתנות וישלחם אמ׳ להון יצחק ינוקא הוא וכל אומה שמתעברת
בו ובבנו מטרדין לגיהנם אתם לכו למזרח וכל זמן שבני יצחק משעבדין

שבני

שבו וכשתשמעו שהן בטובה בואו ושמשו אותן כדי שתזכו לשלחן המשיח׃
כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה מכאן שכפר בתחית המתים׃ חטאתי
מה אפעל לך נוצר האדם אמ׳ איוב אתה נוצר כשריות לא הנחת לנואף
לנאוף אבימלך אמרת לו ועתה השב אשת האיש׃ על כן לא נתתיך לנגע
אליה ולא הנחת לרעה שנ׳ יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם הי׳ עמ׳
אמש אמר אלי השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע ומה לא תשא
לפשעי לכל פשעים אתה נושא ופשעי לא תשא׃ אמרו רבות איוב היה
בטוח על מעשיו אבל אנו אין לנו מעשה עשה עמנו למען שמך כמו שנ׳
וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם׃ אשר בשערה ישופני
איוב בשערה חירף ובשערה השיבוהו שנ׳ ויען יי׳ את איוב מן סערה
אמ׳ לפניו רבונו שלעולם שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף לך בין
שערה לשערה בין איוב לאויב אמ׳ הקב״ה הרבה נימין בראתי באדם וכל
נימה ונימה בראתי לה גומה לבדה כדי שלא יינקו שתים מגומה אחת
ויכחישו מאור עינין של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף בין איוב לאויב
נתחלף עפרא בפומך איוב חברותא׃ לשטף תעלה לשון דפוס כמא דאת
אמ׳ ריש תעלה אמ׳ לו הרבה טפין בראתי בעבים וכל טפה וטפה עשיתי
לה דפוס בפני עצמה כדי שלא יטשטשו הזרעים בין טפה לטפה לא
נתחלף בין איוב לאויב נתחלף עפרא בפומך איוב׃ ודרך לחזיז קולות
בראתי בעבים הרבה קולות וכל קול וקול עשיתי לו שביל בפני עצמו
שאלמלי יוצאין כאחד היו מחריבין את העולם בין קול לקול לא נתחלף
בין איוב לאויב נתחלף׃ הידעת עת לדת יעלים יעלה זו רחמה יצר
ואכזרית ובשעה שמבקשת לילד עולה לראש ההרים ויולדת שם
כדי שיפול וימות והקב״ה מזמן לו נשר ומקבלו בכנפיו ואינו מקדים רגע
ולא מאחר רגע כדי שלא יפול וימות בין רגע לרגע לא נתחלף בין איוב
לאויב נתחלף׃ ועוד אמ׳ מחולל אילות אילה זו רחמה צר וכשכורעת
לילד הקב״ה מזמן לה דרקון ומלחשה ברחמה ואינו מקדים רגע ולא
מאחר רגע שלא תקשה ותמות ואף הכא בין רגע לרגע לא נתחלף בין

יויב לאיוב נתחלף עמיו בנותמך איוב׳ הידעת עת לדת איילות כי דיאג
חכמה כיון שהיא מקשה לילד עלה לראש ההר שהיא מצטערת צער
גדול וכשהיא יולדת דוחפת הולד בקרניה עד שיפול למטה ומיד הוא
מתשרטט וישוף אותן השרטוטין ומיד הוא לוחכן בלשונו ומדמה שקוא
יונק עד שיתחזק וירעה על עצמו לימדו הקבה כיצד יחיה כל כך לא
נתחלף ליבן איוב לאיוב נתחלף׳ מי הכין לעורב צידו העורב הזה׳
כשהוא יוצא מן הביצה הוא יוצא לבן ומתיראין ממנו אבותיו ובורחין
ממנו והקבה מזמן להן יתושין ונכנסין לתוך פיהן וכן הוא אומ׳ נותן
לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו׳ וכשמעלה אברה שחורה
חוזרין אליו אבותיו ומאכילין אותו׳ ארץ ניתנה ביד רשע מכאן
שביקש איוב להפוך הקערה על פיה אמ׳ רבא איוב לא אבר כלום יש
עבד שמוכיח לרבו׳ ואין מידיך מציל ביקש איוב לפטור העולם מן
הדין מאי אהדרו ליה חבריה אתה תפר קנאה ברא הקבה לשטן וברא התורה
רפוייה לו׳ ואולם שאל נא בהמות ותורך או בהמות בהררי אלף [illegible]
זה [illegible] או שיח לארץ זה גן עדן׳ ויספרו לך דגי הים זה לויתן׳ [illegible]
מדי [illegible] הלבנה בין ענן לערפל שיעשויין כמין שני [illegible] עדות הפולות זו [illegible]
גבי זו והוא כנולד בין שיהן שני עננין הופכין כ[illegible]הן לרוח [illegible] והוא
יוצא מבין שניהן כמין שופר [illegible] ראשונה מדה [illegible] בלילה ש[illegible]
מדה שנעתוכן עד חצי החדש ש[illegible] כולו [illegible]
ש[illegible] שופר בבסא ליום חגינו׳ ואשים לו בריח ודלתים [illegible] שהקבה
עושה גדר לים כדי שלא יעברוהו׳ ומפני מה לא נכפלו [illegible] איוב [illegible]
[illegible] אבל נכפלו [illegible] ואותן הימים שנהגו [illegible]
[illegible] על מי שהיה׳ **באחד בניסן** [illegible]
[illegible] בעשרה
באייר מתה מרים׳ בכו׳
[illegible] וששה באייר [illegible] על הכהן ונשבה הארון׳ בלוזבו
[illegible] [illegible] בפסין בפוכו [illegible] מלינו [illegible] ירושלם׳ [illegible]
[illegible] [illegible] חנינה [illegible]

נשרף חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו׳ בי״ז בתמוז נשתברו הלוחות
ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם
בהיכל׳ בא׳ באב מת אהרן הכהן׳ בט׳ באב איר׳ חמשה דברים נגזר
על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה בית
תור וחרש טורנוס רופס את ההיכל׳ בי״ח בו כבה נר מערבי בימי אחז׳
בשבעה באלול מתו מוציאי דבת הארץ׳ בשלשה בתשרי נהרג גדליה בן
אחיקם׳ בחמשה בו מתו עשרה זקנים ונחבש ר׳ עקיבה ומת בבית
האסורים׳ בשבעה בו נגזרה גזירה על אבותינו שימותו במדבר בחרב
וברעב מפני מעשה העגל׳ בשבעה במרחשון עורו עיני צדקיהו ושחטו
בניו לפניו׳ בכ״ח בכסלו שרף יהויקים את המגלה אשר כתב ברוך׳
בח׳ בטבת נכתבה התורה יונית לתלמי המלך ובא חשך לעולם שלשת
ימים׳ בעשרה בו סמך מלך בבל על ירושלם והביאה במצור ובמצוק׳
בח׳ בשבט מתו הזקנים בימי יהושע׳ בכ״ג בו נתקבצו ישר׳ על שבט
בנימין ועל פסל מיכה׳ בשבעה באדר מת משה רבי׳ ע״ה ובשני וחמישי
[illegible] על חרבן הבית ונהפכין כלאן לשמחה לימות המשיח׳ ומפני
[illegible] החמירו בתשעה באב יתר מכולן מפני שכת׳ בזו הפרשה ויבכו העם
בלילה ההוא זו לילי תשעה באב ונאמ׳ כי יום כיפורים הוא ולפי׳ הוא
[illegible] אסור בחמשה דברים אף כאן׳ ונאמ׳ ויהי בשתים עשרה
שנה [illegible] בחמשה לחדש לגלותינו בא אלי הפליט מירושלם לאמר
הכתה העיר ושמעו [illegible] שמועה כיום שריפה והיו מתענין בעשרה
בטבת אף שביהודה נתענו על המעשה ובגולה על השמועה׳ ונאמ׳
אחימן שהיה מיומן שבאחים׳ ששי שעושה הארץ כשחית׳ ויש
אומ׳ [illegible] שש אצבעות בכל יד ורגל׳ תלמי שעושה הארץ תלמים
[illegible] בהליכתו׳ ילידי הענק שמעניקין חומה בקומתם׳ וחברון שבע
שנים נבנתה לפני צען מצרים ובי אפשר לאדם לבנות בית לבנו [illegible]
קודם שיבנה לבנו הגדול [illegible] ומצרים [illegible]
[illegible] משבעה [illegible]

שנ׳ כגן יי׳ כארץ מצרים ואין לך מעלה במצרים כצוען כמו שא׳ [illegible]
מקומות טרשין בארץ ישרא׳ ואין לך סנה ותמנת סרח וחברון וקרית דנה׳
אע״פ כן מבונה היתה יתר מצוען בשבעה פעמים באותו הזמן ולמה הוא
אומ׳ ודנה וקרית סנה היא דביר׳ ואמרינן ושם דביר לפנים קרית ארבע
למה ארבעה שמות שהיו ארבע מלכיות מתכתשות עליה והיו טרשים
קל וחומ׳ לשאר ארץ ישרא׳ למקום ההוא קרא נחל אשכול על אודות
האשכול והלא כבר נאמ׳ ויבאו עד נחל אשכל אלא מכאן למדנו שהתורה
אינה מונעת שעבר להבא ולא הבא לשעבר וכן ויבאו מרתה על כן קרא
שמה מרה׳ וכדעת הזאת היתה פותר את כולם׃ וישאוהו במוט בשש רבי
חלפתא ורבי אלעזר ור׳ חנינה עמדו ושיערו האבנים שלקחו מן הירדן מתחת
מרגלי הכהנים והיתה כל אחת מהן ארבעים סאה וקומתן עד לכתף
מכאן אתה מחשב לאשכול שנ׳ וישאוהו במוט בשנים׳ וילכו ויבאו והלא
כבר נאמ׳ וישלח אותם למה נאמ׳ וילכו להקיש הליכה לביאה מה ביאתן
בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה׃ ויבאו אל מדבר פארן קדשה והלא
שלוח מרגלים בשנה שניה ונגזר עליהם ישבו במדבר ארבעים שנה
שנ׳ תשאו את עונותיכם ארבעים שנה ומיתת מרים בשנת הארבעים
בקדש שנ׳ וישב העם בקדש ותמת שם מרים אלא שבאו תחלה לנחום
קדש וכן הוא אומ׳ ונסב את הר שעיר ימים רבים׃ אנשי מדות מדות
גדולה בארכן ורחבן׃ עמלק יושב בארץ הנגב מה ראו לנתוה [illegible]
אלא עדיין אימת עמלק עליהן ומה ראה לישב על הכפר אלא כך [illegible] עשו
[illegible] שישב להם על הדרך׃ והכנעני יושב על הים אלו הגבורים יושבים
על הדרך מלמד שנתכוונו המרגלים לשבור לב ישרא׳ שנ׳ ויניאו את לב
בני ישרא׳׃ ויהס כלב מלמד שהסיתן בדברים רמז שהיה [illegible] מדבר
גנאי על משה לכך שתקו כולן אומרו וכי זאת עשה לנו בן עמרם הוציאנו
ממצרים בקע לנו את הים הוריד לנו את השלו אם יאמר לנו עשו סולמות
ועלו לרקיע נשמע לו שבתחלה פתח יהושע והיה מספר שבחה [illegible]
השתיקוהו ואמרו לו אין ראש קטוע מדבר מיד הפיתן כלב׳ ושם ראינו

את הנפילים בני ענק אמ׳ רבותינו הן המלאכים שנפלו ממקום קדושתן מש
השמים בשביל בנות האדם יתן׳ ויבכו העם בלילה ההוא ׳ו ליל תשעה
באב אמ׳ הקב״ה אתם עשיתם אותה בכיה של חנם אני אקבענה לדורות
ומכאן שהוא ליל תשעה באב ולילו כיומו׳ משנה שנה דכת׳ ויהי בשנה
השנית בחדש הראשון הוקם המשכן וכת׳ ויהי בשנה השנית בחדש
השני בעשרים לחדש נעלה הענן׳ ויסעו מהר יי׳ דרך שלשת ימים ג׳
זה אייר וכת׳ בתריה והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וכת׳ עד חדש
ימים וכת׳ ותסגר מרים שבעת ימים הראוי לו עשרין ותשעה בסיון
ושילוח מרגלים וכת׳ וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום הרי בתשעה
באב בשבו׳ ועתה יגדל נא כח אדני אמ׳ ר׳ יהושע בן לוי כשעלה משה
למרום מצא להקב״ה מכתיר כתרים לאותיות אמ׳ לו משה אין שלום
בעירך אמ׳ משה לפני הקב״ה רבון העולם כלום יש עבד שנותן שלום לרבו
אמ׳ לו היה לך לעזריני מיד ועתה יגדל נא כח יי׳ ואם כביכול צור ילדך
תשי׳ יוד שליגדל גדול שאין סוף לגדולת הבורא ב״ה ׃ ואולם חי
אני וימלא כבוד יי׳ נ׳ אנאון ובקאי אדראים ונורי אורי ימלא גמיע על
עלם׳ יי׳ ארך אפים ורב חסד לפי שכשאמ׳ יי׳ ארך אפים ורב חסד
אמ׳ משה לצדיקים אמ׳ הקב״ה ולרשעים כשבא להן אמר כאשר דברת
קיים׳ נמצא כאן שבע מדות והריהן י״ג שלרחמים אלא שהלכו בהן ה׳
מלאכים שנזכרו הקב״ה עיין בפרש׳ והיה עקב ׃ ד״א שהלשינו ולשון
הרע כנגד כולן לכך חסר כאן שש מדות שלרחמים׳ וינסו אותי זה עשר
פעמים ללמדך שאין הקב״ה נפרע מן האדם עד שתתמלא פנקסו וכן הוא
אומ׳ במלאת ספקו יצר לו׃ ועשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום
ואלו הן שנים במים אחד במרה ואחד ברפידים ושנים בים שעמדו על
הים אחד בעלייה ואחד בירידה ושנים במן אל יצא איש ממקומו וכתיב
יצאו מן העם ללקוט ולא הותירו ויותירו אנשים ממנו׳ ושנים בסלוי
הראשון בשבתו על סיר הבשר והשני והאספסף אשר בקרבו וישובו
ויבכו ואחד בעגל וזה העשירי במרגלים עיין בפרש׳ פרה׳ סלחתי כדבריך

ומה דבר דבר משה לא שאמ׳ משה מבלתי יכולת יי׳ שלא אמ׳ יש לך יכולת א
אצל פרעה נעם אחד ושלשים מלך אין לך יכולת לכך נאמ׳ כדמדך על הא
קא וגחון צפחו עמהם למעגלה׳ מבן עשרים שנה מי שפקודיו מבן עשרים
שנה יצא שבט לוי שהוא מבן חדש אינו בכלל הגזירה׳ וימותו האנשים
בנשיכת חיברים מתו כלת בהכיו רעה במגפה וכלת התם וזאת תהיה המגפה
המק בשרו וכן הלכתא׳ במדבר הזה יתמו ושם ימותו יתמו בעולם הזה
ושם ימותו לחיי העולם הבא׳ תנ״ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל
במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בלילה איכא דאמרי שהקב״ה
מטייל בגן עדן עד חצי הלילה הלך לו רוח צפונית מנשבת מיד בכל העולם׳
וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ זש״ה חיים ומות ביד לשון אלו
שהוציאו דבה מתו ושלא הוציאו חיו שנ׳ חיו מן האנשים ההם׳ מעשה
במלך שחלה ואמרו לו הרופאים אין לך רפואה עד שתשתה חלב לוביא
אמ׳ אחד אני אביא לו תנו לי עשר עזים צוה המלך ונתנו לו הלך בגוב
ראשון ונתן ללביא עז מרחוק׳ ביום שני קרב מעט והיה קרוב אליה
מעט מעט עד שמשמש בה ולקח מחליבה והיתה מחלוקת בין האיברים
שבו אמרו הידים אלו אנחנו לא חלב אמרו הרגלים אלו אנחנו לא הלך
אמרו העינים אלו אנחנו לא ראה אמ׳ הלב אלו אני שנתתי בו עצה לא
ידע וכן שאר האיברים׳ אמ׳ הלשון שכחתם אותי דעו מה אעשה אמרו
לו האיברים ומי את לומר זה אתה חוץ לשתי חומות חומה שלבשר
וחומה שלעצם לא עוד אלא שאינך עצם נכנס אל המלך בחלב הלביא
אמרה הלשון למלך הא לך חלב כלביא דאמרת אמ׳ המלך תלוהו הוליכוהו
לתלות אמ׳ הלשון דעו מה תעשו מי שהוא מלך יצל אותכם אמ׳ הלשון
החזירו׳ אצל המלך החזירוהו אמ׳ למה מרת על להיתלות אמר שאמ
שאמרתי לך חלב לוביא הבאת חלב כלבית אמ׳ כך הוא דרכה לקרות
ללוביא כלבא והראייה נסיהו ושתה ממנו וחיה הודו לו כל האיברים שהוא
מלך הוי חיים ומות ביד לשון׳ מבן עשרים שנה נקת לזוג לכרת פ׳
פרי תנו׳ ונקו׳ ראית אז אכבדך נתעלק לזום לעקאב פ׳

אתקיו

אלקמר מעלומה פתעלם אן דלך תאבע לאלאדואר אלפלכיה לאן ר״ס כאנוא
פי תדביר אלסבעה אלסיארה איצׄא פ׳ אלסנין כמתל מא להא ג׳ אדואר פלמא
אלשריעה לאדואר תתשבה באלטביעה דאימא׳ שבעת ימים יהיה עם
אמו שבעת ימים מצות תאכלו שבעת ימים תקריבו אשה לי״י ממושבות
תשבו שבעת ימ׳ ותכמל אלאמור אלטביעיה בנחו מא מן אלתכמיל מתל
חתיכת ערלה לאן ליס אלטביעה דאת פכרה ורוייה יעני אלאקסאם אלמנפעלה
אלגמאדייה׳ ואמא אלקוי אלפאעלה פיהא אלפלכיה פהי חכימה מעתניה מדברה׳
ואלשריעה תקדיר מתלקו ארבעים יכנו לא יוסיף די מחסירו אשר יחסר
ותעלם אן אלסבעה אלסיארה אלתי הי שצ״מ חנכ״ל תאתיר אלאיאם ואלסאעאת
ואלאסאביע ואלאשהר ואלסנין פי אלאדואר פכאן תמאם אלדור אלאול אבין
מלמדו תורה יגוה כבן שש כבן שבע אתם מלמד מקארב לאלדור אלאול׳
ואלדור אלב׳ בן י״ג שנה ויום אחד דכל דלך פי אלדור אלב׳ אלדי הו וקת תכמל
אלנפס אלנאטקיה יעני אן הניך תתצל אלנפס חית מא לאן עלי אלאכתר
בהד׳ אלוקת יעלם אלאנסאן הלא׳ אלרגל פי קווה׳ אלאנעאז פלמא כרגה׳ אל
טביעה מן אלקווה אלי אלפעל פי הד׳ אלוקת לפעלהא דאך פאסתתמס כתהיא
אלשריעה וגרבת ענהא. וקלת אן מן פעל הד׳ אלפעל יסמה אלקתל אחו
אלגרב יעני מן ארתכב אלמחל מאת׳ וכאן אלדור אלג׳ פי אנמאמה נקאב אל
ברת לאן בנהאיה עשרים שנה קרהו ירכל בשנת כ״א פאנה ענד דלך
יצח לה אלאה אכמל׳ לא תגלם אן לה לאלאנסאן אן יעקרע שירש
מאבותינו אלא אחד עשרים שנה לאנה יצח לה אלמערפה באלאמור אלדיניה
ואלאדייאתהא׳ וכדלך יצח לה מערפה׳ אלאכרי וקדר מא יפותה אלאיאם
תגדיא עלי דנב ילזמה אלכרת׳ ואמא אלדור אלד׳ פהניך נהאיה׳ זיאדה אל
טביעה וליס עאד שי לאלגסם זיאדה אלא הניך קראדה ובין דלך אן מע
אלאנסאן ארבע כיפיאת והן אלחראה ואלרטובה ואלברודה ואליבוסה פאלתנין
יוכדו פי אלזיאדה והן אלחראה ואלרטובה אלי לה סנה והו נתף אלעמר אלדי הו
ימי שנותינו בהם שבעים שנה תם יכף גליאנהא ובעד דלך תאכר פי אל
...ה ואליבוסה פי אלתזאיד אלי תמאם אלעמר פהד׳ ... דלך וקד תקדם אל

כלאם עלי הדי׳ ע׳ אם בחקתי וקד אדרו׳ אחכמים כלאם יעלה אתנפאן ויהדיה
עלי אתעמה עמל אפיאיל קבל אפוות׳ והדי נגה בן שבעשנים למקרא
בן עשר שנים למשנה׳ בן ט״ו לתלמוד בן שמונה עשר לחופה בן עשרים
לרדוף בן שלשים לכח בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים
לזקנה בן שבעים לגבורה בן שמונים לדיעה בן תשעים לשוח בן מאה
כאלו מת ועבר ובטל מן העולם׳ אלתעלו כי אין יי׳ בקרבכם מן הנא
עלמנא אן לא ענש הכא אלא אם כן הזהיר פתח להם אלענש ויכום ויכתום
עד החרמה׳ כאשר תעשינה הדבורים יש אומ׳ בעת עקיצתן ימותו׳
כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אתבע פרש׳ נסכים אלא גזב עלי אמרגלין
וקיעתם ודלך אנה בשלחם אן ולו קד נחתם גזרדין עלי האולי פאן ועד
אל׳ ועדת ישראל לטובה והו דכולהם אארץ ועמלהם אקראבן והודייה
אחקיק אלאומה אלחבת׳ לפלא נדראו בנדבה דבר הבא בנדר ונדבה
יצאו חטאות ואשמות ובכור ומעשר ופסח שאינן טעונין נסכים׳ או
במועדיכם להביא שלמי חגיגה ועולת ראייה לנסכים׳ והקריב המקריב
למה נאמ׳ המקריב אפלו שהקריב עולה׳ מנחת נסכים והיין והשמן
משלבעלים וגוי שהקריב קרבן ולא הביא נסכים יביא נסכים מתרומת
הלשכה׳ חקה אחת לכם לא כאמל לא גחליה ומן הנא עלמנא אן לא
שריעה לא תלתפת לגשא׳ רגלים היו בבית המקדש שהיו מביאין
אילים ממואב כבשים מחברון עגלים מן השרון גוזלות מהר המלך
יין מקרוחיין וחלוטיין וסלת ממכמש ויחנה ושמן מתקוע׳ ככם כגר
מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן כך הגר במילה וטבילה והרצאת
קרבן׳ ואמרת אהם להביא נשים שהן מצוות על הפרשת חלה׳ בבאכם
אל הארץ בביאת כלכם לא ביאת מקצתכם לפי כך חלה בזמן הזה ואפ
בימי עזרא מדברי סופרים לפי שלא עלו כולם׳ באכלכם מלחם הארץ
אין חייבין מן התורה אלא על תבואת ארץ ישראל ומשעבדו ישראל את
הירדן נתחייבו בחלה׳ ופירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה פטורין שנאמ׳
אשר אני מביא אתכם שמה שמה חייבין׳ וחלת חוצה לארץ תיאכל

בלוחי

בטומאה שאינה טומאת הגוף כגון בעלי קריין ונדות וזבים ומצורעים
אין אוכלין אותה ואעפ"י שאין אוכלה אלא הכהן בזמן הזה. תרימו נקראת
תרומה ללמדך שכל שהוא אוכל בתרומה אוכל בחלה: ראשית עריסות׳
מתחלת הגלגול והוא שלא ישאר קמח בעריבה אם כן למה נאמ׳ מראשית
שלא יוציא מעיסה על עיסות אלא לכל עיסה חלה שנ׳ מראשית ולא תוציא
כולה: תתנו לכהן שיהיה בה כדי מתנה ושיעורה אחד משלש וארבעים
ביצה בינונית כגוף הביצה לא כמשקלה והוא מקבים פחות חומש׳ והחלה
בזמן הזה אפלו בארץ ישראל אינה מן התורה שנ׳ בבאכם בבאת כולכם
ולא עלו כלם בימי עזרא ומסחה׳ אקב״ד אצבע טולא פי ד׳ אצבע
ערצא וארתפאע אצבעין וג׳ אצבע׳ ואלמכיאל אלד׳ ילזם מנה חלה הו
עשר אצבע טולא פי עשר אצבע ערצא וארתפאע אצבעין
וג׳ אצבע ג׳ אצבע ועשר אצבע ועשר אצבע ועשר אצבע וג׳
מן ט׳ פין ומא מאיה מן אצבע על אתחקיק. ואמא פי אלוזן פאלמכיאל
אלד׳ הו פו׳ מתקאל ותלאת׳ מתקאל ותק׳ דרהם ונ׳ דרהם מן דראהם מצר
פאלוזן מן אלקמח הו אלד׳ ילזמה חלה. והנחתום מוציא אחד משמונה
וארבעים: החלה נקראת תרומה שנ׳ חלה תרימו תרומה והבכורים
נקראו תרומה שנ׳ ותרומת ידך. ותרומה גדולה ותרומת מעשר נקראין
תרומה שנ׳ והרמתם ממנו תרומת ה׳. לפי כך דין ארבעתן לענין אכילה
ודימוע אחד הוא ומצטרפין זה עם זה ובחוצה לארץ יפריש אם יש שם
קטן או כהן שטובל ואוכלה ואם לאו יפריש שתים אחת נשרפת ואין לה
שיעור ואחת נאכלת לכל כהן כדי שלא לשכח תורת חלה: כתרומת
גרן כן תרימו אתה ללמד שהיא דומה לתרומת מעשר שאם נטמאת
תישרף כתרומה והמפריש חלה בכל מקום מברך אשר קדשנו במצותיו
וצונו להפריש חלה והוי׳ להוציא מחמשת המינין שהן החטים והשעורים
והכוסמין ושבולת שועל והשיפון: ועל שלש עבירות נשים מתות
בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר שלש
שהן המצויות בבית תמיד ולמה בעת לידה שאין השטן מקטרג אלא

בשעת סכנה ועלהטוא: וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות: וקד תקרס
אכלאים עלי הדי פי ויקרא: למן היום אשר צוה יי׳ הא למדתה שכל המצוה
בע״ז שהיא אמת א״עב שלא עברה כפר בתורה ובמה שנצטוו הנביאים מאז
ועד סוף הנביאים והדה לשגגה הו אדי אפתו בית דין ועמל עלי פתואהם
פיקלבו פר ושעיר מן כל שבט: קאו פר העלם דבר שלציבור ושעירי ע״ז א׳
כתחלה גובין להם ואינן באין מתרומת הלשכה: ולמה נאמ׳ בשגגת ע״ז זר
עש״יה ובשגגת מצות הקרבה אלא רמז לו יעשו להם אלהי זהב: ד״א אמר
הקב״ה אתם עשיתם לעצמכם אלוה שאינו אלוה עשו קרבן לפני: ואם נפש
אחת תחטא בשגגה הדי לשלכן עמל עלי מא אפתוה בית דין והם גלטינאי
פתואהם פיקרבו חטאת קבועה: והנפש אשר תעשה ביד רמה זה העובד
ע״ז בזדון: את יי׳ הוא מגדף עובד ע״ז נקרא מגדף כמו המקלל ושניהם
נתלין: הכרת תכרת בעולם הזה ולעולם הבא: וסנב״ין לכרת פי׳ ויקח קרח
כי לכל העם בשגגה עד שתהיה שגגה אחת לכל: וימצאו איש מקש
עצים ביום השבת למה הסמיך מקושש עצים לע״ז לומד לך שמחלל
שבת בפרהסיא כגוי לכל דברין ויעטו חרף לשבהי״ה פיקו כגוי ולם יקנל
גוי לאן עיאר פיה שי ישבה ישראל אעני למשומד שאם קדש אשה קדושין
קדושין וצריכה אשתו ממנו גט וקורעין אם חילל השם ולא קרעו אינים
ושבנה לא שרב שקה משומד היה: וקו לכל דברין ואפלו לאחר מיתתו
אין קברו מטמא: ויהיו בני ישראל במדבר בגנות ישראל הכת׳ מדבר
שלא שמרו אלא שבת אחת והשניה חיללה המקושש והוא צלפחד דכת׳
הכא במדבר וכת׳ התם אבינו מת במדבר: מקושש תולש עצים מן
הקרקע ויש אומ׳ מאלם אלמותו והעביר מתחלת ארבע לסוף ארבע
כת׳ הכא מקשש עצים וכת׳ התם לקושש קש לתבן: ויקריבו אתו המצאים
אותו מקשש עצים למה נשנה אלא שהתרו בו מ... מלאכתו ואמרו לו
זו היא תלישת עצים או תלומן אתה חייב עליה סקילה: ועשה תכף להתראה
המצאים אותו מכאן שהעדים מצווין להביאו לבית דין הגדול ומדבר
זה הוא מדבר סיני: ויניחו אתו במשמר ללמדך שכל חייבי מיתות בית

דין

אין נהגש עד שיגמר דינם בין לזכות בין לחובה: דבר אל בני ישראל ועשו
להם ציצית למה הסמיך ציצית למחלל שבת לא שהשבת שקולה כנגד כל
המצוות והציצית יש בה זכרון כל המצוות: בני ישראל חייבין בציצית ואין
בנות ישראל חייבות בציצית: בני ישראל שאם עשאה גוי פסולה: ועשו ולא
מן העשוי: על כנפי בגדיהם ופירשו להלן על ארבע כנפות כסותך: בגדיהם
בגד החייב בציצית מן התורה הוא בגד צמר או פשתים כת׳ הכא בגדיהם
וכת׳ התם בבגד צמר או בבגד פשתים: בגדיהם לחייב כסות של שני שותפין
לדורותם חיוב מצוה זו בכל מקום ובכל זמן: ונתנו על ציצית הכנף פתיל
תכלת נמנה במצוה זו שתי צוויות שיעשה על הכנף ענף ושיכרוך על
הענף חוט תכלת שנ׳ ועשו ונתנו: תכלת של ציצית היא צמר רחלים צבוע
בדם חלזון והוא דג עולה בים המלח אחת לשבעים שנה ודמו שחור
כדיו: והיה לכם לציצית ללמדך ששתם מצוה אחת: וראיתם אתו
שאינה נוהגת אלא ביום וראיתם וזכרתם שמנין ציצית היא וי״ג חליות
מנין המצוות: ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות: ואחרי עיניכם זו
זנות: והכי קאמר עינא וליבא תרין סרסורי חטאה: והמינות היא המחשבה
שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי תורה והוא אומר אפקר ודלך
אין אחוזים תולדות׳ לכן פתותר א׳ אקוי׳ טבעייה ללפעל פחדי צדק
לאנפין חוסה ובילה ובפה יצרו הרע נגי מן עתראה למואד אלהי הן
מגרא בהא והו קו אשר אתם זונים אחריהם: למען תזכרו קלו צריך
לבחר זיין שלא תזכרו שלא יהיה כאומ׳ תשכרו עננו תקבלו שכר ואין
עננו אלא זכירה: והייתם קדשים לאין מקתגלה מן לחם ואוכיל את ה׳ י׳
מחשבות הרעות וממראות עינים היא קדושה חקיקייה׳ ולטעם המדרש
לפי שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד ש׳
ונתהדר כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר׳ ולמה ל״ב חוטין
כנגד ל״ב פליאות נתיבות החכמה שהן עשר ספירות בלימה וכ״ב יסוד
וקד תקרם באנה פ׳ בראשית: אמ׳ חזקיה כל ה׳ ובש לב תכלית
שכינה עמו כת׳ הכא וראיתם אותו וכת׳ התם ויראו את אלהי ישר׳ ואמרו

חכמ׳ אם רצה לעשות כל חוט כפול משמונה עושה ומה למאתן והמשיחין שאר
גפין שהן מניין׳ תפה״ם מה אדרשתנא אלה על פי קולהם תכלת דומה לים
וים׳ ורפרו אין אלבן אשרף וקאן מפני שהתחיל בלבן מסיים בו שמעלין בקדש
ולא מורידין לאין קן ונתנו על ציצית הכנף פתיל מצאתי אלה פיכון קצרהם
לאשארה באין לאנסין יתשבה בשרת למלך וכמאה פהו אשרת ואקדם
ולמלך מצאתי אלה פאפהם הדה לאשארה ואין מפרשין להכם׳
ונשלמה את הפרש׳ בעז׳ שבה׳

ויקח קרח

אתחיל בפרש׳
בעזרת מצין צין ומוציא פרח׳ זש״ה אם ללצים הוא
יליץ זה קרח כמו שיתבאר׳ ולענוים יתן חן זה משה שנ׳ והאיש משה
ענו מאד׳ ולמה נסמכה פרש׳ ויקח קרח לפרש׳ ציצית אלא שמתוך מצוה
זו עשה קרח מריבה לפי כשבא משה ואמר ועשו להם ציצית אמר לו
כסות שכולה תכלת חייבת בציצית אמ׳ משה חייבת אמ׳ קרח בית שכולו
מלא ספרים חייב במזוזה אמ׳ משה חייב אמ׳ קרח טלית שכולה תכלת
אינה פוטרת וארבעה חוטין פוטרין ובית מלא ספרים וצריך מזוזה
ויש בתורה רעה׳ פרשיות אינן פוטרות ושתי פרש׳ פוטרות
מעולם דברים לא לא נצטויתה בהן מן השמים ומלבך אתה בודה אותן
ולא גבהונה לאהרן ועמד והחליק׳ קשה היא המחלוקת שכנף
שהיא לישובה העולם שנ׳ ויעש אלהים את הרקיע ויבדל ולא נאמ׳ כי טוב
קשה היא המחלוקת שבה נשתנה טבעו של עולם שנ׳ ותפתח הארץ
את פיה ותבלעם׳ קשה היא המחלוקת שהיא שורפה כדור המכונה
אין קריאי עדה אנשי שם ונאמ׳ להלן אנשי השם׳ קשה היא המחלוקת
שהיא מביאה לידי סכנת נפשות שנ׳ כי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה
ואם אסון יהיה׳ קשה היא המחלוקת שהיא חסרון בגוף ובממון ונאמ׳
אוי לו לקרח מה עשה עם נפשו ועם בניו ועם נכסיו ועם משה ועם
ישראל גרם לעצמו שריפה ובליעה וגרם לנכסיו כרת גרם לבניו הקטנים
ולממונו בלעה וגרם למשה הרונות לישראל הרוג אף מן המקום וגו׳
אם יאמר אדם ... שביקש גדולה וביקש מחלוקת שאין ויקרח

ומשיכת דבלים שמשך גדולי ישראל והעם אליו ועל מה נחלק על ידי
אליצפן בן אחי אביו שנתמנה נשיא על משפחתו שנ׳ ונשיא בית אב למשפ׳
הקהתי אליצפן בן עזיאל אמ׳ קרח ארבעה בנים עם קהת עמרם ויצהר וחבר׳
ועזיאל עמרם הוא הבכור זכה משה למלכות ואהרן לכהונה מי ראוי ש
ליטול שררות שנייה לו הוי אני יצהר אני בנו של יצהר ואני ראוי להיות
נשיא על משפחתי והוא מנה אליצפן בן עזיאל קטן בן אחי אבא יהא גדול
עלי הריני חולק עליו ואבטל כל מעשיו ואני יכול לסבול כל העם בממון
שלי מה כת׳ למעלה מן הענין פרש׳ ציצית שהלביש מאתים וחמשים איש
שעמו תכלת וקרח חכם גדול ומטועני הארון היה באו בני אהרן ליטול מ
מתנותם עמד כנגדן הלך משה לפייסו עמד כנגדו שנ׳ ויקומו לפני
משה אוי לרשע ואוי לשכינו טוב לצדיק וטוב לשכנו דתן ואבירם
שהיו שכנים לקרח שהיה שרוי בדרום לקו עמו ואבדו מן העולם דכת׳
משפחת בני קהת יחנו לפני המשכן תימנה ודגל ראובן סמוך להם דכת׳
דגל מחנה ראובן תימנה אבל דגלו של יהודה סמוך לדגלו של משה ואהרן
שהחונים קדמה מזרחה משה ואהרן ונאמ׳ דגל מחנה יהודה מזרחה
ויקח קרח שלקח מקח רע לעצמו: בן יצהר שהצהיר עליו את העולם
ד״א שנתכדר דינו כצהרים: בן קהת שקהו שניו׳ בן לוי שנעשה לוייה
לגיהנם׳ דתן שעבר על דת החזיר השבח לגנאי ועליו נאמ׳ ובן כסיל
תוגת אמו ולא נזכר יעקב ההד׳ בקהלם אל תחד כבודי: ומעני ויקח אבר
ני מקומות משה׳ ואנגון קלותקדם׳ בסדם אל תבא נפשי לא ביחוסין
שהרי ייחסן בדברי הימים עד ישראל: יש אומ׳ אבירם שהאביר לבו
מלעשות תשובה: ואון שבא באנינות פלת שפלתו אשתו אמרה לו
שב ואני אמלטך ותוק אם משה רב אתה תלמיד ואם קרח רב אתה תלמיד
ויקומו לפני משה במחלוקת נשיאי עדה סנהדרין שבעדה: קריאי
מועד שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים: אנשי שם הן אליצור וחבריו
והם שנקבו בשמות נתן סימניהן ולא פרסמן כת׳ הכא קריאי עדה
ויהושעהו עזמן חסרן הכת׳: ויקהלו על משה ועל אהרן כשר

משה תער על הלוים עשה כן לקרח יצא קרח ועמד על ישראל ולא הכירוהו
אמרו לו מי עשאך כך אמ׳ משה והיה מנפץ אותו ואומ׳ טהר טהר והביא
את אחיו וקישטן ככלה והושיבו באהל מועד מיד התחילו שונאי משה
להתגרות בו׳ כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם י״י אמרו כלנו נתקדשנו
למעמד ושמענו אנכי בסיני ומדוע תתנשאו על קהל י״י מיד נתרשלו
ידיו של משה ונפל על פניו קל אגחון ילתמס אותי׃ בקר וידע י״י את
אשר לו ואת הקדוש מה ראה לומ׳ כך אלא אמר משה שמא מתוך מאכל
ומשתה עשו דבר זה ושמא יעשו תשובה׃ ד״א אמ׳ להן הקב״ה חלק בין
יום ללילה דכת׳ ויבדל אלהים בין האור ובין החשך ונאמ׳ ויבדל אהרן להקדישו
קדש קדשים אם תבטלו זה תבטלו זה כלומ׳ אם הקב״ה הופך לילה ליום
תיהפך הכהונה לקרח והלויות לאהרן׃ ואת הקדוש כבר הוא מקודש
זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו מה ראה לומ׳ כך אמ׳ להן אתם
מישראל או כמו הגוים אם כגוים עשו כדרך שהגוים עושין יש להן טעיות
הרבה וכומרין הרבה וכולן מתקבצין בבית אחד ואנו לאו את תורה אחת
ומשפט אחד ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים כולכם להיות כהנים
גדולים לכך אתה וכל עדתך קחו לכם מחתות שהקטרת היא התשמיש
הגדול החביב מן הכל וסם המות נתון בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא
ורמז להם מזה והיה האיש אשר יבחר י״י כלומ׳ והשאר ישרפו וקבלו
עליהם ונתחייבו בנפשם שנ׳ את מחתות החטאים האלה בנפשתם ונכנסו
למקום סכנה ונשרפו׃ רב לכם בני לוי הרבה לכם שנבחרתם מכל השבטים
לעבודת י״י׃ ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי וכי יש אדם שמדבר
עם ראובן ואומ׳ לשמעון שמע אלא כיון שאמ׳ משה לקרח שתק ואמר
שמא יקפחני בן עמרם בדברים כיון שראהו שותק אמ׳ שמעו נא בני
לוי׃ העיני האנשים ההם תנקר העינך תנקר אלא שכנה הכת׳׃ ולא קרב
עדי את נהם בזעמהם קד אותנה להם אחק ואנהם על׳ ארא׳ ...
יקולו והלתטלבו הידנא עון ... לא נעלה לא נתפע עם ראינא׳ ד״א
לא נעלה פתחו ברעה בירידת שאול׃ ויחר למשה מאד למה להודיען

ערותו שקרח אמ׳ אם אני משיב משה יקפחני בדברים ויקללני ה׳ וטב
שלא אזדקק לו לכך ויחר למשה מאד׳ אל תפן אל מנחתם יענ׳ לא יארך
אפו להם וימהלהם ויתאכר עקאבהם פלא ית׳ח כלאם משה פיתוהמו ולא נזק
ע׳ נבוותה ויסלו פיה אנמהור׳ לא חמור אחד מהם נשאתי אמ׳ משה קרח זה
בן דודי עשיר הוא שמא יאמרו לו שיטעון עמי דבר כשהיינו נוסעים
לא שמח אני בחלקי שנתן לי ה׳׳ ו ועדה אנהם למא קאלו ומדוע תתנשאו
פקאלו ומא הו הדי אתכבר לא יגררנא אחד ולא סטינא עלי אחד ולו חרי
פי אדון אנשיא אתנבי עזריה חיואן נאמקאן׳ ויקהל עליהם קרח אוי לו
למתלונן אתה מוצא קרח שהיה ליצן ומתלונן על משה ואהרן מה
עשה כנס כל הקהל והיליצן ואמ׳ אלמנה אחת בשכונתי ועמה שתי נערות
והיה לה שדה אחת באת לחרוש אמ׳ לה משה לא תחרש בשור ובחמור
יחדו באת לזרוע אמ׳ לה לא תזרע כרמך כלאים באת לקצור אמ׳ לה הניחי
לקט שכחה ופיאה באת לעשות גורן אמ׳ לה תני תרומה ומעשר הדינה
הדין ונתנה מה עשת מכרה השדה ולקחה בה כבשות ללבוש מגזותיהם
וליהנות מפירותיהן כיון שילדו אמ׳ תני בכור לכהן נתנה אמ׳ תני ראשית
הגז נתנה אמ׳ הפרישי מעשר בהמה אמרה אין בי כוח לעמוד באיש זה
הריני שוחטתן ואוכלתן כיון ששחטתן אמ׳ תני זרוע ולחיים וקיבה אמ׳
אף כשהשחטתי אותן לא נוצלתי הרי הן חרם אמ׳ תני אותן שנ׳ כל חרם בי׳
לך יהיה נטלן והלך לו והניחה בוכה היא ושתי בנותיה כל כך הם עושין ותולין
בהקב״ה מכאן שהיה ליצן׳ וירא כבוד יי׳ הדי הו אנור אמכלון׳ ויקם משה
וילך אל דתן ואבירם מכאן שאין מחזיקין במחלוקת׳ אם כמות כל
האדם ימותון אלה וגו׳ לא יי׳ שלחני אמ׳ ר׳ שמעון שלשה כפרו בנבואתו של
משה רבינו ואלו הן משה ואליהו ומיכה׳ משה אמ׳ אם כמות כל האדם ימותון
אלה לא יי׳ שלחני׳ אליהו אמ׳ אם יי׳ הוא האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו
אחריו׳ ומיכה אמ׳ אם תשוב בשלום לא דבר יי׳ בי׳ נאמ׳ הבדלו והשגו
הרמו למה לא כל הקהל׳ כולם אל פתח אהל מועד אמ׳ הבו לו חי אנפי זו
ומנין קו׳ ויתגעו מן מואעהם ק׳ העלו ועלו ואקריב משה ואהרן אלי

ותכתהם עליה קל הרמו אי לפעת מרתבה׳ ואם בריאה יברא יי׳ דרש רבא
מאי דכת׳ אם בריאה יברא אמ׳ משה לפני הקב״ה רבונו של עולם אם בריאה
גיהנם מוטב ואם לאו יברא יי׳ והא כת׳ אין כל חדש תחת השמש אלא לקרבה
פתחה׳ אמ׳ רבא מאי דכת׳ שמש ירח עמד זבולה לאור חציך יהלכו וג׳
שמש וירח מה מבקשים בזבול מלמד שעמדו שמש וירח ואמרו רבונו של
עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא עד שזרק
בהם הקב״ה חצים של אור ויצאו שנ׳ לאור חציך יהלכו לנגה ברק חניתך
אמ׳ להם לכבודי לא מחיתם ולכבוד בשר ודם מחיתם עד עכשו אין
יוצאין עד שזורקין בהן חצים׳ אמ׳ רבא פעם אחת הייתי מהלך במדבר
אמ׳ לי ערבאי אחד בוא ואראך בלועי קרח הראני שלש גומות ועשן יוצא
מהן ונטל שלשה בדי צמר וטמנן במים וכרכן בראש הרומח והורידן ש
לשם והניחם מעט והוציאן חרוכות אמ׳ שמע מה הן אומ׳ משה אמת
ותורתו אמת והן בדאין ואמ׳ לי זה הוא פתחה של גיהנם כל שלשים יום
מהפכין גהנם כבשר בקלחת׳ אמ׳ ר׳ ירמיה שלשה פתחים לגיהנם
אחד בירושלם ואחד במדבר ואחד בים׳ בירושלם דכת׳ נאם האדון
יי׳ צבא׳ אשר לו אור בציון ותנור לו בירושלם׳ במדבר דכת׳ וירדו הם
וכל אשר להם חיים שאלה׳ בים דכת׳ מבטן שאול שועתי׳ תנו רבנן
שבעה שמות לגיהנם שאול שנ׳ מבטן שאול שועתי׳ אבדון שנאמר
היספר בקבר חסדך ואמונתך באבדון׳ ובור שאון שנ׳ לא תעזב נפשי
לשאול׳ וטיט היון שנ׳ ויעלני מבור שאון מטיט היון׳ תפתה דכת׳ כי
ערוך מאתמול תפתה ולמה נקרא שמה תפתה שכל המתפתה ליצרו
נופל לגיהנם׳ צלמות דכת׳ יושבי חשך וצלמות׳ ארץ תחתית גמרא

ולקט ראיתי אגדה הנא על חיי העולם הבא וגיהנם

תנ׳ כל מי שעשה אמרת נאה היא למעלה עונה בחיי העולם הבא׳ ולא
שקר זו אמרה היא למעלה עונה בגיהנם׳ וקרא כתלפו פיהם אפתחיך

243

כביר והיולא אבוין לקמות תלבין לה׳ **תעלם** מן אלנפס אלאנסאניה
אלתי אסתעדת לקבול פיץ אלעקל ואלנפס
באלאתצאל ומות ימנע׳
הא מן תמאם אלאתצאל פי אלארתבאטה בי אלבדן פאדא אנחט ענהא שגל
אלבדן באלמות וארתפע אלחגאב וזאל אלמאנע ואלאתצאל לאן אלנפס באקייה ודאם
ואלעקל אפעאל באקי אבדא ואפיץ מן גהתה מבדול בדיאתה ואלנפס אי׳ צא...
תבקא מסתעדה לאקבול בגוהרהא אד קד זאל אלמאנע ודאם אלאתצאל אבדא
פתנעקל אנפסה מן אלבאדי מתל מא תנעקל אלמלאיכה אלרוחאניין פתבקא
אלנפס מסתלדה בבקא מעלומהא ומעלומהא אלבאקי הי אלנור אלרוחאניה
ומא אמכן מן מערפה׳ ואנבל אוגוד תעוקד נכהו עלי דלך אלחכמ׳ ע״ס וק״לו
צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה נהנים עבארה ען
אלאדראך ועברו ען אלעטרה פי דלך אלאדראך בקו ונהנים מזיו השכינה
ותלך לדה רוחאניה לא ימכן אחד יקרב להא מתאל אלא נחן פי לדאת
פי אלעאלם אלגסמאני ען לא ראתה אלהים זולתיך יעשה למחכה לו וד׳ אלך
יבקא לא נהאיה לה או הו מתעלק בשי גיר מתנאה כמי ק״ל וטוב להם
לעולם שכולו טוב׳ ותעלם אן הדה אלסעאדה מכתלפה אכתלאף כביר
בחסב דרגאת אלכאמלין ותפאות נפוסהם ואדראכהם ואנמא אקרב לך
אלמתאל מן מהרתי באלטב מתל גמאעה אנאס מנהם יאכפין אלנצר חדידין
אלבצר עלי גלידייה׳ בצרהם טהוה רקיקה ואנאס גהראן ואנאס עמש ...
ואנאס דו סותרה ואנאס אלו ודקה ואנאס דו צפרה ואנאס דו קרוח וכתיר
מא יערץ לאלבצר פעלד אלאולי כלהם יבצרו מן כלק מראיה פענד זואל
אלמראיה בקי כלן עלי מא כאן יבצרה כדלך אלנפוס אלאנסאניה מכתלפה
אלאדראך גדא פאדא זאל חגאבהא אלדי הו אלתהא בקית כל נפס עלי מא ...
כאנת מדרכה קלו ... כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא׳ ואמא אשנאוה
ואן ... כרתאן תכון אלנפס מחגובה ען הדה אלסעאדה אלתי הי מקתציא טבעהא
חיל בינהא ובין מא תשתהיה פקד שק״ י״ ואנמא תציר מחגובה באן
תתבע אלשהואת ותקצר אלהמה ען אלאדראך חתי יחדת פיהא היאת רד...
חנקיאדיה נאשיה ... מקתציה טבעהא אבדא ונעוד הדי אעלם אן ...

אלחסי ואלמעני פירסך באלעודה תלך אלהיאה פיהא פימות באלמות ואין כאנת
ליסת פי אלבדן לכן אשתגאלהא בשהואתהא ואעראצהא פתחול בין אלנפס ובין
מקתציאתהא. טבעהא מגדובה אלי אספל מתעלקה באלגסם ואלמחסוסאת. פלא עלו
להא כמי קאל כן יורד שאול לא יעלה׃ ואמא אלעלם אלמאסק פין לנפסה
גדביין גדב אלי פוק אלי עאלם אלקדס בחסב מא אדרכתה פי תורתה מן אלמעאני
אלגוהר קד כמל וגדב ערצי אלי עאלם אלטביעה כמי בינא אנהא תשתגל באלי
אעראץ אלגסמאניה ואלשהואת וקד אנקטע אלגסם באלמות פלם יבק מא
יגדבהא פתמתחי בעד דלך זמאן ולא תעדב אבדא פיכון קרב אלזמאן
ובעדה בחסב קוה תלך אלצפאת ואלצפאה פלהא הנא תלאתה אקסאם׃
אלקסם אלאול הם אלתי תבקי נפוסהם בבקא מעלומהא מן וקת אלפראק
אבדא סרמדא׃ ואלקסם אלתאני והו צדהם יעני אלדי נפוסהם מחגובה
מנקטעה ען הדה אללדה דאים׃ ואלקסם אלתאלת והו מתוסט עלי מא דכרנא
אחד הו מגדוב בינהמא׃ ען הדי אלמעני קאלו חכמי ישראל שלש כתות ושלשה
ספרים נפתחים בראש השנה אחד של צדיקים גמורים והן נכתבים לחיים
לאלתר ואחד של רשעים גמורים ונכתבין למות לאלתר׃ ואחד של בינונים
ותולין להם עד יום הכפורים מאי קראה והבאתי את השלישית באש פתחקק
הדי וכדא כביתה פהו מואפק לשריעה ואלטביעה ונעוד אלי אלגרץ׃
ובני קרח לא מתו מקום נתכבר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה ואינן
עומדין מפני כבוד משה ואינן יושבין מפני כבוד אביהן׃ וקיל אן בני
קרח האולי הם בנו הגדולים שיצאו מרשותו והן אסיר ואלקנה ואביאסף
אלמדכורין פי דברי הימים׃ ואמא מעניה קאל כקף בהם ולם ימותו כלומר
מ׳ נ׳ שלא כמיתת בני אדם שנאמר כמות כל האדם ימותון אלה לא יי
שלחני לא מיתה משונה׃ ופקדת כל האדם לפי [illegible] הדין נותן שנפרעין
מהין בממונו ויש בבניו ויש בגופו ויש בעולם הזה ויש לעולם הבא ויש
בשניהם או נטלו כולם ואף ירידה לשאול חיים׃ ותפתח הארץ את פיה
הארץ אין לה פה [illegible] שפתח הקב״ה היה לה פה אין לה אזנים [illegible]
[illegible] אזנים שנאמר ארץ ארץ ארץ שמעי דבר יי׳ [illegible] למעני [illegible]

ואש יצאה מאת יי' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת אלו
היו נבלעין ולא היו נשרפין וקרח עדין בשתיהן שלא נשרף בלבד היו הרואין
את הבלועין מתרעמין וכן לא נבלעו היו הרואין את השרופין מתרעמין
ואומ' הוא שגלגל עלינו כל הפורענות ונוטל שמאיש משוי פנים בדבר לכך
עדין בשתיהן ליהטתו האש תחלה לפני הנשרפין למה שבידו המחתה
שנ' ואתה ואהרן איש מחתתו וקפלתו כדור והיתה מגלגלת בו עד שב
שהביאתו לפי הארץ שנ' ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח
ותכס עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא ולא
יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר יי' ביד משה לו יש אומ' מזה למדנו שכל
המחזיק במחלוקת עובר בלא תעשה ויש אומ' מזה למדנו שכל החולק
על הכהונה יצטרע כמו שנ' במשה והנה ידו מצורעת כשלג אף ולמה
מה אירע לעזיה ופשטיה דקרא כאשר דבר יי' ביד משה לו שידון קרח
בבליעה ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וג' אמ' אהרן להרגני
אתה מבקש בני הקריבו את הקטרת והן הכניסו לפנים ונשרפו ואני מוציא מתוך
את הקדש לחוץ ואיני מת אמ' משה עד שאתה מסיח הם מתים והולך
מהרה כבר נתן לך לשוט' הה"ל הנגף עיין בפרש' ואתה תצוה ויעמד בין
המתים ובין החיים אמ' לו הקב"ה לגבריאל כלום מגלך נטושה אמ' כבר היא
נטושה מששת ימי בראשית שנ' כי מפני חרבות נדדו אמ' ר' יהושע ב'
כשעלה משה למרום כל אחד ממלאכי השרת מסר לו דבר שנ' עלית
למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם ואף מלאך המות מסר לו דבר
והוא ויתן את הקטרת ויכפר על העם וקח מאתם מטה ואת שם אהרן
תכתב על מטה לוי כיצד עשה משה נטל קורה ונסרה לי"ב נסרים ולקחו
הנשיאים כל אחד מטה לבית אב וכתבו עליהן שמותן כל אחד שם שבטו
וכתב אהרן שמו בראש המטה ונתן בתוך טבעת ועשאן אגודה אחת
בקודש הקדשים שנ' וינח משה את המטות בבקר נכנס משה לעיני
כל ישראל והוציא משה אהרן שפרח נס בתוך נס מקום שהיה שם אהרן
כתוב הוא שפרח שנ' והנה פרח מטה אהרן לבית לוי כלומ' עד כאן לוי

ומקום שהיה לוי יבש היה ומהוא ויצץ ציץ מהו ציץ נזר בראש אהרן
כך הפרח נזר בראש המטה׳ ויגמל שקדים ל׳ לבני אהר׳ שהיו שוקדים
על הרעה מתו במותה הלילה׳ למשמרת שלשה דברים עתיד אליהו
להחזיר לישר׳ הארון וצנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה ויש אומ׳
אף מטה אהרן בשקדיה ופרחיה לפי שגם יאשיהו המלך והארון צנצנת
המן ושמן המשחה בעקלקלות שעשה המלך שלמה׳ לבני מרי׳ או עדת
קרח לאן עדיה מאתים וחמשים׳ אתה ובניך אתך תשאו את עון
המקדש תשאו את עון כהנתכם אם תעברו על האיסורין שצויתי אתכם׳
ושמרו את משמרתך הכהנים שומרים מבפנים והלוים שומרים מבחוץ׳
שומרים משמרת למשמרת שבשלשה מקומות הכהנים שומרין במקדש
בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד׳ אך מיעט אם נכנסו לתקן
אחד מן הכלים אינן חייבין אך על העבודה לא יקרבו לעבודה׳ גם הם
זו אזהרה ללוי שעבד עבודת כהן׳ גם רבה לוי שעבד עבודת לוי חבירו
כגון שוער ומשורר׳ ולא ימותו הלוים על שלהם במיתה וכן לוי שעבד
עבודת לוי חבירו במיתה׳ גם הם זו אזהרה לכהן שעבד עבודת לוי שהוא
במלקות׳ גם ריבה שלא יעבוד הדיוט עבודת גדול׳ וזר לא יקרב אליכם
איזה הוא זר כל שאינו מזרע אהרן׳ עבודת מתנה לא עבודת סילוק׳
שהן ארבע עבודות שהזר חייב עליהן זריקה וקיטור וניסוך והעלייה׳
עבודת מתנה מכאן למדנו שזר שדישן את המזבח או המנורה או הרים
הדשן במלקות ואינו חייב מיתה של עבודת מתנה הוא שתהיה בכהן לבדו
ואם קרב לה הזר חייב מיתה אבל עבודת סילוק שאין אחריה עבודה
פטור עליה מן המיתה׳ ד״א אכילת קדשים בגבולין כעבודה מה
עבודת מקדש במקדש מקדש ידין אחר כך אף זה׳ ואני נתתי לך
את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכת׳ מדבר אחת תרומה טהורה
ואחת טמאה טהורה לאכילה טמאה לשריפה׳ משמרת שצריכה
התרומה שימור מן הטומאה׳ למשחה שלא יאכלו מתנותם אלא דרך
כבוד כדרך שהמלכים אוכלין׳ ארבע ועשרים מתנות ניתנו לכהנים

וכלן

וכולם ניתנו בכלל ופרט ובברית מלח׳ עשר במקדש ועשר בגבולין וארבע
בירושלם׳ במקדש חטאת וחטאת העוף ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי
שלמי צבור ולוג שמן שלמצורע שתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות
ומותר העומר; ועשר בגבולין הם תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית
הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה חרמים ושדה אחוזה
וגזל הגר׳ וארבע בירושלם בכורה וביכורים ומורם מתודה ומאיל
נזיר ועורות קדשים; בכלל שנ׳ כי כל תרומות הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל נתתי לך לחק עולם׳ וברית מלח שנ׳ ברית מלח עולם היא׳ והפרט
כמו שנתפרש בכל אחד מקרא לבדו שהוא לכהן בחטאת נאמר כל
זכר בכהנים יאכלנה וכך נאמ׳ בחטאת העוף׳ אשם ודאי ואשם תלוי
שנ׳ כחטאת כאשם וזבחי שלמי צבור שנ׳ על שני כבשים קדש יהיו ליי׳
לכהן׳ לוג שמן שלמצורע שנ׳ ולקח הכהן את כבש האשם ואת לג השמ׳
הקיש לוג שמן לאשם; מותר העומר שנ׳ ואם תקריב מנחת ביכורים ליי׳
ונאמ׳ וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו׳
שתי הלחם שנ׳ והניף אותם קדש יהיו ליי׳ לכהן׳ ולחם הפנים שנ׳ והיתה
לאהרן ולבניו׳ שירי מנחות שנ׳ והנותר מן המנחה לאהרן אלו עשר
שבמקדש; ואלו ארבע שבירושלם בכורה שנ׳ כל פטר רחם נתתי לך׳
ביכורים שנ׳ בכורי כל אשר בארצם׳ והמורם מתודה ומאיל נזיר שנ׳
והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה׳ ומאיל נזיר שנ׳ והניף אותם הכהן
תנופה לפני יי׳ קדש יהיו ליי׳ לכהן; עורות קדשים שנ׳ עור העלה אשר
הקריב לכהן והוא הדין לשאר קדשים; עשר בגבולין תרומה וראשית
הגז שנ׳ ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו׳ תרומ׳
מעשר שנ׳ ונתתם ממנו את תרומת יי׳ לאהרן; חלה שנ׳ ראשית עריסות׳
חלה תרימו לכהן; פדיון שנ׳ ולקחת חמשת חמשת ו׳ לאהרן; פטר
חמור שנ׳ ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו; והפדיון לבכור
שדה אחוזה ושדה חרמים שנ׳ והיה השדה בצאתו ביובל כשדה החרם
לכהן וסתם חרמים לכהן שנ׳ כל חרם בישראל לך יהיה; גזל הגר שנ׳ האשם

המושב ליי׳ לכהן אעפ׳ כן כל כהן בן תורה מותר לאכול על קברו תרומה׳ תנ
חכמ׳ גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות שהכהונה נקנית בכ״ד דברים
והמלכות בשלשים דברים והתורה נקנית בשמונה וארבעים דברים ואלו הן
בתלמוד בשמיעת האוזן בעריכת שפתים בבינת הלב בשכלות הלב׳
באימה ביראה בענוה בחכמה בשמחה בשימוש חכמים בדיבוק חברים
בפלפול התלמידים בישוב במקרא במשנה בדרך ארץ במיעוט סחורה
במיעוט תענוג במיעוט שחוק ושיחה בארך אפים בלב טוב באומנות
חכמים בקבלת היסורין המכיר את מקומו השמח בחלקו והעושה
סייג לדבריו ואינו מחזיק טובה לעצמו אוהב את האמת אוהב את
השלום אוהב את הבריות אוהב את הצדק אוהב את המישרים אוהב את
התוכחות מתרחק מן הכבוד ואינו רודף אחר הכבוד ולא מגיס את לבו
בתלמוד לא שמיח בו והנושא בעול עם חבירו ומכריעו לכף זכות מעמידו
על האמת מעמידו על השלום מתישב בתלמודו שואל ומשיב שומע
ומוסיף הלמד על מנת ללמד הלמד לעשות המחכים את רבו המכוין
את שמועתו האומר דבר בשם אומרו הא למדת שכל האומר דבר בשם
אומרו מביא גאולה לעולם שנ׳ ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ונחזור
לענין ראשון׳ זה יהיה לך מקדש הקדשים זה עור העולה׳ כל קרבנם
להביא שלמי צבור והן שני כבשים שלעצרת שנקראו עולה שנ׳ על יהין
עלה ליי׳ לכהן׳ לכל מנחתם להביא מנחת צבור והן שתי הלחם ולחם
הפנים׳ ולכל חטאתם להביא חטאת העוף׳ ולכל אשמם להביא לוג
שמן שלמצורע שנ׳ ולקח הכהן את כבש האשם ואת לוג השמן הקישו׳
אשר ישיבו לי זה גזל הגר שנ׳ האשם המושב ליי׳ לכהן קדש קדשים
להביא שירי מנחות׳ קא וזה יהיה לך תרומת מתנם זה וזה כד רמז
למתנות כהונה שהן כ״ד ואלו הן אם תמצא׳ מקדש הקדשים מן האש
מה האש [illegible] לא לאכול כך אן לאכילה׳ מאי נפקא לן כהן שקידש
בחלקו מקדשי קדשים או מקדשים קלים אינה מקודשת ואו שפגם
עליה ר׳ יהודה תנא [illegible] חברי הוו מה שאסר [illegible] זה כדי לחדר

שקנו דין נא

אהאמתגה לאחר פטירתו אמ״ר יהודה אל יכנסו אלינו תלמידי מאיר שאינן
באין אלא לקפחינו בהלכות שקרתגין הן לא ללמוד תורה הן נכנסין דחק ונכנס
ונכנס אמ׳ המקדש בחלקו מקדשי קדשים מאי כעס ר׳ יהודה ואמ׳ ומאין
לנו אשה בעזרה אמ״ר יוסי אל יאמרו מאיר שכיב יהודה כעיס יוסי שתק
תורה במאי תתקיים הרי שקידשה אחיה או שעשת שליח או שרחקה
ונכנסה׳ אך פדה תפדה מיעט הלוים שהן פטורין מבכור אדם׳ אך
פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה׳ קשו
לפדייה הקשתיו לא לדבר אחר אלא שאם הפריש פדיון פטר חמור ואבד
פטור אבל חמש סלעים שלבן אם הפריש אותן ואבדו חייב באחריותן׳
אך בכור שור מיעט הנדמה כגון עז שילדה כמין כשב׳ כל קרבנם
לכל מנחתם ולכל חטאתם׳ בקדש הקד׳ תאכלנו מכאן למדנו שאם
אכלו הכהנים חטאת ואשם ושיירי מנחות בהיכל כשר כל שכן בעת
סכנה אבל מצות אכילתן בעזרה׳ כל חלב יצהר מכאן שאין מפרישין
המתנות אלא מן המובחר׳ ראשיתם אשר יתנו שלא יקחו הכהנים המתנות
אלא מדעת הבעלים שיש בהם טובת הנאה ליתנם לכל כהן שירצו׳ כל
טהור בביתך יאכלנו שצריכין טבילה לאכילת ביכורים׳ כל חרם בישראל
לך יהיה שלשה חרמים חרמי כהנים וחרמי שמים וחייבי מיתות בית דין׳
בכורי כל אשר בארצם בין נטע בין עלה מאילין וכן שלשותפין שנאמ׳
בארצם וכן הבידון בספינה ונחזור לענין ראשון׳ כל פטר רחם וג׳ ופדיון
הבן לא קבלה ונתן פיצה׳ אך פדה תפדה למה נשנה אלא שאם היה הוא
לפדות ובנו לפדות פודה עצמו תחלה ואחר כך פודה בנו׳ ברית מלח
שרחה׳ גנאה מבתות מקטוע אחכם לאהרן וזרעו אי נאמר אדהר ...נה
סאוזה אי ארץ מלחה ולא תשב אתיהי מקטועה מן אסכן׳ ולנאון רבינו
סעדיה ע״ה קו שהר תבאות אעאם יעני כמת׳ למא אן אעאם עהר בה עהדא
וכרתי את בריתי וג׳ ולא יהיה עוד מבול כך אתם אל תכרו׳ ברית מלח
מגע הקרבנות וכן הים לא נתקיים אלא במלח שהרי מימיו מלוחין׳
אשר ירימו בני ישראל שלא יטלה הכהן מאליו עד שיפרישו הבעלים׳

ויאמר ײ אל אהרן באר׳ צם. לא תנחל הדיבור למשה שיאמר לאהרן: בארצם
לא תנחל נחלה בארץ וחלק בבזה׳ ועבד הלוי הוא בעלכרחו למה אלא לפי
שיכול שנ׳ ולבני לוי הנה נתתי וג׳ כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם יכול אם
רצו יעבודו יטלו שכר ואם לאו לא יטלו שכר ת״ל ועבד הלוי הוא בעל כרחו
או מצות עשה על הלוים שיעבודו כל איש בעבודתו מהם שוערים ומהם
משוררים ומהן שומרים׳ ולמה נסמכו מתנות כהונה למעשה קרח לפי
שבא קרח וערער על הכהונה לכך כתב הקב״ה את המתנות לאהרן ולבניו
וחתם והעיד לו: כן תרימו גם אתם לרבות השליח מה אתם בני ברית
אף שלוחכם בן ברית: מכאן שאין הגוי נעשה שליח ולא משלח: ד״א
אתם או הלוים: גם אתם לרבות הכהנים מכאן שאפלו הכהן מפריש מעשר
להפריש ממנו תרומת מעשר: מכל מעשרותיכם תרומת מעשר מפני׳
שאין אותה שלא מן המוקף שנ׳ מכל מעשרותיכם תרימו אפלו מעשר
אחד במדינה זו ומעשר אחר במדינה אחרת מפריש תרומה אחת
על הכל: ונחשב במחשבה הוא תורם ענין הכת׳ שאם הפריש תרומת
מעשר במחשבתו ולא הוציא בשפתיו הרי זו תרומה אבל צריך למדוד
ולשקול ולמנות כל דבר כראוי לו׳ ותרומה גדולה תורם אותה באומד
שלא נאמ׳ בה שיעור שנ׳ ונחשב לכם והלא נאמ׳ מעשר מן המעשר
אלא אם אינו ענין לתרומת מעשר תניהו ענין לתרומה גדולה: מכל
חלבו מכאן שאין תורמין אלא מן היפה: את מקדשו דבר שאתה מרים
ממנו אם חזר לתוכו מקדשו שהוא אחד ממאה׳ ד״א את מקדשו
טול מן המקודש יעני אם נטמא מקצת הדבר תורם מן הטהור על
הטמא: ולמה נאמ׳ בתרומת מעשר מעשר מן המעשר כדי לדקדק
בחשבון: כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב מה גרן ויקב חולין לכל דבר
אף מעשר ראשון שנטלה תרומתו חולין לכל דבר: כדגן מן הגרן
מכאן שאין תורמין ממין על שאינו מינו ולא מדבר שלא נגמר
מלאכתו אלא מן הגמור: ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו
מכאן שתרומת מעשר כתרומה גדולה במיתה: במקום קדוש הוא

ארץ ישראל׃ ונשלמה זאת הפרש׳ בעזרת שדי׳

אתחיל בפרש׳ בעז׳ המחליף לעמו תחת חשכה אורה׃

זאת חקת התורה

זאת חקת התורה זש״ה מי יתן טהור מטמא לא אחד׃ תנא כל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים והיא עצמה מטהרת טמאים א״א הקב״ה חקה חקקתי לך וגזרה גזרתי ואין אתה רשאי להרהר אחר מדותי׳ זאת חקת התורה זש״ה אמרות י״י צרופה אמרות טהורות כסף מזוקק שבעתים צרוף בעליל לארץ זו פרה שיש בה משבע שבעה שבע פרות שבע הזיות שבע שריפות שבעה טמאים שבעה טהורים שבעה כהנים שמשה ואהרן בכלל׃ כת׳ וידבר שלמה שלשת אלפי משל וידבר על העצים ועל האבנים וידבר על הבהמות ועל העוף ועל הרמש וג׳ אמר שלמה על כל אלה עמדתי ופרש׳ פרה כיון שהייתי מגיע אליה הייתי דורש וחוקר ואומ׳ אחכמה והיא רחוקה ממני׳ אמר ר׳ הושע דסכנין בשם ר׳ לוי ארבעה דברים השטן מקרג עליהן ואומות העולם משיבין עליהן וכת׳ בכולן חקה ואלו הן אשת אח וכלאים ושעיר המשתלח ופרה אדומה׃ אשת אח דכת׳ ערות אשת אחיך לא תגלה וכת׳ יבמה יבא עליה וכת׳ בהן ושמרתם את חקתי׃ כלאים לא תלבש שעטנז וג׳ דין מותר בציצית וכת׳ בה את חקותי תשמרו וכת׳ ובגד כלאים׃ שעיר המשתלח כת׳ והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו והוא מטהר אחרים ומכפר עונותיהן וכת׳ בו והיתה זאת לכם לחקת עולם ופרה אדומה העוסקין בה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים והיא מטהרת טמאים וכת׳ בה זאת חקת התורה׃ מעשה בגוי אחד ששאל את רבן יוחנן בן זכיי ואמ׳ מעשה זה שאתם עושין נראין כשפים נוטלין אפר פרה ונותנין אותו במים ומזין על הטמא ואומ׳ טהר טהר׃ אמ׳ לו אדם שנכנסה בו רוח תזזית מה תעשו לו׃ אמ׳ מביאין עיקרין ודברים שלאדמה ומעשנין תחתיו ומיד היא נורחת א״ל תשמע אזנך מה שפיך מדבר כך רוח זו היא של טומאה וכיון שיצא אמרו לו תלמידיו לזה דחית בקנה לנו מה אתה אומ׳ אמ׳ זו גזירת הכת׳

ויקחו אליך פרה מפני מה הקרבנות זכרים וזו נקבה אלא תבוא פרה ותקנח
מעשה בנה שהוא העגל וכמה היה בינהן מבין מה עד שהשלימו את
המשכן שבשבעה עשר בתמוז עשו את העגל ופרה בראש חדש ניסן
בשנה שניה׳ ולטעם המדרש פרה אלו ישראל שנ׳ כפרה סוררה ישראל שעתיד
הקב״ה לקבץ גליותיהן אחר ששחטו מהן אומות העולם ושרפו׳ ואסף
איש טהור זה הקב״ה שעתיד לקבץ גליותיהן ועתיד לטהרן שנ׳ וזרקתי
עליכם מים טהורים וטהרתם׳ אשר צוה יי׳ היכן צוה שנ׳ כאשר עשה זה מעשה
ביום הזה צוה יי׳ לעשות לכפר עליכם זה מעשה יום הכפורים׳ ויקחו פרה׳
אליך מתרומת הלשכה׳ פרה שאין לוקחין עגלה ומגדלין אותה׳ פרה
בת שלש שנים׳ אמ׳ ר׳ יהושע לא שמעתי אלא שלישית ושמעתי סתם ואין
לי לפרש אמ׳ בן עזאי אני אפרש שלישית לאחרים במנין׳ שלישית בת
שלש שנים ואם היתה זקנה כשרה׳ אדומה ביותר ושתי שערות לבנות
לבנות או שחורות פוסלות׳ תמימה תמימת אדמות׳ אשר אין בה מום
כל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה שנ׳ מעפר שרפת החטאת
קראה חטאת ללמדך שכל הפוסל בקדשי מזבח פוסלה׳ ד״א שהיתה
טעונה צפון בשחיטתה וזריקת דמה׳ אשר לא עלה עליה על כל שאינו
לצרכה פוסלה שהרי נאמ׳ בעגלה אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל
ונאמ׳ כאן אשר לא עלה עליה על מה עול האמור בעגלה עשה בה שאר
עבודות כעול אבל פרה וזו מעלה יתירה בפרה על הקדשים העבודה פוסלת
בה בין בעת עבודה בין שלא בעת עבודה אבל שאר עבודות אין פוסלות
אלא בעת עבודה ואם חישב עליה לא כיונה לא פסלה שלא נאמ׳ בה ריח
ניחוח׳ אשר לא עבר בה אם היתה לה עבודה דליתנו פסולה ואם לא
נעשית מאיליה כשרה ואם עלה עליה זכר פסולה ואין צריך לומ׳ מעוברת
ונתתם אתה אל אלעזר ועדיין אהרן קיים מכאן שהיא כשרה בכהן הדיוט
שלא יטמא אהרן והוא מקריב בשבעת ימי המלואים ומפי השמועה
למדו ישנו נעשית באלעזר ושאר הפרות בין בכהן גדול בין בהדיוט׳
והוציא אותה אל מחוץ למחנה שורפין אותה בהר המשחה ונכחו

...לה מזרח הבית להר המשחה והיו תחתיו כיפין כיפין מפני קבר
תהום' ושחט אותה לא שתים' לפני שאם עשה עמה עבודה אחרת
...ה וכן הוא אומ' ושרף את הפרה לעיניו שיהיו עיניו בה שלא יעשה
...ה מלאכה אחרת' ושרף בין בעצים בין בקש בין בגבבה' את עורה
...בשרה אם חסר ממנה כלום אפלו מפרשה או משערה פסולה' עץ
ארז שאין לו שם אחר' ומיני ארזים שבעה ואזוב ארבעה והאזוב אין
...חות מטפח והוא שאוכלין בעלי בתים ומתבלין בו וצריך שיאגוד כו
...אמ' כאן לקיחה ונאמ' בפסח מצרים לקיחה ואגודה מה כאן שלשה אף
כאן שלשה' ושני תולעת משקל חמשה סלעים צבוע אדום כגד וגרים
אדומים שהן כמו הזוג' ותולעת כמו יתוש שבכל גרגר וגרגר מהן נקרא
תולעת על שם תולעת שבתורה' והשליך אל תוך שרפת הפרה לתוך
בטנה מתוך שיוצת האור ברובה' וכבס בגדיו מכאן אמרו כל העוסקין
בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים וטעונין טבילה והערב שמש'
והשורף אותה יכבס בגדיו מכאן שהיא מטמאה בגדים עד שתיעשה
אפר' ואסף איש טהור שאינו צריך כהן טהור זה טבול יום והיא נעשית
בבגדי לבן שכן נאמ' בה חקה ונאמ' ביום הכפורים חקה' וכל מעשה
הפרה בטבול יום כדי לבטל דברי הצדוקים שהן אומ' שהוא טהור אחר
הערב שמש' איש טהור מעלה יתירה' כל טהור שיוחנן בן גדגדה
היה אוכל בטהרת הקדש ומטפחותיו מדרס לפרה' והניח מחוץ למחנה
שאין מכניסין מאפרה לעזרה כלום' ושלשה חלקים היו חולקין את
אפרה האחד נתון בחיל ואחד נתון בהר המשחה והיו ישראל מזין ממנו
ואת שבחיל היה מוכן ומונח והיתה לעדת בני ישראל למשמרת כל
ישראל ראויים לשמרה אע״פ שעמי הארץ נאמנין עליה צריכה שימור
שיהיה המים לפניו ולא לאחריו' קשיא מזין עליו יום ראשון שהוא שלישי
לטומאות מת וכן יום שני ויום שלישי להפרשה שמא הוא שלישי לטומאה
...צריך הזייה בשלשה ימים או מפני הספק וכן בחמישי להפרשה מזין
...עליו שמא הוא שביעי לטומאה וכן בששי ושביעי לא ...

ואחד מחולק
לכל המשמרות
והן הכהונה
...
וזה היה כהר
...

[illegible] שלישי [illegible]
ימי [illegible] לא [illegible] ולא [illegible] אותה [illegible] ישראל לא [illegible]
הזיית שביעי מועלת וכבר יום רביעי להפרשה הוא שלישי לה [illegible]
ולא היה בשלישי אין יום רביעי שהוא שביעי עולה להזייה׳ אם [illegible]
לכהן יום רביעי כדי שלא תבוא הזייה בשבת [illegible] מפרישין אותו
בשבת שאפשר שיהיה לא שלישי ולא רביעי שאם הפרישו באחד בשבת
לא יהיה יום רביעי שלישי ולא יהיה יום רביעי שביעי אלא אם הפרישו [illegible]
אי אפשר שהרי שלישי שלו יבוא בשבת׳ נאמ׳ עץ ארז ואזוב ותולעת
שלש פעמים ליחקק [illegible] לך למה [illegible] טהרה ומעשיה בבגדי לבן
חקה בגז ירת שוה מיום הכפורים׳ ומזין עליו כל יום משבעת ימי [illegible]
חוץ מיום רביעי שמא נטמא במת ולא ידע והרי כלו בכהן [illegible]
הפרה עיין בג׳ מס׳ פרה׳ [illegible] עשרות [illegible] משנתנו ישראל [illegible]
ראשונה עשאה משה ושניה עשאה עזרא ושתים עשה שמעון [illegible]
ושתים עשה יוחנן אליהועני בן הקף אחת וחנמאל וישמעאל [illegible]
מצאות תשע מעזרא ועד חרבן הבית ועשירית יעשה אותה המלך המשיח
[illegible] ובמקומו טהור היו מניחין האפר בכלי חרס שאינו [illegible]
טומאה מגביו אעפ״י אם הניח הכלי על גבי השרץ נטמא [illegible]
ויתנת האפר על המים שנתאלו נקרא קדוש והמים [illegible]
נקרא מי חטאת נותן המים תחלה ואחר כך האפר [illegible]
חייב כדי לערב האפר במים׳ וקראן הכת׳ מי נדה שהן מטמאין [illegible]
יתרה [illegible] הנוגע במת טומאת מגעהוא שיגע בבשרו [illegible]
[illegible] נטמא וטומאת משא במת [illegible] מן הנבלה [illegible]
[illegible] וטומאת ערב מטמאה במשא [illegible]
[illegible] וטומאה במשא׳ הוא יתחטא בו ביום השלישי [illegible]
[illegible] כשיבוא לטהר צריך הזאה שלישי ושביעי [illegible] עד [illegible]
[illegible] נאמ׳ [illegible] את הפסוק שלשה [illegible]
[illegible] על המת או האהל [illegible]

[illegible] והד' [illegible] [illegible]

[illegible] ואנה פיחקק [illegible] [illegible] וקו [illegible] האמנה [illegible]

[illegible] להם גרפידים [illegible] בישרא' וקא' הני יומר לפניך שם

[illegible] מים ושתי העם פקד ערפים [illegible] אחד אחת [illegible]

[illegible] ויקר מכנרת ופעל אד' דונהם פעל [illegible] אד' מא תפת מן [illegible]

[illegible] כאן [illegible] מכבר לה [illegible] ותגזור אומר ויקם

[illegible] נגה אור פלם יפעלו [illegible] למכ[illegible] ישרא' אל [illegible]

[illegible] עם משה וגמ' [illegible] פקד [illegible] מא מכנו [illegible] וכאן

להם [illegible] האמנה [illegible] אעני ישרא' ואן [illegible] בקרבם ולא

[illegible] לאן [illegible] לם יקדרו יפעלו [illegible]

[illegible] וקו על אשר מעלתם [illegible] המורים : וקו על אשר

לא [illegible] שתם [illegible] קדוש השם [illegible] השם וכאן להם אן [illegible]

[illegible] קלק ויקדשו השם ברבים [illegible] בחסב[illegible]

[illegible] יבדו [illegible] משה [illegible]

[illegible] בין לבין המקום וזה ברבים ועל [illegible] מן [illegible]

[illegible] לא יכל [illegible] [illegible] אין מיתה בלא חטא ולא

[illegible] בלא עון שנ' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם : אמרו [illegible]

[illegible] הקבה מפני מה נקנסה מיתה על אדם הראשון [illegible]

[illegible] מצותיו ועבר עליה [illegible] משה ואהרן [illegible]

[illegible] אמ' ואף הם [illegible] יען לא [illegible]

[illegible] בעטיו שלנחש [illegible] בן יעקב [illegible]

[illegible] בן דוד [illegible] מישי [illegible] בן איש [illegible]

[illegible] אשר בא [illegible] אביגיל [illegible] אחות צרויה אם יואב [illegible]

[illegible] ישי [illegible] והיו [illegible] ואביגיל [illegible]

[illegible] קלאוסו [illegible] שראה [illegible]

[illegible] ישראל [illegible] שעלמו [illegible]

[illegible] מריבה [illegible]

הרגתי את אהרן שאין הרגתי אלא נמרים׃ **וחצרות ודי זהב** עשרה
נסיונות שניסו אבותינו את המקום׃ אחד
פי׳ ים סוף המבלי אין קברים׃ ב׳ פי׳ מרה וילונו העם על משה לאמר מה
נשתה׃ ואג׳ פי׳ מדבר סין אין טלבו אמן והו קן מי יתן מותנו ביד יי׳ ע״ד
באספם פי׳ טלבה יום אסבת פיקן ויצאו מן העם ללקט ולא מצאו׃ וה׳
ויותירו׃ וו׳ פי׳ רפידים על אמא איתן׃ וז׳ פי׳ חורב במעשה העגל׳ ח׳
פי׳ תבערה פי׳ תשביכהם פי׳ אחקתיך ותרמרהם כמי ק׳ ויהי העם כמתאוננים
ט׳ פי׳ קברות התאוה פי׳ טלב אלהם התאוו תאוה׃ וי׳ פי׳ מדבר פארן
פי׳ קילה׳ אמרגלים שנ׳ וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי עיין בפרש׳
שלח לך׳ וישלח משה מלאכים אל מלך אדום ובפרש׳ אלה הדברים
נאמ׳ וישלח ישראל את שרועה הדור הוא הדור׳ אתה ידעת את כל התלאה
דרך האחים כשיפרוש אחד מחברו הוא מספר לו כשיבוא מה אירע לו
כדי שירחמנו ועשו לא ריחם׳ וישלח מלאך ויוציאנו ולהלן הוא אומ׳
לא על ידי מלאך לא מלאך כאן הוא משה ולהלן הוא מצוי מן הברואים׳
ויסעו מקדש ויבואו כל העדה הר ההר כשבילבבור אהרן
בהר
ההר וג׳ יאסף אהרן אל עמיו אמכאן אסמך
הוד פמעניה אמוצע אמסלאת הר ההר הו פי׳ אהר׳ ולטעם המדרש מה
אות הר ההר התפוח קטן על תפוח גדול ואעפ׳ שהענן מהלך לפניהם משפיל
את הגבוה ומגביה את השפל הנה הקב״ה שלשה הרים לו דוגמה הר סיני
לשכינה׳ הר נבו לקבורת משה׳ הר ההר לקבורת אהרן׳ ויפשט משה את
אהרן את בגדיו טמיאה ע״ר וכי אהרן מת ונקבר ערום לא שבגדי כהונה
שמונה כג״ול וארבעה להדיוט נטל משה בגדי אהרן שהוא ציץ ומעיל
וחשן ואפוד וכ׳ מעיל ונתן על אלעזר והנה ארבעה שהן כתונת ומכנסים
ומ׳ נפת ואבנט נמצא על אלעזר שמונה נכנסו למערה וראו מטה מוצעת
ומנורה דולקת ומלאכי השרת עומדין באותה שעה נתאוה אהרן לאותה
מיתה׳ ויראו כל העדה כי גוע אהרן מה ראו לא האמינו שמת אהרן
עד שהראה להם הקב״ה אהרן פורח וטס מיד האמינו שמת אהרן ול׳

הענן שהיה עד שנסתלק הענן· ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל
שהיה אוהב שלום ורודף שלום· וישמע הכנעני מלך ערד מה שמע קול
שמת התייר הגדול שהיה הענן בשביל אהרן זה הוא דברי הדרשנים ופשוט
הקריא ידוע· וכן וידר ישראל נדר שאם יתאור התייר· ונפשנו קצה לאן וכאן
יואפקהם גדי אמן אלטיף אלכפיף והם קד תעודו אכל אלמגדייה אלנטיפה
אגליזה אלקוחם במצרים בעלבלל ואתום שנזכרנו· עשה לך שרף לא
נתפרסם ממה שיעשה אותו אלא שהשם הזה נופל על הלשון הזה מפני
שנתנה התורה בלשון הקדש· שרף לאנהא מחרקה· ושים אותו על נס
זרקו באויר ועמד· והביט אל נחש הנחשת בתשובה· וכי הנחש ממית
ומחייה אלא כל זמן שישראל נושאין לבן לאביהן שבשמים הן מתרפאין
ואם לאו הם נמוקין· יעני געל להם הדי לאדלאלה עלי אן כל מן אתגרה
אל· אלגבה אלעליא פי ארתבה אלהיה· מנבע אלחיאה כי עמך מקור מים חיים
פהו ינגו מן גמיע אלשרור אד תתחבה אלמעונה עלי מא קאל על שחל ופתן
תדרך תרמש כפיר ותנין והדי עקאבהם בלנחשים לשנו אותם בלשונם
ויחנו באבתקלו אדרשנים שנעשו כאויבים למקום· ויחנו בעיי העב
רים שנתמלא עליהן הקבה עברה· כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין
האמרי אפאדנא הדי מעני והו אנה למא כאן חד מואב פאחן מנהיין
ען אסתפתאחהא לקו אל תצר את מואב· כי לא אתן לך מארצו ירשה
ואמא אלאמורי פהו מן שבעה עממים ומלחמתו מלחמת מצוה· פקאל
אן הדי אלנחל משתרך בין אלאמרי ומואב פלם יהטו אלא פי חד אלאמרי של
ויחנו מעבר ארנון היוצא מגבול האמרי· על כן יאמר בספר מלחמות
יי אי אלתורה אלתי פיהא הדה אלמעגזאת אלבאהרה מע פרעה ומצרים
ועמלק וסיחון ועוג וגיר דלך· את והב בסופה הו מכאן חקיקה ע...
אלגלד· ואת הנחלים ארנון טרף בלד אלאמרי פי אלנחלים· ואשד הנחלים
הו מצב אלאודייה אי מגמע אלסיול פעדל חדוד אלאמרי וחדוד מואב·
ולטעם המדרש את והב בסופה ללמדך שתלמידי חכמי שונה לקן בדברי
תורה שונין יודעין דרך האמת וחוזרין ואוהבין זה את זה· ומשם בארה

אנתקלו מן עבר ארנון את בארה והלא הבאר עמהן יש לה ארבעים שנה אלא
שהיו הנסים שנעשו להן על ידי הבאר גדולים ממה שנעשו עליהם׳ אז ישיר
ישראל ומפני מה לא נזכר משה מפני שנענש על המים אינו דין שיתן שירה על
המים׳ וכיצד היתה הבאר היתה מפכפכת ועולה כמו פי הנוד והיתה עולה עמהן
להרים ויורדת לגאיות ובמקום שהן שורין היא שורה עמהן כנגד פתח אהל
מועד ונשיאי ישראל סובבין אותה במקליהן ואומרין עליה שירה שנ׳ עלי
באר ענו לה והמים מתגברין ועולין למעלה וכל אחד מושך לשבטו ומקום
לו ולמשפחתו שנ׳ עלי באר ענו לה׳ באר חפרוה שרים אלו האבות וסובבת
כל מחנה ישראל׳ ונשקפה על פני הישימן ומיד היא נעשית נחלים גדולים
שנ׳ ונחלים ישטופו׳ חפרוה שרים וכי חפירה היתה שם אלא בזכות שחפרו
נקראו שרים׳ כרוה נדיבי העם אלו הנשיאים׳ במחוקק זה משה שנ׳ כי שם
חלקת מחוקק ספון׳ וממדבר מתנה שניתנה להם במדבר׳ וממתנה נחליאל
אלו הסנהדרין שבהר הבית׳ ומנחליאל במות אלו הסנהדרין שבהר הבית׳
ומנחליאל במות׳ ד״א וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר הזה
שהכל דשים אותו תלמודו מתקיים בידו ונחליאל׳ כיון שנחלו אל עולה לגדולה
שנ׳ ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב״ה משפילו שנ׳ ומבמות הגיא׳

צידונים יקראו לחרמון שרין ואמהר שיאן והוא סניר׳ ארבעה שמות
נקראו לו שהיו ארבע מלכיות מתגרות עליו מי יהיה בחלקו׳ על כן
יאמרו המשלים אלו בלעם ואיוב׳ הדי אתעל נזי עלמנא מאן דכרת אין
תדוד מואב ואין תדוד סיחון אמם אלי יגוז אסתכמה בלודהם׳
ולכ׳ עם המדרש המושלים זה בלעם ואיוב׳ ד״א אמר לוי כל מן דתבר
לביה וכאיך יצריה קמי קודשא ב״ה זכי בזכותא דהדין עלמא ובזכותיה
דעלמא דאתי׳ באו חשבון באו ונחשב חשבונות של עולם הפסד מצוה
כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה׳ כי אש יצאה מחשבון תצא
מן המחשב ותאכל את שאינו חושב׳ אל תירא אותו נזהר משה שנא׳ פן
אל תירא אותו לם יבאך משה כמו פעלו ישראל בגד אמרה תנ״ע ואמר
משה א״ד לם ירשלהם אלא לרגלאת יעזר פקל ויפנו ויעלו דרך הבשן פלאך
ויצא

נ״ש

משה פנ' אל תירא אותו מלמד שנטל עליו אבן כחיי מגדל של ג' פרסא' ובקש
לזרקה במשה לכך נאמ' אל תירא אותו: ונשלמה זאת הפרש' בעזרת
שדי: מתחיל במדר'

וירא בלק בן צפור

בעזרת מי שהוא לעמו מכפר:

זש"ה עמי זכר נא מה יעץ בלק ומה ענה אותו בלעם בן בעור למה נכתבה
פרש' בלעם להודיע במה סילק הקב"ה רוח הקודש מאומות העולם כשם
שהעמיד נביאים מישר' כך העמיד נביאים מאומות העולם: בוא וראה
שזה הרשע עמד מהן ועשה מה שעשה שכל הנביאים שהיו מתנבאין
לישר' היו מזהירין אותן ואת האומות על העבירות וכן הוא אומ' בן אדם
צופה נתתיך לבית ישר' ונאמ' על שלשה פשעי ישר' ונאמ' על שלשה
פשעי צור על שלשה פשעי מואב וג' וזה שעמד מאומות העולם נתן עצה
רעה והעמיד פריצה לאבד הבריות מן העולם' כלחך השור את ירק השדה
כל מה שאכל השור הוא מטונף בדידו ואין כל בריה יכולה לאכלו: ד"א
פתח השור פיו ויאכל הכל: וישלח מלאכים אל בלעם שבלע
עם: בעור שבא בעיר והוא כושן רשעתים שעשה שתי רשעיות בעולם
אחת בימי עכן ואחת בימי שפט השופטים ומה שמו לבן הארמי שמנו
בן בעור וכת' בנו בעור שאביו בנו בנביאות: ד"א שם אביו ושם בנו בעור
פתורה היא שם עירו: וי"א שהיה פותר חלומות וחזר לקסום וחזר
להיות מדבר ברוח הקודש' הנה כסה את עין הארץ הרג לסיחון ועוג
אני מה אעשה' אולי אוכל נכה בו שהיה בלק קוסם אלא שאינו מכוין
הזמנים לאמתן: כי ידעתי את אשר תברך מבורך מאיכן ידע שבשעה
שביקש סיחון להלחם במואב היה מתירא שהן גבורים שכר את בלעם
לקללאת מואב שכן הוא אומר על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וכתיב
אוי לך מואב: וילכו זקני מואב וזקני מדין לעולם מואב ומדין מתגרין
זה בזה שנ' המכה את מדין בשדה מואב עד שבאו ישראל: משל
לשני כלבים שהיו מתגרין זה בזה [illegible] עליו
ואל יקח נבלה שלהן: והסמיות [illegible]
שלא

ישאל

ישאו להן עליה והיו מחשבין אם יבואו עמנו בשעה זו יצליחו
ואם יתעכבו לשעה אחרת לא יצליחו: אמ׳ להם לינו פה הלילה כד־־י
ש יראם בקסמיהם ממש ואף בחשבונו הוא: וישבו שרי מואב עם בלע
ושרי מדין לא יכן הלכו אל כיון שאמ׳ להם לינו פה הלילה בטלה עצתם
ואמרו כלום אב שונא בנו: מי האנשים האלה עמך ארבעה שגו בדומה
אדם וקין ובלעם וחזקיה שאמ׳ לו הקב״ה מי האנשים האלה עמך שמח
אותו רשע ואמר עתים שאינו יודע אף אני אעשה כבכו חפצי היה ראוי
לומ׳ יי׳ אלהים אתה: לא תלך עמהם אמ׳ אקללם אמ׳ לא תאר את העם
אמ׳ אברכם: אמ׳ כי ברוך הוא: כמא דאמרין לדיבוריתא לא מן עקיצך
ולא מן דובשיך: תני רבנן לך עין כהרבות דברים ואותו רשע מרבה
דברים: ונעם מה יקולו לעלמא אין כלאם ינקסם ה׳ אקסאם מפרוין
ומנהי ענה ומכהוה ומסתחב ומבאח: למפרוין קראה׳ אתורה: ולמנהי
ענה ארכלות׳ ולמסתחב מדה לאכיאר ודם לאשראר׳ ולמבאח ל
כלאם פי מעישה׳ לאנסאן׳ ולמכרוה מתל קו מא אחסן סוה למדינה
עלאניה: כי מאן יי׳ לתתי להלך עמכם זו רוח גבוהה כלומ׳ לא עם
מי שהוא גדול מכם והו לתכבר: ויש אומ׳ רוח גבוהה הוא שאמר נאם
שומע אמרי אל ויודע דעת עליון: עין רעה שכן הוא אומ׳ כנחלים נטיו
כגנת עלי נהר כאהלים כארזים: ד״א שהלך לשם ממון וכן הוא אומר
ואשר שכר עליך את בלעם והו לטמע: נפש רחבה שנ׳ אם יתן לי בלק
מלא ביתו כסף וזהב ויש אומ׳ מנה לך איעצך אשר יעשה העם הזה וג׳
נתן לו עצה בזנות שנ׳ ויחל העם לזנות והוא מה שבלבו כמו שאמרין
בלעם היה בועל אתונו וקוסם באמתו׳ והי קולה׳ אשרה: ויבא אלהים אל
בלעם לילה למה נגלה עליו בלילה לפי שלא היה ראוי לרוח הקודש שכל
נביאי אומות העולם לילה הוא מדבר עמם: משל למה הדבר דומה
למלך שהיתה לו פילגש ואשה כשהוא הולך אצל אשתו הולך בפרהסיא
וכשהולך אצל שפחתו היה הולך בטמינה: קום לך אתם אצפא ואפלן
כלפי טמיא מהנא: ויחבש את אתונו והוא בעצמו מרוב חבתו ואהבתו

השו

חכמו לעצמן שנים לטובה ושנים לרעה לטובה אברהם ויוסף לרעה פרעה
ובלעם: ויחר אף אלהים כי הולך הוא והיא כת תחלה קום לך אתם אלא כדי
לגלות לבאי העולם מה בלבו וקרא אגרון למציה טאמעה: ויתיצב מלאך
אלהים לשטן מלאך שלרחמים הוא ונעשה שטן וכן הוא אומ' עתה יצאתי
לשטן מלאך שלרחמים הוא ונעשה שטן וכן הוא אומ' עתה יצאתי אמר
ואתה גרמתה לי לשמש אומנות שאינה שלי: ושני נעריו עמו' תנעלם
אין שטן משתק מן שטה מעלו ועבור והו מן מענ' אלזייג ואמיל ואלהאב
לאלה יזיל מן טריק אלחק ויזלק פי טריק אלבאטל ועאן הדיא מענ' בעינה ק על
כי יצר לב האדם רע מנעוריו וקד עלם אן מע אלאנסאן שני יוצרים קרוינן
מעה אחדהמי טוב ואלאכר רע ארע על שמאלה וטוב על ימינה: וחרבו
שלופה בידו וכי לא היה לו לשלוף ולהמיתו אלא שבא עליו באומנותו ועל
חרבך תחיה ולמה שביקש להכות את ישראל בפין: ויוסף מלאך יי' גר' סימן
עבור מה ראה להקדימו שלשה פעמים עד שלא נראה לו הראהו
שלאבות כיצד ביקש לקלל בני אברהם היה מותיר מכאן בני ישמעאל
ומכאן בני קטורה לכך ותלך בשויה לאה היצר וכזה היצר ביקש לקלל בני
יצחק מצא צד אחד מפני עשו לכך ותט בקש לקלל בני יעקב לא מצא
בהן אפלו צד אחד פסולה לכך אין דרך לנטות ימין ושמאל בפעם
שלישית: כי התעללת בי אעפ' שהגוי מדבר ברוח הקודש לישונו
מערחת וסבב אלכתלאף אללגאת אנמא הו לכון אלאנסאן מגתדי מן תמר
אבלאד ומבאשר הואהא וגבאן תכון טביעה ממאתלה לדלך אמכאן
ולדלך איצא אכתלפת אללגה: לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך אמרה
האתון אין אתה יכול להרגני אלא אם יש בידך חרב קל וחומ' לאומה זו
שלימה שתק ולא מצא תשובה: הלא אנכי אתנך וגו' מעודך עד היום
הזה הא למדת שלא היה זקן אלא שהאתון גדולה ממנו: ההסכן הסכנתי
רכיבות כזו ואישות בלילה נגלשון ותהי לו סוכנת [illegible] שדיברה אתני
כדי שלא יעברו ויאמרו הבריות ויאמרו זו היא שדיברה: אם כן מלאך
המות אתה יודע דעת עליון ואין אתה יודע מה בעה מתך: למה הכית

את אתנך וגו' שהטריחה למה אמרה האתון מה עשיתי לך וגו' לא הכית אותי זה
הפעם אמרה כי הכיתני זה שלש רגלים וגו' שאולה היא אמרה אשר רכבת
עלי מעודך ולא עוד אלא שעשיתני סוכנות שנ' ההסכן הסכנתי ויאמר לא
מכאן שהפליגה אותו בדברים אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום תוכחה ומה
בלעם שהוא נביא לא יכול להתוכח לפני האתון קל וחומר למי שהוא עומד
בדעתקלה לפני הקב"ה: כי ירט הדרך לנגדי: ר"ת יראה ראתה נטתה עליה: דורשין נוטריקון
אומ' יראה ראתה נטתה: כי עתה גם אתכה הרגתי כדי שלא יאמרו לא אני מאריך
לך שלא תתגאה ותאמר שהלכתי הכיתי את ישראל אלא סופך ליהרג עם חמשת
מלכי מדין כמו שיתבאר ומכאן שהרגה האתון שנ' כי עתה גם אתכה הרגתי
ואותה החייתי מכלל לאו הין: בנה לי בזה שבעה מזבחת והכן לי בזה
שבעה פרים ושבעה אלים למה שבעה אלא שכוונתו לעשות כמו שעשו
הצדיקים שהן מקריבין והקב"ה מכפר עושה בקשתם שבעה מזבחות
כנגד שבעה מזבחות שבנו הצדיקים ואלו הן אדם והבל נח אברהם יצחק
ויעקב ומשה והקריב בהן כדי שישלוט בישראל לכך הוא אומ' את שבעת
המזבחת ערכתי והקב"ה אומ' אלו הייתי רוצה בקרבן הייתי אומ' למיכאל
ולגבריאל להקריב לפני וכוונתם כולם אולי יוכלון לקלל את ישראל וכן הוא
אומ' עמי זכר נא מה יעץ בלק: במה אקדם יי' אכף לאלהי מרום האקדמנו בעולות: וכ'
מה אקב היא לשון קללה וכן הוא אומ' במקלל ויקב ויקלל: ומה אזעם מלשון
גנזי: ד"א מלשון רוגז וכן הוא אומ' ואל זועם בכל יום ומה זעמו רגע אחד
משה ושבעים בחלק ובלעם היה יודע בו לכך קרא בלעם לבלק לבלעם
לקלל ישראל: והחלק אחד מאלף ושמונים בשעה ואין כל בריה יכולה לכוון
אותו רגע על בריו ואמ' תתו אלא אותו רשע: יבין מן הנמצא הדה: אך
כאות במראה הנבואה ומעיטקה לאתון לבלעם שי' נר' וחלה נבואה
התי נחזו בלעם זהי אורא נסברא לאתון והדה אה כיון שאתה רוח הקדש
נראה בזה מן הב' ישראל כתבת פי אתרה: ולעולם ישכיל עליך ותקול מן
השמים מה אתון מן גמלי עשרה דברים שנבראו בין השמשות ותי הפ
..... נתו ירה: ... מתלקה עקירה אי פאקולך במראה...

ומלשון נוטריקון
ירשני רוב טומאתך

במדרש ...
ד"א לא זעם
חגיא אותו היום לא
זעם וכמה זעמו
רגע וכמה רגע אחד
מחמישת רבוא ושמונה
אלפים וארבעים
ושמונים בשעה והוא
יה רגע ואין כל
בריה יכולה לכוון
אותה בכל...
הרשע ...
...

וארא בעד דלך לאמר חסא פותמה׃ ובגוים לא יתחשב לאן תדבירהם לאחד
לא פלבי כתדביר סאיר אלאמם׃ ד"א שאין מחשבין עליהן אלא משלישי ואילך׃
מי מנה עפר יעקב שלח בהן עין רעה׃ ומספר את רובע ישראל מלשון הרבעה
פי׳ הטפה שיבאו מהן אין להן מספר וכן אמרו חכמ׳ לפי שהקב"ה יושב
וסופר רביעיותיהן של ישראל מתי הטפה של צדיק תבוא שהוא נוצר ממנה
ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם׳ ויש אומ׳ רבעשהן מרובעין כריבוע
המזלות׃ וישא משלו נבואתו ומשלו׃ הן עם לבדד ישכן כל האומות מזדוו
גות חון מהן לכך הוא אומ׳ ובגוים לא יתחשב ופשטיה דקרא לא יחשב אחו׳
כלום וקייבין זוג האומות פי אתם נתכבים׃ לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנ׳
מענה הדי לכן אן אדי אללה ועד בטובה לשכן או לאשכאן פאנהא תנאהם
ולא בד׳ והו קו׳ כל דבר שיצא מפי הקב"ה לטובה אפלו על תנאי אינו חוזר׃
בשרט אן יכון קד קאל אלה אלנבי אן יכבר בה פאכבר אלנאס בה ואמא אדי
לם יכבר בה פקד תתבדל אלנבוה לא תגי תלך אלטובה והו קו׳ לירמיה רגע
אדבר על גוי ועל ממלכה להרע ונחמתי על הרעה וג׳ ודלך הו בחסב
עניאתהם פלא תתאתיה טובה כמי ק׳ לירמיה אמא הו תע׳ לא אנה תגי
ענרה ולא ארדשי ולא תגדד חאלה ואנמא הדה אלחאלת ענד אלנאס פקט
אד׳ הו ארתגי וכרוג מן אלקווה אלי אלפעל פתחקק הדי׳ כעת יאמר ליעקב
אותו העת שנבו בעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול׃ ולישראל מה פעל אל
זהשק׳ מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת להוסים בך׃ והנה
ברכת ברך זה שלש פעמים׃ ראשונה מי מנה עפר יעקב׃ שניה לא הביט
און ביעקב׃ שלישית מה טבו אהליך יעקב׃ נאם שמע אמרי אל וידע דעת
עליון תעלם אן אלבארי יתק באנה מתכלם עבארה ען צלאח אלעלום מנה
על קלב אלנבי בוסאיטה אלכלם אלנקאש לדי יהו אלעקל אלפעל ואלמטלך אלמקרבא
ובלחמה ועלם לא תשלד פיה בל את עלד אנמא יקע מן חיא אלנגם ולא
פאנבי ילתקי אלגיב מן אללה תע׳ בוסיטה אלמלך וקווה אלתכייל ואלתקי תלך
אלעלום ותולדה בצורה אחרף ולא ישכל אלמלפה ואחס תורה יצחקי על
מהבואת מן אלואם אלאהלה ותארה ינתקיה מן אלמשאער אלחסה

יראה לו נעלם ואגלוי יעלם לתם ירא׳ ותעלם אין נבואה׳ לבלעם אלא דרך מינה לי
קרחינות ואחשבות ושיעור במה יכון ולא שך אזהרי בעפור אמתכי לד
ולכך לא היתה נבואתו בחיבי דבור: וילך שפי אי מנכקר אכאטר מתלמידו
עצמותיו לא ראו ולדי הו כסדריכם יש׳ה קדרה: כאהלים נטע יי׳ ששרשיה
רחבים וזקים: כארזים עלי מים רוים תמיד שאם באת רוח צפונית מנשבת
בו והופכתו על פניו: תני רב טובה קללה שקיללן אחיה השילוני לישראל
מברכה שבירכן בלעם: אחיה אמ׳ והכה יי׳ את ישראל כאשר ינוד הקנה
במים שאם באות כל רוחות שבעולם הוא ינוד ויחזור למקומו׳ אבל בלעם
א׳ כארזים עלי מים שרוח צפונית מנשבת בו והופכתו׳ ודם חללים ישתה
פרש׳ דם קילוח שנעשה בו חלל אבל דם קילוח אינו מכשיר׳ לך איעצך
אשר יעשה העם וג׳ אמ׳ אלהיהן שלאלו שונא זמה והן אוהבין כלי פשתן כחורה
שעה עמוד עמונים ומואבים ובנו להן חנויות מבית הישימות ועד אבל
השטים וכן הוא אומ׳ ויחנו מבית הישימות עד אבל השטים ומה תורך
לזה הפיקוק אלא ששיערו חכמ׳ מקום זה והוא יב׳ מיל [..] כמחנה ישראל
מכאן למדנו שמחנה ישראל יב׳ מיל והושיבו [..] נשים נכריות מוכרות
כל מיני פשתן ומאכלות טובות בחוצה ושעה היה אדם יוצא להיכן [..]
ומבקש לקנות חפץ מן הזקנה והיתה מוכרת בשווה וקטנה אומרת [..]
וקח בפחות נכנס והתרעור מלא יין אצלה מיין העמונים ועדיין [..]
נאסר והיא אומרת לו שתה כוס זה והוא שותה ומיד הוא משתטה ואומ׳
לה השמיעיני לי והיא אומ׳ פעור עצמך לעבודה זו אמ׳ איני משתחוה לעז אמ׳
לו מה איכפת לך [..] עצמך כנגדה והוא מתגלה וזו היא עבודתו
ומיד היו [..] לו נמצא כאן שלש עבירות ע״ז וגלוי עריות ושפיכות
דמי׳ אראנו [..] זה דוד׳ אשורנו ולא קרוב זה המלך המשיח׳ ומחץ
פאתי מואב זה דוד שנ׳ ויך דוד את מואב׳ וקרקר כל בני שת זה המלך
משיח [..] אומ׳ ומשל מים ועד ים׳ והיה אדום ירשה לדוד שנ׳ ויהיו
כל אדום עבדים לדוד׳ והיה ירשה [..] איביו למלך המשיח שנ׳ ועלו
מושיעים [..] לשפט את הר עשו והיתה לה׳ המלוכה׳ אוי מי יחיה

דאשהיה חגר
ברגל אחד ושמשון
בשתי רגליו שנ׳
שפיכו עלי חרם
[..]
[..]

משומו״ל אוי למי שיחיה ויראה מה׳ שיםל בעת פרעון הגלויות מזן׳ ש
והדשנים אומ׳ אוי למי יחיה וילך בעצת שמא׳ : ויש אומ׳ אוי למי יחיה ויראו
בחבלי משיח׳ ויקם מיד כהנים הדי דליל עלי אן בלעם דין חרק ושער במה
יכון׳ ויחל העם לזנות הלך שבט שמעון אצל זמרי אמרו לו הם דנים דיני
נפשות ואתה יושב ושותק מה עשה הלך וקיבץ ארבעה ועשרים אלף מישר׳
והלך אצל כזבי ואמ׳ לה השמעי לי אמרה בת מלכים אני וכן צוה אבא שלא
אשמע אלא למלך אני גדול שבכלן מיד תפסה בבלוריתה והוליכה אצל
משה ואמ׳ מה תאמר בזו מותרת או אסורה אם תאמר מותרת מוטב ואם
תאמר אסורה מי התיר לך בת יתרו ונעלמה הלכה ממשה מיד עמד פינחס
וקנא ואמ׳ למדתנו רבי שכל הבועל ארמית קנאין פוגעין בו ולמה נעלמה
הלכה ממשה יש אומ׳ לפי שלא נגד על קרח אלא אמ׳ אם כמות כל האדם
ימותון׳ והוקע אותם ליי׳ נגד השמש כל מי שבאו עליו עדים היה הענן
קופלו מעליו והשמש זורחת עליו הה״ד נגד השמש והיו הורגין אותו ויש
אומ׳ מי שבאו עליו עדים ונתברר דינו כשמש נהרג הה״ד אם זרחה השמש
עליו דמים לו ונאמ׳ כאן השמש מה להלן עדים אף כאן עדים כמו שתרגם
אנקלוס אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי׳ ויקח רמח עשרה נסים נעשו
ברומח ובו הן׳ א׳ שירד המלאך והדביקן זה בזה׳ ב׳ שנסתם פיהן ולא
זעקו׳ ג׳ שלא נ׳ הרומח ממקומו׳ ד׳ שנשאו מיורית ראשיהם׳ ה׳ שלא
נתרשל העץ׳ ו׳ שנתן לו כח בזרועו שישא שניהן׳ ז׳ שנתארח הברזל
ונמצא בשניהם דקור׳ ח׳ שנהפך האיש למעלה והאשה למטה׳ ט׳
שנשמרה נפשותם בגופן שלא יטמא פינחס׳ י׳ שלא הטיף טפת דם עליו׳
ואותו צדיק שלף חרבו הניחו בבית [illegible] לו שלו והיה נשען ע׳ [illegible] לו כיון
שהגיע אצל שבט לוי הריכת שמעון לוי [illegible] לו נגשו [illegible]
הוא ערכו והתירו פרושים את הדבר׳ ונשלמה [illegible] בעז׳ שבה

אתחיל בפרש׳ בעזרת

פינחס בן אלעזר

מרחק לאיש זר [illegible] ברית היתה יותו

ה[illegible]ים והשלום וג׳ ורבים השיב מעון למה ייחסו הכת׳ לפי שכשעשה זה

כזבי בת צור ולמה
נמנה שלש׳ לפי שה[illegible]
דת בתו [illegible]
והנאהיה [illegible]
כזבי [illegible] מגבל [illegible]
שנתגלגלה נשמת
כזבי בת ו[illegible]
הדס והיתה מבקשת
להרג [illegible] את אליהו
של [illegible] מדבר
ואסירה את [illegible]
כ[illegible] מרמים

המעשה הין מלבין אחרין את הורג נפשות בן פוטיאל שפטם אבי אמו עגלים
לעבודה זרה לכך ייחסו הכת' פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן: לכן הנני נתן
לו את בריתי שלום כשהוא שלם לא כשהוא בעל מום שכל כהן בעל מום
אינו עובד: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם. ולכהונה קד זכה בה
אהרן וזכה לבנו אחריו פמא זאד לפינחס בהד'ה לברית לאנה קד קאל
הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו לכהנו לי: תגלם אן כדלך
מעאני כתורה אוולאן ולו קד דכר אהרן ובניו.
אלעזר ואיתמר פקד אנקדלו נדב ואביהוא בעונם ואפתחקו אכליה ולא נסל
הם נדב ואביהוא
להם כמי' ק' וימת נדב ואביהוא וג' ובנים לא היו להם פעהד לפינחס אן לא
תנקלע מנה אלכהונה ונסלה לאן אלעל עודנא כלהראוי לנחלה נוטל לשרוו.
אבותיו וקד קאל אלכתוב אלה אסתקאם מן נסל פינחס כהנים עדד לבן אחד
אסתקאם פי בית ראשון יח כהנים ובבית שני שמונים ואחד ופינחס אמופי
מאה: ולמעני אב אן הדי תכריר עהד והו לא תאכיד מתלמא גא כי יתל
שבר תכריר מראר עדה: ולמעני אג אן קד כאן מעאהם מזוות לפי
שעה מתל מא כאנת אלעבודה באלבכורים וארתפעת ומתלמא כאנו
הלוים יקלו אהרן לקלת אלכהנים פי דלך אלוקת ומן בעד דלך כאנת עלי
כהונה לו ולבניו עד עולם כמי שפך דמן של רשעים ואלעל עודנא כהן
שהרגאת הנפש בין בזדון בין בשגגה לא ישא כפיו פאעלמך אנה זאד עלי
לה עהד וסמי מקנא ומכפר כמי ק' תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני
ישראל: ויש אומ' שלא יהיה אדם חולק על הכהונה כמו שחלק קרח:
ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית הוא זמרי הוא שאול בן
הכנענית ש... [illegible] ... ק צורישדי גנאי לו גנאי למשפחתו גנאי לשבטו
ושם האשה המכה המדינית כזבי עברת ענהא אלתורה בלפט טב ואם
אן להא ... [illegible] ... כרה יגזוב אלעד וקד היא שולני אחת לא תהלם
אלתורה ... [illegible] ... ממתרא בדלך מתל לא תהיה קדשה ולא יהיה קדש
בזוראו ... [illegible] ... צררים הם לכם מכאן אמרו כל הקודם להרגך
השכם להרגו: ויהי אחרי המגפה געל הנא ריוח בר' ט' אפסוק לאנה מזיגב

שתי יקחתנות
נתנו לפינחס
בעולם הזה ...
...לחיים ...
... וחיי
עולם הזה
... רצ
... שנה
... ארבע
... מאות שנה

ואתי ומתנות נתנו
לפינחס בה' הלחיים
והקבה וחייה עולם
הזה היו גדבעמאת
שנה

מן יתלם דבר גזוי מדין ושבע לצרור את המדינים בלאונה עד ישראל והנה
לישעלמך חנה פחת מן שבט שמעון אכתר מן אכנף בלמקידרב אתלונים חד
כאן עדדהם פי אדגלים נ"ט אלף ושסור והנה כ"ב אלף נבהנא אן דלך בחסב עונם
כאנה יקול עדדהם ואנדר כם נקצו אר"ד אלף וא כתר אמלצטיין משבט שמעון
פגעל הנא ריוח לק"לה כאן יגב אן תכתב הנא לכן בדי בעדד אשבטים לשמעוני
אדי דכרת לך . הוא דתן ואבירם יענ הם העומדים ברשען בכל מקום
ובני קרח לא מתו או בנו הגדולים שיצאו מרשותו שהן אסיר ואלקנה ואביאסף
ד"א לא מתו יעני לם ימותו מות טבעי עי כמי קל למפלר לסף בהם ולם מותו :
אלה משפחת הראובני השמעוני למה הוא אומ' כך זאד אהי אדי פי אוול
שכלמה ואיוד באכרהא לפי שהיו אומות העולם אומ' מצרים שולטין בגופן
קל וחומ' בנשותיהן לכך ייחסן הכת' השמעוני הסרדי המחלי כלומ' יה'
מעיד להן שהן בני אבותיהם ולא היה בהן אלא אחד ופרסמו הכת' והוא בן
איש מצרי והוא בנה שלשלומית וינה מגדף . אלה בני אפרים וג' אלה בני
דן למה נאמ' בשני שבטים או אלה והשאר בני כולם אלא שאפרים קטן
שבשבטים ודן אחיר שבשבטים שלא היה לו אלא בן אחד והוא חושים
נתברך זרעם ביותר כמו שנ' ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא
הגוים : לאלה תחלק הארץ יעני לעומדים בערבות מואב במספר שמות
מכל שאו העומדים בערבות מואב צדיקים : לאלה תחלק הארץ והלא לא
ליוצאי מצרים ניתנה שנ' ונתתי אותה לכם מורשה אלא שגלוי וידוע לפני
הקב"ה שעתידין משפחות להתכלות דמת' ובני שמעון ימואל וימין ואהד
ויכין וצחר ושאול בן הכנענית הרי ששה וכן אין שם לא צחר ולא אהוד
וכן בבני בנימין כת' שם בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן [illegible] וראש מפים
חפים וארד עשרה וכאן שבעה נקצו בהם [illegible] והנה
לאלה תחלק הארץ ואמא אדי קד כלו פליין עוד להם [illegible] ונדית
קרח וגירהא . לשמות מטות אבותם ינחלו נתן אומ' [illegible] מכל
הנחלות שכל הנחלות חיים יורשים מתים וזו מתים יורשים חיים . משל
למה הדבר דומה לשני כהנים אחים לאחד בן ולאחד שני בנים הלכו לגורן אחד

נטל פאה אחת והשנים שני פאין החזירו אצל אבותיהן זה נטל פאה וחצי
וזה נטל פאה וחצי בך אנ׳ שנ׳ נחלה ונחלק הארץ החזירו אצל האבות הרי
לשמות מטות אבותם ינחלו׳ לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט וגו׳ יש אומ׳
שזה במשפחות בניהן׳ אך בגורל יחלק מיעט יהושע וכלב שלקחו בלא
גורל יתר ועניין הגורל שהיה אלעזר מלובש באורים ותמים ויהושע וכל ישראל
עומדין לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונח לפניו מכוין ברוח
הקודש ואומ׳ אם זבולון עולה תחום עכו עולה׳ טרף בקלפי שבטים עלה
בידו של זבולון טרף בקלפי תחומין עלה בידו תחום עכו וחוזר ומכוין ברוח
הקודש ואומ׳ אם נפתלי עולה תחום גניסר עולה׳ טרף בקלפי שבטים ועלה בידו
נפתלי טרף בקלפי תחומין עלה בידו גניסר וכן כל שבט ושבט׳ וימת
נדב ואביהוא כל מקום שהוא מזכיר אותן הוא מזכיר עונם ללמדך שאין
להם עון אלא זה׳ כי אמר יי׳ להם מות ימותו כלומ׳ גזר דינם חתם עליהם׳
ואלה שמות בנותיו מחלה ונעה וגו׳ יכול כל הקודם בנחלה הוא קודם
במעשה תל׳ ותהיינה ותרצה ונעה וחגלה ומלכה ללמדך שהן שקולות
זו בזו ללמדך שהיו חשובות ביותר שהרי הוא מזכירן כולן בכל מקום
שהוא מזכירן ועליהם נאמ׳ רבות בנות עשו חיל שהרי עמדו ובררו והוציאו
חלקם בירושת אביהן׳ אבינו מת במדבר הוא המקושש כת׳ הכא
במדבר וכת׳ התם וימצאו איש מקושש עצים במדבר׳ והוא לא היה
בתוך העדה או מרגלים׳ הנועדים על יי׳ או מלינים בעדת קרח כמשמעו׳
כי בחטאו מת ולא החטיא אחרים׳ ויקרב משה את משפטן זה עונשו
לפי שנ׳ והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתיו לכך נעלמה
הלכה ממנו׳ ותעמדנה לפני משה יש מן הדרשנים שאומ׳ וכי מאחר
שאמ׳ ותעמדנה לפני משה וגו׳ השיבם חזרו ועמדו לפני אלעזר אלא שהגונות
על אחר [illegible] הן באו ועלה לפני הסנהדרין ולא השיבום חזרו לעמוד
לפני הנשיאים ולא השיבום חזרו לעמוד לפני אלעזר ולא השיבם עמדו
לפני משה׳ וקלו מן הדין אתרתי ב׳ פי׳ אלא על סדר הגדולה אמ׳ קראו
[illegible] [illegible] דיבורות אם אנו קרואים זרע ואם לאו תתיבם אמנו׳

נתן בקרקע תתן במטלטלין׳ אחזה זו אחזת אביהן כמשמעו שהיא נחלת
חפר׃ והעברת את נחלת אביהם זה חלק בכורה מכאן אמרו בנות צלפחד
נטלו שלשה חלקים בנחלה חלק אביהן שהיה בכור ושהיה מיוצאי מצרים
וחלקו עם אחיו בנכסי חפר׳ יהושע וכלב נטלו שנים חלקים חלקם שהיו
מיוצאי מצרים וחלקם עם העומדים בערבות מואב׃ והעברת אין לך
בנחלה לשון העברה אלא בבת שבנה ובעלה יורשין אותה׳ ד״א כל מי
שאינו מניח בן זכר ליורשו הקב״ה מתמלא עליו עברה שנ׳ והעברתם את
נחלתו כלומ׳ העבר מאב ותן לבת׳ לחקת משפט חקה זו לא תשתנה׳
וירש אותה רמז שהבעל יורש אשתו׃ עלה אל הר העברים למה נסמכה
זו לפרש׳ נחלות אלא כששמע משה תן תתן להם אחזה סבר שנתרצה
לו הקב״ה אמ׳ גזירתי במקומה עומדת׃ עלה אל הר העברים ומות שם׳
יפקד יי׳ אלהי הרוחות לכל בשר יעני יא ואהב לארואח כלהא לכל בשרי׳
אנת עאלם אסראריהם ומן די יצלח לאתדביר ולסיאסה׳ אמרן לאן
ליס אכלאקהם סוא מנהם מתכבר ומנהם מתואצע ומנהם שגאע ומנהם
דגל ומנהם קאסי ומנהם רחים ומנהם צבאר ומנהם גצ׳בן ומנהם עאלם
ומנהם גאהל וכ׳ די פאיר לאכלאק פ׳ונת עלם באכלאקהם׳ אמ׳ משה
הרי שעה אחת שאשאל צרכי אם הבנות יירשו אביהן דין הוא שהבנים
ירשו כבוד אביהן אמ׳ לו הקב״ה אתה מרמה בבנך נצר תאנה יאכל פריה
יהושע ששימשך יזכה לשררות ששימוש יתר מלימוד שנ׳ פה אלישע
בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו למד לא נאמ׳ אלא יצק וכן הוא אומ׳
ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל׃ יפקד ישבו לה
הצדיקים שהן מבקשין ישוב העולם אף לאחר מותן׃ איש אשר רוח
בו יעני ולה אלאהליה והו לפיק לאלאהי׃ אשר יצא לפניהם להוספה על
העיר ועל העזרות שאינן מוסיפין בהן אלא על פי מלך ו׳ ואשר יוציאם
ואשר יביאם למלחמה׃ ד״א כמו מלחמות עמלק מחר אנכי נצב על
ואשר יוציאם וג׳ וישלח אתם משה לצבא יביאם ויותן נשיא לקריתם
וסמכת את ידך בסמיכה לעולם אינה אלא בפה הוין בסמיכת יהושע׳

שהיא ביד ולפי שעה׳ אבל הסמיכה לדורות הוא שקוראין לו מרי ואומ׳ יש
לך רשות לדון בדבר פלוני בכל דיני תורה׳ ונתתה מהודך עליו שילמדו דרך
הנבואה׳ וצוויתה אותו שיתן לו את המסורת וסמכת ונתתה כמדליק נר
מנר ואינו חסר כלום׳ מהודך ולא כל הודך׳ אמ׳ר יוחנן עתיד הקב״ה לעשות
חופה לצדיקים לכל צדיק וצדיק בגן עדן שנ׳ וברא יי׳ על מכון הר ציון
ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה כי על כל כבוד חופה מלמד
שכל צדיק וצדיק עושה לו הקב״ה סוכה בפני עצמו לפי כבודו ועשן בחופה
למה שכל מי שעיניו צרות בתלמיד חכם חופתו מתמלאת בעשן בעולם
הבא ואש בחופה למה שכל אחד ואחד נכוה מחופת חבירו אוי לאותה
בושה אוי לאותה כלמה׳ ולפני אלעזר הכהן יעמ׳ד שאין המלך רשאי לעמוד
בפני איש מישראל אלא לפני כהן גדול בלבד תנו רבנן כיצד שואלין באורים
ותומים השואל פניו כלפי הנשאל והנשאל פניו כלפי השכינה השואל אומ׳ ארדוף
אחרי הגדוד הזה והנשאל אומ׳ רדוף כה אמר יי׳ עלה והצלח ואין שואלין
בקול רם דכת׳ ושאל לו ואינו מהרהר בלבו דכת׳ ושאל לו כדרך שדיברה
חנה בתפלתה שנ׳ וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות ואין שואלין
שני דברים כאחד ואם שאין מחזירין לו אלא ראשון ראשון שנאמ׳
היסגירוני בעלי קעילה בידו היעלה שאול למלחמה ויאמר יי׳ יסגירו
ודוד טעה בשאלה והחזירו לו כהוגן׳ ושאלה שאין שואלין בהן אלא
למלך׳ על פיו יצאו ועל פיו יבואו זה משוח מלחמה הוא וכל ישראל מי
שצורך הציבור בו זה אב בית דין׳ וכל העדה׳ זו הסנהדרין לא שואלין בלבד
במשפט האורים שגזירתם אינה חוזרת׳ ולמה נקרא שמו אורים שמ׳
אירין ותומים שמשלימין דבריהם הה״ד תמו דברי איוב ולמה לא השלימו
בגבעת בני בנימין לפי שר׳ בידו שאלתם אם לנצוח אם לינצח שהרי
בידן באחרונה הסכימו להן שנאמר עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין
אם אחדל ויאמר יי׳ עלה כי מחר אתננו בידך׳ ד״א במשפט האורים מלמד
שבית דין שלמעלה יושבין עליהן אם לנצוח אם לינצח׳ צו את בני
ישראל וג׳ תשמרו להקריב למה נסמך זה לפרשת יפקד יי׳ אלא כשאמ׳ משה

פקד יי' אמ' הקב"ה אתה מצוה אותי על בני צוה אותן אף הם שלא ימירו
כבודי בעבודה אחרת את קרבני לחמי ד"א מה קרבנות מכפרין אף
מיתתה צדיקים מכפרת צו מיד ולדורות קרבני זה הדם לחמי אלו
האימורין לאשי אלו הקמצים ריח ניחחי אלו בזיכי לבונה תשמרו שלא
שצריך ביקור ארבעה ימים כל הכא תשמרו וכל התם למשמרת מה להלן
ארבעה אף כאן ארבעה והפרשתו מבעשור ושחיטתו בארבעה עשר את
קרבני לחמי וכי יש אכילה ושתיה לפני אם ארעב לא אומר לך בהמה אחת
בראתי בעולמי ואין אתה יכול לעמוד במזונותיה ואיזו בהמה בהררי
אלף שרועה בכל יום אלף הרים וכל מה שהם מכנסו לששה חדשים עושה
אותן גמיה אחת שנ' יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו תנא ר' שמעון אומ'
נהר יוצא מעדן ושמו יובל וממנו הוא שותה אם לא אמרתי לך [illegible]
בשביל הריח ויצ' אבן גנאח אן לחמי מגאנס לערבי והי' ללחום
במועדו כל מקום שנ' במועדו דוחה את השבת כבשים בני שנה שאם
הוסיפו על שנה פסולים שנים ליום כנגד יום יעני אלדי ידבח אתמי
יסתקבל אלשמס לאנהם כאנו יעבדו ברג' אלחמל ויעבדו אלשמס פקאל נ'דבה
אלאהם לא סגד מקאבל אלאכבר ללמדך שאין בהן ממש הכבש האחד
המיוחד בעדרו ולמה שני תמידין אחד מכפר על עבירות שנעשו ביום
ואחד על עבירות שנעשו בלילה מכאן אמרו לא לן אדם בירושלם ובידו
עון שנ' צדק ילין בה בין הערבים חלקו לשני ערבים שתי שעות ומחצה
לכאן ושתי שעות ומחצה לכאן מכאן אמרו תמיד נשחט בשמונה ומחצה
וקרב בתשע ומחצה וקד בינא עלי הדי מעני פי פרק' פסחים אשה
ריח ניחח נחת רוח למי שאמר והיה העולם עלת תמיד העשויה בהר סיני
יעני מתל אלדי הקריבו נערי בני ישראל בסיני שנ' וישלח את נערי בני ישר'
ולטעם המדרש מלמד שהראה הקב"ה למשה דמות מזבח בסיני ומיכ'
השר הגדול מקריב עליו נפשות הצדיקים עלת שבת בשבתו שאין
מקריבין חלבי חול בשבת ולא חלבי שבת בחול לחדשי השנה חדשיה
אתה מונה לשנה ואין אתה מחשב ימים כל' ובראשי חדשיכם תקריבו

פרים וכו׳ וביום החדש פר בן בקר תמים לא קשיא פר ראש חדש הוא׳ ד״א
שאמ׳ יחזקאל לפי שעה׳ ולמה נאמ׳ ועשיתם בראש השנה ולא נא׳ והקרבתם
אלא שבראש השנה יתכפרו העונות וכאלו נעשיתם בריה חדשה כאדם
הראשון׳ שעיר עזים לחטאת ליי׳ ועלה אתי מן מגלה קא׳ פי שעירי
ראש חדש ליי׳ כמי כאנו עובדי ע״ז יקרבו פי רווס אשהור למעבודאתהם
שעירים פקאל פיה ליי׳ וכאן שעיר לאסתגפאר ען עבאדה אלשעירים
אדיהם אלגן בזעמהם ונם ספרי אין שעיר אלא שידים שנ׳ ושעירים ירקדו
שם׃ ד״א ששעירי ראשי חדשים מכפרין על שאין בהן ידיעה לא בתחלה
ולא בסוף לכך נאמ׳ ליי׳ כלומ׳ חטא שאין יודע בו אלא יי׳ ולטעם המדרש
למה נאמ׳ בשעיר ראש חדש ליי׳ ר׳ אישראול לפי שכשברא הקב״ה את
עולמו וברא שני המאורות הקטן אחד והגדול אחד והקשה הירח את
ערכו שלא לעשות רצון בוראו לכך ישראל מקריבין שעיר ליי׳ אמ׳ הקב״ה
השעיר הזה כפרה עלי על שהמעטתי את הירח׳ ומפני מה כת׳ בכלם המוספין
לחטאת חוץ משלעצרת אלא אמ׳ הקב״ה כיון שקבלתם את התורה באותו
היום מעלה אני עליכם לא חטאתם׃ ובחדש השביעי באחד לחדש זה
ענין ראש השנה׃ תנו רבנן באחד בתשרי ראש השנה שבו נברא אדם׳
באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורים למלכים ולרגלים׃ אמ׳ ר׳
יוחנן שלשה ספרים נפתחין בראש השנה אחד של צדיקים גמורים ואחד
של רשעים גמורים ואחד של בינונים של צדיקים נכתבין לחיים לאלתר
רשעים נכ׳ נכתבים למות לאלתר׳ בינונים תולין להם עד יום הכפור מאי קראה
ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכת׳ וכן משה אומ׳ מספרך אשר כתבת׃
וכל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון תרג׳ כבשים אמרא וכולן נסקרין
בסקירה אחת אין ראיה לדבר זכר לדבר אז תעברנה הצאן על ידי מונה
תאני רב׳ בכ״ה בא׳ ולנברא העולם בכ״ה בו נבראו חמה ולבנה׃ תנן
התם באחד בתשרי ראש השנה לשנים כו׳ תאני כת׳ אחד אומ׳ וחג
האסיף תקופת השנה וכת׳ אחד אומ׳ בצאת השנה איזה הוא חדש שבו
האסיף והתקופה ושנה יוצאה בו הוי אומ׳ זה תשרי ומה הוא דכת׳ עיני יי׳ אלהיך

בה נדרסית השנה ועד אחרית שנה אלא מראש השנה נדון מה יהיה בסופה
ומכיה דתשרי הוא דכת' תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו איזה הוא
חג שראש חדש מתכסה בו הוי אומ' זה ראש השנה · פסח גלוי כלבנה שהוא
במלאת הלבנה וכן חג הסכות והשבועות יש בו אור לבנה אבל זה בכסא
יבוא זכאי ויכפר על החייב ואל יבוא חייב ויכפר על הזכאי וכת' כי חוק
לישראל הוא משפט לאלהי יעקב · ולמה ישראל תחלה דאמ' רב חסדאי מלך
וצבור מלך תחלה נכנס לדין שנ' לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל
דבר יום ביומו ודאמ' ר' אליעזר עולם בכה"ה באלול נברא סימנא בעלמא
הוא דלא תהוה סדר זמנים קודם לכאן אלא כיון שנברא אדם ביום ששי חשוב
מאותן תחלת שנה ונשארו אותן חמשה ימים כאלו הן סוף שנה כפי העולה
על דעת האדם לפי שאין יום אלא משבוע ואין שבוע אלא מחדש ואין חדש
אלא משנה · תנו רב' למה אין אומ' הלל בראש השנה שהלל רודף אחר
השמחה וזה יום דין וחשבון ויראה מפני מלך מלכי המלכים בה"ה · ולמה
סמכו ההלל לשנותיו של אהרן אמ' ר' יהוש' ע' בן לוי מצאתי ספר אגדה
וכת' בו מאה ועל' פרשיות כת' בהם אמירה ודווי כנגד שנותיו של אברהם
[illegible] עמיה לקחת מתנות באדם שהוא אדם הגדול ומאה ומ"ז מזמורות
שבתלים כנגד שנות של יעקב ומאי טעמיה ואתה קדוש יושב תהלות
ישראל ומאה וכ"ג שעונין הללויה כנגד שנות אהרן שנקרא קדוש יי' ונאמ'
ואתה קדוש יושב תהלות ישראל נאה לסמוך שנותיו לקדוש יי' לקדוש יי'
ישבחו · ולמה גומרין ההלל בחג דחלוקין קרבנותיו אבל פסח לא חלוקין
קרבנותיו אלא אומ' כאלה תעשו ליום שבעת ימים [illegible] וכנג' לא קרבן
איש מהם · ואמאי אמרי כאן קרבן ואחר פלא · ולמה נקרא הללויה ולא נאמ'
הללו יי' אלא ששבח דוד בחצי השם שנברא בו העולם שנ' כי ביה יי' צור
עולמים · ולמה כל גוים סבבוני שלשה פעמים סבוני וג' סבוני כדבורים דעכו
וג' אלא כשיעלו גוג ומגוג לעלות על ירושלם שלשה פעמים שעלה
סנחריב · דא סנחריב ונבוכדנצר וגוג · ולמה הוצרכו ברוך הבא ואלו
אנשי ירושלם מבפנים אומ' ברוך הבא ואנשי ירושלם אומ' בשם יי' מבחוץ

ד״א כשהצדיקים נפטרין מן העולם מלאכי השרת אומ׳ לנפש ברוך הב׳
מיד רוח הקדש אומ׳ בשם ה׳ כלומ׳ הנפש לא הגוף׃ תנ״ר למה אומרין
מזמור בכל יום ביום ראשון אומ׳ לה׳ הארץ ומלואה שנבראה ביום ראשון
בשני גדול ה׳ ומהולל מאד שחלק מעשיו בקיעו והיא גדולה וחזקה׃
בשלישי בקרב אלהים ישפט שגלה תבל לבריותיו׃ ברביעי אל נקמות ה׳
שבו נבראו חמה ולבנה ועתיד הקב״ה להיפרע מעובדיהן שנ׳ וחפרה
הלבנה ובושה החמה׃ בחמישי הרנינו לה׳ שברא מלאכים כמו שנתבאר
בבראשית׃ בששי ה׳ מלך גאות לבש שגמר מעשיו ומלך עליהם
בשבת מזמור שיר שהוא ענינו ולמה אנשי משמר היו מתענין בשני
על מפרשי הים משום שנ׳ ויהי מבדיל בין מים למים׃ בשלישי על
מהלכי דרכים משום ותראה היבשה׃ ברביעי מתענין מפני אסכרה
שנ׳ יהי מאורות מארת כת׳ בחמישי מתענין על עוברות שלא יפילו
משום שנ׳ ישרצו המים שרץ נפש חיה׃ ולמה תוקעין בראש השנה
אלא רמז שופרו ישפר מעשיכם׃ ד״א זכרון שחטא אדם בראש השנה
וחטא ושב ונתכפר לו׃ ד״א זכרון יום הדין שהוא בשופר שנ׳ שופר
ותרועה על העמים׃ ד״א זכרון ביאת הגואל שנ׳ והיה ביום ההוא יתקע
בשופר גדול׃ חדש חדשו מעשיכם׃ שופר שפרו מעשיכם׃ תשרי
תשרי ותשבוק לחוביהון׃ יום תרועה ובזמ׳ זכרון תרועה אלא בזמן שהוא
בא בשבת זכרון תרועה ובזמן שהוא בא בחול יום תרועה׃ ולמה מיושב
ומעומד כדי לערבב את השטן פי׳ כיון דתקעו מיושב השטן בהיל ולא
בהיל כיון דתקעו מעומד בהיל ואמ׳ מטא יומא רבא למתבלע דמשיח
דכת׳ והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכל שנה שאין תוקעין בתחלתה
מריעין לה בסופה ר׳ פינחס ור׳ חלקיה אומ׳ כל מלאכי השרת מתכנסין
אצל הקב״ה ואומ׳ לפני רבונו שלעולם אימתי הוא ראש השנה אומ׳ להם
ולי אתם אומ׳ אני ואתם נשאל לבית דינו שלמטה מה טעם כי ה׳ אלהינו
בכל קראנו אליו׃ ואין קראנו אלא מועדות שנ׳ תקראו׃ כת׳ אחד אומ׳ בכל
קראינו וכת׳ אחד אומ׳ דרשו ה׳ בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב לא קשיא

כאן ביחיד כאן בצבור תשב״ה יקרא לו עליון גומל עלי ומשלים עם יני ר״ל אימתי בראש
השנה שבאין שעשות תשובה הסנהדרין קביעת החדש ביום פל׳ אחר כך יושבין לפנין
וכותבין הזכיות והעונות שנ׳ חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב למה כי
חק לישראל הוא ואחר כך משפט לאלהי יעקב וכן הוא אומ׳ אלה מועדי יי׳ אשר תקראו
אתן שקריתם אותם מועדי הרי הן מועדי ואם לאו אינם מועדי׃ תנו רבנן הרוצה
לעשות כדברי בית שמאי ובית הלל עושה מקולי בית שמאי ובית הלל רשע מחומרי
בית שמאי ובית הלל עליו הכת׳ אומ׳ והכסיל בחשך הולך׃ כקוליהן וכחומריהן שניהן
או שניו׳ הא גופיה קשיא לעולם הלכה כבית הלל׃ והרוצה לעשות כבית שמאי
עושה לא קשיא כאן קודם לבת קול וכאן אחר לבת קול׃ ובעשור לחדש תעלם
אן אלתורה געלת עשרה ימים מראש השנה ועד יום הכפורים לתשובה ולרגוע מן
אלמעאצי ובעשרת ימים או היא מתקבלת שנדרשו יני׳ בהמצאו קראוהו וג׳ ליכנר
לנא מעני מא ודלך אן מבדי ראש השנה הו יהוד אן מר אדי הו באלפלך אלאספל והם
תשעה גלגלים מנה אלי אלפלך אלמחיט ואלמרתבה אלעאשרה אלמפארק אלדי אלקיצר
אלתשבה בה אדי הו אלקיט לאנפאר משיה מוגדה בה במן ועל הדה אלעלה פקד
אנתפת מנה גמיע אלעואין ונתכפר עונו אד לא יצלה אלא מן אליה אלה פהדה אל
מוגודאת אלשריפה אלתי הי אלפלאך הי מפעולאתה לא ילחקהא נקץ ולא כלא
לא סימא אלמפארק פנתשבה במוגודאתה כמי׳ ק׳ תמים פעלו וק׳ והלכת
בדרכיו פלדלך כאנת אלאיאם אלתשובה עשרה ימים שבה הד׃ ונסכיה בשני
נסכים הכת׳ מדבר ניסוך המים וניסוך היין׃ אמ׳ ר׳ עקיבה אמ׳ הקב״ה הביאו
לפני עמר בפסח כדי שאברך לכם תבואתכם שבשדה ביכורים בעצרת כדי
שאברך לכם גשמי שנה׃ נאמ׳ בשני ונסכיהם ובששי ונסכיה ובשביעי כמשפטם
סימ׳ בול הרי מים יורמים רמז לניסוך המים בחג׳ ולמה שבעים פרים שאם
הקריבו שבעים פרים כהלכתן ינצלו משבעים אומות׃ ביום השמיני עצרת תה׳
לכם ונאמ׳ עצרת ליי׳ הא כיצד חלקיהו ותנו לכם באכילה ושתיה ושמחה
ותנו ליי׳ בתפלה ומדרש׳ פר אחד איל אחד אמ׳ הקב״ה כל ימות החגים
אתם אוכלים ושותים בואו ושמחו אני ואתם יום אחד׳ וק׳ פיה ביום וכל
אלאיאם וביום לי עלמנא אנה רגל בפני עצמו׃ וסימנך פז״ר קש״ב פיס בפני

עצמו׳ זמן בפני עצמו׳ רגל בפני עצמו׳ קרבן בפני עצמו׳ שיר בפני עצמו׳ ברכה בפני עצמה׳ אלה תעשו ליי׳ במועדיכם׳ קר׳ תבין הד׳׳ ונדרה פי׳ פרני׳ אמור ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שבה׳

יתחיל בפרשת **ראשי המטות** לבני ישרא׳ בעזרת מי שהוא לעמוגו׳ גשה׳ טוב שלא תדור משתדור ולא תשלם׳ וידבר משה אל ראשי המטות למה בראשי המטות מה ראשי המטות מומחין כך התרת נדרים לא תהא אלא במומחין אמרו חכמ׳ יכול כשם שהאב והבעל מפירין בין מומחין בין הדיוטות כך התר נדרים תל׳ אל ראשי המטות׳ ד״א אל ראשי המטות שנ׳ למשה עתידין ישרא׳ להביא מבזת מדין נשים כארבה ונעשית קטטה בין איש לאשתו ויבואו לידי נדרים ושבועות לכך נאמ׳ איש כי ידר ואשה כי תדר ואמרו לראשי המטות יזהירו כל איש שבטן׳ כי ידר נדר או השבע שבועה לעשות כנויי נדרים כנדרים וכנויי שבועות כשבועות׳ איש כי ידר נדר משיגיע לעונת זכר והוא שיהא הזכר מבן יג׳ שנה ויום אחד והנקבה בת יב׳ שנה ויום אחד׳ ואעפ׳ שלא הביאו שתי שערות וזו היא עונת נדרים לכך איש כי יפליא במופלא הסמוך לאיש הכת׳ מדבר׳ איש כי ידר עד שידור בדבר הנידר יצא האומ׳ פירות אלו כבשר חזיר וכיוצא בזה ובין שנדר לבדק הבית או למזבח או לבית הכנסת וכיוצא בזה אם החליף עובר בלא יחל דברו כמאו בין פי׳ קנל׳ ממצוות לא תעשה׳ לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו וענין הכת׳ לא יחל הוא בעצמו דרך קלות ראש אלא שואל לחכם ומתיר לו ודבר זה מפי השמועה יעני נקל תריא׳ ככל היוצא מפיו יעשה זו מצות עשה על האדם שיקיים מה שהוציא בשפתו בין בנדר בין בשבועה׳ לאסר אסר על נפשו מי שנפשו קניה לו יצא עבד שאינו יכול לכפותו׳ על נפשו ולא על אחרים ואם לא קיים דבריו לוקה שהרי הוא אומ׳ לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין׳ בבית אביה בנעוריה מפר הוא לנערה ואינו מפר לבוגרת והנדר נחלק לשנים נדרי איסר ונדרי הקדש כגון שיאמר עלי קרבן׳ ומה בין ביטול להפרה שהפרה הוא׳ לא רבט פאן אראדה׳ אן תפעל או לא תפעל׳ ואביטול יכלפה אן תפעל כלחק מא חלפת עליה׳ וכל נדרים ושבועות האב מפר שנ׳ כל נדריה ואסריה׳ ואם היו תהיה לאיש ענין

הכל שבנערה מאורסה הכל מדבר שהרי הוא אומ׳ למטה ואם בית אישה נדרה
מכלל שאישה האמור למעלה ארוס׳ ביום שמעו יש לאב או לבעל להפר׃ ביום
שמעו ולא ביום נדרה בלבד אם נדרה מתחלת הלילה מפר כל הלילה וכל היום
עד תחלת ליל שני והיינו לד׳ שעור. ואם הפר אחר זמן ואמ׳ יודע אני שיש נדרים
הרי זה מפר ואפלו לאחר זמן׃ ואם היו תהיה לאיש מפר נדרי אשתו הנשואה
אבל לא הארוסה משתכנס לחופה עד לעולם או עד שיגרשנה׳ וי״י יסלח לה
שאם הפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה ועברה על נדרה פטורה׃ ומניין שאינו
מפר אלא לשם הנדר שנ׳ לא הניא אותה׳ ושמע אביה את נדרה עד שישמע
איזה נדר׃ ונדר אלמנה וגרושה וגו׳ יקום עליה מה צורך לזה אלא כגון שנדרה
לאחר שלשים יום ונתקדשה בתוך שלשים לאחר אינו מפר לה׳ אישה יקימנו
ואישה יפרנו הוא לא שלוחו׳ לענות נפש אין הבעל מפר לאשתו אלא נדרים
שיש בהן ענוי נפש כגון שנדרה שלא תכחול או שלא תתקשט הרי זה מפר
אבל אם נדרה שתקדיש או שתתן צדקה אינו מפר׃ ואם החרש יחריש מה
ענינו בשותק על מנת להקניט הכת׳ מדבר׃ מיום אל יום הא כיצד נדרה ביום
מפר כל היום נדרה בלילה מפר כל הלילה׃ בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד
שהאב והבעל מפירין כאחד אם קדשה כשהיא נערה ומה הפרש בין נדרי
האב לנדרי הבעל שהאב מפר כל נדרים ושבועות לבתו והבעל מפר נדרים
שבינו לבינה בלבד׃ נקם נקמת בני ישראל למה נסמכה פרשה זו להפרת
נדרים אלא אמ׳ משה לפני הקב״ה צויתה בהפרת נדרים שמא התרת נדרי
שנדרתה שלא אכנס לארץ אמ׳ גזירתי במקומה עומדת׳ מאת המדינים
ולא מואבים שהביאו בלעם לקלל את ישראל אלא הן שהיתה תקלה על ידן
שנ׳ ושם האשה המדינית׃ נקם נקמת בני ישראל שאין הצדיקים נפטרין מן העולם
עד שנוקמין נקמתו של הקב״ה׳ וימסרו מאלפי ישראל כיון ששמעו שמלחמת
מדין מעכבת מיתת משה התחילו מתחבאין אעפ״כ נמסרו בעל כרחן לכך
נאמ׳ וימסרו׃ וישלח אתם משה ולמה לא הלך הוא אלא אמר גדלתי עמהם
אינו דין שאצר להם והם עשו עמי טובה מתלי דאמרי בירא דשתית מניה
לא תרמי ליה אבנא׳ ואת פינחס זה משוח מלחמה׳ וכלי הקודש זה ארון

ואורים ותמים: ויצבאו על מדין כאשר צוה יי׳ את משה צוס ש יניחו רוח רביעית
למי שירצה לברוח ומפי השמועה למדו שבכך צוהו: חמשת מלכי מדין לפי
שהן חמש משפחות שנ׳ ובני מדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה לכך המלכי׳
חמשה מלכים: ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב שהיה בועל אתונו נתחייב הריגה:
את השבי מן האדם: מלקוח מן הבהמה שלל מן המטלטלין: ויקצף משה על
פקודי החיל כיון שראה נשי מדין כעס ואמ׳ על ידי אשה אחת נפלו בשטים כ״ד
אלף לא כן שכבן לפים: וכל אשה יודעת איש לא הרוגו מניין אנו יודעין שהיא
בעולה קלו פי׳ לגמר אותם מושיבין אותן על כד שליין ישן ותשב מעט אם
יצא ריח היין מפיה בידוע שהיא בעולה ואם לאו בידוע שהיא בתולה: ואחרנ
ענדי אותם בדקו על פי נשים כשרות כמו שבודקין להבאת סימנין מכאן אמרו
ישר׳ הבא על הגויה נהרג׳ שבאת תקלה על ידיה כבהמה שנ׳ וכל אשה יודעת
איש למשכב זכר הרגו: ויאמר אלעזר הכהן לפי שנעלמה הלכה ממשה
על שקצף מכאן אמ׳ כל הכועס אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו ואם
חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו: כל דבר אשר יבא באש רבה בין פשוטין בין
מקובלין בכלי מתכות טמאים יכול גלמים ת״ל אך: וכל מעשה עזים לרבות דבר
הנעשה מכנף העזניה לרבות כלים הנעשים מן העצמות ומן הקרנים ומן
הטלפים: וכל כלי עץ לרבות גלמיהן לטומאה: וכל בגד לרבות שאר בגדים
אם יש בו שלשה על שלשה ועיקר הדבר כך הוא בגד שיעורו שלשה על שלשה
למדרס ושלש אצבעות על שלש לטומאת מת ולשאר טמאות וזה בבגדי
צמר או בפשתים אבל שאר בגדים נשער מינן שלשה טפחים על שלשה:
אך את הזהב למעט גלמי כלי מתכות שאינן מקבלין טומאה: אך במי נדה
יתחטא שומע אני: צריך הזאה שלישי ושביעי ת״ל אך חלק: וטהר הוסיף לו
טהרה על טהרתו אחר עבירתו באש מעבירו במים לטהרו מידי גיעולי גוים:
ולא נפקד ממנו איש ידי עבירה יצאנו ידי הרהור לא יצאנו: אצעדה דמלג
ויש אומ׳ זו בורית והיא שלשלת שמטילין בין מנעל למנעל שעושין כמין
לבתולות כדי שלא יפסעו פסיעה גסה ויפלו בתוליהן: צמיד סואר: טבעת זו
חותם: עגיל קדש על אוזן שנ׳ ועגילים על אזניך: וכומז חקוב והו מן אהלי

בל מילה אך
ית רבי חנינה
יאמר לה בר
ית שנין הוה
לעה דשמעה
דקטל יתיה
בניחס לסטאה
קדלה בר תנין
ין ות לאית שנין
ער הדין מיונא
ת מצלי פינחס
בלינה דהן
בית נצרין
אחלבע

תשלהפי וסליה' ויש אומ' זה דפוס שלבנת הרחם שלשון כומז לשון גמה׃ ומפני
מה מנה הכת' תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים שכל המסתכל באצבע
קטנה שלאשה כמסתכל בבית תרפה שהרי הרהורי עבירה קשים מעבירה
ואסבב פי דלך אן לעבירה פעלת באתהא למעדה להא וזמא להרהור פעל
באה שריפה לתהי לקווה לנאטקה למעדה לאכמא ולאדראך לחקיקי פצרפהא
פי לתפכר בכסיסה' למוחד ונקצהא ולדלך הם קשים מעבירה לאן ליס אתם
מן אסתלדד הרא פאן לא כאתם מן אסתלדד עבדא גאהלא ולדלך הקריבו מן
למיזג על מא לא אבחון פסד כל כלי מעשה מיזג והו הלי לנפא' וחצית את
המלקוח וכן דוד אומ' לא יהי כחלק היורדים למלחמה כן חלק היושבים על הכלים
ויעשה לחק׃ אנשי הצבא בזזו איש לו מכסף וזהב' ומקנה רב היה מבזת
סיחון ועוג מעין הכל במזל מן לנאס מן יכון מזלו קוי פי כסב למאל ומנהם מן
יכון מזלו קוי פי כסב להיואנאת מע אעתקאד לזכות ולעון לדין המי קטביאג
שריעה׃ אם יעברו ואם לא יעברו מכאן שהתנאי צריך ארבעה דברים שיהא
כפול והן קודם ללאו ושאפשר לקיימו ויהיה התנאי קודם למעשה' והנה
קמתם תחת אבותיכם וג' מכאן שהתלמידים קרואים בנים ודבר זה כת' בתורה
שנוי בנביאים משלש בכתוב' שנ' בני אתה תרג' תלמידי את' גדרות צאן
מוקבת שם מחוז לאת הוסמא' יעני סמוהא באסמא גיר לאול' ויש אומרין
מלשון סביב מלמד שקראו להן שמות הרבה וכן תרג' מקפן שמהן׃ והייתם
נקיים מיי' ומישראל כדרך שאדם צריך לצאת ידי חובתו מן המקום כך צריך לצאת
ידי חובתו מן הבריות ודבר זה כת' בתורה שנוי בנביאים משולש בכתובים' כת'
בתורה מכאן׃ שנוי בנביאים שנ' אל אלהים יי' אל אלהים יי' הוא יודע וישראל הוא ידע
ידע אם במעל ואם במרד׃ משולש בכתוב' שנ' ומצא חן ושכל בעיני אלהים טוב
ואדם׃ ונשלמה את הפרשה בעזרת שדי׃ אתחיל בפרשת אלה

מסעי בעזרת המצילנו מיד מצרים ומיד פרעה׃

אשה מוציא אסירים בכושרות מלאכי צבאות ידודון ידודון
אלה מסעי אמ' הקב"ה למשה כתוב המסעות כדי שידעו כמה נסים ונפלאות
עשיתי להם בכל מסע ומסע ולמה היו מ"ב כנגד מ"ב שרטוטים שבלוחות'

ומניין שהיו מ״ב שהרי מנין עשר הדיברות תר״ך אותיות כנגד מצוות שלישר׳
ושלבני נח כמו שנתבאר בפרש׳ שמע יתרו ומיכנו דבור שיש בו ט״ו אותיות
למדנו שבכל שרטוט ושרטוט ט״ו אותיות חוץ משרטוט שאין בו אלא חמש ונמצא
שסכן מ״ב אותיות לקיים על פי ה׳ יחנו ועל פי ה׳ יסעו׃ תכ״ב מסעות על
שם מי ודעות היו כי מרים הם על כן קרא שמה מרה׃ קברות התאוה כי שם
קברו את העם המתאוים׃ על פי ה׳ ביד משה ואהרן ענן ביד ה׳ ארון ביד משה
חצוצרות ביד אהרן׃ תעלם אן אלסבב פי תעדיד אלמסעות לאן אלמסעות
סבב פיהא אלמעגזאת אנמא הי יקיניה ענד אלדי יראהא׳ ואמא פי אלמסתקבל
פיציר דכרהא כבר ויתטרק לה אלגדק ואלכדב ענד אלסאמע׳ ואעלם אנה לא
יתבת ולא יתצור אן יכון מעג׳ מן אלמעגזאת אלאכרה קאימה על מרור אלג׳יל
לאנאס כלהם ומן מעגזאת אלשריעה כל מן מעגזהא אקאמה ישר׳ במדבר
ארבעים שנה וגוד אלמן פי כל יום ואלמא ודלך אלמדבר נחש שרף ועק׳ וצמאון
והי מואצע בעידה מן אלעמארה גיר טביעיה לסכן אלאנסאן אשר לא עבר
בה איש פכתבת לעלמו אלתאן פי עמל אלה לאבאיהם ויעלמון עלם תלך
ולו לם היה אלנפחרה לקד מ׳ ינאה ארץ ישראל ולכן אלה ייסר טריקנא למען
שמו׃ ממחרת הפסח ממחרת קרבן הפסח שהוא יום ט״ו ולהלן הוא אומ׳
ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הזמן שהוא י״ו מחרת יום
טוב׃ שהפסח נאמ׳ על שלשה דברים נתבאר בכיאור הכבדתי׃ ומצרים
מקברים כדי שלא יבטלו בישראל ינחו במחמד עיניהם׃ ובאלהיהם עשה ה׳
שפטים שלעץ נשרף וג׳ ומת גדא פי אלאחר׃ לשכים בעיניכם מעשה ישאקקו
הם ויצארדוהם כמו שעשו ישראל בעתחילוק הארץ הניחו מן האומה ולא
הורישום לסוף עמדו עליהן׳ זאת הארץ אשר תפל וכי הארץ נפלה והא כה
והארץ לעולם עומדת אלא ללמד שנטלה הקב״ה שר הארץ וכפתו לפניהם׃
ונסב הגבול ויצא ועבר וירד מהה פרש ביניהם אלא ללמד למעלה למטה
למישור לעקלקלות שכן דרך הארץ כזה וכל שבט היה לו בחלקו כזה׃
והתאויתם לכם דכר פי אלנהה אלשרקייה תאוה לאן פיהא אלמקדש וכל אחד
מתאוה שיהיה המקדש בחלקו׃ למטה יהודה כלב ולמטה שמעון שמואל בנימן

אידר ולא נאמ׳ בשלשה אין נשיא והשאר נאמ׳ בהם נשיא למה אלא משלשה ואיל
גדולים וגדול מרבה רב ומרב רבי ומרבי רבן ומרבן שמו׳ לכך לא צריך לומ׳ בכלב
ושמואל ואידר נשיא: ויחנו על הירדן כבר ביארנו ששיערו חכמים מקום זה
שהוא יב׳ מיל שבו חנו ישראל ולכך אמ׳ מחנה ישראל יב׳ מיל: ומדתם מחוץ לעיר
את פאת קדמה אלפים באמה ומקרא אחר אומ׳ אלף אמה הא כיצד אלף אמה
מגרש ואלפים תחום העיר: ומה הפרש יש בין ערי מקלט לערי הלוים ערי מקלט
קולטות לדעת ושלא לדעת וערי הלוים אין קולטות אלא לדעת וזה נותן שכר
הבית וזה אינו נותן הואיל ונתנו לערי מקלט נקלט: ומגרשיהם לחיים ולא
למתים שאין קוברין בהן: ועליהם תתנו הקישן זו לזו לקלוט: ומדתם מחוץ
לעיר אלפים באמה מכאן סמכו לתחום השבת שהוא אלפים שהרי נאמר כאן
מקום ונאמ׳ להלן ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה ונסה מגבול שנ׳ לגבול עיר
מקלטו וגבול מעיר ונאמ׳ ומדתם מחוץ לעיר אלפים באמה: לבני ישראל ולגר
ואפלו הגר שהוא גולה לשם: תהיינה שאין קולטות עד שיהיו כולם: ושפטו
העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת אין בית דין שקול מוסיפין
אחד ונאמ׳ לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו׳ אחרי רבים להטות הרי כ״ג על׳ מיכן
בייא׳ פי׳ אלה המשפטים שאינו נהרג בפחות משלשה ועשרים: מניין לבית
דין של שבעים שנ׳ אספה לי שבעים והתיצבו שם עמך הרי שבעים ואחד
מניין לשלשה שנ׳ עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ונקרב בעל
הבית אל האלהים: מנ׳ לאחד שנ׳ בצדק תשפט עמיתך: ולמה שלש בעבר
הירדן ולמה שלש בארץ ישראל והלא אין בעבר הירדן אלא שני שבטים וחצי
ובארץ ישראל תשעה וחצי אלא שרוב שופכי דמים בעבר הירדן שהן רעים
בישוב: ואם בכלי ברזל מפני מה נאמ׳ בכולן יד חוץ מן הברזל מפני שאין לך
אומר שהוא ממית בכל שהוא ואפלו מחט ממיתה: ואם באבן יד למה נאמ׳
לפי שהוא אומ׳ וכי יריבן אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף שומע
אני בין בדבר שיש בו כדי להמית בין בדבר שאין בו ת״ל או באבן יד או בכלי
עץ יד צריך אומר אם יש באבן או בעץ כדי להמית נהרג וזה שנ׳ במשנו בו
הוא ימיתנו כמו שפירש המתרגם כד אתחייב ליה מן דינא׳ אין לי אלא שהרגו

בא והנזכרים השלך עליו עשתות גלגל עליו פלעים מניין ת"ל מות יומת הרוצח והרי
אתה דן בנין אב משלשתן לא ראי אבן כראי עץ ולא ראי עץ כראי אבן לא ראי זה
וזה כראי מגל ולא ראי ברזל כראי שניהן הצד השווה שבהן שהן ממיתין ומצוה
ביד גואל הדם להמית אף כל דבר הממית והמית מצוה ביד גואל הדם להמיתו
ואינו ממיתו עד שיעמוד בדין לפני הסנהדרין שנ' ולא ימות הרוצח עד עמדו
לפני העדה למשפט והוא הדין לבעל הנהדבין: עד מות הכהן דכהנא כהן ת"ל אלא
מריאר למדך שאחד כהן משוח בשמן המשחה או מרובה בגדים ואחד כהן
שעבר משום פסול וחזר: וכיון וקופה עד מות הכהן הגדול לפי שהוא גדול
הדור פיקולו אי' כיון כהן גדול גדול הדור מחר בכך לא הוי פיתל אמצס ונ'
נחמה: ואם יצא יצא אחד שיצא באונס או ברצון כיון שיצא ואין לו דם אלא
גולה לערי מקלטן מכאן למדנו שגלות מכפרת עון שהרי זה גלה וניצל: גדולה
תפלה שהרי זה שופך דם ותפלתו נשמעת שהרי מזונותיו מאם כהן גדול שלא
יתפלל על בנה וימות: מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים
רננות ולא נענה וירד אחריו ר' עקיבה ואמ' אבינו מלכינו רחם עלינו אין לנו אלא
אתה ונענה לא מפני שזה גדול מזה לא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו
מעביר: תנו רבנן עשר מסעות נסעה שכינה מקראיי וכנגדן גלתה סנהדרין
מגמרא נסעה שכינה מכפורת לכרוב שנ' וירכב על כרוב ויעף מכרוב למפתן
שנ' וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב על מפתן הבית ממפתן לחצר ומחצר
הבית שנין מחצר למזבח שנ' ראיתי את יי' ניצב על המזבח: ממזבח לגג דכת'
טוב לשבת על פנת גג מגג לחומה דכת' ביה הנה יי' נצב על חומת אנך מחומה
לעיר דכת' ויעל כבוד יי' מעל תוך העיר מעיר למדבר דכת' טוב לשבת בארץ
מדבר ממדבר עלתה וישבה לה במקומה דכת' אלכה ואשובה אל מקומי
וכנגדן גלתה לה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות מחנות לירושלם מירושלם ליבנה
מיבנה לאושא מאושא לשפרעם משפרעם לבית שערים מבית שערים לציפורי
ומשם נעתקין למקדש: תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו
להלל הזקן שלשים מהן ראויין
שתשרה
עליהן שכינה ושלשים מהן ראויין לעבר שנים ולקבוע חדשים ועשרים בינונים

גדול

גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל וקטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי׃ אמרו עליו על
רבן יוחנן בן זכאי שלא שח שיחת חולין מימיו ולא הלך ארבע אמות בלא תורה
ובלא ציצית ובלא תפלין ולא קדמו אדם לבית המדרש ולא ישן בבית הכנסת
ולא בבית המדרש לא שינת עראי ולא שינת קבע ולא הניח אדם בבית המדרש
ויצא ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ודורש ומשנן ולא פתח אדם לתל'
מידין אלא הוא בעצמו ולא אמר הגיע עת לעמוד מבית המדרש׳ אמרו עליו
על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה הלכות והגדות ודקדוקי תורה
ודקדוקי סופרים קולין וחומרין וגזירות שוות תקופות וגמטריות וממשלות
שועלים וממשלות כובסין ושיחת דקלים ושיחת שדים ושיחת מלאכי השרת
דבר גדול מעשה בראשית ומעשה מרכבה ודבר קטן הוייה דאביי ורבא
לקיים מה שנ' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא׳ שדה הוייה אבוק עלי
בין שני חכמים אלו׃ אמ' רבא שלש דמעות מוריד הקב"ה בכל יום על מי
שפסק ללמוד ואינו לומד שנ' ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי׳
שתה מים מבורך זה תלמיד חכם שאין לו אלא קבלה כבור שנתכנס לתוכו
מעט מים׳ ונוזלים מתוך בארך זה תלמיד שמבין מעצמו ודן ודומה
דבר לדבר כבאר שהיא מגלת מים חיים מכל צדדיה אחר כך משקה לתל'
מידים שנ' יפוצו מעינותיך חוצה׳ ונחזור לענין ראשון׳ ולארץ לא יכפר
לדם שבשביל שפיכות דמים הגשמים נעצרין מדורותה למד שנ' ויהי רעב
בארץ שלש שנים שנה אחר שנה כיון שעלו ישראל ברגל אמר להם דוד בדקו
שמא יש בכם ע"ז שאין הגשמים נעצרים אלא בשביל ע"ז בדקו ולא מצאו׳ עלו
משנייה אמ' שמא יש בכם עריות שאין הגשמים נעצרים אלא בשביל גלוי עריות
בדקו ולא מצאו׳ עלו בשלישית אמ' להם שמא יש בכם שפכות דמים הושב
באורים ותומים ויאמר יי' על שאול ועל בית הדמים על אשר הרג את הגבעונים
וכי לא הרג אלא הגבעונים והלא הוא הרג אנשי נוב ישראלים וגבעונים וכהנים
אלא שהיה שאול דורש לעצמן אשר ימרה את פיך יומת וכולם המרו אבל
הגבעונים הנם הרגם לכך נדרש דמם׳ ויקבצו ראשי האבות מאותו
היום נאסרו שבטים לבוא זה בזה ומיכתי הותרו מאחר פילגש בגבעה

אמרו חכמים אין להן לישר' שמחה כחמשה עשר באב וביום הכפורים שבהן בנות ישרא' יוצאות וחולות בכרמים ואומרות שא נא בחור עיניך וראה מה אתה בורר לך׃ וכל בת ירשת נחלה ממטות וג' וכי אפשר לבת לירש שני שבטים באחת אלא זו שאביה ממטה ואמה ממטה׃ אין לי אלא בת בן מניין קל וחומ' הוא ומה בת שיורע כוחה בנכסי האב יפה כוחה בנכסי האם בן שיפה כוחו בנכסי האב אינו דין שיפה כוחו בנכסי האם נמצאת אומ' בן קודם לירש נכסי האם מן הבת׃ ולא תסב נחלה למה נשנה אלא אחד לסבת הבעל שהוא יורש אשתו ואחד לסיבת הבן ששניהם יורשין׃ רא' זו והלאוין ממצוות שאינן נוהגות לדורות לכך נפסקו בגבעת בני בנימין׃ סא"ל בני מנשה קאו למשה אנת קלת לבת תירש אוריים שי בן מאימך יתזווגן בנאת צלפחד מן גיד שבטם ואתקלת אירושה לא תתקן לשבט אחר פקד על לא יתזווגן אלא משבטם׃ ומה תקנת שבטים שלא יתערבו זה בזה מי שירש אשה אם ירש קרקע מעלין אותה בדמים ונותנין לו דמיה׃ ואם יהיה היבל לבני ישרא' מה צורך לזה אלא הממכר חוזר ביובל וזו ירושה אינה חוזרת אפלו ביובל כמו שפירש רבי סעדיה ז"ל׃ ולא תסב נחלה ממטה אל מטה וג' וכל בת ירשת נחלה בדבור אחד נאמרו זכור ושמור בדבור אחד נאמ' לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ולא האוזן יכולה לשמע דכת' הלא כה דברי כאש נאם יי' וכפטיש יפוצץ סלע׃

השלמתי חומש הפקודים בעזרת מי שאנו לו מודים׃ והכל עבדים ואנחנו לו מיחדים׃ אשר בידו נפש כל חי ורוחינו בידו מפקדים׃ שוש רש׃

[illegible]

אתחיל במדרש משנה תורה ממדרש החפץ שתחלתו פרשת ואלה הדברים בעזרת משפיל ומרים׃

אלה הדברים

אלה הדברים מוכיח אדם אחר הן ימצא זה משה

וים הכפורים
שבו נתנו
לוחות שניים
ומחל לישר' חטא העגל
על מעשה העגל
ובו ביום נקרא
קדושה סלחתי
כדברך

ומשה עשר
אב מאי שמחה
יוצאת בשה לפי
שכלו בו מתי
מדבר

לפי שבכל שנה
שנה בת קול
יוצאת בערב
תשעה באב
ואומרת צאו
לחפור ובו ביום
יצאו לחפור וקצו
בנה שלא קרה
פגיעתה
ומצאת אחד
ביום ודעו
דבר בטלה
הרה מיקם
בו אותו
סמוך

שבת

רבי ע״ה שהוכיח את ישראל ועליו נאמ׳ ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב
טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת תוכחת מגולה תוכחתו של משה מאהבה
מסותרת זו אהבתו של בלעם שהיה מברך את ישראל והיתה אחת בפה ואחת
בלבו ולא עוד אלא שבקש לקללן והיה המלאך הופך את הקללה לברכה: אלה
הדברים אם לשון פסילוס למד תורה והיא מתנחתת צא ולמד ממשה רבי
ע״ה אתמול כי כבד פה וכבד לשון אנכי והיום אלה הדברים אשר דבר משה אל כל
ישראל שכולם עומדין שלא יאמר אחד לו הייתי עומד בפניו הייתי משיבו על מה
שהוכיח ומפני מה הוכיחן סמוך למיתה שכן אמרו חכמ׳ אין מוכיחין אלא סמוך
למיתה שלא יהא מוכיח וחוזר ומוכיח ושלא יהא חבירו רואיהו ומתבייש
ושלא יהיה בלבו עליו משטימה: הנעלם אנה לם יעיד להם הד׳ לספר
א״א למה כאן נאמן שריטה פב״נדא או מא כאן מכהם פנ״ינה
או מצוה לם תדכר מן קבל או תהדיג יכתק עליה אתפהיל פכדלה הנמ פי
משנה תורה׳ במדבר בערבה שהוכיחן על מעשיהם בשטים שהן
בערבות מואב: מול סוף על שאמרו המבלי אין קברים במצרים לאן הד׳ על
ים סוף: בין פארן הדה הי עצת מרגלים שנ׳ וישלח אתם משה ממדבר פארן
ובין תפל שדיברו תפלות על המן ונפשנו יבשה׳ ולבן זה המן לאותם ק״ל
ותדמרו עליה מרתין לאולי קאו ועתה נפשנו יבשה ולתאוה ונפשנו קצה בלל
הקלקל: אמא בכונה פמאה לבן אל׳ נגה פיה ועינו כעין הבדלח אל׳ הו אלגלו
אבין אלאבי׳ וחצרות׳ אנקלוס אומ׳ ובחצרות ארגיזו על בסרא ולם
יתבין לנא הד׳ אר הדה נסיונות אלדי תלאות דכרהא אנן במפרדהא שנ׳
ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה והד׳ קא׳ ר׳ יהודה אן בחצרות היתה
מחלקתו של קרח׳ ודי זהב זה מעשה העגל׳ אחד עשר יום מחרב ד״ך
הר שעיר יקולאן לטריק אל׳ פרתסאוהא ארבעין סנה מסירהא אחדי עשר
נהאר לו אטעתם׳ ר׳ יהודה אומ׳ אלו עשרה נסיונות שניסו אבותינו את
המקום ואלו הן שנים במן שנים במים שנים בים שנים בשליו ואחד בפרן
במרגלים והלא אינן אלא שבעה שנ׳ במדבר בערבה מול סוף בין פארן
ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב והיכן שלשה אלא ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה׳

ולמה סמך אלו לאלו שלשה אחרונים קשים מן הראשונים בתבערה היו מתאוננים
ובמסה זו רפידים שנ' מה תריבון עמדי מה תנסון את ה' ובקברות התאוה כי
שם קברו את העם המתאוים: ודי זהב די להם בחטאם במעשה העגל אמ'
לו ר' יוסי יהודה עד אימתי אתה מעוית עלינו את הכתובים אין אלו מקומות
אלא על שם המאורע כיוצא בדבר עשק כי התעשקו עמו שבעה על כן נשבעו
שניהם: ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש מכאן שהשנה שנים עשר
חדש: אחרי הכותו את סיחון למה הוכיחן אחר שהכה סיחון ועוג כדי שלא
יאמרו אלו הוכיחן קודם הריגת אלו אין בו יכולת להכותן מיד הוא מוכיח אותם:
אשר יושב בחשבון חשבון קשה לבדה וסיחון קשה לבדו וכן עוג קשה לבדו
ובשן קשה לבדה שניהם על אחת כמה וכמה: הואיל משה באר אין הואלה
אלא שבועה שנ' ויואל משה שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל
לחם היום: באר את התורה אמ' מי ששכח הלכה יבוא וישנה ומי שיש לו
למדרש יבוא וידרש: רב לכם רעה לכם היא הבטלה: פנו וסעו וג' בהר ובנגב
ובשפלה שאין לך אחד משבטי ישראל שאין לו במדבר ובנגב ובשפלה ולבנון
זה המקדש שנ' והלבנון באדיר יפול שהוא מלבן עונות ישראל בואו ורשו את
הארץ שאין אתם צריכין כלי זיין: והנכם היום ככוכבי השמים כלומ' נתקיים
שנ' לאברהם כה יהיה זרעך: והנכם היום ככוכבי השמים כלומ' נתקיים שנ'
לאברהם כה יהיה זרעך: והנכם היום ככוכבי השמים שלשה דגלים במזרח
ושלשה במערב ושלשה בצפון ושלשה בדרום ושכינה באמצע' שנ' מזרח
דברנא פי' דגלים: ככוכבי השמים מכאן אמ' שבע כתות של צדיקים בגן שופטים
עדן זו למעלה מזו דומין לחמה ללבנה לרקיע ולכוכבים ולברקים לשושנים
ולמנורה: לחמה שנ' ואהביו כצאת השמש בגבורתו: ללבנה שנ' יפה כלבנה:
לרקיע שנ' והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע: לכוכבים שנ' ומצדיקי רבים
ככוכבים: לברקים שנ' כברקים ירוצצו: לשושנים שנ' למנצח על שושנים
למנורה שנ' ושנים זיתים עליה: ה' אלהי אבותיכם יסף עליכם ככם אלף פעמ'
אמ' לו למשה רבי אי אפשינו בכך הקב"ה הבטיחנו על ידי אברהם בברכה
שאין לה קצבה שנ' והיה זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים

אמ'

אמ׳ להם זו משלי ועוד ברכתו שלמקום · כאשר דבר לכם היכן דבר והפריתי אתכם
והרביתי אתכם · איכה אשא לבדי טרחכם ישעיה ראה כנסת ישר׳ בתפזורה
אמ׳ איכה היתה לזונה · ירמיה ראה אותה בנוולה אמ׳ איכה ישבה בדד · ומשאכם
שהיו יושבין למשה כמשא ואומ׳ למה השטים לנאה למה את
טרחכם שהיו טרחנין כיון שהוא רואה חבירו נוצחו נוצחו בדין הוא אומ׳
עמדם יש לי ראיה לאחר · חכמים ונבונים וידועים מה בין חכם לנבון חכם
דומה לשלחני עני כשמביאין לו רואה ואם לאו יושב ותוהה · ונבון דומה
לשלחני עשיר כשמביאין לו רואה ואם לאו מביא משלו · הדי עלי פהת
מדרש · ואמא אלד׳ · ענדי הנא אין חכם אלד׳ · מעה גמיע אלמקדמאת ואלתואת
ועארף גמיע אחכאם אשריעה פאלד׳ · כאן מע דלך ינתג באקיאס ויוציא
דבר מתוך דבר וידמה דבר לדבר פהו נבון ואדליל עלי דלך ועד ישראל
ענד רדאתהם קאל להם אלה הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא
ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר · יעני אלדי לם תכון תחתיג אלא מן
מקדמאת פעבר ענה בסתירה · וידועים ביחוס ובמעשים טובים · ואקח
וגו׳ אנשים חכמים וידועים ולא נאמ׳ נבונים שהנבונים מעט ועוד אין בינה
לנגד משה · ואשימם בראשיכם אל תקרא כן ואשימם מלמד שאשמת
ישר׳ תלויה בראש דייניהם · ואצוה אתכם ונאמ׳ ואצוה את שפטיכם אלא
אזהרה לדיין שיסבול עול הצבור ואזהרה לצבור שיסבולו עול הדיין ·
שמוע בין אחיכם שלא ישמע הדיין מאחד מבעלי דינין עד שיבואו השני׳ ·
בין אחיכם להוציא הגוי שאם ראה הדיין לישר׳ בדינו זכות אומ׳ לו כך דיננו ·
ואם בדינם הזכות לישר׳ אומ׳ כך דינכם וכל דיין ששמע מאחד מבעלי
דינין דבר עד שלא בא בעל דינו עמו עובר בלא תעשה והוא לא תשא שמע
שוא · ושפטתם צדק צדק הדין ואחר כך חתכיהו · ושפטתם צדק הלוך
אחר המשפט הצדיק מכאן שאסור לדון בערכיות שלגוים · בין איש
ובין אחיו אמ׳ ר׳ יהודה אפלו בין בית ועלייה · ובין גרו אפלו בין תנור וכירים
נפחתה העלייה וג׳ · בין איש ובין אחיו להוציא יתום שאין מוציאין
ממנו עד שיגדיל בין איש לאשה בין משפחה למשפחה מניין ת״ל שמוע בין

אחיכם: לא תכירו פנים במשפט זו אזהרה לסנהדרין או מלך או ראש גלו' שיעמדון
לישר' דיין שאינו הגון שלא אי' תאמר איש פל' נאה אושיבנו דיין או איש פלו'
גבור או עשיר או קרובי ונמצא מזכה החייב ומחייב את הזכאי מפני שאינו יודע:
כקטן כגדול תשמעון מכאן שנזקקין לטענת קטן מפני ישוב העולם: לא תגורו
מפני איש שלא תאמר מתירא אני מאיש פל' שלא יהרוג בני ושלא ידליק גדישי:
ד"א שלא תאגור דבריך מפני איש: והדבר אשר יקשה מכם קר' תקדם הד'
פי' פרש' וישמע יתרו: ומניין לדיין שלא יושיב תלמיד בור לפניו שנ' לא
תגורו מפני איש ואית דאמרי מן מדבר שקר תרחק: מניין לתלמיד שיושב
לפני רבו ורואה זכות לזכאי שלא ישתוק שנ' לא תגורו מפני איש: ואצוה
אתכם אלו עשרה דברים שבין דיני נפשות לדיני ממונות: ותקרבון אלי כלכם
מכאן שאין לומדין מן הכללות כמו' ביין רבי' סעדיה וקר' כתיר מנכם בערבובי'
ילדים דוחפין זקנים וזקנים דוחפין ראשים אבל להלן מהוא אומ' ראשיכם
שבטיכם זקניכם: ויחפרו לנו מכאן שלא נתכוונו אלא לבושתה שלארץ כתיב
הכא ויחפרו וכת' להלן וחפרה הלבנה ובושה החמה: ויורידו אלינו מכאן שארץ
ישראל למעלה מכל הארצות: ויבואו עד נחל אשכל מגיד הכת' שנקרא על
שם סופו וכן ויבאו מרתה וכן ויקרא משה להושע יהושע: ותרגנו תרתם
וגניתם: כאשר ישא איש את בנו שהוא מעבירו מכל נזק: ותשבו בקדש
מדת יה' קנה והיא כתר מה גלסו פי' מדה ואחדה לקו כימים אשר ישבתם
וכאן קבל' ויצלה הס' קדש מן חין ברנע מן מצרים סנתין וקר' והימים אשר
הלכנו מקדש שמונה ושלשים שנה וסנתין בעד נחל זרד עד שבאו לירדן
צאר מנחמהם פי' גמלה' למרבר ארבעין קנה: ונשמרתם מאד אינו מקפח
שכר כל בריה ובריה מצוה אחת ביד עשו והיא כבוד אביו וכבר נתתי לו
הר שעיר ואיני חוזר בדברי: לא חסרת דבר מכאן שהיה המן מתהפך לכל
מיני מטעמים: אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה אבל יצרא מצרינן
שזה שכר שיתה מגונה מואב אבל הקטנה קראה לבנה בן עמי לכך נאמ'
אל תגרם כלל: המה יבאו שמה בימי יהושע ולהם אתנה בימי עזריא
והם יירשוה לימות המלך המשיח: אל תצר את מואב וכי עלת בדעתו

שלא שא

שלמשה לא שדרש קל וחומ׳ ומה מדין שלא באו אלא לעזור למואב נאמ׳ לו
צרור את המדינים מואבים עצמן לא כן שכן: כי ירשה לעשו מכאן
שהגוי יורש את אביו מן התורה׳ אבל ישמעאל עבד שהבן מן השפחה עבד
ומה שקנה עבד קנה רבו: ד״א אין לו ירשה שהוא פרא אדם מדברי אמ׳
הקב״ה למשה לא כשם שעולה בדעתך אלא אל תצר את מואב שתי פרידות
יוצאות מהן רות המואביה ונעמה העמונית שמהן יצא המשיח הוי אל
התגרם׳ ויהי כאשר תמו וידבר יי׳ אלי מן הנא עלמנא אתן לס כאן סבב
לכטאב יי׳ למשה מן בעד למרגלים מתל מא כאן יחדיה מן קבל ועלי אן
נבוותה בגיר תוסט למתכליה אלא למא אחיה פעלהם: ונפן ונעבר געל
הנא ריוח בוסט לפיסוק ליעלמנא אן ליס בעד מרורהם מן בני עשו ראוהו
לי מואב בל הבו סיחון ועוג כמי באן פי פרש׳ פרה בלאנה אתבע הנא מואב
כמי קד אסתוו עמון ומואב ליאן קד נתן להם הקב״ה ארצם במתנה ולא איש
לי ויבזב פגעל הני ריוח׳ והעוים הישבים בחצרים הד׳ ליעלמנא אן ליס
עאדהא בלאחד אבימלך לד׳ נשבע לו אברהם שלא יקח ארצו פיעלמך
אן קד אנתקלת לי גירה פלדלך יגוז אסתפתאחהא: קומו סעו ועברו את
נחל ארנון מה טבו של נחל ארנון לו שני הרים שהיו מימות עולם זה כנגד זה
אדם עומד בהר זה וחבירו בשני ומסיחין זה עם זה ואדם מהלך שבע
מילין עד שהוא יורד לתחתיתו שלהר ובאחד שתי מערות ובשני דדיין
מכוונים כנגד פתחי המערות ובדיתן מימי בראשית מה עשו האמוריין הלכו
הגבורים שבהם וישבו במערות ואמ׳ כשירדו ישראל לתוך הנחל נבוא עליהן
מכאן ומכאן ומלמעלן ומלמטן ונשמידם אמ׳ להן הקב״ה קומו סעו אל
תיראו מהן: היום הזה אחל תת פחדך מכאן שעמדה לו חמה ד״א תנא אחל
אחל לגזירה שוה והיכן במלחמת עמלק: ואשלח מלאכים ממדבר קדמות
ולהלן הוא אומ׳ וישלח ישראל מלאכים למלך שרועה הדור הוא הדור׳ ומה
הוא קדמות זה מדבר סיני שירדה בו קדומה שהיא התורה שנ׳ יי׳ קנני ראשית
דרכו קדם מפעליו מאז: כאשר עשו לי בני עשו והלא כת׳ וימאן אדום נתן את
ישראל עבר בגבולו יש אומ׳ שהוא חוזר על אכל בכסף תשבירני ויש אומרין

שהוא חוזר על מקצת בני עשו והכי׳ שרח אדון וקאל כמא תנעל בעין בני עשו
ועשית לו כאשר עשית לסיחון אלו היתה חשבון מלאה יתושים אין כל בריה
יכולה לשלוט בהן ואלו היה סיחון יושב בבקעה אין כל בריה יכולה לשלוט בו נתנן
בידו בלא יגער׳ אל תירא אותו קדר תביין הדי פי פרש׳ פרה׳ צידונים שהן צדין
הכל׳ ענקים שהן מענקין חומה בקומתן׳ רפאים שהכל רפים מהן׳ זמזמים
שכלמה שזוממין עושין׳ נפילים שהכל נופלים מהן אעפ״כ נתנן בידם בלא
יגער׳ יקראו לחרמון שריון למה צריך להזכיר זה אלא שלא יטעו וישנו התחום
לכך פירש שיש לו שמות הרבה׳ ולמכיר נתתי את הגלעד זש״ה לי גלעד לי
מנשה אליהו הנביא מתושבי גלעד מעיד על תחית המתים מנשה מעיד. על
פקידת עקרות יהודה מחוקקי מעיד שהקב״ה הציל תמר מן האש וכן חנניה
מישאל ועזריה מבני יהודה׳ ד״א לי גלעד לי מנשה אחר כך אפרים מעוז
ראשי ואחר כך יהודה לי גלעד זה אחאב שנפל ברמות גלעד לי מנשה
כמשמעו אפרים מעוז ראשי זה ירבעם יהודה מחוקקי זה אחיתופל שהיה
דורש על התורה מואב סיר רחצי זה גיחזי׳ על אדום אשליך נעלי זה דואג
על פלשת התרועעי אמ׳ הקב״ה עלי לפלש להן זכות לעשיותן רועים או לצון׳
הלוא היא מלה זו כתובה בהי שהיה כתוב על ערשו אות מן השם והיא הי׳
תשע אמות ארכה ולעאדה אן יכון אלסריר אטול מן אלנאים תלת׳ פיציר טול
עוג שש אמות באמת איש יעני שכאן מן אלנאס גיר עוג וקאלו אהל אלמדרש
אן עוג מאנשים שהיו בתיבה וקאלו אן עוג ישב לו על עץ תחת סלונית שלתיבה
ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם והיו מושיטים לו מזונות ונשאר
שנ׳ נשאר מיתר הרפאים׳ ולמה התורה ספרה בגבורת עוג להודיע שבחו
שלמשה שנצחו ואעפ״שהוא גבור׳ מכנרת תרג׳ מגניסר והו מוצע פי אל
שאם כתיר אלגנאת מעמל פיה בנאים לאכבן טול גמיע אלפואכה׳ ואת יהושע
צויתי מלמד שנתעטר בשש עטרות בהוד בכבוד ובגבורה ובחכמה ובסמיכה
ונשלמה זאת הפרש׳ בעז׳ שבח׳

ואתחנן אתחיל בפרש׳
בעזרת נשקף בשלפי שנאן׳ ואתחנן זשה״ תבוא תפלתי לפניך
באמרתך הצילני׳ ואתחנן מלשון תחנה ר׳ אומ׳ מלשון תפלה ויש

אומ׳ מלשון חנם לפי שכשעלה משה למרום אמ׳ל הקב״ה אמ׳ לו הראני את כבודך
הראהו מה שלמעלה ומתן שכרן שלצדיקים ושלכל אדם אמ׳ לו משה האוצר
הזה שלמי אמר שלבעלי תשובה אמ׳ וזה שלמי אמ׳ שלבעלי תורה אמ׳ וזה שלמי
אמר למי שאין בידו מעשה ולא דבר מאו אני נותן לו מאוצר זה שנ׳ וחנתי
את אשר אחן וריחמתי את אשר ארחם לכך נאמ׳ ואתחנן באותה שעה אמר
הקב״ה טב ד״יעול חויא לביתך ולא ייעול בר נש לביתך אלו לא הראיתיך אוצרותי
לא היית שואל ממנה : עשרה שמות לתפלה תפלה שנ׳ ויתפלל משה בעד
העם : זעקה ונאקה ושועה שנ׳ ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים ונאמ׳ שמעתי
את נאקת בני ישראל : קריאה בצר שנ׳ בצר לי אקרא יי׳ : רנה ופגיעה שנאמ׳
ואל תשא בעדם רנה ואל תפגע בי : נפול שנ׳ ואתנפל לפני יי׳ : פלול שנ׳ ויעמד
פנחס ויפלל : תחנה שנ׳ ואתחנן והלא יודע שכבר נגזר עליו שלא יכנס לארץ
ולמה היה מטריח כל זה אלא שלא יאמר אדם הואיל וחולה שלי מסוכן הוא
לא אתפלל עליו אלא אל ימנע אדם עצמו מן הבקשה ומן התחנה שהרי משה
רבי׳ ע״ה עשה דיאתיקי שנ׳ ועריו נתתי לראובני ולגדי : ולמכיר נתתי את
הגלעד : ואצוה אתכם את כל אשר תעשו והתפלל שנ׳ ואתחנן אל יי׳ : יי׳
אלהים תעלם אן אדני אלמכתוב אלף דלת נון יוד ישיר בה אלי שרו שלעולם ויתן
אלהים אלמכתוב יוד הי וו הי ישיר בה אליה תע׳ פקט ואנמא דכרה הנא באסם
אלמשתרך לאן אלהים אסם משתרך יקע עליה תע׳ ועלי אלמלאיכה ועלי אלחכאם
וקצדה הנא יתשפע פי אלדון מן רתבה׳ אלמלאיכה ואנמא סבב תשפע משה
וקד עלם אן קד אנתהא אגלה מן הד׳ אלעאלם בסבב טביעי לאן עמרה ק׳
ועשרין סנה ואיצא מן גהה אלגזרה אלדי קד נגזרה עליו כי לא תעבר את
הירדן הזה ובין כטיה וקא׳ על אשר מריתם והדי הו אלאקוא עלי מא בינא
פטלב אן יזאד לה דלך מן גהת אלמעגז אלדי יכלף אלעואיד אלטביעיה לא תרי
אן חזקיה קטע עליה באלמות פי דלך אלזמן פלמא תצרע אלי אללה עמל לה מעגז
בצל המעלות ואגל׳ טו׳ סנה כמא קא׳ הנני יוסף על ימיך חמש עשרה שנה
את תרא אנה יקול יי׳ אלהים אתה החלות להראות יעני אנך סייד אלעאלם יא
מנפד פעלך ותדבירך פיה והו אלה לפעלך במשיתך אתי כנא ענך באלהים

הנה לאנה מכתוב ביוד ה״י וה״י יעני אנך קד ערפת עבדך עט׳מתך ואנך קאהר
אלשרס באלוגוד ואלוגדת שי מן לא שי פלא שי ישבה מרתבתך פי אלעלם ולאנה
לך וערפת עט׳מתך אפעל לי מת׳למא פעלת עלי טריק אלמענה׃ אשר מי
אל בשמים ובארץ ענד מן יעתקד אן אלקוי אלפלכיה הי אלאלהה יעני רוחאניאת אל
פלך פי אלארץ במת׳למא כאנו עובדי ע״ז יעבדון אסתקלאל אלמא ואלנאר ויעבדון
אלאנסאן אלכאן מת׳ל נמרוד ופרעה וחירום׃ וכגבורותיך אד׳י נלחמת אלמצריים
עליהם כמי קאלה יי׳ איש מלחמה יי׳ שמו וכד׳י במלחמת עמלק וסיחון
וג׳ירהם מענאה פי הד׳י כלה אנת אלמוגד אלפלך במא פיה ואלארץ במא פיהא
ואלכארק עאדתהא וטבעהא במשייתך פאן כאן מן סבב נקטה פלכיה פקד
אוגדת אלמעגז ואנת מוגד אלפלך וקאדר עלי כרק טביעתה׃ ואן כאן מן סבב
זיאדה׳ כיפייה טביעייה מן אלארץ פכד׳לך והו מעני אשר מי אל בשמים ובארץ
פבד׳י יתשפע באלמלך ותמאמה פי ואגב אלוגוד פתחקק ד׳לך׃ כל מקום
שנ׳ יי׳ היא מדת רחמים שנ׳ יי׳ יי׳ אל רחום וחנון אלהים היא מדת הדין׳ עד
האלהים יבא דבר שניהם׳ אשר ירשיעון אלהים׳ אעברה נא ואראה את הארץ
דרש ר׳ שמלאי מפני מה משה נתאוה ליכנס לארץ אלא אמר הרבה מצוות
ניתנו לישראל ואינן מתקיימות אלא בארץ שנ׳ אלה החקים והמשפטים אשר
תשמרון לעשות בארץ ואכנס כדי שיתקיימו בידי כדי שידעו כל באי
העולם כמה היה משה מחבב את המצוות׃ ההר הטוב זה הר המוריה׳
והלבנון זה בית המקדש כמו שפירש אונקלוס׳ ויתעבר יי׳ בי מלשון עברה
וכן תרגמו׳ ולטעם המדרש מפני מה משה מחבב ומטריח על הגבורה
והוא יודע שכבר נגזר עליו לא מפני שהיה מחבב הדיבור לפני הקב״ה׳
רב לך הרבה שכר טמון לך׃ רב לך שאמ׳ משה אכנס ואבנה בית המקדש
אמ׳ אם תבנה אותו אינו חרב וישראל חוטאים ואכלה אותם אלא ישוב רגזי
בחרבנו ואניח אפי׳ עוד בדבר הזה אבל בדברים אחרים אתה גוזר ואני
מקיים׳ אחר כך אמ׳ לו הקב״ה עלה ראש הפסגה וראה בעיניך מלמד
שהראה הקב״ה למשה הרחוק כקרוב והנמוך כגבוה׃ וצו את יהושע
צוהו שלא יירא מהממות שבעה עממים׃ ונשב בגיא בשביל מעשיהם

הרעים בפעור ונחטאת מרהבתהם׃ אלה החקים קד תבין פי פרשת אם
בחקותי׃ לא תוסיפו על הדבר הד׳ נהי ען אזיאדה פי אשריעה או אנקצאן
ובדלך לא יגוז לכהן העולה לדוכן אן יזיד שיא או ינקץ בברכת כהנים׳
ואתם הדבקים ביי׳ יעני מתלחדין באהל אעלם אלד׳ הם מתעלקין באדראך
ועודה תע׳ חיים כלכם היום שאלו צדוקים את רבן גמליאל מנין שהקב״ה מחיה
מתים אמ׳ להן מן התורה שנ׳ הנך שכב עם אבותיך וקם ולא קבלו ממנו
אלא אמרו דלמא הוא וקם העם הזה ונה אמ׳ מן הנביאים שנ׳ יחיו מתיך נבלתי
יקומון אמרו דלמא הם מתים שהחיה יחזקאל אמ׳ מן הכתובים שנא׳ דובב
שפתי ישינים אמ׳ דלמא מרחש מרחשי שפתוהון עד שאמ׳ מן הפסוק
בזה למען ירבו ימיכם וימי בניכם וג׳ לתת לכם לא נאמ׳ אלא להם מכאן
לתחית המתים מן התורה וסנבין ד׳לך בפרש׳ האזינו׳ ואתם הדבקים
בזמן שאתם דבקים ביי׳ אתם חיים׳ ראה למדתי אתכם מה אני בחנם
למדתי כך אתם בחנם למדתם ממני וכן כשתלמדו לדורות לא תלמדו
אלא בחנם מכאן שאסור ללמד בשכר׳ ושמרתם ועשיתם חת׳הם עלי אל
עלם ואלעמל אד׳ הם מרתבטין בבעציהם בבעץ ולא תתם אשריעה אלא במגמועהם
עהם וקאל אין לו להקב״ה בעולמו אלא (חוץ) ארבע אמות שלהלכה יעני אלאנסאן
אלעאלם אלעאמל הי אלהלכה׳ כי היא חכמתכם ובינתכם איזו היא חכמה
ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומ׳ זה חשבון תקופות ומזלות וכל היודע
לחשב ואינו מחשב עליו הכת׳ אומ׳ ואת פעל יי׳ לא הביטו׳ תקופות וג׳
וגמטריות פרפראות לחכמה קנים ופתחי נדה הן הן גופי תורה כלומר
קשות׳ בכל קראנו אליו מכאן שתפלת הצבור נשמעת ואפלו יש בהן חטאים
שהרי אמ׳ כל תענית שאינה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה
רע ומנאה הכת׳ בסממני הקטרת אבל יחיד דרשו יי׳ בהמצאו אימתי
בעשרת ימי תשובה׳ אמ׳ ר׳ פינחס ע״ז קרובה והיא רחוקה היא עמו בבית
וצועק אליה ואינה שומעת והקב״ה רחוק והוא קרוב מן הארץ ועד לשמים
העליונה שמונת אלפים שנה ואדם לוחש בתפלתו והוא שומע שנ׳ כיי׳ אלהינו
בכל קראנו אליו׳ חקים ומשפטים צדיקים לא תפרש ולא תפריט פיהא [illegible]

במתל מוהב והבאן אל׳ יתבלה׳ יעני מאת שקיה או כמתל עבל׳ ואדא [illegible]
אל׳ יהבה וכדה למעבודה הד׳ אפריאט׳ ולא תפריט יעני תסמה שריך אל׳
בעצהם אל׳ יהבה למעבודה ג׳ נגאסס וג׳ ושאות וג׳ פירזן או כבעץ אמם
אל׳ יבעול בתו ולתו בלשריעה עאדלה באלאלקייאת ואנטקייאת׳ רק מית
שיום תקפה עליו משנתו אינו עובר׳ השמר לך זו אזהרה למשכח תלמודו
ועוד אמרו חכמים שמר לך מלקלל עצמך ושמר נפשך מלקלל אחרים׳
ד״א ושמור נפשך מאכילת סם המות או דבר מגולה׳ אשר אנכי נותן לפניכם
היום והלא כבר ניתנה בסיני אלא עניינו מסדרה היום והכל׳ קל אגאון [illegible]
אנת תליהא עליכם ליום׳ והודעתם לבניך בלשון הודעה לי עלמתני אן גתהד
פי רקך ייחוד השם פי קלוב אולאדך ולו תקליד לאתי אד׳ כברו ברהנו [illegible]
ודלך הו אלמטלוב׳ יום אשר עמדת לפני יי׳ אלהיך בחרב ר׳ חזקיה אומ׳ וז
יכול אתה לשלשל את השמועה שלשלה עד משה ואם לאו תפוס ראשון
ראשון או אחרון אחרון מה טעם יום אשר עמדת׳ ותקרבון ותעמדון [illegible]
שקיבלו את התורה מעומד׳ חשך ענן וערפל קד בינא דלך פי פרשת
וישמע יתרו׳ מע אנה אן הודה חגב ואלמאת אמואר׳ ותמונה [illegible]
ראים זולתי קול יעני לם תדרכון חקיקתה תע׳ אד׳ לא תדרך אדהאנכם אלא
חקיקה׳ אבגאם והו תע׳ לא גסם ולא קווה פי גסם׳ זולתי קול יעני קול [illegible]
על עקולכם מן לזות אמכלוק פאדרכתם מנה עשר הדיברות׳ ויגד
לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים כולם מפי הקב״ה
לעשתכם אתם בארץ ללמד שרוב המצוות תלויות בארץ׳ ונשמרתם
אחד לנפשתיכם הד׳ אנדאר ען אעתקאד אלתגסים אד׳ כל גסם מרכב מן
חשיא ואגסט לאגבאם מן מאדה וצורה׳ פן תשחיתון ועשיתם פסל
ו[illegible]ות כל סמל קד תקדם ביאן דלך כלה פי פרש׳ וישמע יתרו׳ ופן תשא
עיניך וג׳ וראית את השמש שלא תתור בעין לבך ותשא על דרך עבודתן
[illegible]ראור יעלמך הנא מא עלו בה עובדי ע״ז ודלך אנהם ראו אשמס [illegible]
פי צאהר פעלהא בכונהא אפאדה׳ לעאלם לנור לצאהר מע [illegible]
ראהור לשמש ולברורה בצהור אקמר וכו׳ לכוכב פבאנו [illegible]

ויאקיה מאנו יסמוה זחל בוזן ויקולו אנה צורה שבה אסוד הדם יאכל אנדם
מוכל באלאקלים אלוואלד · הו רום אלחבשה ולדלך כאנו אהלהא סודאן ומן ולד
פי סאעתה סמי נחס ויסמון אלמשתרי אלפקיה וצורתה צורה שבה גמל אלמנלד
סנים אלשרור מוכל באלאקלים אלב וקאלו אנה גלב עלי אקלימה פתרכה בזמ—
וברודי ואלמולוד פי סאעתה לא יחדת עלם : ויסמון אלמריך אלקתאלהו צורה
שבה אחמר מתקלד סלאחה והו מוכל באלאקלים אלג ואהל הדי אלאקלים
שגעאן שקד מאילין אלי חמרה ואלמולוד פיה יכון שגאע : ויסמות אל
שמס אלמלך אלה צורתה צורה מלך גאלס עלי כרסי מלכה ואלגנד בין ידיה והו
מוכל באלאקלים אלראבע והו אקלים אלאנביא ואלעלמא והו אכתר סעאדה
וראחה מן סאיר אלאקאלים ואלמולוד פיה תרתפע רתבתה מן רתבה אבאיה :
ויסמון אלזהרה אלצביה חסנה והי מוכלה עלי אלאקלים אלכאמס ואלמולוד פי
סאעתהא יכון חסן אלמנטר לא חג לה אלי אלנאס : ויסמון עטארד אלאחסב והו
דו דקה בצר מתל אלשבה אלאחסב אלדי ינטר פי דקאיק אלחסאב ואלמולוד
פיה יכון דו דקה בצר וחדס עלום ומערפה פי אלגנאיע אלמהניה כאנה
והו מוכל עלי אלאקלים אלסאדס ויסמון אלקמר אלאמיר והו שבה וזיר אלמלך
לאנה מקתבס אלנור מן אלשמס והו מוכל באלאקלים אלז והי בלאד אלתרך
משקין אלעיון אכדין פי אלגמאל ואלמולוד פיה יכון נאקץ אלפטרה בליד :
חשר הלך יי' אלהיך ונעלהא וסאטה לאלתדביר לא לתעבד : פלמא
נתדו עובדי עז הדה אלכואכב פא עלה פי הדי אלעאלם מוותרה פיה פעבדוהא
וצנו אנהא תכון וסאיט פנפת אלשריעה הדי כלה וקאלת אנה תע הו אלדי
ינבגי אן יעבד ויעטם ויעלן בתעטימה וטאעתה ולא יפעל דלך לגירה
בל נהוה תע תקצד אלאפראד ותפרד עמא דונה : ואותכם לקח יי' יעני
כלכם לעבודתו ולירחתו ואן כאן אלגאה ואלעקאב לכל באי העולם וכן הוא
אומ' על שלשה פשעי ישרא' : מכור הברזל הו אלבוטי יעני מן מוצע אלכלאץ
אלחדיד : ד"א שחרץ ישרא' חמה מכל האבצות ואלגאון קאל שביה בכור
אלחדיד : כי יי' אלהיך אש אוכלה קד בינאה פי פרשת ו
בניס ובני בנים ונושנתם אקאמו פי ארץ ישראל מן יום

כי תוליד

רבנו הא' גלות המלך יויכין ע״ד ונושיותם יתי תמאן מאיה וגו' סנה׃ ד״א
חרבה ירושלם עד שעבדו בה שבעה בתי דינין ע״ז ואלו הן ירבעם בן נבט ובעשא
בן אחיה ואחאב בן עמרי ויהוא בן נמשי ופקח בן רמליהו ומנחם בן גדי והושע
בן אלה שנ' אמללה יולדת השבעה מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם
בא' והשח' ועש' פסל ועשיתם הרע וג' להכעיסו מלמד שהיו מבקשין אי זו
עבירה שהיא מכעסת אותו׃ וכמה הוכיחן ירמיה ואמר להן ושבת עד יי'
אלהיך ושב יי' אלהיך את שבותך וריחמך שובו אליו ולא קיבלו מיד התחיל
לקונן עליהם איכה׃ **איכה** ולא השגיחו׃ שלשה נביאים התחילו
בדברי שהיתה נבואתן קנתרין דברי קהלת דברי ירמיהו דברי
עמוס אמ' ישמע' מה הוא ואיש ואביו ילכו אל הנערה יכול לשם תאוה
ת״ל למען טמא את מקדשי שמו שקוציהם יכול לשם תאוה ת״ל למען טמא
את מקדשי׃ אמ' ר' אבהו והמה כאדם עברו ברית זה אדם הראשון אמר
הקב״ה אדם הראשון הכנסתיו לגן עדן וצויתיו ועבר על הצווי ודנתי אותו
בשלוחין וקוננתי עליו איכה דכת' איכה אל תקרא אלא איכה׃ אף אתם
הכנסתי אתכם לארץ וצויתי אתכם ועברתם על הצווי ודנתי אתכם ב'
בשלוחין וקוננתי עליכם איכה ישבה בדד׃ איכה ישבה בדד ד״א
ויקרא יי' צבאות לבכי ולמספד ולקרחה אמ' הקב״ה זה בשביל עונותיהן
של ישרא' אבל לעתיד לבוא מהוא אומ' והיה אור הלבנה כאור החמה׃ אור
החמה יהיה מזוקק שבעתים׃ ד״א זש״ה על מה אבדה הארץ וג' ויאמר יי'
על עזבם את תורתי לא אמר על ע״ז ולא על גלוי עריות ולא על שפיכות דמ'
להודיעך כמה גדול עון ביטול תורה׃ כולו אוהב שחד **מעשה**
באחד שהלך לדיין לדון לו ואמ' לו בקש לי שתי בקעיות
של עצים מנא לי שתי חביות שלמים כדי שידון לך למחר אמ' לו הדיין
עשה לי כלים שעשית לי אמש כדי שאדון לך הנך כפחי נפש מצאה אלמנה
אחת בדרך שהייז הולכת לדיין ואמרה לו מה עשה בדינך אמ' לא עשה
לי כלום אמ' ומה זה שהוא איש אני שאני אשה על אחת כמה וכמה זה זריה
מן הדרך לקיים מה שנ' יתום לא ישפוטו וריב אלמנה לא יבא אלי׃ ויגוד

מעשה באחד שהלך אל הדיין לקבול אליו שנגנבה טליתו מצאה מוציאה על
מטת הדיין׃ ועוד מעשה באשה אחת שנתנה לדיין מנורה של זהב הלך בעל
דינה והביא סייח של זהב לדיין השכימו לדין ומיד הדיין סותר טענותיה
מזה לו ואמרה לה יגהר דינך קמך כמנרתא דדהבא אמ׳ ומה אעשה וכפה
סייח את המנורה׃ איכה ישבה למה היא על אלף בית שעברו על התורה
שניתנה באלף בית וכן דוד אומ׳ שבעה מזמורות על אלף בית ואול בשנותו את
טעמו ואב׳ אליך יי׳ נפשי אשא וג׳ אל תתחר במרעים וד׳ אודה את יי׳
וה׳ אשרי איש ירא את יי׳ וו׳ אשרי תמימי דרך וז׳ תהלה לדוד׃ וכונה
נקץ נון מן תהלה לדוד למא ראי בראב ירושלם בקול ירמיה נפלה עטרת
ראשינו פקל סומך יי׳ לכל הנופלים ונקץ או במזמור בשנותו את טעמו
לחכמה אדי אעתבדת למזמור מן אוולה אי אכרה׃ ומזמור אליך יי׳
נפשי אשא נקץ בוק למא ראה ברוח הקודש כראב הארץ ואביתכמו של
מק תבוק הארץ והו זאיד תלאתה הרוף סימן תפא יענו אנה ועדיק ישפי
למתבאל נא רפא נא לה׃ ואמא תמאנין אשרי תמימי דרך במי ענה
תמאן אלחאן הו קו על השמינית וקיל אן דוד הו תמאן אולאד יישי פסלו
לה יי׳ פעלה׃ ואמא נקצאן או מן הודו ליי׳ וג׳ יאמרו גאולי יי׳ תנביה
אילא על סת מצאיב תלחק וקד דכרהא פי אלמזמור׃ ואמא קו משיר
המעלות פי אלמזמור אב׳ למעלות לכונה גאמע לאלנגור ופיה אלעון מן אלה
תע׳ עזרי מעם יי׳ עושה שמים וארץ׃ כאלמנה לא אלמנה ממש אלא שהלך
בעלה ודעתו להחזיר אליה׃ שרתי במדינות מקום שהיו הולכות הן נעשים
עליהם שרים׃ בכה על בית ראשון תבכה על בית שני׃ בלילה של הבוכה
בלילה אפלו קורות ביתו בוכין עמו אפלו כוכבים ומזלות בוכין עמו׃ דין
גלגלו לאנהם פתחו אבלא בלילה לקו ויבכו העם בלילה ההוא׃ טמאתה
בשוליה כמא אן אלחאיץ ליתק יד חקתר חילתהא כדאך אמה לסתגדר
תעדר גובהא׃ גת דרך יי׳ לבו גלת בת יהודה רבטוהן מן שעורהן אלא רבא דיא
חרנאב אלי מן ירושלם אלי לוזי סבעה פראסך׃ ומה דין דפת נשיב
ביין עונו אלא שנכנס נבוכדנצר הוא וכל חיילותיו ואמ׳ להן אהיהן שלכנו

שונא זנות הזהרו מאשת איש שמא יהיה חרון אף עלינו כיון ששמעו אומות ישר'
עמדו והשיאו עצמן לאנשים והיו אומ' לחמנו נאכל ומימינו נשתה רק יקרא
שמך עלינו בר מן תלת מאות עלו ונתקיימה בהן הגזרה: לוא אליכם עוברי
דרך מכאן לקבלנותא מן התורה חד סר זמנא ופלגיה: הביטו וראו אם יש
מכאוב כמכאובי אפלו כדין סדום לא דן אותי בסדום וי' המטיר על סדום עמרה
ועל גפרית ואש ובכן ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה: ומפני מה הקדים
פה לעין שדיברו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם: לפני רודף מלא כשם שגלו
ברודף מלא כך עתידין לגאל בגואל מלא שנ' ובא לציון גואל: אתה לא
סלחתה הד' בעד עקובה והמא קבל יקול אתה לא תסלח: השופכים בקרבה
דם צדיקים איזבל קטלת נביאי יי' ויהואש קטל זכריה ויהויקים קטל
אוריה: ודכר הנא אפך אף יי' מראות אשרה לו' ה' דברים שאירעו
בתשעה באב: אמ' ישעיה הנביא אני הייתי מוטל בבית תלמודי ביום הכפור
ושמעתי קול יי' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמ' שלחתי את עמוס
והיו מלעיגין עליו וקורין לו פסילוס בלשונו לכך נקרא עמוס והיו אומרין
הניח הקב"ה כל בריותיו ולא מצא לשלוח אלא זה שלחתי את מיכה והיו מכין
אותו על הלחי: את מי אשלח ומי ילך לנו אמרתי הנני שלחני אמ' לך והיית
מדבר אליהם תנחומים נחמו נחמו עמי שוש אשיש למה כפול שעתיד
הקב"ה לכפול שכה שמרובה מדת הטוב ממדת הפורענות: ושמתי
כדכד שמשתיך ר' יוחנן הוה יתיב ודריש שעתיד הקב"ה לעשות שער
מזרחי תוא ושני פשפשין שלו שלאבן אחת שלמרגלית אחת והוה חד
מינ' שומע ואומ' אף כהדין בעידנא דשפנא לא משתכח והדין שטיא
אומ' כך דברים לו לאו בדעת לסבלן אחר כך פירש בים ושקעה ספינתו
וירד לעמקי תהום וראה שם מלאכי השרת מסתתין בו אמ' להן מה הוא
זה אמ' לו שער מזרחי שלבית המקדש שלאבן אחת שלמרגלית אחת
ונעשה לו נס ואמ' לר' יוחנן סבא סבא כל דאת יכיל למשבח שבח דאו לא
חמינא יתיה בעינן לא הימנינא לך מיד נסתכל בו ר' יוחנן ונעשה גל
שלעצמות: אמ' ר' פינחס עתיד הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל ולבנות

עליהן

עליהן בית המקדש ש׳ והיה ביום ההוא יהיה נכון הר בית יי׳ בראש ההרים
ונשא מגבעות ש׳ א״ר שמעון נ״ר שמוא׳ שמעתי עליך שאתה בעל אגדה
מהיכן אורה יוצאה לעולם א״ל נתעטף הקב״ה בטלית לבנה והיה כל העולם
מבהיק אור ואמרה לו בלחש א״ל ולמה אתה אומרה לי בלחש והלא מקרא
מלא עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה א״ל כשם שאמרה לי בלחישה
כך אני אומרה לך בלחישה׃ העידותי בכם את השמים ואת הארץ
ארא׳ מ׳ן אלהבתין אד׳ לא יתבי ידו ולדלך למא אבטן ישראל אול מר—
יצה אלעקאב מנהמא עלי נחו קו׳ יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ואחר
כל ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבד׳
למן היום אשר ברא אלהים אדם שלא ישאל מה לפנים׳ יכול ישאל מה למעלן
מה למטן מה לפנים מה לאחור ת״ל ולמקצה השמים ועד קצה השמים׳
השמע עם קול אלהים יעני לם קט יקע מת׳ל מעמד הר סיני אד׳ וררת אלנבווה
עלי אלאמה׃ או הנסה אלהים יעני ראדך אלמעגזאת לכם לא לגירכם ולם תעמל
לאחד אלמעגזאת אלדי עמלת לכם׃ במסות באותות ובמופ׳ במסות הם
שנים ראשונים שעשה משה לעיני העם ואע״פ שקראן אותות שם כפול
הוא ושאר חמש מלות שהן באותות ובמופתים ובמל׳ וביד חזקה ובזרוע
נטויה הן עשר מכות שנעשו במצרים כמו שביארנו בפרש׳ וארא׳ לקחת
לו גוי מקרב גוי שהיו כולן שוים או מגדלי בלורית ואו מגדלי בלורית אלו
ערלים ואלו ערלים יעני מצרים וישראל ואולי ברית אבות אינן ראויין להגאל
לכך נאמ׳ גוי מקרב גוי ער ובמוראים גדולים ע״ב אותיות כשתוציא גוי
שניה שבשמו נ״עם׃ אתה הראית לדעת כי יי׳ הוא האלהים יעני קד—
תחקק ענדך באברהאן ופי אלנבווה איצא במעמד הר סיני וגוב וגורה ת״נ
ואני לא נסם ולא קווה פי גסם אד׳ קא׳ בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין
עוד ואין הגוף בשני מקומות וקו׳ בשמים ממעל יעני עלאיתה ותדבירה
ופעלה יעני פי אלשמים ואלארץ׃ אין עוד יעני לים שי מן אלמוגודאת שבהה
במים סנביין׃ מן השמים השמיעך את קולו ליסרך יעני ליעלמהם טריק אל—
נבווה׃ וידעת היום והשבות אל לבבך מעניה אן ענד אלעלם ואלתצור יקע

אלא עתקיד ותרדירה: ולפי שאין יקל על אעקל כמי קל ואיש נבוב ילבב יענ׳
יעקל וקד תקדם לך אבראהין אקטעייה על וגוד אלאה פי וישמע יתרו ואן אכל
מפתקר לגוודה תע׳ מן קו׳ וידעת היום והשבות אל לבבך כי י״י הוא האלהים ש׳
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: אז יבדיל משה שלש ערים למה נסמכה
פרשה זו לפרשת הצווי על התורה דכת׳ בתריה וזאת התורה אלא כשם שערי
מקלט קולטות מן המות כך התורה קולטת מן המות:
אבתבאט פי ידנא משה פי אשראיע ולם יקול מנד וקד ואלת **תאמר**
אכמל אתקאמה פעל הדה אחתי מצוה אלא קל הויל ובאת חתי מצוה לידי ג׳דיה׳
אקיימנה: את בצר וג׳ שלש ערים שבעבר הירדן היו מכוונות כנגד שלש
שבארץ ישראל חברון ביהודה כנגד בצר במדבר שכם בהר אפרים כנגד
ראמות בגלעד קדש בגליל בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ואין אחת מערי
מקלט קולטות עד שיובדלו ושיהיו כולן שנ׳ שש ערי מקלט תהיינה לכם
ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם מכאן שהתלמוד מביא לידי מעשה
ואעהד הו לנו ולבנינו אד׳ אתורה תכמיל אלע אלאנסאן כלה אמא עי ואכיר:
פנים בפנים דבר י״י עמכם יעני אדרכו שתי הדיברות בגיר תוסט משה
אד׳ כל מא עלם באברהאן פחכם אנבי פיה וחכם סאיר אנאס ואחד: אנכי
עומד בין י״י וביניכם הד׳ פי סאיר אדיברות למי בין רבי פי אדלאלה: אנכי
י״י גא בלפט יחיד לאן כל שכץ יחתאג ידרך באברהאן וגוד אלאה ואחדאניתה:
ד״א שכל אחד ביטל דבור מיכה ביטל אנכי ירבעם ביטל לא יהיה לך מקבל
ביטל לא תשא מקושש ביטל זכור אבשלום ביטל כבד יואב ביטל לא תרצח
אמנון ביטל לא תנאף עכן ביטל לא תגנב ציבא ביטל לא תענה אחאב ביטל
לא תחמד: קאל הנאך זכור וקאל הנא שמור קאלו כל שישנו בשמירה ישנו
בזכירה מכאן שהנשים חייבות בקידוש היום וקד בינא מעאני עשר
הדיברות פי וישמע יתרו והדה פאידה ואחרה פי תניתהא ולמעני אכר
ולמען ייטב לך: ולג׳ לא תתאוה ואד׳ וזכרתי עבד היית במצרים ולמעני
אעטם אן למא נשתברו הלוחות הראשונים וכאן עליהא עשר הדיברות
פראח פלאהא פאעידת לוחות אכרי ועשר הדיברות אכרי ולא תנאף ולא

תגנב

תגנב וו יתיר לפי שחמש דיברות אחרונות פיסוק אחד לבני מערב: קול
גדול ולא יסף יעני לם יעד יאת להם מתל הדה אלחאלה ולא אדרכו שי
גירהא: ד"א ולא יסף לא יסף קול כמותו בעולם כמעמד הזה: מתוך החשך
הי אלחגב אלמאנעה ללמואד כמא בינא: וקאלו פי אלמדרש למה ניתנה התורה
מתוך החשך לפי שסופם לבטלה בסוף ארבעים יום במעשה העגל: וקאלו
איצא היו ישראל במעמד הר סיני ככלה פותחין אחת וקורצין אחת שנאמר
לבבתני אחותי כלה באחת מעיניך: כי ידבר אלהים את האדם וחי כאנו יצנון
אן מן ראי שי מן אלצור אלמלכותייה אלרוחאנייה אנה יהלך ויהלך פמתל קול
מנוח מות נמות כי אלהים ראינו פלמא לם ימותו אקרו באלנבוה ועלם דרגת
משה רבי ע"ה: מי יתן והיה לבבם וג' יצאה מדת הדין ואמרה כפוי טובה
בני כפוי טובה אמ' יי' אלהים אתה תתן תסייע אותנו ליראתך: שובו לכם
לאהליכם זה צרכי הגוף שהיא אכילה ושתייה ותשמיש המטה: ואתה
פה עמד עמדי שהסכימה דעת המקום לדעתו: תנו רב' יתיב הוא ר'
יהודה ור' יוסי ור' שמעון ויתיב יהודה בר גרים גביהו התחילו לספר
בגנותן של אומות העולם אמ' ר' יהודה כמה נאים מעשה אומה זו תקנו
מרחצאות וגשרים ושווקים ר' יהודה דיבר לשבח ר' יוסי שתק ר' שמעון
אמ' מה שעשו לצורך עצמן עשו שווקים להושיב בהם זונות מרחצאות
להתעדן בהם גשרים ליטול מהן מכס הלך בן גרים וסיפר דברים ונשמעו
למלכות אמ' יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לצפורי שמעון
שגינה ייהרג מיד אזלו טשו במערתא ואתעביד להון ניסא ואתברי להון
חרובא ועינא דמיא עד תרתא עשרי שנין יתבין ודרשין ומצלן אתא
אליהו ז"ל אגב פתחא דמערתא ואמר מן מודעיה לבן יוחאי דמית קיסר
נפקו ואשכחו בני אדם זורעין וקוצרין אמרו ומניחין חיי העולם ועוסקין
בחיי שעה ומקום שנותנין עיניהן בו נשרף יצתה בת קול ואמרה להחריב
עולמי יצאתם חזרו למערתכם: שמע ישראל למה הוא אומ' שמע ישר'
דבר אל בני ישראל לא אמר אל בני אברהם או יצחק אלא בני ישראל שלא יצא
מהם פסול [illegible] יי' אלהינו יי' אחד והלא כבר יי' אחד תספיק אלא עלינו החל

שמו יתב׳ שמע ישר׳ מן מצות עשה להעלות על לב כי נר ייחוד שמו ב״ה פלאן
יי׳ אלהינו אלאתנין אלואגב אלוגוד לדאתה הו אלאלה אלדי ינבגי אן יעבד ויעט׳ם ויעלן
בתעט׳ימה וטאעתה והו מעני אלה אחד קאל יי׳ אחד אי אן דלך אלאלה
אלמעבוד הו אלואחד עלי אלאטלאק: מעני אכ׳ר אנהא אשארה שלשה שמות
יי׳ אלהינו יי׳ לאנהא שלשה עולמות עולם המלאכים ועולם הגלגלים ועולם
היסודות ד״א שלשה שמות כאן שני שמות שם העצם ואחד שם הגבורה
לסוד השם: ואנא אעלפך טריק אלתוחיד ונפי אלצפאת עלי מא כאן מן
כלאם רבו׳ ומן כלאם אלפלאספה ומן מא אתצח ענדי:

פהדה טריק ברהאני עלי נפי אלגסמאניה ואתבאת והדה אלחקיקיה: ג׳

לו כאנא אלאהאן ללזם כל
ואחד אן יכון להמא מעני ואחד ישתרכאן פיה והו אלדי אסתחק כל ואחד
מנהמא אן יכון בה אלאה ולהמא מעני אכ׳ר ישתרכאן בה וקע אלתבאין
חתי צארא אתנין אמא כאן יכון בכל ואחד מנהמא גיר אלאכ׳ר מעני יכ׳צה
פיכון כל ואחד דו אסבאב וכל מא לה סבב פהו ממכן אלוגוד ואן כאן מענא אל
תבאין פי אחדהמא פקט פיה אלמעני הו גיר ואגב אלוגוד פצח וגוב אלוגוד
עלי אלחקיקה:

והדי ברהאן אכ׳ר קריב איצא: לו כאנא
אלאהאן יפעלא מעא פהמא מפתקראן לגמע אלג׳
מלה וכל מפתקר פליס בואגב אלוגוד וליס הו אלאה ואן כאן כל ואחד מנהמא
יפעל פי וקת מא ולא יבטל פי דלך אלוקת פאחדהמא ידבר תחת אלזמאן אכ׳ר
פעלהמא ידבר באלזמאן ויכון אלפעל בעד אלבטלאן הו כרוג מן אלקווה אלי אל
פעל ולא בד מן מכ׳רג להמא והדי מחאל כמא דכרנא: וממא יגב אן ינפא
ענה גמיע תואבע אלגסמאניה ואלצפאת לאנה קד תברהן אנה מוגוד מן
חרכה אלפלך ואנה ליס גסם ולא קווה פי גסם לאן כל גסם מן מאדה וצורה
וכדי אלתרכיב הו סבב וגודה לאן וגודה בוגוד גז׳יה והו תע׳ ליס סבב לוגודה
לאן כל מא לוגודה סבב פהו ממכן אלוגוד ומנה׳ ואנה לא גסם ולא קווה פי
גסם ולא תלחקה לואחק אלאגסאם פליס הו דו כם לאן אלכם עבארה
מסאחה אלגסם וליס הו דו גסם ולא הו דו כיף לאן אגנאס אלכיפייה ארבע

וה׳

והי כפייה תלחק אלכ״ם ואלמנפעלאת וליס הו ינפעל לאן גירה אלמפעול פיה וקד
תקדם אנה ואגב אלוגוד לדאתה׃ וליס הו דו אסתעדאד לאנה יכון גירה
אלמעד לה ולא הו דו נסבה לאן אלנסבה שבהייה אמא ואנמא תכון בין שיין
תחת נוע ואחד קריב צׄרורה ואלוגוד אנמא יקאל עליה ועלי מא סואה באש
תראך מחץ׃ ולא הו דו אצׄאפה אד׳ מן כון אלמצׄאפין אלאנעכאס באלתכאפו
והו תעׄ ממכן אלוגוד וליס הו דו אין אד׳ אלאין עבארה ען חצול אלגסם פי מכאן
ולא הו דו מתי לאן אלמתי עבארה ען אלזמאן ואלזמאן ערץׄ תאבע לאלחרכה
ואלחרכה תאבעה לאלגסם אלמתחרך ולא הו דו וצׄע לאן אלוצׄע עבארה ען
נסבה אגזא אלגסם בעצׄהא אלי בעץׄ ולא יקאל עליה ועלי מא סואה אפעאל
לאנהא תלזם אלשבהה בגירה מן אלפאעלין וקד אנתפת׃ ולא הו ינפעל לאן
גירה אלמפעול פיה ולא יקאל עליה צורה אד׳ אלצורה מתעלקה באלהיולי פאן וגוד
מתעלקא בגירה וליס וגודה בגיר מאהייתה לאן אלוגוד אלדי הו לאניה הו ערץׄ
תאבע לאלמאהייה וכל ערץׄ מעלול תאבע וליס לה חד לאן ליס לה אסבאב
מתקדמה לוגודה פי אלחרכה לאן אלחד מרכב מן אלאגנאס ואלפצול׃ ולא
לה צפה זאידה עלי דאתה לאן כל צפה לא תכלו ען אחד ה׳ אקסאם אמא
חד אלשי או גז׳ חדה או שי כארג ען דאתה והו ערצׄי לה או נסבתה לעלה
או פעלה וקד אנתפת הדה כלהא׃ ולא יקאל עליה גוהר לאן אלגוהר עבארה
ען מאהייה אד׳י ערץׄ להא אלגוהר ערץׄ לא פי מוצׄוע והו מא כאן
מאהייתה גיר אניתה ולא יקאל ואחד אלא באלתסאמח לאן אלואחד ואלכתיר
מן באב אלכם וקד אנתפת הדה כלהא׃ ואנמא נעני וצפה פיהא פהי צפה
פעלאו יכון מעניהא סלב עדמהא פסבחאן מן אד׳י לחצה אלעקול אדראך
דאתה עאד אדראכהא תקצירא׃ ואד׳י לחצה לזום אפעאלהא ען אדראך
עאד עלמהא גהלא׃ ואד׳י ראמה אלסן תעטימה באוצאף עאדת כלאל
בלאגה עגזא ותקצירא׃ תני רב הקורא קרית שמע צריך שיאריך
בדלת שלאחד כדי שימליכהו על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות
העולם׃ מעני הדה אלמלכה הו אן יגעל דהנה פי אלמהאת אלמוגודאת
ויעלם באלפכרה אן ליס שי ישבהה תעא אלא אן תם דאת מבאינה לגמיע אל־

רוחות והו מעני דהמלכה: ומעני ארבע רוחות העולם כנאיה ען דארבע דקוי די
צדדיה מן דפלך שנ׳ אלה ארבע רוחות השמים העולם יוצאות מלהתיצב על
אדון כל הארץ: וכונת דהמלכה בלד׳ אר׳ הו נהאיה דפיסוק לאן דוחדה׳
דתקיקייה כ׳ נהאיה׳ דוגוד אד׳ יאעתברנאה מבד והו בדאיה במעני סלסלה׳ גו׳
וגוד והו נהאיתה בחסב דקהקרה ההד אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין
אלהים: תנו רב׳ חביבה קרית שמע שניתנה לישראל שהן משבחין תחלה ואחר
כך מלאכי השרת שישראל אומ׳ שמע ישראל ואחר כך אומ׳ המלאכים ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד וכן הוא אומ׳ בעמדם תרפינה כנפיהם וכי יש ישיבה
למעלה והלא המלאכים אין להם קפיצים וכן הוא אומ׳ ואשמע אחרי קול
רעש גדול משקלסתי קלסו אחרי מלאכי השרת ולמה הוא אומ׳ ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד בלחש לפי שכשעלה משה למרום גנבה ממלאכי
השרת: ד״א יעקב אמרה משה לא אמרה לכך נאמרה בלחש׳ אנשי
חמדה אומ׳ שהיא שבח למלך משל למטרונה אחת שהריחה ריח תבשיל
משובח שלמלך ונתאותה לו אם תאמר תנו לי גנאי הוא לה ואם תשתוק
היא מתצערת נתנו לה בחשאי: ויש אומ׳ יי׳ אלהינו יי׳ אחד יי׳ אלהינו בעו׳
הזה יי׳ אחד בעולם הבא כדכת׳ ביום ההוא יהיה יי׳ אחד ושמו אחד׳
חביבין ישראל ממלאכי השרת שהן מזכירין את השם אחר שתי תיבות
שנ׳ שמע ישרא׳ ומלאכי השרת אומ׳ אחר שלוש שנ׳ קקק ואחר כך יי׳ צב׳
חביבין ישראל ממלאכי השרת שמלאכי השרת יש מהן אומ׳ שירה ביום
ויש מהן בשבוע ויש מהן בשבעים שנה ויש מהן בששים שנה אבל ישר׳
אומ׳ שירה בכל עת ולא עוד אלא שאין מלאכי השרת אומ׳ שירה עד שיאמ׳
ישראל תחלה שנ׳ ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים: וכונת עאן שמע
גדולה ליעלמנא אן ליס הו סמע הנא בל קבול ואדראך וכד׳ תתמה מתלה
אד׳ יגודה וחדאניתה לא תדרך כל בגבריהאן אמא קאיד למצוות ממש׳
הורה ומקבולה: וכד׳ דל שלאחד גדולה שאין סוף לגדולתו שלמורא בה׳
ואהבת את יי׳ אלהיך הי מחבתה ומחבתה הי במערפה׳ מוגודאתה מן
מלך ופלך ואסטקסאן פאדי ערף הדה דעצמה במקאחה׳ הדה דאפלאך ומא

ומסירהא ועצמתהא ואכתלאף תרכיבהא מיד הוא אוהב ומשבח לבורא ב״ה׃
בכל לבבך בגמיע קוי קלבך ובכל נפשך בגמיע קוי נפסך וקד בינא פי בריאת
מא הו קוי אלטביעיה ומא הי קוי אלנפסאניה׃ ובכל מאדך בכל ממונך לפי
שיש בבני אדם מי שממונו חביב עליו כנפשו׃ ומן הדי אלנץ עלמנא אן תם
טביעה תגלב אלאנסאן לאמר מא ואמתת״ל אלי יסמא יצר רע ואלדי יגלב על
אכמאלהו אלנזועי ואלנאטק אלדי נזעה לטלב אלפצאיל והו יצר טוב וקד געלת אל
תורה טבע אלנפוס ואלעקל יראח לאלאנסאן אלכיר ורשותו נתונה לו׃ ד״א בכל
לבבך באלתצור ובכל נפשך באלתצדיק ומאדך אלקוה עלי מא ילזמך אלתצור
ואלתצדיק ואלאנתהאר פיה ורפע אלמגאלטה ותביין אלראי אלצחיח מן מאדך יעני
בגבורה׃ אפכר ומן הדי׳ עלמנא אן אלתורה דעת לאלעולם כלהא עלי אלכמאל
והו קו ואהבת את ה׳ אלהיך וקאל לאהבה את ה׳ ואלדי פי דלך וקאל בכל לבבך׃
והיו הדברים האלה וג׳ על לבבך יעני ייחוד השם׃ ושננתם לבניך אלתלמידין
שהתלמידים קרואים בנים כמו באן פי פרש׳ ראשי המטות׃ ושננתם שיהו
מחודדין בתוך פיך כשאדם שואלך אל תהא מגמגם אלא אמור לו מיד׃ ודברת
בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך זו מצות עשה לקרות קרית שמע פעמ׳
פעמים בכל יום וכל בני אדם קורין כדרכן בין עומדין בין יושבין ומן קולה
ובלכתך בדרך עלמנא אן העוסק במצוה פטור מן המצוה׃ וקשרתם לאות
על ידך זו השמאלית שנקראת יד של ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות
עמלים וזו מצות עשה לקשור תפלין שליד׃ ולטוטפות בין עיניך זו מצות
עשה להניח תפלין שלראש׃ בין עיניך במקום שמוחו שלתינוק רופס כת׳
הכא בין עיניך וכת׳ להלן ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת מה להלן במקום
שיער אף כאן במקום שיער׃ למען תהיה תורת ה׳ בפיך מכאן שהנשים
פטורות מן התפלין׃ וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך זו מצות עשה
לקבוע מזוזה בפתחי השערים׃ ובתים מלאים כל טוב אפלו ערפי חזירין
מכאן שאנשי מלחמה מותרין לאכול נבילות וטריפות אם אין להם מה
יאכלו׃ השמר לך פן תשכח מכאן אמרו אין ארי נוהם מתוך קופה
שלתבן אלא מתוך קופה שלבשר ועננו שלא תאכל ותשבע ותשכח ה׳ אל׳

בה׳: את יי׳ אלהיך תירא ר׳ שמעון העמסוני היה דורש על כל את ואת שבתורה
עד שהגיע לאת יי׳ אלהיך תירא ופירש אמרו לו תלמידיו למה פירשת אמר
כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל על הפרישה עד שבא ר׳ עקיבה
ודרש את יי׳ אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים: ויראת הא׳ בה׳ במערפה׳
מוגודראתה חתי׳ אדי׳ ערפהא וערף חלה וחצהא ערף אנה פאעל פיהא וממד
להא לבקא פיאפה תע׳ ואותו תעבדנו תפלה׳ ובשמו תשבעו מ״ע עשה
אן נקסם באסמה תע׳ ענד אלחאגה תעטימא לה לאנה ארפע רתבה ג״ל ועלי׳
לא תנסו את יי׳ אלהיכם יעני לא נגתהד ונמען אייצא באמתחאן אנבי נער
אן תצח לנא נבואתה לא נאמין שיש יי׳ בקרבנו: ועשית הטוב והישר
מכאן שמחייב אדם עצמו במקום שלא חייבה אותו תורה: מה העדות
והחקים והמשפטים יעני מא אלסבב פי תשריענא בא לתורה אלתי פיהא עדות
וחקים ומשפטים פקל עבדים היינו וכו׳ יקול על מנת כך הוצאתי אתכם
ממצרים על מנת שתקבלו עליכם עול המצוות: לטוב לנו כל הימים לעולם
שכולו טוב והוא חיי העולם הבא: לחיותנו כהיום הזה הו הדי אלבקא ת׳׳ל
גסמאני אלמתר מדה׳ מא: וצדקה תהיה לנו יעני פצילה והיגזיה ת׳׳ל
פצאיל כלהא אד הי כמא׳ אנפס אי נאיתהא: ומן הדי אנך עלמנא אן קיד
גמלה׳ אלשריעה שיאן צלאח אנפס וצלאח אבדן: לא תכרת להם ברית יעני
לשעבדי ע״ז ונניחם בארץ ישרא׳ לעבודה: ולא תחנם לא תתן להם חן בעיניך
שלא תאמר מה נאה פלו׳ זה וקא׳ אייצא לא תתן להם חניה בקרקע: ולא
תתחתן בם דרך חתנות אסרה תורה והבא על הגויה מכין אותו מכת מרדות
ואם היו בשעת מעשה ופגעו בו קנאין נהרג כמעשה פינחס בזמרי: כי
יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מליחשב בקהל מכאן שהבן מן הגויה
גוי: ותעלם אן מכת מרדות את קל מן אלמלקות בגהה אחד אין לה אומד
ולא יסמח מנהא אפלו מת תחת המכה ואמא אלמלקות אומדין לה ואלכף
לאנהא אקל יעני ׳ג ולו כאן יחתמל אכתר: מזבחותם תתצו יעני מצוה
עלינו את לאף ע״ז כל דבר כראוי לו מא כאן דרכו בשרפה כאן ומא כאן
בהרס כאן ומא כאן בקטע קטענאה קא׳ מניין שאם קצץ אשרה והחליפה

שחייב לקוץ שנ׳ אבד תאבדון׃ כי אתם המעט מכל העמים מעט יה׳
אנכם אקל מהם מגמועין כמי קי׳ לגחון׃ ד״א אם אינכם עושין רצונו כדכת׳
ונשארתם במתי מעט תחת אשר הייתם וג׳׳ ה״ר נחמן מכאן למדנו שכל
מה שיצא מפי הקב״ה לטובה אפלו על תנאי אינו חוזר׃ ומשלם לשונאיו
אל פניו להאבידו יעני את לזכור את יפעלהא לעאציין יגזו עליהא בעולם
הזה ויכון הנאכהם בעולם הבא בשביל מעשיהם הרעים׃ שאין הקב״ה
מקפח שכר כל בריה ובריה׃ ונשלמה זו הפרש׳ בעזרת שדי בה׳

אתחיל בפרש׳ והיה עקב בעזרת מי שבשר

לאברהם בעקב׃ והיה עקב זשה׳ עקב ענוה
יראת יי׳ ארזאר יעלמך בשכר המצות בעולם הזה זאיד על שכר העולם
הבא׃ את הברית זה שנ׳ לאברהם אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון
גוים׃ ואת החסד זה חסדו של יעקב שנ׳ קטנתי מכל החסדים וג׳ אשר
עשית את עבדך׃ אשר נשבע לאבותיך זה יצחק שנ׳ בו שבועה ולאח׳
חשבה וכן הוא אומ׳ אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק׃ יכול ברית של
לאברהם בלא חסד או שבועה לאו לא תן לו פה היפה שבשלשתן וכן ביצחק
וכן ביעקב וכן הוא אומ׳ תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבו׳
ואהבך בשביל אברהם שנקרא אוהב למקום שנ׳ אברהם אוהבי׃ וברכך
בשביל יצחק שנ׳ ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק׃ והרבך
בשביל יעקב שנ׳ בו והרביתיך׃ ועשתרת צאנך שהן מעשרות בעליהן׃
והסיר יי׳ ממך כל חלי זו מרה שכל חליים תלויים בה׃ מעמהם אן תל׳
אברלאט על׳ נהת מ״א לתי הי לארבע והי לצפרא ולסודא ולבלגם ולדם ש׳
הן סבב כל חולי והו יצחיח על׳ גהת מ״א׃ לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך
מן הולד׳ וקיל על׳ גהת לנאדר לשערי שלא יהיה בך עקר בתלמידים׳
וגם את הצרעה הי עאהה קאתלה וקיל הו חיואן מודיקה על׳ מתל קולה
וצרעה שבעינוה שהיא ממיתה׳ וקד נבהנא על׳ דלך במעני אכר פי ואלה
המשפטים׃ פסילי אלהיהם משפסלו נעשה לו לוה׃ אבל ישרא׳ אינה נאסרת
ע״ז שלהן עד שתיעבד שנ׳ ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר וסבב

כון ע"ז שלגוי ת"א אסר כהנייה משפסלה לפי שחזקתו עובד ע"ז וישראל אין חזקתו׃
לא תחמד כסף וזהב עליהם הרי נהי ען לא אפתנפיע בצפוי נעבד׳ ולא תביא
תועבה זו אזהרה לכל הנהנה מע"ז ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שמא
יהנה ותהיה מוקש ויבוא לעבדה וזו הרחקה יתירה וכן הנהנה מהן לוקה
שתים אחת משום ולא תביא תועבה ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה׳
והיית חרם כמהו כל מה שאתה מביא מע"ז הרי זה אסור ואפלו חליפי
חליפין׳ וכן פירות שביעית׳ שני פסוקים הבאין כאחת ואין מלמדין לשאר
איסורין׃ שקץ תשקצנו מכאן שע"ז מטמאה כשרץ במגע ואינה מטמאה
במשא ואינה מטמאה לאיברים הא כיצד שאם קטע ממנה יד או רגל אינן
מטמאין וכן הוא אומ׳ תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה הנדה אינה
מטמאה לאיברים אף ע"ז ובאהל כמת׃ ר"א ותעב תתעבנו היו קורין לה
פני המלך קורא לה פני הכלב׳ ויענך וירעיבך והלא המן עמהן וכן הוא
אומ׳ לא חסרת דבר אלא שהיה המן יורד דבר יום ביומו וכל מי שלא מלא יוצקן
אין שם האמונה בקרבו׳ למען ענתך לנסותך מענאה לשהר פי׳ ועלם אן מן
אנקטע לעבאדתה רזקה מן חית לא יעלם׃ לדעת את אשר בלבבך להודיע
לכל באי העולם האמנתך בבורא כה אמר ה׳ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת
כלולותיך׃ וקיל אן לנסתך ליעוודך אשקא מן לא אשר לא נסתה כף רגלה׳
כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא וג׳ יעני ליס אקתצר פי אל
אנסאן הייה אלאשיא אלתי הי אלאכל ואלשרב ואלדוריאת׳ אמוחד אלא לדרך
מוצא פי יי׳ עלי מא קאל אפקות מימר מן קדם יי׳ שמלתך לא בלתה מעליך
קיל עלי גהת אלאגדה שאל ר׳ אליעזר את ר׳ שמעון מהוא דין רבת שמלתך לא
בלתה מעליך אמ׳ לה ולא היו צריכות תכבוסת אמ׳ ענני כבוד היו מגהצין
אותן אלא באור אמ׳ ולא היו גדולים אמ׳ אנמטיון הזה כל מה
שהוא גדול נרתיקו גדל עמו׳ אמ׳ ולא היה ריחן קשה מן הזיעה אמר
מתגמרין היו בדשאי הבאר שנ׳ וריח שמלתך כריח לבנון׃ כי כאשר
ייסר איש את בנו היה מכה והולך תוסס כך כשהקב"ה מיסר את ישראל
מיסרן בדרך רחמנות׃ ולטעם המדרש כשהקב"ה מיסר את ישראל

הוא מיסר אותן מיעט ומרבה עמה רבות [illegible]
הוא ובשהוא מיסר את אומות העולם [illegible] למרבה ישבי׳

הוא מדבר עמהן קשות ומעומד שנ׳ נתב לריב יי׳ ארץ טובה הה״ד ויתן
לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים ארץ שעשויה הוילאות הוילאות׳
צבי שפירותיה קלין׳ צבאות גוים מה הצבי הזה אין עורו מחזיק את בשרו
כך ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה׳ ארץ נאמ׳ ארץ יב׳ פעמים ואוהן׳
כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה׳ ארץ הרים ובקעות ארץ זית
שמן ודבש ארץ אשר לא במסכנת ארצך אשר אבניה ברזל ארץ אשר
יי׳ אלהיך דורש אותה כי יביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים על הארץ הטובה
אשר נתן לך ארץ זבת חלב ודבש הרי יב׳ ללמדך שהיא לי״ב שבטים׳ כי
יי׳ אלהיך מביאך אל ארץ טובה אנשי אגדה אומ׳ מביאך לראות שלחן ערוך
בגן עדן שנ׳ אתהלך לפני יי׳ בארצות החיים׳ וכביכול הקב״ה מיסב למעלה
מן האבות וכל הצדיקים עמו שנ׳ והם תכו לרגלך והוא מחלק להן מנות ול
תתמה על דבר זה שהרי בשבילם הוא מיסב בין שני הכרובים שנ׳ דודי לי
בין שדי ילין קל וחומ׳ בגן עדן הוא מביא להן פירות מגן עדן ומי הרא שנבין
הכל חולקין כבוד להקב״ה לברך והקב״ה אומ׳ למיכאל ומיכאל לגבריאל וגבריאל
אומ׳ לאבות העולם ואבות העולם חולקין כבוד לדוד לברך והוא מתחיל
ואומ׳ כוס ישועות אשא ובשם יי׳ אקרא ועליהן אמ׳ דוד מה רב טובך אשר
צפנת ליראיך׳ ארץ חטה כל הפסוק הזה לשון שיעורין חטה אפלו חטה
אחת אוסרת את הכרי אם היה דבר שיש לו מתירין או פתחים בבית
מנוגע אם שהה כדי אכילת פרס ממנה שעורה עצם כשעורה מטמא
בבית הפרס׳ וגפן גפן כדי רביעית לנזיר׳ ותאנה כגרוגרת לענין הוצאת
שבת׳ ורמון לענין טומאה כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים׳ ארץ זית
שיעור כזית שמן לבלילה ויש אומ׳ שמן בכזית׳ ודבש הוא דבש תמרים
ככותבת לענין אכילת יום הכפורים׳ ארץ אשר אבניה ברזל מרחה
בכון אמעוררן פיהא׳ ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן בשעה שירד
המן תיקנה משה׳ יהושע תיקן נודה בשעה שנכנסו לארץ׳ דוד ושלמה
בט תיקנו הנחמה׳ וחכמי משנה תיקנו הטוב והמטיב על הרוגי בית תור׳
הטוב שלא הסריחו׳ והמטיב שניתנו לקבורה׳ ורם לבבך ושכחת מכאן

אמרו העושר דוחה מבעליו יראת שמים: למען ענתך לנסתך להיטבך בא'
באחריתך מענה ליתעוורו אשקיא ואתעב לחתי יחאדבו ילדי הענק ויאפו
לאין אמכון פי אבריאדי ישעת אגסם ואתשעת יוגב אשנאעה: כי הוא הנתן לך
כח לעשות חיל יעני קד געל פיך קווה ודאי יגיב לאכתסאב אכמאין גמיעא
ערים גדולות ובצורות בשמים דברה תורה כאן לשון הבאי: וכן דברו חכמ'
לשון הבאי בפרכת ותפוח ואשכל: ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה
לחם לא אכלתי וג' הדה הי מעגזאת ולא ילתפת למן יתהוו הדי אלא אהי הדי
אמעגז אדון מן קריעת ים סוף או מכת בכורות או גירהא מעאגת ביאנה
בתלך ואסראר אלאהיה פאנצרפת ענה מחסוסאתה כלהא ובקי עקל פקט:
כת' ואשב בהר וכת' ואנכי עמדתי בהר יש אומ' בשעה שהיה עוסק בתורה
שבכתב היה עומד ובשעה שהיה עוסק בתורה שבעל פה היה יושב: דא'
אקאם פי אגבל מתל ותשבו בקדש ימים רבים: ואתפש בשני הלוחת מכאן
שהיו מבקשין לפרוח עיין בפ'ס ולכל היד החזקה בסוף זה המדרש: וארבעה
דברים יתירות לוחות שנים על הראשונים נעשה להן ארון תחלה ונאמ' בהן
טוב והבהיק בהן קלסטר פניו שלמשה וירדו ביום הכפורים קץ מחילה וסליחה
לישראל: ואתנפל לפני יי' ד' ברכיה אומ' לא הניח זוית ברקיע עד שהתפלל
עליה: כי יגרתי מפני האף תנו רב' חמשה מלאכי חבלה שלח הקב"ה בישראל
כשעשו העגל ואלו הן אף וחמה ומשחית וזעם וקצף אמ' זכר לאברהם ליצחק
ולישראל נסתלקו שלשה בשבילן נשתיירו שנים שהן אף וחמה אמ' משה
לאהרן בשבילך יסתלק אחד ואני אעמוד באחד: ואשליך את עפרו
אל הנחל הירד מן ההר וכת' אחד אומ' ויזר על פני המים וישק את בני ישראל
אלא מלמד שספק לזה ולזה עיין בפ'ס והם עמך בכי תשא: ולמה נסמכה
מיתת אהרן לשיבור הלוחות אלא שקשה מיתת אהרן כשיבור הלוחות
יי' אלהים קד יתשפע באהרן כמי דכר פי ואתחנן: ואפסל שני לחות וג'
אספירין היה למשה בתוך אהלו וממנו העשיר יעני מעדן גוהר וממנו עשה
הלוחות: ויכתב על הלוחות הדי אמר טביעי עמב והו אכתב עלי אמר
צנאעי לאן לוחות ראשונים טביעיה מלוקה ואכתב עליהא מלוק והאוני

ענו משה וקד ד'כרנא ד'לך בכי תשא נמצא שישב בהר מאה ועשרים באותע
בארבעים יום הוריד לוחות ראשונים שנ' בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים
לוחות הברית: ואשב בהר ארבעים יום וג' כי שחת עמך וג' עשו להם מסכה
בעליה שנייה נאמ' ואתפלל כבראשונה ארבעים יום: ארבעים שלישית
הוריד לוחות שניים שנ' כתב לך את' ויהי שם עם יי' ארבעים יום וג' ויכתב
על הלוחות: ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ונסתלק
הענן וכי במוסרה מת והלא בהר ההר מת אלא כיון שמת אהרן ונסתלק הענן
חזרו לאחוריהן שמונה מסעות וספדוהו במוסרה וכיון שספדוהו שם
כאלו מת שם והחזירום בני לוי לכך הסמיך לו בעת ההיא הבדיל יי' את שבט
הלוי לכך אתה מוצא באלה מסעי במסעות שחזרו ממוסרה לבני יעקן:
ד'את אגבל כלה אסמה הור ופיה מראחל כתירה מתקארבה תחת הד ההר
וקיל אן מן גמלה' תלך אלמראחל מוסרה והו מחת פיהא והו אלמכאן אלדי
ואלגבל כלה אלי טלעה אסמה הר ההר בעמום: לשרתו ולברך בשמו הנ"ש
ברכה לשירות מה שירה בכהן מיוחס אף ברכה: ועתה ישראל מה ד'אל
תקרי מה אלא מאה מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום: הן
ליי' אלהיך השמים יעני אלפלך אלמחיט: ושמי השמים סאיר אלפלך ואפלאך
אלמכוכבה ולד'לך קאלו ע"פ שני רקיעים הן: ואדלאל על ד'לך מא קאלה ולוי
אלה יעני דוד אתה הוא יי' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמ' וכל
צבאם פהדא מן קולה' הדי אלכלאם אן אלשמים מא עדא פיהא שי מן אלנור
ושמי השמים פיהא כוכבים מעתברו סעה' אלאפלאך וכרייתהא והרכתהא
אלדאימה אלסרמדייה ואלן כל פלך מנהא מסיר תלך פנה ובין כל פלכין מנהא
כמא מחייל פנה גלין אגסם ולא כלל בינהא ולא כלא בל מינמתה ממלווה
פאעתברו אכתלאף חרכאתהא ואפלאך תדאויר להא סגאר ואפלאך
חאמלה לאלכואכב ואפלאך ממתלה ואעתברו חאלה' אלמחיט מנהא והו ערבות
אלד'י לא כוכב פיה והו מדיר לאלגמיע מהלך לה אחרכה איומייה וקתרה עב'
תשבה במבדאה כאפתנה' אליר על' אלעלם והבמילה ולם נעלם קדרה והו
גסם לטיף לא במכאן אחמכאן כלהא וקד הו קוי באשרף ישבה אלמלאיכה

פאן אלאנסאן יפזע ויבהת כמי קאל דוד: כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה
אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו פבאנה יקול לישראל אד הם זכרו אלעאלם
מא אלמטלוב מנכם מה יי׳ אלהיך שאל מעמך הן ליי׳ אלהיך השמים יעני אעתמדו
ועד עאלמי ואחסבו אנפסכם איה תגדו אנכם לא שי לכן מאהבת יי׳ אתכם
ומשמרו את השבועה וג׳ אד שמרו דרך יי׳: רק באבותיכם בחר יי׳ אי עאל
פסולת שיצאת מהם: כי יי׳ אלהיך הוא אלהי האלהים יעני אלאה אלמלאיכה אד הי
אלהים למא דונהא: ואדוני האדונים קייד אלאפלאך אד הם אדונים למא דונהא
פאדי אעתברת הדה אלאפלאך אתי הי אחרון פהי ערץ אלמלכה והי מע אתחקיק
מנפייה ענה תע׳ אד הי משתקה מן הדי אלמעני בל אלאפלאך באלאת גסמאניה
פלם ימכן אדלאה אלא באמור גסמאניה תרכיביה ואלמוצוף גיר אלצפה אמא
אלמפארק פאלמוצוף הו אלצפה פלדלך לא יצפה גסמאניה לאלמפארק פבל׳
מא טלבת תתכלם בצפה אלמפארק לא תחסן אלאת תנטק פיה שי באללשן
אלאפאק ולא תתחיר אלמעני אלאחתי לאן אלי יגוד חאיל בין אלגסמאני ואלרוחאני
ולא אעתבאר באלחס בל באלפכר ואלתצוור פי דאת אלנפס פישרק עליהא אלפיץ
וינטבע פיהא צורה אלמפארק מן גיר נטק באלחואס ולא אדראך כמי קאלו ע״ה
אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה וקאלו דבר זה אין כח בפה לאמרו ולא
באוזן לשמעו ולא בלב האדם להשיגו על בריו: ומלתם את ערלת לבבכם
זו מחשבה רעה: אשר לא ישא פנים במתל מא טלב משה ליסתגפר ען
אלאמה פמא אטאע באזלה׳ אלנובא אלמרה ואנמא אמהלהם פקט כמי קאל
וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם: ולא יקח שחד יעני אדי אלנטא על
יצאת פלא תסקט סייאתה כמי לה חסנאת בל יגאזא בחסנאתה ויעאקב על
סייאתה וסל׳ דלך אן אללה תע׳ עאלם אלמוגודאת כלהא ומדרך אחואל אלעאלם אל
ספלי ואלעלוי קלילה וכתירה לכלייאתה וגזייאתה לאן עלמה בהא מן דאתה
לאן אלוגוד צדר ען עלמה תע׳ פאלוגוד תאבע לעלמה גל ועלי ועלמנא נחן יא
מעאשר אלאדמיין תאבע ללוגוד פלדלך נחן מחלא ללגלט ואלכטא מן גהה מא
מוגודא נחן ובדרהא ואמא אלבארי תע׳ לא טארי עליה ולא כדלך לה ולא
תגייר חאלה פתחקק הדי: עושה משפט גר יתום ואלמנה הדי לבונה עאלם

גזייאת

גזיירות וכלייאות ולא שי' יפות עין עלמה תע' וקדנאין עם כל מקום שאתה
מוצא גבורתו שלהקב"ה אתה מוצא ענותנותו ודבר זה כת' בתו' שנוי בנביא'
משולש בכתוב' בתורה שנ' האל הגדול הגבור והנורא וסמיך ליה עשה משפ'
גר יתום ואלמנה' שנוי בנביאים שנ' כה אמר רם ונשא ואת דכא ושפל רוח'
משולש בכתו' שנ' סלו לרוכב בערבות ביה שמו אבי יתומים ודיין אלמנות'
ואהב גר זה גר צדק לאנה טלב אלמלא לא לדאת אדניא ולאורפהא פאנה
גר צדק אד' הד' אלגיבה קואם גסמה לחתי תכמל נפסה ותטלב מא בה בקיאהא
והו מערפה' וגורה תע' אליהו אקצד: ואהב גר הוסיף לו אהבה על אהבת
רעים: את יי' אלהיך תירא הד' אלגן פיה ארא ואפעל ואלבאק ואקאויל'
אדרא את יי' אלהיך תירא' ואפעל ואתו תעבד: ואלבאק ובו תדבק'
הדבק בחכמים ותלמידיהם: ואקאויל ובשמו תשבע' את יי' אלהיך
תירא זה הוא שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים יעני בה כל
אמור אלטביעייה מתל טול אלאנסאן וקצרה ותלוינה ונזול אלמטר וגירה ליס
דלך ביד אלאנסאן אמא אליראה פהי בידי אדם: הוא תהלתך יענה ומראתך
אלדי פעל לך גמיע אלמענזאת: ואת כל היקום קלו עם על' קביל אלמדרש זה
ממונו שלאדם שמקימו על רגליו: ומאיכן ממונו שלקרח מאוצרותיו
שליוסף לקח הממון והעשיר: ארץ הרים ובקעות ההרים שותים והבקעות
נחלי מים' וארץ מצרים ההר יבש ולא עוד אלא שיש בה יגיעה הרבה בהשק'
וטעם פירות ההר אינו כטעם פירות הבקעה ופצחא באנחה איצא: למטר
השמים תשתה מים ופצחה כדלך לאן מטר אלסמא חאר רטב וחיה אלגב
פיה אלברד ואליבס' וקא' לנא אן הדה אלארץ לא תקבל אלא אלטאעה פאד' אטעתה
קא' ונתתי גשמיכם בעתם: ואד' עציתה קא' ועצר את השמים: השמרו
לכם פן יפתה לבבכם ר' גמליאל ור' יהושע ור' אלעזר ור' עקיבה הגיעו להרהבית
ראו שועל יוצא מן המקדש התחילו בוכין ור' עקיבה מיצחק אמ' למה
בכיתם אמ' על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו אמ' ועל זה צחקתי הרי
הוא אומ' ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו
ומה ענין אוריה אצל זכריה אלא אוריה אמ' ציון שדה תחרש וזכריה אמ'

עוד ישבו זקנים וזקנות וג' אם נתקיימו דברי זה יתקיימו דברי זה ונעוד א' אל
ג'רץ: דרש אתה תמיד במה הוא דורש אותה בתרומה וחלה ומעשר: עני
יי' אלהיך בה יקול אן ענאיתה משתמלה פיהא אד' הי אעדל אלבלדאן לסבב
אנה' וסט אלאקלים כמא ב'ינא פי אחרי מות שני בני אהרן: מראשית השנה
ועד אחרית שנה לאן בראש השנה תפתקד אחואל אקאלימהא באגמע ואל
עקאב פיחכם פיה באלצחה ואלסקם ואלמות ואלחיאה וגיר ד'לך מן אחואל
אנסאן: וקד ד'כרו אלחכמ' עלי הד' כלאם מסתגרב פי מדרש תלים קאלו אמר
הקב"ה אין לי עסק לא בשמים ולא בארץ לא בחמה ולא בלבנה לא בכוכבים
ולא במזלות ולא בכל העולם אלא בזאת הארץ ולואי שתעמוד בידי מפני שהיא
חלקי דכת' עינ' יי' אלהיך בה: מענ' קולהם לי עסק לא בשמים וג' אלא בזו
הארץ הד' מנקוב אלי אלעקל אלפעאל אלדי הו שרו שלעולם לאנה' מוכל עלי עאלם
אלטביעה והו מדבר אלעאלם אלספל בחכמה' מוגדה ומדברה ישתבח שמו
ויתעלה מרומו פינחל אלכלאם כלה לאן ליס הו מדבר שי ממא דבר ואנמא
מדברה גירה עלי מא ד'כרנא פי בראשית: וקו ולואי שתעמוד בידי לאנהא
מנפעלה מתלפה ופעלהא מתבדל יעני אלטביעה כלהא וקצד אגוד אלכמאל
ואלתשבה במבראה: כת' אחר אומ' עינ' יי' אלהיך בה וכת' אחר אומ' המביט
בארץ ותרעד כיצד יתקיימו היו ישראל חייבין בראש השנה ונפסקו עליהם
גשמים מועטין וחזרו בהן להוסיף עליהן אי אפשר שנ' מרשית השנה ועד
אחרית שנה אלא מורידן בזמנן ושולח בהם ברכה ומורידן במקומות הצריכות
להן: לעין רעה כיצד היו צדיקים בראש השנה ונגזרו עליהם גשמים מרובין
וחזרו בהן לפחות מהן אי אפשר שאינו נחם על הטובה אלא המביט בארץ
ותרעד שהוא מורידן שלא בזמנן ושולח בהן מארה ומורידן על ארץ שאינה
צריכה להן שנ' ציה גם חום יגזלו מימי שלג שאול חטאו: ולעבדו בכל
לבבכם פי תצוור אלכמאל אלתאם ולד'לך קאנה' אלתפלה בכוונת הלב אוד' מעלאהא
ותפה באלכמאל ולא עתראף באנה' מפיד' אלעאלם אלחיאה ואלבקא ואנה מדברה
כלה אנואעה ואשכאצה והד' הו מענ' שבח והודייה ושאילת צרכם:
ונתתי מטר ארצכם בעתו לאחר תגלה אחואלכם לאלחיאה אלדאימה אלמקצודה

אתי הי חיי העולם הבא׳ יורה לצינה שהוא יורה את האדמה כחץ׳ ומלקוש היו
מטר לבריך׳ דגנך זו תבואה׳ ותירושך זה היין׳ ויצהרך זה שמן׳ ולא
יהיה מטר קד׳ דכרנא בסבב מיא לגשמים נעצרין׳ ר׳ שמעון אומ׳ ככר ומקל
ירדו מן השמים אם תשמעו הרי ככר לאכול ואם לאו הרי המקל ללקות׳ והיכן
פירושו אם תאבו ושמעתם׳ ואם תמאנו ומריתם׳ כימי השמים על הארץ
שהן חיים וקיימים לעולם וכל׳ אחד או׳ כימי העץ ימי עמי אל זו תורה
שנקרא עץ חיים היא למחזיקים בה׳ פחדכם ומוראכם וג׳ כאשר דבר לכם
היכן דבר את אימתי אשלח לפניך׳ ונשלמה זו הפרש׳ בעז׳ שבח׳

אתחיל בפרש׳ **ראה אנכי** בעזרת מי
שנס לעמו באנכי׳ זה שנ׳ אשכילך ואורך
בדרך זו תלך איעצה עליך עיני אל תהיו כסוס כפרד אין הבן במתג
ורסן׳ ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה ברי באברכה לכון אל יד
פי אוגור באראת ואשר בארעך׳ ונתתה את הברכה על הר גריזים לכון מין
עחד נעבדה עליו ע׳ז׳ לא בעד דלך אוקת מיתנה עליו הברכה׳ ואמי עיבל
פיסמה משתק מן בול אליהו לענס יעניאן קד נעבדה עליו ע׳ז׳ ומע
אתחקיקאן לא בד׳ מן גבלין אחד לברכה ואחד לקללה ואלתאין הדין אל
גבלין אל׳ המה אולמא דלם מן ארץ ישראל וזו מיצוה שאינה נוהגת לדורות׳
וקיל המא אלדי אשתרא יעקב מן בני שכם במאה קשיטה׳ וכיצד עשו
ישראל כיון שעברו את הירדן באו להר גריזים והר עיבל שבצד שכם של
שאצל אלוני מורה שנ׳ הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש
אחרי מקום שחמה שוקעת׳ ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה
עלו לראש הר עיבל והכהנים והלוים עומדין מלמטה באמצע והכהנים
מקיפין את הארון והלוים מקיפין את הכהנים הפכו פניהם כלפי הר גריזים
ופתחו בברכה ואמרו ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה עד שגומרין
הפיסוק ועונו אלו ואלו ואמרו אמן׳ הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה
ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה עד שגומרין הפיסוק עונו כולן ואמרו
אמן עד שמשלימין כל הקללות שבפרש׳ והיה כי תבוא וכנגדן ברכות כהר

גריזים על מה קלני כך אוול מה דכלו מארץ ישראל׃ וקו אחרי דרך מבוא
השמש חלדהמא במזרח ומערב וצפון ודרום׃ וידשתם אותם וישבתם
בה במה ירשתם בישיבה׃ יתלאלוני מורה חית מה בנה אמרהם המוברין׳
אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ כל מצוה שהיא חובג
הגוף היא נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ וכל מצוה שהיא חובת מקום
שאינו חייב בה העושה אותה לא במקום ידוע אינה נוהגת לא בארץ׳ אבד
תאבדון וג׳ מניין שאם קצץ אשרה והחליפה שחייב לקוץ פעם שנייה שנ׳
אבד תאבדון מכאן אמרו שלשה בתים בנוו לע״ז אסור שנ׳ אבד
תאבדון תבש נוטל מה שחידש ואבדתם׃ לא חדש לא הכניס לתוכו ע״ז
והוציאו הרי זה מותר שנ׳ ונתצתם׳ ושלש אשירותהן אילן שנטעו שיהא
נעבד אסור שנ׳ ואשיריהם תשרפון באש החליף נוטל מה שהחליף שנא׳
תגדעון׳ העמיד תחתיו ע״ז וסילקו מותר שנ׳ ואבדתם לא תעשון כן ליי׳
אבד תאבדון זו מצות עשה לאבד ע״ז ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה׳
מן המקום ההוא אתה מצווה לרדוף אחריה בארץ אבל בחוצה לארץ
כל מקום שנכבוש אותו נאבד ע״ז׳ על ההרים הרמים אלהיהן אסורים
וההרים מותרים בהנאה מכאן אמ׳ כל שאין בו תפוסת יד אדם ועבדו לא
נאסר׳ ופסילי אלהיהם תגדעון בזמן שנוהגין בהן מנהג אלהות אבל שאין
נוהגין בו מנהג אלהות מותרין כגון העשויה במרחץ והכל משתנין בפני׳
לא תעשון כן ליי׳ אלהיכם הרי מי שן את לחוק בנות מעיאבד אלה ואת לחוק
כתב אנבווה ומחו אשמות לעיציפה׃ כי אם אל המקום וג׳ מכל שבטיכם
ונאמ׳ באחד שבטיך כיצד יתקיימו הכסף מכל השבטים שקנה דוד
מארונה היבוסי המקום מארנון ומקום בית הבחירה מאחד השבטים׳ לשכנו תדרשו
זו מצות עשה לבנות בית שיהיו הכל חוגגין אליו׳ ובאת שמה והבאתם
שמה זו מצות עשה להביא כל מה שנצטוה בו האדם מקרבן ודמים
והדמים וערכים והקדישות ולקט ושכחה ועוללות ופיאה ברגל שפגע
בו ראשון לבית המקדש׳ עולותיכם זו עולה עולת יחיד ועולת צבור׳
וזבחיכם אלו שלמים שלמי יחיד ושלמי צבור׳ ומעשרותיכם זה מעשר

שני·

שני מעשר דגן ומעשר בהמה ונטע רבעי׳ ותרומותיכם אלו הביכורים שהרי
נאמ׳ תרומת ידכם ונאמ׳ להלן בביכורים יד שנ׳ ולקח הכהן הטנא מידך׳
ובכורות בקרכם זה בכור בהמה טהורה מנין לרבות חטאות ואשמות ת״ל
וכל מבחר נדריכם׳ ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם מכאן שה
שהשלמים נאכלין לזכרים ונקיבות׳ ושמחתם אתם ובתיכם מכאן שהנשים
חייבות בשמחה וכן הוא אומ׳ אתם ובניכם ובנותיכם׳ לא תעשון ככל אשר
אנחנו עושים פה היום זה איסור במות ובשר נחירה שהיו אוכלים במדבר
והתרת הקרבן בכל מקום אינו אלא בבית הבחירה׳ כי לא באתם עד עתה אל
המנוחה זה שילה׳ ואל הנחלה זה בית העולמים׳ ולמה חלקן הכת׳ ליתן
הפרש בניהן׳ והיה המקום וג׳ שמה תביאו הוסיף בזה הפסוק שאין
מביאין הקרבנות אלא מן המובחר שנ׳ מבחר נדריכם׳ השמר לך פן
תעלה עלתיך בכל מקום אין לי אלא עולה שאר קדשים מנין שנ׳ שם תעלה
עולותיך ושם תעשה מה עלייה ענש והזהיר אף עשייה ענש והזהיר׳ וכך
אמרו עולה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה עולה מיוחדת שהיא
בעשה ולא תעשה כך כל שהוא בעשה הרי הוא בלא תעשה׳ רק בכל אות
נפשך תזבח ואכלת בשר בשר ולא גזה בשר ולא חלב ובפסולי המוקדשין
הכת׳ מדבר שיפדו וישחטו׳ רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר לא
להשחתה׳ ואכלת לא כלבך מכאן שאין מאכילין בשר קדשים לכלבים׳
בשר ולא חלב יכול יהוא אסורין אחר שחיטה ת״ל כברכת יי׳ אלהיך׳ יכול
אם קדם מום קבוע להקדישן ונפדו יהוא אסורין ת״ל רק׳ לא תוכל לאכל
בשעריך מעשר דגנך זו אזהרה לאוכל מעשר דגן חוץ לירושלם אחר
שראה פני הבית שלא בפדיון וכן מעשר תירוש ויצהר׳ ובכורות זו אזהרה
לזר שלא יאכל בכור תמים ואזהרה לכהן שלא יאכלנו חוץ לירושלם ואף
ואזהרה לאוכל חטאת ואשם חוץ לקלעים וקדשים קלים חוץ לחומה׳ לא
תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ר׳ יהושע בן קרחה אומ׳ ובכורות מה זה
בא ללמדינו אם לאוכל ביכורים חוץ לחומה קל וחומ׳ ממעשר ואם לפני
זריקת דמים קל וחומ׳ מתודה שלמים שמותרין לזר אלא לא בא הכתוב

לזר שאכל בכור בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים שהוא עובר בלא
תעשה: בקרך וצאנך זו חטאת ואשם וכי מה בא זה ללמדינו אם לאכלן
חוץ לחומה קל וחומ' ממעשר ואם לפני זריקת דמים קל וחומ' מבכור הא
לא בא זה ללמדינו אלא אזהרה לאוכלן חוץ לקלעים׳ וכל נדריך זו עולה
מה בא זה ללמדינו אם לאוכל עולה חוץ לחומה קל וחומר ממעשר ואם
לפני זריקת דמים קל וחומ' מתודה ואם לאחר זריקה קל וחומר מבכור
ואם חוץ לקלעים קל וחומ' מחטאת ואשם שמותרין לכהנים הא לא בא
הכת' אלא לאוכל עולה שיהא בלא תעשה מכאן אמרו מאן דבעית למילד
כר' יהושע בן קרחה תליד ואי לא תליד: ועוד פירש ואמ' ונדבותיך זו
תודה ושלמים וכי מה בא זה ללמדינו אם לאוכל תודה ושלמים חוץ
לחומה קל וחומ' ממעשר ומה מעשר שאין חייבין עליו משום פיגול ונותר
וטמא האוכל מהן עובר בלא תעשה קל וחומ' אלו אלא לא בא הכת' אלא
לאוכל תודה ושלמים לפני זריקת דמים שהוא בלא תעשה: ותרומת
ידכם אלו הבכורים מה בא זה ללמדינו אם לאוכל ביכורים חוץ לחומה
עובר בלא תעשה ביכורים שאסורים לזר האוכלן חוץ לחומה עובר בלא
תעשה ביכורים שאסורין לזר האוכלן חוץ לחומה אינו דין שיהא עובר
בלא תעשה: וכל נדריך זו עולה וזו אזהרה לכל מועל בקדשים: ותרומ'
ידיך זו אזהרה לאוכל ביכורים אחר שראו פני הבית קודם שינחן בעזרה
אבל זר שאכלן אחר שראו פני הבית במיתה בידי שמים: רק הדם לא
תאכלו על הארץ וג' מיעט דם דגים וחגבים וביצים: ואכלת לפני יי'
אלהיך וג' ובכורות ממקום שאתה מביא דגן הביא בכורות מכאן שאין
הבכור נוהג אלא בארץ ישראל מן התורה: אתם ובניכם ובנותיכם חביב
חביב קודם: והלוי עיין בשור או כשב: השמר לך פן תעזוב את הלוי
כל מקום שאתה מוצא לוי פרנסיהו מחלקו אין לו חלק תן לו מעשר
אין לו מעשר עני תן לו שלמים אין לו תן לו צדקה ואם לא נתן עובר בלא
תעשה: כי ירחיב וג' כאשר דבר לך היכן דבר והרחבתי את גבולך הרי
אלא ופעל בבשר תאוה יתכלם ליחל לנו שחיטת חולין משהוקם המשכן

כל השוחט לא ישחוט אלא שלמים · ויאמר כן וזבחת מבקרך וגו' יכול מן
הבהמה ומן העוף ת"ל בין לאוה לם יהל להם אלא מה שהן הראם עליהם
והי' לבהמה לא יכון לכל אלא שלמים מן סבב אדני' ואפשר אלי' הו לאכל חול
אדם לאחד ישפך הדם על גבי המזבח · ויאמר אחיה ולעוף לא יכון מנהם
שלמים פאחל להם ענד אן יכנקו לארץ אלי' הרם עליהם במדבר · אך
כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו יהדו זה נאכל מתוך קערה אחת
אבל לא תרומה · הרי' אלקתנא אנמא הו בבכור בעל מום אלי' קד הו מן
אחולין ומניין שזה בבכור בעל מום נאמ' כאן תאכלנו ונאמ' בכל הבכור
בשעריך תאכלנו מה להלן בבכור בעל מום אף כאן בבכור בעל מום · ואסתדל
מן הני לכונה ענד וזבחת מבקרך ומצ' יכול יהא כמות צבי ואיל במצות
כסוי הדם ת"ל אך כאשר יאכל את הצבי מיעטו מכסוי הדם · שאל רבי
חנינה לר' חייא למה בשעה שהדם יוצא מן האיש נפשו קצרה עליו ומת'
פרכסת בגופו ודמה שלאשה יוצא כמעין ואינה חוששת אמ' לו מפני שדמו
שלאיש יוצא מן הקבר וכשהכבר חקרה נפשו מתפרכסת עליו שנ' כי
הדם הוא הנפש והבשר כולו דם אבל דם שלאשה שלנדתה מן הטחול
מתקבץ אליו לכך אינה חוששת · לא תאכל הנפש עם הבשר למה
נשנה והלא כבר נאמ' לנוח אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו אלא שדינו
משונה בבני נח מישראל · רק מיעט בעלי מומין קדשיך או תרומות
אשר יהיו לך או תולדות · ונדריך זה נדר שומע אני יכניסם לבית הבחירה
ומונע מהם מאכל ומשתה עד שימותו ת"ל ועשית עולותיך · הבשר והדם
לא הקרנים והשיער · ודם זבחיך ישפך מכאן שכל הניתנין על הבשר
המזבח החיצון אם נתנן מתנה אחת כפר אבל הניתנין על המזבח הפנימי
לא כיפר שנ' שבע פעמים הקפיד כדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג
בתמורתה וכדרך שאתה נוהג בשלמים אתה נוהג בתמורתן יכול אף
ולד כל הקדשים כאן ת"ל רק מיעט · אשר יהיו לך מפי השמועה למדו
שאינו מדבר אלא בקדשי חוצה לארץ שהוא מטפל בהן עד שיביאם
לבית הבחירה · ופן תדרש לאלהיהם שלא לשאול על דרך עבודתה · כי גם

את בעהם שנ' רבויין ללמדך שאף אבותיהם ואמותיהם היו מקריבין אותן
לירא' כי כל תועבת יי' אשר שנא עשו לאלהיהם כאן יקרב מעלהם לאש
למ עבודה קבע כגאפם וסבע וטמוט וג' פירין ואתנן זונה ומחיר כלב וגיר
דלך: ובחקותיהם לא תלכו שלא להדמות במעשה עובדי ע"ז קאל שלא
תנהור ושלא תגדל ציצית ושלא תספר קומי' והדא אנואע מן אלחלאקאת
כאנת מכצוצה ענדהם פנהתנא אלשריעה מנהא ומן אמתאלהא ומן אפעאלהם
והי חקים החקוקים להם ולאבותיהם: כי יקום בקרבך נביא הדי מתנבא
בשם ע"ז' לא תשמע אל דברי הנביא שלא נשאל אותו ולא נשמח באותות
שיעשה: כי מנסה יי' אלהיכם אתכם כיף הדי אנסיון אן כאן חרסלא אנה הדי
אנבי פהאשא אד הו נביא שקר מתנבא בשם ע"ז פלא ינסב הדי אלי תע'
אן ירסלה אינא ואן לם דסלה פכיף ינסב אליה: תעלם אן לאמר
נסב אליה תע' על' גהת חרף או קיל אד הו תע' אד' אובד פילא
ואנסאן אקוי כלהא אטביעייה ואחיואניה ואנפסאניה וג' ונשמות ורוחות
שעתידין להיברות בוסאטה' חרכה' אלפלך על' מא קאל ערבות שבו צדק
וצדקה ומשפט וג' ונשמות ורוחות שעתידין להיברות כלהדא קוי צדרת
ענה תע' בתוסט אלעקל אלפעאל' ותעלם אן הדי כיא פאסד טרא עלי הדי
אלשכץ אנאקץ בכונה גיר ידעי אנאס יעבדו מא ילפיה וקד עלמת אן אל'
קווה אלמתכ'יילה מן קוי אלנפס כלקהא אלה תע' והדי פעלהא בזמי בינא פי
בראשית פי שרח יורד ומתעה עולה ומשטין נוטל רשות ונוטל נשמה
והכדי דכר ענד אחאב והו קו' ויאמר יי' מי יפתה את אחאב ותאמר הרוח
אני אפתנו אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל
צא ועשה וקד לה דנוב מתקדמה יסתחק עליהא פלדלך חכם עליה
באלקתל' וסוא כאן יקולאן אלה קאל תעבדו ע"ז או יקולאן ש' קאל אעבדוא
מיתתו בחנק' לדעת הישכם אוהבים לתעלם אלאמם קדר אימאנכם'
הטוב והישר הטוב בעיני אדם והישר בעיני יי' שנ' כי תעשה הישר בעיני
יי': כי יסיתך אחיך בן אמך לם צריך בן האם נאלחכם פיה ואחר אלאחין
בן אמו שאינו יורשו לכך הוא אוהבו יותר לכך נאמ' בן אמך: דא מכאן

נמרון

למדנו שהבן מתאחר אצל אמו׳ אשר כנפשך זה אביו בסתר שנ׳ בנשף
בערב יום אין אומ׳ רבידיהן אלא בסתר אבל דברי תורה הם בפרהסיא שנ׳
חכמות בחוץ תרנה׳ וחכם למסית אע״פ מן כל האחמים לכון כלום לסדר
יחדת פי אנפס אנפעל ולדלך מכמינין לו׳ לא תאבה לו שמא תאהוב אותו׳
קלו יכול לפי שנ׳ ואהבת לרעך כמוך יכול אתה אוהב לזה ת״ל לא תאבה לו׳
או מכלל שנ׳ עזוב תעזוב עמו יכול תשוב עם זה ת״ל לא תשמע אליו׳ או
מכלל שנ׳ לא תעמד על דם רעך יכול אין אתה עומד על דמו של זה ת״ל ולא
תחוס עינך עליו׳ או יכול תלמד עליו זכות ת״ל ולא תחמול׳ או יכול לא תלמד
עליו חובה ת״ל ולא תכסה עליו׳ וכל ישר׳ ישמעו ויראו משמרין אותן עד
הרגל והורגין אותן בפני כל ישר׳ והן ארבעה מסית ובן סורר ומורה וזקן
ממרא ועדים זוממין׳ כי תשמע באחת עריך לא ערי מקלט ולא ירושלם
שלא נתחלקה לשבטים׳ יצאו אנשים שפרקו מעל צוארן עול שמים׳
בני בליעל בנים שאינן מועילין׳ מקרבך שיהיו מאותו השבט׳ וידיחו
ממנה ועד רובו של שבט שנ׳ עידם לא כרך גדול ולא כפר קטן׳ וכל פחות
ממנה כפר ורובו של שבט כרך׳ נלכה ונעבדה עד שידיחו בלשון רבים
אבל אם הדיחו בלשון יחיד הרי הן מסיתין׳ ודרשת וחקרת החק ירית
היא עיקר העדות כיצד בדיני ממונות במה הלוהו ובאיזה חדש הלוהו
ובאיזה מקום׳ ובדיני נפשות בשבע חקירות בודקין את העדים באיזה
שבוע באיזה מקום׳ והבדיקות כגון איזה בגד היה לבוש והממון בכמה
היה צרור והדרישות הן החקירות והן שבע ודרשת וחקרת ושאלת והגד
לך ושמעת ודרשת ודרשו השופטים היטב לגזירה שוה׳ הכה תכה
בסייף ואם היו יחידים נסקלים׳ ואת כל אשר בה להוציא שלא שהו שלשים
יום׳ ואת כל שללה ולא שלל חברתה שללה ולא שלל שמים להוציא הקדישות
שבתוכה׳ תקבץ את שאינן מחוברין לא קיבוץ יצאו פירות שלא בשלו׳
אל תוך רחובה ואם אין לה רחוב עושין לה רחוב׳ לא תבנה לכמות
שהיתה אבל עושין אותה גנות ופרדיסים אם רצו׳ ולא ידבק בידך מאומה
מן החרם מכלל שנכסי עיר הנדחת אסורין בהניה וכל העושה דין בעיר

הנידחת כאן הושיב חרון אף והקריב עולה שנ' למען ישוב יי' מחרון אפו ונאמ'
כי לא יי' אלהיך ומביא על ישראל ברכה ורחמים שנ' ונתן לך רחמים ורחמך
והרבך: בנים אתם ליי' אלהיכם כמי אן אבן נתינה' אב בר אך ישראל נתינה'
שישריף יענ' מן גהת' עקל אלאהי' אמתעל בהם ואכתב אלאדי לפצל מהתדי'
אלי הי' אלתורה פהם נתינה' עקל ופעל אלאהדי לעקולנא פאדא הנא עקל
אי אן נתינה' אצורה צורה פאדאפת אלתורה אוסאיט ונסבת אלאמר ליוצר הכל'
ניאמ' בנים אתם ונאמ' כי לי בני ישראל עבדים לענין הרחמנות הם בנים
ולענין העבדות שהן מצפין לישועתו כמו שאמ' אנשי כנסת הגדולה
בעלינו לשבח: ד"א בשביל האהבה והיראה ועוד כל אחד מחובר משני
דברים: מכל העמים יכול ואף מאבות העולם ת"ל אשר על פני האדמה:
לא תתגדדו קד' ביינה הד' פי קדושים ופי אמור: לא תאכל כל תועבה סה
מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שהטיל בהן מום
ואכלן לוקה כת' כאן תועבה וכת' להלן אשר יהיה בו מום כי יי' אלהיך הוא: זאת
הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים למה נאמ' שה אלא ללמדך שולד טרפה
מותר: ושה עזים להביא אף ולד קרועה שהוא מותר: ד"א שה כשבים
להביא הנולד מן הטהור שהוא טהור ואפלו היה כמין סוס: ואחר דבר הנא על
שסועה לאחרים בהמה שנולדה שסועה לשתי בהמות שהיא שני גבין ושני
שדרות: כל צפור טהורה תאכלו ונאמ' כל עוף טהור תאכלו למה נאמ' ר'
שמעון אומ' זה חגב טהור: ד"א להביא אפלו צפור מצורע המשולחת
שהיא מותרת באכילה: יכול שחוטה תהא מותרת ת"ל וזה אשר לא תאכלו
מהם להביא שחוטה שהיא אסורה: כל עוף טהור תאכלו קלו גלוי וידוע
לפני מי שאמ' והיה העולם שעופות הטהורים יתר מן הטמאים לכך
מנה הטמאים שכך שנו רבות' לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה:
וגלוי וידוע לפני מי שאמ' והיה העולם שבהמ' טהורה יתר מן הטמאה:
ר' ישמעאל אומ' את הנשר ונאמ' להלן נשר מה נשר האמור כאן עשה
את האימורין בלא תאכל אף להלן בלא תאכל: ובגמ' אמ' ר' יוחנן
בר יצחק עשרים וארבעה עופות טמאים הן וויקרא עסרין אנו דמשנה

תורה עקרין וחד מפני שהוסיף דיה אמ׳ אביי כשם שראה ודאה אחת כך איה
ודיה אחת ולמה שנו לפרש׳ כדי שלא תטעה שבמקומות קורין להן כך ש
ובמקומות קורין להן כך׳ ולמה נשנו בבהמה מפני השסועה במע׳ אמה
אגמרה למשה׳ עורב זה עורב שחור׳ את כל עורב להביא עורב העמק׳
והבא בראש יונים׳ למינו להביא זרזיר׳ ומעני עמקי אבי׳ אלון מן מדחא
עמק כמראה הם׳ השמש העמוקה מן העל׳ והבא בראש יונים פיר׳ דרחמי
רישיה לריש יונה פלח׳ אין אבחמד אלון ואמאיל׳ ואבינחן ואמשבה ראסה
בראס והמאמאה אסורין הכל׳ נץ זה הנץ׳ למינהו להביא אחריה ולמה נאמ׳
נתפרשו בתורה ויש לך ללמוד׳ וקאו שבע מאות מיני דגים ושמונה מאות
מיני חגבים הראה הקב״ה למשה בסיני וכשנכנסו ישר׳ לארץ נכנסו עמהן
וכשגלו גלו עמהן וכולן חזרו חוץ מאחד ושמו שבטא שלא חזר עמהן׳
היכן נכנסו והיכן הלכו דרך התהום׳ לא תאכלו כל נבלה להביא חמש נבילות
מחיים ושנפסלו מבית שחיטתן׳ לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה וכי
חובה עלינו שיאכלנה אלא ללמדך שכל זמן שהיא ראויה לאכילת הכלב היא
מטמאה או מכר לנכרי לפי שאסור ליתן מתנות חנם לגוי אבל גר תושב אנו
מצווין להחיותו שנ׳ גר ותושב וחי עמך לא יהיה זה העני פחות מגר תושב
שהוא חי עמך׳ כי עם קדוש קד׳ תקדש אין לאהנות מן המאכל אחרים
תסמה קדושה׳ לא תבשל גדי בחלב אמו אמ׳ ר׳ יצחק בשלשה מקומות חד
לענינו וחד לענין תורה שנ׳ ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי׳ אלהיך וכ׳
וכת׳ בתריה כתב לך את הדברים האלה׳ וחד לענין מעשרות גדיים במעי
זמן שאם אין אתם מוציאין המעשרות כראוי רוח שלקדים אני שולח
בהם והיא שורפתן׳ עשר תעשר זה מעשר שני והוא יאכל לבעלין
בירושלם׳ היוצא השדה פרט לאילן שנטעו בתוך הבית שהוא פטור מן
המעשרות׳ שנה שנה שאין מוציאין מעשר מן הישן על החדש ואין
מעשרין משנה של חברתה מניין לרבות שאר מעשרות שאין מעשרין משנה
על חברתה שנ׳ עשר תעשר שנה שנה׳ ואין פודין מעשר שני בירושלם אלא
אם כן נטמא שנ׳ כי ירחק ממך המקום ברחוק מקום הוא נפדה׳ ואכלת

אכילתו בירושלם שנ' לפני יי' אלהיך׃ ובכורות מהבכור אינו נאכל אלא בפני הבית
אף מעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית׃ כי לא תוכל שאתו אין שאת אלא
אכילה שנ' וישא משאת מאת פניו אליהם׃ ונתת בכסף וצרת הכסף מכאן שאין
פודין אלא במעות שיש עליהן צורה׳ מניין להביא שאר מטבעות שנ' וצרת
הכסף להביא דבר שיש עליו צורה להוציא אסימון׃ בידך שאינו פודה א'
במעות שאין ברשותו׃ בכל אשר תאוה נפשך כלל ופרט וכלל ואין אתה דן
אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש שהוא ולדות הארץ אף אין לי אלא דבר שהוא
ולדות הארץ מכאן אמ' הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים והמלח׳ מקצה
שלש שנים תוציא זה מעשר עני ונותנו לעניים תחת מעשר שני׳ והנחת בשע'
שאין מוציאין אותו לחוצה לארץ׃ ואכלו ושבעו חייב ליתן לכל עני שיעבור
עליו כדי שבעו מן החטים חצי קב מן הכוסמין קב וחצי מן השעורים שני
קבין חצי לוג שמן רביעית יין ז רובע הקב׳ וקא' באמעשר למען תלמוד
ליראה מעשר מביא לידי תלמוד תורה תורה מביאה לידי יראת שמים׳
מקץ שבע שנים תעשה שמטה שאין שמטה משמטת כספים אלא בסופה׳
שנ' כאן מקץ ונאמ' להלן מקץ שבע שנים בחג הסכות׳ וזה דבר השמטה׳
שהיא משמטת אף שבועות׳ ד"א צריך שיאמר משמט אני והגובה חוב
שעברה עליו שביעית עובר בלא תעשה שנ' לא יגש את רעהו׃ וזה דבר
השמטה שמוט בשתי שמטות הכת' מדבר שמטת קרקע ושמטת כספים׳
ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך פרט למוסר שטרותיו לבית דין שהן
גובין חוב שיש לו׃ תשמט ידיך פרט לשנחתך הדין בממון אינו נשמט׳
והלל התקין פרוזבול וזה הוא מוסר אני לכם הדיינים שבמקום פל' ופלוני
שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה והלא כל מה שמתנה על מה
שכת' בתורה תנאו בטל אלא לא התקין הלל אלא לשביעית שלחוצה לארץ א'
שהיא מדבריהם׃ אפס כי לא יהיה בך אביון וכת' כי לא יחדל אביון אלא
שענין הכת' שאין אתה חייב להוציא אלא אם אין אביונים בך כמו שאמרו
עניי ביתך קודמין לעניי עירך ועניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת שנא'
לעניך עניי ארץ ישראל קודמין לעניי חוצה לארץ שנ' בארצך עניי ישראל

קודמין

קודמין לעניי גוים שנ׳ פתח וג׳ לאחיך האביון: ד״א אפס כי לא יהיה בך אביון זה
אביון במצות: וכי לא יחדל אביון בממון: ד״א בזמן שאתם עושין רצונו
שלמקום אביונים באחרים אין אתם עושין אביונים בכם: וקדאעלמתך אין
שנת אלף ושבע מאות ושמונה ושלשים לשטרות היתה שמטה וסימנה וסי׳
את שלח וכדי את שמטה תך שמטה ואין השמטת כספים בחוצה לארץ אלא
מדבריהם ואינה משמטת אלא בסופה וכבר נתבאר נמצאת אומ׳ שבשנת שביעית
גובו חובו כשתשקע החמה בליל ראש השנה שלמוצאי שביעית אבד החוב
מלוה שבשטר אעפ׳ שכת׳ בו אחריות נשמט: השבועה נשמטת שלדיינים
והסת בלבד: הלוהו וקבע לו זמן לאחר השמטה אינו נשמט: המלוה שהתנה
שלא תשמיט השביעית החוב נשמט אמ׳ הלוה הוא ולא אשמיט חוב זה עלין
אינו נשמט שכל תנאי שבממון קיים והוא חייב עצמו במקום שלא חייבו
אותו תורה: הקפת החנות או שכר שכיר אינו נשמט ואם זקפן עליו במלוה
נשמט: המגרש את אשתו קודם השמטה אין הכתובה נשמטת ואם פגמה
אותה או זקפתה עליו במלוה נשמטת: המלוה על המשכון אינו נשמט
המוסר שטרותיו לבית דין ואמ׳ להם אתם גבו לי חוב זה אינו נשמט ואל
תתמה על מלוה שאין תנאו מועיל שהרי התנה על מה שכת׳ בתו׳ שהוא
ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך: פתח תפתח זו מצ׳ עשה ליתן צדקה
לעניי ישר׳ כפי ממונו שלאדם: ומענ׳ הדי׳ אתבאר פי׳ פתוח תפתח ולך
ליעלמנו שאפלו בא אליך כמה פעמים חייב אתה ליתן לו והמעלים עינו
מן הצדקה נקרא רשע וביטל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה שנ׳
לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון: די מחסרו זה הבית
בית שנ׳ לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך בבתים די השיב לו וקס
אשר יחסר לו אפלו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו: ד״א זו אשה שנאמ׳
ולו תהיה לאשה ונאמ׳ אעשה לו עזר כנגדו: בליעל לאמר מכאן שהמעלים
עיניו מן הצדקה נקרא רשע בליעל ונקרא חוטא: אשר יחסר לו אתה
מצווה בחסרונו ואין אתה מצווה לעשרו: ד״א פתח תפתח אם ידעת שהוא
צריך פותחין לו לשם מתנה ואם לא רצה פותחין לו לשם הלואה שנ׳ והעבט

תעביטנו׃ ולא ירע לבבך בתתך לו שכל הנותן צדקה בעין יפה הוא נותן׃ כי
בגלל אל תקרא אלא בגלגל מכאן שהגלגל חוזר פנים ואחור יעני אקבאל ואדבאר
היום עני ומחר עשיר היום עשיר ומחר עני׳ כי ימכר לך אחיך העברי או
העבריה זה ישראל שהעני ביותר ומכר עצמו׳ או העבריה זו קטנה שמכרה
אביה׳ מצוף היום מכאן שאין רוצעין העבד אלא ביום׃ ואף לאמתך תעשה
כן זו הענקה׳ ואין פחות משלשים שקלים כמו שנתבאר באלה המשפטים׃ ד״א
מה עבד עברי יוצא במיתת אדון אף האמה׳ כה״ג תתן לו וכה״ג להלן כסף
שלשים שקלים יתן לאדניו מה נתינה האמורה להלן שלשים אף נתינה האמו׳
כאן שלשים׃ **כל הבכור** אשר יולד בבקרך וג׳ לפני יי׳ אלהיך
תאכלנו זה הכהן שהוא מפריש בכור בהמתו זורק דמו
ומקטיר חלבו ואוכל בשרו שהכל חייבין בבכור בהמת כהנים לויים וישראל
אבל בכור אדם כהנים ולוים פטורין וכן פטורין מפטר חמור׃ והבכור קדשים
קלים ויאכל לזכרים ונקיבות׃ הזכר תקדיש צריך לומר זה בכור ומפרישו
ואינו נוהג אלא בארץ ישראל אבל בכור חוצה לארץ קדוש להיאכל במומו
אע״פ שבית המקדש קיים שנ׳ ואכלת שם לפני יי׳ אלהיך מעשר דגנך ובכורות
ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכורות׃ לא תעבד בבכר
שורך ת״ר נהי ען אלאסתכ׳דאם מן אלבכורות והוא הדין לשאר קדשים׳ ולא
תגז אפלו שערה אחת ואם גזזה אסור ואינו לוקה עד שיגזוז כרוחב הסלע
כפול והוא הדין לשאר קדשים׳ לפני יי׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה בין תמים
בין בעל מום שכן אמרו איזו היא שנה הנכנסת בחברתה זו שנה של בכור
יעני סנה מן חין יולד ולו נכנסה בחברתה׳ וכי יהיה בו מום כלל׃ פסח או
עור פרט׃ כל מום רע כלל׃ כלל ופרט וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט׳
פסח או עור מה אלו מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף שכיוצא בהן יצאו מומין
הסתורין׃ כצבי וכאיל יכול מה צבי ואיל חולין וחלבו מותר אף זה ת״ל להלן
אך כאשר יאכל מיעט׃ בשעריך תאכ׳ בכור בעל מום נאכל בכל השערים
לטמא ולטהור לבעלין אחר שפודין אותו ויתן הפדיון לכהן׳ כצבי וכאיל
מה צבי ואיל פטורין מן המתנות אף בכור בעל מום פטור מן המתנות׃ רק

את דמו יכול לפי שנ' בו כצבי וכאיל יכול יהא חלבו מותר ת"ל רק מיעט חלבו כאן
האכילה את רבהן לטומאה ׃ על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים ומקבל
טומאה יצא דם קדשים ׃ שמור את חדש האביב הדי יהא זנא אם נתהפך פי'
אביב יכון בזמנו ׳ענ' נחשב ונדע אם שנה זו צריכה עבור אם לאו וקדתקו"ם
פלו"לך כאנת סננה שמסייה ולולא ד"לך כאן יג' פי וקת אציף ופי וקת אכריף
ולהדי' אמענא ק"ל ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה ומכאן
שאין מעברין את השנה אלא בפרק הסמוך למועד ׃ כי בחדש האביב הוציאך
יי' אלהיך ממצ' לילה וכי בלילה יצאו והלא כת' בעצם היום הזה יצאו כל צבאות
יי' מארץ מצ' אלא הנסים נעשו בלילה ונתינת הרשות בלילה שנ' ויקם פרעה הוא וכל
עבדיו ויאמ' קומו צאו והיציאה ביום שנ' ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו
עד בקר ׃ שם תזבח את הפסח בערב וכי בערב שוחטין הפסח והא כתיב
ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים אלא בערב לאכילתו כבוא השמ'
לעליתו ׳ מועד צאתך לשחיטתו ׳ ותעלם אנה יגוז לה אן ישחט הפסח
עד שתחשך שנ' שם תזבח את הפסח בערב ׳ ובשלת הצליה נקראת בישול
שנ' ויבשלו את הפסח באש וכת' וזבחת ליי' אלהיך צאן ובקר והא כת' משכו
וקחו לכם צאן ושחטו הפסח אלא בחגיגת ארבעה עשר הכת' מדבר שהיא
באה מבקר וצאן והי תא כל מבושל וכד' קאל אלגאון ואלדבח פסח מן אלגנם -
ומעה מן אלבקר נמצא ענינו ועמו צאן ובקר ׃ ד"א הקיש כל הבא מבקר
וצאן לפסח מה פסח מן החולין שנ' בו משכו וקחו לכם משלכם אף כל דבר
שבחובה אינו בא אלא מן החולין ׃ לא תאכל עליו חמץ עליו בסמוך לו מכאן
למדנו שהאוכל חמץ בשעה שהיא ראויה לקרבן הפסח לוקה ׃ ששת ימ'
תאכל מצות והלא נאמ' שבעת ימים אלא מה שביעי רשות אף ששה רשות ׳
יכול אף לילה הראשון ת"ל בערב תאכלו מצות הכת' קבעו חובה ׳ ד"א תאכלוה
ששה מן החדש ושבעה מן הישן אם היא רשות למה נאמ' ששת ימ' תאכל
מצות שעושה זה משובח ׳ לחם עני מה דרכו שלעני בפרוסה אף כאן בפרוסה ׳
וכן אין לשין לא בדבש ולא בשמן ולא בחלב ולא בתבלין משום לחם עני ׳
ד"א לחם עני פרט לחלוט ואשישה ׳ פי' חלוט זה חלת המשרת ׳ ואשישה

לינ׳ א׳ דחשיבותא אשישה אחת מששה באיפה׳ שמו׳ אומ׳ אשישה גרבא
דחמרא שנ׳ ואהבי אשישי ענבים׳ למען תזכר וג׳ כל ימי חייך מכאן שקורין
פרש׳ יציאת מצרים אעפ׳ שאינה זמן חיוב הציצית מפני שיש בה זכרון יציאת
מצרים ומצוה לזכור יציאת מצרים ביום ובלילה שנ׳ למען תזכר את יום צא׳
מארץ מצ׳ כל ימי חייך ימי חייך הימים כל ימי חייך הלילות׳ ולא יראה לך
חמץ ולא יראה לך שאר פתח הכת׳ בחמץ וסיים בשאר לומ׳ לך הינו חמץ
הינו שאר ללומ׳ כולן אסורין׳ ולא ילין מן הבשר זו חגיגת ארבעה עשר ובה
נאמ׳ וזבחת פסח וג׳ צאן ובקר׳ ביום הראשון זה יום ארבעה עשר׳ לבקר
לבוקרו שלשני שהוא יום ט״ו שהיא נאכלת לשני ימים ולילה׳ לא תוכל לזבח
את הפסח באחד שעריך זו אזהרה לשוחט פסח בבמת יחיד שאין שוחטין
אותו אלא בבמת צבור בעת התרת הבמות ולדורות בעזרה׳ ובשלת ואכלת
זו חגיגה׳ ופנית בבקר כל פינות שאתה פונה לא יהוא אלא בבקר וכן הוא
אומ׳ וישכימו בבקר וישובו אל ביתם הרמתה׳ ששת ימים תאכל מצות
וביום השביעי עצרת מה הששה עצורין כך שביעי עצור מלאכול חמץ לפי
שנ׳ מיום הראשון עד יום יום השביעי ואיני יודע אם עד בכלל או אינו בכלל
ת״ל וביום השביעי עצרת׳ ואקרב עניין תכרידה באכילת מצה שבעת
ימים אינה רבוי אחר רבוי אלא לאכול ענדנא אין רבוי אחר רבוי אלא למעט
כמי תכרד כהן פי׳ ערכים עשר מדות׳ שבעה שבועות וג׳ מהחל חרמש
שהוא ביו׳ ובניסן שאין קוצרין את העומר אלא בלילה׳ שבעה שבועות
מכאן שמונין שבועות ומניין שמונין ימים שנ׳ תספרו חמשים יום צריך
מצוה אחת והכ״י קלו הוא עד שיאמרו שני כתו׳ ואם לאו לא שמענו׳
בקמה תקרא אלא בקומה מכאן שקוצרין אותו מעומד שנ׳ ויתיצבו בתח׳
בתחתית ההר ונאמ׳ ותקרבון ותעמדון תחת ההר וג׳ מעומד מפני השכינה׳
ושמחת לפני יי׳ אלהיך וג׳ חביב חביב קודם׳ ושמחת בקרבן שלמי שמחה
וקלו אי״צא ושמחת לפני יי׳ אלהיך בכל מיני שמחה בבשר ויין וחילוק קליות
ואגוזים לקטנים אנשים בראוי להן ונשים בראוי להן וקטנים בראוי להם
וחייב לשמח עניים ואמוללין׳ חג הסכות תעשה לך ולא מן העשוי׳ באספך

מגרנך ומיקבך נפסולת גרן ויקב הכת' מדבר מכאן שאין מסככין לא בדבר שגידולו מן הארץ ומנ' שהוא חייב בשמחה בחג המצות שנ' בחג השבועות ושמחת ונאמ' וזכרת כי עבד היית במצרים ונאמ' בחג המצות וזכרת כי עבד מה זכירה האמורה בחג השבועות יש עמה שמחה אף בחג המצות: והיית אך שמח למעט חגיגת ארבעה עשר' ד"א למעט ליל שיר' שלא ידחו יום טוב' שמח לרבות ליל' יום טוב האחרון לשמחה' כל זכורך קד' תבין אד' מי ואלה המשפטים' ושיעור הראייה אין פחות ממעה כסף והחגיגה אין פחות משתי מעין כסף: ואם היה עשיר מביא כפי עשרו שנ' איש כמתנת ידו: ושלמי שמחה לא נתנו להן שיעור ואם היו עליו נכסים מרובין עליו נאמ' כברכת יי' אלהיך אשר נתן לך' ואם לא הביא עובר בלא תעשה שנ' ולא יראו פני ריקם' אשר נתן לך תן לו משלו שאת ושלך שלו: ונשלמה זאת הפרש' בעז' שבה':

שפטים ושט'

אתחיל בפרש' בעז' אוהב גרים' שופטים ושטרים זש"ה מי כמוך חסין יה חסד ומשפט מכון כסאך וכת' אך יש אלהים שפטים בארץ שופטים ושוט' מצות עשה להעמיד דיינים שידונו לישראל ומצותן שיהיו בעלי חכמה בעלי גבורה בעלי ענוה ומזהרין שלא יתיהרו שכן מצינו בהלל בתחלת חכמתו שנתיהר כשעלה מבבל ומנוהו עליהן להיות נשיא וזה היה מעשה שכל ארבעה עשר בניסן בשבת ונעלמה הלכה מבני בתירה ולא ידעו אם הפסח דוחה שבת אם לאו התחיל מקנתרן ואומ' מי היא עצלותכם שלא שמשתם גדולי הדור שהן שמעיה ואבטליון מי אמר לכם אעלה ואהיה נשיא עליכם נזדמן לו תלמיד אחד ואמ' שכח ולא הביא סכין מה יעשה אמ' זו הלכה שמעתי ושכחתי ואין לי לפרש ומי גרם באותו מכיון אמ' כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו וכן הושע בן בארי כשאמ' לו הקב"ה קח לך אשת זנונים ויקח לו את גמר בת דבלה גמר שהכל גומרין בה ודבלה שהיו הכל דשין אותה כדבילה' ותהר ותלד בן ותקרא את שמו יזרעאל ותלד בן אחר ותקרא שמו לא עמי' הוא ילדה בת וקראה שמה לא רוחמה כל כך היה מעורדו לבקש רחמים על ישראל

ולא נעור אמ׳ לו הקב״ה גרש האמה מיד נתחנן לפני הקב״ה ואמר ומה א׳ שלא
שנשאתיה אגרשנה ומה אעשה בבני אמ׳ לו הקב״ה תשמע אזנך מה שפיך
מדבר אתה חטאת על אשת זנונים ועל בניה אני לא אחוס על ישר׳ שהן
קדושים טהורים בני אברהם יצחק ויעקב מיד הרגיש שחטא מיד בקש
על ישר׳ רחמים ואמר והיה מספר בני ישר׳ כחולים שחביבין ישר׳ לפני
המקום כפלי כפלים׳ ומוזהר הדיין שלא לקבל שוחד וכן הוא אומר מלך
במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה הדיין למלך שאינו
צריך כלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן המחזר על הגרנות יהרסנה וכל
המקבל שחד הרי זה מעויר עיניו מלראות זכות לזכאי וחובה לחייב ומעוור
לעתיד לבוא מלראות בזיו השכינה שעתידין הצדיקים לראות שנ׳ כי עין
בעין יראו בשוב יי׳ ציון וכן לא יהדר פני אחד בדין׳ ומעשה בינאי
המלך שהרג עבדו את הנפש אמ׳ להן שמעון בן שטח לחכמ׳ תנו עיניכם
בו ודיננו שלח לו המלך עבדך הרג את הנפש שלח להם שלחו אמ׳ לו בא
אתה וקבל הדין שכן כת׳ והועד בבעליו ולא ישמרנו בא וישב לפניהם והוא
ירא שמים אמ׳ לו שמעון בן שטח לינאי עמוד על רגליך שנ׳ ועמדו שני
האנשים אשר להם הריב אמ׳ לו לא כשם שאתה סבור אני סבור שתאמר
אתה אלא כשם שיאמרו חביריך פנה לימין כבשו פניהן בקרקע שנשאו
לו פנים מיד אמ׳ בעלי מחשבות אתם בעל מחשבות יפרע מכם באותה
שעה ירד גבריאל והבטן בקרקע ובאותה שעה גזרו מלך לא דן ולא דנין
אותו וכן מצוה על הדיין שימחה וכל מי שיש בידו למחות ולא מיחה נתפש
בעון׳ וכשהיה רבן גמליאל יוצא לדין היה אומ׳ הוציאו לי כלי אומנותי אמ׳
מאי אמ׳ חבל ורצועה ומקל ושופר ומנעל ועץ ארז ואזוב׳ וכן את מוצא
באנשי ירושלם כשאמ׳ הקב״ה ליחזקאל לך ורשום על מצחן של צדיקים
תיו של דיו לתחיה ועל מצחן של רשעים תיו של דם למיתה שנ׳ והתוית תיו
על מצחות האנשים למה שהיה בידן למחות ולא מיחו לכך וממקדשי תחלו
אמרו חכמ׳ למה נהרג אבנר שהיה בידו למחות ולא מיחה בשאול׳ וכן
מצינו ביהושע הכהן הגדול שהיה בבבל והיה אחאב בן קוליה וצדקיה בן

מעשיה

מעשיה נביאי שקר זה בא לאשתו שלזה וזה בא לאשתו שלזה ואומ׳ כך
אמ׳ יי׳ השמעי לי ותלדי בן זכר וזה בא וכ׳ ואחר כך הלכו לאשת המלך נבוכד
נצר ואמרו השמעי לנו ותלדי בן זכר אמר אמלך במלך הלכה ואמרה כך
אמ׳ אלהיהן שלאלו שונא זנות ועכשו מה טבו ואמ׳ להן אמרתם כך אמרו הין אמ׳
מימיהן שלחנניה מישאל ועזריה לא דברו כזה אמ׳ הן בנבואתן ואנו בנבואתינו
אמ׳ אבדוק אתכם כשם שבדקתים אמרו והם שלשה ואנחנו שנים אמר
בחרו לכם שלישי בחרו להם יהושע הכהן ודמו שיוצלו בזכותו והשליכן
שלשתן לכבשן האש הם נשרפו ויהושע נתעשנו בגדיו וכן הוא אומ׳ הלוא זה
אוד מוצל מאש׳ ויהושע היה לבוש בגדים צואים תמה נבוכדנצר ואמ׳
ליהושע הכהן יודע אני שאתה צדיק גמור ולמה נתעשנו בגדיו אלא זה
שנענש שלא מיחה בבניו וכן הוא אומ׳ יי׳ במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו
אם שרים חטאו זקנים מה עשו אלא על שלא מיחו בשרים וכל שלשה שיעמ׳
דן על ישראל הריהן כבית דינו שלמשה שנ׳ ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא
ושבעים מזקני ישראל למה לא נתפרשו שמות הזקנים אלא ללמדך שלא
תאמר כפל׳ ופל׳ שצריכין שיהיו הדיינים וכן הוא אומ׳ וישלח יי׳ את ירבעל
ואת בדן ואת יפתח ירבעל זה גדעון בדן זה שמשון שבא מדן יפתח
כמשמעו ולת׳ משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הכת׳ שלשה
קלי עולם כשלשה אבירי עולם ללמדך שאפלו קל מן הקלים ונעשה פרנס
על הצבור הרי הוא אביר שבאבירים ולעולם יראה הדיין עצמו כאלו
חרב מונחת על צוארו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנ׳ הנה מטתו שלשלמה
ששים גבורים סביב לה מפחד בלילות מפחדה שלגיהנם שנמשלה בלילה׳

שופטים אלו הדיינים׳ ושוטרים אלו בעלי מקל ורצועה העומדים לפני
הדיינים וקר׳ דכרמי פי׳ ואלה המשפטים כמה מעמידין דיינים׳ לא תטה מש׳
משפט לא תכיר פנים למה נשנו אלא ואפלו בדין המלך ונחן נביין כיף בידן
צפת כסא שלמה שנה פיון לה שש מעלות שנ׳ ושש מעלות לכסא׳ ולמה
הסמיך בעלמות לסנהדרין שכך לא יהא מום בדין ובאן מכתוב על מעלות
הכסא ששה לאוין לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד לא תטע

לך אשרה כל עץ ולא תקים לך מצבה לא תזבח ליי׳ אלהיך שור ושה אשר יהיה
בו מום׳ לשבטיך שכל שבט ושבט דן את שבטו ומכאן שממנין בסנהדרין
כהנים לויים וישראלים׳ לא תטה משפ׳ זו אזהרה למטה דין לזכות החייב ולחייב
הזכאי׃ צדיקם הכ׳ שאפלו צדיק גמור השחד מעורו ואנ׳ אומ׳ שכל הלוקח
שחד או המעוות כפר בעשר הדברות׳ יעור עיני חכמ׳ מלראות זכות לזכאי
וחובה לחייב׃ ויסלף דברי צדיקים אומ׳ על טמא טהור ועל טהור טמא ועל
מותר אסור׃ צדק צדק תרדף צדק הדין יפה ואחר כך התכיהו׳ ד״א צדק
לדין צדק לפשרה שלא תהיה מטיבה לאחד ומריעה לאחר׃ ד״א צדק צדק
הלוך אחר בית דין יפה כבית דינו שלרבן יוחנן בן זכאי׃ לא תטע לך אשרה
כל עץ זו אזהרה לנטע אילן אצל המזבח שכן דרך עובדי ע״ז ועל׳ נהת׳ ת״ל
נאחרי׳ לשעדי קאו כל המעמיד תלמיד שאינו הגון לישר׳ כאו נטע אשרה
ובמקום תלמיד חכמ׳ כאו הקים מצבה׳ לכן נסמך זה לשופטים ושוטרים׳
ולמצבה דכה׳ יגתמעו עליהא עובדי ע״ז׳ לא תטע לך אשרה כל עץ אפלו
אילן סרק׃ לא תזבח ליי׳ אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום זו אזהרה למק׳
ריב בעל מום עובר׳ כל דבר רע לרבות הכחוש׳ כי ימצא בקרבך איש
או אשה לא קטן וקטנה׃ וילך שהלך מדיונו׳ ויעבד בשאר עבודות׳
וישתחו באחת מארבע עבודות עיין בוישמע יתרו׳ ואירג אהשתחוויה
ושאחחת עליהא אתורה פי׳ עונש ואזהרה מן סאיר ארבע שהיא בגופו
שלאדם׃ וישתחו להם ולשמש כלומ׳ בין שעבד מזל או כוכב׃ את האיש א׳
או את האשה יחידים נסקלין אין המרובין נסקלין אלא דינם בסייף׳ תני רב׳
ארבע מיתות נמסרו לבית דין חנק הרג שריפה וסקילה חנק קלה שנותנין
סודר קשה לתוך הרך ומושך׳ חמור ממנה סייף שמתיזין את ראשו׳
חמור מהן שריפה שמושכין בסודר עד שפותח פיו ואחר כך נותנין פתילה
לתוך פיו׳ חמור מהן סקלה שרוגמין אותו עד שימות והן אנשי עיר
הנדחת׃ את האיש או את האשה כדי הדי׳ למעיין אמוול לשפקה׳ ונחס
עליהן באטבע פקאלא ישפק על׳ מאעלה די׳ כאן רגל או מרה׃ ואי׳ צ׳
אן עובדי ע״ז כאנו יכתלון פי׳ אפעל לעבאדתהא ונקא פי׳ אפעאהם לבסיסה

מתן

מתלגרס לאחש גחר פי גוזר הסיעות למנער ואת יאחהם את יאנא קביחא כמי
דבר פי כתבהם לפליפה פקל את האיש או את האשה ׃ אשר לא צויתי שלא
ליפתח שיקריב את בתו ולא דברתי למלך מואב שיקריב את בנו ולא עלתה
על לבי שיקריב אברהם את בנו ׃ ד״א אשר לא צויתי בתורה ולא דברתי
בנביאים ולא עלתה על לבי בכתובים ׃ על פי שנים עדים או שלשה עדים
אם מתקיימת העדות בשנים למה פירט שלשה אלא להקיש שנים לשלשה
מה שלשה מזימין את השנים כך שנים מזימין את השלשה ומנ׳ אפלו הן
מאה ת״ל עדים יומת המת מכאן שהרשעים אפלו בחייהן קרואים מתים ׳
יד העדים תהיה בו מצוה ביד העדים להמית הנהרג לפי שאם העידו באמת
קיימו מצוה ואם לאו ישאו עונם ׳ ויד כל העם באחרונה אם לא מת ביד
העדים או שנתגבר עליהן מצוה ביד כל אדם ׃ כי יפלא ממך דבר למשפט ׳
כי יפלא במפלא שלבית דין הכת׳ מדבר ׳ ממך זה יועץ וכן הוא אומ׳ ממך
יועץ בליעל ׃ דבר זו הלכה ׃ למשפט זה הדין ׃ בין דם לדם בין דם נדה לדם
זבה לדם יולדת ׃ בין דין לדין בין דיני ממונות לדיני מכות לדיני נפשות ׃
ובין נגע לנגע בין נגעי אדם לנגעי בגדים ׃ דברי׳ אלו חרמים וערכים והקדישות ׃
ריבות זו השקאת שוטה ועגלה ערופה וטהרת מצורע ׃ בשעריך זה לקט
ושכחה ופיאה ׃ וקמת ועלית מיד ומכאן שבית המקדש למעלה מכל
הארצות יענ׳ אחי׳ מלמד שבית דין שבעירו פחכמה הן יטלו אל בית
דין הגדול שבירושלם ויעלו אל בית דין שבמקדש מאן תבת הנחך על כלחפה
פהו יסמא זקן ממרא ׃ על פי התורה אשר יורוך מצוה לעשות על פי מה
שיאמרו כאן קיום או תקנה או מה קלו בית דין לבל יקע אנקסיום ומחלו׳
קת בל יכל לאמר לבית דין הגדול לחתי יצבט לאמר ולמה יקול הדי כדי
חוגב לקיום ולתחו יקול כלחפה ולהדי לם יוצא נקל פי כתוב דברים שלא
שאמרתי לך על פה אי אתה רשאי לאמרן בכתב בל אבי לאמר לבית
דין הגדול הדי הוא אומ׳ על פי התורה אשר יורוך אלו הגזירות והתקנות וה
והמנהגות שמורין בהן לרבים כדי להזק הדת ולתקן העולם ׃ ועל המשפט
אלו הדברים שלמדו במדה במדה מן המדות שהתורה נדרשת בהן ׃ אבל

הכהנים והלוים מצוה שיהיה בבית דין כהנים ולוים וכן הוא אומ' לשבטיך לא
היו בכן כהנים ולוים תל' לו' ואל השופט אשר יהיה בימים ההם' אשר יהיה בימ'
ההם ובו' עולה על לב שאלך לדיין שאינו בזמנו אלא לכשר ויפה שבזמנו'
לא תסור מכל הדברים אשר יגידו לך זו קבלה שקיבלו איש מפי איש'
והאיש אשר יעשה בזדון זה זקן ממרא ומיתתו בחנק שנ' ומת האיש ההוא'
ואינו חייב עד שיורה בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת שנ'
כי יפלא ממך דבר ונאמ' להלן ונעלם דבר מעיני דבר מדבר בגזירה שווה'
מה להלן כרת אף כאן כרת או בתפלין לפי שעיקרו מן התורה ופירושו הכ'
ויש בו כדי להוסיף ענין בהל' ממרים' או יבא ואפלו מדרך רחוקה לחייב
כרת כגון שאמ' החכ' בשעה ששית בארבעה עשר מותר שהרי אם נדר
בו אשה לדבריו מקודשת והבא עליה חוץ מבעלה בכרת ולדברי [illegible] ים
הוא אסור בהנאה והמקדש בו אינה מקודשת והבא עליה חוץ מבעלה בכרת
ולדברי סופרים הוא אסור בהנאה והמקדש בו אינה מקודשת והבא עליה
פטור יעלי מא מתלנא נקיס ר' מא מאתלה' וכל העם ישמעו וייראו קד'
תקדם אלה' מן אלי הן צריכו הכ' זה' ואשימה עלי מלך שלש מצוות
נצטוו ישר' בשעת כניסתן לארץ למנות עליהן מלך שנ' שום תשים עליך
מלך ולהכרית זרעו של עמלק שנ' תמחה את זכר עמלק ולבנות בית הבחירה
שנ' לשכנו תדרשו' שום תשים שתהא אימתו עליך מכאן אמרו מלך שמחל
על כבודו כבודו מחול' ומנוי מלך קודם להכרתת זרע עמלק והכרתת
זרע עמלק קודמת לבנין בית הבחירה שנאמ' שלח יי' למשחך למלך
וכת' והכית את עמלק ואחר כך אמ' דוד מדוע אנכי יושב בבית ארזים
וארון ברית יי' בתוך היריעה' ומאחר שהיא מצות עשה להקים מלך
למה כעס עליהן הקב"ה ושמואל הנביא' תעלם אנהם לם יקצדו במצוה
אעני אנפאד אמרה תע' בל כאתשלה באמם פקט לקו' כל הגוים ככל
הגוים' והית כשבתו על כסא ממלכתו' אעלם אן תפר' כסא
שלמה עגיב ודלך אן מאדיתה מן אבלור וכאן מרצע פיה
מן אלגואהר אעאליה וליס קט פעל מתלה למלך ופיה סת דרג פפי אספלי

מרצע יסף ובלור ופי אלתאניה אזרק ופירוזג ופי אלתאלתה סבג וגזע ופי אלראבעה
בהרמאן ומהא ופי אלכ׳ ימסה כחלי ואצפר ופי אלסאדסה זמרד ויאקות אחמר
ולה אלתטרק לכל טריק סתה גאלדרגה אלעליא אצגר מן אלספלי ועלי כל דרגה
אסדין ומעגל בעגל ועגד מא יריד אלמלך יצעד יזחפאן אלאסוד כף אלי כף
פיכטי הדה אלכטוה וילתפת אלי ימינה ומקאבל לה לא תטה משפט ויתבר אלי
שמאלה ומקאבלה לא תקח שחד והוא אלכרסי נכלמו וטאהר בה מגלאת
במנאדיל כתאן וטאווסאת מקאבל אגנחה אלנסור ואקוד מצוורה מן דהב
ועמודין מרצעין מן לולו גואהרי ואקדין דהב איצא ואחד מן ימין אלכרסי
ואחד מן שמאלה אחד לגד החוזה ואחד לנתן הנביא וסבעין צפיחאת ממא
ילי אלכרסי מד טאות לאלכרסי לאסבעין שיך אלחכאם פאדי כטי תלך אלדרגה
אלספלי [illegible] עגלה בתנעה ענבה מד אסד ימינה ובסט אלנסר גנאחה
אליסר אתבע אלמלך וגלס ואסתקאם עלי אלתאניה ומד אלנסר גנאחה אלי
אימן ואלפהד שמאלה וטלע אלמלך והכדי פי אלפת אלדרג ותגן פיה מעגל בעגל
יכפן [illegible] אלפלסה יבלי [illegible] ותמד גמיע אלנסור אגנחתהא הי ואלטאוו
כאר [illegible] טיור אלחסן תם תנזל חמאמה דהב מן אלעמוד אלמעלא ותפתח
צנדוק אלשראיע ותגעל ספר אלתוראה פי ידה לקיים מה שנ׳ והיתה עמו
וקרא בו כל ימי חייו תם יגי אלאסד ידה בעגל ויאכד תאג אלמלך ויגעלה
עלי ראסה [illegible] כאן צוור כתר שביהה בה ואנה בכתרה וטיור ואעגובאת
תם תנגם אלטיור ואלחיואנאת בעגלאת כל שי בלחנה פמן לם יכון אגנאך [illegible]
קלב שדיד כלע ובהת ואין ישא אלמלך תסכת סכתת ואין ישא זעיעהם
ויבדו שי ניאם ותבאתכ ונקש ותכאוירים ותצאויר פי אלכרסי שי לא יסתטיע
עליה אלא שלמה ע״ס והכו עליו פרעה נכה למא נהב אלכרסי בעד מות שלמה
טלב יגלס עליה פלם יהדי פבגר אלאסד רגלה פמא זאד אחד גלס עליה
תנ״ר נשברה רגלו אהות מכסא שלמה ואין אחד מכל בריה עולם יכול
להתקנה [illegible] ישיבת המשיח: לא ירבה לו סוסים אפלו סוס אחד יתר על
מרכבתו בנוי אסור ולא ירבה לו נשים בין נשים בין פלגשים׳ נשים
בכתובה וקידושין׳ פילגשים שלא בכתובה וקדושין אלא בייחוד בלבד ואם

הוסיף על יח אפלו אחת עובר בלא תעשה שנ׳ בדוד ואם מעט הנה ויספתי לך
כהנה וכהנה׳ והיו לו שש נשים אחינעם היזרעלית ואביגיל אשת נבל וחגית
אם אדוניה ואביטל אם שפטיה ומיכל בת שאול ומעכה אם אבשלום׳
וכסף וזהב לא ירבה לו מאוד כדי שיניחו בבית גנזיו ולהתנאות בו אבל אם
הרבה להלחם מלחמות יי׳ מותר׳ אעלם אן אנך בין עלת הדה אלשלוש
מצוות והו קן ולא יסור לבבו פלמא עלמת עלתהא תטרק להא מא עלם
מן אמר שלמה עה אד׳ קל מנ׳ ועלת תחרים הד׳ כלא יסור לבבו אנ׳ ארבה
ולא יסור לבבי קוף אנה סר לבבו חתי קל פיה אכידא ויעש שלמה הרע
בעיני יי׳ פלא שך אן העושר דוחה מבעליו יראת שמים ולא תלתפת אלשאד
פאד׳ כאן ידיד יה תבעה הד׳ פכיף אלגמהור פאנפת על כל שריעה ללא יגל
אן כאן תחרים הד׳ מן גהתהד׳ נחן נתחרז מנה ולא לכל שריעה עלה מפידה
לא אמרתי לזרע ישראל תהו בקשוני אני יי׳ דובר צדק מגיד מישרים׃ לא
תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא וג׳ ללא יחייך מיראת יי׳ וכו׳ לא ישיב
את העם מצרימה בין אלעלה למען הרבות סוס ודוחה מיראת יי׳ ואמוגע
אמחרם במצרים ארבע מאות פרסה על ארבע מא׳ פרסה כנגד ארץ כוש
ואסקנדריה מן המנין שמעשיהן מקולקלין ואמא ארץ כנען ולו מעשיהן
מקלקלין פקד רמרוהם ישרא ולם יבק אלא קליל׃ וכתב לו את משנה התורה
יכתוב ספר שני על הספר שהיה לו כשהוא הדיוט׳ ומגיהו מספר העזרה
על פי בית דין שלשבעים ואחד מלפני הכהנים הלוים מגיד הכת שמושיבין
בסנהדרין עם ישראל כהנים ולוים׃ הוא ובנו מכאן שהמלכות ירושה׃ לא
יהיה לכהנים הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה קד תבין פי ויקח קרח׃ ונחלה
לא יהיה לו בקרב אחיו מצה למדנו שהוא לאו לחלק׃ ד״א ונחלה זו נחלת
שלשה׳ בקרב אחיו זו נחלת חמשה׳ וזה יהיה משפט הכהנים שמשפט
המתנות יוצאות בדיינים׳ ומצות המתנות האלו שהן זרוע ולחיים וקיבה
נוהגת בארץ ובחוצה לארץ אבל לא המוקדשין׃ מאת העם מאת זבחי
הזבח הדין עם המוכר לא עם הקונה ואינן נוהגין אלא בבהמה טהורה בלבד
ואפלו שלשותפין חייבת שנ׳ מאת העם מאת זבחי הזבח׳ אם שור אם

שה אפלו יש בו מקצת שה נמצאת אומ׳ שאפלו הכוי והכלאים שהן חייבין
במתנות׳ איזה הוא זרוע של ימין צא ולמד שהוא מן הפרק שלארכובה
מכאן ואילך ועד כף היד והן שני איברים מעורין זה בזה׳ והלחיים מן
הפרק שללחי ועד פיקה שלגרגרת שהיא טבעת גדולה עם הלשון שבינותן
בעורם והקיבה בחלב שעליה׳ וקצו דרשנים מן הדה׳ אמתנות בשביל
שהרג פנחס לזמרי אעטי זרוע שליד כמ׳ דקרן בחרב בידו והלחיים עם
הלשון שאמ׳ למשה בפיו למרתנו לבי שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו׳
דית לפי שנתפלל בלחיין שנ׳ ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה׳ וקיבה
בשביל שדקר האשה אלקבתה׳ ראשית דגנך זו תרומה גדולה׳ ראשית
דגנך תירוש׳ ויצ׳ וראש׳ גז צאנ׳ תתן מה דגן תירוש ויצהר מאכל אדם וצ׳
וגדוליהן מן הארץ ויש להן בעלים אף כיוצא בו חייב בתרומה ומעשרות׳
וראשית גז צאנך תתן לו משיהיה לו חמש רחילות ויהיו עושין כולן משנל
חמשים סלעים אבל מזה פטור ואינו מוציא פחות מכסלע שנ׳ תתן לו כדי
מתנה ואין מצוה זו נוהגת אלא בארץ שנ׳ ראשית דגנך וראשית גז צאנך
מה תרומה בארץ אף ראשית הגז בארץ ומנ׳ לתרומה שנ׳ חלה תרימו
תרומה קרא הכת׳ לחלה תרומה ונאמ׳ בה כי תבאו אל הארץ׳ וכי יבא
הלוי ענינו להוג וזו מצות עשה שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים ולא
יאמר זה לזה שב עד שיבוא משמרך שנ׳ מאחד שעריך בזמן שכל ישראל
באין בשער אחד׳ ובא בכל אות נפשו עובד באיזו עבודה שירצה׳
ושרת בשם יי׳ זו שירה שענין הכת׳ לוי וכהן כל אחד בראוי לו׳ העומדים
שם זו משמר שזמנו קבוע׳ חלק כחלק יאכלו זה בקרבנות הרגלים בחילוק
להם הפנים וחילוק שתי הלחם שלעצרת יענ׳ פי׳ קרבנות הציבור׳ לבד
ממכריו על האבות כמה״ה יקול מה שלא אתרתיב אורי פי׳ בלקבת וסבת אורי
פסאיר אגמון גיר אמועדות לאן פיה כלן יאכל חק צרמתה פי׳ ועדה ורי׳
קרבנות הרגלים באים שלא מחמת הרגל׳ לא ימצא בך וג׳ ומכשף תנו
רבנן ביום מיתתו שלרבן יוחנן בן זכאי עלו חכמ׳ לבקרו אמ׳ שמא אחד
מכם צריך לשאול דבר הלכה אפלו דברי המכשפים שיש עמי שלש מאות

הלכה במכשפה לא תחיה׃ אמ׳ לו הוציא לנו קשואים מיד ראו כל הבית קשואים
אמ׳ הוציא לנו דלועים מיד ראו כל הבית דלועים מהו תע״למ מהא להבין ולהורות
ולהלכ׳ יעלמו בית דין במעשיהם מי שהוא חייב ומי שהוא פטור וקר׳ כי׳ עב׳
כי פר׳ קדושים גמ׳ ע פעל המעוננים ולמכשפים ולקוסמים ופאירהית פלג
פא נגרה מן הניך׃ נביא מקרבך מאחיך כמוני שאני מזהיר אתכם על
מצוות התורה ואפלו אמ׳ לך עבור על אחת ממצוות התורה שמע לו וזה
שעה חוץ מע״ז׳ והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי מכאן אמרו שלשה
מיתתן בידי שמים העובר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו וה
והכובש נבואתו ובשלשתן נאמ׳ אנכי אדרש מעמו׃ קרו קאדי ביה לא
ישמע לא ישמע׳ כובש נבואתו כיונה והמוותר והוא העובר
על דברי נביא כחבירו שלמיכה שלא רצה להכותו בדבר יי׳ ונביא שעבר
על דברי עצמו כעדו שאכל במקום שנ׳ לו ולא יאכל שם ומיתתן כולן בידי
שמים׳ אשר ידבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע כצדקיה בן מעשיה
ואחאב בן קליה ומה שלא נאמ׳ לו כחנניה בן עזור שהיה שומע מירמיהו
בשוק העליון ומתנבא בשוק התחתון שהיה בתחלה נביא אמת ולבסוף
נביא שקר׳ ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם ע״ז
ואזהרתיה מהכא ושם אלהים אחרים לא תזכירו׃ אך הנביא אשר יזיד
זה נביא שקר ומיתתו בחנק שכל מיתה האמורה בתורה סתם היא חנק
שנ׳ ותבחר מחנק נפשי כי טוב מותי מחיי ובבית דין הגדול דילף דבר׳
מדבר לגזירה שווה מזקן ממרא שהרי נאמ׳ כי יפלא ממך דבר׃ וכי
תאמר בלבבך נביא שלא נודעה לנו נבואתו אומ׳ לו אמור דברים העתידין
להיות והוא אומ׳ והן מחכים עד בואן אם באו דבריו כולן באמת ולא נפל
מהם אפלו דבר מועט מעמידין אותו בחזקת כשרות והוא שיהיה הולך
בדרכי הנבואה בד״א בדברי הטובה אבל בדברי הרעה הרי הוא אומר
אשר ידבר הנביא בשם יי׳ ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא
דברו יי׳ לא תגור ממנו אל תמנע עצמך מללמד עליו חובה׃ ד״א אל
תיראו מפני חכמתו וצדקותו׃ שלש ערים תבדיל לך זו מצות עשה לנמ׳

להפריש ערי מקלט ולתקן אותן ולהרחיבן ומסירין מהן כל מכשול ואין מניחין
בהן לא תל ולא גיא ולא נהר אלא בונין עליו גשר שלא יתעכב מכה נפש בשגגה
וערי מקלט אין פחות משלשים ושתים אמות רוחב הדרך ומקלט היה על
כתוב על פרשת דרכים כדי שיכוונו הרוצחים לילך לשם. רעהו שלשה
פעמים פרט לאחרים פרט לגר תושב. ומה ת"ל שמה שלשה פעמ'
אלא שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו: וזה דבר הרוצח צריך
שיאמר רוצח אני. ואם ירחיב וג' ויספת לך לימות המלך המשיח מוסיפין
שלש בארץ קיני וקנזי וקדמוני: ובערת דם הנקי כלומ' שופך דם הנקי.
לא תסיג גבול רעך יכול אף בחוצה לארץ ת"ל ארצך אבל בחוצה לארץ
עובר משום בל תגזל בלבד: לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטא
עון זה דיני נפשות. חטאת או קרבנות. למכות מנ' ת"ל בכל חטא. לממון
מנ' שנ' בכל. להעלות ליוחס מנ' שנ' אשר יחטא. אבל קם הוא לשבועה.
לא תחוס עינך יענו בלקיטין בלתסלים: ד"א באיש אבל קם הוא בסוטה
ובעגלה ערופה ובעדות אשה להשיאה: ועמדו שני האנשים העדים
בעמידה לא יהא אחד עומד ואחד יושב. לפני יי' מכאן אמרו שבית דין
שכינה עמהם. לפני הכהנים שמעמידין כהנים בסנהדרין. על פי שנים
עדים והלא כבר נאמ' על פי שני עדים אלא מופנה להקיש לדון ממנו ג
גזירה שוה לומ' לך מה הם נידונין בעמידה אף העדים בעמידה שהרי
נאמ' כאן שנים ונאמ' להלן שני. ד"א מה שנים אם נמצא אחד בהן פסול
נפסלה העדות אף שלשה. יקום דבר ולא חצי דבר: כי תצא למלחמה
אחת מלחמת מצוה ואחת מלחמת רשות ממנין כהן מדבר אל העם.
אל ירך לבבכם מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות. אל תיראו מפני
הגפת התריסין. ואל תחפזו מפני קול הקרנות. ואל תערצו הצווחה.
ודברו השוטרים כהן מדבר ושוטר משמיע: מי האיש הירא ואפילו שח
בין תפלה לתפלה ואפילו שח בין תפלין של יד לשל ראש צריך ברכה שניה
וגרם לברכה שאינה צריכה שאין משמע ירא אלא מן העבירות שבידו כמו
ששנו רבות' מי ששח בין תפלה לתפלה הרי זו עבירה וחוזרין עליה מערכי

המלחמה׃ מי האיש אשר בנה בית חדש אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד
היורש או שניתן לו במתנה׃ מי האיש אשר נטע כרם אחד הנוטע ואחד
המבריך או המרכיב או הלוקח או היורש או שנתן לו במתנה׳ ואחד כרם
או תאנים או רמונים וזיתים ותמרים׳ ומי האיש אשר ארש אשה אחד
המארס בתולה או אלמנה או שומרת יבם הרי או חוזרין עליה מערכי מלחמה׳
ומספקין מים ומזון ומספקין הדרכים׳ ת"אמ"ל משיאחה׳ לשריעה
פי האולי ולדלך אן אמ׳להם מתעלקה פי הד׳ה לאשיא פלא
ינתחו באלמלחמה׃ ואלמעני אלמד׳י פאתו מן הד׳ה אלדניא במלחמה זאידת
ואמ׳להם מתעלקה פי הד׳ה לאשיא לפאניה אלתי הי גיר גאיה פינקטעו מן
העולם הבא אלד׳י הו בקא אלנפס בבקא מעלומהא פשאחחת לשריעה ונאת
אנהם יעודו למאמולהם לפאני להתי תקר קלובהם וינתבהו לקצד אלתאני׳
מי האיש הירא זה שיש בידו עבירות׳ ורך הלבב שאין בידו תשובה
ומעשים טובים׃ ופקדו שרי צבאות בראש העם וכשילים שלברזל בידיהם
וכל המבקש לחזור הרשות בידם לשבר שוקיו שתחלת נפילה ניסה שנ׳
ויפלו חללים וינוסו בד"א במלחמת רשות אבל במלחמת מצוה הכל יוצאין
אפלו חתן מחדרו וכלה מחופתה׳ וקראת אליה לשלום אין עושין מלחמה
עם אדם בעולם בין מלחמת מצוה בין מלחמת רשות עד שקוראין להם
לשלום חוץ מעמון ומואב שנ׳ לא תדרש שלומם וטובתם׃ והיה אם שלום
תענך אם פתחו וקבלו שבע מצות שנצטוו בהן בני נח אין הורגין מהן כל
נשמה והרי הן כגר תושב׳ והיו לך למס יקבלו אלקטעה אלד׳י פרץ עליהם
אלמלך פי כל סנה׳ ועדות עליה אין מקיפין עליה אלא משלש רוחותיה ומניחין
רוח רביעית למי שירצה לברוח שנ׳ ויצבאו על מדין כאשר צוה י״י את
משה מפי השמועה למדו שכך צוהו׳ והיו לך למס ועבדוך יקבלו מסים
ועבודות שניהם ומעט ועבדוך יכונו תחת אלד׳ל ואלאסתגד׳אר ובמלחמת
הרשות אם לא השלימו לא תחיה כל נשמה ומלחמת מצוה היא מלחמת
שבעה עממים ועמלק ואין צרין על עיר בפחות משלשה ימים קודם
השבת׃ כי תצור אל עיר ימים רבים ימים שנים רבים שלשה אסמכתא

בעלמא

בעלמא׳ לא תשחית את עצה זו אזהרה למשחית אילן מאכל בעת מלחמה
כדי לצער אנשי העיר וכל השחתה באכללה תחת הזה׳ ילאו מתל משבר
כלים וסותר מעין שלא לצורך וכן קוצץ אילנות טוב שלא לצורך בכל זמן
מכין אותו מכת מרדות׳ כי האדם עץ השדה על פשטיה חיי האדם בלא
בפירות האילן׳ לבוא מפניך קוציניהו׳ ד״א הוא כמו שפירש אנקלוס׳ עד
רדתה ואפלו בשבת ולא כבש יהושע את יריחו אלא בשבת׳ כי ימצא חלל לא חנוק
ומפורפר׳ באדמה לא טמון בגל׳ נופל לא תלוי באילן׳ בשדה לא צף על פני המים׳
לא נודע מי הכהו הא אם נודע לא תיערף העגלה׳ ואפלו אשה או עבד אין
מקול בעבירה לא תיערף׳ עגלת בקר אשר לא עבד בה כבר נתבאר בפרה
ומרדו מדקדקין במדה ואין מדקדקין בה׳ ויצאו זקניך שנים׳ ושופטיך
שנים׳ אין בית דין שקול מוסיפין׳ ויצאו זקניך יוצאין חמשה זקנים׳ ושופ
טי בית דין שבאותה העיר׳ אל נחל איתן זה נחל ששוטף בחזקה מתל קולה
והאיתנים מוסדי ארץ׳ ועל פיהם יהיה כל ריב זו השקאת סוטה ועגלה
ערופה׳ וכל נגע שאינו מטמא ומטהר בנגעים אלא כהן׳ ידינו לא שפכה
כת בהי כאותם יקולו מה סבבנה לה יקתל באחד הדרך לאמקה׳ אש יען
לא בהריגה ולא בפטירה בלא מזונות ולא הנהגוהו בלא לויה ולא בעדות
שהיעדנו עליו בדין להמיתו ולא בדין כמו ששנו רבות׳ ידינו לא שפכו׳
וכי יעלה על לב שזקני בית דין שופכין דמים אלא מן החמשה דברים׳
וסבב תחרים אל ראעה בהד׳ אנחל לחתי יבתחתו אהל אנחל פי מן קתלה
לאן אדי קד ערף אקאתל אפלו בעדות אשה לא תיערף וודעין שם׳ ונגשו
הכהנים כלום מקיתן׳ וכן זקניך ושופטיך׳ ואתה תבער הדם הנקי׳ יוקשן
שופכי דמים לעגלה ערופה מה עגלה ערופה בסייף ש׳נ׳ וערפו אף הן בסייף׳

ונשלמה זו הפרש׳ בעז׳ שדי צה׳

אתחיל בפרש׳ כי תצא

למלחמה בעזרת הבוחר בישרא׳ מכל אומה׳ כי תצא
למלחמה זו של כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וזו מלחמת רשות׳ אשת
יפת תאר מה זה בא ללמדינו והיה לו לומ׳ אשה יפת תאר אלא כלום׳ בין
בעולה בין בתולה בין אשת איש ללמדך שאין אישות לאומות העולם

על ישראל׳ וחשקת בה אע״פ שאינה יפה׳ בה ולא בחברתה שלא יקח שתים׳ ולקחת
לך שלא יקח לו אחת ולחבירו אחת׳ ואפלו כהן מותר ביפת תואר׳ לאשה שלא תהיה
מחשבתו בעילת זנות׳ זו ביאה ראשונה׳ והביאתה אל תוך ביתך יכניסנה
למקום פנוי ולא יהא חונה במלחמה ואסור לו לבוא עליה ביאה שניה עד שיש
שישחנה שלא התירה תורה אלא כנגד היצר יאכלו ישראל שחוטות ואל יאכלו
נבילות׳ וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה מקיש צפרנים לראש מה
ראש נוול אף צפרנים נוול שנ׳ ומפיבשת ירד אל המלך ולא עשה רגליו ולא
עשה שפמו׳ ואחר כך תשב שלשה חדשים מפני תקנת הולד׳ ירח ימים
מאמצע החדש לאמצעו אבל החדש מתחלתו שנ׳ החדש הזה לכם ראש
חדשים׳ תני ר״ל הרואה חבירו לאחר שלשים יום מברך שהחיינו ולאחר
שנים עשר חדש מברך מחיה המתים כבר נתבאר לעיל׳ ואחר כן תבוא
אליה ובעלתה כת׳ כן תבוא אליה וכת׳ להלן כי יקח איש אשה ובא אליה מה
להלן בכתובה וקידושין אף כאן ואם נתעברה מביאה ראשונה הרי הולד
גוי ואינו בנו לדבר מן הדברים אלא שבית דין מטבילין אותו על דעת אביו ויהי
הוא גר צדק ותמר מביאה ראשונה של יפת תואר אבל אמנון מאחר הנשואין
וכן הוא אומר דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך׳ ושלחתה לנפשה ולא
לבית אביה׳ ולמה הסמיך בן סורר ומורה ליפת תואר שהולד ממנה בן סורר
ומורה יצא ולמד מאבשלום׳ וראית בשביה מצוה גוררת מצוה ועבירה
גוררת עבירה מכאן שאם ראית אשת יפת תואר וחשקת בה תשא שתים׳
האחת אהובה והאחת שנואה שתים בבית מריבה בבית מה כת׳ אחריו
כי יהיה לאיש בן סורר ומורה יצא ולמד מדוד שחמד בת תלמי המלך יצא
ממנה אבשלום שביקש להרגו ובעל נשי אביו בראש הגג ונפלו על ידיו
כמה אלפים מישראל אבל אשת אוריה קופה מותרת לדוד שכן שנו רבותינו
כותב אוריה לאשתו גט וכן דוד כתב למיכל בת שאול גט ואם יחזור תהיה
מותרת ומנין שמצוה גוררת מצוה שנ׳ שלח תשלח את האם ואת הבנים
תקח לך ותזכה לכרם ושדה ושור וחמור ובגדי צמר ופשתים וציצית ותקח
אשה דרשינן כמוכן׳ האחת אהובה והאחת שנואה ששנואה בנשואיה׳

[illegible] ציצית [illegible] ומשלום [illegible] דוד [illegible]
יפת תואר ושלום תלקי ידי יקח שתים [illegible]

כגון

להכניסה

כגון שהיתה מאופרי לאורך יכיר יכירנו לאחרים מלמד שהוא נאמן עליו לומר לו
או להכשירו לכך אם אמר בני זה ממזר נאמן׳ לא יוכל לבכר את בן האהובה
שכל המתנה על מה שכת׳ בתורה תנאו בטל׳ ארץ מדבר שממון׳ בכל אשר
ימצא לו בראוי לא במוחזק׳ יש בכור לנחלה ולכהן ויש בכור לא לנחלה ולא
לכהן לכהן ולא לנחלה לנחלה ולא לכהן׳ לנחלה ולכהן זה בכור אביו ואמו׳
לא לזה ולא לזה שנולד לאחר נפל׳ לנחלה ולא לכהן זה בכור לאביו׳ לכהן
ולא לנחלה זה בכור לאמו׳ כי יהיה לאיש בן סורר ומורה בן ולא אב׳ והלך יך
בימי נערותו בשלשה חדשים הראשונים אחר שיביא שתי שערות ומשיביא
אפלו יום אחד משלשה חדשים הראשונים אינו נעשה בן סורר ומורה שכבר
הוא אב ואפשר שיוליד ואעפ׳ שלא הקיף זקן התחתון׳ הלך כנאיה ען שער
הגיד׳ ויסרו אותו מתרין בו ומלקין אותו בפני שלשה׳ חזר וקלקל נידון בכ״ג
ואינו נסקל עד שיהיה שם שלשה הראשונים של׳ בנינו זה שלקה בפניכם
בתחלה׳ ותפשו בו לא גדמים׳ והוציאו אותו לא חגרים׳ ואמרו לא אלמים׳
בנינו זה לא סומים׳ זולל וסבא כמי שרח אלגאון מסרף ומפרט פי אלחראם׳
וכן הוא אומ׳ אל תהי בזוללי בשר בסובאי יין׳ ואינו חייב עד שיגנוב משלאבו
ויקנה בשר ויין בזול והוא שיאכל מן הבשר משקל חמשים זוז במלגמא אחת
וישתה חצי לוג ואזהרתיה מלא תאכלו על הדם׳ לא תאכלו אכילה המביאה
לידי שפיכות דמים והוא נידון על שם סופו לאחר אדי לם ילקא מע אבוה שי
גנב וגזל מאחרים וקופו ליהרג ולהרוג׳ ותלית אותו על עץ שנים הן הנתלין
מגדף ועובד ע״ז׳ על עץ לא יהיה מחובר לאדמה שהוא נקבר עמו שלא יהיה
לו זכרון רע ויאמרו זה עץ שנתלה עליו פל׳ וכן האבן שסוקלין בה והסודרין
שחונקין בהן׳ לא תלין נבלתו על העץ שלא יבוא לידי ברכת השם׳ ולא תטמא
אד׳ יצח אעתקאד רדי והי טומאה׳ לא תראה את שור אחיך השב אבדה
מ״ע עשה וקד בינא מקדאר הדא פי אלאיצאח פי ואלה המשפטים׳ והתעלמת מהם
פעמים אתה מתעלם וכדי קלו גדול כבוד הבריות שהוא דוחה את לא תעשה
שלתורה יעני אד׳ כאן אדם חשוב ואין דרכו להנהיג הבהמה פטור ממצוה זו׳
השב תשיבם מצדר׳ ומעלום ענד אהל אללגה אן אלמצדר ואקע עלי אלתכריר ול

כתיר תקול ערמת כל ערמה ותקול ערבת מלוכל ערבה׳ אי מענ׳ שי מא לה רחד
וס׳ לך תשיבם מריאר כתירה׳ אחיך לא גוי ומשומד׳ ולא ידעתו מכריז עליה
שלשה רגלים׳ ואחר כך אם לא נודע לה בעלים הרי היא שלמוצאה׳ ואספתו
אל תוך ביתך חייב להיטפל בה׳ ואם היה טפולה קשה מוכרה ומניח הדמים
אצלו עד שיודע בעלין שנ׳ עד דרש אחיך׳ וחייב לשלם שכר טפולה׳ וכן
תעשה לחמורו למה פרט חמור להחזירו בסימני מרדעתו׳ וכן תעשה
לשמלתו מה חמור שטיפולו קשה במאכל חייב להיטפל בו כך השמלה חייב
להיטפל בה מנערה משלשים יום לשלשים יום׳ וכן תעשה לכל אבדת אחיך
פרט וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט׳ וכן תעשה לשמלתו שמלה בכלל
היתה ולמה יצאת אלא מה השמלה יש לה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז
אף כל שיש לו סימנין חייב להכריז פרט למחט ומסמר ולמה פירט להלן שור
שמחזיר גזות השה וגזות זנב השור׳ ומעט ויש לו תובעין פרט לשנתייאשו
הבעלים׳ ומעט ייאוש הו אין יקול וילאה בקרנא אמר עולמנא׳ וסרה ייאוש
יאס׳ עד דרש אחיך אותו׳ כלומ׳ עד שתדרוש אם אחיך רמאי אם לאו ימבקש
לקנות שאינו שלו׳ אשר תאבד ממנו ומצאתה הא אם שלחה למקום
ברודי היה או פשע בה אינו חייב להחזיר׳ לא תוכל להתעלם ואם התעלם
עובר בעשה ולא תעשה והא כת׳ והתעלמת מהם פעמים אתה מתעלם כגון
כהן או נזיר שמצאו אבדה בבית הקברות שאין עשה דוחה את לא תעשה
ועשה׳ עשה הוא השב אבדה שנ׳ השב תשיבם לאחיך׳ ולא תעשה לא יטמא
ועשה כי קדוש הוא לאלהיו׳ לא תראה את חמור אחיך וג׳ נפלים קד ביינאה פנ׳ ואה׳
המשפטים׳ והשונא כגון המצוה בהקמה קודם לאח כדי לכוף יצר הרע׳
לא יהיה כלי גבר על אשה הרי מתל׳ אדרוע ולאחת אהדיר׳ ולא ילבש גבר
שמלת אשה הרי מתל׳ חלי אפיה ודהב וגירהא וכלמא כין משהור ללבישאו
אנפא או ארגא פי׳ כל מכאן וכל גמאן כלי איש וכלי אשה קאדיניא בנה ואפלו
המלקט שערות לבנות מתוך שחורות משילקט שערה אחת לוקה לאן הדי
די אנפא וזה דרך עובדי ע״ז ואינא להדרך אקווה אשהואניה עדהם׳ כי
יקרא במוצע׳ קן אפלו אפרוח אחד או ביצה אחת׳ צפור טהורה לא טמאה׳

שנ' כל צפור טהורה תאכלו: לפניך זו רשות היחיד: בדרך זו רשות הרבים: בכל עץ
דבר הכת' בהווה: או על הארץ לרבות בורות שיחין ומערות: אפרוחים לא
מפרחים: ביצים לא מוזרות: ותאמרים דלך לאן תכלק בכלק אלשרע לאן אלבין
אלדי יקד הזנב ואפרוך אלמחתאג לאלאם לא יצלחו לאלאכל אלדי יטלק עלאם
ופלת בנפסהא פלא תתאלם ברויה אלבד אלולד וקד יכון דאעיא לתרך אלכל
אלדי אלבד לא יצלחין לאלאכל ומן אגל אלשרע אליעא נהינא ען דלך ולא תכלק
בכלק אלרחמה לא תרא אן הדא אינו נוהג אלא בשאינו מזומן פאלדי שרע אלאנסאן
לאנה שבה אלמציאה פהו ינא ענה: שלח תשלח מגדר כבר נתפרש: שלחה
וחזרה אפלו כמה פעמים חייב לשלח: ונגיד נבין אלמגדר עד עלם אן אלאפאן
תלאתה: אקסאם אסם ופעל וחרף פאלאסם מתל שליחה ואלפעל מתל תשלח: ואל
מגדר מתל שלח לאנה מגדר בין אלאסם ואלפעל: וקד קיל לאנה יגדר מן אל
מעע מענא מתלקן שלח מצוה לשלח: חזרה לאם מעע אכר מתל תשלח:
ומתלקן בשל מבושל קאו בשל במים: זשה עין תלעג על כבוד אב ובזת על
לא תקח האם על הבנים יבוא עורב שהוא אכזר ויקרנה ואלייהנה ממנה
ויבוא נשר שהוא רחמן ויאכלנה: למען ייטב לך זשה אורח חיים פן תפלס
נעו מעגלותיה לא תדע מטולטלין הן שבילי תורה אמ' רבא בר בר כהנא שלא
תהא יושב ושוקל מצוות תורה ורואה איזו מצוה ששכרה מרובה ועושה
אותה למה נעו מעגלותיה לא תדע שמטולטלין הן שבילי תורה ולא הודיע
הקבה שכרן של מצוות היו מקצתן קיימין ומקצתן בטילים: תאני ר' שמעון
בן יוחאי אומ' שתי מצוות גלה הקבה מתן שכרן ואלו הן קלה שבקלות וחמורה
שבחמורות: שבחמורות שאין בהן חסרון כיס כיבוד אב ואם ושילוח הקן
לא שך אן האולי אלמצוות כלהא ... פאלדי תכלקת אלנפס אלאנסאניה וחרא
תא יתבא פנאיל ותדכת אלא למזע וכסב אלמעלו אלמשאחה עליה אלאמני אלדאני
אלדי הו לה לפעל אלפצאיל לאחני תסתעד לכמאל אלדי פהאולי שתי מצוות מוצלחת
לחיי העולם הבא בעד אסבאב כתירה וקס על הדי מא מא תלה פי גמיע אל
מצוות אלמצוות ונאיתהא אלכירה לבקא אלדאים והו חיי העולם הבא: יעני
בקא אלנפס בבקא מעלומהא: ועשית מעקה לגגך לא דבר הכת' אלא בהווה

ועניינו שלא נויה ברשותינו תקלה׳ ושיעור המעקה עשרה טפחים׳ גגך למעוטי
בתי כנסיות ובתי מדרשות׳ כי יפול הנופל ממנו ראוי ליפול מששת ימי בראשית׳
אלא שמגלגלין חובה על ידי חייב׳ ממנו ולא לתוכו כגון שהיתה רשות הרבים
גבוהה מגגו ונפל לתוכו פטור׳ פהדי דלא נפל עליה ען עלמה תנן לא יבלין אחד על
אמכאנין ואין בהקדר עלם מואהל אחרהמא על אתחיל׳ לא תזרע כרמך כלאים
הזורע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם לוקה שתים משום
לא תזרע כלאים ומשום כרמך ואינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן
במפולת יד אחת ואם זרע שורק שניהם ואם אכל ממנו לוקה׳ לא תחרש בשור
ובחמ׳ יחדו אחד השור ואחד כל בהמה חיה ועוף אלא שדבר הכת בהווה׳ ילמד
לחרישה ולנפילת הבור ולהבדלת הר סיני ולתשלומי כפל ולהשב אבידה ולפריקה
ולהסימה ולכלאים ולשבת׳ ואחד החורש או הזורע או המנכש או הדש או
הנהיגן בקולשני יחדו׳ ואינו חייב עד שימשוך או ינהוג שור וחמור לא אסרה
תורה אלא שני מינין שאחד טמא ואחד טהור׳ וכן בהמת פסולי המוקדשין
אעפ שהיא גוף אחד עשאה הכת כשני גופין מפני שהיתה קודש ונעשית
חול וקודש מעורבין זה בזה הריהוא חול ואם כל בהמה אשר לא יקריבו ממנה
קרבן ליי׳ מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בשור פסולי המוקדשין אעפ שהוא
לבדו לוקה ואיסור זה מפי הקבלה׳ לא תלבש שעטנז קד ביארה פ׳ קדושים׳
גדילים שיהא שזור תעשה ולא מן העשוי לך לנכותך׳ על ארבע כנפות למעוטי
בית שלש׳ כסותך לא שאולה׳ ומפי השמועה שלא נסמכה פרשת ציצית לפרשת
כלאים אלא להתיר הכלאים בציצית׳ כי יקח איש אשה וג׳ והוציא עליה שם
רע שטען עליה שזנת תחתיו אחר שקידשה׳ ואמה למה הזכיר כאן אמה
שבודקין על ארבע אמהות שמא אין לה בתולים׳ נערה חס להוציא בוגרת
וקטנה׳ ואינו חייב עד שיוציא על הבתולה בבתוליה׳ והוציאו את בתולי הנער
או זוממי עידי הבעל׳ אל זקני העיר השערה זה שער בית דין׳ ופרשו השמלה
לשון כבוד שנושאין ונותנין בסתרי הדבר׳ מה שאמר׳ ואלה בתולי בתי או זוממי
עידי הבעל׳ את בתי נתתי לאיש הזה לאשה התורה האמינה האב לאוסרה
משום אישות לא לפסלה משום זנות כגון שאמר בתי שבויה או קדשתיה לפל

או

או שאמר איני יודע למי קידשתיה נמסרה על הכל · ויקרו אותו מלקין אותו וכו'
נמצא זה לוקה ומשלם · ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו זה לאו
שקדמו עשה ומוציא שם רע שמגרש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם
כהן הוא לוקה ואינו מחזיר ואם נישאת או מתה קודם שיחזיר לוקה לפי
שלא קיים עשה שבה ועדים שהוזמו לוקין · ובימודה אלא אם פי לשלחה ש
ללמדך שאין טענת בתולים אלא עד שלשים יום · כי ימצא איש שכב עם אשה
בעולת בעל ומתו זה חנק ואזהרתיה מלא תנאף נמצאת באשת איש שלש
מיתות אם היתה נערה מאורסה שניהן נסקלין ואשת איש בחנק ובת כהן
בשריפה ובועלה בחנק · ומתו גם שניהם לרבות העובר שבמעיה אם כן
למה חזר ואמר האיש השכב עם האשה והאשה אלא האיש השכב אפלו
גדול הבא על הקטנה חייב והאשה חייבת אפלו בא עליה קטן מתשע ומעלה ·
והחזיק בה האיש כל בעולה בעיר בחזקת מפותה ובשדה בחזקת אנוסה
ואנוס פטור מכלום · כן הדבר הזה עריות הוקשו לנפשות · לזנות בית אביה
ונאמר להלן אל פתח בית אביה מה להלן זנות עם זיקת הבעל אף כאן זנות
עם זיקת הבעל · וקצותה את כפה היצלו בכפה ואם לאו בנפשה שנ' לא תחס
עינך וגו' ואדון אסנדו לי דלך קנס המבייש · ואינו חייב עד שיהיה מתכוין שנ'
ושלחה ידה ותפשה זה הוא האונס · ומשלם ארבעה דברים קנס ופגם ובשת
וצער · וכן זה בלאו שקדמו עשה שאם גרש משנישאת או מת לוקה ולמה
היא כתובה נער והלא היא נקבה אלא ללמדך שהרודף אחר הזכור כרודף
אחר נערה מאורסה · לא יקח איש את אשת אביו זו ארוסה · ולא יגלה כנף
אביו זו נשואה · יענשי אלי סתרה אביה · יצאת אנוסה שמותרת לבנו ·
וקילין לא יגלה כנף אביו זו שומרת יבם שלאביו · והלא כבר אסר אשת אביו
בעריות ולמה נשנה כאן אלא לצורך נשנה סמוך לממזר ללמדך שהבן
מן העריות יהא ממזר שאשת אב דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד
לכל העריות · לא יבא פצוע דכא זה שנפצעו גידין · וכרות שפכה זה שנכרת
הגיד שלו · לא יבא ממזר שלשה ממזרים הם ממזר ודאי וממזר ספק
וממזר מדבריהם · איזה הוא ממזר ודאי זה הבא מערוה מן העריות ·

וממזר ספק זה הבא מספק ערוה כגון אשת איש שנתקדשה ספק קדושין או
נתגרשה ספק גירושין ונשאה אחר הרי הולד ספק ממזר שהולידה לאחרון
וממזר מדבריהם כגון אשה ששמעה שמת בעלה ונישאת ונמצא קיים ובא
בעלה הראשון והיא תחת השני בנו ממזר מדבריהם׃ ולמה הסמיך עמוני
לממזר לאמ׳ אע״פ שממזרות׃ ומעו׳ ממזר פוסד לנקב והכה׳ תסמיך
לביצה לפאסדה ביצה מוזרה׃ תני ר׳ שמעון כל המחטיא את האדם יתר
מן ההורגו שההורגו הורגו בעולם הזה ויש לו חלק לעולם הבא והמחטיא את
חבירו אין לו חלק לעולם הבא׳ שתי אומות קדמו את ישראל בחרב מצרים
ואדום מצרים דכת׳ אריק חרבי אדום דכת׳ פן בחרב אצא לקראתך וכתיב
בהם לא תתעב אדומי לא תתעב מצרי עמון ומואב קדמו את ישראל בעבירה
להחטיאם בשטים ונכתבה לא יבא עמוני ומואבי עד עולם מופנה להקישו׳
תני ר׳ שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא׳ מלכים
ירבעם ואחאב ומנשה׳ והדיוטות בלעם ודואג ואחיתפל וגחזי׳ ומפני
מה לא נמנה מיכה מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים מכאן אמרו גדולה
לגימה שמקרבת את הרחוקים ומרחקת את הקרובים ומעלמת עיניהם מן
הרשעים ומשרה שכינה על נביאי הבעל ושגגתה עולה זדון׳ אמ׳ ר׳ אלמלי
נתן יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא נהרגה נוב עיר הכהנים ולא נטרד דואג
האדומי ולא נהרג שאול ושלשת בניו׳ ומשרה שכינה על נביאי הבעל דכת׳
ויהי הם יושבים על השלחן וג׳ ומעלמת עיניהם מן הרשעים ממיכה ומקרבת
מיתרו שבשכר קריאה לו ויאכל לחם זכה שיהיו בניו יושבים בלשכת הגזית
שנ׳ ומשפחת סופרים יושבי יעבץ וג׳ על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם
ובמים וכי להם הן צריכין והלא כל ארבעים שנה שהיו במדבר לא הוצרכו לדבר
לא המן יורד להם והשליו עולה להן לא דרך ארץ שהבא מן הדרך מקדימין
לו בלחם ובמים׃ על דבר אשר לא קדמו ישיר בדבר מן גהת לעצה׳ וטוסטס
כל ימי לעולם מ״ל שאע״פ שמתגיירין עדיין שנאה טמונה בלבם מכאן אמרו
קשים גרים לישראל כנגע צרעת שנ׳ ונלוה הגר עליהם׃ חמשה גרים הן גר מונש
לעני שלא נתגייר לא ללקט ושכחה ופיאה דכת׳ בהם לעני ולגר תעזב אתם׃ גר

מונש

מוקש לנבלה דכת' לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה שלא בא אלא ליקח נבילה'
גר מוקש ללוי שלא בא אלא ליקח מעשר עני עם הלוי דכת' ונתתה ללוי ולגר'
גר מוקש לבהמה שנ' ובהמתך וגרך; גר מוקש לשפחה שנ' וינפש בן אמתך
והגר; אבל שנתגייר לשם שמים אין חביב כמותו עד שציוה הקב"ה על
אהבתו כמו שציוה על אהבת שמו כת' ואהבתם את הגר וכת' ואהבת את י"י
אלהיך; לא תתעב אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי וג' דור שלישי יבוא
להם שנשתעבדו בארצם שלשה דורות שהרי נאמ' וימת יוסף וכל אחיו וכל
הדור ההוא אחר מיתת לוי נשתעבדו קהת ועמרם ומשה יצא ממצרים שהוא
דור שלישי' דור שלישי יבא להם הא דור ראשון ושני לא יבא להם' ולאו הבא
מכלל עשה הוא' אחד זכרים ואחד נקיבות אבל עמונית מותרת לבוא
בקהל שנ' עמוני לא עמונית' מואבי לא מואבית' וכן הוא אומ' על דבר אשר
לא קדמו אתכם בדרך האיש לקדם אבל לא האשה וכבר עלה סנחריב ובלבל
כל האומות ומותרין לבוא זה בזה מיד כשיתגיירו' כי תצא מחנה ונשמרת
מכל דבר רע וכי אין אדם נזהר מדבר רע אלא במחנה שאין השטן מקטרג אלא
בשעת סכנה; ונשמרת מכל דבר רע שלא תהרהר ביום ותבוא לידי ראיית
קרי בלילה; אשר לא יהיה טהור היה ראוי לומ' אשר הוא טמא אלא שלא
תדבר התורה בלשון גנאי כדי שתדמה לה כיוצא בו ומן הבהמה אשר לא
טהורה; ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה; לא יבא אל תוך המחנה
זו מחנה לוייה' ויתד תהיה לך יענ' לה מעדה ליחפר בהא ענד אלבראז'
וקאו אל תקרא על אזנך אלא על אזנך שכל השומע דבר מגונה יתן אצבעו
לתוך אזנו' ובעלהדיה ... ליחפר בהא לאלבראז ויגטי לוגהין אמולא קד—
ביינה ... לחלול ... במחנה ישראל על מא קאל כי י"י אלהיך אש
מתהלך בקרב מחניך; ... חיול ... תנקבץ אנפס
... ותתבחר ... פתרת פע ... נואה ... ואפיוצא
... והו קן ושב מאחריך; לא תסגיר עבד אל אדניו זה עבד שברח
מחוצה לארץ לארץ ישראל ודלך לא תסגיר ... אלמכתה'
... ואם היה רבו ישראל משחררו והוא כותב לו שטר חוב ...

ואם לא רצה בית דין מפקיעין לו שעבודו: עמך ישב לא בעיר למדו: בקרבך
לא בספר: במקום אשר יבחר במקום שפרנסתו מצויה: באחד שעריך לא
שיגלה מעיר לעיר: בטוב לו בנות טוב: לא תוננו זו אונאת דברים והד' לעבד
הוגר צדק: לא תהיה קדשה כל הבועל אשה פנויה בלא כתובה וקידושין לוקה:
וקד תקדים הד' פי' אל תחלל את בתך להזנותה ואינו לוקה משום קדשה עד
שיכין בתו לכך או תכין עצמה ולפי' כך המפתה והאונס אינן לוקין לפי שהוא
נקרה נקרית: לא תביא אתנן זונה איזה הוא אתנן זונה האמור בתורה זה
האומ' לזונה הא לך מעה זו בשכריך ואפלו מאה כולן אסורין לגבי המזבח:
איזה הוא מחיר כלב זה האומ' הא לך טלה זו תחת כלב זה וכן אם החליף כלב
בכמה בהמות או עופות וכיוצא בהם: גם שניהם לרבות שנוייהם: לא תשיך
לאחיך קד תקדים ביאון הד' פי' ואלה המשפטים: נשך קד תבין הנאך: אפלו
רבית דברים כגון קילוס דברים או ילמדו מקרא: לנכרי תשיך למד ע[illegible]
לאחוריו שאם באת לך הישראלי ללוות שלא ברבית שהיא מצוה והגוי ברבית
שהיא מצוה פלתפתלי לישראל: דא שאסור ללוות הגוי ברבית ולא ילוונו
ברבית לא כרי אין שלא ילמד ממעשיו לפיכך היה למר עקום: וכי תדר
נדר מכ' לנדבה שהוא מצווה בבל תאחר נאמ' כאן תדר ונאמ' להלן ואם נדר
או נדבה: מוצא שפתיך זו מצות עשה: תשמר זו מצות לא תעשה מלשון
השמר לך: ועשית לא שיעשוך: כאשר נדרת זה נדר: לי' או חטאות
ואשמות ועולות ושלמים שנחטאת לי': אשם לי' נדבה כמשמעה יאשר
דברת אלו קדשי בדק הבית שנ' ויעמד עזרא על מגדל אשר עשו לדבר: בפיך
זו צדקה שנ' מפי צדקה: לא תאחר לשלמו מי שיש עליו נדרים או קרבנות של
מצוה שישלמן ברגל שפגע בו ראשון ואם לאו עובר בעשה ואינו עובר בלא
תעשה עד שיעבור עליו שלשה רגלים כהלכה כי דרש ידרשנו יי' וכת' להלן
ארץ אשר יי' אלהיך דרש אותה עיני יי' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרי שנה
מה להלן מרשית ועד אחרית אף כאן מראשית ועד אחרית: מוצא שפתיך
תשמר ועשית זו שבועה אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה
יעני אם שאלת הפסח לשמו ולשם בעליו עלה לך משום תודה ויצא מתורת

נדר

נדר כגון ששחט חטאת לשם עולה ואם לאו יהא נדבה וכשר אא שלא עלה
לבעלים משום חובה׳ ועשית כאשר נדרת שלא תדור מחבת ותביא מרחשת
או בכלי ותביא בשני כלים׳ כי תבא בכרם רעך כי תבא בקמת רעך מפי השמ׳
למדו שאינו מדבר אא בשכיר וכי אנ לא היה שכיר מי התיר לו שיבא בכרם
רעהו או בקמתו׳ וחרמש לא תניף כל זמן שעוסק בקצירה לא יניף חרמש
באכילתו שלא יבטל ממלאכת בעל הבית׳ והשכיר אוכל במחובר בשעת
גמר מלאכה׳ וקטפת ענבים מכאן למדנו שבמחובר הכת׳ מדבר וכן בתלוש
יאעפ שלא נגמר למעשר ולתרומה׳ ואכלת לא בנך ואשתך׳ פועל משלשמים
אוכל לדידיה זיכה רחמנא לא לאשתו ובנו׳ ענבים שלא תמוץ׳ ענבים
לא ענבים ודבר אחר׳ כנפשך לא שיהנהב שבלים באור ויאכל׳ שבעך
שלא יאכל אכילה גסה׳ כי יקח איש אשה וג׳ וכתב לה ספר כריתות ולא
ספר ולא אפלו על עלה אם כן למה נאמ׳ ספר אא להוציא דבר המחובר
לקרקע׳ אמ׳ר שמעון טב למתב טנדו מלמתב ארמלו׳ כי יקח איש אשה
למה האיש מחזר על האשה ואינה מחזרת עליו אא האיש אבדה עלו אבדה
והיא הצלע והיא לאו׳ ויצוו חכמ׳ שלא יגרש אדם אשתו ראשונה אא אם
מצא בה ערות דבר׳ וכתב שאינה מתגרשת אא בכתב׳ ספר כריתות יהיה
ענינו דבר הכורת בינו לבינה׳ ונתן לא שתקח היא מעצמה׳ בידה להוציא
שהוא עדה כגון חצירה או חיקה או יד שלוחה׳ ושלחה לא יהיה ענינו
שתשלחנו אא הוא שמשלחה׳ והלכה והיתה מה הליכתה בשטר אף הוייתה
בשטר מכאן סמכו לקידושין בשטר׳ ובכסף שנ׳ כי יקח איש אשה ונאמר
כסף השדה קח ממני גמר קיחה קיחה׳ ובביאה מנ׳ שנ׳ כי יקח איש אשה
ובא עליה בביאה תיעשה אשת איש׳ לא יוכל בעלה הראשון המחזיר גרושתו
אחר שנישאת עובר בלא תעשה והבן ממנה כשר׳ אחרי אשר הטמאה
טומאה כת׳ בה בעריות׳ כי תועבה היא היא תועבה ואין בנה תועבה׳ לא
יצא בצבא לא יצא הוא אבל מתקן כלי זיין ומספק מים ומזון׳ נקי יהיה כל
שנתו מנ׳ אפלו לסחורה שהוא אסור כל שנתו שנ׳ לא יעבד עליו לכל דבר
נקי יהיה לביתו שנה אחת׳ ושמח את אשתו בין בתולה בין בעולה׳ חרשה

מי שהוחרשה לו פרט למחזיר גרושתו׳ לא יחבל רחים ורכב מה רחים ורכב מיוח׳
דין שהן שני כלים ומשמשין מלאכה אחת וחייבין על זה בפני עצמו ועל זה בפני
עצמו כך כל שהן שני כלים ומשמשין מלאכה אחת חייבין על זה בפני עצמו
ועל זה בפני עצמו׃ וכן כל דבר שעושין בו אוכל נפש כגון ריחים לטחינה וסכין
לשחיטה ועריבה ללישה וכיוצא בזה ואם אבד המשכון קודם שיחזיר לוקה
ולמה לוקין על לאו זה שתי מלקיות והוא אחד לפי שנ׳ רחים ורכב הריחים
כלל שמשמע ריחים שתים העליונה והתחתונה שנ׳ וטחנו ברחים׳ ורכב
לא הוסיף רכב אלא כדי שיהיה חייב שתים׃ השמר בנגע הצרעת הוי נהי׳
ען קטע סימני צרעת או לא יכוה אותן׃ זכור את אשר עשה יי׳ אלהיך למרים
שלא באה לה צרעת אלא בשביל שהלשינה לכך הסמיך זה להשמר בנגע הצר׳
זה שה אל תתן את פיך להטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך אל תחמר
הריני הולך ומספר לשון הרע ואין בריה יודעת הוי יודע שהמלאך עומד אצלך
וכותב כל מה שאתה מספר על חבירך שנ׳ גם במדעך מלך אל תקלל כי עוף
השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר או שלת בהן שש כנפים לאחת׳
ועמדו שני האנשים שיהיו בעלי דינין עומדין בשעת דינם׃ והצדיקו את
הצדיק קולאן עדד מכת מרדות שלש עשרה ואמא למלקות ארבעים חסר
אחת יצייר עדד בין המכות׳ ואמר רבי קל מכת מרדות הי׳ נחשב מא יראו
לה אכם בין ב׳ מס נזירות׳ ולא יערב כל מסתחק ערב אקל מן תלאות ב
אבואט׳ וכד׳ באן פי כתובות אנה יערב על כל מיתות עשה לאן יפעלהא
או ימות תחת שוט או ינקצי זמאן פעלהא׃ ובמקדמת ספר המצוות תבין
כדאך׃ הרשע בעל מלקות נקרא רשע וחייב מיתה׳ נקרא רשע שנא׳
אשר הוא רשע למות שהן פסולים לעדות שנ׳ אל תשת ידך עם רשע להיות עד
חמס ומכאן שיהיו בעלי דינין עומ׳ בפני הדיינים כרשעים שלא קבלו עליהם
את הדין׃ והפילו השופט שיהיה המוטה מוטל לא עומד ולא יושב׃ והכהו לפני
כסותו׃ לפניו שלא יביט בדבר אחר׳ ומכאן שאין מלקין שנים כאחד׃ לפניו
כדי רשעתו מכאן שמשלשין שליש על כתיפו ושליש על לבו ושליש על כתיפו
השני׃ במספר שלא יכנו אכסרה פ׳ל שלא במנין׳ במספר במספר הסמוך׃

לארבעים לכך המכות ארבעים חסר אחת׳ שאם הוסיף אחת נפטר ואם הוסיף
על האומד אפלו אחת לוקה שנ׳ לא יוסיף פן יסיף לא יוסיף על הארבעים. פן
יוסיף על האומד והמניף ידו על חבירו להכותו נקרא רשע שנ׳ ויאמר לרשע
למה תכה רעך ומה אם זה שהכייתו מצוה קל וחומ׳ למי שאינו בן מלקות׳ ומכן
אזהרה למכה אביו ואמו׳ ונקלה אחיך לעיניך אבזא אלפאלי וכסר המיתה ולד׳ אף
ידי׳ עתקלקל פטור לאן הד׳ אכבר בזא עליה׳ לא תחסם שור סמוך לארבעים
אעלמך אנה יתחאג אלאו שלוקין עליו אן יכון סלים מן אפת אעלל כלאו והסימן
לכך הסמיך אותו לארבעים יכנו לא תחסם וכך שאר לא תעשה׳ בדישו והוא
הדין לשאר מלאכות כגון נשיאת תבן ואפלו הסמה בקול בשעת מלאכה לוקה׳
מנ׳ לבהמה שנפלה לפני מוכה שאין שאין חוסמין אותה ת״ל לא תחסם וסמיך
ליה כי ישבו אחים יחדו פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו׳ יחדו המיוחדין
בנחלה אחים פרט לאחים מן האם׳ לא תהיה אשת המת פרט לאשת חרש
שוטה וקטן מפני שאין להם אישות׳ לאיש זר שאם בא עליה לוקה ומגרש׳
יבמה יבוא עליה מצות יבום קודמת למצות חליצה׳ ולקחה מלמד ששעה
בה מאמר תחלה׳ לאשה פרט לערוה שנ׳ ואשה אל אחתה לא תקח ונאמר
יבמה יבא עליה אם היבמה ערוה לא תקח והוא הדין לשאר עריות ואם היו
לו בנים או זרע מאשה אחרת פטור מלכם׳ והיה הבכור אשר תלד מכאן
שמצוה בגדול ליבם קרא הכת׳ ליבם בכור׳ אשר תלד פרט לאילונית שאינה
יולדת׳ יקום על שם אחיו בנחלה או יכול כשם שאם היה שמו יוחנן קורין לו
יוחנן ת״ל יקום על שם אחיו ונאמ׳ להקים שם המת על שם נחלתו גזרה שוה
אפקיה פיסוקא מפשוטיה׳ ולא ימחה שמו מישראל פרט לסריס חמה׳ והוא שלא
ראה החמה לא והוא סריס בידי שמים ולא אנדרוגינס ששמם מחוי׳ ואם לא
יחפץ בין היבם בין היבמה׳ ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים כל העולה ליבום
עולה לחליצה יצאת ערוה שאינה חולצת לפי שאינה מתיבמת׳ ואו חולצות
ולא מתיבמות אסורי לאוין והשניות ואיסורי עשה וכל מי שהיא קמן מגורשת׳
או מתיבמות ולא חולצות חורשת ושוטה וקטנה וכל שהיא ראויה או חולצת
או חולצת או מתיבמת חוץ מאלו׳ ואו לא חולצות ולא מתיבמות אשת סריס

חמה ואנדרגינס ואשת שוטה וקטן ואילונית. ומי שהיא ערוה׳ ומעני סריס הו
שלא זרחה השמש עליו לא והוא סריס׳ יעני זאדת עליה אלראירה׃ וכדאך על
יבמין בעליהם חולצין ולא מיבמין פצוע דכא וכרות שפכה וזקן מופלג שתשש
כוחו׃ ולא מיבמין ולא חולצין חרש שוטה וקטן׳ ובעליהם לא חולצין ולא מיבמין
סריס חמה ואנדרגינס והוין מלו ראויין או מיבמין או חולצין׃ ובעליהם חולצת
מזה ומתיבמת לזה כגון שנים שקידשו שתי אחיות זה אינו יודע איזה קדש
וזה אינו יודע והיו לזה שני אחים ולזה שני אחים שלזה חולץ לאחת וכן
השני חולץ לאחת ואחר כך האח השני שלזה מיבם חלוצתו׃ ובעליהן חולצת
מזה ומזה כגון שהלך בעלה למדינה אחרת ושמעה שמת ונשאת ואחר כך
בא הראשון ומתו שניהם לזה אחים ולזה אחים אחין שלזה חולצת ולא
מתיבמת׳ ומנהן מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כגון שהיתה אשת
אחיו אם אשתו או בתה ונפלו לפניו׳ ומותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן
המחזיר גרושתו אחר שנשאת ומת ונפלה לפני אחיו היא מותרת לו׃ ואסו
רות ללאו ולאו כגון ממזרות וגרושי מכהן׃ ומותרות ללאו וללאו הראויות לבעל
ליבם׳ והחליצה בשלשה ואם חלץ בשנים או באחד פסול׳ ולא ישב על כך
קן כמה לב גבריה דעבד במוק וביחידי ובלילה קד תקנין פי אלתלמוד אלה מא
פעל דלך אלא לשכן שאיני כאן יהרב עליה ללא יחלוץ פרדל איה באלליל ענד
אן וגדיה אחד באמאנה אן לא תתם חליצה בלילה פאוראה רב אלה יחלוץ בלילה
וחלץ פלמא קד רגע וחלץ ממנו ביום חליצה כשרה על אשרה׃ ואמרה מיאן
יבמי כל הפיסוק הזה מקרין אותה עד סופו בלשון הקודש׃ והליצה שומטת
הרצועה מעל רגלו ומוציאה לו ברגלו מן המנעל׳ נעלו שהוא ראוי לו יצא
גדול שאינו יכול להלך בו׳ וקטן שאינו חופה רוב רגלו׳ וירקה רוק הנראה
לדיינין׃ רוק לא דם׳ וקראו לו הן לא שלוחן׃ ודברו אין נותנין לו עצה ההוגנת
אם היתה זקינה והוא ילד או ילד והיא ילדה אינו ראוי׳ בית אחיו בית אחר
הוא בונה לא שני בתים שאינו מיבם אלא אחת׃ יבנה בית שהוא בונה כולו בונה
מקצתו יצא בית שיש בו ערוה שהוא פטור מן החליצה ומן היבום והיא
פוטרת הכל ומקרין אותה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה והעומדין שם אומ׳

חלוץ הנעל חלוץ הנעל חלוץ הנעל שלשה פעמים ואין חליצה אלא ביום שנ' ועלתה
יבמתו אל הזקנים ואין דנין בלילה׃ כי ינצו אנשים איש עם איש אשה מנ' ת"ל
יחדו׃ במבושיו מה מבושיו דבר שיש בו סכנת נפשות אף כל דבר שיש בו
סכנת נפשות אתה חייב להצילו׃ נערה מאורסה והעריות והרודף אחר חבירו
להרגו מצילין אותו אפלו בנפשו שלרודף׃ איפה ואיפה והיא כת ומנחה איפה
לפר ואיפה לאיל והלא כבר נאמ' שלישית ההין לפר אלא מלמד שאיפה גדולה
ואיפה קטנה נקראין איפה׃ והין צדק יהיה לך והלא הין בכלל איפה אלא
יהיה הין שלך צדק׃ זכור את אשר עשה לך עמלק זכור בפה ואל תשכח
בלב יענו ויתיכר בעלבתו וננטק באפם לחתו לא ננסיו בעקוב׃ כל הנחשלים
אחריך כשהיה הענן מסבב את מחנה ישראל כעיר מוקפת חומה וכל מי שהוא
טמא הענן פולטו חוץ למחנה לפי שהמחנה קדוש ואין צר ואויב יכול ליגע
בהן ועמלק מגנב בהן מכת זנב שהן אחורי השכינה היה מחתך מילותיהן
וזורקן לאויר ואומ' הא לך מה שבחרת וכן הוא אומ' בו כאשר שכלה נשים
חרבך שהיה אביו חותך מה שבו הנאה לנשים לכך הרגו שמואל בכך שנא'
כן תשכל מנשים אמ' וישסף שמואל וג'׃ ונשלמה זו הפרש' בעזרת
שבה׃ אתחיל בפרש'

והיה כי תבוא

בעזרת זה שד'
מי שנגלה על ישראל בששים רבוא׃
כבד את יי' מהונך ומראשית כל תבואתיך׃ והיה כי תבוא והבאת זו
מצות עשה להעלות הביכורים למקדש ואין הביכורים נוהגין אלא בפני הבית
שנ' מראשית בכורי אדמתך תביא בית יי' אלהיך והן משבעת המינין
האמורין בתורה בשבח הארץ׃ ולקחת מראשית ולא כל ראשית מנ' שאין
אתה מביא אלא משבעת המינין נאמ' ראשית בכורי אדמתך יכול מכל
המינין ת"ל מראשית הא כיצד הבא משבעת המינים׃ וכיצד מפרישין
הביכורים יורד אדם לתוך שדהו ורואה אשכל שבכר תאנה שביכרה וקושרן
בגמי ואומ' אלו ביכורים ואין מביאין ביכורים ממשקין חוץ מזיתים וענבים
לאין משקין שלשני מינין או חמור שבהן והקונה אילן בתוך שדה חבירו
פטור שנ' אשר תביא מארצך׃ ושמת בטנא מלמד שהביכורים טעונין

כל' וטעונין הבאת מקום ותנופה ושיר וקרבן ולינה וקריאה כל שנ' ו[illegible]
הכהן הטנא מידך אשר יהיה בימים ההם הכשר והמותן והבאת מקום
שנ' והלכת אל המקום אשר יבחר יי' והנפה שנ' ולקח הכהן הטנא מידך
ונא' להלן ולקחת את הלוים והנפת אתם תנופה גמר קיחה קיחה וקרבן
שנ' ושמחת בכל הטוב ונא' להלן וזבחת שלמים ושמחת בכל הטוב אשר
נתן לך יי' אלהיך ולביתך ונא' ושרת בשם יי' אלהיו מה להלן שיר אף כאן שיר
ולינה שנ' ופנית בבקר והלכת אל המקום אשר יבחר יי' וקריאה שנ' וענית
ואמרת לפני יי' אלהיך וכיצד עושה מתחיל וקורא והסל על כתיפו הגדתי היום
ליי' אלהיך עד לתת לנו ומוריד הסל מעל כתיפו ואוחזו בשפתיו והכהן מניח
ידו מתחת ידו ומניף ומוליך ומביא ומעלה ומוריד וקורא ארמי אובד
אבי עד אשר נתתה לי יי' והכהן מניחה בצד המזבח בקרן דרומית מערבית
בדרומה שלקרן ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ולביתך מכאן שמביא
אדם מנכסי אשתו וקורא הביא בכורים ממין אחד ואחר כך הביא ממין
שני אינו קורא עליהן פעם אחרת שנ' הגדתי היום פעם אחת הוא מגיד
ולא שתי פעמים ושמחת בכל הטוב מכאן שנאכל בשמחה לא באנינות
וכיצד מעלין הביכורים כל עיירות שבמעמד מתכנסות לעיר שבמעמד
כדי שיעלו הביכורים ולא יעלו יחידים שנ' ברוב עם הדרת מלך ולנין ברחובה
שלעיר ובשחר הממונה אומ' להן קומו ונעלה ציון אל יי' אלהינו הגיעו
לירושלם אומ' שמחתי באומרים לי בית יי' נלך ונכנסין בשער ירושלם
ואומ' עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם וכשמגיעין לירושלם קוראין
הלוים בשיר ארוממך יי' כי דליתני מזמור שבתלים וקריאתו בלשון
הקודש כמה דכת' וענית ואמרת לפני יי' אלהיך ארמי אובד אבי ואין
לביכורים שיעור מן התורה אבל מדברי סופרים אחד משישים והן נאכלין
ל[illegible] ביכורים קודם לעצרת שנ' וחג הקציר בכורי
מעשיך כי תכלה לעשר זה מעשר עני שהוא בשלישית ואכלו בשע
בשעריך חייב ליתן לכל עני כדי שבעו וכמה קב שעורים חצי קב חטים
כוסמין קב וחצי ואמרת לפני יי' אלהיך זו מ"ע עשה להתודות לפני יי' יחד

ומודיע ליה [illegible] משתא [illegible] אמ' ליה ונמ'
אמ' ליה אנא [illegible] אין אנא מימר לך מלכא קטל לי ואין לית אנא מימר לך את
קטיל לי טב [illegible] יקטול לי מלכא ולא [illegible] אמר ליה אמ' לי דאנא משלים לך מדינתך
אתא לגביה ר' אלעזר המודעי אמ' ליה מה אמרת להדין כותיא אמ' ליה ולא כלום
יהיב ליה חד בעט' ביה וקטליה יצאתה בת קול ואמרה הוי רועי האליל עוזבי
הצאן הרגת לר' אלעזר המודעי זרועך של כל ישר' ועין ימינן לפיכך זרועו
של אותו האיש יבש ועין ימינו כהה תכהה באותה שעה גרמו העונות ונל'
ונלכדה ביתתור ונהרג בן כוזבא אתון טעינן רישיה גבי אדריאנוס אמ' לון
מן קטליה אמ' ליה חד כותאה אנא קטלתיה אמ' איתון לי פטומתיה איתון ליה
פטומתיה ואשכחון חכינה כריכה עליה אמ' ליה אילולי אלהא קטליה מן
הוה יכיל ליה למקטליה וקרא עליו אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם והיו
הורגין והולכין עד ששקעו הסוס בדם עד חוטמו והיה הדם מגלגל סלעים
משקל ארבעים סאה עד שהלך הדם לים הגדול ארבעים מיל אמרי שלש
מאות [illegible] תינוקות מצאו על אבן אחת חמש מאות בתי כנסיות היו בבית
תור ובכל אחת מהן היו פותחין מחמש מאות תינוקות והיו אומ' אם יבואו עלינו
השונאים [illegible] הללו אנו יוצאין עליהן ומנקרין עיניהן כיון שגרמו הע'
העונות היו כורכין כל אחד בספרו ושורפין אותו ומכולם לא נשתייר אלא
[illegible] קורא על עצמי עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי כרם גדול
היה לאדריאנוס מהלך שמונה עשר מיל על שמונה עשר מיל כמטבריה
לציפורי והקיפוהו גדר מהרוגי ביתתור והיה בו מלא קומה ופשוט ידים
ולא נקברו עד שגזרו עליהן שלא יקברו עד שבא מלך אחר ועמד וגזר
עליהן שיקברו אמר רב הונא משנתנו הרוגי ביתתור לקבורה נקבעה הטוב
והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה ושלשה כפרים
היו בביתתור [illegible] שחלים וכפר ביש וכפר דכריא ולמה חרבה [illegible]
[illegible] על חרבן בית המקדש תמן קראו ביתתור והלכו
[illegible] שמשמאלין יושבין על הדרכים משביעין אותן ואומ' להן לא
תלכו [illegible] ולא תבואו ביום [illegible] בשליחותם

ונחמעם בשבייתך׳ כן ישיש יי׳ עליכם להאביד אתכם ותי׳ כה׳ וכיצאתו למי יחלון
אומ׳ הודו ליי׳ כי טוב כי לעולם חסדו ומפני מה לא נאמ׳ בפרש׳ זו כי טוב מפני שאין
הקב״ה שמח במפלתן של רשעים דאמ״ר שמואל מאי דכת׳ ולא קרב זה אל זה כל הל׳
בקשו מלאכי השרת לומ׳ שירה אמ׳ להן הקב״ה מעשה ידי טובעים בים ואתם
אומ׳ שירה׃ ישיש יי׳ הוא אינו שש אבל אחרים משיש לכך נאמ׳ ישיש לא
נאמ׳ ישוש׃ בקדחת ובדלקת הדה אנואע אלחמיאת תכתלף באכתלאף אלמזאג
אלצפראוי ואלבלגמי ואלסודאוי׃ בשחין רע על הברכים אשר לא תוכל להרפא ג׳
שאם רפא הלח הוסיף היבש ואם רפא היבש הוסיף הלח מתל מא קאל מכות
רעות רבות וצרות קאל כגון זבורא ועקרבא דהא צריך קרירי והא צריך
חמימי אלי׳ מעני צרות אנהא אדא אד מתלא יקע פי אלאנסאן אם ינתני
דויה אלמור אלאדרה ואם פי עינו אבר יקתצי דואה אלמור לבאדרה פאדי
גאידאוי אלמור אלבאדרה באלאחר עלם אלבאכרי ואחד וכדי׳ אלבאדר׃ תחמל
חכמה׳ אלתורה אן תלך אלאפעאל אלתי יפעלונהא עובדי ע״ז בזעמהם אנהא תמנע
אלברד ותקתל אלדוד מן אלכרמאת פאמן וקאל והשלחתי בכם את חית השדה
ושן בהמות אשלח בם׃ פרי אדמתך יירשה הצלצל׃ כי תאכלנו התולעת׃
לשמה למשל ולשנינה שמה מלשון שממה יעני כראכב עלי אלראחאת מתוחש
מתל שוכני מדברות׃ אלמשל כלמי שנפלה בו מכה מן הגוים אומ׳ היאני עברי
שייעשה בי זה׳ וכתיב מה יחלף ואנא אנא יהודי׳ ולשנינה יעני יתחאכון
אלאמם ב׳מהם וכדי׳ הדה אלרואיה אלי׳ סבבן עלינא קאל ירמיה שבתם ונימתם
הביטה אני מנגינתם׃ תחת אשר לא עבדת מכאן נמדע שכל המבטל את
התורה מעושר סופו לבטלה מעוני׳ והיו בך לאות מן הנא עלמנא אן אלגזיה
פי אלתורה כלהא יראת יי׳ ד״א ליראה את השם מכאן שאם באו על האדם
יסורין אל יבעט בהן אלא יירא ויפחד וידע שהיא כפרת חטא וישוב מרשעו׳
והתמכרתם שם לעבדים ולש׳ ואין קונה אין קונה לעבדים אבל קונה
להשמיד להרוג ולאבד׳ וכן אסתר אומ׳ ואלו לעבדים ולשפ׳ נמכרנו החרשתי׳
לא בלב שלמותכם קרבאן פי והיה עקב׃ ולא נתן יי׳ לכם לב לדעת ועינ׳
לראות ואזנ׳ לשמוע יקול אנהא אנפעלת לכם אעגובאת מעקולה מתל נבואתכם

פי׳ למעמד כמיתב׳ין פ׳ וישמע יתרו׳ ומעלת לכם מעגזות מרא״יה בקריעת
ים סוף ואנקלאב למא דם וגיד דלך׳ ומנהא מסמועה מת׳ל ויהי קולות וברקים
ומעגזות כהירה מא לתפתתם למעקול מנהא ולא למראי ולא למסמוע אלא
אלאן׳ למען תשכילו את כל אשר תעשון מכאן למדנו שהעוסק בתורה
נכסיו מצליחין ודבר זה כת׳ בתורה שנוי בנביא׳ משלש בכתו׳ בתורה מכאן
בנביא׳ לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגיתבו וג׳ כי אז תצליח את דרכיך
ואז תשכיל׳ בכתו׳ שנ׳ כי אם בתורת יי׳ חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה וג׳
וכל אשר יעשה יצליח׳ ונשלמה זו הפרש׳ בעז׳ שדי׳ אתחיל
בפרשת

אתם נצבים

בעזרת מחבר בגלגל כוכבים׳

אתם נצבים זש״ה ויאסף יהושע את כל שבטי
ישרא׳ ויקרא לזקני העם ולראשיו ולשופטיו ולשוטריו ויתיצבו לפני אלהים׳
תני ר׳ ישמעא׳ אומ׳ זה היה ראוי להיות תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר
בתורה׳ לאן הית מא יקול לך פי הד׳ היום הזה הוא ראש חדש שבט ומא ילי
אלי סאבע אדר חתי אן קו׳ וידבר משה בעצם היום הזה את כל דברי השירה
וכו׳ ויעל משה בעצם היום הזה הד׳ כלה בשנת הארבעים על׳ מא קיל פי
אבתדיהד׳ אלחומש ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש
דבר משה אל בני ישרא׳ את כל אשר צוה אתו אלהים למה שנה הזו ולמה
נסמכה זו לפרש׳ קללות וברכות אלא ששמעו ממשה מאה קללות חסר אחת
מיד הוריקו פניהם ואמ׳ ומי יכול לעמוד באלו מיד קרא משה ליהן אמ׳ אתם
נצבים היום כולכם אעפ״י שיסורין באין עליכם יש לכם עמידה בדין וכן הוא
אומ׳ כי אכלה בם חצי כליון והן אינן כלין׳ ראשיכם אלו ראשי נשיאים כגון
יהושע ואלעזר וכלב׳ ושבטיכם אלו הנשיאים שנתמנו בחילוק הארץ שנ׳ איש
אחד לשבט׳ ד״א ראשיכם הם שרי אלפים שרי מאות שנ׳ ואשים אותם
ראשים עליכם שרי מאות זקניכם אלו שבעים זקנים והן הסנהדרין׳ ושוטר׳
אלו בעלי מקל ורצועה שנ׳ ויכו שוטרי בני ישרא׳׳ כל איש ישרא׳ שאר ההמון
כולו׳ טפכם אלו הקטנים׳ נשיכם כמשמען׳ וגרך זה הגר שמל וטבל והקריב׳
מחוטב עציך עד שואב מימיך אלו ערב רב והגבעונים שהן לדורות חוטבי

עצים ושואבי מים לבית יי' מלמד שהראה הקב"ה למשה הגבעונים שעתידין
לעמוד ולמה הקדים ראשים לזקנים ויהושע הקדים זקנים לראשים שנא'
ויאסף יהושע את כל זקני ישראל ויקרא לזקניהם ולראשים ולשו' ולשו' משה
הקדים ראשים לזקנים שכולן תלמידיו' יהושע שלא היו תלמידיו הקדים
זקנים לראשים והנתינים גזר עליהן שיהיו חוטבי עצים ושואבי מים לבית
המקדש תלה הרחקתם במקדש ודוד גזר עליהן אעפ"י שאין שם מקדש'
לעברך בברית יי' הו אלתואעד ואלעהד אלדי עהדהם אלעהד אלאול קללות וברכות
שבפרש' אם בחקתי וזה שבועה כי תבוא ואתם נצבים לאלה קאל עקב קללות
וברכות אלה דברי הברית וקאל מלבד הברית וקאל הנא לעברך בברית יי' אלהיך
ובאלתו אשר אנכי כרת עמך היום' ואת אשר איננו פה עלי מא קאל כל הנביא'
עתידין להתנבות קבלו מסיני' ויא עלמנא אן הדה אלתורה הי אלהאדיה לנא
ומפרוץ עלינא אלתמאהא אלי אבד לנו ולבנינו עד עולם' יעני לא תקול אנהא
לפי שעה ומן [illegible] דורה' מא שרענא בהא פקאל הי כמא אבדי פרמזי'
פן יש בכם איש זה מיכה זו אשה זו איזבל' או משפחה או משפחה זו
משפחת דן שלקחו צלם מיכה' או שבט זה שבט בנימין' למען ספות הרוה
את הצמאה יעני יקצד ירוי עטשה והו יזיד נפסה עטש הכדי טבע מן תבע
אלריאת אלגסמאניה פהו יזיד פיהא אנהמאך קאל פי אלגמר אבר קטן יש באדם
משביעו רעב ומרעיבו שבע ואמא אנקלוס תרג' בהרהור לבי מאנה דהב
אלי מענ' גריב עגיב מענאה אן מאעל אלשרור יקול בגהלה לם תחרם אלתורה
אנגע אלמכרה בהדה אלאמור ולם יעלם אן הרהורי עבירה קשים מעבירה
מתל מא קד בינא אנ"ה צרף אלפכרה אלשריפה אלדי והבת לנא תפכר באלמעקולאת
באלדואת ואלצורייאת באלערץ פצרפהא באלפכר פי אלמחאים ולים אתם [illegible]
אסתכרם עבדוא גיהלא כאתם מן אסתכרם הדא מאצנא' ולא חלק להם'
והא כה אשר חלק יי' אלהיך אותם לא קשיא חלק לאומות העולם חוץ מישראל
עיין בואתחנן' וישליכם אל ארץ אחרת קאלו עשרת השבטים אינן חוזרין
לעולם ולדלך כאן לאם גדול' כיום הזה מה היום הולך ואינו חוזר כך הן אבל
בניהם חוזרין בקרוב' הנסתרות ליי' אלה' והנגלות לנו וג' יעני אנ"ה תעאלי אסראר

אלגיי

אגביה ואנחדרה איצא אד עלמה להא מן דאתה לא מן אמוגודאת כאנה יקול
אן וגה אתכאתה או עקובה לה ולא נגהלה לאן מא עלם מא להם מן אפעאל
לחתי אסתחקו אגזא ואעקאב במיקאל כי האדם יראה לעינים וי' יראה ללבב
ונקוד על לנו ולבנינו שאפלו מקצת הנגלות אין אנו יודעין: תנו רב' עשר נקוד
בתורה וד' בנביאים ואחת בכתובים' עשר בתורה שנ' ישפט יי' ביני ובינך לפי
שריבה בפני אברהם הצדיק נמנעו מ"ח שנים מחייה שלא המנה לימין: אלא
שעננו ביני ובינך זו הגר: ויאמרו אליו שהיו יודעין ולא היו צריכין לשאל לו:
ובקומה נקוד על שלבכירה שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע' אמר צחק שלא
הלכו לרעות הצאן אלא לרעות עצמן באכילה ושתיה' אשר פקד משה ואהרן
נקוד על אהרן שלא היה מן המנין: או בדרך רחוקה שלא היתה רחוקה ממש
אלא מן המודעית: עד נפח אשר עד מידבא שלא החריבו עירות אלא מדינות:
ועשרון יום טוב ראשון שלחג שלא היה שם אלא עשרון אחד בלבד' והנגלות
לנו ולבנינו שאפלו מקצת הנגלות אין אנו יודעין אמ' עזרא אם יבוא אליהו
ויאמר למה כתבתם אומר כבר נקדתי עליהם ואם יאמ' יפה כתבתם אסלק
את נקודותיהן' ונקוד על עין דע"ד כלומ' עד שיבוא הקץ ויתברר הכל'
ובנביאים ארבע יצרי פס' כולם המה למה שאף לצרכן אינן כשרים: ושבכ'
ושבכתובים נקוד עליה מלמעלה ומלמטה והיא לולא האמנתי לראות
בטוב יי' בארץ החיים אמ' דוד לפני הקב"ה רבון העולמים יודע אני שאתה עתיד
ליתן שכר טוב לצדיקים אלא איני יודע אם נאתי לבין אם לאו' ושבת עד יי'
אלהיך ושב יי' את שבותך מכאן שהקב"ה מקבל שבים: בקצה השמים להביא
שבאיי הים משם יקבצך אלו אנשי גלות ראשונה' ומשם יקחך אלו אנשי גלות
שניה' ראשונה שהחריב נבוכדנצר בית ראשון וטיטוס החריב בית שני וקורא
חרבנו בקלה שנים עמד ישועהנצרי' ומלתם את ערלת לבבכם כנאיה ען
רפע אלמאת אמואד אנאקיה וקטעהא ענה כמי קאל בא לטהר מסייעין אותו
ולא שך אן מן אתזם בתלך אלחוה אלשריעה ונטק אתהא היתרתפע ענה אעואיק
והו מעני ומל אלי הו אקטע וכו' ומלתם את ערלת לבבכם אי תקטעו אלמואד
מואדכם' לשוש לענין טובה' לשיש לענין רעה עיין בו היה כי תבוא' כי

המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם היום מכאן שהתורה נקראת מצוה׳ לא
בשמים היא קאל עלי גהת אלנדר לא בגסי הרוח היא מצויה׳ ומעני אלנץ אלתאני אן
מא עאד שי כמא ג״ז׳ ולא בקי למא עאד אלאהבי יעני אלמפארק לא וקדהו פי אלתורה
דכולא בה למן אעתבראה בעין אלעקל ומעני אן אלתורה ליס ממתנעה ענך
בעידה אן תנאל בל קריבה בגיר כלפה ולהדי אלמעני מתל אלדי הו ממתנע ועולהא
וכר׳ אלדי כלף אפלך אלמחיט ממתנע עלינא ועולה פקאל הי קריבה לאטב אר׳
קד גמיע אפיאה אלכלקייה ואנטקייה פהא אלמכמלה לנשרא ונקבת אלשמיא
לעלו רתבתהא אד׳ אלשמים מחל אלסכינה׳ ולא מעבר לים היא יעני מא עאד
כמא לא נאן ירתמיה אן יכרבה מן אלקווה אלפעל בעד אלמותיאד קדאל ענה
אלקראן לאלמואד אלחמלה לאלממכן אלדי פי אלמאדה פלא שי בעד אלפראק
טלב כמא לא מא העלה הנני אמלאה תם והלך לפניך צדקך והדי אלעלם שביה
אים וכתיר מא יקולו בחר אלטביעה בחר אלגהל אלמסתעארה פקט ואן כאן יכדו
מן אלגאהר בלא אבחר מחק מעלמה׳ לא נפלאת היא ממך אבל נפלאת
מחיות הקודש שנ׳ ונעלמה מעיני כל חי אלו חיות הקודש ומעוף השמ׳ נסתרה׳
אלו מלאכי השרת דכת׳ בהן ויעף אלי אחד מן השרפים׳ ד״א לא נפלאת היא
ממך אבל נפלאת מאומות העולם ואם יאמר לך אדם שיש גבורים באומ׳
העולם האמן שיש בהם עשירים האמן שיש בהם תורה אל תאמן ההד׳
מלכה ושריה בגוים אין תורה׳ ד״א לא בשמים היא אין התורה מצויה
באיצטגנינים שאומנותן בשמים ׳דברי ר׳ ישמעא׳ אמ׳ אסטרלוגוס גדול
אתה אמ׳ לא הייתי מתעסק בזה אלא כשאני נפנה לבית הכסא׳ לא בשמים
היא זו היא תשובתו של ר׳ יהושע על ר׳ אליעזר על תנורו של עכנאי שהקיפוהו
הלכות ותשובות כעכנה יעני כאלעכנאן אלמלתוי אחתאלוה כדאלך מסתייל
וגואבאת׳ אותו היום השיב ר׳ אליעזר בן הורקנוס כל התשובות שבעולם ולא
קבלו ממנו אמ׳ אם הלכה כמותי החרוב זה יוכיח נעקר החרוב ממקומו וכו׳
אמ׳ אם הלכה כמותי אמת המים תוכיח נעקרה אמת המים וחזרה לאחוריה
אמרו לו חכמ׳ אין מביאין ראיה מאמת המים אמ׳ אם הלכה כמותי יוכחו
כתלי בית המדרש מיד הטו כתלי בית המדרש ליפול גער בהם ר׳ יהושע ואמ׳

אם תלמידי חכמ' מנצחין זה את זה בהלכות אתם כותל' בית המדרש מה לכם
ליפול לא נפלו מפני כבוד יהושע ולא עמדו מפני כבוד ר' אליעזר וחזר ואמ'
אם הלכה כדברי מן השמים יוכיחו מיד יצת קול מן השמים ואמ' הלכה כר' אליעזר
עמד ר' יהושע על רגליו ואמ' לא בשמים היא כבר כת' בה אחרי רבים' אשכחיה
ר' נתן לאליהו אמ' ליה מאי קא אמ' קודשא ב"ה בההיא שעתא אמ' ליה דחייך ואמ'
נצחוני בני נצחוני מיד נמנו כל החכמ' וטמאו כל הטהרות שטיהר ר' אליעזר
ושרפו אותן והפרישוהו מיד יהבו זה בזה ואמרו מי ילך ויגיד לו שכבר
הפרשנוהו אמ' ר' עקיבה אני אלך ואגיד לו שכבר הפרשנוהו שמא ילך מי
שאינו הגון וישחית את כל העולם לבש ר' עקיבה שחורים ונתעטף שחרים
והלך כשהוא יחף עד שבא אצל ר' אליעזר ונשמט וישב לפניו מרחוק ד'
בארבע אמות אמ' לו ר' אליעזר עקיבה מה יום מיומין ומה דבר גורם לכך
אמ' לו ר' עקיבה כמדומה שאחיך פירשו ממך כיון ששמע ר' אליעזר אף
הוא חלץ מנעלו ונשמט וזלגו עיניו דמעות וירד וישב על הארץ באותה
שעה רבתה מכה בעולם וכל מקום שנתן ר' אליעזר עינו בו נשרף ואמר
רבן גמליאל בוחן לבבות וכליות יי' צדיק לא עשיתי זה אלא לקדש שמך וגדולה
לתורתך היה ר' אליעזר נושא לאימה שלום אחותו של רבן גמליאל וכל זמן
המחלוקת היתה מעכבת על בעלה שמא יפול על פניו כדי שלא יבקש
רחמים על רבן גמליאל וימות יומא ההוא יום חד ותלתין בירחא הוה סברא
שהוא מקודש בשני ימים ואמרה שאין נפילת פנים בראשי חדשים ביום.
ומצאתו נופל על פניו אמרה כבר הרגת את אחי שכל השערים ננעלו חוץ
משערי אונאה לא הספיקה לדבר עד שתקעו בשופר רבן גמליאל מת
בואו ונגמול לו חסד' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך יעני בצ'
נצוץ למהפוכה בלפס ולמקואיק למדרכה בלעקל' שלח ר' יוסי לר'
הייא כת' אחד אומ' לא נפלאת היא ממך וכת' אחד אומ' אחכמה והיא רחוק'
ממני אמ' ליה לא קשיא הכא בסדרי תורה והתם בפשוטי מצוות' תנ'
רבנן שבעה עלים הן ועלו של משה קשה מכולן ההד' החכם על בעיניו
משבעה משיבי טעם כד תניא אמ' לו עמל לך ולמר תורה מעיר לעיר

אמ׳ להם מתירא אני שמא שחל בדרך שנ׳ אומ׳ ע״ל שחל בדרך אמרו לו
שנאמר ע״ל שחל בדרך אמרו לו החכם בעירך אמ׳ להם הרי ברחובות
אמרו לו מה איכפת לך הרי הוא ברחוב שלך אמ׳ ברחוב שלו ירצה טוב אמרו
לו חכם בביתך אמ׳ להם דלת שלו נעול אמרו לו פתחו ותוא והדלת תסוב על
צירה ועצל על מטתו לסוף לא היה לו להשיב אמ׳ בין כך ובין כך אני מבקש
לישן מעט שנ׳ עד מתי עצל תישן עמד משנתו נתנו לו לאכול מיד הוא מתעצל
ליתן לתוך פיו שנ׳ טמן עצל ידו בצלחת נלאה להשיבה אל פיו אמ׳ משה ש
איני מטריחך לזה אלא כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו
מפיך ללבך מלוא הסיטדע בפיך והבן בלבבך בלבד׳ ראה נתתי לפניך
היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע׳ חיים הי אלאכרה אלחייה
וטוב זה חיי העולם הבא שכולו טוב אי קד ערפתכם טרקה׳ ואת המות
הי אלאכרה אלפאסדה׳ ואת הרע תעלק אלנפס באלנקאיץ ואפנא אליהו סבב
אנקטאעהא מחיי העולם הבא ואנמא אכדהא עלי הדי אלתרתיב אלדי
ליפידנא פאידה עגיבה איצא זאיד עלי מא דכרנא והו אכדהא עלי תרתיב
אלוגוד׳ חיים הי מערפה לעקול אלמפארקה אלתי הי חיים וקיימים ולא ילחקהא
תגייר אצלא׳ וטוב הו עאלם אלפלך אלתי לא תנאדר פיהא אצלא פהו טוב
ואת המות מערפה לאגסאם אלמייתה אלתי הי אלמסתקבחה לאנהא מתים׳
ואת הרע מערפה למתכוונה לאן הנזק מבאדי לשרור ואלנקאיץ פמע׳
נאה קד תחקקתם לאשיא כלהא וערפתם אלכיר ואלשר ומנן מבאדיה עלי
כמא ומנן מבאדי אלנקץ פעלקו אדהאנכם פי אלתורה אלתי הי גאיתהא ידיעת
הבורא ב״ה׳ והו קו ובחרת בחיים למען תחיה הדי זאיד עלי מעני אלנץ אלי
אולא אלדי הו רשות כל אדם נתונה לו׳ והו גרץ אלנץ וכדי אלתזאם אלמאמור
בה ואלתרתיב אלמנהי מן אלשראיע׳ וקאלו אן חיים אלפצאיל אלכלקייה אלי
ומות אלרדאיל אלנטקייה׳ וטוב הי אלפצאיל אלכלקייה ורע הי אלרדאיל אלי
כלקייה׳ ובחרת בחיים למען תחיה תני ר״ג ששה דברים על האב לבנו
למולו ולפדותו וללמדו תורה וללמדו אומנות ולהשיאו אשה ולהשיטו על
פני המים׳ למולו שנ׳ ובן שמונת ימים ימול לכם כל זכר׳ לפדותו שנ׳ בכור

בכך תפרה׳ ללמדו תורה שנ׳ ולמדתם אתם את בניכם׳ וללמדו אומנות שנ׳ ראה
בחיים׳ ולהשיאו אשה שנ׳ וקחו לבניכם נשים׳ ולהשיטו על פני המים שנ׳ למען
תחיה אתה וזרעך׳ תנ״ר ב׳ שאלו לתורה חוטא במה ענשו אמרה יביא קרבן
ויתכפר לו׳ שאלו לנבואה החוטא במה ענשו אמרה הנפש החוטאת היא תמות׳
שאלו לדוד החוטא במה ענשו אמ׳ יתמו חטאים מן הארץ׳ שאלו לחכמה
החוטא במה עונשו אמ׳ וחטאים תרדף רעה׳ שאלו להקב״ה אמ׳ להן יעשה
תשובה ואני מקבלו שנ׳ שובו עדי נאם יי׳ וחיו ואומ׳ יורה חטאים בדרך שהוא
מורה להן דרך התשובה ההד׳ ובחרת בחיים למען תחיה׳ לאהבה את יי׳
כל שאתם עושים עשו מאהבה׳ וילך משה וג׳ אל כל ישראל הלך מאהבה
אליהם ואמ׳ להם שסוף הדבר הוא יהושע הוא העבר לפניך כאשר דבר יי׳
בן מאה ועשרים שנה אנכי אלסבב פי כון אלעמר אלטביעי מאה ועשרים שנה
קאלו אלטביעיון אן ענד סקוט אלנטפה לא בד אן תכון אלשמס בברג מעלום מן
ברוג אלפלך אלדי הו ש״ס דרגה פאד׳ כאן אלשהר אלט תכון אלשמס בפירתהא
קד סארה׳ ח׳ ברוג וקד אסתופת טבאיע אברוג אלמכוונאת ובלגת אלי אברב
אלט יעני בית אלספר ואנקלה פי נתקל אלאברוג וקד תכון קד סארה׳ פי פלך
ברוג מן מסקט אלנטפה מן דלך אליום ר״מ דרגה ובקי להם ק״כ דרגה אלי אן תעוד
אלי אדרגה אלתי כאנת פיהא יום מסקט אלנטפה ויכון לכל דרגה סנה פאן זאד
או נקץ להא אסבאב יטול שרחהא הדי קול אלטביעיון׳ ואמא אלשריעה
האקה קאלת טול אלעמר וקצרה הו בחסב אלזכות ואלעון למען ירבו ימיכם׳ לא
אוכל עוד לצאת ולבוא והא כה לא כהתה עינו ולא נס לחה אלא לא אוכל עוד
לצאת ולבוא מפני הגזרה שנגזרה עליו שנ׳ עלה אל הר העברים ומות שם׳
היום היום שלמו ימי ושנותי׳ ועשית להם ככל המצוה ההרם תחרימם
לא תחיה כל נשמה וכתב משה י״ג ספר כלהא גוילים מן בי׳ בראשית עד לעיני
ישראל בעניה אלאה ייה מן ראש חדש שבט אלי ז׳ באדר ואעטי כל שבט ספר
וספר אחד נתנהו בארון לעד שנ׳ והיה שם בך לעד׳ והוא ספר העזרה נשמ׳
גיהין מן גנו הספרים והוא שגנז יאשיהו המלך עם הארון׳ ויתנה אל הכהנ׳
מכאן שהכהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל שנ׳ ויתנה אל הכהנים

בני לוי ואל כל זקני ישראל · את התורה הזאת המלך הוא שקורא בעזרת נשים
והיא מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמטה כשיעלו
לרגל ולקרות באזניהן מן התורה פרשיות שמחזקין אותן במצוות שנ' מקץ
שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות בבוא כל ישראל לראות את פני
יי' תקרא את התורה ומתי היו קורין במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות
שהוא תחלת חולו של מועד של שנה שמינית שהיא מוצאי שמטה כמו שאמרנו
והמלך עצמו הוא שקורא בעזרת נשים כדי שיהיו הכל שומעין ומסכימין
לדבריו באזניהם ומהיכן הוא קורא מתחלת חומש אלה הדברים עד שמגיע
לפרש' שמע מדלג לוהיה אם שמוע וגומרה ומדלג לעשר תעשר וקורא על
הסדר עד סוף ברכות וקללות שלוהיה כי תבוא עד מלבד הברית אשר כרת
אתם בחרב ופוסק ומברך ומוסיף עליהן ברכות ומתחנן ותוקעין בחצוצרות
והדין כלה לאיקאע פי קלוב אלנאס יראת יי' · הן קרבו ימיך למות תני רב
אמ' הקב"ה למשה זוג לי את האותיות כת עשר כת מאה כת אלף כת עשר
אטבה גדעון כת מאה יצחק לעמס כת אלף קרקף שנתנם יצאת הי מכת
עשר ונון מכת מאה וך מכת אלף שאין להם זוג והם הנך אמר הנך שכב עם
אבותיך וקד עלם אן אלמוגודאת ג' אקסאם אחדהא והו אשרפהא ד' ו עשר
מראתב' ואל ב' והו אדונהא והו אכתר מן אוולהא אלי' אין מא תבאעדת על
מוגודאת מן אלחדה אלחקיקייה פי אלרתבה תכאתרת · ואל ג' אדון אלגמיע והי
ד' ו כתראת פכאנה' יקול אנה תבת אמר ועה במקתצ'א אלעקל ואלפלכי ואלטביעי
אן לא בד מן פנא כל מרכב מן מאדה וצורה ופראק אלמאדה לאלצורה ואל
כלאם עלי הדיא טויל ואנמא נבהנא עלי דלך בדרך קצרה' וישמע חכם ויוסיף
לקח' וכן את המוצא שקורין באלטבה לסהדא מנון מלעמק חילוף נם
וחלוף הנ מן הן וחלוף ד' ו מגד' ו וחילוף הי אחרונה נ' · וילך משה יענ'
מאהל מועד כמא כאן אוולא ענד אלכטאב הדי ודעי ביהושע ונכנסו שניהם
לאהל מועד · וירא יי' בעמוד ענן הו ענן שכינה · רעות רבות וצרות קד
דכרנאהא פי והיה כי תבוא' הקתר בחרבן בית ראשון והו אותפיו ... אסתיר בחרבן בית שני' ועתה כתבו זו מצ' עשה על כל איש וא...

X893
H75
JAN 1 1926

מי שהיתה בותלו [illegible]
כופין אותו לפנות א[illegible]
הן שלך אין שום ע[illegible]
הגנה ואמר לו הן [illegible]
יכול לתזר בו ואפי[illegible]
ואטול אבני אין [illegible]
לא קנה שלא אמר [illegible]
גנות המספקות מים
המעיין כולן מתקנות [illegible]
לעצמה והראשונה [illegible]
ששופכין מים לבי[illegible]
העליונה מתקנת [illegible]
משניה ולמעלה
לו המים וישקה [illegible]
זכה [illegible] הקרוב [illegible]

פן [illegible]

לו כלום ביצי[illegible]
לבעל העלייה
והמעיבה שני[illegible]
שניהם חולקין [illegible]
להשתבר אם אבני [illegible]
העליון על התחתון [illegible]
כיצד נפל חולקין הא[illegible]
לבנות כדי שיהנה [illegible]
כשהיה ויושב ודר [illegible]
רצה ואם אין אחד
שני שלישים רצה [illegible]
בבותלים א[illegible]

[illegible]

חמש נכות המספקות מים

[illegible]

בני [illegible] על הסדר וכו׳
רצה אחד מהם לסגור וכו׳

[illegible] פרק הניזקין במסכה בור הקרוב לאמה [illegible]
[illegible] הסדר הם [illegible] ונחלקו רב ושמואל [illegible]

בור הקרוב [illegible]

פרק רביעי מי שהיתה עליה למעלה וכו׳
[illegible] בעל הבית וכו׳ גם זה [illegible]

[illegible]